JOANNIS DE GORTER

A. L. M. Medicinæ Doct. & Prof. Ord. ut & Reipublicæ Harderovicenæ Archiatri.

CHIRURGIA REPURGATA

Ab Auctore Recensita, emendata, multisque in locis aucta.

ACCESSIT MATERIES MEDICA

CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMMODATA.

EDITIO SECUNDA ITALICA ACCURATISSIMA.

PATAVII, Typis Seminarii. MDCCLV.
Apud Joannem Manfrè.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

TYPOGRAPHUS

AD LECTOREM.

Um multa ad artem Medicam pertinentia intra paucos annos præstantium Virorum opera ex officina nostra prodierint, nullum gratius accidit studiosis, quam Joannis de Gorter in Aphorismos *tum catholicos* Hippocratis, *tum* Sanctorii *peculiares* de Insensibili Perspiratione Commentarii *separatis voluminibus recens excusi. Porro haud ita pridem prodiit in Belgio celeberrimi ejusdem Auctoris* Chirurgia Repurgata: *quo in partu cum idem, quod in prioribus, ingenium parentis eluceat, libenter feci, ut illum quoque, si non notum, at certe magis familiarem Italis nostris redderem. Quo quin ab iis magnam gratiam sim initurus, nullus dubito. Nam Auctoris quidem præstantia tanta est, quantum celeberrimi nominis fama testatur. Liber vero ipse judicio eorum, quibus fides habenda est propter harum rerum singularem peritiam, tam bonus est, quam qui optimus. Nam quod in omni litterarum genere optandum maxime foret, continet Chirurgiæ Institutiones ratione brevi clara ac facili explicatas, vocata passim in subsidium arte Medica, ita ut detectis ac sublatis erroribus, quibus vulgares Chirurgi imperitia quadam & cœco præjudicio veteres opiniones & praxes plerumque sequentes occupati esse consueverunt, sana tantum doctrina & Chirurgia vere* Repurgata *tradatur. Librum ergo & Chirurgis & Medicis utilissimum, satis nitide excusum, diligentia vero illa nostra in omnibus usitata, & quod sine jactantia dicere liceat, jam cognita emendatum, pretio vero longe viliori quam alibi parabilem, exhibeo. Eorum qui illum sibi comparaverint, spero fore ut sui neminem consilii pœniteat.*

AUCTORIS PRÆFATIO.

Edicorum Principes morbos non solum internos, verum etiam externos agitasse; eorum testantur scripta: sed quia quibusdam crudelius videbatur ferrum adhibere corpori humano, hanc partem, quæ manu medetur, Chirurgis solis committere non dubitarunt, solos morbos, qui medicamentis externis & internis curantur, exagitare volentes. Unde scientia medica in duas partes fuit dirempta, alteram quæ manu, alteram quæ medicamentis medetur; inde multi ex hodiernis Operationes Chirurgicas, ut partem specialem Medicinæ exponunt. His autem non contenti Chirurgi, morbos quoque externos, qui medicamentorum applicationem exigunt, ad suum forum pertinere rati, solos morbos internos ad Medicinam pertinere contendunt, consentientibus Medicis, ac si morbi interni solis medicamentis ore datis essent curabiles, eadem vix valere ad morbos externos: invaluit enim opinio datum medicamentum sua virtute agere in partibus interioribus, vix quidquam in partibus externis præstare, dum tamen utræque partes ex eodem fonte hauriant humores, omnesque communem agant vitam. Hoc tamen interest, quod ad externos morbos topica plus valeant, quam ad internos. Indicationes autem curativæ in simili morbo eædem sunt, sive interne lateat, sive externe hæreat morbus.

Signa morborum externorum, quum tactu, & visu detegi possint, multo sunt certiora, quam in simili morbo interno, in quo sæpe per omnino diversa phænomena ratiocinando latentem morbum rimari datur. Qui igitur latentem morbum cognoscere satagit, eum oportet bene prius perspectos habere similes morbos externos, in quibus ad oculum non solum patent cognitionis criteria, sed & omnes mutationes evidentes sunt, & melius cognoscitur quænam medendi methodus præ ceteris plus valeat ad medendum. Summa itaque injuria mihi videtur hanc partem, Chirurgo soli traditam, a Medicina avulsam esse; quum hujus defectu scientia Medica plus damni patiatur, quam si omnibus reliquis auxiliatricibus partibus esset mutilata.

Physica enim leges motuum exponit in corporibus mortuis, ex quibus non tuto ad viventia datur analogia; quum corpus vivens sibi proprias condat leges, secundum quas conservat sanitatem, & format

mor-

morborum mutationes, & proprias curationes exigit, quæ in morbis externis pertractandis manifestissime elucescunt.

Anatomica sectio sedulo rimatur omnia corporis latibula, partium figuram, colorem, & cursum ad oculum demonstrat in cadaveribus, quum corpora viventia hominum secare sit piaculum: optime ergo valet ad detegenda loca affecta; sed qualis fuerit morbi causa utplurimum latet, cujus tamen cognitio specialem exigit curationem, dum locus diversus non multum mutat curationis indicationem. Morborum autem externorum solida scientia cum quadam rudi duntaxat Anatomica cognitione, qualem veteres possederunt, multo plura vitæ, & sanitati conferet, cum non solum cognitionem morbi in viventibus, verum etiam eorum curationes sistat. Cui hoc videtur paradoxum, comparet modo Hippocratem nostrum in arte medendi cum hodiernis Anatomicis; is enim nullibi subtilitatem Anatomicam crepat, sed candide quæ in morbis detexit memoriæ tradidit, & in Chirurgicis fuit expertissimus. Neque Celsus minus in Chirurgia, quam in cognitione morborum internorum præstans fuit. Quibus gravissimis in medendi arte auctoribus satis colligi potest, cognitionem morborum externorum cum rudi intelligentia Anatomica satis valuisse ad cognoscendos, & curandos morbos internos, modo scientia ea ulteriori observatione practica in morbis internis confirmetur. Hoc si quis negat, Hyppocratem, Celsum, Galenum, & multos alios Artis Principes inscitiæ arguit, ex quibus tamen ad hoc usque tempus scientiæ Medicæ fundamenta petuntur. Non inficior Anatomiam principem esse inter auxiliatrices Medicinæ partes, sed contendo Chirurgiam multo plus valere ad bene medendum. Quare ad promovendam artem Medicam magis conducere arbitror, omnes labores, omnesque vires impendendas esse, hæc pars ut excolatur, supra quam nulla datur alia præstantior, vel quæ æqualis censeri potest.

Invenio tamen cunctos fere Medicos totis viribus incumbere Anatomicis, alios in operationibus Chemicis continuo sudare, vix nomine tenus cognoscere Chirurgiam: imo nonnullos ipsas observationes practicas despicientes, ex sola Physica, vel Anatomica, vel Chemica doctrina petere fundamenta Medica. Hi autem ad praxin si veniant, ne quidem morborum nomina intelligunt, multo minus medendi methodum, & auxilia, seu Medicamenta longo usu comprobata, summo cum ægrorum detrimento. Hi non inepte Architecto comparari possunt, artificiosum ædificium construere qui meditatur: curiosa, & artificiosa construit, & ponit ædificii fundamenta, ipsum autem ædificium intactum relinquens, manet ergo locus habitationi ineptus: Stare utique nequit sine fundamentis ædificium, sed fundamenta sola sunt habitationi

ni inutilia. Ita ars Medica, cujus finis est bene mederi, sine principiis, seu fundamentis firma esse nequit, aut stabilis, sed qui continuo sudat in fundamentis construendis, non attingens morborum curationes, quod hodie moris est, nihilo plus præstat quam dictus artificiosus Architectus.

Quam primum igitur docendi munus publicum mihi fuisset oblatum, meum semper duxi omnibus viribus conari partem hanc præcipuam excolere, aliosque laboribus meis sublevare. Prodiit propterea in vernacula lingua Anno 1731. Chirurgia nostra Repurgata in lucem, ut indigenis inservirem, & Chirurgos Latinam linguam ignorantes in ea scientia secundum normam hanc exercerem. Neque inutilis fuit labor.

Dum vero deinceps in exercitio Medico experiebar, hanc partem Medicinæ præ omnibus aliis partibus Medicinæ tironibus esse utilem, præcedente anno secundum normam hujus Chirurgiæ repurgatæ, sermone tamen Latino, fundamenta Medicinæ ponere cepi, eo animo, ut singulis annis eundem repeterem laborem. Qui autem inter istos non satis callebant linguam nostram vernaculam, textu veluti privati, minorem fructum ex institutionibus nostris haurire potuere. His ut succurrerem, & nobis esset constans dicendi norma, singulis annis repetenda, hanc Chirurgiam repurgatam in linguam Latinam transtuli.

In eo dum laborabam multa mihi visa sunt obscura, alia autem non satis exposita, quædam scitu necessaria hinc inde desiderari, neque ubique satis arrisit ordo: propterea obscura planiori & apertiori sensu exposui, deficientia multis in locis supplevi, ordinem hinc inde mutavi, ut esset rebus pertractandis aptior. quare novum veluti videbitur opus præcedente perfectius & magis politum. Numeros, qui indicabant formulas Medicamentorum, Lector Textui non insertos, ut in editione Belgica, verum omnes, & posteriore cura examinatos, in speciali Indice huic operi annexo, inveniet, ne ipsi essent impedimento.

Ne autem vitiis typographicis scateret hoc opus, quod me absente imprimebatur, aliquo erat opus in arte Medica, & Chirurgica peritissimo, qui cuncta revidebat: hunc laborem improbum sibi imposuit vir in scientia Medica expertissimus *Jacobus van Eems*, Medicinæ Doctor. quare nunc politissimum & fere omnibus mendis carens hoc opus in lucem prodit. Pro laboribus impensis huic viro publice testor me magnas agere gratias.

Harderovici. *Die* 27. *Februarii* 1742.

SE-

SERIES RERUM.

LIB. I.

CAP. I. *De Idiosyncrasia & Temperamentis*, 1. Pag. 1
II. *De Corporis humani divisione*, 8. 3
III. *De Partibus firmis*, 14. 4
IV. *De humoribus*. 62 9

LIB. II.

CAP. I. *De Ossium structura*. 88. 13
Periosteo, 118. *Medulla ossium*, 227. *Apophysi*, 144. *Epiphysi*, 147. *Cartilagine*, 153. *Articulorum glandulis mucilaginosis*, 157. *Ossium numero*, 174. *Ossium Syntaxi*, 175.
II. *De Ossium morbis*, 189. 24
III. *De Fractura ossium*, 252. 30
Fractura cranii, 301. *Terebratione Cranii*, 341. *Fractura particulari*. 359.
IV. *De Luxatione*, 379. 45

LIB. III.

CAP. I. *De Arteriis*, 437. 52
Earum distributione, 458
II. *De Hæmorrhagiis*, 467. 57
III. *De Inflammatione*, 501. 51
IV. *De Suppuratione & Abscessu*, 550. 67
De Parotidibus, 570
De abscessu Inferiorum partium, 577. *Ventris*, 578.
De Empyemate, 579.
V. *De Sphacelo & Gangræna*, 623. 77
Amputatione, 644.
VI. *De Aneurysmate*. 655. 81

LIB. IV.

CAP. I. *De Venis*, 671. 83
II. *De Venæ sectione*, 685. 85
III. *De Varice*, 691. 86
IV. *De Hæmorrhoidibus*, 699. 78
V. *De Oedemate*, 719. 90

LIB. V.

CAP. I. *De Cerebro & Nervis*, 730. 91
II. *De Dolore*, 812. 103
III. *De Naso & Olfactu*, 829. 106
IV. *De Morbis nasi & olfactus*, 876. 111
V. *De Gustu & ore*, 894. 113
VI. *De Gustus & oris morbis*. 904. 114
VII. *De Aure & Auditu*, 932. 117
VIII. *De Morbis aurium & auditus*, 979. 122
IX. *De Oculo & visu*, 1010 125
X. *De Visus & oculorum morbis*, 1082. 135

LIB. VI.

CAP. I. *De Integumentis Corporis*, 1137 143
Cuticula, 1157. *Rete*, 1158. *Cellulosa membrana*, 1159. *Pinguedine*, 1160. *Pilis*, 1161. *Unguibus*, 1162. *Tactu*, 1163.
II. *De Morbis Integumentorum*, 1186. 149

Cu-

Cutis morbi, 1187.

L I B. VII.

CAP. I. *De vulneribus*, 1168. ibid.
Suturis, 1214. *Lauro Leporino*, 1221. *Vulneribus particularibus*, 1229. *Capitis*, 1233. *Pectoris*, 1234. *Ventris*, 1241.
II. *De Excoriatione*, 1253. 160
III. *De Contusione*, 1261. 161
IV. *De Combustione*, 1264. 163
V. *De Congelatione*, 1283. 164
VI. *De Fissuris*, 1290 165
VII. *De Ulceribus*, 1293. 166
VIII. *De Fistula*, 1319. 169

L I B. VIII.

CAP. I. *De Pruritu*, 1331. 170
II. *De Aspredine*, 1338. 172
III. *De Callo*, 1341. ibid.
IV. *De Eschara*, 1346. 173
V. *De Colore mutato*, 1355. ibid.
VI. *De Maculis*. 1358. 174
Ephelidibus, 1360. *Ecchymosi*. 1361. *Maculis rubris*, 1363. *Hepaticis*, 1364. *Petechiis*. 1365. *Vitiligine*, 1366.

L I B. IX.

CAP. I. *De Sordibus*, & *Crusta*, 1369. 176
II. *De Herpete*, 1371. ibid.
III. *De Impetigine*, 1384. 177
IV. *De Scabie*. 1392. 178
V. *De Pustulis*, 1394. 179

L I B. X.

CAP. I. *De Clavo*, 1403. 180
II. *De Verrucis*, 1405. ibid.
III. *De Tuberculo Inflammatorio*, 1411. 181
Phymate, 1412. *Phygethlo*, 1413. *Terminthо*, 1414. *Furunculo*, 1415. *Carbunculo*, 1416.
IV. *De Erysipelate*, 1417. 182
V. *De Empneumatosi*, 1448. 185

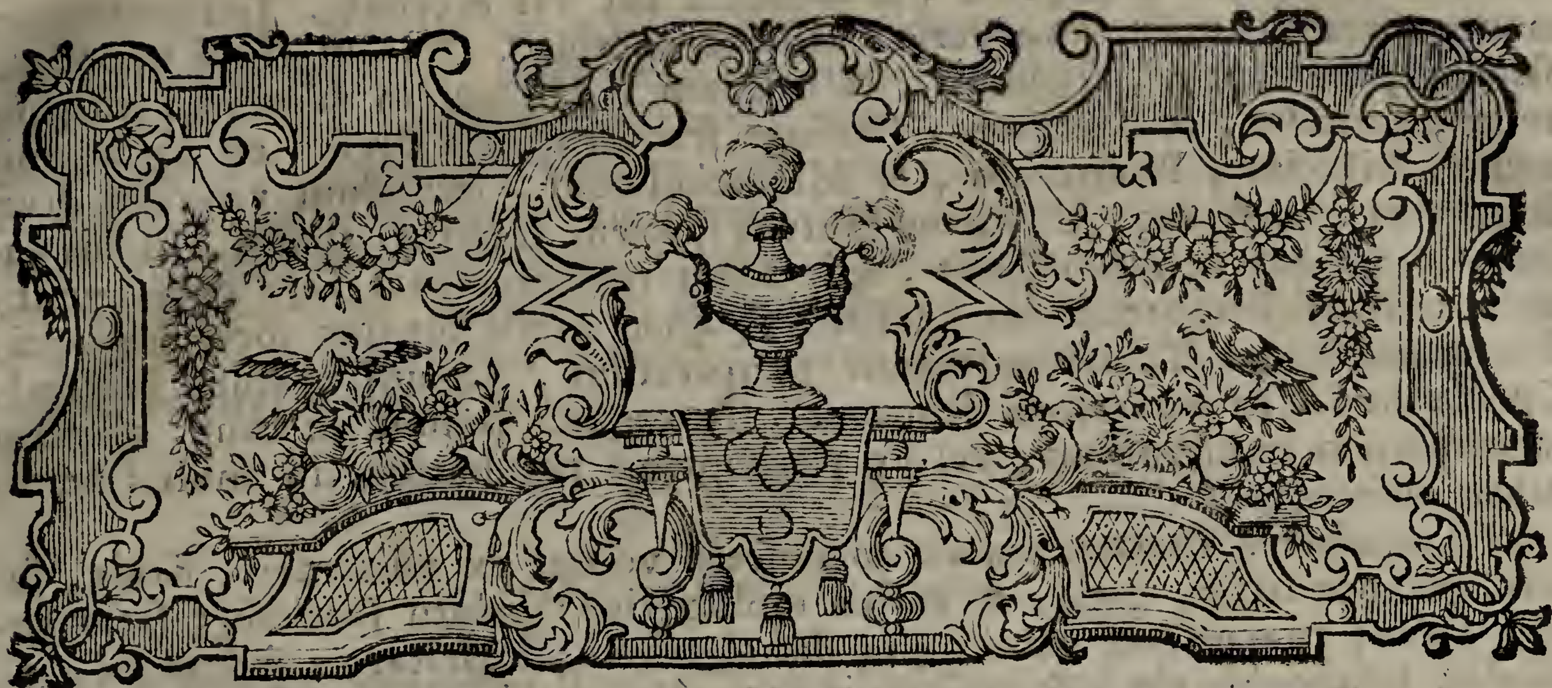
L I B. XI.

CAP. I. *De Glandulis*. 1453. 186
II. *De Glandularum morbis*, 1461. 187
III. *De Lupia*, 1462. ibid.
IV. *De Struma*, 1465. ibid.
V. *De Scirrho*, 1478. 188
VI. *De Cancro*, 1484. 189
VII. *De Folliculoso tumore*. 1503. 191

L I B. XII.

CAP. I. *De Herniis*, 1508. 192
II. *De Hydrocele*, 1532. 195
III. *De Varicocele*. 1541. 196
IV. *De Sarcocele*, 1544. 197
V. *De Omphalocele*, 1546. ibid.
VI. *De Procidentiis*, 1554. 198
VII. *De Calculo*, *Urethræ*, 1559. 199

CHI-

CHIRURGIA REPURGATA

LIBER PRIMUS

CAPUT PRIMUM.

De Idiosyncrasia & Temperamentis.

1. IN scientia tradenda requiritur, ut initium fiat ab iis, quæ non egent auxilio sequentium, sed quoniam Chirurgia est universæ Medicinæ pars, a primis principiis incipere non possum, at ab iis Chirurgiam inchoabo, quæ sensibus maxime obvia sunt, & quæ sine multis aliis auxiliis postea tradendis facile intelligi possunt, quæque fere in omnibus sequentibus, etiamsi ibidem non indicantur, sunt observanda. Qualia sunt, quæ dicuntur *Idiosyncrasia*, & *Temperamenta*.

2. In hominibus viventibus quædam observatur generalia, quæ dicuntur leges naturæ: sed & alia specialiora, non omnibus, sed multis communia, qualia vocant Temperamenta. Id autem speciale, quod in uno, alterove homine duntaxat detegitur, a Græcis dicitur *Idiosyncrasia*, seu *Idiosyncrisia*, peculiaris hominis constitutio. Ut si opium huic non inferat somnum; Adstringens alvum ducat; ex Rosæ odore in animi deliquium incidat; Lac assumptum videatur venenum; & alia multa, quæ ut plurimum ipsis hominibus sunt cognita, quæque Medico, vel Chirurgo revelare solent. Qualia igitur a Medico, vel Chirurgo sunt evitanda. Si autem inscii sumus, quæ quantitas Purgantis, Narcotici, vel aliorum Medicamentorum, quibus definita est dosis, ab ægro ex Idiosyncrasia ferri queat, dosis solita dividenda est, & dein partitis vicibus propinanda, donec Medicamentum sortiatur effectum. *Idiosyncrasia.*

3. Peculiaris autem multorum hominum constitutio vocatur *Temperamentum*, *Temperamentum.*

tum, & interdum *Intemperies*, si morbosa fiat vel excellat. Temperamenta numerantur quatuor, quæ varia obtinent nomina. Quidam enim numerant siccum, humidum, frigidum, & calidum. Alii autem salinum, sulphureum, terrestre, & aquosum. Denique frequentissima divisio est in Sanguineum, Biliosum, Pituitosum, & Melancholicum, secundum veterum divisionem in humoribus. Ultimam tantum speciem tradituri sumus. In his autem simplicibus non consistunt, sed eadem temperamenta sæpe conjungunt, ut inde fiant Temperamenta composita, quod nimis longum foret persequi. Proponunt etiam Temperamentum temperatum, bonum, atque malum]. Cuncta hæc Temperamenta deducunt, [& cognita faciunt ex causis aliquam intemperiem inducentibus, vel ex phænomenis peculiaribus in multis hominibus observatis.

Sanguineum temperamentum. 4. *Sanguineum Temperamentum* cognoscere volunt ex pilis raris, flavis, fuscis, promte natis; cutis, & carnis mollitudine: habitu specioso; facie florida rosea; tumentibus venis; cita defatigatione; hilaritate; sudore ex levi caussa; somno blando, & insomniis jucundis; pulsu pleno; fame ut plurimum non multum urgente: ferunt talia corpora quamcumque sanguinis evacuationem facile, atque fœminæ copiosiora menstrua, & lochia fundere solent. Sanguinis missio conducit, sed stimulantia, & calefacientia vix ferunt; sæpe incidunt in morbos acutos, & sanguinis eruptiones. Augetur, & comparatur victu euchymo, cum corporis quiete, & animo curis vacuo. In his videtur boni sanguinis major portio ad firmas partes comparata, quæ si fiat nimia vocatur Plethora.

Biliosum Temperamentum. 5. *Biliosum Temperamentum* ex abundantia humoris tenuis, acris, calidi, subpinguis; non vero ex copia majore bilis bonæ nomen obtinet, qui humor formatur, & colligitur usu pinguium, cum corporis, vel ambientis aeris calore hoc pingue, vel pinguedinem proprii corporis liquescente. Hi solent esse Pili pauci, flavi, crispi, cito cadentes; corpus macilentum, & durius, color cutis ad flavedinem vergens; venæ plenæ prominentes; pulsus celer, & frequens; otium odio habent; urina intensior flavescens; alvi excrementa duriora, raro liquida. Semel, sed non repetita venæ sectio conducit; purgantia, laxantia, humectantia, & refrigerantia conveniunt; quæ autem siccant, calefaciunt, vel stimulant, damnosa sunt. In morbos Erysipelatosos, morbosque acutos biliosos facile incidunt. Partes firmæ in his videntur magis constrictæ, & exsuccæ; humores autem acriores, saponacei, stimulantes.

Pituitosum temperamentum. 6. Quorum corpora humore lento, tenaci, glutinoso, frigido scatent, cum debili motu vitali, & frigiditate totius; quibus nascuntur pili molles, læves, tenues; cutis est mollis laxa, albicans, subpinguis; venæ exiguæ vix apparentes; actiones animales languidæ; vix ulla animi cura; pulsus parvus, tardus, & mollis; urina pallida, & crassa, vel turbida, aut interdum pallida, tenuis, cruda; ad motum anhelitus; lassitudo spontanea; sitis vix ulla; evacuationes pituitosæ; talia dicuntur *Temperamento pituitoso*, seu phlegmatico laborare: vix ferunt sanguinis missionem, & refrigerantia, aut humectantia; sed calefacientibus, stimulantibus, resolventibus, & siccantibus levantur. His videntur vasa majora solito angustiora; Lymphatica vero, & cellulosa laxiora, & ampliora; actiones præparantes languidæ, humores crudi cohærentes. Facile incidunt in morbos frigidos, œdematosos, hydropicos, tumores glandularum strumosos, non multum dolentes.

Melancholicum temperamentum. 7. In quibus corporibus Materia lenta, glutinosa, subnigra, vel livida abundat, præprimis circa præcordia colligenda, cum animi tristitia, sine manifesta causa, hæc dicuntur laborare *Temperamento melancholico*; quod vel ex hæreditate, vel victu leguminosorum, carnis salitæ, fumove induratæ, cum corporis quiete, & animi cura, comparatur sensim. His solent nasci pili nigri, crassi, copiosi; corpus autem macilentum, durum, subnigrum; omnes

mnes actiones animales tardæ; ingenio prudentes, sed & pertinaces, morosi, solitudinis amantes, taciturni; excrementa alvi dura, compacta, nigra; pulsus parvus, & tardus. His nocent calida, sicca, stimulantia; juvantur autem humectantibus, laxantibus, refrigerantibus, & resolventibus; alvus laxior conducit. Videntur his partes firmæ contractæ magis, quam motu vitali esse agitatæ, sed humores tenaces admodum misti, vix separabiles, vel mutabiles sæpe incidunt in glandularum, & hypochondriorum obstructiones; lienis, hepatisque tumores; scirrhi, & cancri frequentes curatu difficiles his fieri solent.

CAPUT II.

Divisio Corporis humani.

8. HOminis generalis divisio potest esse in corpus vivens, & animam, sed quoniam veteres dumtaxat attendebant ad corpus solum in sua divisione, istud in partes principes; & ministras, seu minus principes diviserunt. *Partes principes*, seu nobiliores istas vocabant, quarum usus ad sanitatem, & vitam conservandam tam necessarius est, ut ex earum læsione multum detrimenti patiatur corpus, imo privetur vita, vel sanitate, quales sunt Cerebrum, Cor, Pulmo, Ventriculus. *Partes* autem *Ministræ*, seu minus principes & ignobiliores dicebantur, quæ minus præstant ad vitæ conservationem, quibus carere possumus, superstite vita, ut oculus, nasus, auris, membrum externum aliquod. Hæc divisio suum egregium habet usum, modo in annumeratione partium non committatur error: quæ enim partes exercent functionem vitæ conservandæ necessariam, harum læsio sive a vulnere, sive quovis morbo alio, majus infert periculum, quam quarum functione sine multo damno carere possumus. *Divisio in partes principes, & ministras.*

9. *Similares* istæ dicebantur partes veteribus, ad quarum formationem non concurrunt partes variis nominibus insignitæ, uti ossa, cartilagines, membranæ, fibræ, nervi, venæ, arteriæ, caro, cutis: quæ ex his colorem album habebant ex semine formatas esse contendebant; quæ vero rubro colore splendebant, ex sanguine formatas esse existimabant, ut erat caro; quibus vero albedo, & rubedo simul aderat ex semine, & sanguine confectas statuebant. Ad cujus autem visceris formationem partes variæ concurrebant, istud viscus, vel organum statuebant esse *partem dissimilarem*. Hæc divisio a Neotericis repudiata, quum nulla pars major similaribus particulis componatur, est tamen alicujus usus, si pro similaribus statuuntur omnes partes, quæ unico motu vitali gaudent, ut partes recensitæ, & pro dissimilaribus si habentur, in quibus idem motus generalis habetur, sed & insuper alius motus huic organo proprius, uti in pulmonibus, hepate, cerebro. *Similares, & dissimilares.*

10. Magis autem rebus conveniens nobis videtur corporis viventis divisio in Partes firmas, Fluentes, & Actiones. Intelligendo per *Partes firmas*, seu solidas, istas, quarum particulæ totum constituentes tanta cohærent potentia, ut requiratur sensibilis vis ad earum separationem, atque non destruantur naturali vitæ actione, nisi quod aliquo modo deterantur, & quarum manens cohærentia requiritur in sanitate, & solutio est morbus. *Fluentes* autem *partes*, seu liquores componuntur particulis minimis ita congregatis, ut facile, & sola vitæ actione separentur, & facile cedendo inter se moveantur; quæ si cohærentes magis fiant; vel manentes diu in eodem loco, ad morbos humorum refertur hæc mutatio. *Actiones* autem corporis viventis sunt variæ, uti (1) motus vitalis, generalis & particularis, animalis, ex stimulo, ex animi pathemate, (2) sensus, (3) somnus, (4) vigiliæ, (5) nutritio, & incrementum, (6) generatio, (7) præparatio, & coctio, *Divisio nostra.*

(8) ſecretio, (9) evacuatio, (10) abſorptio, & multæ aliæ vitæ, & ſanitati actiones neceſſariæ.

11. Partes firmæ dividi poſſunt 1. in partes Elementares, 2. Fibras ſimplices, & compoſitas: 3. Membranas ſimplices, & compoſitas; 4. Ligamenta ſimplicia, & compoſita; 5. Vaſa ſimplicia, & compoſita; 6. Organa, quæ ex his ſimplicibus, & compoſitis, cum transfluentibus liquoribus aliquod munus in homine vivente præſtant.

Solidorum diviſio. 12. Organum in homine vivente eſt pars talis iſtius corporis, quæ ſpecialem actionem perficit; quamobrem Organa ſecundum ſeriem actionum poſſunt dividi (1) in Organa motoria: (2) ſenſitiva; (3) circulatoria; (4) ſecretoria; (5) excretoria; (6) adducentia; (7) præparatoria; (8) ſuſtentantia; (9) munientia; (10) Generationi famulantia, & multa alia inſuper particularia.

Organorum diviſio. 13. Hæc autem diviſio etiamſi Phyſiologiæ admodum ſit accommodata, ſcopo noſtro, qui eſt cognoſcere, & curare morbos, non admodum quadrat, quare in ſequentibus aliam ſequemur diviſionem, quæ Chirurgiæ Practicæ magis eſt conveniens.

CAPUT III.

De Partibus Firmis.

14. UT Ordine pertractentur partium firmarum morbi, ſequentem ſequemur ordinem. (1) Morbi *Fibrarum*, (2) *Membranarum*, (3) *Vaſorum*, (4) *Ligamentorum*, (5) *Organorum*, quæ poſt generalem humorum diviſionem tradentur, quia in iis ſolidorum, & fluentium morbi ſimul ſunt tractandi.

Morborum diviſio in ſolidis. 15. Partium firmarum generales morbi referri poſſunt (1) ad cohærentiam partium elementarium, (2) ad comparationem cum liquoribus transfluentibus, vel contentis, (3) ad contractilitatem automaticam, (4) ad cauſas externas mutantes. Quæ vero pertinent (5) ad motum in viventibus, & (6) ſenſum, poſt horum organorum deſcriptionem tantum intelligi poſſunt.

Fibra ſimplex. 16. Ut ex punctis ſerie unica locatis concipiunt Mathematici fluere lineam, ita Medici, ex unica ſerie particularum elementarium, extremitatibus ſolis ſe invicem tangentibus, formant fibram ſimpliciſſimam, aut quando ſimili ſerie conficitur fibra ex particulis paulo majoribus, ex elementaribus concretis factis; quia vero in unica tali ſerie manere nequit cohærentia in fibra flexa, & prolongata, pro ſimpliciſſima fibra cohærente, & mobili admittenda eſt congregatio multarum ſimpliciſſimarum fibrarum in faſciculum teretem, & oblongum, intus nulla cavitate donatum.

Cohærentia morbi. 17. Fibras noſtri corporis quodam nixu cohærere neminem latet, ille autem nixus, & potentia cohærendi (15, 1) mutari poteſt integra deſtructione in *ſoluta unitate*; earum autem potentia cohærendi eſt major in *Robore*, ſeu *Tenacitate*; minor vero in *Debilitate*, ſeu *Fragilitate*: ſitus partium mutatur facile in *Flexibilitate*; at difficilior in *Rigiditate*.

Soluta unitas. 18. In omnibus Fibris finita eſt cohærendi potentia, quæ igitur a violentia movente externa quacumque poteſt ſuperari, ut in vulnere, contuſione, vel extincta potentia cohærendi a cauſa morboſa, vel medicamentis applicatis, permittit fibram ſponte, vel leviſſima cauſa, deſtrui, ut in colliquativis, & quibuſdam eſcharoticis. Omnis talis cohæſionis deſtructio vocatur *Soluta unitas*, quare omnis ſoluta unitas non eſt Vulnus.

Robur, ſeu tenacitas. 19. Quum ſolidorum *Robur* referri poſſit ad motum, contractilitatem, & cohærentiam, ſatius erit majorem cohærendi potentiam vocare *Tenacitatem*,

qua

qua fibra non permittit ſolvi validiſſima aliqua cauſa : quia vero in ſanis nunquam conducit deſtrui cohærentiam, tali in ſtatu conſtantiſſimam ſanitatem arguit : in morbis autem obeſſe poteſt, ſi ſanguinis vel puris eruptio prodeſſet.

20. Ut Robur, ita *Debilitas*, ad vires, contractilitatem, & cohærentiam poteſt referri : ſed *Fragilitas*, quoniam minus firmam cohærentiam exprimit, hoc loco aptius ſubſtitui poteſt. Qui ſtatus fibrarum periculoſiſſimus eſt, cum nexus fibrarum ſemper ſuſtentare debeat tractionem, impetum, & ſæpe cauſas externas ſine ſolutione, quæ in Fragilitate nimis facile committitur. *Debilitas, ſeu fragilitas.*

21. Oſſa, & Cartilagines, quæ aliquam rigiditatem exigunt, nimis *flexilia* facta per cauſas mutantes, ſanitati obeſſe poſſunt, qualis forſan morbus eſt Rhachitis; in partibus autem mollioribus perfecta eſt ſanitas. *Flexibilitas.*

22. In Oſſibus raro, modo abſit fragilitas, morboſa eſt *Rigiditas* ; ſed in Cartilaginibus ſæpe, atque in partibus mollioribus, ſi flexura in Actionibus ex conſueta cauſa non permittitur, difficiles curatu morbos infert. *Rigiditas.*

23. In perfecta ſanitate inter partes firmas & fluentes definita eſt copia, quæ ab utraque parte lædi poteſt, ut humores abundent vel deficiant (15, 2), ſive intelligantur humores circumducendi vel colligendi in cellulis & cavis. In æquilibrio autem deſtructo comparatio intelligitur frequentius inter copiam humorum & actiones partium firmarum. *Æquilibrium deſtructum.*

24. *Contractio Automatica* (15, 3.) fit tam in fibris viventium quam cadaverum : quando autem minus valida obſervatur, non dependens ab actione vitæ vel voluntatis, quum poſſit fieri major & minor, duo inde fiunt morbi, nempe *Robur contractilitatis* & *Laxitas*. *Contractio automatica.*

25. Fibræ interdum ſe majori potentia colligentes, ut ab auſteris vel adſtringentibus applicatis, (nam ſtimulo influxus ſpirituum ſe contrahentes ad hanc ſpeciem non pertinent,) non raro ſuffocatum liquoris tranſitum pariunt : ab hac actione non multum diſtat quæ dicitur fieri in *Aucta Elaſticitate*. *Contractilitatis robur.*

26. Remiſſior autem contrahendi potentia, non tamen omnino extincta, quam requiritur ad ſuſtentandum impetum ſine nimia fibrarum prolongatione naturalem, vel quem corpus ſanum ferre cogitur, *Laxitas* vocatur, non multum diſtans a deficiente Elaſticitate : ſi vero omnis redeundi potentia in prolongata fibra ſit ademta, *Flacciditatem* aut *Atoniam* vocant, quæ videtur Laxitatis ſummus gradus. *Laxitas.*

27. Cauſæ externæ mutantes (15, 4) complectuntur *Elongationem*, *Extenſionem*, *Adductionem*, *Compacturam*, *Expanſionem*, *Humiditatem*, & *Siccitatem*, præter memoratam ſolutionem.

28. Duæ cauſæ contraria directione agentes in utraque extrema fibrarum, vel tranſverſe agens cauſa, fibræ extremitatibus fixis, ut fibra adipiſcatur majorem longitudinem, modo ea fibra ex ſua inſita natura, vel cauſis laxantibus applicatis, facile ſubſequatur, faciunt *Elongationem*, interdum cum augmento craſſitiei, & ſine dolore, ut in Oedemate. *Elongatio.*

29. *Tenſio* autem ex iiſdem cauſis provenit, agentibus in fibras valide renitentes, ut in tumoribus inflammatoriis : quare, Contractilitate dimiſſa, Extenſio commutatur in Elongationem, & viciſſim. *Extenſio.*

30. Cauſæ unam fibræ extremitatem ad alteram ducentes, vel ex linea quavis curva in lineam rectam redigentes fibram, *Adductionem* faciunt, qua fibræ ſenſim majorem contrahendi potentiam acquirunt, uti in Herniarum, varicum, & Oedematis curatione : hæ cauſæ autem nimis diu continuatæ in quibuſdam partibus rigiditatem inferunt. *Adductio.*

31. Cauſæ vero adducentes, tranſverſe ad fibræ longitudinem agentes, ut ducantur lateraliter poſitæ fibræ propiores, partem firmam non ſolum com- *Compactura.*

pin-

pingunt, sed & ejus quoque cohærentiam & soliditatem augent; modum excedentes in callum convertunt.

Expansio. 32. Compacturæ opposita est *Raritas* seu Expansio, quæ duobus fieri potest modis, dum in cavo firmarum partium contentus humor se magis extendit lateraque continentis removet, quod in fibris simplicibus cavitate carentibus fieri nequit; vel dum partes fibram constituentes aliquid amittunt de attrahendi potentia, ut ita sponte magis recedant, facientes majorem molem quam est augmentum ponderis.

Humiditas. 33. Fibra quamvis ponatur solida, non tamen omni humiditate privata est, hærente in spatiolis a partibus elementaribus fibrarum relictis: quæ proportio humidi non raro a caussis extra eam fibram existentibus augetur nimis, ut inde fiat fibra humida seu uliginosa, morbum inferens.

Siccitas. 34. Humidi autem defectus inter partes elementares fibræ, *Siccitas* dicenda, fibram fragilem & rigidam facit.

Fibra Communis. 35. Quando Anatomici vocant fibram vel villum, non intelligunt fibram simplicem (6) sed istius figuræ corpusculum oblongum, teres, gracile, quod oculis vel microscopii videri potest, constans multis his in fasciculum collectis fibris, imo vasculis, quorum cavitates non facile detegi possunt, adeo ut vascula minima etiam fibræ interdum dicantur. In fibris non solum recensiti morbi deteguntur, sed & multi alii, qui a motu & sensu deducuntur. Hæ fibræ, prout varias partes conficiunt, varia accipiunt nomina, ut fibra *villosa*, *motrix*, *tendinea*, *muscularis*, *ossea*, *medullosa*, *nervosa*, *vasculosa* &c.

Motus viventium morbi. 36. Motus viventium (15, 5) potest esse validior, ut in Inflammatione, febre ardente; Debilior, ut in virium debilitate, multisque morbis chronicis; perturbatus, ut in Convulsione, febribus; omnino nullus, ut in Apoplexia, Syncope, Paralysi. Quæ mutationes in organo vitali, animali, vel particulari cadentes, varia & multiplicia genera morborum præbent.

Sensus morbi. 37. Sensuum morbi (15, 6) etiam multi sunt: nam actus præbet Dolorem, Anxietatem, Pruritum; minor autem Stuporem, Torporem; alienus formicationis, gravitatis, frigoris & caloris sensuum sine effectu ad experimenta physica; nullus seu exstinctus in insensilitate: quæ mutationes in variis sensuum organis multas species morborum inferunt.

Membranæ. 38. *Membrana*, (14, 2) in corpore humano vocatur corpus firmum, latum, planum, tenue, plerumque albicans, flexile; quæ plerumque nectit & vincit organa.

Membranæ compositio. 39. Dum fibræ simplices (16) lateraliter vel pectinatim junguntur, vel intertextu congregantur in tale corpus latum & planum, ut concipiunt Mathematici ex lineis formari superficiem, habetur *Membrana simplicissima*: si vero loco fibrarum, ad compositionem simili modo congregantur vascula simplicissima, vel fibræ magis compositæ, *simplex* potest tamen talis vocari membrana: sed quando ex vasis majoribus, ligamentulis, fibrisque magis compositis, formatur tale corpus latum & planum, quales fere omnes sunt membranæ visu detegendæ, tales vocari possunt absolute membranæ, vel membranæ compositæ.

Partes membranarum. 40. Quibus partibus componantur membranæ compositæ visibiles, non consentiunt auctores, quidam sentiunt omnes proficisci ex Dura matre; alii ex tunicis vasorum formari; alii contendunt meros esse nervos: denique quidam omnia hæc admittunt concurrentia, sed insuper esse stamen aliquod solidum, firmamentum membranis præbens, quod hucusque artificiosissima injectione demonstrari non potuit esse vasculosum, quod, nisi membranam ingrediatur nervus, sensu caret, ad quod etiam genus ipsa Dura mater est referenda. Hoc autem stamine solido omnes arteriæ, venæ, Lymphatica, nervi & glandulæ, si adsint, in suo situ & ordine servantur, ut in munere

præ-

præstando non turbentur. An vero hoc stamen in viventibus ex sua propria vi moveatur, an vero motum accipiat ab influentibus spiritibus, non satis est demonstratum.

41. Membranis varia sunt data nomina (1) a parte, quam cingunt, ut hepatis, lienis, renum &c. (2) aliæ tamen speciale nomen ex parte accipiunt, ut pericardium, periosteum, pericranium, perichondrium. (3) quæ formant vasa, canales, meatus sæpius dicuntur Tunicæ, ut tunicæ arteriarum, venarum, oculorum, intestinorum. (4) quædam habent speciale nomen uti meninges, pleura, mediastinum, mesenterium, cutis, epithelium, cuticula, cellularis, amnios, allantoides, valvulæ. (5) ex partibus membranas componentibus dicuntur, membranæ, vasculosæ, nervosæ, ligamentosæ, (6) ex usu septa, seu sepimenta. *Nomina membranarum.*

42. Usus membranarum est multiplex. (1) Tegere partes, uti epidermis, cutis, epithelium, omnesque externæ membranæ viscerum. (2) nectere partes. (3) adjuvare organi actionem. (4) communem inter partes servare nexum, & circulationem. (5) unam separare partem ab aliis, quando septa dicuntur, ut multa in encephalo, & mediastinum in pectore. (6) limitare incrementum & sustentare. (7) nimis acrem sensum prævenire, ut cuticula & epithelium. (8) coercere humores, ut tunicæ oculorum & vasorum. (9) specialem motum conciliare organis. *Usus membranarum.*

43. *An membrana sensus organum?* Ex descripta membranæ fabrica (40) constat, membranam constare stamine generali solido, quod firmat, & ordinat omnia genera vasorum & nervorum: hoc autem stamen in epidermide, epithelio & forsan in unguibus & pilis, omni caret sensu; unde membrana sensum habet ex nervis per eam distributis. Hinc partes paucioribus nervis donatæ vix sentiunt, etiamsi sint membranosæ, uti in aneurismate, varice, omento prolapso, læsione pulmonis & hepatis, satis patet.

44. *An membrana motus organum?* Non absurdum videtur statuere membranam motus organum esse, cum læsiones & inflammationes membranarum multo majorem motum faciant, quam læsiones aliarum partium; forsan in toto stamine solido viventium Deus locavit motum vitalem, sed si membrana speciali motu sit movenda, credibile est, in membrana tali aliquod organum movens locatum esse. Inde forsan partes membranosæ affectæ magis movent, quam eadem affectio in parte carnosa, cum proportio staminis in membranis sit major ad contentos liquores, quam in aliis partibus.

45. Membranæ simplicis morbi sunt omnes, qui in fibris traditi sunt: insuper etiam illi fiunt, qui exhibent interstitia majora & minora inter fibras, unde transmittitur humor continendus, vel retinetur emittendus. Reliqui morbi partium membranam componentium ex propriis istis partibus sunt deducendi. *Morbi membranarum.*

Si membrana sit vulnerata ut hiat, vel quædam ejus portio ablata, pars subjecta privatur naturali tegumento, exponitur causis lædentibus externis; si sit de Epidermide ablata, cutis exsiccatur, fibræ siccæ siccantur, contrahuntur, generatur dolor, & pars ad attactum nimis acute sentit.

Partes interveniente membrana nexæ nunc solvuntur post plagam, & turbantur in situ & actione.

Ita partes quædam sustentaculo orbatæ nimis excrescunt, ut exostosis vulnerato periosteo, & cerebri fungus vulnerata meninge.

Simul sublata communicatione vasorum pars subjecta privatur vita.

Laxatis membranis amittit pars, quæ istis tegebatur, multum de sua actione.

Nimis contractis membranis interdum suffocatur functio compressi organi.

Nimis motis fibris in membrana cingente, turbatur functio organi subjecti, ut, si sit in meningibus, convulsio aut phrenitis; in pleura, pleuritis & suffocata respiratio.

46.

Vasa. 46. Tertium genus partium firmarum ſunt *Vaſa* (14, 3), quæ dicuntur in corpore hominis, corpora firma, membranoſa, intus cava, recipientia, tranſmittentia & emittentia liquores, raro intus vacua, ut vaſa pulmonis aerea, & alia humoribus privata.

Vaſorum formatio. 47. Si ex membrana (39) ſimpliciſſima, ſimplici, vel magis compoſita, formatur corpus intus cavum, definitum (46), habetur intellectus cujuſcumque vaſis, tam ſimplicis quam compoſiti, in quorum lateribus ſæpe ſunt alia vaſcula minora, ut patet in arteriis & venis majoribus.

Diviſio. 48. Vaſa diſtinguuntur (1) in *Circulatoria*, ut ſunt arteriæ & venæ cruentæ, & Lymphaticæ cum ſuis anaſtomoſibus, (2) *Secretoria*, (3) *Excretoria*, (4) *Abſorbentia*, quo etiam pertinent Vaſa Lactea, (5) denique varia mutuant nomina ex parte, in qua talia vaſa inveniuntur. Vaſa majora excretoria ſæpe vocantur Ductus & Meatus. Omnium horum deſcriptio Angiologia ſolet vocari.

Morbi. 49. Cum omnia vaſa, canales, & meatus formentur ex ſuis fibris, & membranis, iidem morbi etiam in vaſis fieri poſſunt; ſed morbi vaſis proprii ſunt (1) *Anguſtia*, (2) *Amplitudo*, (3) *Obſtructio*, (4) *Solutio*. Reliqui autem ex motu pendentes tradi adhuc nequeunt.

Anguſtia. 50. Si vas ex quacumque caſu in principio redditur anguſtius, minorem liquoris copiam transfluere facit; unde functiones minuuntur & turbantur, ab hoc transfluxu dependentes; ſi hoc diutius durat, non raro totum vas concreſcit & abit in ligamentum, ut in vaſis umbilicalibus & canali arterioſo: ſi vero ad fines anguſtatur, minuitur, aut ſiſtitur ſecretio & excretio humoris ex tali vaſe, unde cutis ſiccitas, urinæ ſuppreſſio, icterus, prout vas tale variam functionem exercet.

Amplitudo. 51. Si vas in medio vel principio latius fit, formatur inde ſaccus, qui in arteriis vocatur Aneuriſma, in venis Varix, in Lymphaticis Hydatis: vaſa autem in extremitatibus latiora facta, non valent coercere quæ retinenda erant, inde Hæmorrhagiæ ſine læſione vaſorum, Diabetes, Sudor colliquativus, Diarrhœa, Ptyaliſmus.

Obſtructio. 52. Si tranſitus a materia intus cavum implente inhibeatur, vel integre, vel pro parte, vas dicitur obſtructum, qui morbus idem facit, quod fit ab anguſtatione.

Soluta unitas. 53. Cum per omnia vaſa noſtri corporis ducendi ſint humores, ſi eorum ſolvitur integritas, integre vel pro parte, transfluens liquor non coercitus, effunditur in vicina cava corporis, vel extra corpus: quo pertinent vulnera, contuſiones, lacerationes, ruptiones, in vaſis diverſis.

Ligamenta. 54. Partes molles, tenaciſſimæ, extenſiles & contractiles, firmantes reliqua in ſuo ſitu & ordine, ita tamen, ut pro neceſſitate ſanitatis & vitæ permittant moveri, dicuntur *Ligamenta*, quæ cum renixu elongari admodum poſſunt, ſed ablata cauſa ſponte accurtantur ſine corrugatione.

Formatio. 55. Ligamenta confici videntur ex generali ſtamine ſolido, ſeu ex multis fibris ſolidis faſciculatim compactis cum paucis interſperſis vaſis, ut in ligamentis fibræ ſint copioſiores magiſque compactæ, quam in membranis. Vel formantur ex multis membranis ſibi mutuo incumbentibus concretis; vel vaſis humore privatis coaleſcentibus, aut cum contento humore concreto concreſcentibus, ut Ligamentum umbilicale, Canalis arterioſus.

Origo. 56. Ligamentorum originem quidam deducunt a perioſteo, quæ articulos cingunt; alii a tendinibus, tunicis vaſorum & nervis: ſed ligamenta eodem tempore cum omnibus his generantur, & ex generali ſtamine ſolido, uti omnes partes firmæ, formantur.

Nervus. 57. Pauci admodum in ligamentis ſunt nervi, quoniam acuto ſenſu non ſunt prædita, & motum vitalem exiguum, & animalem nullum, habent: verum contractilitate automatica valida donata ſunt.

58.

58. Ligamenta paucis arteriis & venis cruentis ditata sunt, ut ex eorum pallido colore satis patet, & læsione facta nullum sanguinem fundente: iis autem omnino non carent, quum artificiosa injectio vasa cruenta detegat. Videntur autem adesse arteriæ lymphaticæ, succum gelatinosum vehentes, cum læsio ligamentorum talem succum copiosum fundat, tumoresque ex tali succo concreto patiantur sæpe. *Arteriæ & venæ.*

59. Ligamentorum usus multiplex est, (1) partes inter se firmiter nectere, cum tenacissima sint, (2) in suo naturali situ conservare, (3) permittere tamen, ut nexa pars moveri possit, sed ablata causa ut contractilitate sua reducant in priorem situm, (4) sustentare partes ut hepar, vesicam urinariam, uterum. *Usus.*

60. Ligamenta, præprimis in senibus, & multis exercitiis assuetis, convertuntur in callum rigidum, cartilaginem, osseam duritiem, qua mutatione rigescunt membra: vel relaxata permittunt nimis facilem luxationem, & mutatum partium situm: Rumpuntur valida vi, contunduntur, vulnerantur, inflammantur: unde mala. *Morbi.*

61. Denique Organorum Divisio (14, 5) finit hoc Caput. Sed quia de his superius est actum (12) non erit opus repetere. *Organa.*

CAPUT IV.

De Humoribus.

62. IN generali divisione (10) nunc sequi debent Humores, qui sunt vel *Naturales* vel *Morbosi*. *Humorum divisio.*

63. Naturales autem humores sunt (1) *Circulatorii*. (2) *Secretorii*, quorum quidam per totum feruntur corpus, ut spiritus & succus nervorum; ex iis ad obliniendum destinati succus arteriarum & venarum: alii pro tempore colliguntur, uti Pinguedo, quo pertinet etiam ossium Medulla. Alii autem quadam speciali parte segregantur, habentes vel emunctorium commune visibile, vel eo carent. (3) *Excretorii*, ex quibus quidam omnino inutiles, uti perspirabile, urina, alvi, excrementa; alii autem simul servientes, ut lachrymæ, cerumen, narium mucus &c. (4) *Adventitii seu nutritii*. *Naturales.*

64. Morbosi humores quidam (1) acquisiverunt nomen generale morbosum, uti pus, pituita, ichor. (2) Alii retinent nomen humoris sani cum adjuncto vitio, ita sanguis, serum, saliva, bilis, variis morbis inquinantur, & copia peccant. *Morbosi humores.*

65. Omnes morbi, qui in humoribus observantur, referri possunt (1) ad quasdam particulas humoris, (2) ad totam massam. *Morbi humorum.*

66. In particulis quibusdam humorum has mutationes invenimus: (1) quæ referuntur ad magnitudinem, (2) figuram, (3) pondus, (4) cohærentiam inter se, (5) consistentiam. *Particularum morbi.*

67. *Magnitudo* duobus modis peccare potest, quum singulis corporibus sua sit naturalis particularum magnitudo, ut sit igitur sanis *major*; tales partes si ire debent per vascula unicam particulam simul transmittentia, facile obstruunt illa. Arteriæ adducunt tamen sanguinem; hinc implentur, tument, infarciuntur, majorque cordi molestia in propellendo sanguinem, defectus tenujoris in vasis minimis siccitas. Quum vero particulæ fiunt *Minores*; vasa majora inaniuntur, defectus circumducendi, evacuatio copiosior, vel collectio in cellulari tunica & cavis corporis, cum frigiditate & pallore corporis. *Magnitudo. Major.*

68. Quum omnes partes humorum, quantum visus penetrare potest, habeant figuram sphæricam, omnis recessus est morbosus, quoniam non est conveniens cavitati vasorum cylindricorum. In hac mutatione transitus observatur in aliam Figuram Obtusam, vel Acutam. *Parvitas; Figura mutatæ.*

Obtusa figura. 69. Obtusam figuram induunt partes sphæricæ, vel ita manet figura in partibus sanguini traditis, quoties actione vitæ debiliore agitantur humores, quod ex pulsu debili frigiditate & mollitudine corporis conjicitur, cum corporis diuturniore quiete, & somno longiore: facile hujusmodi partes colliguntur in tunica cellulari, membranisque mucum secernentibus, & circa glandulas: somnus his longior, etiamsi eum amant, vires magis opprimit. Sensim auctis exercitiis, stimulantibus, calefacientibus, & roborantibus, tandem in figuram sphæricam rediguntur.

Acuta figura. 70. Globulosa figura particularum naturalis commutata in quamcumque aliam angulosam tali cohærentia donatam, ut actione vitæ vix aut non possit commutari in sphæricam, vel si talia ingeruntur, alimenti, vel medicamenti, aut veneni nomine, præbet nobis Acrimoniam variam, sive libere circumducantur cum aliis humoribus, sed impingentes in latera vasorum coercentium, sive infixe hæreant lateribus vasorum. Tales particulæ nulla aliena qualitate donatæ, ut operentur actione Mechanica, pariunt dolorem, vel versatilem vel fixum, atque motum vitalem actum, cum corporis vel partis incalescentia: sed si adsit natura nitrosa, vel & acida, sæpe præter dolores minuunt motum vitalem, & inducunt frigus. Interdum vasorum cohærentiam solvunt, ut coerciti humores effundantur; atque stimulo sæpe partium tumorem faciunt. Omnes humores boni, superveniente motu automatico, uti in stagnatione & motu minore, vel quando nimis valide moventur, in talem acrimoniam mutari possunt. Hæc acrimonia multiplex est: (1) ut variant ingesta acria. (2) prout diversus humor per corruptelam in acrimoniam mutatur. (3) prout variam genus corruptelæ produxit acrimoniam. Unde effectus ex diversitate acrimoniæ varii, atque insuper ex parte corporis, ab hac acrimonia tentata.

Gravitas aucta. 71. Potest naturalis humorum gravitas fieri major in tota massa, vel in quibusdam dumtaxat partibus: hoc si fiat, partes graviores colligentur ad loca decliviora, & locis ubi debilior est pellens causa; ut patet in fluentibus liquoribus per canales in hydraulicis. Tota autem massa gravior majorem impactum facit in latera vasorum.

Levitas. 72. Sanguinis naturalis gravitas major, quam aqua pura vel & reliqua ingesta alimenta, declarat, actionem vitæ hanc majorem gravitatem produxisse; quare motus debilior producit levitatem, vel si aquosa copiosius ingeruntur, cum corporis quiete. Levitas nata tam ex causa producente, motu scilicet languidiore, quam ex minori impactu massæ levioris, producit corporis frigiditatem & laxitatem.

Tenacitas. 73. Inter partes liquoris firmior nexus, quam qui superari potest actione vitæ, variis ex causis nascitur, ut motu vitali aucto, in lentore: motu minore, ut in viscido: stagnatione, ut in polypo & concretionibus; frigore glaciali; calore urente; coagulante admisto; congregatione similium partium inter se: fiunt hinc obstructiones, stagnationes, indurationes, deficiens secretio & excretio, impedimentum circulationis.

Cohærentia laxior. 74. Quæ humoribus mista potentiam attrahendi extinguunt, minus cohærentes faciunt partes, quam ad sanitatem & vitam conservandam requiritur: ita enim partes solutæ vix amplius colligi possunt in vasis majoribus, & ad emunctoria venientes effluunt; unde diarrhœa, hæmorrhagia, urinæ profluvium, sudor colliquativus, ptyalismus: quales morbi ab infectione pestilentiali, morbo epidemico, & endemico, abusu saponaceorum, salium lixiviosorum, & putredine sæpe inducuntur, aut quando vis vitæ debilior, ex ingestis minus cohærentibus, non valet debitam tenacitatem conciliare partibus.

Error loci. 75. Denique humores, in principio omnes misti, dum projiciuntur ex ventriculo sinistro cordis, deinceps facta secretione suis in locis propriis debent

col-

colligi: hoc si non fiat, fit morbus ex loco alieno, qui vocatur Error loci. Ut particulæ rubræ sanguinis in vasis serosis, & lymphaticis, aut cavis corporis; serosæ in lymphaticis; lympha in loco pinguedinis; bilis dispersa per totam massam sanguinis, ut in Ictero.

76. In quibus morbosis humoribus non attendunt Medici & Chirurgi ad nomen sani humoris (64, 1), inquirendus est humor suppeditans materiem, & causa mutans: ut est humor *Biliosus*, etiamsi proprium nomen Bilis habeatur, cum non concipiatur bilis naturalis corrupta: ita etiam *Melancholicus* humor, & *Lympha*. Præter hos invenitur Pus, Ichor, Pituita, Cancrosum, Catarrhosum, Rheumaticum, Erysipelatosum, Colliquativum, Gelatinosum, Glutinosum, Lentor, Mucosum, Oedematosum, viscosum. *Morbosi humores proprium nomen habentes.*

77. Aliud autem genus (64, 2) morborum in humoribus nomen retinet sani humoris & naturalis, cum addito nomine hujus morbi seu vitii. In his autem primo proponenda vitia absoluta, quorum quædam adjiciemus, omnia autem persequi nimis longum foret: ut est Tenacitas, Densitas, Crassities, Tenuitas, Coagulatio, Expansio, Putredo, Austeritas, Glutinositas, Acrimonia, & quæ majorem & minorem quantitatem atque defectum exprimunt, aut vitiatum motum declarant. Dein vero iidem morbi persequendi in quovis speciali humore naturali corporis humani, quod perfici nequit, nisi antecedat eorum naturalium humorum intellectus. *Nomen ex sanis habente.*

78. Etiamsi Tenacitas in partibus firmis (19) non censetur inter morbos, in humoribus tamen, quorum partes actione vitæ separari debent, ad morbos referri debet. Ut si tanta sit inter partes liquores constituentes, vel & inter istas, & partes firmas, juxta, & per quas fluere debent, cohærentia, ut solita vitæ actione non possit superari; talis humor igitur, qui loco moveri debebat, subsistit, reliquorum transitum intercipit, & functiones a transfluxu pendentes cessare facit. Hæc vero Tenacitas natura admodum differt, prout variis generatur causis, ut a motu minore, majore, & perfecta stagnatione, frigore glaciali, calore urente, coagulante admisto, vel congregatione similium partium inter se. Quare ad Tenacitatis solutionem generalia non possunt tradi medicamina. *Tenacitas.*

79. Quum partes sanguinis ponderosiores magis ad se invicem urgentur, depulsa parte leviori; vel dum ipsæ partes ponderosiores redduntur, magisque cohærentes, talis humor dicitur Densus, & spissus, cujus generationis unicam novimus causam, actionem nempe vitalem fortiorem compingentem. Densitas ergo, nata moderatiori motu vitali, quiete motus muscularis, saponaceis acescentibus, refrigerantibus, aquosis, & resolventibus, cum largiore evacuatione est curanda. *Densitas.*

80. Humor fit Crassior, si colligantur, vel generentur partes majores, aut partes minores acquirant potentiam cohærendi majorem, aut si hæc simul fiant. Quare additio tenuioris, & exstinctio potentiæ uniendi, qualia, sunt Resolventia, huic vitio medetur. *Crassitudo.*

81. Crassitudini opposita est Tenuitas, quæ fit collectione vel generatione partium minorum, vel diminutione potentiæ cohærendi: difficilius autem ad debitam spissitudinem redigi potest, cum crassiora ingeri nequeant; spissitudo producenda fit aucto motu vitali, quo simul nimis copiose extruditur tenue, & inducta potentia cohærendi major, per adstringentia vel coagulantia, nobis fit aliena. Quare motu vitali, & animali aucto lente, & usu roborantium prudenter restituenda est debita spissitudo in humoribus. *Tenuitas.*

82. Si quædam partes, vel & omnes partes massæ liquidæ, quæ antea libere inter se moveri potuere, ita concrescant, ut inde formetur corpus firmum, mutatio hæc vocatur Coagulatio: quæ in quiescentibus liquidis producitur coagulo admisto, & majore frigore, & in quibusdam nostris humoribus etiam calore adurente; in fluentibus liquidis sæpe sola stagnatio suffi- *Coagulatio.*

cit; imo spontanea mutatio quosdam liquores coagulare facit. Coagulum inductum exstinctione coagulantis, modico tepore, vel & superveniente putredine, iterum resolvitur.

Expansio. 83. Expansio seu rarefactio humorum tunc fit, si eadem moles fiat major sine aucta gravitate, ut diximus in partibus firmis (32). Quoniam sanguis non est compressilis, vel expansilis, a minori compressione non rarescit; verum aucto calore cum reliquis expanditur. Sed si pars aquosa in vaporem convertitur, vel aer adhærens separatur in motu inordinato vasorum putredine, & effervescentia, moles admodum expandi potest, ut experimur in hystericis, venenis assumtis, morbis putridis, & tympanitide. Medicamenta igitur carminantia varia esse possunt, tollentia has causas, ut iterum jungatur aer productus humoribus.

Putredo. 84. Humores motu automatico ita mutati, ut præbeant fœtorem constantem oleo soluto cum alcali volatili, quo motu simul diminuta est potentia cohærendi inter partes, qui motus inhibetur naturali motu vitali: talis mutatio vocatur Putredo. Hæc inducitur vel sponte, dum motu vitali minore, vel nullo non inhibetur motus spontaneus putrefaciens, uti in tardiore motu, & perfecta stagnatione: vel inducitur nimio motu vitali, & aucto calore, præprimis si adjuncta sit humiditas; vel generatur admistis putrefacientibus, inspiratis cum aere, applicatis ad corpus, assumtis per os. Permittenda ergo non est in curatione stagnatio perfecta, vel nimis parvus motus, neque motus nimis instigandus, evitatis omnibus, quæ putrefaciunt, & nimium calorem cum humiditate excitant, adhibenda, quæ non facile putrescunt, putredinisque progressum inhibent, acida, & acescentia, si calor, & humiditas sit causa; sed resinosa, & gummi aromatica, atque spirituosa, si ex deficiente motu fiat putredo.

Austeritas. 85. Humor potentia adstringente acida donatus, qua aliis mistus istos coagulat, partesque firmas constringere facit, constans acido immaturo & terra, vocatur austerus. Hic autem raro formatur in nobis, nisi pinguedo convertatur in Acidum, uti in melancholicis; sæpe autem hujusmodi ingestis actione vitæ non subactis, formatur. Quare austerorum ingestio evitanda, & motus chylificationis organi instigandus, & roborandus: atque talia ingerenda, quæ extinguunt acidum, minuunt adstrictionem austeri, atque majorem motum faciunt; ut sunt salia alcalia fixa, & volatilia, sapones alcalescentes, aromatica, stimulantia, calefacientia: nunquam autem sanguis mittendus; interdum ducenda alvus, si in primis viis abundat austerum.

Glutinositas. 86. Humores magis cohærentes facti, non ex virtute circulationis, sed hujusmodi glutinosis ingestis, sive ex farinosis, mucilaginosis, sive gelatinosis piscium vel animalium assumtis, in primis viis producunt præcipue glutinosum; a quo non multum distat mucosum obliniens, & pituitosum nostrorum humorum: rarius autem glutinosum in reliquo corpore abundat. Semper agnoscit debiliorem actionem vitalem. Quare, si abundat in primis viis, glutinosum educendum vomitorio, & purgante, ulterius evitanda ingestio glutinosorum: sed præbenda resolventia, saponacea, calefacientia, & stimulantia.

Acrimonia. 87. Particulæ humoris frigidæ figura acuta donatæ, qua impetus fertur in parva ejus parte, faciunt humorem acrem; quæ acrimonia varia: (1) prout ex varia formatur materia, ut ex sanguine, bile, pinguedine, sale; (2) ex variis symptomatibus; ut est calida, frigida, Inflammatoria, Erysipelatosa, Herpetica, Rheumatica, Catarrhosa, Morbillosa, Variolosa, & multa alia; (3) ex morbo, cancrosa, ichorosa, cruda, scabiosa. Sed multæ aliæ sunt species, quæ omnes hic recenseri nequeunt. Harum specierum curatio consistit in emendando, evacuando, obvolvendo, obtundendo, derivando, & diluendo, prout est natura acrimoniæ.

L I-

LIBER II.

CAPUT I.

De Ossibus.

88. POst generalem divisionem partium firmarum, & fluentium, cum earum morbis, ordo dictitat, simili methodo tractare corporis partes, his binis constantes: inter quas generalissimas invenio Ossa, quæ simul pro reliquis firmamentum præbent. In his primo exponetur fabrica, dein morbi, qui in hac fabrica cadere solent.

89. Partes nostri corporis firmissimæ, nec extensiles, nec compressiles, vix flexiles, sola magna vi separabiles, ad fulciendas, muniendas, & dirigendas partes molliores destinatæ, molles in fœtu, duriores in puero, durissimæ in adultis, dicuntur Ossa, quæ ergo integram partem divisionis partium firmarum complectuntur. *Ossium Definitio.*

90. Generalis divisio ossium potest esse; (1) in Os ipsum, (2) Periosteum, (3) Medullam, (4) Apophysin, (5) Epiphysin, (6) Cartilaginem, (7) Glandulas mucilaginosas articulorum, (8) Numerum omnium ossium, (9) Syntaxin seu Articulationem ossium. *Divisio.*

91. Ossa, præprimis majora, distingui solent in tres partes, quarum media, & præcipua atque durissima Anatomicis vocatur *Diaphysis*; utræque autem extremitates, quibus cum aliis adjacentibus ossibus committuntur, dicuntur *Epiphyses*; quædam autem notabilis ossis eminentia reliqua vocatur *Apophysis*. *Diaphysis.*

92. Os, cum sua membrana & medulla, recens vase destillatorio receptum, sine ulla addita materia, sensim majore ignis gradu vexatum, (1) exhibet aquam simplicissimam, aliquomodo fœtentem. (2) spiritum, sub forma nubeculæ albæ, constantem aqua, sale volatili, & oleo volatili fœtido. (3) adscendit sal volatile, sub forma ramorum arboris, constans puro sale volatili, & flavo, vel rubello oleo fœtido. (4) dein adscendit oleum paulo ponderosius, flavescens, fœtidissimum. (5) ultimo adscendit oleum ponderosius, fœtidissimum, nigrum, & tenax oleum, constans oleo, pauco sale volatili, & terra. (6) remanet in fundo vasis, hucusque clausi, os nigerrimum, fragile, non sonorum, vix in figura mutatum, constans oleo fixo cum multa terra. (7) in hac operatione simul producebatur magna quantitas aeris. (8) hoc dein os nigrum, igne aperto combustum, amittit omnem nigredinem, quam ex oleo fixo habebat, remanente mera terra albissima sine ullo sale. Constant ergo ossa spiritu specifico, aqua, oleo fixo, & volatili, sale volatili, terra, & aere. *Examen Chemicum.*

93. Quum omnes partes firmæ, & ipsa ossa, in principio fiant ex liquoribus, ossa in embryone vix majorem quam gelatinæ consistentiam habent, sensim autem increscente ætate duritiem membranæ, dein ligamenti, postea cartilaginis, & ultimo fiunt omnium firmissimæ, & durissimæ partes. *Generatio.*

94. Fibræ, seu filamenta ossium, eodem modo, ex partibus elementaribus componuntur, ut partes reliquæ solidæ: (16) hæ præcipue secundum ossis longitudinem decurrunt. Harum exteriores sunt longissimæ, quæ, si ad ossis extrema pervenerunt, inflectuntur, veniunt fibris oppositi lateris obviæ, quibus confunduntur, & coalescunt. Quæ interius locatæ sunt, ad extrema ossium venientes, ab exterioribus recedunt, relinquentes cellulas; quare ossa duriora, & magis compacta circa medium, quam ad extrema. Internum ossis meditullium constituentes, in parvis ossibus admodum corrugatæ, *Fibræ Ossium.*

to-

totam ossis cavitatem, cellulis formatis, implent; sed in ossibus majoribus circa medium magnam relinquunt cavitatem, in qua sæpe fulcimenta, vel columnas transversas formant. Unde ossa parva interdum ubique in omni sua parte sunt æque dura.

Lamellæ. 95. Fibræ hæ lateraliter junctæ, & cohærentes, paulo tamen debiliori nexu, quam est secundum longitudinem, formant figuram planam, ut fit in membranæ (39) formatione, qualis lata expansio in ossibus vocatur Lamina, seu Lamella. In osse femoris plus quam triginta lamellas super se invicem locatas detexit industria Anatomica. Demonstratur quoque hæc structura in exfoliatione, cornubus animalium, microscopii inspectione, sedula separatione.

Pori. 96. Lamellæ ossium transverse perforantur multis exiguis poris, plures autem sunt in lamellis interioribus, quam exterioribus, nullibi situm ordinatum servantes, raroque plus quam duas, aut tres lamellas recta via perforantes; hi respondent poris periostei interni, & membranæ medullæ, desinunt in canaliculos, inter lamellas parallele currentes, ita ut hi pori cum canaliculis constituant vascula exilissima, medullam ad omnia puncta ossium ducentia, via admodum inflexa.

Foramina. 97. Aperturæ poris majores, magisque recta via per ossium substantiam penetrantes, Foramina dicta, varia inveniuntur in ossibus: (1) in ossium extremitatibus, ut trasmittant medullam in articulos. (2) in medio ossium majorum, pro ingressu arteriæ, & nervi. (3) simile foramen in maxilla inferiore, pro introitu arteriæ, venæ, & nervi dentium. (4) in ossibus superioribus cranii penetrantia, ut in osse frontis, & ossibus syncipitis, ad latera suturæ sagittalis, quæ tamen sæpe deficiunt. (5) multa, ac magna ad basin cranii, pro exitu nervi, & venæ, introitu arteriæ, quæ seorsim tractari solent.

Superficies. 98. Externa ossium superficies æqualis admodum, & lævigata, nisi ubi affiguntur tendines, vel aponeuroses musculorum, ad firmiorem nexum, sæpe etiam istis locis magnas facit eminentias: ossa præterea cranii foveas insculptas habent, vasis adjacentibus respondentes; maximæ sunt in cavo calvariæ, in quibus conduntur sinus cerebri laterales.

Sepimenta. 99. In ossibus majoribus, cavitate magna donatis, medulla plena, sæpe unum vel plura sepimenta, seu trabes, vel sustentacula ossea, inveniuntur, ab uno latere ad alterum oppositum trasverse vel oblique protensa, totam tamen cavitatem in plures perfecte non sepientia, ex durissimis lamellis ossium facta; ut nimiam pressionem medullæ incumbentis subveniant.

Cellulæ. 100. In ossibus minoribus tota interna cavitas cellulis cancellatis distincta est, oleo medullari plena, quæ ita cancellatæ sunt, ut ex una in alteram liber sit medullæ transitus, formatæ a crispatis ossium laminis, hæ autem cellulæ in ossibus majoribus circa ossium capita, vel extremitates, frequentiores: in medio sæpe relinquunt amplam cavitatem.

Cavitates internæ. 101. Ossium omnium cavitates intus medulla plenæ, vel in magna cavitate, vel cellulis coercita, nisi in ossibus cranii, & maxillæ superioris, ut in fronte sinus frontales, & in maxilla superiori sinus maxillares, & ephippii, quum hic non requiratur medullæ præsentia.

Arteria, vena, nervus. 102. Quum os nutriri, & medulla secerni debeat, communia omnia circulatoria vasa adeunt ossa; minora cuncta hæc vasa accipiunt ope periostei; sed in majoribus ossibus arteria, & nervus interdum per speciale foramen ingrediuntur, & in membranam medullæ evanescere videntur; venæ omnes in periosteum redeunt.

Corollaria. 103. Ex cognita ossium structura sequentibus facile responderi potest. An Cranii interna cava superficies pro ossium cavitate est habenda? Simplici nudo conspectu ita videtur, cum ossa cranii incurventur, & in-

tus condant cerebri medullosam substantiam, hinc veteres decepti. Sed quia multis in locis, inter exteriorem, & interiorem duram cranii laminam, continetur cellulosa substantia in planam figuram expansa, hæc pars media pro cranii cavitate ossea est assumenda.

104. Cur ossium lamellæ exteriores interioribus magis compactæ?

Ut non facile injuriis externis diffringantur, firmiora essent sustentacula, & in cavitate potuissent colligere medullam articulis suppeditandam.

105. Cur ossa majora etiam per speciale foramen admittunt arteriam, & nervum?

Major videtur requiri, ad medullæ secretionem, quæ in articulorum motu consumitur, copia humorum, quam adferri potuisset arteriis, & nervis, ex periosteo provenientibus, quæ autem intrant maxillam inferiorem, simul nutriendis dentibus serviunt.

106. Cur arteriæ periostei se in ossis substantiam inserunt.

Omnia ossa crescere, & nutriri debent, & in se secernere medullam, quæ sine communi circulo sanguinis fieri nequeunt: his igitur arteriis ille inducitur sanguis, imo & in iis, quæ præterea speciale foramen habent.

107. Quomodo nutritur os, & secernitur medulla, si os caret arteria magna, os intrante?

Arteriæ parvæ periostei, ossis substantiam intrantes, & ipsi nervi, huic negotio sufficiunt in parvis ossibus.

108. Ubi manet sanguis, arteria per foramen intrante adductus, cum non invenitur vena major egrediens?

Qui contendunt, omnem illum adductum sanguinem in medullæ secretione, & ossis nutritione consumi, a vero aberrant; multum quidem tribuitur medullæ, sed residuus sanguis reducitur per venas periostei.

109. An ossa nuttriuntur sua propria medulla?

Nutritio est actio generalis non egens speciali medullari, liquido; imo ossa quædam cranii medulla carentia etiam nutriuntur; quare adfertur vasis ex periosteo se insinuantibus in ossis substantiam, eodem modo, quo aliæ partes nutriuntur, cum periostei ablatio simul tollat ossis nutritionem.

110. An Chylus, sanguis, vel succus nervorum, nutrimenti materia?

Color ossium albicans non arguit chylo nutriri, qui crudus est humor, egens ulteriore confectione: omnes autem hi humores simul videntur, ut ubique in corpore suppeditare materiem, maxime autem id gelatinosum, quod invenitur in sanguine.

111. An ossis substantia sentit?

Nulla pars in nobis, nisi solus nervus sentit, qui cum in osse paucissimi, & inter ossium laminas indurati, atque ossium duritie ita muniti sint, ut tangi non possint, ossa vel nullum, vel obscurissimum, sensum habere possunt.

112. An ossa omni sensu privata, cum ablato periosteo abscindi possunt serra, sine doloris perceptione?

Avulsio fragmenti, & spina ventosa non fit sine dolore, sed quoniam privatio periostei simul destruit nervum ingredientem, etiamsi fuisset os donatum deinceps sentire non potuisset, minus autem acute sentiunt ossa, quam partes reliquæ corporis.

113. An abrasio capillorum, & applicatio topicorum capiti, medentur capitis morbis?

Methodus est veteribus usitatissima, sed neotericis, ob durum interpositum cranium repudiata, sed quoniam multa vascula transverse permeant cranium in multis, & sæpe his multum levaminis morbis capitis fuit allatum, non erit repudianda curatio.

114. Quomodo ossa corrumpi possunt sine dolore?

Quum

Quum offis fubftantia fine nervo omni careat fenfu, quoties igitur nervus os adiens fit compreffus, vel abfciffus, reliquum os corrodi poteft fine ullo fenfu, ut fit ablato periofteo.

115. An offa pueris mollia, ut crefcere poffint?

Hæc mollitudo complanationem offium, & deformitatem admitteret, uti in Rachitide, atque lignum etiam durum arboris crefcere poteft.

116. An offium mollitudo in pueris ad præcavendas fracturas?

Cum corpora mollia facilius frangantur duris, adultis duriora fieri debebant, qui duriores labores ferre debent, quam pueri.

117. Cur eo in loco offis major dolor, ubi affigitur tendo?

Cum pars illa totam mufculi contractionem fuftentare debeat, & partis dolentis dolor augeatur tenfione.

De Periofteo.

Periofteum. 118. Membrana admodum tenfa, firma, fenfu exquifitiffimo prædita, vafis cruentis fcatens, qua teguntur omnia offa, (excipiuntur partes dentium extra gingivas prominentes, & offium capitula, & cavitates in articulis,) vocatur *Periofteum*, ubi fimilis membrana tegit cartilaginem, qua obteguntur illa offium extrema, vocatur *Perichondrium*, atque periofteum, externam tegens cranii fuperficiem, vocatur *Pericranium*. Quod tamen, ob nexum cum dura matre, per futuras, & vafa tranfeuntia cranii foramina, majorem confenfum exercet.

Periostei fibræ. 119. Conftat ferie propria fibrarum parallele fecundum offis longitudinem currente, quæ etiam aliquomodo lateraliter cohærent, parum vero adhærentes offi fubjecto, nifi per vafa, quæ ex eo in os defcendunt, accurate omnes foveas, & eminentias tegente. An vero ab uno effe tranfeat per ligamenta articulorum ad aliud os, an vero finiatur in perichondrium cingens offis cartilaginem, vel faciat utraque, non conftat inter Anatomicos. Altera autem feries irregularem curfum facit, non æque denfa feries harum, ut præcedentis; fed copiofiores fibræ, ubi affiguntur mufculi offi: ut hæ fibræ ex tendinibus, & aponeurofi mufculorum oriri videantur.

Vafa. 120. Omnia genera vaforum diftribuuntur per periofteum ab adjacentibus partibus, ut arteriæ, & venæ, cruentæ, & Lymphaticæ, atque copiofiffimi nervi, ut ex ejus acuto fenfu conftat.

Ufus. 121. Conducit, & reducit vafa, quæ ad offis nutritionem, & medullæ fecretionem deftinata funt: 2. Limites incrementi ponit: 3. nectit apophyfes offi ipfi: 4. fulcimentum præbet nectendis tendinibus, & capitibus mufculorum.

Periofteum internum. 122. Offa, magnis cavitatibus donata, in cavis cinguntur tenuiffima, & minori fenfu donata membrana, admodum porofa, pro medullæ tranfitu, quæ forfan eadem eft cum membrana medullam cingente, videtur cellulofa, quæ ita diftribuitur per cellulas offium, & format cellulas medullæ. Videtur formari ex tunicis vaforum, & nervorum, quæ offa intrant. Quidam putant generari a filamentis periostei externi.

Corollaria. 123. Ex dictis intelligimus.

An pericranium non eft verum periofteum?

Pericranium nihil differt a periofteo, nifi quod hoc cerebro propinquius: nexus cum filamentis, & vafis duræ matris tamen non patitur a reliquo periofteo iftud diftinguere; ejus tamen læfio periculofior eft.

124. Cur os periofteo privatum corroditur carie?

Omnis pars communi circulatione privata moritur, & corrumpitur, ergo, quia ablatio periostei tollit vaforum communicationem, corrumpitur etiam os, quæ corruptio vocatur Caries in offe.

125.

125. An periosteum ex dura matre natum?
Non magis, quam ex pleura, vel peritonęo: videtur suo proprio stamine solido constare, ut reliquæ partes firmæ.
126. An periosteum ex tendinibus musculorum?
Incrassescit periosteum, ubi uniuntur periosteo fibræ tendinis, sed illæ accedentes videntur adscititiæ fibræ, verum periosteum non constituentes; quod ordinatam fibrarum seriem habet.

De Medulla Ossium.

127. Materia pinguis, blanda, sapida, instar butyri densa, albicans, in magnis cavis ossium, rubella, vel coloratior in cellulis, densior quiescentibus, & bene saginatis, tenuior minusque pinguis multum exercitatis, in ossium cavis hærens, vocatur Medulla. *Medullæ Definitio.*

128. Hoc oleum medullare continetur tam in magnis ossium cavitatibus, quam cancellis, in membrana quadam tenerrima, porosa admodum, intus cellulosa, cellulis per poros communicantibus, dirigentibus oleum medullare: externa superficies periosteo interno contigua, vel potius eadem, ditata arteriis, & venulis, atque paucis nervis, ut tangentis sensu patet. *Medullæ Membrana.*

129. Naturalis consistentia, color & natura, duriori labore, decrepita senectute, nutrimenti penuria, morbis multis, & corporis macie, mutatur in liquorem tenuiorem, serosum, rubellum, minus pinguem. Sed non sequitur lunæ mutationem. *Medullæ Mutatio.*

130. Adfertur per arterias, quæ per foramen ingrediuntur, vel ex periosteo veniunt, omniaque puncta membranæ medullæ permeant, sanguis; atque per nervos, qui pauci, & duritie ossis vix assequendi, humor, ex quo medulla est conficienda, & secernenda; atque suppeditatur vitalis motus. Sanguis, reliquusque residuus a secretione humor, venis asportatur, quæ in periostei ventis terminantur. *Vasa.*

131. Secreta medulla in cavis, & cavernis ossium pro maxima parte, ex cellulis medullaribus, per poros membranæ externæ medullaris, in foramina circa ossium extremitates, atque in articuli cavitatem funditur: altera pars ad partes laterales ossium delata ingreditur poros, transverse, & parallele substantiam ossis perreptantes, donec in ossis superficie a venis periostei recipitur. *Via.*

132. Accedens novus sanguis per arterias urget antecedentem medullam, (2) motus vitalis membranæ medullæ continuat motum. (3) Juvatur motu articulorum, promovente medullæ effusionem in articulos. (4) Motus muscularis forsan urget liquorem per fibras tendinum usque in ossis cavum, ut extrudatur medulla. *Medullam propellentes causæ.*

133. Medulla ducta in articulos abducit ossium superficies, (1) ad faciliorem motum; (2) malaxat ligamenta, ut maneant tenacia, & sequentia; (3) ducta per ossa, servat ea tenacia, & firma. (4) Idem quoque præstat in quibusdam cartilaginibus, ut sunt laryngis, quæ moveri debent. *Usus.*

134. Ex his intelliguntur sequentia. *Corollaria.*
Cur fertur medulla inter lamellas ossium?
Ut tota ossis substantia pingui oleo esset perfusa, qua provenitur ejus ariditas, & fragilitas.
135. Cur in membrorum motu tanta medullæ copia funditur in articulis?
Responsio est duplex. (1) ut illa copia major, instar smegmatis, cum mucagine articulorum præberet articulorum facilem motum, qui eo tempore majorem copiam consumens, etiam majorem affluxum exigit. (2) quia in speciali articulo motu hæc copia major requiritur, illa hic duci nequit

aucta generali circulatione ; inde actione musculorum motorum istius membri, per tendines eorum, circa hunc articulum affixos ossi, videtur urgeri humor protrudens medullam, ut transudet in cavum articuli hujus.

136. Cur ossa; quæ parum moventur, fere omni medulla carent?

Quum usus primarius medullæ sit oblinire articulum, ejus præsentia non requiritur, si tale os non habet articulum, ut multa ossa cranii. Defectus autem medullæ in patella suppletur osse femoris, & tibiæ.

137. An medulla omni caret sensu?

Ipsa pinguedo medullaris nullo sensu donata est, sed quia per nomen medullæ simul concipiunt membranam medullæ, in hoc sensu medulla sentit, ut patet punctura medullæ viventis animalis, & in spina ventosa.

138. Cur strepitus, & crepitus articulorum ex medullæ defectu?

Corpora sicca se mutuo terentia strepitum, & crepitum pariunt, quod etiam fit, si defectu medullæ se mutuo tangunt extrema ossium in articulo.

139. Cur dolor osteocopus, obtusus, profundus, post multos labores, & exercitia?

Motu continuato articuli, tanta copia medullæ funditur in articulos, quæ tam cito in cavo ossium restaurari nequit, ut ossa intus medullari oleo privata, impleantur sero minus molli, quod afficiens membranam medullarem hunc sensum profundum præbet.

140. Cur quies post valida exercitia facit articulos rigidos, & motus subsequens eosdem reddit flexiles?

Perseverantes labores terendo pinguedinem medullarem fecerunt tenacem, & privarunt ossa medulla, ut tunc restet in articulis medulla tenax, cum mucagine; hæc in quiete concrescentia faciunt rigiditatem. Renovatus motus facile concretam materiem fluxilem facere nequit, & tunc simul adducitur serosum oleo medullari minus lubricum, in osse tempore exercitii collectum, quo difficilius potest moveri articulus: continuato autem motu sensim tritu, & calore articuli concretum fit fluxilius, & denique adducitur medulla tempore quietis in ossibus collecta, quibus deinceps facilior fit articulorum motus.

141. Cur bene saginatis, & quiescentibus animalibus ossa medulla plena?

Nutrimentum præbet medullæ materiem, & quies concedit collectionem; quare alimenti defectus, & motus corporis, medullam, & reliquam pinguetudinem deterit, & exhaurit.

142. An medulla massa confusa in cavis ossium effusa?

Ita existimarunt ex tenuitate membranæ medullaris, quæ tamen suis cellulis admodum ordinate, ut in favo congerit medullare oleum.

143. An medullæ albor, & densitas a nitro aereo?

Duplici, & futili hypothesi hæc nititur sententia, quia spiritus acidus nitri oleum densat, & alborem ei conciliat; atque, talem spiritum in aere oberrare, a nobis inspirari, & permisceri oleo medullari, contendunt. Hæc per se satis absurda sententia non eget refutatione, cum oleum seorsim collectum quiescens, tunica cellulari firmatum, facile suggerat densitatem & alborem.

De Apophysi.

Apophysis definitio. 144. Dum ossis filamenta seu laminæ, quæ ab una ad alteram ossis extremitatem in ossis externa superficie regulariter tendentes, ab hoc ordine recedentes, ab ossis reliqua substantia recedentes, ut ramus ex trunco arboris provenit, faciunt tuberculum naturale ossium, quod intus plerumque magis

gis fpongiofum eft reliqua offis externa fuperficie ; eminentia talis frequentiffime vocatur Anatomicis Apophyfis, aliis prominentia, tuberofitas, proceffus, projectura &c.

145. Quafi multiplicia fynonima ad onerandam fcientiam non fufficerent, alia infuper nomina ex ufu, & figura apophyfibus data funt ; ut in Maxilla inferiore Coronoides, & Condyloides ; ad bafin cranii Styloides, Pterygoides ; ad partem fuperiorem offis femoris Trochanteres ; quæ varia nomina in particulari offium defcriptione tradi folent. *Nomina.*

146. Recedentes Apophyfes a generali offium directione variam (1) præbent partibus figuram, & formæ externæ elegantiam ; (2) affixis mufculis præbent tractionis directionem, vel ut operentur tanquam vectes, vel dirigant quafi per trochleam ; (3) articulis firmiorem, & aptiorem præbent compofitionem. *Ufus.*

De Epiphyfi.

147. Officulum minus offi majori additum, in junioribus interveniente cartilagine, quod tamen cum ætate cum offe majore in unum idemque os concrefcit, non ex fibris offis majoris factum ut apophyfis, vocatur Epiphyfis, additamentum, adnafcentia, & appendix : his fere omnia offa, ubi articulum faciunt, fuis extremitatibus obteguntur : conjunguntur corpori offis per inæqualem fuperficiem. Differunt ab Apophyfi, quum non generentur ex fibris offis productis, fed offi addantur interveniente cartilagine, licet in adultis cum reliquo offe in unum corpus concrefcat : Differunt ab offe, quod exterius primo indurefcit, dum Epiphyfes primo in meditullio indurari incipiunt. *Epiphyfis.*

148. Per Epiphyfes has variæ formantur cavitates, & eminentiæ. Nam cavitas magna recipiens alterum os, ut in coxa, vocatur Cotyle ; minor autem, ut ubi fcapula recipit humeri os, dicitur Glene ; duæ tales cavitates lateraliter iunctæ dicuntur Ginglymus : omnia autem fæpe uno nomine vocantur Acetabulum ; harum cavitatum margines fæpe vocant Labra. *Cavitates.*

149. His Epiphyfibus fi formatur in articulis eminentia convexa fatis magna, eam vocant Caput ; fed eminentia minor vocatur Condylus. Quæ eminentiæ in præcedentibus cavitatibus moventur, dum movetur articulus. *Eminentiæ.*

150. Cum offa, Epiphyfium interventu, faciant articulum mobilem, præcipuus ufus videtur, commodam figuram, fuis eminentiis, & cavitatibus, præbere articulis, ut membra moveri, & flecti poffint ad ufum neceffarium. *Ufus.*

151. Ex dictis hæc pauca intelliguntur : *Corollaria.*

An Epiphyfis offibus pro operculo, ne medulla effluat?

Corpora porofa liquore plena non dimittunt liquores, nifi alius novus liquor, vel aer accedat, quod hic fieri nequit ; atque ipfæ Epiphyfes funt etiam porofæ.

152. An Epiphyfes porofæ ad offis levitatem aliquid faciunt?

Hoc fieret in offe ficcato, fed quia omnes pori liquoribus pleni funt, nihil ad levitatem conferre poffunt.

An fœtus Epiphyfes molles, ut fœtus facilius complicatus hærere poffet in utero?

Fœtus complicatus hæret in utero, flexis articulis in fuis juncturis, non vero flexis Epiphyfibus. Neque mollitudo ftatim ceffat poft nativitatem, ut canalis arteriofus, & venofus clauduntur poft nativitatem, abrogato eorum ufu : fed Epiphyfes fequuntur leges generales, quibus conftat, omnes partes in fœtu effe molliores, & fenfim indurefcere.

De Cartilagine.

Cartilaginis definitio. 153. Partes nostri corporis firmæ maxime elasticæ, molliores ossibus, duriores autem ligamentis, & tendinibus, vix porosæ, admodum compactæ, propria sua membrana tectæ, albicantis coloris, superficiei admodum lævigatæ, Cartilagines vocantur, extus cartilago mollior, intus durior, contra quam ossa. Mollis admodum in fœtu, & pueris, sed in adultis durior.

Fabrica. 154. Componitur Cartilago, ut ossa, suis fibris, & lamellis, quarum interiores magis sunt compactæ: substantia minus porosa quam in ossibus, & omni fere medulla carens, nisi in cartilaginibus laryngis, motui instar ossium inservientibus: ex sua membrana, quæ *Perichondrium* vocatur, pauca accipit vasa cruenta, paucosque nervos, ut ex deficiente sensu constat: præcipua sunt arteriæ, & venæ Lymphaticæ, multaque filamenta; unde candidus color, & firma cohæsio cum sua membrana.

Mutatio. 155. In fœtu, vel embryone Cartilago vix magis, quam gelatina cohæret, sensim vero indurescit, ut tandem in decrepitis commutetur iu ossis duritiem, sed cartilago cavitates, & eminentes articulorum cingens raro induratur. Quædam Membranæ, & Ligamenta cum ætate etiam in cartilagines convertuntur. Hæc mutatio in laryngis cartilaginibus, & membranis vasorum atque ligamentis, sanitati obest.

Usus. 156. Multiplex est Cartilaginum usus. (1) Sua lævigata superficie facilem concedere motum articulis. (2) Quædam ossa jungere, qualis articulatio vocatur Synchondrosis. (3) Elasticitate illudere externum impetum, ut in trachea arteria, & funiculo umbilicali. (4) Eadem elasticitate servare partes mobiles erectas, ut in naribus, auribus, & palpebris. (5) In vasis oppositam actionem circulationis præbent, dum omnia vasa contractilitate constringuntur, ponentia impedimentum transeuntibus, hæc dilatando promovent, ut in arteria portarum, & fune umbilicali. (6) Loca quædam servant aperta, ut in larynge, seu restituunt figuram actione musculi mutatam, quæ alias ab antagonistis fieri debuisset. (7) Exiguo suo sensu patiuntur impetum externum sine multo dolore.

De Articulorum Glandulis mucilaginosis.

Definitio. 157. Tractare nunc cogor partem, nisi vellem interrumpere ordinem, quæ postea est tradenda, supponendo cognitum, quid sit glandula, ejusque structura, & usus generalis: Talia corpuscula igitur, quæ Anatomici vocant glandulas, in & circa articulos locata, ex secernente humore dicuntur Mucilaginosæ, & ab inventore, Haversianæ glandulæ, quæ mucilaginem omnibus articulis præbent.

Simplices, & composite. 158. Talia tubercula, seu glandulæ inveniuntur majores, & minores vix visibiles, hæ minores in ligamentis articulorum tanquam fulcimento inhærent: majores vero in acetabulis tanquam corpuscula distincta deteguntur; minores vocant simplices, majores compositas, seu conglomeratas.

Fabrica. 159. Utræque species admodum tenaces, utcunque molles, non tamen friabiles, externe valde lævigatæ, magis quam in aliis glandulis. Simplices conficiuntur folliculo tenaci unico, intus cavo, emissario donato eructante confectum humorem in cavum articuli, vel vaginæ tendinis, si folliculus externe comprimitur; alias folliculus colligit in se hanc mucilaginem ad turgescentiam usque. Composita duntaxat congregatione plurimarum simplicissimarum a simplici differt, quæ simplices multæ firmo stamine solido, tunicaque cellulari firmiter inter se colliguntur, ut sit acervus simplicium firmus, & tenax, simplici major, & locatus in articuli cavitate: quidam conten-

tendunt in modum cepæ tunicatim colligi, ut compofitarum maxima conftaret fex tunicis fefe invicem cingentibus.

160. Tribus in locis hoc genus glandularum invenitur: (1) in ligamentis articulorum, (2) capfula tendinum, (3) cavo articulorum; quæ omnes partes in membrorum motu alterne comprimuntur, & dimittuntur, ut fecretio iftius humoris abfolvi videatur motu vitali, fed fecreti humoris evacuatio ex folliculis glandularum motu mufculi, & articuli: inde copiofiffime ad tendinem tranfeuntem per annulum, vel hamulum: & in articulis ita, ut glandula aliquomodo per motum articuli poffit comprimi, non vero deteri, quare fovea in acetabulo offis coxæ pro illa maxima glandula exfculpta eft, & quo major eft articulus, eo majores, & copiofiores inveniuntur, unde circa genu quatuor fatis magnæ glandulæ deteguntur. *Locus.*

161. Glandulæ hæ Simplices unico emunctorio donatæ funt; fed Compofitæ in toto fuo ambitu multis exiguis emunctoriis præditæ funt: unde patet, compofitam glandulam meram effe congregationem fimplicium, dum vero in aliis glandulis compofitis formetur ductus communis, in quem reliqui ductus particulares fuum confectum humorem corrivant. *Emunctoria.*

162. Ex arteriis, & venis cruentis, & lymphaticis, atque ex nervis, componuntur hæ glandulæ, quæ vafa omnia firmiter inter fe nectuntur, & colliguntur ftamine tenaci folido, atque tunica cellulari: hæc vafa multas anaftomofes faciunt variumque fed fpecialem fequuntur in his glandulis curfum, donec internam cujufcumque folliculi attingunt fuperficiem ubi emittunt fecretoria, & abforbentia: copiofiora funt cruenta circa glandulæ mucronem, quam alibi: & cruenta in aliis animalibus inveniuntur majora, & copiofiora, quam in hominibus; quare in hominibus hæ glandulæ magis albidæ, & pellucidæ, quam in multis animalibus. *Vafa.*

163. Figura harum glandularum verbis defcribi nequit, quum fe accomodent loco relicto in articulo. *Figura.*

164. Qui in cavum articulorum funditur humor, ut inftar fmegmatis obducat offium partes in motu articuli terentes, ex tribus, vel quatuor fontibus venire videtur. (1) hic transfudat oleum medullare (131). (2) ex tota interna ligamentorum fuperficie fine glandularum ftructura etiam deponitur humor. (3) Denique ex glandulis dictis fimplicibus, & compofitis, qui fua natura vix differt. Conftat ergo mucilago articulorum materia oleofa medullari, materia tenaciore glandularum, & tenuiore ex ligamentis, qui humores mifti, obducentes offium juncturas, facilem præbent motum fine attritu. *Humor articulorum.*

165. Humor hic miftus, tritu articulorum attenuatus, & alterno motu preffus, urgetur in ofcula venarum abforbentium, quæ funt in ligamentis, atque ita reducitur, cum ex articulo nullum inveniatur prodire emunctorium. *Exitus hujus mucilaginis.*

166. Quia corpora ficca ad fe invicem valide preffa fi moventur, fe invicem deterrerent, difficile moventur, & cum incalefcentia, & ftrepitu, hic lubricus admodum erat interponendus humor, qui eo copiofius eo fertur, quo magis agitatur articulus. *Ufus.*

167. Ex dictis ad fequentia facilis erit refponfio. *Corollaria.*

An lien pro articulis conficit mucilaginem, quam fanguini mifcet, & ducit ad articulos?

Hoc ftatuunt, quia Lien inutile eft vifcus, carens receptaculo, & emunctorio, & conficiens acidum. Quæ omnia, vel inutilia, vel falfa funt: nam inde etiam contenderem urinam fecernere; & acidi confectio lieni eft denegata; neque eft præparator univerfalis ut pulmo; atque caret ductibus ad articulum confectos humores ducentibus.

168. Cur poft Luxationem, vel diftorfionem articuli, tanta deinceps rigiditas?

Fi-

Fibræ ligamenti his contusæ inflammantur, atque inde impedita muci secretio, defectum smegmatis, parit, quo & inflammatorum ligamentorum difficiliore flexura, & extensione generatur molestior, & difficilior articuli motus.

169. Cur post exercitia validiora, articuli strepitus & calor, si moveatur?

Secretus mucus, si statim expellitur ex glandulis, est tenuis; retentus aliquamdiu viscosus fit: medulla si motu consumta est, in ejus locum accedit serosus humor. Hæc duo fiunt continuatis exercitiis, quare tunc loco smegmatis liquor tenuis funditur in articulos, qui strepitum, & calorem ex attritu articuli prævenire nequit.

170. Quomodo difficilis, vel impossibilis curatu Luxatio generatur sine vi externa?

Si glandulæ mucilaginosæ in articulis locatæ sensim intumescentes ita acetabulum ossis implent, ut caput ossis extrudatur.

171. Cur post articuli abscessum sæpe articuli rigiditas, & concretio?

Pus hærens diu in cavo articuli perichondrium sæpe corrodendo aufert; atque glandulas mucum secernentes destruit, defectu itaque muci, & asperitate ossium difficilior articuli fit motus; & si partes ita denudatæ diu retinentur in quiete, facile concrescunt.

172. Unde tanta copia glutinis per fistulam circa articulum vel tendinem?

Multi existimant liquidum esse nervosum, sed mucilago naturalis articulorum ligamentis coercita, vel tendinis vagina determinata, si inveniat aperturam, ut in fistula, effluit, atque ita privatur articulus, & tendo naturali sua mucilagine.

173. Cur post Ischiaticum diuturnum dolorem sæpe claudicatio?

Si dolor ille sedem habet in coxæ acetabulo, rodens, dolorem inferens, ita interdum magnam hic hærentem glandulam corrumpit, ut articulus moveri non possit, vel etiam corrumpit ligamenta, articulum hunc nectentia.

De numero ossium.

174. In pueris multo major Numerus ossium citatur, quam in adultis, cum multa puerorum in unum os coalescant, quæ autem in adultis pro distinctis ossibus censentur, etiamsi quædam interdum firmiter concrescant. Sunt sequentia.

8. Cranii ossa.
6. Auditus, seu auris ossicula, tria in singula aure, nisi os orbiculare simul numeretur, quando essent, 8.
13. Maxillæ superioris ossa.
1. Maxilla inferior.
32. Dentes, in utraque maxilla simul, si numerus sit completus.
1. Os Hyoides; alii dividunt in tria, quando Cornua pro distinctis ossiculis numerantur; alii quinque, si Triticea dicta pro ossiculis habentur.
4. Laryngis, quæ potius ad cartilagines referenda.
24. Vertebræ, nempe 7. colli, 12. dorsi, 5. Lumborum.
24. Costæ, scilicet 14. veræ, 10. spuriæ.
1. Sternum; quod sæpe duabus, vel tribus partibus constat.
1. Sacrum os.
1. Coccygis os.
2. Innominata, quæ dividuntur in Ilion, Ischion, & Pubis.
2. Scapulæ.
2. Claviculæ.
2. Humeri.
2. Radii.

2. Ul-

2. Ulnæ.
16. Carpi.
8. Metacarpi.
30. Digitorum.
2. Femoris.
2. Tibiæ.
2. Fibulæ.
2. Patellæ.
14. Tarfi.
10. Metatarfi.
28. Digitorum.
16. Officula Sefamoidea, plus, minufve.

---

258. Totus numerus omnium offium in adultis.

De Syntaxi, feu Articulatione offium.

175. Cum corpus noftrum variis, & multis offibus fit compaginatum, hocque diverfis modis; ordinis ergo ad hæc tria genera referri poteft omnis offium fyntaxis: (1) *Arthrofis*, (2) *Symphifis*, (3) *Compofita* Articulatio. *Articulatio.*

176. *Arthrofis* eft omne genus articulationis, quod vulgo vocatur Arthron; quod nomen potius defignat ipfum articulum, dum Arthrofis compofitionis modum exprimit: in arthrofi, vel fit manifeftus, vel obfcurus motus, quare diftinguitur in *Diarthrofin*, & *Synarthrofin*. *Arthrofis*

177. Offium naturalis commiffura cum manifefto motu vocatur *Diarthrofis*, feu *Profarthrofis*, quam in fequentes fpecies diftinguunt. *Diarthrofis.*

178. *Enarthrofis* denotat perfectam offis fyntaxin, ut eminentia, vel caput offis fatis magnum recipiatur a cavitate magna, & profunda, quali articulatione os non folum flecti, fed ad omnem directionem poteft ferri, & circumduci, qualis eft in coxa, inter caput femoris, & acetabulum coxæ. *Enarthrofis.*

179. *Arthrodia* minus profunda eft articulatio unius capitis parum convexi cum acetabulo vix excavato, in qua articulatione facilis eft agitatio ad omnem directionem flexuræ, uti inter os humeri cum fcapula, inter os occipitis cum prima vertebra. *Arthrodia.*

180. *Ginglymus* cardiniformem articulationem denotat, in qua bina capita, feu eminentiæ offis recipiuntur binis aceptabulis alterius, inter quæ eft eminentia, quæ recipitur a fovea inter capita prioris, in quo articulo alius motus, quam extenfio, & flexura non conceditur, ut inter os humeri, & cubiti, inter os femoris, & tibiæ, inter articulos digitorum. *Ginglymus.*

181. Offium articulatio qualis axis in rota, ut pars circumduci in girum poffit, vocatur *Trochoides*, quemadmodum prima cum fecunda vertebra colli. *Trochoides.*

182. Reliquæ fpecies omnes articulationis cum manifefto motu, quæ non fatis commode ad præcedentes poffunt referri, dicuntur *Amphyarthrofis*, uti vertebrarum motus cubiti, & cruris invertens. *Amphiarthrofis.*

183. *Synarthrofis* denotat fimilem articulationem, qualem denotat Diarthrofis, fed cui deeft motus manifeftus, ut *Enarthrofis* in offe calcis cum Aftragalo; *Arthrodia* inter os calcis cum offibus cuboideis; *Ginglymus* in offe calcis cum talo. *Synarthrofis.*

184. Secunda fpecies commiffuræ offium (175. 2.) eft *Symphifis*, denotans veram offium unionem, feu coalefcentiam, in qua offa inter fe moveri nequeunt, ut concrefcunt partes laterales maxillæ inferioris, offa innominata pelvis. In hoc genere fequentes numerant fpecies: *Harmoniam*, *Suturam*, & *Gomphofin*. *Symphifis.*

185. *Harmonia* eft firma offium commiffura ita, ut offa hæc jungantur per li- *Harmonia.*

lineam rectam, circularem, & non admodum curvam, sed simplicem, quali modo cohærent ossa maxillæ superioris, & ossa nasi.

Sutura. 186. Similis est, ut Harmonia, ossium syntaxis, sed linea conjunctionis habet cursum instar dentis serræ, uti observatur in ossibus cranii; si vero in tali sutura linea describit triangulum a Vitruvio vocatur *Securicula*.

Gomphosis. 187. Os, unam, pluresve eminentias habens, quæ instar clavi, in alterius ossis foveis, vel alveolis recipiuntur, vocatur articulatio per *Gomphosin*, uti hærent dentes in utraque maxilla.

Composita articulatio. 188. Tertia articulationis species (175, 3.) est composita, in qua os ossi non jungitur, nisi interveniente alia parte firma, ut (1) Cartilagine, quæ dicitur *Synchondrosis*, uti costæ cohærent sterno. (2) Carne, qualis vocatur *Syssarcosis*, ut scapulæ adhærent costis, & os hyoides aliis partibus, per intervenientes musculos. (3) Quæ autem ossa colliguntur partibus mollioribus, & tenacibus albicantibus, quas vocarunt Veteres nervos, hæc syntaxis vocabatur *Synneurosis*: sed quia Tendo, Ligamentum, & membrana, uno nomine vocantur Nervus, hanc speciem subdiviserunt in *Syntenosin*, ut ossa sesamoidea, & patella cum aliis ossibus: *Syndesmosin*, ut fere omnia ossa per ligamenta colliguntur, sed præcipue os femoris cum acetabulo ossis coxæ. *Synymensin*, per intervenientem membranam, quemadmodum ossa cranii in infantibus.

CAPUT II.

De Ossium Morbis.

Divisio generalis. 189. OS variis partibus constans, & aliis junctum, hæc diversa genera morborum exhibet: (1) qui accidunt medullæ: (2) qui ossis substantiæ; (3) qui membranis, & vasis (4) qui articulis. Inter quos morbos Fractura, & Luxatio distinctis titulis traditur.

Medullæ Morbi. 190. Medullam in cavis ossium abundare, vix exstant exempla; eam autem deficere ex inedia, morbis longioribus, & exercitiis, sæpius observatum fuit; sed medullæ corruptio, quæ potest vocari Spina ventosa, non ita infrequens est morbus.

Spina ventosa. 191. Si os aliquod ab intus corrupta medulla dolere incipit dolore profundo osteocopo dicto, ad motum articuli admodum aucto, sed non ad externum attactum. Dein pars ipsa tumere incipit, cum vel sine rubedine, ac si flatibus esset distenta, quando etiam ad attactum augetur dolor. Denique rumpuntur integumenta, & effunditur ichor fœtens, aut detegitur materia instar sevi, vel lardi rancidi, cum osse corroso, & spongioso.

Causæ. 192. Ita corrumpitur medulla (1) diuturniore stagnatione, ut in Pædarthrocace, & Rhachitide; (2) ossium contusione, destruente vasa medullæ; (3) materiæ Luis Venereæ, quod frequentissime, vel scorbuticæ, aut variolosæ, depositione in medulla. (4) inflammatione, vel erysipelate membranæ medullæ.

Effectus. 193. Medulla ita stagnans, corrupta, vel abiens in ichorem, vel pultem acrem, cellulas membranæ medullaris rodit, novam medullæ secretionem impedit, stagnando sensim fit acrior; corroduntur vasa adferentia, & deferentia; lamellæ ossium cancellos facientes corroduntur, præprimis circa ossium capita: dein etiam lamellæ exteriores duriores, & periosteum, afficiuntur; humores hic tunc hærentes putrescendo partem inflant, fit tunc dolor ad attactum, cum tumore flatulento. Si vero totum fit corrosum os, integumenta etiam aperiuntur, sub quibus tunc invenitur os spongiosum, & corrosum cum ichore, vel sebo corrupto. Materia hæc liquata, circulantibus tunc mista, non raro alia aggreditur ossa instar cancri, medullæ ossium maxime infesta.

194. In gradu primo, & fecundo, quamdiu nullam fecit aperturam, tentandum eft, ut promoveatur medullæ ftagnantis circulatio, & præveniatur corruptio, per *Apozemata fudorifera*, *antifeptica* interna, & applicatione *Emplaftrorum ex gummis, & mercurialibus*, promovendo actionem medicamentorum fotu, & cataplafmate refolvente, & antifeptico. Sed fi aperiatur; os depurandum, & tractandum ut offis caries, *antifepticis lavamentis*, & *pulveribus ficcis* cum linteo carpto. In graviffimo autem malo pars corrupta eft amputanda, ne magis inficiat, aliaque offa inquinet. *Curatio.*

195. Ex dictis facile intelligitur. *Corollariæ.*

Cur fpinæ ventofæ difficilis curatio?

Multæ hic concurrunt difficultates: (1) medicamenta vix ad morbi fedem venire poffunt: (2) materiæ morbi difficilis exitus. (3) non patitur comprimendo exprimi. (4) corruptio eft in pinguedine. (5) fæpe inquinat medullam aliorum offium.

196. Cur fpina ventofa alia fæpe etiam aggreditur offa? Generalis lex eft in humoribus, ut quivis humor facilius feparetur, & colligatur in proprio fuo organo: Si ergo oleum medullare fuit corruptum, id fanguini miftum facilius etiam in offibus, ubi feparatio, & collectio medullæ fit, colligitur, quam in quavis alia parte: ita materies etiam cancrofa, & fcrophulofa frequentius aggreditur fimiles glandulas. Ex hac ratione tam periculofum eft, fi tota maffa cancrofo, vel acri fpinæ ventofæ fit inquinata, partem affectam auferre, quæ potuiffet in fe recipere materiam, quum tunc fæpe alias aggrediatur partes.

197. Cur fpina ventofa facit tumorem flatulentum?

Generalis obfervatio eft, omnem putredinem producere feu extricare aerem humoribus adærentem, quæ putredo in fpina ventofa admodum prædominat, quare generatur in ea parte aer elafticus partem diftendens: fpeciale autem id excellet in medullæ corruptione, nam ichor ex medulla natus carnem luxuriofam convertit.

198. Cur motu mufculari intenditur dolor ofteocopus in fpina ventofa, qui ab attactu externo non augebatur?

Dolor denotat, organum fenfus effe in meditullio offis: acre dolorem inferens duritie offis magis adigi nequit, ut augeat dolorem: acre movetur motu mufculari, quo in eo offe propellitur medulla, forfan quia humor, motu mufculi trufus per fibras tendinis iftius mufculi in os definentes, propellit medullam.

199. Alterum genus corruptionis offium cum intumefcentia eft Pædarthrocace, pueris præprimis circa articulos infeftum: hic fæpe offeus tumor in pueris nafcitur fine vel cum vix ullo dolore, præcedente fpina ventofa minus maligna eft corruptio, Rhachiticis frequens, fi medulla ftagnando circa articulos offium corrumpitur, & offis tumorem facit; pergente malo, fæpe corroditur cutis, & parit offium cariem, minus malignam, quam ex fpina ventofa, & interdum albicantem. *Pædarthrocace.*

200. Statim in principio applicandum *emplaftrum refolvens mercuriale* cum *fotu*, cui fæpe cedit: fi autem in cariem convertitur; ut ea curanda. *Curatio.*

201. Si quadam in offis parte ex fua fubftantia excrefcat tumor offeus, fubftantia fua offi fimilis, quamcumque habens figuram vocatur Exoftofis, feu offis Excrefcentia, fed habens *Cornu*, vel *Nodi*, vel *Spinæ* figuram, ex figura nomen accipit: fed tumor præternaturalis in fracturæ loco excrefcens vocatur *Callus*. *Exoftofis.*

202. Increfcens Exoftofis nullum dolorem movet ex fua aliena qualitate; ut præcedentes tumores offium, & ad attactum præbet tumorem durum, immobilem, quo ab omnibus tumoribus in parte molli diftinguitur. Sed fenfim magis increfcens tendendo fupertenfas partes fæpe irritat. *Signa.*

D 203.

Causæ. 203. Frequens est Rachitidi, post ossis contusionem, & fracturam, si fibræ osseæ fundentes materiem osseam concrescibilem in incremento suo non coercentur.

Curatio. 204. Si tegumenta super exostosin non sunt inflammata, neque valde dolentia, artificiosum sustentaculum, moderans incrementum, est applicandum. Applicanda simul *pulveres*, vel *emplastra*, quæ cito *os indurare* faciunt, cavenda excoriatio; non nisi ob summum instans periculum, exostosis auferenda, cum os nudatum cariem contrahat.

Tophus. 205. Ossis autem excrescentia, ex osse corrupto, dura sæpe instar calcis, quemadmodum in articulis podagricorum, & in aliis partibus ossium, eorum, qui Lue Venerea laborant, vocatur *Tophus*, & etiam ex figura *Nodus*: hic nullam admittit medelam in podagricis, sed in Venerea Lue tractandus, ut ossis caries.

Gumma. 206. Tumor autem ossis corrupti, & periosteo privati latior, & planior, habens colorem lardi corrupti flavescentis, seu gummi, ex colore *Gumma* vocatur. Hæc excrescentia radula auferenda, vel multis foraminibus perforanda, & ut caries tractanda.

Fungus. 207. Interdum autem lamellæ ossium semicorrosæ a reliqua substantia recedentes formant tumorem spongiosum, qui vocatur *Fungus* ossium. Hic, ut Tophus, & Nodus ab acri rodente humore nascitur, & ut caries curanda.

Caries. 208. Omnis ossis corrosio, corruptio, coloris naturalis mutatio, sideratio, cum periostei ablatione, vocatur *Caries*, seu *Teredo*. In qua duæ distinctiones occurrunt, (1) si os privatum periosteo servat eamdem figuram, sed mutat suum colorem cœruleo-candidum, in luridum, flavum, fuscum, nigrum, sensim majorem corruptionis gradum indicans, (2) si aliquid amittitur de substantia, ac si esset ulcus ossium, exhibens superficiem excavatam, corrosam, inæqualem.

Causæ. 209. Cariei causæ externæ sunt contusio, vulnus, ablatio periostei, ossis aeri frigido expositio. Internæ vero, inflammatio, erysipelas, ulcus periostei, humor acris medullæ in Venerea Lue, scorbuto, rhachitide, pædarthrocace, spina ventosa, variolarum metastasi, stagnatio medullæ cum sequente corruptione.

Signa. 210. Signa cariei apertæ ex recensitis patent, quando ad attactum sentitur asperum; si vero caries abscondita lateat, liquor effluens est fuscus, subniger, pinguis, ichorosus, fœtens instar lardi speciali fœtore: turundæ, & vincturæ nigrore infectæ esse solent; caro circa aperturam laxa, spongiosa, excrescens; ulceris frequens recrudescentia non leve est latentis cariei indicium.

Curatio. 211. Pars ossis corrupta ad vivens, & sanum est auferenda, quod in levi carie absolvitur linteo carpto sicco, vel *lavamentis spirituosis*, *antisepticis*, *balsamicis*; *pulveribusque siccis* inspersis, similibusque injectis, & inditis. Sed in graviori carie leniter corrodentia sunt adhibenda, inter quæ Euphorbium, & Sabina excellunt. Sed in graviori malo, corrodente ex mercurio in aqua forti soluto caries tangenda. Si vero his levioribus non cedit, pars cariosa tum parva terebella multis in locis perterebranda usque ad sanum; vel radula, vel lima, si fieri potest, caries est auferenda. Aut ferro candenti est urenda, si pars hanc solam curationem admittit. His omnibus nihil juvantibus, pars est amputanda. Dum hæc tractantur, potest pars foveri, & tegi *fomento*, vel *cataplasmate*; atque corpus muniri conveniente *apozemate*.

Corollaria. 212. Cur os cariosum mutat colorem in luridum, flavum, pinguem, plumbeum, nigrum; & quid notat illa coloris mutatio?

Medullæ naturalis candidus color, si accedit corruptio, sic sensim suum colorem mutat, & quo intensior est corruptio, eo sensim suum colorem mutat,

tat,

tat, & quo intensior est corruptio, sic etiam magis in nigredinem vergit.

213. Cur os cariosum, asperum, spongiosum, fragile?

Os privatum periosteo, & inæqualiter in sua superficie corrosum attactu est asperum: & quia multa filamenta ossis sunt separata, aliaque semicorrosa, tota moles minus erit cohærens, ut multo leviori causa diffringi possit.

214. Cur fœtor lardi corrupti specialis in ossis carie?

Medulla in sua substantia est pinguedo, quare si putrescit, ut fit in carie ossis, fœtor exhalans est ut putrefactæ pinguedinis, sed quia tamen aliquomodo differt, ideo specialis assurgit fœtor ex medulla corrupta, ut si quis semel eum fœtorem olfecerit, solo illo fœtore speciali detegere valet, num in ulcere vel fistula subsit os cariosum.

215. Cur circa Cariem, Caro laxa, mollis, spongiosa, tumens; ulceris labra inversa; Ichor tenuis fœtens, fragmentulis nigris infectus; ulceris recrudescentia, & pertinacia contra medicamenta aliis in ulceribus probata?

In carioso osse est medulla putrefacta, quæ sanguinem in carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tume carne hærentem coinquinat, hic putredine turgens carnem tumere facit, & quia simul fibræ amittunt per putredinem contractilitatem, caro fit laxa, & spongiosa. Labia ulceris cariei proxima magis infecta magisque tumentia, quam cutis remotior magisque firma, faciunt intorqueri labia. Quoniam putrefacta medulla in cavernis ossium hærens non potest exprimi, ut fieri potest ex parte molli, continua manet scaturigo, unde ulceris pertinacia, & recrudescentia. Denique quædam lamellæ ossium integre corruptæ, & inde nigræ, secedentes cum ichore effluunt.

216. Cur Caries a causa externa facilior curatu, quam a causa interna?

Caries a causa externa supponit reliquum corpus sanum, quare morbosus humor hic deponi nequit. Sed si fiat a causa interna, designantur, non solum in hac, sed in reliqua medulla corruptionem esse; & ab interna causa curari nequit, nisi priori morbo curato.

217. Cur Caries ex Lue Venerea non cedit medicamentis externis, & a spina ventosa est periculosissima?

Etiamsi omnis malignitas cariei posset ex osse tolli manente Lue Venerea, tamen non esset sanata caries, nam Venerea Lues, quæ potuit antea os integrum corrumpere, non desisteret jam os debilitatum, & infectum afficere, quare frustra per externa medicamenta tentatur Cariei curatio ex Lue Venerea; sed si sanata sit Lues Venerea, facillime ad sanationem ducitur. Si autem sit Caries ex spina ventosa, illa numquam est superficialis, nam, nisi totum os sit exesum, non apparet Caries ex hac causa: & quod pejus est, utplurimum tunc multa ossa successive invadit.

218. Cur Caries periculosior, & difficilior curatu circa extrema ossium, quam circa media?

Ossa duriora circa medium, magisque compacta, non tam facile corrumpuntur: ad extrema autem friabiliora, & medullosa permittunt citiorem corruptionem, unde majus periculum, & curandi difficultas.

219. Cur Caries ad articulos periculosissima?

Mollitudo ossis circa articulos est maxima, ut diximus. Ichor depositus in cavum articuli, ubi evacuari nequit, destruit mucilaginosas glandulas. Interdum alterum os simul inquinans, atque producens ancylosin, vel articuli motum difficiliorem, præ aliis locis auget periculum.

220. Cur Caries circa articulos citius proserpit?

Quo ossium lamellæ fragiliores, eo citius a corruptione destrui possunt, quemadmodum est circa articulos, nam circa medium ossa sunt firmiora, & magis compacta.

221. Cur Caries in pueris citius pergit, & curatu est difficilior?

Puerorum offa mollia facillime diffolvuntur, & quoniam fucculentiora quam in adultis, difficilius curari poffunt.

222. Cur pinguia offibus nudis applicata generant Cariem?

Pinguia applicata offibus nudis tenaciffime adhærent, ut fuffocent ceterorum humorum tranfitum; eadem oleofa in loco calido ftagnantia, rancida facta, fubjectum os corrodunt.

223. Cur os cariofum cito deligandum?

In offibus debilis eft circulatio, quæ attactu aeris frigidi facile extinguitur, atque medulla, in calore fluxilis, concrefcit in cellulis aeris frigidi attactu; quare offa cito, & in loco calido deliganda.

224. Cur cum linteo carpto ficco deligant os cariofum?

Ut linteum ficcum imbibat omne ichorofum, quod reliquam fanam medullam inficeret.

225. Cur exoftofis ex Rhachitide, vel a caufa externa nata, raro convertitur in Cariem?

In hujufmodi offis præternaturali incremento nulla habetur corruptio, quare pars ita excrefcens tali modo induratur, ut callus nafcatur in offium fracturis. Sed fi per corruptos hnmores offa excrefcunt, ipfum incrementum eft corruptum, quare apertura in integumentis facta exhibet os cariofum.

Mala conformatio. 226. Denique mala fit offium formatio, ut in gibbofis, valgis, & omnibus diftortis, & incurvatis membris, & aliena figura offium cranii: quæ omnia, fi nata funt, vix emendari poffunt, fed, dum crefcere incipiunt, machinis fuftentantibus præveniuntur. Frequens eft morbus in Rhachitide, & nimia offium mollitudine, aut fi os fractum mollitudine, aut fi os fractum male reponitur.

Membranarum, & vaforum morbi. 227. Ex morbis, qui afficiunt membranas offium (189. 3), frequentiffimus eft inflammatio: hæc prout perioſteum externum, vel membranas in cavo offium aggreditur, varia præbet phænomena, & curandi difficultatem.

Periostei inflammatio. 228. Periofteum enim externum maximum dolorem quidem movet, fed minus periculofus eft morbus, quam qui fit in membranis internis; quoniam materia morbi ex offis cavo difficulter evacuari poteft, fimulque medullam inficit, & fero detegitur, non nifi poft magnam corruptelam.

Signa. 229. Cognofcimus perioftei inflammationem ex fignis generalibus inflammationis profundæ; dolore, & ardore, pulfatione profunda, cum lato tumore partis; fæpe cutis color vix mutatus obfervatur; fed preffio levis ad os fubjectum admodum auget dolorem.

Curatio. 230. Cito tentanda eft curatio priufquam os eft corruptum, ducendo materiem ad cutim, per *laxantia*, *fomenta*, *cataplafmata*, & *unguenta*: atque incifio facienda fecundum corporis longitudinem ad os ufque, ut materiæ morbi præbeatur exitus, fi fiat in parvis articulis cum vehementiffimo dolore.

Abfceffus. 231. Hic autem dolor ardens, vehemens, fenfim increfcens, ultra quatuordecim dies perfeverans, accedente febre erratica cum frequenti horrore, pauloque mitiori calore corporis, docet inflammationem abiiffe in fuppurationem.

Effectus. 232. Pus hic manens fenfim fiet acrius, corrodet periofteum fenfim latius, privabit os influxu vitali, quod inde cum fua medulla corrupta in peffimam cariem convertetur.

Curatio. 233. Pus ita profunde hærens diu continebitur, antequam rumpetur externe: igitur protinus aperiendus eft locus ufque ad os, fectione, vel *Efcarotico* applicato, dein detectum os multis foraminulis eft perforandum, quo citior fiet exfoliatio, & novi perioftei generatio. Ulcus depurandum, & implendum linteo carpto ficco, applicanda *lavamenta fpirituofa*, *antifeptica*, cum pul-

pulveribus siccis resinosis antisepticis. Cavendum ab aquosis, pinguibus, & attactu aeris; rara, & cita in aere calefacto facienda est deligatio.

234. Si vero validissima adfuit inflammatio, in qua incipit fieri coloris diminutio, cum sensus diminutione ad attactum, tumor fiat laxior, sed tenax, & minus dolens, & calens, color cutis fit pallidus, griseus, lividus, hæc denotant inflammationem abiisse in sphacelum. *Sphacelus.*

235. Si talis fuit facta mutatio, raro istud membrum conservari potest, nam os fluxu vitali privatum, & materia sphacelata corrosum cetera adiacentia brevi inficit, & malum subito late serpit. *Effectus.*

236. Si ullo in casu requiritur cita medela, hic excellit, quare protinus usque ad os pars est incidenda, locus depurandus *antisepticis*, & pars tegenda cataplasmate, quale in *sphacelo* adhiberi solet. Reliquum, ut caries curandum. *Curatio.*

237. Ut periosteum externum, ita membrana cingens ossium cava, & cellulas, atque includens medullam Inflammatione tentari potest, quæ etiam in suppurationem, & corruptionem mutari potest. Sed in hoc loco semper pejor, quia morbosa materia evacuari nequit, nisi prius totum os sit corruptum, & adjacens medullam teterrimam corruptelam producit. *Membranæ internæ inflammatio.*

238. Hanc vix valemus a spina ventosa distinguere, & forsan idem est morbus; adsunt signa latentis inflammationis, cum dolore osteocopo profundo continuo, fixo, nullis medicamentis cedente, sed ad attactum non aucto; verum motu musculari istius membri admodum intenditur dolor. *Signa.*

239. Statim omni ope tentanda est inflammationis resolutio, venæ sectione, *antiphlogistis*, & *laxantibus* tam internis, quam externis. *Curatio.*

240. Si autem transeat in suppurationem, vel sphacelum, quod ex vehementia, & diuturnitate symptomatum conjicimus; tunc omni ope tentanda est curatio superius recensitis auxiliis (233. 236.) His nihil juvantibus, totum os corrumpitur cum sua medulla, afficitur etiam periosteum, tenditur, inflammatur, corrumpitur; partes molles adiacentes tandem tumere, & inflari incipiunt, pars tunc tacta valde dolet; sola amputatio tunc restat pro curatione. *Suppuratio, & Sphacelus.*

241. Ossa quatenus inter se componuntur, ut moveantur in suis articulis (189. 4.) aliud genus morborum patiuntur, nam fiunt articulorum Rigiditas, Concretio, & Luxatio, quod genus ultimum speciali titulo exponitur. *Articulorum Morbi.*

242. Si Articulus aliquis mobilis ita impeditur in suo motu, seu flexura, ut non nisi valida applicata causa flecti, aut extendi possit, Rigiditas, seu immobilitas articulorum vocatur, sed ut fit Ancylosis, causa impediens debet esse constans, nam si ex convulsione, aut dolore articulus fit immobilior, ad Ancylosin non refertur. *Articulorum Ancylosis.*

243. Causæ Rigiditatem inferentes referri possunt (1) ad glandulas mucilaginosas, (2) mucilaginem ipsam, (3) Ligamenta nectentia, articulos, (4) ossa in articulo, (5) musculorum rigiditatem. *Causa.*

244. Glandulæ mucilaginosæ, contusione, inflammatione, luxatione, abscessu, tumore strumoso, induratione, vel corruptione inutiles factæ, Ancylosin generant, quæ exigit medicamenta *resolventia*, in forma linimenti, vel fomenti articulo applicata, cum leni frictione, & motu membri. *In glandulis.*

245. Mucilago autem deficiens, vel alienata, uti in scorbuticis, & Lue Venerea laborantibus, ut & arthriticis, exigit medicamenta his morbis appropriata, ex quibus quoque titulis petenda sunt. *In mucilagine.*

246. Sed ligamenta indurata, ut non facile sequantur, per *oleosa resolventia*, & *laxantia* sunt emollienda. *In ligamentis.*

247. Os ipsum variis modis potest Ancylosin producere, ut fit in exostosi, male formato callo post fracturam circa articulum, ossis in articulo corrosione, quæ omnia medelam fere respuunt. *In ossibus.*

248.

In Musculis. 248. Interdum vel ipsi musculi, vel eorum tendines ita contrahuntur, & indurescunt, ut pars ea reddatur immobilis. Hæ partes simili modo, ut dictum est in Ligamentis, (246) sunt curandæ.

Articulorum Concretio. 249. Quum perichondria capiti, & acetabulo ossium adferuntur, ut partes nudatæ cum quiete se mutuo tangant, brevi tempore concrescit os. Hujus oblationis multæ sunt causæ, ut contusio valida perichondrii; consumptio per abscessum articuli; mucilago acrior, ut in arthriticis, & podagricis, atque scorbuticis, perichondrium corrodens; denique ablatio tendinis articulum moventis faciunt articuli concretionem nulla arte tollendam.

Corrollaria. 250. Cur post articuli abscessum, vel fistulam sæpe Ancylosis?

Pus diu hærens in cavo articuli corrodens perichondrium permittit, ut partes articuli denudatæ concrescant.

251. Cur post puncturam tendinis sæpe Ancylosis?

Tendinis punctura sæpe ejus parit corruptionem: si tendo aufertur, modo non plures tendines eumdem articulum movent, articulus immobilis relictus concrescit.

C A P U T III.

De Fractura ossium.

Definitio. 252. Soluta unitas in partibus durissimis nostri corporis subito facta, per aliquam vim externam, ut os istud solvatur in duo, vel plura fragmenta magna, vocatur *Fractura*.

Causæ. 253. In ossibus firmis, & sanis semper requiritur valida vis diffringens, verum in pueris ob mollitiem, hyeme ob fragilitatem, & in carie, & lue Venerea, quia pars quædam destructa est, ex levissima causa interdum frangitur os.

Simplex. 254. Si solum os diffractum fit, quod prius erat sanum, in duo, vel tria fragmenta in eodem loco, vocatur *fractura simplex*.

Composita. 255. Sed si antecesserit ossis caries, vel jungitur cum vulnere, notabili contusione, fractura in alia parte, luxatione, inflammatione, ulcere, vel & aliis morbis, vocatur *fractura composita*, *mixta*, *seu complicata*.

Species. 256. Fracturæ ex figura in varias distinguuntur species, ut sit Transversa, & Obliqua, Longitudinalis ad *fissuras* refertur, si nulla pars ossis integre separetur ab altera, sed in medio rimam contrahat. Os autem in multa parva fragmenta diffractum vocant *Comminutionem*; sed si pars lata, & plana secante instrumento est ablata, vocant *Exfoliationem*; hæc autem pars admodum tenuis ablata dicitur *Dedolatio*. Hæ species variis in ossibus contingentes ex osse specialia nomina accipiunt infra tradenda.

Effectus. 257. Dum frangitur os, ejus mutatur figura, tollitur sustentaculum, destruitur actio ab integro osse dependens, atque simul solvitur periosteum, membrana medullaris, & vasa per integram partem ossis antea decurrentia. Inde fit (1) figura membri mutata. (2) musculi sustentaculo orbati accurtantur, & alienam habent tractionis directionem. (3) membri motus, & actio impeditur. (4) fibræ osseæ, periostei, & vasa rupta effundunt liquores, qui vel formant sensim callum, vel stagnando corrumpuntur. (5) Interdum fragmenta eminentia adjacentes partes molles, carnem, membranam, arterias, venas, nervos, premendo, irritando, lacerando, faciunt Dolores, Stupores, Convulsiones, Inflammationes, Ariduram, Corruptionem, Sphacelum, Ecchymosin, & multa alia mala.

Detectio. 158. Præsentiam fracturæ cognoscimus sensibus, & ratione, (1) visu, si membri figura subito fuit mutata in loco ubi nullus est articulus: hoc fallit in fissura, seu fractura oblonga; in transversa si partes fractæ servant proprium

prium locum; in membro ubi plura sunt ossa, quæ omnia non simul franguntur. (2) Auditu, si æger ipse, vel Chirurgus, membrum fractum artificiose tenens, movens crepitum; vel strepitum audiat. (3) Tactu, si Chirurgus digitis suis percipiat in membro, ubi nullus est articulus, eminentiam, foveam, vel vacillationem fragmentorum. (4) Ratione, si conferat partem læsam oppositæ parti sanæ; si æger non possit membrum ut antea movere; si perpendat magnitudinem causæ, seu impetus, & modum directionis, ad naturalem cohæsionem, & firmitatem ossis.

259. Omnibus auxiliis his vix valemus fracturam oblongam, aut fissuram detegere, quare utplurimum nimis sero eam dignoscimus. Eam tamen adesse conjicimus ex magnitudine causæ, tumore, inæqualitate, & dolore partis, atque denique si ex apertura simul facta effluat sanies fœtens, ut ex ossis carie. Fissuræ autem Cranii detectio infra tradetur. *Detectio in oblonga fractura.*

260. Facilem, aut difficilem curationem, periculum majus, & minus, ex sequentibus conjicere possumus. *Prædictiones generales.*

261. Simplex fractura minus periculosa, quam composita.

262. Fractura transversa minus periculosa, & curatu facilior, quam obliqua.

263. Quo fractura plura fecit fragmenta eo difficilior.

264. A causa externa minus periculosa, quam a quavis causa interna.

265. Satius est unum os esse fractum in membro, quod duo ossa habet, quam utraque fracta.

266. Quo longius in fractura a se invicem recedunt fragmenta, eo periculosius, & curatu difficilius.

267. Circa articulum majus periculum, & difficilior curatio, quam circa medium.

268. Quo fractura pluribus stipata symptomatibus, eo periculosior.

269. Fractura vetusta difficilem curationem promittit.

270. Facilius in pueris, & juvenibus, quam senibus, fit restitutio, & curatio.

271. Os femoris fractum si faciat fragmentum, præprimis partis superioris, extra cutim eminere, maxime ad interiora femoris, quum ibidem vasa majora sint locata, raro curari potest.

272. Fractura in corpore morboso, valetudinario, difficiliorem curationem, & majus periculum portendit.

273. Quo plures fracturæ in eo corpore eo pejus. *Curatio.*

274. Curatio generalis his tribus absolvitur: (1) Restitutione. (2) Retentione restituti. (3) Consolidatione.

275. Restitutio absolvitur Extensione, atque Repositione fragmenti recedentis in priorem naturalem situm. Hæc autem Extensio, & Repositio non requiritur, si fractura fuit transversa, ita, ut fragmenta naturalem situm retineant, neque requiritur in fractura oblonga, aut fissura. *Restitutio.*

276. Fractura non multum ex sua sede remota, in pueris, corporibusque infirmis in parva parte, recens parva, & lenis requiritur extensio; fragmenta autem multum recedentia, in constante ætate, corporibusque robustis, membro magno multis musculis formato, vetusta, fortior requiritur extensio. *Extensio.*

277. Ad extensionem requiruntur: (1) utraque fragmenta manibus, vel fasciis, aut mantilibus apprehendenda prope fracturam. (2) firmandus æger, ut se invertere, vel movere non possit. (3) Dein membrum in tali situ ponendum, ut musculi ab omni parte in æquali sint tensione, idest membrum ita flexum esse debet, ut nullus musculus præ aliis sit extendendus quod ab omnibus Chirurgis non observatur, cum tamen remoretur restitutionem, & majorem dolorem moveat, si non observetur. (4) Extensio ipsa, posito mem- *Extensionis requisita.*

membro in situ statim monito, lente & sensim debet fieri: sensim fortius trahendum, atque continuandum donec extrema fragmentorum sine mutuo contactu reponi possint, quod dignoscimus si in loco fracturæ formetur cavitas. (5) Si ad extensionem hanc non sufficiunt manuum vires, adhibenda instrumenta extendentia, quod semper facit majorem dolorem, & minus felicem restitutionem.

Extensionis impedimenta. 278. Extensio hæc suscipi non debet, si fieri non possit restitutio, ut interdum fit (1) si nimis valida adsit inflammatio, quæ *Cataphlasmate antiphlogistico* compescenda, dein Extensio est suscipienda, (2) fragmenta soluta si adsint sine apertura, in ordine sunt locanda, sed si vulnus adsit eximenda, adhærentia autem relinquenda, (3) fragmentum per vulnus eminens, post depurationem si sit sordidum, non impediens restitutionem; relinquendum; sed restitutionem impediens auferendum, quantum requiritur, forfice, vel subtili serra. Latens autem fragmentum impediens restitutionem nonnulli suadent facta apertura auferendum esse, sed non caret periculo.

Repositio. 279. Extensione facta, ut extrema ossis fracti non possint in repositione se mutuo tangere, leni agitatione, vel quadam flexura inæquales superficies in loco fracturæ sibi invicem accommodandæ, dein sensim minuenda extensio, ut tractione musculorum os remotum in proprium situm cum opposito redeat. In hac repositione cavendum ab omni pressione, qua vel caro, vel membrana potuisset urgeri inter inæquales eminentias ossium: nam, si pars mollis fuerit intercepta, magnum dolorem creabit, atque deinceps non facile extricari poterit.

Signa bonæ repositionis. 280. Os fractum bene repositum esse constat (1) reditu figuræ naturalis istius membri, vel ossis. (2) Comparatione cum parte opposita sana. (3) Diminutione doloris, qui aderat ante repositionem.

Retentio. 281. Ut ossa fracta, & reposita inter se consolidentur, requiritur, (1) ut pars sustentaculo orbata, per artificiosa sustentacula in figura parti huic naturali retineatur. (2) & ut in eodem situ maneat, donec, crescente callo, partes fractæ fuerint inter se confirmatæ. Ad hoc obtinendum adhibemus fascias, splenia, ferulas, & reliqua externa artificialia sustentacula.

Splenium. 282. Post repositionem pars tegenda contra frigus externum, atque præveniendus pruritus, & incommodus situs: hinc splenium primum sit tenue, ne plicas contrahat, quod vino rubro, vel spiritu vini debili primo humectari potest; alii autem primo applicant Empl. Diapalma, Griseum, Defensivum, Diapompholigos, quod omnibus non placet, quum pinguia sæpe in ea parte excitent pruritum, & pustulas, & non promoveant consolidationem.

Fascia. 283. Ut ossa reposita retineantur in suo situ, & ne callus succrescens deinceps nimis luxuriet, fractura est modice cingenda fasciis. Fascia prima ter circumducenda supra fracturam ipsam, ut sustentet modice ossa fracta, reliqua pars fasciæ sensim dirigatur circumducendo sursum. Dein altera fascia eodem modo circumducatur, ut prior, sed supra fracturam ipsam, reliquum fasciæ cingat partem sub fractura, atque dein dirigatur iterum sursum, ubi desinit, quare hæc fascia longior esse debet quam prior. Cavendum in hac cinctura, ne ulla adsit plica.

Ligatio an ex arte facta sit. 284. Modice constrictas esse fascias scimus, si pars sub fractura tumore molli, & calido tumeat; cum pars tam valide sit cingenda, ut aliquomodo impediatur sanguinis reditus per venam, unde formatur ille tumor. Si vero nimis arcta sit cinctura, ut per venam, & arteriam intercipiat circulationem, pars infra fracturam concitabit tumorem durum, lividum, vel nigrum, calor naturalis partis extinguetur, & pars fiet stupida; in quo casu paulo laxius statim pars cingenda. Sed si nullus tumor appareat, ligatio paulo fortior facienda.

285.

285. Ne pars motu membri vel causa externa movente post repositionem in loco fracto moveatur, supra fascias machinis rigidis est firmanda, quæ dicuntur ferulæ. Hæ debent habere figuram, & magnitudinem membro accomodatam; conficiuntur ex charta compacta, vel ligni laminis excavatis. Si vero habeat membrum cavitates, vel eminentias, loca excavata ita spleniis complicatis sunt implenda, ut sub ferulis æqualis sit superficies, ne una pars magis, vel minus prematur. *Ferula.*

286. Ferulæ sustentandæ, & adducendæ tribus funiculis bis circumeuntibus membrum supra ferulas, nodo solubili colligendis, & firmandis. Primus funiculus sit circa medium ferularum immediate supra fracturam, dein duo reliqui extremi funiculi eodem modo firmandi. Constrictio funiculorum tanta debet esse, ut habeantur signa bonæ deligationis (284.) Ope horum funiculorum pars paulo strictius, & laxius potest constringi. *Funiculi.*

287. Fractum membrum ita deligatum, vel mantili, vel canali, vel pulvinari ita est muniendum, ut commodissime diu in quiete sine molestia possit retineri; quæ omnia pro diversitate membri fracti sunt adhibenda, ut infra exponetur. *Machinæ in fracturis.*

288. In positura membri fracti post restitutionem, & deligationem tria observanda. (1) ut quantum fieri possit omnes musculi hujus membri sint in æquali extensione. (2) ut retineatur membrum in situ aliquo modo elevato. (3) ut molliter, & æquabiliter decumbat supra lectulum, vel pulvinar, vel alia substrata, quæ æquabile sustentaculum præbent. *Positura Membri.*

289. Si simplex sit fractura, & ex arte sit facta deligatio, non est opus ante sextum, vel septimum diem innovare deligationem. Sed in fractura composita, vel cum multis symptomatibus, quotidie innovanda deligatio. In qua cavendum, ne fractura moveatur. In simplici fractura renovatio permittit fortiorem constrictionem, ut impediatur calli deformitas. *Tempus, & modus renovandi deligationem.*

290. Vascula per ossis substantiam decurrentia, simul abrupta in fractura, fundunt humorem gelatinosum, qui sensim in ossis duritiem commutatur: hujus humoris concreti massa firma vocatur *Callus*. Hic dum generatur fascias solet inficere colore quodam rubello, quod præbet calli generationis signum. Non omni ætate, & in homine sano, vel morboso eodem tempore hæc fit Calli generatio, & in firmam massam commutatio; citius enim in junioribus, sanis, & robustis, tardius autem in senibus, & morbosis corporibus. Quo ossa sunt minora eo citius, quo majora eo tardius consolidantur. Inde Calviculæ, Costæ intra 20. dies: Radius, Ulna, Fibula intra 30. dies: Os Humeri, Tibiæ intra 40. dies: Os femoris vix intra 60. vel 70. dies consolidantur. In quibus quoque respicere debemus ad impetum, quem ferre debent ossa. *Calli generatio.*

291. Curatio hucusque tradita valet in fractura simplici, sed si aliquod adjungitur Symptoma, sæpe debemus ab ordine hoc recepto aliquomodo recedere. *Symptomatum curatio.*

292. Si Dolor jungatur fracturæ, is potest generari (1) si ossa fracta non bene sunt reposita, quod ex dictis (280) dignoscitur; quando statim in debitum situm ponendum est os fractum. (2) si inter reponendum membrana, vel portio carnis inter fragmenta sit recepta (179), nova facienda est extensio, & caro ambiens molliter movenda, ut pars inter fragmenta recepta extricetur, dein sine pressione supra fracturam os reponendum. (3) si validior fasciarum, vel funiculorum constrictio (284) dolorem pariat, tantum relaxanda constrictio, ut mitescat dolor. (4) sustentatio inæqualis, præprimis sub calcaneo, summam molestiam, & dolorem parit; substrata itaque tam artificiose sunt locanda, ut totum membrum æqualiter sustentetur, & molliter jaceat. Juvat calcaneum locare supra fasciam cum ad latera calcanei suffulciunt. *Dolor.*

Pruritus & Pustulæ. 293. Strictiore cinctura, vel applicatione pinguium ad fracturam non raro intolerabilis primo concitatur pruritus, tandem excitantur pustulæ, & vesiculæ aquosæ. Statim tunc innovanda est deligatio, & pars minus arcte cingenda: removenda pinguia, & pars abluenda *Lavamento*, quod pruritum, & pustulas compescit; si vesiculæ adsint, eæ pertundendæ, ut Lympha effluat. Si vero epidermis sit ablata, & cutis concresceret, spleniis applicatis, pars inungenda *Linimento* apto.

Vulnus. 294. Si fractura complicatur cum vulnere, valida contusione, vel Sphacelo, solita medicamenta his morbis apta adhibenda sunt: sed mutanda est deligatio: nam omni die innovanda est deligatio, & fasciæ applicandæ, quas vocant Ligaturam biblicam, seu fasciam multorum capitum, ut pars deligari possit sine partis motu, vel elevatione: fractura quoque minus arcte cingenda; & vulnus medicamentis vulneri aptis tegendum.

Corollaria. 295. Si ejusdem membri simul adsit Luxatio, primo restituenda est luxatio, si commode fieri potest, aliter os fractum primo reponendum, & deligandum: minus diu membrum relinquendum in quiete, metu ancylosis; sed si articulus antea luxatus sit movendus, os fractum prope articulum manu firmiter tenendum dum movetur articulus, ne simul moveatur fractura. Reliqua Symptomata restitutionem impedientia superius (278) recensita sunt.

Curatio aliena. 296. Si ab imperito Chirurgo tractetur fractura, hæc duo fieri possunt mala. (1) si sæpius in innovatione deligationis moveat os fractum, extrema fragmentorum non concrescunt: unde deinceps nunquam possunt consolidari, ita, ut in medio membri novus veluti formetur articulus usui ineptus; sola amputatio pro curatione restat. (2) si male reposita fuit fractura, dein partes callo firmatæ membri torpedinem & deformitatem relinquunt. Suadent multi, os iterum in hoc loco frangendum esse, & dein reponendum: sed non concipio, bonam deinceps fieri posse restitutionem, cum male formatus callus debitam restitutionem impediet.

Corollaria. 297. Cur fractura in membris superioribus curatu facilior, & minus periculosa, quam in membris inferioribus?

Ossa membrorum inferiorum sunt majora, quare ad curationem longius requiritur tempus. Atque membra inferiora totum pondus corporis sustentare debent. Denique pars corporis inferior remotior a corde, & quia sursum contra naturalem gravitatem reducere debet humores, si debilitetur in fractura, majus periculum subit ab accumulatis in se humoribus, quam pars superior.

298. Unde interdum dolor permanens in osse fracto, & quoad externam figuram bene reposito?

Si inter reponendum portio membranæ, vel carnis recipiatur in asperitates fragmentorum.

299. Cur os fractum brevi tempore non repositum, deinceps repositum non coalescit?

Extremitates ossis fracti si brevi tempore, dum adhuc vascula ossium sunt recentia, non junguntur ad se invicem, coalescere non possunt: nam illæ extremitates diu non repositæ obducuntur novo periosteo, quod coalescentiam cum altera extremitate apposita impedit.

300. Cur os in parte cariosa fractum difficile curatur?

Tale os laborat duplici morbo. (1) pars cariosa demit portionem sustentaculi. (2) ex parte carie consumta vix crescit callus, & liquor effluens ab ichore cariei corrumpitur. Quare membrum diutius retinendum in quiete, quotidie deligandum, adhibenda ligatura biblica, & aperturæ medicamenta cariei adaptata indenda.

De

De Cranii Fractura.

301. Veteres duodecim species fracturæ in cranio numerarunt, quæ satis commode ad tria genera referri possunt. (1) Ad incisionem per instrumentum durum, & acutum, ut est, A. *Sedes*, seu *Vestigium*, B. *Incisio*, C. *Præcisio*, D. *Dedolatio*. (2) ad Fissuram, A. *Rima capillaris*, B. *Scissura*, seu *Rima visibilis*, C. *Contrafissura*, quæ etiam Resonatio dicitur. (3) ad Contusionem. A. *Fracturæ Impressio*, B. *Desidentia*, C. *Depressio*, D. *Appropinquatio*, E. *Fornicatio*, seu *Testudinatio*. *Divisio.*

302. Omnis soluta unitas in cranio oblonga, facta ab instrumento duro acuto, adacto inter partes ossium, quæ in cranio non amplius extenditur, quam instrumentum intravit ossa cranii, vocatur Incisio. *Incisionis Species.*

Si autem imperfecta fuit facta sectio, ut si quis instrumentum acutum adigeret in molem aliquam ceræ, talis imperfecta sectio vocatur *Sedes*, seu *Vestigium*.

Secans autem instrumentum oblique in os cranii ita adactum, ut quasi squammam elevatam fecerit, altera extremitate adhuc ossi adhærentem, hanc sectionem vocant *Præcisionem*, vel *Dissectionem*.

Si vero hæc obliqua sectio totam squammam integre abstulit, vocant eam *Dedolationem*.

303. Oblonga, & non admodum lata facta solutio in ossibus cranii, longius se extendens, quam intravit instrumentum separans, sive fuit acutum, sive obtusum; ita ut una, vel utraque cranii lamina usque ad internam superficiem sit separata, vocatur generaliter *Fissura*: hæc autem fit in una, vel utraque tabula simul. *Fissuræ Species.*

Talis autem fissura tam angusta, ut oculo nudo detegi non possit, sed affricto atramento detegi debeat, vocatur *Rima capillaris*.

Fissura autem amplior visibilis generaliter vocatur *Rima*, & *Scissura*.

Si vero Rima capillaris, vel fissura non fit in loco eo, cui causa fidens fuit applicata, sed in latere opposito, hanc cranii fracturam vocant *Contrafissuram*, & *Resonationem*, & *Opechema*.

304. Qui omnem Contrafissuram negant, sequentia argumenta adferunt. *Contrafissura negatur.*
(1) Quia ossa Cranii non sunt tam elastica, & fragilia, ut vasa fictilia, vel ex vitro. (2) ossa cranii suturis juncta impediunt fissuræ progressum. (3) quia cranium intus non est cavum solo aere plenum. Quam ob rem putant, causam fracturæ in opposita quoque parte fuisse applicatam, sed non animadversam.

305. Exemplis tamen probant contrafissuram. (1) aliquis in frontem lapsus accepit simul fissuram ossis occipitis. (2) puella ad latus capitis a globo percussa, in terram prolapsa, ab utroque latere habuit fissuram. (3) Crania sunt inventa, in quibus fissura erat in osse temporum parietali; pergens in occiput, usque ad os temporum oppositi lateris. In oppositis autem partibus fieri posse fissuras dum ab una parte fit concussio, & homo dein cadat in oppositam partem, facile intelligitur. Atque obliteratis suturis fissuram propagari quoque posse, non est mirandum. Sed sine his rarissimum esset generari contrafissuram. *Contrafissuram adfirmant.*

306. Tertia seu ultima species fracturæ Cranii est *Contusio*, quæ fieri debet ab instrumento duro, & obtuso, uti in partibus mollibus, sive solummodo os cranii mutaverit figuram sine solutione, sive solutum fuerit in minima fragmenta, quando vocatur *Fractura*. *Contusionis Species.*

Si intropressum fuerit cum multis minimis fragmentis, vocant *Desidentiam*.

Cranium autem intropressum a causa obtusa, ut fragmentum factum pre-

mat subjectam Duram matrem, vocatur *Depressio*, seu *Esphlasis*.

Sed si unum fragmentum intropressum, alterum vero sit elevatum, vocatur *Appropinquatio*.

Denique si utriusque lateris fissuræ fragmenta attolluntur exterius, hanc speciem ex figura vocant *Fornicationem*, & *Testudinationem*.

Simplex & Composita. 307. Cranii fracturæ sunt, ut aliorum ossium fracturæ, simplices, vel compositæ (254, 255,) quod in prognosi, & curatione magis ob adjectum cerebrum est observandum, quam in aliis fracturis.

Incisionis curatio. 308. Simplex Incisio (302) facile oculis patet, & semper conjunctum vulnus habet: quare ut vulnus cum denudato osse est tractanda: cita, & rara requiritur deligatio; omnia pinguia omittenda, sed apertura linteo carpto cum balsamo copayvæ, vel melle rosarum cum spiritu vini debili est implenda.

Fissuræ detectio. 309. Ut cognoscamus, num fissura (303) adsit, & ne sutura cranii naturalis pro fractura habeatur, sequentia sunt ponderanda.

(1) Num æger contusionis tempore simul perceperit fragorem.

(2) Perpenso impetu, ex contusione globuli pulvere pyrio ejecti raro contusio sine fissura vel fractura.

(3) Comparatione magnitudinis vulneris cum figura ossis.

(4) Ex naturali firmitate, vel debilitate ossis subjecti.

(5) Ex strepitu inter manducandum.

(6) Ex ossis inæqualitate per digiti attactum, si cutis sit integra, vel ea aperta per immissum stylum, vel calamum scriptorium, cavendum in hoc ne fortiter pertractetur pars.

(7) Affusione atramenti cum sequente absterfione, si relinquatur linea nigra. Sæpe tamen manet pericranium integrum cum ossis fissura, quando non conspicitur hæc linea.

(8) Ex symptomatibus insequentibus. Integumenta ordinario separantur septimo die a cranio, si fissura, vel fractura adsit. Vulnus recusat consolidationem, quæ alias prompte fit in capite. Vulnus fundit Ichorem fœtentem. Caro in labiis vulneris fit laxa, mollis, tumida, cum quodam stupore.

(9) Ex symptomatibus supervenientibus, indicantibus contenta Encephali læsa esse, dolore vehemente, vomitu, vertigine, capitis debilitate, aurium tinnitu, exitu cruoris per aures, vel nares, sensuum stupore, aphonia, torpore, apoplexia.

310. An fissuræ, vel fracturæ absentiam arguit, si aliquid dentibus retentum moveatur, non concitet dolorem?

Si fissura, vel fractura esset in eo loco cranii, cui adhæret musculus temporalis, doloris illa absentia declararet nullam adesse fissuram, vel fracturam: sed eadem in aliis locis cranii, quæ actione horum musculorum non moventur, incertum esset indicium.

311. An fissura detegi possit ex sono pulsi cranii, ac si concuteretur olla fissa?

Frustra ex hoc signo petimus indicium, cum olla plena intus, & ex multis fragmentis composita sonum non edit: cum cranium intus sit plenum, extus molli tegumento tectum, & ex multis ossibus coagmentatis confectum.

Fissuræ Effectus. 312. Ex osse fisso effluens humor stagnans corrumpitur; os ipsum mutat colorem in luteum griseum, nigrum; inficit adjacentia; sequitur Diploes infectio; integumentorum intumescentia; meningum, & cerebri affectio. Hæc vehementiora fiunt, si pericranium simul sit ruptum: aut si integumenta separata permittunt aeris frigidi attactum; & prout exterior, vel interior tabula sit fissa.

Fissuræ curatio. 313. Quoniam semper humor ex parte fissa effluit, qui copia majore, & superveniente corruptela multa mala inducit, ille humor effusus sub integris in-

integumentis hærens, eſt evacuandus, ne inficiat os, vel prolabatur in cavum encephali.

314. Si fiſſuram faciens inſtrumentum ſimul integumentis ſatis latam fecit plagam, illa reddet effuſum humorem, & pandet viam ad os fiſſum, vel fractum, hoc in caſu capilli circa labia vulneris, vel contuſionis ſunt abradendi, ne in aperturam incidentes ſordeſcant, & remorentur curationem, & deliſe ad vulneris longationem. Si vero vulnus nimis ſit anguſtum, ſectione trans vergitudinum integumenta ſunt perſecanda inſtrumento acutiſſimo uſque ad os cranii. Sectio facienda a parte ſana verſus plagam, primo in labio inferiore quoad ſitum corporis, dein in ſuperiore. *Cum vulnere.*

315. Si vero integumenta cranii manſerunt integra, & tamen conſtat Cranium contraxiſſe fiſſuram (309), ſine fragmentis liberis, vel vacillantibus, integumenta ſunt ſecanda cruciali inciſione inſtar X cum firma manu ad cranium uſque, ut ſimul perſcindatur pericranium. Prima ſectio uno ductu poteſt fieri retenta cute manu altera, ne ſecando ſubſequatur: altera autem ſectio duabus ſectionibus eſt abſolvenda: ſemper inciſio facienda a parte firma verſus plagam priorem inciſam primo in parte inferiore, dein ſuperiore: abraſis primo capillis. Plaga inciſa implenda linteo carpto ſicco, vel cum ſpiritu vini debili cum pauxilo mellis roſarum madido, relinquendo in poſterum diem, ut ceſſet hæmorrhagia. *Sine vulnere.*

316. Si vero cranii os ſubjectum in multa fragmenta ſit fiſſum, quod ex attactu dignoſcitur, quia ſentitur vacillatio, mollitudo, & auditur agitando ſtrepitus fragmentorum non permittitur prior ſectio, ſed elevata manu, ſi ſimul non adſit apertura, ea facienda eſt, in quam immittendus ſemicanalis cavus, qui dirigat mucronem forficis, qua perſecamus integumenta, modo in ſectione tradita, ſine preſſione ſupra fragmenta. Detecta fragmenta libere hærentia, pericranio non adhærentia forcipe tollenda: ſed firmiter hærentia pericranio nexa, non prementia meninges vel cerebrum, relinquenda. Sponte enim conſolidantur, vel ejicientur poſtea. *Cum fragmentis.*

317. Si cauſa fiſſuræ, vel fracturæ aliquod vas arterioſum magnum læſerit, ut inde ſequatur ſanguinis effuſio major; ſpleniolum ſupra arteriam compreſſum ſolet compeſcere hæmorrhagiam; ſi autem ita ſiſti non poſſit, acus incurvata cum filo, ſub arteria eſt trajicienda, atque filo, interpoſito ſpleniolo ceraceo, fortiter conſtringenda arteria. *Cum hæmorrhagia.*

318. Si vi vero circa fiſſuram os ſit mortificatum exterius, quod ex pallore, flavedine, aut livore cognoſcitur, eo in loco multis foraminibus non penetrantibus ope ſubulæ, vel Ceſtri triquetri eſt perforandum, quo excreſcet novum perioſteum, & prævenietur exfoliatio, qui modus præ veterum raſura eſt laudabilior, & ſalubrior. *Cum oſſe corrupto.*

319. Generalis fiſſuræ deligatio debet fieri poſtquam cuncta hæc fuere peracta, & locus optime depuratus ab omnibus ſordibus, ut locus molliter impleatur pulvillis, ſeu plumaceolis ex linteo carpto ſicco, vel ſpiritu vini debili cum melle roſarum; aut ſpiritu maſtichino, vel Balſamo copaivæ, aut adjecto pauxillo liquoris myrrhæ, madido; cita fieri debet innovatio deligationis in aere callido, vel calefacto. *Fiſſuræ deligatio.*

320. An rima capillaris radenda uſque dum evaneſcit, ſecundum veteres?

Si rima capillaris ſine effuſione humoris in cavum encephali habetur, ſimplici deligatione, apertis capitis integumentis, fecile ſanatur: ſi vero raditur os, ipſa raſura plura mala infert, quam rima capillaris; quare in hac re veteres non ſunt imitandi.

321. Species contuſionis (306) qua cranium intropreſſum fuit, cognoſcitur (1) viſu, (2) tactu, (3) magnitudine cauſæ, (4) loco oſſis planiore, (5) oſſium mollitudine in pueris, (6) ſymptomatibus ſupervenientibus, *Contuſionis cognitio.*

bus, stupore, sopore, vertigine, convulsione, delirio, sonitu aurium, vomitu bilis, cephalagia, paralysi, involuntaria evacuatione urinæ, & alvi, apoplexia indicantibus subjectum cerebrum premi. Ita intropressum cranium vel manet firmum, vel simul habet fragmenta vacillantia, quod sedulo est explorandum priusquam suscipitur curatio.

Curatio. 322. Quum cranium intropressum vel propter durum os lædens subjectas partes, vel simul effusum humorem, magnum periculum portendat, ejus elevatio statim tentanda.

Si os sit molle, non solutum in fragmenta, & cutis integra in pueris, abrasis capillis, elevatio tentanda statim *Emplastro tenaci* ex corio confecto, in cujus medio nexum est filum duplicatum firmum. Vel applicanda est cucurbita antlia instructa; quæ vi perpendiculariter est attollenda: bis, aut ter repeti potest avulsio si requiritur.

Si non elevari tali modo potest, quod adsit vulnus sine fissura, vel fragmentis, integumenta sunt perscindenda artificiose, in medio intropressionis fovea facienda cestro triquetro, in qua firmanda cochlea, quæ vel manu, vel vecte tollenda, ut elevetur pars intropessa.

Si vero adsit fissura, vel fragmentum vacillans, Elevatorio tentanda est elevatio dimisso in fissuram.

Si hoc modo obtineri non possit, ad latus fissuræ, foramen transeuns, ope Terebellæ in parte ossis firma, est faciendum, per quod elevatorium dimissum, pars ossis premens est elevanda.

Quidam statuunt quoque sternutamentum adjuvare hanc elevationem.

Effusio humoris in Encephalo. 323. Ex cranii contusione, fractura, fissura, non raro vas intus ruptum fundit sanguinem intra cranium, & duram matrem, inter hanc & piam matrem, qui vel subito, vel sensim inducit symptomata Intropressionis (321); tum si stagnando corruptus est, alia insuper veniunt mala.

Signa. 324. Sanguinem in Encephalo effusum esse cognoscimus (1) magnitudine causæ, (2) Evacuatione sanguinis ex ore, naribus, auribus sine earum partium læsione, (3) Symptomatibus compressi, vel agitati encephali, uti vomitu bilis, surditate, aphonia, insensilitate, amisso olfactu, & gustu, vertigine, membrorum impotentia, sopore, stertore, paralysi, convulsione, delirio, apoplexia, intumescentia rubra faciei, & oculorum; capitis nimia gravitate, titubatione, visus obscuratione, pulsu, & respiratione intercepta. Quæ signa subito veniunt in magna effusione, sed lente si parvum vas sit læsum.

Detectio loci læsi. 325. Locus læsus si contusionem, vel vulnus habeat facile dignoscitur, sed eo absente (1) rogandus est æger, vel adstantes, quænam pars læsionem acceperit: (2) his deficientibus videndum ad quam partem delirus semper ducit manum, (3) quodnam latus corporis præcipue tentatur convulsione, vel paralysi, quum læsio tunc habeatur in opposito latere capitis, (4) omnibus capillis abrasis, si nullum indicium contusionis appareat, applicandum emplastrum quodvis molle cum cataplasmate quodam cephalico, quibus post aliquot horas detectis, tumor, & rubedo integumentorum indicabit locum læsum.

Curatio. 326. Humor in Encephalo effusus his modis inde defertur: (1) Dissipando, (2) Derivando, (3) Evacuando, (4) Terebrando.

Dissipando. 327. Si constat effusum esse sanguinem sive cum, sive sine fractura, vel fissura; effusi sanguinis statim est tentanda dissipatio per *Discutientia cephalica*, applicata, & Potione *Apozematis resolventis cephalici*.

Derivando. 328. Et quoniam venæ sectione, atque alvi ductione maxime a capite derivatur effusus humor, repetenda est venæ sectio, & danda sunt *purgantia* quæ simul refrigerant.

Evacuando. 329. Interdum etiam per nares, aures, & os cum levamine evacuatur sanguis:

guis: oborta talis hæmorrhagia potius eſt promovenda, quam cohibenda.

330. Si omnibus his, & repetitis auxiliis, remanentia ſymptomata urgent evacuationem, cogimur terebella in cranio facere aperturam, qua effuſum ſanguinem educimus, quod non niſi in ſumma neceſſitate debet fieri, quoniam ipſa operatio non caret periculo. Antequam vero hanc operationem proponemus, quædam adjiciemus de prognoſi generali fracturarum, & quæ in ea ſunt obſervanda. *Terebrando.*

331. Fracturæ cranii minores etiamſi parvæ non carent periculo. *Prognoſis, & cautela.*

332. Fractura in oſſe occipitali, & circa ſuturas, aut ſinus, & ſub muſculo temporali auget periculum.

333. In pueris, & valetudinariis perículoſior.

334. Quo plura adſunt ſymptomata, eo periculoſior.

335. Minus periculoſa ab inſtrumento acuto, periculoſior ab obtuſo, periculoſiſſima ab exploſione.

336. Signa corrupti oſſis accedentia augent malum.

337. Febris inter 4. & 7. diem a contuſione non admodum periculoſa, ſed ſerius veniens, aut vehemens periculoſa.

338. Effluens pus, pallidum, glutinoſum, carnis deliquium, vulnus ſiccum, mali ominis.

339. Fractura ſub muſculo temporali, ſi ſectione ſit detegenda, ſectio debet fieri ſecundum curſum fibrarum, unica facta inciſione, vel anguloſa cum angulo acuto ad inferiora.

340. Fractura circa ſuturas ſectione inſtar literæ T eſt detegenda, quarum nulla tranſit ſupra ſuturam.

Terebratio Cranii.

341. Si in Calvariæ oſſe aliquo, per inſtrumentum, quod vocant *Terebellam*, ſeu *Trepanum*, habens circulum inſtar ſerræ dentatum, quam partem *Modiolum* nominant, formetur apertura circularis; talis operatio Chirurgica vocatur *Terebratio*, & a quibuſdam *Trepanatio*. *Terebrationis definitio.*

342. Ex ſolo ſcopo inſtituitur, ut cranium integrum acquirat aperturam, quo effuſi ſub calvaria evacuari poſſint humores, & inſtrumentum dimitti poſſit, quo aliquid de cranio premens ſubjectas partes poſſit attolli, vel elevari. Quia vero periculoſiſſima eſt operatio, ſæpe quoque adhæret dura mater cranio, vel ſubtus jacet arteria, vel ſinus, atque facile lædi poteſt dura mater; non niſi ſumma urgente neceſſitate inſtituenda, & tum demum quando reliqua auxilia nihil valent, & homo ſola hac operatione poteſt ſervari, & liberari; quare nec nimis mature, vel ſero debet inſtitui. *Uſus.*

343. Si curativa indicatio urget Terebrationem, hæc tamen loca ſunt evitanda, niſi ſummo urgente diſcrimine, aut ſi in aliis locis non poteſt inſtitui: (1) omnes *ſuturæ*, (2) locus *Muſculorum temporalium*, (3) *ſinus frontales*, (4) ubi ingreditur magnus ramus *arteriæ* cranium, (5) ad inferiorem partem *Calvariæ*, (6) ſupra *fragmentum* vacillans (7) ſupra *fornicationem*, vel *depreſſionem* factam, (8) ubi intus ſubjacent *ſinus*, ut in medio oſſis frontis, ad latera oſſis occipitis, (9) ubi eſt cranii *fontanella*. *Quæ loca vetant terebrationem.*

344. Si vero cranium ſit intropreſſum, & aliter elevari nequeat, aut humor in Encephalo effuſus, qui aliter evacuari non poteſt, & monent ſymptomata, (309. n. 9. & 324.) aperturam eſſe faciendam; hæc ſunt eligenda loca. (1) ad partem inferiorem fracturæ, vel fiſſuræ, niſi illa ſit ad partem cranii inferiorem, quando ſupra fracturam inſtituenda eſt Terebratio. (2) In fiſſura, ſeu rima tangere debent dentes modioli ipſam rimam. (3) In intropreſſione ſine fractura, modo ſit fovea æqualis, & circularis, ſumma cavitas foveæ terebra eſt excindenda; ſed ſi ſit inæqualis, potius ad latus *Quibus in locis fieri debeat.*

tus facienda apertura. (4) In intropressione cum fissura, vel fractura proxime ad intropressionem, vel fissuram. (5) Quo propius ad fissuram, vel fracturam, eo melius. (6) Si locus terebrationis non indicetur (325), eligendus est locus terebrationi commodissimus, & si prima vice operatio frustra fuit instituta, aliam suadent Auctores faciendam aperturam, & repetendam ultra viginti vices, donec curationi respondeat.

Operationis divisio. 345. Antequam ipsa instituitur operatio suis signis indicata (1) *præparatio* ad hanc operationem est præmittenda. (2) quæ sunt observanda inter *Terebrandum*. (3) Quid sit faciendum *absoluta Terebratione*.

Præparatio. 346. Quum Terebra sit facienda operatio, debet primo denudari os, cui terebra est applicanda, & ne impediatur operatio sistenda est hæmorrhagia. Hinc (1) abradendi sunt circumquaque capilli, (2) sectio est facienda, ut monuimus, (315), ubi terebratio est facienda, tam magna, ut facile modiolus applicari possit, & tantum secandum de pericranio, quam de integumentis reliquis, nisi vulnus satis latam plagam fecerit, (3) Separanda integumenta, & pericranium a cranio subjecto instrumento æquali non admodum acuto. (4) Debemus abstergere effluentem sanguinem, reliquosque liquores, & depurare a sordibus, si adsint. (5) Removere labia, & implere plagam inflictam linteo carpto sicco, vel spiritu vini debili madido. (6) Si hæmorrhagia vexat, ea compescenda applicato *styptico*, compressione supra ramum arteriæ, vel ligatione ope acus cum filo, si aliter compesci non potest (7) Insuper applicandum spleniolum, quod firmatur ligatura capitali; per aliquot horas, vel integrum diem, prout periculum instat maturius, vel serius facienda est operatio.

Apparatus. 347. Apparatus est triplex (1) instrumenta, & auxilia operationis, (2) auxilia deligationis, quæ in patinis diversis linteo tectis ponenda ordine. (3) Collocatio capitis.

Instrumenta operationis. 348. (1) Primarium Instrumentum est Terebra cum suo modiolo, seu corona conica inversa, detruncata, & dentata, non cylindrica, variæ magnitudinis, mas, & fœmina dicta, (2) scalpellum lenticulare ad poliendos margines inæquales, (3) Depressorium duræ matris. (4) Cestrum manuale, vel quod terebræ adaptari per cochleam potest, quo fovea formatur, quæ recipit modiolum fœminam, (5) Scopulæ setaceæ, vel ex linteo carpto confectæ ad expurgandum, (6) stylus, & calamus mucronatus instar dentiscalpri ad explorandam crenam. (7) Elevatorium, (8) lancetta, si aperienda sit dura mater, (9) vasculum cum alcohole, si forte hæmorrhagia oboriatur; quod cum linteo carpto applicari potest; (10) funiculi ad retinenda labia plagæ si relabuntur, (11) candelæ ceraceæ inter operandum adhibendæ. (12) spongiæ humectatæ.

Auxilia deligationis. 349. Quum facta operatione, sine mora fieri debeat Deligatio, auxilia in promptu esse debent (1) linteum orbiculare, in cujus medio est filum paulo majus, quam ambitus modioli, (2) plumaceoli, & glomeres ex linteo carpto, ad implendam aperturam. (3) Mel rosarum, spiritus masticinus. (4) Linamentum carptum, (5) splenium quadratum, (6) strophiolum, seu mantile ad fasciam capitalem.

Positio capitis. 350. Dispositis in patinis supra mensam instrumentis, (348) & auxiliis (349), æger ponendus in cubili calefacto, aures implendæ linteo carpto, caput locandum supra pulvinar, & firmandum manibus ministri, ita ut facta plaga sit accurate in parte superiore. Dein aperienda plaga, eaque probe purganda cum quadam spongia, vel linteo carpto; si labia plagæ intus collabuntur, funiculis ita sunt retinenda per ministrum, ut operationi non sint impedimento.

Operatio ipsa cum modiolo mare. 351. Primo applicanda est terebra Mas dicta, in cujus medio est mucro triquetrum, hac terebra altera extremitate, manu sinistra, firmata, & sub fron-

fronte, vel mento operatoris locata, facienda eſt crena circularis tam profunda, quæ recipere poteſt ſequentem modiolum ſine mucrone. Obſervandum in omni terebratione, ut terebra ſemper retineatur perpendicularis, & ut crena in omni ambitu æque profunda fiat, atque ut ad ſummum non ultra tres fiant gyri ſine abſterſione: cavendum etiam ne nimis fortiter adigatur terebra.

352. Ablato modiolo mare, foramen in medio circuli, paulo profundius eſt faciendum per ceſtrum, ut recipere poſſit cochleam conicam, quæ in fovea firmanda eſt, & iterum educenda. Tunc terebrandum cum modiolo fœmina ſine mucrone, donec obſervetur mutatio ſcobis, quæ inter duas, treſve circumductiones terebræ probe eſt expurganda, ſcobulis ſetaceis, ſtylo acuto, vel calamo mucronato, & abluenda alcohole, quo ſimul ſiſtitur hæmorrhagia. Tam diu pergendum, donec in omni parte crenæ parum cohæreat fragmentum, & vacillare incipiat. Coloris mutatio, & mollitudo in crena judicio erit: nam ſi Diploe adſit, ex crena effluet liquor inſtar loturæ carnis, ſed quoniam ubique non eſt Diploe, fruſtra exſpectamus hoc ſignum. *Cum modiolo fœmina.*

353. Tam diu pergendum, donec coloris mutatio in circulo, & vacillatio fragmenti doceant, fragmentum eximi poſſe ſine ulteriore terebratione: ſemper curandum, ut in omni ambitu æqualiter ſit ſolutum fragmentum, nunquam vero integre per terebram ſolutio eſt facienda, ne dentes modioli tangant ſubjectam duram matrem. Tunc cochlea manualis firmanda in antea facta fovea crenata, hac, & ſi requiritur, elevatorio prudenter eximendum eſt fragmentum. *Finis operationis.*

354. Quoniam margo partis perforatæ ſemper inæqualis, læderet ſubjectam duram matrem, margo eſt poliendus inſtrumento lenticulari, quod lædere non poteſt duram matrem inter abraſionem. *Abraſio marginis.*

355. Hærens ſanguis, & ſorditates in facta apertura probe, & blande ſunt auferendæ, linteo carpto, vel ſpongia molli; interea æger retenta anima urgere debet cerebrum, ut exeat liquor, vel ſi hoc non ſufficit, prudenter inſtrumento depreſſorio premenda eſt dura mater. Si vero ſanguis ſub dura matre hæret, ſectio in dura matre eſt facienda ſecundum fibrarum in ea curſum, ut ſanguis effuſus exeat. *Depuratio.*

356. Ablatis omnibus, applicandum eſt linteum orbiculare, filo alligatum, & melle roſarum cum pauxillo ſpiritu vini temperatum, tepide applicatum, ut margo hujus lintei aliquantulum ſit ſub margine aperturæ factæ. Huic inſuper applicetur ſimilis plumaceola, huic dein plumaceola globoſa, ut accurate apertura facta ſit impleta, inſuper applicetur ſplenium quadratum, & omnia in ſitu retinenda, cùm modica preſſione ſtrophili, vel mantilis, aut faſciæ capitalis. Si adſint fragmenta, vel oſſis eminentiæ illa ſedulo tollenda, ſi per factam aperturam fieri non poſſit, altera nova eſt facienda. *Deligatio.*

357. Bis die innovanda eſt deligatio; mel roſarum cum ſpiritu vini ſufficit; deligatio ſequens debet fieri eodem modo, ut prima fuit facta. Intra quadraginta, vel quinquaginta dies ſeparabitur margo partis terebratæ; dein cutis emplaſtris tenacibus magis eſt adducenda, & expectandum donec apertura facta carne, & quadam ſubſtantia cartilaginea ſit impleta; locus dein muniendus lamina tenui; ne a cauſa externa lædi poſſit: in loco illo relinqui ſolet cicatrix vel cava, vel elevata, cum quodam dolore, & infirmitate. *Innovatio Deligationis.*

358. Non ſemper omnis dolor, & gravitas unica terebratione tollitur, quia in alieno loco inſtituta, vel ſi binis in locis effuſus ſit ſanguis, quod conſtat ſignis traditis (324, & 346.) tunc alio quoque in loco repetenda eſt perforatio. *Symptomatum curatio.*

Si *hæmorrhagia* vexat poſt operationem, compeſcitur ſimili modo (346. n.

F 6.)

6.) vel sufficit aspergere pulverem ex bolo Armena, thure, colophonia, sanguine draconis, & terra sigillata cum leni pressione: inter operandum autem ministri digito compesci debet.

Caro luxuriosa compescenda leni compressione, vel consumenda pulvere sabinæ, aluminis usti, Sacchari Saturni: si major est, portio eminens amputanda, & prævenienda hæmorrhagia styptico fortiori (Ch. 346. n. 6.)

Fungus Cerebri excrescit ex inscitia Chirurgi, nescientis partem cerebri non satis compressam semper propullulare, si leni compressione, & adspersione colophoniæ, vel thuris non potest minui, pars eminens est abscindenda; atque pars tegenda lamina rigida levi supra plumaceolam applicatam.

Fractura Particularis.

Fractura narium. 359. Ossa narium raro franguntur sine contusione, vel vulnere; facile ex nasi deformitate dignoscitur; Destruit sæpe organum *Olfactus*, *difficultatem spirandi* per nares parit; *faciei deformitatem* inducit; atque non raro deinceps generat *Ozœnam*, vel *Polypum*, magnamque narium *Hæmorrhagiam*. Restitui debet Calamo scriptorio, vel alio instrumento cavo naribus accommodato, tenui, & molli linteo obducto, cavo narium indito, atque digitis externe, ut omnia fragmenta, debito in situ reponantur, quod facilius fit quam in tali situ conservare; quare indita turunda ex linteo carpto, melle rosarum humectata, in utraque nare, intus sunt sustentanda ossa, exterius autem spleniis ad latera nasi, & machina supra nasum elevata prævenienda est ligaturæ compressio supra nasum. Bis de die innovanda est deligatio, ob muci affluxum. Non conducit indere cannulam ad facilitandam respirationem, nisi circa finem curationis, id est 14. diem, cum aeris applicatio remoretur curationem.

Maxillæ inferioris. 360. Maxilla inferior raro patitur fracturam, &, quia minus sustentat musculorum contractionem; quam reliqua ossa, extrema fragmentorum minus supra se mutuo trahuntur, sed ob nervum ad dentes tendentem admodum est dolorosa; sæpe jungitur cum dentium diffractione, & e sua sede remotione. Cognoscitur ex menti figura mutata, inordinata sede dentium, & reliquis fracturæ signis. Satis commode ob minorem musculorum tractionem reponitur, & sæpe, e sede sua non removetur, quando cessat repositionis indicatio; si autem partes e sede remotæ sunt, pollex unius manus linteo obvolutus supra molares dentes usque ad coronam maxillæ positus, & digiti ad angulum maxillæ debent posteriorem maxillæ partem retinere in proprio situ, dum altera manus mentum protendat, & reponat. Dein dentes si recesserint in sede sunt ponendi; atque plumaceolis melle rosarum imprægnatis interna oris sunt munienda, externe splenium spiritu vini potest applicari, & dein apta deligatione mentum sustentari, & muniri per 20. vel 30. dies. Caveat æger sibi ab omni loquela, & manducatione. Sed utatur sorbitionibus pro nutrimento.

Humeri. 361. Humeri os ob longitudinem, & quia unicum est, cæteris frequentius frangitur: visu, tactu, & immobilitate membri facile cognoscitur, atque facile reponitur, sedente ægro in sedili humili, cubito aliquomodo flexo, ut musculi æqualiter sint tensi, & humero ad angulum semirectum cum trunco corporis. Si fractura sit obliqua, brachium minus est mantili a collo, vel pectore pendenti sustentandum, quam si fuit transversa. Reliqua ex generali descriptione fracturæ intelligi possunt.

Cubiti. 362. Inter humeri os, & manum, quæ pars brachii dicitur Cubitus, duo continentur ossa, Radius, & Ulna; potest ergo unum, vel alterum os frangi, vel utraque. Ultimum facile cognoscitur, sed duæ priores fracturæ, quia membrum manet erectum, difficilius deteguntur, si fragmenta e sede non mul-

multum recessere, manu retentus cubitus circa flexuram pronandus, & supinandus, dolor & crepitus fragmentorum declarabit, os unum, vel alterum esse fractum. Si hæc ossa fracta situm naturalem teneant, ita sunt ponenda splenia secundum cubiti longitudinem, ut caro urgeatur inter utraque ossa, semper enim per musculos pronatores, & supinatores urgentur hæc ossa ad se mutuo; reliquum ut fractura tractandum, sed Cubitus cum manu in mitella, vel mantili pectori annexo sustentandus: si circa manum sit fractura, prudenter omni biduo, vel triduo manus articulus movendus, ne fiat ancylosis. Si unum os sit fractum, quia semper fere vergit ad alterum os integrum, cum extensione pressio facienda simul in opposito osse integro, ut aliquomodo flectatur, dum Chirurgus suis manibus ambabus urgeat carnem inter duo ossa cubiti; post restitutionem deligatio ut prior est facienda. Si vero utraque ossa sunt fracta, communis extensio est facienda, & simul curandum ne extrema ossium nimis ad se mutuo vergant, quod peragitur spleniis dicto modo locatis, evitando omnem externam pressionem ossa ad se mutuo urgentem.

363. Manus tota cum constet minutissimis ossiculis raro patitur fracturam, sed contusione interdum comminuuntur ossa; hic ob multitudinem tendinum dolorosa solet esse fractura. Quia ossicula sunt parva, difficile reponi possunt, præcipue in Carpo, in Metacarpo paulo facilius, & in curatione generales regulæ sunt observandæ; sed sæpe hæc ossicula contusa, & comminuta corrumpuntur, quare frequentius in tali fractura, quam in aliis, amputatio est facienda, frequentiusque fit ancylosis, ne æger post multos passos dolores tamen amputationem subire cogatur, satius est mature eam instituere. *Carpi, Metacarpi, & digitorum.*

364. Inter fracturas difficillima est, quæ fit in femore. (1) Os est omnium maximum; (2) unicum in hoc membro; (3) multorum musculorum contractionem sustentare tenetur. (4) Post restitutionem semper coguntur ægri decumbere; (5) pessima est si fiat in collo hujus ossis, cum semper fere claudi maneant. *Femoris.*

365. Præter generalia curationis fracturæ, (1) magna vis extendens est adhibenda. (2) os anterius ex natura aliquomodo est curvatum, quod sæpe decipit. (3) secundum totam longitudinem pes est firmandus. (4) æger decumbere debet supra lectum ex stramine, vel pilis animalium; aut tale pulvinar, in cujus medio est foramen, ut possit exonerare alvum. (5) sub pede sano fulcimentum ponendum, ne femur fractum cogatur corporis descensum sustentare. (6) facile incidunt in natium excoriationem, vel sphacelum, ex continuo decubitu. (7) si obliqua sit fractura, mantili sub inguinibus transeunte, sponde affixo, atque ligaturis supra genu firmatis femur in extensione retinendum, simulque arctius cum Ligatura biblica vinciendum crus, sed sustentantia auxilia sæpe mutanda. (8) æger ante sexagesimum diem pedibus insistere non debet. (9) curandum semper, ut pedes in eadem longitudine serventur dum consolidantur.

366. Si fractura in Collo femoris fiat, quod multo frequentius quam luxatio, quia hic obliquum est os, & satis spongiosum, utplurimum manent claudi, post curationem. (1) quia hic obliqua est sustentatio. (2) validissima potentia trahens musculorum femur moventium: (3) caput ossis femoris a reliquo osse sæpe moritur. Ut hanc fracturam cognoscamus, quæ propter carnis ambientis multitudinem vix detegi potest, & sæpe cum luxatione confunditur ab auctoribus, hæc sunt observanda: (1) membrum accurtatur. (2) manu Chirurgi facile ad omnem partem potest flecti. (3) inter movendum percipitur strepitus. (4) multo minor est tumor, quam formaretur si caput ossis femoris fuisset luxatum. Ad curationem requiritur præ ceteris, ut semper protensum retineatur femur.

Cruris, seu tibiæ, & fibulæ. 367. Tibiæ fractura facile visu, & tactu dignoscitur, utpote os tibiæ tenui cute tectum: sed fibulæ sub carne latens tenue os, & sæpe non multum impediens, si sit fractum, difficilius detegitur; sed prehenso crure sub genu, dum pes altera manu huc & illuc movetur, crepitu, & motu per manum crus retinentem detegitur. Sequitur generalem fracturæ curationem, & eam quam in cubito (362) proposuimus. Sed ad consolidationem requiritur, ut servetur in capsa cruri, & pedi accommodata, & ut crus & pes, præprimis calcaneum, molliter, & æqualiter jaceat; tali in positura, qua pollex pedis genu, & mentum sint in linea recta.

Pedis, seu tarsi, metatarsi, & digitorum. 368. Quod supra observatum fuit in ossibus manuum, (363) id quoque in ossibus tarsi, metatarsi, & digitorum pedum est observandum.

369. Patella fracta secundum longitudinem, vel latitudinem, in duo, vel plura fragmenta, cum vel sine tendinis disruptione, magnam differentiam prognosis, & curationis facit: tactu, visu, & extensione pedis impossibili, aut quando tunc trahitur patella supra articulum genu, facile cognoscitur.

Patellæ. 370. Fractura secundum corporis longitudinem, adductione fragmentorum, cum sustentatione ad latera per splenia, & fascias, & hujus membri extensi quiete curatur.

Transversa fractura difficilior est, exigit adductionem partis superioris versus inferiorem, & talem deligationem, ut fragmenta maneant unita, supra, & infra genu; nec articulus est flectendus, nec æger debet facere conamen attollendi crus intra duos integros menses.

Fractura in multa fragmenta, vel si tendo simul sit solutus, eadem facienda curatio, sed raro obtinetur sine concretione articuli.

371. Cur ex patellæ fractura fere semper ancylosis? Nulla est ossium fractura exigens longiorem alicujus articuli quietem, quam fractura patellæ. Atque callus ex patella fracta fluens funditur in articulo genu, ubi cum mucilagine hujus articuli mistus, extrema etiam femoris & tibiæ concrescere facit.

372. Cur pars patellæ fractæ inferior non æque, quam superior recedit? Inferior patellæ pars, si fractura sit transversa, adhæret tendini, qui in contractione musculi non accurtatur: sed pars superior musculis extensoribus cruris annexa, dum hi musculi accurtantur, simul trahi debet sursum.

Curatio. Claviculæ. 373. Os clavicula, quia gracile est & transverse locatum, in medio non suffultum, facile frangitur, quando pars versus brachium fere semper sub altera parte trahitur, & quia subjacet arteria, & vena subclavia, non caret periculo. Cognoscitur facile, præprimis in macilentis, quum nudum admodum sit, facitque brachium magis duci ad pectus, & difficulter moveri. Restituitur facile tractis humeris a ministro posterius, dum simul suo genu locato ad spinam dorsi, dorsum sustentet minister, nam tunc Chirurgus solis digitis claviculam fractam reponere potest. Difficilius autem in reposita sede retinentur, sed loca cava supra, & infra claviculam spleniis implenda; brachia ita liganda versus dorsum, ut anterius moveri non possint; ita sustentandum mantili, vel mitella, ut suo pondere non ducat claviculæ annexam partem deorsum; dum charta rigida ad claviculam figurata munita sit pars.

Scapulæ. 374. Scapulæ acromion fractum plerumque relinquit impedimentum attollendi brachium. Collum ejus diffractum ob subjacentia vasa periculosum, & raro sanatur. Reliquæ partes fractæ minus periculi portendunt, & facilius curantur. In restitutione attollendum brachium, ut Deltoides musculus sit laxus, dum digitis Chirurgi reponatur fractura. Post repositionem diu non debet æger conari elevare brachium, sed gerere debet brachium mitella admodum sustentatum.

Sterni. 375. Sterni fractura raro versus exteriora facit prominere fragmenta, semper

per fere versus interiora, quod facile patet ex impressione sterni, & interdum strepitu si moveatur pectus: hoc recessu sæpe, vel arteria, vel vena sub sterno jacens rupta, fit sanguinis effusio in cavo pectoris; vel duplicatura mediastini: hac effusione, & distractione mediastini generatur respiratio difficilis, tussis, rejectio sanguinis, dolores pectoris antro, & retro. Restituitur eodem modo, ut in Claviculæ fractura (373) dictum est, sed facta pressione ambabus manibus supra costas ad latera. Si autem ita sternum attolli nequit, neque emplastro tenaci, neque cucurbita, facienda est dissectio integumentorum, & cochlea firmanda in osse sterni, cujus ope attolli debet. Post restitutionem pectus muniendum thorace, vel alia machina, ne comprimi possit sternum.

376. In Costarum fracturis hæc specialia sunt observanda: 1. Separatio cartilaginis a Costis inter fracturas numeratur. 2. Costa fracta ad exteriora minus periculosa, & curatu facilior: ad interiora difficilior: manens solum munimentum exigit. 3. si fragmentum lædens interiora non potest restitui, incisione integumentorum facta, est eximendum. 4. Extrema fracturæ introcedentia restituenda compressione facta circa vertebras, & sternum, vel & elevatio juvanda emplastro tenaci (322), vel digitis juvari potest si vulnus adsit. 5. si pleura, vel pulmo lædatur, accedentia tussis, dolor, febris, difficilis respiratio, prompta requiritur restitutio. 6. Arteria, vel vena rupta fundens sanguinem in cellulosa pleuræ, vel cavo pectoris exigit compressionem digiti linteo cum liquore styptico supra vas, donec subsistat hæmorrhagia, & effusus sanguis consueta methodo educendus. 7. Emphysema, natum quod vulnus adsit, faciens ut inspirationis tempore aer se insinuet in panniculo adiposo, vel cellulari, pleuræ: aeris recepti tentanda evacuatio, atque tegenda apertura, vesica, vel alia membrana, ut aer intrare non possit. 8. post restitutionem, & deligationem evitanda tussis, clamor, sternutatio, nixus; muniendum pectus contra externum impetum. *Costarum.*

377. Raro & non nisi validissima causa franguntur vertebræ: si solus processus sit fractus, tactu, visu, strepitu, & dolore in motu spinæ, detegenda fractura, curatur satis facile, & prompte, modo processus redigatur digitis in pristinum situm, posito corpore, ut hi musculi sint laxissimi. Si vero major pars vertebræ est fracta, ut medullam spinalem comprimat, ex accedente paralysi, insensilitate, stupore, involuntaria urinæ, & fecum evacuatione cognoscenda, promptam restitutionem exigit: si præcedenti modo obtineri non possit, facienda est apertura, ut restituatur fractura, vel eximatur fragmentum, cum alias certe morietur æger. *Vertebrarum.*

378. Os Sacrum non nisi valida vi frangi posse, situs, & ossium firmitas comprobat, sed an os Coccygis possit frangi, propter parvitatem, dubium est; sed sæpius luxatum fuisse observatio probat. Hæc ossa sua sede remota, immisso digito in ano, & pollice applicato externe reponuntur. Caveat æger ne sedendo, vel decumbendo hæc ossa premat, quare sedere oportet in sella perforata. *Sacri, vel coccygis.*

CAPUT IV.

De Luxatione.

379. Luxatio, Chirurgis sæpe dislocatio dicta, est unius ossis in articulo ex sede naturali alterius ossis integra remotio, cum extinctione, vel molestia actionis istius articuli, sine abscissione ligamentorum facta. Si vero integra non fiat remotio ex priori sede, hanc speciem ad subluxationem referunt. Si vero Apophysis separetur ab osse, ut in junioribus, vel si separatio fiat in sutura, harmonia, & gomphosi, imperfecta habetur luxatio. *Definitio.*

Præcognitio. 380. Ad cognitionem, prædictionem, & curationem hæc præscienda sunt. 1. Cognitio Articulationis ossium. 2. Ligamentorum articulos nectentium. 3. Cursus, & roboris musculorum hoc membrum moventium. 4. Mucilaginis, & medullæ, seu smegmatis articulorum. 5. Scientia glandularum in, & circa articulos. 6. Cursus vasorum circa articulos, & partium adjacentium usus.

Varietas. 381. 1. Articulus vi externa, vel intortus, vel nimis tensus, ut inde ligamenta nectentia tensa doleant, manentibus ossibus in sede sua, vocatur *Distorsio*; si vero os aliquomodo in articulo sit remotum, ut non integre sit prolapsum, vocatur *Subluxatio*. 2. Periculum, & difficultas differt in Luxatione facta pro articulatione varia (175). 3. Ex loco versus quem os prolabitur, sursum, deorsum, & ad latera. 4. multis, paucis, vel nullis aliis symptomatibus stipata. 5. Si fiat ab externa, vel interna causa. 6. Recens, vel inveterata. 7. in ætate varia, majore, minorive corporis robore. 8. In partibus variis.

Causa. 382. Causæ Luxationem, & ejus species inducentes distinguendæ in Externas, & Internas, quod requiritur ad prædictionem, & curationem.

Externa. 383. Nam causa externa est semper vis valida, superans contractilitatem, vel cohæsionem ligamentorum, & musculorum retinentium articulum in proprio situ. Ea autem minor esse potest in infantibus, pueris, & debilibus, aut si articulus semel luxatus fuit. Hæc ita applicanda est membro, ut dimoveat ex sede sua os; quare quo articulus minus cavus, eo facilior luxatio, quemadmodum in Arthrodia.

Interna. 384. Internæ causæ ad hæc tria referri possunt, 1. quæ causam nectentem minuunt, vel destruunt, 2. quæ articulum implent, 3. quæ valida actione musculorum os e sede sua removent. Quæ causæ simul diversa signa suggerunt, & variam curationem exigunt.

Ligamentorum laxitas. 385. Nam si ligamenta articulos nectentia nimis relaxantur, omnemque amittunt tonum, quod sæpe observatum fuit in ossis fœmoris cum acetabulo coxæ articulatione, per vix ullam vim os ex suo acetabulo excidit, facile moveri potest sine dolore ad quamcumque partem, & magis quam in sanis fieri potest, membrum sano est longius: fovea circa articulum detegitur; adduci potest pars ad debitam brevitatem; & luxata facile restitui, sed sponte prolongatur iterum, & excidit. Ut talis curetur luxatio 1. membrum est ita sustentandum, ut propria gravitate prolabi non possit. 2. Ligamenta laxata *robora frictione*, *fomento linimento*, donec Articulus satis sit roboratus. Si post factam luxationem per vim externam remaneat facilior articuli prolapsus, iisdem auxiliis firmabitur.

Muci abundantia, & glandularum intumescentia. 386. Si Acetabulum articuli impleatur nimia abundantia muci tenacis, vel incremento glandularum, quæ mucum in cavum articuli deponunt, fit capitis alterius ossis extrusio; membrum fit longius; sæpe nulla fovea, sed potius intumescentia in ambitu articuli; os reponi non potest, aut si vi retrudatur, dolorem movet; sensim increscit malum: in reponendo sentitur mollities. Statim *linimentis*, & *fomentis resolventibus* muci dissipatio est promovenda, atque glandulæ tumescentes resolvendæ, sæpe, & blande, articulus movendus. Si vero sit *Exostosis* implens articulum, nullam medelam capit; lente quoque hoc malum increscit; in restitutione sentitur durities; reliqua ex natura Exostosis (203) cognosci possunt.

Convulsio. 387. Quæ autem ex valida convulsione, ut interdum fit in Epiplesia, generatur luxatio, specialem non habet curationem, & facile cognoscitur.

Effectus. 388. Dum articulus ex sua sede remotus est, quædam fiunt generalia, quæ pro signis quoque accipi possunt, reliqua enim specialia propriis in locis tradenda. 1. Mutatio figuræ naturalis. 2. Ab uno latere tumor, & ab opposito cavitas. 3. Interdum prolongatio, interdum accurtatio membri. 4. Impo-

potentia movendi istud membrum. 5. Dolor, stupor, Paralysis, Inflammatio, Oedema, Macies, Aridura, Convulsio, Vigiliæ, Sphacelus istius partis, prout os luxatum premit, aut vellicat Arteriam, Venam, Nervum, Tendinem, Membranam, Ligamentum. In subluxatione, figuræ mutatio, & tumor minor, sæpe membrum fit longius, & interdum quædam actio remanet.

389. Post detectam luxationem requiritur statim, ut possit Chirurgus præsagire majus minusque periculum, facilem, aut difficilem curationem, quod ex sequentibus intelligi potest. *Prognosis.*

1. Quo pluribus stipata symptomatibus, eo periculosior.
2. Laxatio in Arthrosi facillima, in Enarthrosi, & Ginglymo difficillima.
3. Quo vetustior, eo difficilior ad restituendum.
4. Quo pluribus musculis membrum stipatum eo difficilior restitutio.
5. Ab interna causa semper periculosior, quam externa causa.
6. Difficillima est, quæ habet simul Epiphysis separationem, uti in Infantibus.
7. Periculosum est, si adsit simul fractura, præcipue circa articulum. *Curatio.*

390. Ut curetur articulus luxatus, ipsa curatio ad has quatuor partes referri potest. 1. Extensionem, 2. Repositionem, 3. Retentionem, 4. Symptomatum remotionem.

391. Luxatio recens, non stipata Symptomatibus extensionem impedientibus, sequentes cautelas in extensione exigit. 1. Extensio in uno osse, & sustentatio in altero osse ejusdem articuli est facienda. 2. Imperfecta Luxatione, membris majoribus, multis musculis firmatis, atque corporibus robustis, fortior est facienda extensio, quam in his contrariis. 3. Dum tenditur, membrum aliquomodo simul flexum esse debet, ut musculi ab omni parte æqualiter sint tensi. 4. Sensim, & lente facienda est extensio, ut contracti musculi, & ligamenta sequi possint. 5. Tam diu continuanda Extensio, donec extremitates ossium se mutuo tangere non possint. 6. Si manibus, vel mantilibus fieri satis possit, abstinendum ab omnibus machinis. Si cum Extensione relaxantur musculi, optimum est. *Extensio.*

392. Extensio statim facienda, interdum impeditur. 1. Si adsit contusio, vel inflammatio, qui morbi prius suis propriis auxiliis sunt minuendi. 2. Si simul adsit fractura circa articulum luxatum (295), impediens extendentem causam inter articulum & fracturam applicari posse. 3. In vetusta Luxatione ligamenta articuli *laxanda* prius *fomentis*, & *linimentis*. *Impedimenta.*

393. Facta tanta Extensione, ut caput ossis non multum tangat marginem acetabuli alterius, prudenter remotum caput, si sponte non recedat, reducendum in pristinum locum, cavendum ne trudatur portio marginis in acetabulum; post reditum lente committendum est caput ossis in acetabulum, quod fiet propria contractione musculorum, ne perichondrium, vel cartilago, vel glandulæ articuli contundantur, & ita Ancylosin pariant. *Repositio.*

394. Bene repositum esse articulum cognoscimus; 1. reditu figuræ membri naturalis; 2. Diminutione doloris; 3. restituta utcumque actione articuli; 4. stridore aliquo in reditu suo. *Bene repositi signa.*

395. Hæc restitutio impeditur, 1. imprudenti repositione trudente portionem marginis acetabuli in ejus cavitate, 2. si mucus, glandula tumefacta, vel Exostosis (386) acetabulum implet, 3. si ligamenta, vel musculi ita fuere in vetusta luxatione accurtata, ut satis prolongari nequeant, 4. vel si in vetusta luxatione ligamentum acetabuli stringit collum ossis pone caput, ut extricari non possit. *Impedimenta.*

396. Post repositionem articulus in propria sede est conservandus, membrum commode locandum, & deligandum. *Retentio.*

397.

Conservatio. 397. In luxatione ab externa vi vix requiritur retentio, quum accuratio musculorum, & ligamentorum retinebunt articulum in sua propria sede; quare fasciæ ad retinenda applicata medicamenta magis inserviunt, quam ut retineatur repositus articulus; sed si ex ligamentorum relaxatione fuit luxatus articulus, maxime inserviunt fasciæ etiam, ut retineatur in sua sede articulus.

Deligatio. 398. Antequam fasciis munitur articulus, conducit fricare articulum leniter cum Oleo Althææ, vel Rosarum, vel cum unguento Althææ simplici. Sed si luxatio fiat ex laxitate, fricandus est articulus, & ad eum applicanda *Roborantia*. (385) Prima deligatio ante tertium diem non est innovanda, nisi quædam adsint Symptomata citiorem innovationem exigentia. Post istud tempus leniter movendus articulus ne concrescat, vel rigescat.

Locatio partis. 399. Membrum repositum, 1. nec nimis flexum, nec extensum esse debet, 2. substrato molli sustentandum, 3. quantum fieri potest, in situ elevato retinendum, 4. ex causa interna magis, quam externa membrum sustentandum.

Symptomatum remotio. 400. Minus frequens est luxationem compositam, seu Symptomatibus stipatam, observare, quam fracturam.

Si adsit *Vulnus*, Ligatura biblica est applicanda, & frequentius deligatio est innovanda, atque medicamenta vulneribus apta applicanda.

Contusio valida eadem exigit, nisi quod sint applicanda, quæ contusionibus adhiberi possunt.

Abscessus citius, & ante maturitatem aperiendus, ne pus in articulum prolabens glandulas, & perichondrium corrumpat.

Cum *Fractura* quid sit agendum, superius (295) monuimus.

Si vero in magnis articulis tam valida fuit facta Luxatio, ut ligamentis ruptis os articuli multum sit protrusum per integumenta, hæc pars ossis vasis privata moritur, citius autem si reponatur, quam si non reponitur; quare sola Amputatio restat ad conservationem vitæ.

Quæstiones. 401. Cur perfecta Luxatio in Ginglymo periculosior, quam in Diarthrosi, & Arthrodia?

Duæ prominentiæ ossis receptæ a duabus cavitatibus non possunt e sede sua detrudi, nisi tantum elongentur ligamenta, ut fere semper disrumpantur, ut fit in Ginglymo: sed in Arthrodia, & Enarthrosi tanta non requiritur prolongatio ligamentorum, ut fiat luxatio.

402. Cur in Ginglymo raro perfecta, sed in Enarthrosi, & Arthrodia, raro imperfacta luxatio?

In Ginglymo unum caput ossis potest recipi in alterius acetabulum. Sed rarum est, ut caput ossis persistere possit supra marginem acetabuli, quin contractione musculorum, vel levi motu membri recidat in suum acetabulum.

403. Unde sonitus in restitutione ossis luxati sæpe, etiamsi lente reponatur?

Si magna vi retruditur articulus luxatus ex collisione ossium facile concitatur sonitus: sed si lente reponitur, forsan inde est, quod liquor in acetabulo collectus tempore luxationis, nunc in restitutione cum sonitu extrudatur. Vel quia margo cartilagineus, antea flexus, nunc retrosiliens ad os durum allidat.

404. An bonum indicium, si in restitutione luxationis auditur sonitus.

Si magna vi retruditur os luxatum in proprium situm, ex collisione unius ossis ad alterum generatur non solum sonitus, sed etiam contusio marginis acetabuli, perichondrii, & cartilaginis articulum obducentis, unde postea sæpe Ancylosis. Quare ex hoc signo non debet gloriari Chirurgus, se bene restituisse luxationem, sed imprudenter, & nimis valida vi reposuisse articulum fateri tenetur.

405.

405. Cui usui ligatio articuli post Luxationis restitutionem?
In luxatione ex laxitate ligamentorum utilis est, ut adducantur ligamenta; sed si fiat ab intumescentia glandularum, & a valida vi, ligatio adhibetur ad retinenda medicamenta applicata, quum repositus articulus propria contractione musculorum sponte retinebitur in naturali suo situ.

406. An articulus post repositionem Luxationis firmiter ligandus, & ei applicanda adstringentia, ut intercipiatur fluxio?
Veterum doctrina fluxionis quia obsoleta est, curationis indicatio inde veniens quoque evanescit. Sed si ex laxitate fiat luxatio, utraque hæc possunt adhiberi, ut magis accurtentur ligamenta. Sed si luxatio sit ex valida vi, cui conjuncta semper est contusio, utraque hæc damnosa sunt.

407. Unde remanens strepitus, & crepitus articuli post restitutionem luxationis?
Articulus vi remotus sæpe simul induxit contusionem glandularum, & perichondrii, quibus læsis generatur defectus smegmatis, & inæqualitas superficiei tangentis: dum igitur deinceps movetur articulus, generatur strepitus.

408. Cur sæpe post Luxationem Ancylosis?
Si ex valida vi luxatio fuit facta, ut cartilago, vel perichondrium fuerit læsum, callus excrescens coalescere facit articulum, præprimis si nimis diu immobilis retinetur post repositionem.

Luxationes particulares.

409. Articulatio Arthrodia dicta admodum plana, in humero facillimam luxationem admittit: sed eminens acromium scapulæ, clavicula, & musculus deltoides impediunt luxationem oblique, directe sursum; quare fere semper oblique, vel directe seorsum fit humeri luxatio. *Humeri.*

410. Deorsum luxatum humerum his signis cognoscimus. (1) fovea fit ubi naturaliter humerus prominet. (2) acromium scapulæ maxime eminet, (3) sub ala tumor, (4) brachium altero longius, (5) cubitus recedit a corporis trunco, & adduci nequit nisi magno cum dolore; si fiat magis in priora sub musculo pectorali, cubitus posterius ducitur: si fiat luxatio versus posteriora, totum brachium trahitur versus anteriora pectoris. Quæ luxatio in anteriora fit, comprimendo vasa sub ala locata plura symptomata inducere solet, & citiorem restaurationem exigit, quam reliquæ species. *Signa.*

411. Ut ex arte fieri possit extensio, corpus ægri firmandum mantili pectus ambiente sub brachiis, ut a Ministro, vel ministris corpus versus latus sanum aliquomodo inclinatum possit firmari sedens æger supra sellam humilem. Dein alter minister prehenso brachio supra cubitum manibus, vel fasciis ansatis sensim, & lente trahit brachium habens angulum cum corpore fere semirectum. Si manus non sufficiunt ad extensionem, adhibere solent machinas varias, quæ semper periculosiores, & majores dolores excitant. *Extensio.*

412. Post sufficientem extensionem Chirurgi munus est reponere caput humeri in acetabulum scapulæ: hinc sumit mantile nodo collectum, per quod ægri transit brachium ad manus distantiam circiter ab ala ægri, atque per hoc mantile dimittit Chirurgus suum caput, & unum brachium, ut ope hujus quantum visum est, attollere possit brachium. Ponit dein unam manum supra scapulam, quam deorsum trudit, ut eo liberius caput ossis humeri reponi possit: hoc facto, inter extendendum ambabus manibus, una circa alam, altera circa cubitum, ita os humeri dirigit, ut requiritur, dum simul ope mantilis brachium attollit. Si tum redactum os, sensim dimittendum in suum acetabulum. *Restitutio.*

Post repositionem. 413. Ita repositum brachium in mantili, vel mitella sustentante gerendum ad pectus, & omni biduo, vel triduo hic articulus, brachio sustentato sub cubito, est movendus prudenter, ne concrescat.

Per machinas restitutio. 414. Si vero vetusta sit luxatio, vel homo robustior, quam ut manibus possit fieri sufficiens extensio, variæ sunt excogitatæ machinæ tendentes, quæ in Chirurgicis pictæ inveniuntur. Omnis autem restitutio supra januam, scalam, crucem, vel cum calcaneo, sunt operationes imprudentes, & dolorosæ. Sed machinæ artificiosæ tendentes, si manibus restitui non potest, sunt adhibendæ, quæ tendunt brachium, & simul sustentant pectus.

Cubiti. 415. Quia Cubiti articulatio non solum est per ginglymum, sed per olecranum ulnæ firmatur in fovea ossis humeri, atque articulus firmissimis ligamentis nectitur, Luxatio ad latera raro perfecta, &, si fiat perfecta, plerumque quædam ligamenta simul rupta sunt. Anterius non luxatur nisi simul Olecranum sit fractum: posterius autem frequentius luxatur. Cognitio, & Restitutio ex generali doctrina potest peti. Sed post restitutionem quotidie, vel alterno die movendus est cubitus, quia facillime concrescit.

Manus. 416. Manus tota raro luxatur ad latera, propter eminentiam Ulnæ, & Radii, sed sæpius in anteriora, & posteriora. Hæc Luxatio propter tendinum multitudinem adjacentium, admodum dolorosa, & multa inferens Symptomata. Officulorum Carpi, & Metacarpi, atque Digitorum Luxationes facile cognoscuntur, atque communi methodo reponuntur.

Femoris. 417. Os femoris luxatum fuisse ex acetabulo ossis coxæ in valgis, & claudis quibusdam, dissectione cadaverum constat; sed etiam sæpe detexerunt collum femoris fuisse abruptum, in quibus judicarunt adfuisse Luxationem. Hanc fieri vix posse a valida vi Luxationem, comprobant. (1) vis tanta externa ossi femoris applicari vix potest, quæ superaret tenacitatem ligamenti, quo caput femoris nectitur acetabulo, & superaret angustiam marginis acetabuli, cui circumquaque collum femoris per validissima ligamenta nectitur, quin potius ipsum os frangeretur. (2) Ligamentum os acetabulo nectens est firmissimum, externa tensione vix separandum. (3) Margo acetabuli angustius, quam est magnitudo capitis ossis. (4) profundissima est articulatio. (5) Validissimis musculis retinetur in sua sede. Ex quibus constat, fracturam cervicis femoris a valida vi habitam fuisse in Valgis, & Claudis pro Luxatione; sed ab incremento glandulæ in acetabulo hærentis (386), vel muci confluxu, ut in Ischiaticis, vel laxitate ligamentorum (385) interdum hujus articuli luxatio fuit inventa, quod cognoscimus ex hujus articuli diuturniore dolore, luxatione sine valida vi facta, atque ex motu hujus articuli facili sine strepitu, aut multo dolore. Curatio hujusmodi luxationis tradita est allegatis locis.

Patellæ. 418. Patella non nisi ad latera luxari potest, quin simul rumpatur tendo musculorum, in quo hæret: quia unde hæret Patella, facile cognosci potest, & restitui: nam membrum hoc locetur erectum, dummodo æger non conetur elevare pedem, patella libere quaquaversum ad latera moveri potest, atque ita minima vi, & sine extensione membri, solis digitis Chirurgi reponi potest.

Genu. 419. Genu, id est articulus inter femur, & crus, ob magnitudinem, & articulationem per ginglymum, & quia anterius firmatur tendinibus dictis (418) atque patella, raro ad latera, vel anteriora luxatur: si autem fiat, plerumque quædam ligamenta sunt rupta. In posteriorem partem luxatum genu facile cognoscitur, & communi modo restituitur; nisi sæpe post restitutionem moveatur, facile generat ancylosin.

Fibulæ. 420. Si Fibula os removetur a Tibia, species luxationis est, quæ præter repositionem exigit fortiorem per fascias constrictionem, qualis fere solet fieri in fracturis.

421.

421. Nisi firma articulatione adhæret pes cruri, ob pondus corporis hic articulus frequentissime subiret luxationem: quæ tamen si fiat admodum dolorosa est, sed communi methodo restituitur, atque post restitutionem exigit omissionem ambulationis. Hic autem articulus sæpius patitur contusionem, & contorsionem ligamentorum, quando dolor inde natus pro subluxatione sæpe habetur; qui tamen dolor, ut ceteri a contusione dolores, est curandus. *Pedis.*

422. Maxillæ inferioris condyloides processus in manducatione antrorsum, & retro euns, vehementi oscitatione, convulsione, vel interdum collisione externa, in anteriorem partem luxatur, uno vel altero, vel utroque latere, quod ex menti distorsione, & oris hiatu facile cognoscitur. *Maxillæ.*

423. Quoniam æger os claudere nequit, & coronoides processus admodum urget temporalem musculum ad jugalem processum, prompta, & prudens facienda est restitutio, locatis pollicibus linteo bene munitis utrisque supra dentes molares inferiores, atque digitis externe ad angulum maxillæ, dum firmiter tenetur caput a ministro. Tunc primo deorsum, postea posterius; ultimo sursum pellendus est condyloides processus maxillæ; quæ omnia subito fieri debent cum retractione pollicum, ne æger mordeat istos; vel quod prudentius est, inter restituendum aliquod corpus non admodum durum, pollicibus crassius, locandum inter dentes incisorios, ut æger pollices mordere nequeat. Post restitutionem per aliquot dies evitare debet manducationem cibi durioris.

424. An per Alapam, vel Colaphum maxillæ luxatio restituenda?

Quidam Chirurgi gloriantur, se per alapam prompte restituisse hanc luxationem: sed sentio imprudentem, & truculentam, minusque Chirurgo decentem esse restitutionem, quia corona maxillæ interdum ita impingitur jugali processui, ut inde verenda Symptomata inferantur.

425. Vertebrarum Luxatio raro perfecta, nam si tota vertebra remota fit ab altera, rupta medulla spinalis mortem infert: sed fit plerumque luxatio in una, vel altera aprophysi obliqua, vel in utrisque simul, quod cognoscimus ex corporis diversa flexura, in hoc, vel istud latus; vel directe antrosum. *Vertebrarum.*

426. Lumborum vertebræ frequentius luxantur (1) quia circa medium corporis locantur, (2) crassa cartilagine distinctæ sunt, (3) ob planitiem conjunctionis. Os autem *Coccygis* intro versus luxatum, premens intestinum rectum, ut hujus ossis fractura reponitur (378). *Lumbarum.*

427. In colli Vertebris rarior, quam in vertebris lumborum, luxatio, (1) corpora vertebrarum colli magis per eminentiam, & foveam articulantur. (2) minor copia cartilaginis interposita. (3) magis sitæ ad corporis extremum. *Colli.*

428. Si caput cum vertebris colli patitur luxationem, qualis luxatio vocatur *Collum fractum*, promtissime debet reponi, posito corpore ægri supra solum, vel pavimentum, dum Chirurgus manibus ad utrumque latus capitis, prehensum caput elevat, sic movet, & dirigit, ut in situm redeat; curandum postea, ut aliquamdiu immobile retineatur caput. *Capitis.*

429. In Vertebris dorsi rarissima fit luxatio, sed interdum Costæ vertebris articulatæ sursum deorsum, & ad interiora luxantur, quam luxationem ex comparatione ad oppositum latus, & ex symptomatibus difficilis respirationis cognoscimus; restituitur sursum, vel deorsum luxata costa suspensione ægri ab humero, dum Chirurgus simul in locum reponit costam. Sed si ad interiora recesserit, ut fractura costæ (376) hæc luxatio tractanda. Si vero *Clavicula* ad os sternum fit luxata, premens tracheam, arteriam, carotidem, & reliquas adjacentes partes, varia inde inducit symptomata: sed altera pars cum acromio scapulæ articulata si luxetur, interdum pro ossis humeri fuit ha- *Dorsi Costarum. Claviculæ ensiformis Cartilaginis.*

habita, cum quoque brachii motum impediat. Restitutio vix differt a fractura claviculæ. (373) *Ensiformis* Cartilago fracta attollenda Emplastro tenaci, vel cucurbita antlia instructa, dein muniendus locus contra novam intropressionem.

Vertebrarum luxationis, signa. 430. Quævis vertebra luxata spinæ incurvaturam facit: si una sit luxata, angulosa est curvatura; si plures, fit curvatura polygona: utrisque apophysibus luxatis, urgent corpus directe anterius; si vero alterutra sit luxata in oppositum latus, oblique antrorsum inflectitur.

Curatio. 431. Locandus est æger ita supra corpus cylindricum pulvinari munitum, ut prominens luxata pars directe sursum habeatur: trunci superior, & inferior pars flectendo magis, & simul extendendo debet trahi a ministris, dum Chirurgus manu urget vertebram luxatam in propriam sedem; dein subito pars trunci superior elevanda; si unica hac vice non sit facta repositio, iteranda est operatio.

Quæstiones. 432. An extensione spinæ secundum lineam rectam fieri potest restitutio luxationis?

Ex compositione vertebrarum facile patet; neutiquam per extensionem secundum lineam rectam, restitui posse luxationem vertebræ, nisi apophysis lateralis simul sit fracta: potius enim disrumpetur spinalis medulla, & moreretur æger.

433. An forti compressione supra vertebram luxatam repositio fieri potest?

Sæpe hoc ab imperitis fuit cum lethali effectu tentatum, cum tali modo reponi non possit, nisi forte diffringatur processus vertebræ luxatæ.

434. An non perverso, & inæquali incremento cartilaginis inter vertebras fere similis figura spinæ potest fieri, ac si esset facta luxatio?

Hæc observatio est frequens in gibbosis, sed tunc sensim major fit spinæ incurvatio, dum in luxatione subito formatur.

435. An vertebræ perfectæ luxari possunt sine subsequente morte?

Perfecta nequit fieri luxatio in vertebris, quin medulla spinalis, in theca vertebrarum decurrens, disrumpatur, cujus ruptio primo inducit insensilitatem, & paralysin partium inferiorum, & dein mortem.

436. Cur luxatio vertebrarum spinæ in superioribus periculosior, quam in inferioribus?

Omnis vertebrarum luxatio est periculosa ob adjacentem medullam spinalem, ex quibus oriuntur nervi per corpus distribuendi: si ergo spinalis medullæ pars superior premitur a luxatione, omnes functiones nervorum abolentur, & æger brevi perit: sed si in parte inferiore portio spinalis medullæ comprimitur a luxatione, in partibus superioribus, aliquamdiu remanere possunt functiones vitales, donec restituta sit luxatio.

LIBER III.

CAPUT I.

De Arteriis.

Transitus. 437. Absoluta descriptione sustentaculi corporis humani generalis, ejusque morborum, altera subjungenda est pars doctrinæ, quæ exponit transitum humorum ad omnia corporis puncta, eosdemque reducit, ut maneat vita. Organa, hæc facientia, sunt: (1) *Arteriæ*, (2) *Venæ*, (3) *Nervi*, ut & reliqua vasa circulatoria, quæ ad has partes referuntur. In quibus fabricam, actiones, & morbos sumus expositur.

Arteriæ definitio. 438. Canalis ramosus, vehens liquorem circulatorium a trunco versus ramos,

mos, in viventibus sanis ubique eodem tempore se constringens, dimittens, nisi forsan in quibusdam organis, vocatur Arteria.

439. Tale vas est (1) *Arteria Aorta*, ex sinistro ventriculo cordis proveniens, & accipiens sanguinem. (2) *Arteria Pulmonalis*, simili modo oriens ex dextro cordis ventriculo. (3), *Arteriæ Lymphaticæ*, ex ramis arteriæ cruentæ provenientes, non admittentes sanguinis globulos rubros. (4) *Arteria portarum*, quæ ex sinu venæ portarum acceptum sanguinem ducit ad omnia hepatis puncta. Cuncta hæc vasa, etiamsi in statu præternaturali motu retrogrado interdum admittant fluxum, retinent tamen Arteriæ nomen. *Genera.*

400. *Aorta*, sive *Magna arteria*, unico trunco ex sinistro cordis ventriculo veniens in dextro latere pectoris sursum tendens, post adscensum trium digitorum arcum formare incipit ad sinistrum latus tendentem, post quem deinceps vocatur Aorta descendens. Interne admodum lævigata, nullis valvulis instructa, nisi in origine ex corde, tribus *Semilunaribus*, reditum impedientibus. Successive multos emittit ramos, qui sensim in minores abeunt. Capacitas omnium ramorum simul major invenitur, quam est capacitas hujus trunci. Origo ramorum ex trunco, & trunculis est fere ubique cum angulo obtuso versus truncum: *Mammariæ* autem, *Hypogastricæ*, & *Umbilicales* cum angulo acuto; *Intercostales* vero, & *Renales* rectum servant angulum cum trunco. *Aorta.*

441. Externa Tunica, seu membrana arteriæ, quæ *communis* est partibus adjacentibus, censetur ex Pleura oriri, dirigens vasa adeuntia substantiam arteriæ, quæ arteriæ, & venæ in lateribus arteriæ Aortæ inveniuntur, ex coronariis proveniunt, facientes multiplices plexus, & anastomoses: nervos, & vasa lymphatica quoque conducit. (2) Huic subjacet alia *Cellulosa* tenera, dilatabilis. (3) Subsequitur dein alia tegmine solido, inextricabili conferta, per quam infinitæ arteriæ, venæ, & nervi distribuuntur, & quæ continet cryptas, seu lacunas glandulosas, confectum mucum in cavum arteriæ eructantes; eam vocant *nervosam*, *glandulosam*, & *vasculosam*. (4) Huic subjacet Tunica, *musculosa* vocanda, constans fibris multis orbicularibus, contractilitate, & motu vitali donatis, in majoribus arteriis in multas lamellas separabilis: constrictione harum fibrarum propellitur ulterius contentus sanguis, & iterum dilatantur sanguinis impletione, vi cordis propulsi, uti alii musculi a suis antagonistis: actione harum fibrarum continuatur sanguinis trajectus, qui deficeret, si solum cor teneretur totam sanguinis massam propellere. Si in omnibus fibris arteriarum a causa morbosa, motus major conciteur, formatur *febris ardens*, sed si in uno vel quibusdam fiat ramis, ideam *Inflammationis* præbet. (5) Intima sanguini transfluenti contigua tenuissimis secundum longitudinem currentibus fibris conficitur, ut ex accurtatione abscissæ arteriæ satis evincitur, quamvis a quibusdam negetur. *Arteriarum tunicæ.*

442. Cur arteria secundum longitudinem secta retorquetur?

Hoc experimentum in viventibus, & cadaveribus observatur, quare non dependet ex motu vitali solo fibrarum orbicularium: sed quoniam in viventibus citior, & major fit retorsio, judicandum est, a motu etiam vitali promoveri. *Quæstiones.*

443. Cur arteria transversum abscissa retrotrahitur?

Hoc constat in omni experimento, & vulnere, nam abscissa arteria sensim ita retrotrahitur versus utramque partem, ut magnum formetur spatium inter extrema abscissa, & arteria sub carne abscondatur. Hoc fit quoniam fibræ longitudinales arteriæ solutæ sua contractilitate insita trahunt partem solutam versus partem adhuc integram, quæ accedere non potest.

444. Cur arteria abscissa se sensim integre claudit, nisi sit nimis magna?

In transversum abscissa arteria fibræ longitudinales se accurtantes faciunt, ut multæ fibræ orbiculares congregentur in minori arteriæ longitudine; hæ

tunc orbiculares prævalentes sensim sua contractilitate constrictæ totam vasculi cavitatem claudunt: sed si sit arteria major, tota cavitas non potest constringi, quoniam tam magna non fit accurtatio fibrarum, ut talis ampla cavitas possit claudi.

Arteriarum actio. 445. In arteriis viventium triplex observatur Actio. (1) *Pulsus*, qui dicitur motus arteriarum naturalis alterne se stringens, & dimittens. (2) *Pulsatio*, si arteriæ agitatio illa percipitur in locis non consuetis; vel si in locis consuetis validior percipitur pulsus actio, adeo ut fit veluti pulsus fortior. (3) *Palpitatio* autem videtur inanis, & inordinata arteriarum actio; ut fit in arteriarum motu si deficit influens sanguis.

Exitus arteriarum. 446. Quum arteriæ omni pulsatione e corde recipiant sanguinem, requiritur igitur recepti sanguinis exitus, quia non accumulatur: ille autem exitus est multiplex. Antequam vero arteria ex suis extremitatibus emittit sanguinem, rami arteriosi infinitis modis sibi mutuo inosculantur, facientes plexum arteriarum, qui eo frequentiores quo redduntur arteriæ minores: ut patet in ala vespertilionum, rana, cauda anguillæ, & omnibus membranis nostri corporis pellucidis.

In venam. 447. Plerumque post formatos plexus, interdum etiam simplici fabrica ramosa, arteria transmittit sanguinem rubrum in principia venarum, ut patet per microscopia in viventibus, & pellucidis animalibus; atque injectione facta in arteriam, redeunte materia ceracea per venam, multis in locis corporis, sed conspicue in mesenterio.

In Thalamos. 448. Quibusdam in locis corporis, ut in corporibus spongiosis penis, & clitoridis, arteria effundit sanguinem in cavitates, vel thalamos, ex quibus venæ amplo orificio recipiunt sanguinem. Quidam existimant in Liene vitulino similem esse fabricam.

In arterias lymphaticas. 449. Pars sanguinis pellucida minoribus constans partibus, quam sunt globuli rubri, deponitur ex arteriis cruentis in arterias lymphaticas, angustiores, quam ut possint unicum admittere globulum. Hæ vero magis dilatatæ arteriæ rubrum etiam sanguinem admittunt.

In vas secretorium, & excretorium. 450. Aut arteriæ extremitates eo usque attenuatæ, ut non transmittant globulos rubros nisi per validiorem impetum, vel morbosam dilatationem finium, (1) desinunt in vas simplex exhalans sine ullo organo glanduloso, quæ extremitates quibusdam in partibus collectæ efformant villos. (2) Aut colliguntur in quadam vesicula, seu folliculo, seu crypta, quæ ab omni parte recipit, & colligit effusum ex arteriis humorem, quem emittit deinceps per proprium emunctorium, quales exitus passim in cute, ore, naribus, œsophago, ventriculo, & intestinis, deponentes muscosum humorem. (3) Vel congregantur in organo quodam glanduloso, in quo arteriarum extremitates videntur continuari in principia istius glandulæ ductus; alii putant se exonerare in folliculos glandulosos, ex quibus orirentur principia ductus excretorii, quæ sententia minus quam prior respondet experimentis.

Quæstiones. 451. An non potest fieri narium hæmorrhagia, lochiorum, & mensium fluvius, aut profluvium, sudor sanguineus, mictus cruentus, & diarrhœa cruenta, sine ruptione vasorum?

Quoniam arteriæ sine structura glandulosa exhalantes, & desinentes in cryptas, non transmittunt sanguinem rubrum, quia angustiores, accedente majore impetu dilatante, vel relaxatione osculorum, igitur sine ulla vasorum ruptione sanguinem fundere possunt: immo rami venarum uteri, & intestinorum valvulis carentes simili modo per motum retrogradum sanguinis in his, sanguinem fundere valent sine vasorum ruptione.

452. An sanguis ex arteriis in venas euns non transit per anastomoses, sed per parenchyma intermedium?

Si manifesta experimenta testantur in viventibus, & mortuis, sanguinem

per

per anaſtomoſes ferri ex arteriis in vena; corruunt omnia ratiocinia (quæ collegimus Comp. Tom. I. Tr. XIX. §. L. Hæc experimenta ita ſunt divulgata, & toties repetita, ut non opus adſtruere.

453. An arteria operatur ſola elaſticitate, vel contractilitate?

Si in animalis adhucdum viventis arteria abſciſſa indatur digitus; quamdiu vivit animal; conſtringitur digitus alterne, ac ſi eſſet in cor immiſſus per abſciſſum mucronem, eo autem mortuo, ceſſat hæc alterna preſſio. Quoniam autem elaſticitas, & contractilitas non eſt actio vitæ, patet hanc alternam preſſionem non fuiſſe proruptam ab elaſticitate, vel contractilitate, ſed a motu vitali.

454. Cur arteriæ viventium plenæ, mortuorum fere vacuæ ſine ſanguinis effuſione?

Dum moritur animal, primo ceſſat cordis actio, deinceps quieſcit arteria, denique etiam vena propellere ſanguinem deſinit: ergo ad partem primo quieſcentem colligi debet ſanguis, id eſt in venis, & quia pergit arteria propellere, quæ nihil ex corde recipit, ea omnino depleri debet.

455. An ſanguinis propulſio a ſola cordis conſtrictione?

Huic ſententiæ obſtant multæ difficultates, 1. ſimilis alterna conſtrictio in arteriis, quam corde. 2. cor, mucrone abſciſſo, inditum digitum modice premit, & potentia contrahendi non ſuperat gravitatis decem librarum potentiam, quæ non ſufficit ad totam maſſam circumducendam. 3. potentia injiciendi non major, quam naturalis conſtrictio cordis, non valet per viſcus mortuum trajicere liquorem. 4. ſtimulus valet in ſpeciali ramo arteriæ concitare motum, ſine motu cordis mutato. 5. tranſitus injecti liquoris promovetur manus palpatione. Quare ſanguinis propulſio juvatur motu vitali arteriarum.

456. An Arteriarum contractio dependet ab elaſticitate laterum tenſa per diſtendentem intus ſanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vaſculorum in ſuis lateribus? vel influxu ſpirituum vitalium?

Videntur hæ cauſæ unitæ præſtare arteriarum actionem, ſed præcipua harum videtur influxus ſpirituum; minima autem impletio vaſculorum minorum in lateribus.

457. An nulli poſſunt fieri morbi ex vitiato ſucco arteriarum?

Arterias intus muco oblinirí nemo negare poteſt, digitus inditus fidem faceret; hunc ſuccum ſolum in noſtro corpore omnium morborum immunem eſſe, fidem ſuperat. Si vero acrimoniam contraxerit ſtimulantem fibras arteriæ ut aliis in partibus corporis, majorem motum facit, & ut varia ſunt vitia, quemadmodum in reliquis humoribus, varii naſcuntur morbi.

Arteriarum Diſtributio.

458. Aorta arteria (440) unico trunco ex ſiniſtro cordis ventriculo veniens, in ſuo oſtio tribus valvulis ſemilunaribus ita eſt inſtructa, ut qui ſemel tranſiit ſanguis redire non poſſit: reditu enim ſanguinis ſacciformes hæ valvulæ turgentes totam cavitatem Aortæ obturant, cum id ſpatium triangulare, quod inter tres valvulas circa axin aortæ relinqueretur, tribus tuberculis ad mediam partem marginis valvularum hærentibus, accurate impleatur. *Aorta tres valvulæ ſemilunares.*

459. Plerumque duobus, raro tribus orificiis, ex aorta, ſtatim pone valvulas ſemilunares, oriuntur Arteriæ Coronariæ, quæ præbent arterias cordi, auriculis, & ex corde provenientibus vaſis majoribus. *Arteriæ coronariæ.*

460. Ad trium circiter digitorum diſtantiam ab origine aorta arcum formare incipit, qui ſiniſtrorſum tendit. Ex hujus Arcus convexa parte 1. oritur *Arteriæ ex Arcu provenientes.*

tur *Subclavia dextra*, quæ emittit *Carotidem dextram*, 2. *Carotis ſiniſtra*, 3. *Subclavia ſiniſtra*.

Carotides externæ. 461. Ex Carotide utraque emittitur *Carotis externa* dicta, quæ in utroque latere colli, dat ramos Laryngi, Pharyngi, Muſculis linguæ maxillæ, labiis, ori, naribus, oculis, auribus, temporibus, omnibuſque externis partibus capitis: unus ramus ex hac arteria proveniens per ſpeciale foramen intrat cranium, & diſtribuitur in Duram matrem.

Carotides internæ. 462. Emiſſa carotide externa, reliqua arteria, quæ nunc vocatur *Carotis Interna*, intrat Canales oſſeum cranii, in quo patitur inflexiones, ut formet figuram inſtar literæ S. Hoc in loco ejus tunica admodum attenuatur, ut deinceps arteriæ ex carotidibus provenientes habeant tunicas paulo craſſiores quam tunicæ venarum. Ex his dein cum vertebralibus junctis formantur magnæ Anaſtomoſes, quæ dicuntur Circulus Vvilliſianus, ſub cerebri baſi, atque inde proveniunt omnes arteriæ, quæ per omnes partes encephali diſtribuuntur.

Subclavia. 463. Ex ſubclavia arteria utriuſque lateris ſequentes oriuntur arteriæ.

1. *Vertebrales*, quæ in itinere multas arterias tribuunt medullæ ſpinali, ſub prima colli vertebra inſtar literæ S. inflexæ, amittentes, ut Carotides, portionem tunicæ muſcularis, ampliores factæ, quam dum intrabant Encephalon, coaleſcunt ſub medulla oblongata in arteriam *Cervicalem*, quæ iterum fiſſa, miſſis multis ramulis arterioſis, unitur cum carotidibus internis in circulum Vvilliſianum; ex hac etiam reflectitur *Spinalis arteria*.

2. *Muſcularis colli*.

3. *Scapularis externa*.

4. *Intercoſtalis ſuperior*, pro duabus, vel tribus coſtis ſuperioribus.

5. *Mediaſtina*, quæ etiam dat ramos pericardio, & thymo.

6. *Diaphragmatica ſuperior*.

7. *Mammaria*, deſcendens ſub ſterno in ventrem inferiorem, dat ramos mammis, & muſculis pectoris, & ventris.

8. *Axillaris*, tendens ad brachium, ex qua iterum oriuntur *Thoracicæ*, quæ præbet mammarias externas, & vertebrales externas: *Scapularis interna*; *Brachialis*, quæ emittit Radiæam, & Cubitæam, & reliquas arterias, quæ per manum diſtribuuntur.

Aortæ truncus. 464. Poſt emiſſos ramos arteriarum dictos, & flexuram factam, fertur aorta deorſum circa ſpinam dorſi uſque ad os ſacrum, ubi bipartitur in Iliacas: hæc pars Aortæ poteſt vocari *Aorta Deſcendens*.

Arteriæ ex trunco aortæ provenientes. 465. Ex hoc trunco 1. oritur *Arteria Bronchialis*, quæ ſæpe etiam ex Intercoſtalibus provenit.

2. *Intercoſtales inferiores*, tendentes ad coſtas omnes, exceptis tribus, vel quatuor ſuperioribus, & ad muſculos abdominis.

3. *Oeſophageæ*.

4. *Diaphragmaticæ inferiores*, quæ etiam interdum oriuntur ex cœliaca.

5. *Cœliaca*, ex facie anteriore trunci aortæ, ſtatim ſub diaphragmate, oritur angulo obtuſo verſus truncum lato admodum principio, poſt originem diſpeſcitur in ramum dextrum, & ſiniſtrum. Ex ramo dextro oritur *Gaſtrica dextra*, *Epiploica dextra*, *Pancreatica*, *Duodena*, *Hepatica*, *Cyſticæ gemellæ*. Ex ſiniſtro autem ramo, *Gaſtrica ſiniſtra*, *Epiploica ſiniſtra*, *Splenica*, ex qua etiam *Pancreatica ſiniſtra*. Omnis per has arterias allatus ſanguis effunditur in ramos venæ portarum, ut ire debeat per hepar, antequam tradatur venæ cavæ.

6. *Meſenterica ſuperior*, quæ ulterius ad inteſtina tenuia tendit.

7. *Renales*, olim Emulgentes dictæ, angulo recto ex trunco aortæ venientes.

8. *Atrabilariæ*, ad Renales capſulas tendentes.

9.

9. *Adipofæ*, in pinguedine renes cingentes evanefcentes.

10. *Spermaticæ*, dextra plerumque ex trunco aortæ, finiftra ex renali; in viris tendunt ad teftes, in mulieribus ad ovaria.

11. *Mefenterica inferior*, per mefocolon tendens ad craffa inteftina; quæ per inteftinum rectum diftribuitur, vocatur *Hemorrhoidalis interna*.

12. *Lumbares*, præcipue diftribuuntur per mufculos lumborum, & ventris.

13. *Sacra*, per medium offis facri decurrens, diftribuitur per pelvim.

466. Tandem difpefcitur truncus Aortæ in duas arterias magnas, quæ dicuntur *Iliacæ*. Utraque Iliaca fubdividitur in duas alias arterias, quarum una vocatur *Interna*, altera *Externa*. Ex Interna oritur *Hypogaftrica*; quæ ad inteftinum rectum veniens dicitur *Hæmorroidalis externa*. Ab externa vero Iliaca provenit *Epigaftrica*, quæ Mammariis unitur, *Umbilicalis*, *Mufcularis Pudenda externa*, *Inguinalis*, quæ venæ incumbit; hæc etiam dividitur in externam minorem, & internam majorem: ex qua *Poplitæa*, *Suralis*, & *Tibialis*, quæ præbent arterias per pedem diftribuendas. *Iliacæ.*

CAPUT II.

De Hæmorrhagiis.

467. Arteriæ, ut reliqua organa corporis, fuis propriis morbis corripiuntur, qui referri poffunt ad diverfas partes in arteriis obfervandas 1. ad ipfa latera arteriarum, quorum integritas poteft folvi, & fieri poteft Laxitas, Rigiditas, & Fragilitas. 2. Ad Capacitatem, quæ augeri, & minui poteft, & omnino obliterari. 3. Ad Actionem majorem, minorem, turbatam, & exinctam, quæ complectitur Inflammationem, Eryfipelas, pulfationem, palpitationem. 4. Ad earum fuccum intus oblinientem, qui abundare, deficere, & degenerare poteft. 5. Ad fanguinem per arterias fluentem. 6. Ad res externas fuftentantes, quarum privatio, vel validior preffio, multa mala infert. Ex vafto hoc pelago eligemus *Hæmorrhagiam*, *Inflammationem*, *Abfceffum*, *Gangrænam*, & *Sphacelum*, atque *Aneurifma*, quibus morbis medentur Chirurgi. *Arteriarum morbi.*

468. In folis arteriis, & venis paucifque locis intermediis continetur fanguis ruber, qui fi extra hæc repagula funditur, five extra corpus, five in cava corporis, generali nomine vocatur Hæmorrhagia, quæ vel naturalis, ut in feminis, vel morbofa, varia accipit nomina, fed ex omnibus his Hemorrhagia narium, & Vulnerum, quoniam Chirurgicam opem poftulant, in hoc loco tractanda. *Hæmorrhagiæ Definitio.*

469. Generales Hæmorrhagiarum caufæ ad hæc genera referri poffunt. 1. Quæ arteriarum, aut venarum integritatem folvunt vi illata. 2. Implendo diffolvunt, vel aperiunt. 3. Impetu interno diffringunt, vel dilatant. 4. Suftentaculi ablatione rumpi permittunt. 5. Corrodendo folvunt. 6. Fragilitate naturali, vel acquifita rumpi permittunt. 7 Laxitate orificiorum fanguinem coercere non poffunt. 8 Denique in fanguine fumma tenuitas, & deficiens cohæfio, qui coerceri non poteft. *Hæmorrhagiæ caufæ.*

470. Arteriarum diffractio a quovis corpore duro, five fit ab inftrumento acuto, quando dicitur vulnus, vel obtufo, Contufio vocata, five fiat ex Laceratione, aut duro fragmento offis, ad eundem titulum referri poteft; quia effunditur fanguis fine indicatione evacuationis, & inde poft remotionem rerum alienarum, fi expedit, ftatim eft compefcenda hæmorrhagia, nifi cafu profit. *A vulnere.*

471. Sanguinis major abundantia in vafis cruentis, quam ut coerceri poffit, vel dilatat ofcula arteriarum, ut tranfmittant cruorem, vel diffringit. *Ex abundantia.*

1. Si ſit mera plethora, ut in juvenibus, victu opiparo, ſuppreſſa ſanguinis evacuatione, mutilatione partis; hæmorrhagia modica prodeſt, &, niſi fiat, arte facienda. 2. Impeditus autem reditus per venam, ut in angina, quibuſdam anxioſis, ſi faciat hæmorrhagiam, minus ſecure levat, & ſignum eſt malum; cauſæ comprimentis curationem poſtulat. 3. Sanguinis expanſio ſubito inducta, calore ſolis, ignis, ſtragulorum, calefacientium, & morbis calidis, hæmorrhagiam producens ſe ipſam curat, & actu, vel potentia frigidis adhibitis compeſcitur.

Motu aucto. 472. Majore impetu per totum corpus, vel ad aliquam partem, ut in morbis acutis, ardentibus inflammatoriis, animi pathematibus quibuſdam, motu muſculari, abuſu aromatum, ſpirituoſorum, calefacientium, juvenili ætate, ſternutatione, vomitu, nixu forti, tuſſi, aut irritatione in ſpeciali parte, ſi generetur hæmorrhagia, minuit ipſum impetum, & ſalutaris eſt in generali aucto motu, ſed in motu particulari prodeſſe, & nocere poteſt: huic præcedere ſolet pulſatio, calor, & rubor partis, antequam erumpit ſanguis.

Suſtentaculi ablatione. 473. Qui autem ſanguis erumpit ob privatum externum ſuſtentaculum, ut in aere leviore, cicatrice relicta, vulnere uſque ad arteriam inflicto, evacuatione puris, vel aquæ ſubito, vel, & in feminis partu, ſemper mali ominis eſt, & novo artificiali addito ſuſtentaculo curanda.

Corroſione. 474. Ex Corroſis vaſis, in ſcorbuticis, cachecticis, vel alia acrimonia laborantibus, profluens ſanguis, morbum auget, debilitatem inducit, & non ſolum exigit ſanguinis fluentis ſuppreſſionem, verum ſimul correctionem cauſæ corrodentis, & ſæpe partis ablutionem.

Fragilitate. 475. Si ex conſueto impetu, quod arteriæ fragiliores non valeant naturalem, vel paulo majorem ferre ſanguinis impetum, ut interdum obſervatur in hæreditaria hæmoptyſi, erumpit ſanguis, periculoſiſſimus eſt ſtatus; caveri debent omnia, quæ motum augent, & quoties indicia plethoræ, vel impetus majoris ad aliquam partem oriuntur, artificiali ſanguinis miſſione eſt prævenienda, dum ſimul adhibentur, quæ vaſa firmant.

Laxitate. 476. Sed oſcula excretoria laxiora, quam ut poſſint coercere cruorem, faciliorem curationem quam fragilitas promittunt, cum adſtringentia, & roborantia adhibita contractilitatem augeant; præprimis ſi illæ partes ſimul externe ſuſtentari poſſunt. Talis ſanguinis fluxus protinus cohibendus, cum permiſſus laxitatem adaugeat.

Tenuitate. 477. In morbis Epidemicis, Endemicis, Peſte, Scorbuto, Colliquatione, Petechiis, ſine acutorum, & aliis morbis putridis, tanta interdum generatur ſanguinis tenuitas, & parva cohærentia, ut ſine oſculorum ruptione effluat. Qualis hæmorrhagia ſemper peſſimi ominis, ejuſque curatio ex propriis iſtis morbis petenda. Quæ fit per remedia incraſſantia antiſeptica.

Effectus. 478. Ad intelligendos effectus ex Hæmorrhagiis provenientes ſimul perpendere debemus, 1. an fiat lente ſeu ſenſim, an vero ſubito. 2. an fluens ſanguis effundatur, vel colligatur in cavis corporis. 3. Num ſit copioſa, vel exigua. 4. An vi in corpore egente aliqua evacuatione, vel eam vitante. 5. Quæ concitatur a variis cauſis. 6. Ex quanam corporis parte ſit; 7. Ex arteria vel vena majore, vel minore. Quæ ſimul prædictiones formare poſſunt.

Curatio. 479. Curatio in has ſpecies poteſt diſtingui: 1. quæ adhibetur in cauſa vulnerante, ad quam medicamenta, & auxilia immediate adhiberi poſſunt. 2. quæ mutanda eſt ex parte varia. 3. quæ varia eſſe debet ex cauſa hæmorrhagiam inducente.

Immediata applicatio in hæmor- 480. Promptiſſimum eſt 1. auxilium, comprimere truncum arteriæ, vel ramum venæ, vel, & ipſam aperturam factam, digito, ſpleniolis pyramidalibus, faſciis, turundis, inſtrumento compreſſorio, ſtrictura cum filo. 2. ap-

applicare *ſtyptica* in forma *Lavamenti*, *Pulveris*, vel *Turundæ*. 3. Uſtio per ferrum candens. 4. Abſciſſio, ſi arteria hiat. 5. Applicatio actu frigidorum. 6. Collectio labiorum hiantium per *Emplaſtra tenacia*. *rhagia vulnerum.*

481. Ut compeſcatur impetus, conſtringantur vaſa, & ſanguis fiat minus fluxilis, ad partes proximas applicanda actu frigida quæcumque; quæ ſi ſint ſimul ſtyptica, magis juvat, quæ *Epithematis* forma applicari poſſunt. *Ad partes proximas.*

482. Et ut in reliquo corpore compeſcatur motus, 1. ſimilia actu frigida ad partes remotiores ſunt applicanda, 2. intercipiendus ſanguinis reditus per venas, injecta ligatura ad membrum majus, 3. inſtituenda venæ ſectio ad derivandum. *Ad partes remotas.*

483. Dum tamen hæmorrhagia non ſubſiſtit per hæc Externa auxilia, quædam quoque *interna* dari poſſunt. *Interna medicata.*

484 Non omnibus partibus eadem ſunt adhibenda auxilia, cum quædam requirunt ſola interna, aliæ partes magis roborantia; aliæ vero reſpuunt validiſſima ſtyptica. *In parte varia.*

Nam in *Hæmorrhagiis narium*, quia veſtiens membrana acuto ſenſu prædita eſt, & irritata ſternutamentum excitat, *mitiſſima ſtyptica* indenda ſunt cum linteo carpto.

In *hæmoptyſi* ſimul adhibenda *pectoralia* interna adſtringentia, & temperandus impetus per venæ ſectionem.

Menſium autem *profluvium* exigit topica magis *roborantia*, quam adſtringentia, cum ſuſtentatione ventris per cingulum.

Alvi *fluxus cruentus* ſpecialia clyſmata exigit, & quæ alvum ducunt.

Ex *ore*, & *faucibus* manans ſanguis *collutiones* poſtulat.

485. Quoniam auxilia ad cauſas varias melius intelliguntur ex cauſarum deſcriptione, quam ſi ſeorſim proponantur, ipſæ cauſæ recenſitæ ſunt inſpiciendæ. *Ex cauſa varia.*

486. Cur frequentior ex naribus hæmorrhagia?

Multæ hic concurrentes ſunt cauſæ 1. narium interna humiditas. 2. membrana vix ſuſtentata, 3. Epithelium tenue, 4. arteriæ mucum ſecernentes latiores. *Quæſtiones.*

487. Ex quibus locis venit ſanguis qui per nares effluit?

Profluere poteſt ex interioribus anterioribus partibus narium, qualis hæmorrhagia ſæpe excitatur ſcalptura narium, & indita turunda ſtyptica compeſcitur. Quæ autem ex radice narium venit, vel ex ſinubus frontalibus, & ephippii, ex antris Higmorianis, per inditam turundam non compeſcitur, ſed potius applicatione frigidi ad frontem, & faciem. Sic fluens ſanguis ſæpe per poſteriora foramina narium deſcendens, ſcreatu rejicitur, vel deglutitus vomitu, vel ſeceſſu redditur, quod peritos decepit.

488. An hæmorrhagia nunquam per *Anaſtomoſes*?

Ora venarum effundentia ſanguinem ex venis in parenchymata exiſtimabant Veteres dilatata nimis fundere ſanguinem: qui vero contendunt, omnem ſanguinem per anaſtomoſes transfundi ex arteriis in venas, omnino negarunt priorem ſententiam, primo, quia venæ non fundunt, ſed accipiunt ſanguinem, & quia omnis ſanguis funditur ex arteriis per anaſtomoſes in venas. Si autem rimamur experimenta injectionis Anatomicæ, conſtat, fortiorem injectionem factam in arteria permittere, ut ſanguis ex arteriarum orificiis tranſſudet: imo vena meſeraica eodem modo tranſſudare permittit ceram in cavum inteſtinorum. Quare Veterum ſententia non omnino abſurda, modo pro venis paſſim intelligantur arteriæ. Immo credibile eſt, omnem fere ſanguinis fluxum ab interna cauſa fieri a dilatatis oſculis.

489. An non interdum hæmorrhagia per *Diapedeſin*?

Concipiebant Veteres, areas inter fibras membranarum ita dilatari poſſe, ut non ſolum tranſmitterent ſeroſum, ſed etiam ſanguinem rubrum, ut

truditur liquor per linteum rarum, vel per poros corii. Hoc in valida pressione fieri posse, hodierna experimenta comprobant; sed non est frequens, vel naturalis Hæmorrhagiarum causa.

490. An non fieri potest Hæmorrhagia per *Diabrosin*?

Si vas corrosum transmittit sanguinem, dicitur Diabrosis. Hic modus frequens a causa interna. (474) Sed specialem curationem exigit, ut monuimus.

491. Quid denotat Veterum *Diæresis*?

Diæresis generalem solutam unitatem denotat; sed quando ad hæmorrhagiam refertur, eam speciem exprimit, quæ fit per causam vulnerantem, quo a reliquis distinguitur.

492. Cur hæmorrhagia periculosior ex arteria, quam vena?

Quoniam sanguis majore impetu fertur per arteriam, quam venam, difficilius est eam hæmorragiam compescere, unde ejus dependet periculum. Qui contendunt, periculosiorem propterea esse Hæmorrhagiam ex arteriis, quam venis, quoniam emittitur sanguis præstantior, quod ex rutilo colore deducunt, a veritate aberrant: nam idem sanguis, qui jam est in vena, statim fuit in arteria, nisi quod in transitu partem nutriverit, quæ exigua mutatio non est tanta, ut inde mereatur periculosior vocari hæmorrhagia.

493. Quid facit pulvis Sympatheticus ad cohibendam hæmorrhagiam?

De pulvere Sympathetico ex vitriolo in sole calcinato multa prædicant Impostores se præstare posse, si misceatur sanguini primo effluenti, & dein una ponatur in loco frigido; sed quoniam nullis experimentis physicis constat, corpora in se invicem operari, si ad tantam distantiam sint remota, hæc impostura excogitata est ad fallendum vulgus, quod putat certo fieri, quoniam apertum vas sponte clauditur, quam suppressionem tunc huic pulveri adscribunt.

494. An ligatio parvi articuli aliquid boni præstat in hæmorrhagia?

Hoc fecerunt ad imitationem ligationis membri magni; sed in tam parvo articulo tanta copia sanguinis non potest contineri, ut aliquid faceret ad minuendum impetum totius. Factum tamen vidi a seniore Medico, qui jurabat se sæpe bonum inde habuisse effectum, quod credo, nam sensim interim vas apertum claudebatur.

495. Quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam bufo nodulo ligatus, vel chartula quædam cum magicis characteribus a collo suspensa, vel muscus de cranio humano?

Re ipsa cuncta hæc, & centena similia nihil valent ex superstitione introducta ad decipiendum: quod autem post hæc acta cesset hæmorrhagia id tamen sine his accidisset constrictione vasorum, sanguine diminuto, & stagnante coagulato in vase aperto.

496. An nihil valet manubrium, ex priapo confectum, fortiter tenere manu? vel nummum ex Hæmatitide lapide confectum gestare ad frontem?

Credo equidem hæc utilia esse, quoniam retinent membrum continuo constrictum, & actuali frigiditate minuunt sanguinis fluxum.

497. Cur alligant Ranam plantis pedum?

Hæc superstitiosa medicatio non caret effectu, nam inducto terrore, & actuali frigiditate, compescit sanguinis motum, & ita sistit etiam hæmorrhagiam.

498. Quomodo aqua frigida pudendis applicata sistit hæmorrhagiam narium?

Inter arcana a multis hæc habetur medicatio, quoniam pudenda actu frigidis tractata per consensum admodum compescunt circulationem.

499. Quando in hæmorrhagiis adhibenda venæ sectio?

Quæ hæmorrhagia generatur ex abundantia, & majore impetu sanguinis, illa

illa est compescenda per sanguinis missionem, præcipue si fiat ex locis periculosis, & etiam ex aliis, quia hanc artificialem hæmorrhagiam habemus in potestate compescere, quando visum est.

500. Quando membrum ligandum?

Artificiosa ligatio membri majoris, quæ intercipit sanguinis reditum per venam in membro majore, jam in hoc, jam vero in alio, multum prodest si sanguis fluit sine abundantia, ut residuus sanguis retineatur in corpore, donec per moram constricta fuere vasa sanguinem fundentia.

CAPUT III.

De Inflammatione.

501. QUum Inflammatio sit morbus, qui utplurimum committitur Chirurgis curandus, atque ex motu aucto arteriarum (467) tanquam proxima profluit causa, eam hoc loco tradendam esse existimavi. Hujus autem morbi quia plena habetur descriptio in *Comp.* T. 47. paucis absolvi potest. *Transitus.*

502. Morbus in quadam parte visibili natus, qui præbet Tumorem tuberculo majorem, cum *Colore* intense rubro, vix evanescente per digiti pressionem; *Dolore* vehemente, fixo, continuo, pulsante; *Duritie* renitente, quasi summe elastica; *Calore* urente sicco; *Pulsatione* arteriarum pulsui respondente; *Splendore* ex magna partis tensione; quique tumor tandem in reliquo corpore concitat *Pulsum* durum, & frequentem; *Febrem* continuam acutam; *Respirationem* citatiorem, & *Calorem* adurentem, ab omnibus Medicis, & Chirurgis vocatur *Inflammatio*. *Definitio.*

503. A congeneribus tumoribus quibusdam propriis criteriis distinguitur, si modo signa ad se invicem conferantur, quæ traduntur in Rheumatismo (T. 17. XLVIII.) Herpete, Igne sacro, & Erysipelate infra tradendis. Et quoniam late dispersus hujus modi tumor, atque morbi interni, qui judicantur ex Inflammatione oriri, ut & ipsa febris ardens, ad hunc titulum referuntur, inter Inflammationem, & Phlegmonem aliquam ponunt differentiam. *Differentia ad alios morbos.*

504. Si vero Inflammatio aggreditur aliquod viscus, quædam ex characteristicis signis non observantur. 1. non conspicitur color ruber. 2. Dolor commutatur in anxietatem, si pulmones, aut hepar occupat. 3. Partis durities ob profunditatem sæpe explorari nequit. 4. Calor urens manet semper, nisi pars tendat in sphacelum. 5. Splendor videri non potest. 6. Pulsus interdum fit debilis, & mollis, si pars inflammata intercipit liberum sanguinis, vel spirituum cursum, uti in cerebro, Pulmone, Corde, Hepate, Diaphragmate, Faucibus, Pleura, si nimis urgeat. *Signorum varietas.*

505. Ex homine antea sano jamjam Inflammatione correpto si ducatur sanguis, nullam invenimus mutationem: sed si aliquot horas sæviit, & tunc mittitur sanguis, in eo sequentes observantur mutationes: fit densior, spissior, gravior, citius, & validius concrescens, magis ad nigredinem vergens, & in superficie format pellem, seu cuticulam albicantem subviridem, tenacem, cultro vix scindendam instar corii. Hæ ergo mutationes non sunt Inflammationis causæ, sed ex inflammatione natæ. Si vero talis est in corpore mutatio, tale corpus facilius inflammatione corripitur, quam si non præexistat. *Sanguinis mutatio in Lentorem.*

506. Inflammationis ab interna causa natæ proximam causam esse motum vitalem validiorem in quodam ramo arteriæ, quo urgetur sanguis ruber in arterias lymphaticas, sanguisque compingitur reliquus in Lentorem, facile ex propriis criteriis Inflammationis deducitur. *Causa proxima.*

507. Nam tumor renitens validam istius partis vasorum impletionem declarat.

Dolor. 508. Et quoniam pars, per quam decurrunt nervi sensui dicati, cum valido renixu tenditur, nervi ita valide, & continuo tensi, compressi, & angustati, constantem, & urentem dolorem faciunt.

Color. 509. Coloris mutatio in rubedinem, qui ad Livorem accedit, satis confirmat, sanguinem rubrum etiam multas arterias lymphaticas, antea pellucidum humorem vehentes, implere; atque arterias cruentas majori copia sanguinis rubri distendere, ut inde fiat Rubedo, atque Livor: cum hujus coloris generatio sanguini accumulato sit adscribenda, utpote solus talis coloratus liquor in nostro corpore, qui valido motu propellente arteriarum hæc vasa infarcit.

Pulsatio. 510. Hanc majorem arteriarum agitationem declarat pulsatio in partibus, in quibus antea vel multo minor vel nullus sentiebatur pulsus, hæc enim rhythmum pulsus accurate sequens probat eum fieri actione arteriæ majore. Hanc autem pulsationem fieri non posse ex uno, alterove ramo arteriæ, evincunt experimenta hydraulica, ex quibus constat, liquorem fluentem per canalem ramosum a trunco per ramos, ut fit in arteriis, ab obstructo uno ramo, vel orificio, quod non plus, quam centesimam partem liquoris transmittit, in reliquis ramis, vel orificiis, velocitatem non ultra unam centesimam partem augeri, atque non plus urgere in hoc orificium clausum, quam in reliqua latera omnium ramorum, & trunci, quæ exigua mutatio percipi non potest, ut fieret in minimæ partis inflammatæ obstructione: Imo experimentis Anatomicis constat, si comprimatur ramulus minor arteriæ, sanguinem antea per apertum ramum fluentem derivari per anastomoses, quæ inter minimas arterias sunt copiosissimæ, atque detexerunt, ex obstructo, vel compresso ramo parvæ arteriæ partem non rubere, vel tumere, sed sequi sanguinem suam viam per alias anastomoses. Ex quibus experimentis convictus assentiri non possum pulsationem, & Inflammationem fieri ab obstructione arteriarum: quod autem pulsat ligata arteria major supra ligaturam, non destruit experimentum in arteriis minimis, in quibus, minime vero in majoribus arteriis, supponitur inflammationis obstructio.

Calor. 511. Calor partis æstuans satis declarat, motum vitalem auctum esse inflammationis causam, cum obstructio ex sua natura inferat frigus, sed motus vitalis in nobis sit naturalis caloris causa.

Reliqua symptomata. 512. Pars quædam ita aliquandiu agitata, sensim magis in consensum trahit reliquum motum vitalem per corpus, ex cujus dein argumento fit Pulsus durus, & frequens, corporis totius *Ardor*, *Siccitas*, sanguinis compactio in *Lentorem*, *Sitis*, oris summa siccitas, *Respiratio* difficilior, anhelosa, frequens, ob concitatum motum, & sanguinis lentorem, *Urina* rubra semper, vel tenuis simul, quod malum, vel crassior, interdum vero aquosa post assumptum potum, quod pessimum.

Causæ. 513. Quæ in corpore cæteroquin sano concitant inflammationem particularem, vel generalem, quæ vocari solet febris ardens, vel sunt manifesta, vel latentia, seu interna: ab externis incipiendum, & notissimis ut intelligatur causa etiam latens, & comprobetur dicta causa proxima.

Frictio. 514. Quæcumque pars frictione diu agitata inflammatur; quo constat, motum inductum, pellentem sanguinem majore impetu in arterias lymphaticas, producere inflammationem.

Stimulantia applicata. 515. Ut frictio sensibili actione urget sanguinem in arterias lymphaticas, ita stimulantia quæcumque acria, rubefacientia, instigando motum vitalem istius partis, idem faciunt.

Moventia. 516. Si vero motu musculari, vel irritante causa per totum corpus nimia concitatur circulatio, generalis formatur inflammatio; sed post motum mu-

muſcularem, quoniam in quiete ceſſat impingens motus, brevi quoque ceſſat inflammatio, niſi ſuperveniens frigus ſubitaneum reditum intercipiat ex lymphaticis, ſed acre perſeverans inſtigare non permittit ceſſare inflammationem.

517. Noſtrum corpus duobus modis incaleſcit 1. actu calidis, hæc autem cum augumento caloris non augent circulationem, & inde raro inflammationem faciunt. 2. Vel incaleſcit aucto motu animali, ex quo etiam raro inflammatio. Sed qui calor formatur ab aucto motu vitali, frequentiſſime inflammationem producit, cum ſemper æqualiter augeatur circulatio cum augmento caloris. *Calefacientia.*

518. Non omnis craſſitudo ſanguinis inflammationem inducit, ut experimur in Cruditate, & pituita, ſed Lentor ſanguinis frequentiſſime. Talis autem phlogiſtica diſpoſitio in ſanguine non formatur niſi poſt validam circulationem, qui motus major cum tenacitate ſanguinis ob difficiliorem tranſitum per arteriarum extrema, arterias ultra modum diſtendens, arterias quoque lymphaticas implet, quare motus impingens major eſt cauſa, minime vero obſtructio. *Lentor.*

519. Quoniam ex Compreſſione, Decubitu, Ligatione ſtrictiore, Contuſione, Elongatione, Pondere incumbente, Uſtione & Vulnere, obſervarunt generari Inflammationem, exiſtimarunt, anguſtationem, & obſtructionem hujus eſſe cauſam. Hæc autem omnis ratione ſtimuli poſſunt quoque facere majorem motum. Quare ſequentibus experimentis eſt determinandum, an Obſtructione, vel motu majore ex ſtimulo hæc allegata inferant inflammationem. 1. obſtructa, vel ligata arteria major ariduram, & pallorem producit in parte inferiore. 2. arteria abſciſſa, ut fit in vulnere, privat partem inferiorem ſanguine, dum tamen æque labium inferius quam ſuperius inflammatur. 3. Impeditus tranſitus per arteriam majorem non auget circulationem per reliqua vaſa ultra comparationem capacitatis detractæ. 4. arteria minima compreſſa, vel obſtructa facit, ut per anaſtomoſes libere tamen continuetur ſanguinis fluxus ſine indicio inflammationis. 5. arteria læſa, vel compreſſa nullam inflammationem infert, ſed nervus affectus validiſſimam. 6. Merus ſtimulus ſine obſtructione (515.) & ſimplex frictio (514.) inducit inflammationem: ergo recenſitæ cauſæ non ex obſtructione in tali parte, ſed motu inſtigato inflammationem inferunt. *Anguſtia vaſorum.*

520. Omnes igitur cauſæ, motum majorem facientes in fibris arteriarum (441), Inflammationem inducere poſſunt, aut generalem, aut particularem. Hæ cauſæ immediate, vel mediate operantur. 1. Ablatio mucilaginis, quo transfluens ſanguis tangat nuda latera, ut Calculi tranſitus per urethram micturitionem; Deglutitio boli durioris difficilem deglutitionem; abraſio epidermidis dolorem, & rubedinem inferunt, & ex conſueto contactu ſe magis movent. 2. Humor ex cryptis arteriarum ſecretus acer, ut in Trachea tuſſim; in Ventriculo vomitum, in Inteſtinis Dyſenteriam; in Ano teneſmum; in Urethra ſtranguriam; in Arteriis majorem motum, & Inflammationem facit. 3. Transfluens ſanguis acrior. Sed ab hac cauſa non fieri poteſt particularis ſed generalis inflammatio. Mediate autem motu majore circulatorio generalis, vel particularis inflammatio formatur ab irritato nervo, ſive quod pungatur, vel vellicetur per acrem ſuum ſuccum; aut ſi per conſenſum alterius partis affectus motus vitalis arteriarum inſtigetur. *Cauſæ internæ.*

521. Motus circulatorius major, qui compactum ſanguinem adegit in arterias lymphaticas, varium exitum præbet. 1. Reſolvitur perfecte. 2. per inſenſibilem perſpirationem. 3. per evacuationem criticam. 4. per tranſlationem. 5. commutationem in ſuppurationem. 6. ſcirrhoſum compactum. 7. Corruptionem. 8. Sphacelum. *Exitus.*

522. Quum impetu majore globuli fuere adacti in arteriis lymphaticis, quæ *Reſolutio perfecta.*

quæ valvulis carent, cessante illo impetu a tergo, qui retinuisset in his arteriis sanguinem rubrum, eumque compegisset in Lentorem, redibit receptus, & adhuc non mutatus sanguis in arterias cruentas, quo cessat inflammatio, sine ulla crisi: qualis resolutio frequens post frictionem, & motum muscularem auctum observatur.

Resolutio insensibilis. 523. Si vero ille motus vitalis major fuit, vel diutius continuavit, aut sanguis longiori mora retentus fuit in parte inflammata, dein repulsus in arterias cruentas aliquam alienam acquisivit indolem, ut sæpe fit etiam in continuato motu musculari, hæc alienata materia, restituta æquabili circulatione, iterum solvitur, & expellitur per insensibilem perspirationem, vel levem sudorem; qui exitur proxime accedit priori, cum non exhibeat evacuationem sensibilem criticam.

Resolutio Critica. 524. Sed si non satis cito priores resolutiones fiant, ut fere semper si a causa interna facta sit febris ardens, vel Inflammatio, sanguis ruber, vel ejus pars gelatinosa ita compingitur in Lentorem, qui repulsus in arterias cruentas, neque in bonum sanguinem redigi potest, neque commutari in materiem insensibilem, sed quia tamen est materia aliena, partim per copiosiorem sudorem, partim per urinam sub forma sedimenti albi, vel per sputum concoctum ejicitur.

Cognitio & curatio in his. 525. Cognoscimus hunc triplicem exitum 1. Brevitate morbi, 2. lenitate, & paucitate symptomatum; 3. causa externa cito sublata, 4. sequente largiore perspiratione, leni, vel copiosiore sudore, vel urina aut sputo critico breve post invasionem apparente. Ex his observatis facile colligitur, hoc semper esse faciendum a Chirurgo, ut obtineatur per ablationem causæ externæ si adsit, & mitigationem motus per Diluentia, diaphoretica, antiphlogistica, imo sanguinis missionem, si impetus nimis urgeat.

Metastasis. 526. Motus autem vitalis major per totum corpus, ut in febre ardente, qui compegit circulantem sanguinem, interdum ad partem aliquam, præcipuam hujus materiæ partem deponit, facitque particularem inflammationem per Metastasin, sed particularis inflammatio nata, si in ea parte tantum minuitur impetus, ut redire possit, raro ad aliam partem deponitur, quia lentor in parte confectus communi circulationi traditus non amplius compingitur, sed plerumque resolvitur in materiem criticam.

Suppuratio. 527. Causa interna tantum instigans motum vitalem, ut compingatur sanguis in lentorem, adigaturve in arterias lymphaticas, continuata, sensimque aucta, quod ex permanentibus, & increscentibus symptomatibus cognoscimus circa 4, 7, 11, 14, diem ab invasione, commutat illum lentorem in materiem, albam, lævem, subpinguem, ponderosam, Pus dictam: hoc tempore simul concitatur inquietudo, molestia, febris remittens, horror, cum diminutione doloris insequente, & levi sudore. Confectum hoc pus, vel exit per sputum in morbis pectoris, vel sub forma sedimenti in urina, aut deponitur ad partem faciens metastasin, sed manens circulantibus mistum producit febrem purulentam: hoc autem Pus in inflammatione particulari confectum, sæpe colligitur in eodem loco, ut ruptis repagulis in tunica plerumque cellulari collectum formet Abscessum.

Induratio. 528. Lentor hoc motu vitali compactus quadam in parte collectus, præprimis in glandula, propria concrescendi potentia contrahitur in massam solidam, dimittens liquidissimum, vel per emunctorium, vel venas absorbentes, parit tumorem durum indolentem, quem vocant *indurationem*, vel *Scirrhum*. Compacta autem materia, si per supervenientem putredinem, vel inflammationem partium ambientium dein liquescit, commutat hunc tumorem in *Cancrum*. Degeneratio Inflammationis in Indurationem promovetur adstringentibus, coagulantibus, stypticis, defensivis, absorbentibus, siccantibus, & actu frigidis.

529.

529. Sed lentor compactus, aut toti massæ mistus, vel in quadam parte collectus, deficientibus viribus vitæ non commutatus in Pus, sed accedente putredine aliqua commutatur in Corruptelam, aut tenacem, vel tenuem, unde aphthæ, sputa tenacia, glutinosum in abscessu loco puris, vel liquamen fœtens cum febre hectica, & evacuatione ichoris. *Corruptio.*

530. Dum motus vitalis ultra modum instigetur, ut non solum compingat ex sanguine lentorem, sed massam veluti destruat, ipsaque vascula diffringat, quem statum instantem prædicimus ex vehementissimis signis inflammationis, eum statum vocant Gangrænam. Facta dein hac mutatione cessat dolor, & commutatur in insensilitatem, æger falsa lenitate videtur levari, pars fit gravior, tumor laxatur, color ruber transit in livorem, vel nigrorem, pulsus fit debilis, in loco inflammato excitantur vesiculæ ichorem fundentes, ex emunctoriis evacuatur liquamen ichorosum, subnigrum, fœtens, exit sudor colliquativus frigidus, faciei elegans color commutatur in luridum, ardor corporis convertitur in frigiditatem. Hanc mutationem vocant Sphacelum. *Gangræna, & Sphacelus.*

531. Quum triplex sit Inflammationis exitus 1. in sanitatem, 2. alium morbum tolerabilem, quem vocamus suppurationem, 3. in interitum, vel morbum deteriorem, ex his sola Resolutio est procuranda; quæ si obtineri non potest, in suppurationem convertenda est Inflammatio, quod infra proponetur. *Curatio.*

532. Quoniam pulsus lentor in fines arteriarum, continuato motu majore agitatus, convertitur in aliam naturam, danda, & applicanda medicamenta, & auxilia, quæ resolvunt Lentorem concretum, & nimium compescunt impetum, quod sequentibus obtinemus auxiliis, 1. venæ sectione, 2. alvi ductione, 3. antiphlogisticis, 4. laxantibus, 5. Diluentibus simul interne datis. *Resolvendo.*

533. Quoniam vasorum depletione residuus sanguis minus premitur, & pulsus lentor minus urgetur versus fines arteriarum lymphaticarum, motusque vitalis redditur languidior, quibus non amplius compingitur lentor, atque pulsus in finibus arteriarum regurgitare permittitur; talis evacuatio non est omittenda, sed statim in principio est instituenda, atque repetenda, si non cessat inflammatio, donec apparent suppurationis signa, quæ ulteriorem sanguinis missionem vetant. *Venæ sectio.*

534 Alvum ducentia ratione evacuationis, & ratione adjunctæ virtutis hoc quoque facere possunt: quare *purgans* dandum, quod experientia docuit simul esse *Antiphlogisticum*. *Purgantia.*

535. Concretus Lentor simul est solvendus per interna *Antiphlogistica*, quę constat fructibus horæis, nitrosis, acidis, & acescentibus, calide pota in larga quantitate. *Antiphlogistica.*

536. Et quoniam inducta laxitas partibus firmis minuit contractilitatem, & propulsionem, ea est procuranda *Laxantibus* exhibitis, vel applicatis. *Laxantia externa.*

537. Multum quoque juvat reliquam massam *Diluere*, ut minus prona sit ad concretionem, qualia medicamenta multa annumerata sunt in antiphlogisticis. *Diluentia.*

538. Num cuticula in sanguinis superficie concrescens a chylo inspissato exaltato? *Quæstiones.*

Decepti fuere veteres calore albicante chylo simili, sed chylus non habet concrescendi potentiam; atque etiam formatur in emisso sanguine morborum inflammatorium, postquam omnis chylus in corpore est consumtus. Sed formatur ex sanguine nimis compacto, qui emissus, & stagnans in frigore hanc cuticulam in superficie format.

539. An cuticula hæc non apparens in sanguine acutorum emisso denotet materiam phlogisticam retineri?

Hoc admitti non potest in generali, aut particulari inflammatione. Nam in generali inflammatione tota massa sanguinis lentore est infecta, qui certe cum effluente sanguine exiret. In particulari autem inflammatione, si statuitur lentor obstruens, ille evacuari non potest, quia antequam potuisset venire ad venam apertam, substitisset sanguinis evacuatio, neque obstruens lentor se tam cito, tempore sanguinis missionis extricare posset, ut simul exiret per venam apertam. Inde sentiendum est, si in acutis mittatur sanguis non præbens cuticulam in superficie, eum morbum acutum non fuisse Inflammatorium, sed Erysipelatosum, in quo multa signa inflammationi communia observantur, quibus non satis attendens Medicus decipi potest.

540. Cur frigus extremorum cum incendio interno, periculosissimum in Inflammatoriis?

Incendium internum denotat validam internam inflammationem, quæ per incitatum motum, in partibus extremis quoque ardorem producere debet: si vero extremæ partes frigeant, id denotat, vires vitæ ita esse debilitatas, ut quamvis valide instigatæ, tamen non valeant augere motum in extremis. Si ergo cessare incipit stimulus ille, totus motus quoque subsistet.

541. Num Emplastica obstruendo generant inflammationem?

Emplastica applicata quibusdam in corporibus excitare rubedinem, calorem, & pruritum, constans est observatio: sed an hæc phænomena producantur immediate ab obstructione, non caret dubio, quum obstructio vasorum exhalantium, quidem impediat evacuationem, sed non producat motum majorem in arteriis nisi retentus humor fiat acris, sed tunc stimulus per acrimoniam est causa: inde solum in his corporibus, quibus perspirabile est acre, hæc rubedo producitur. Neque hæc conjuncta phænomena probant inflammationem, sed potius Erysipelas.

542. Cur Erysipelati sæpe jungitur Inflammatio?

Utrique hi morbi sæpe junguntur: nam si præcedat inflammatio, hæc suo calore majore non raro commutat pinguedinem in rancorem, quo producitur Erysipelas: atque Erysipelas stimulando facit sanguinem compingi in lentorem, & trudi in arterias lymphaticas.

543. An Lentor effectus, vel causa Inflammationis?

Quoniam Lentor non præcedit sed sequitur Inflammationem, ejus causa esse nequit. Quod autem lentore nato sæpe producatur inflammatio, ea non producitur ex lentore, sed ex causa lentorem generante.

544. An Inflammatio ab arteriarum obstructione?

Satis recepta hæc a multis est sententia, sed quoniam experimenta (519) contrarium evincunt, hæc sententia est repudianda.

545. Num lentor motu majore pelli non potest per extremitates arteriarum, ut solvatur Inflammatio?

Quum impetus major, frictiones, & applicatio stimulantium, intendant Inflammationem, veritati non est conveniens, motu majore pelli posse lentorem per extrema arteriarum in venas, ut ita solvatur Inflammatio: qui hoc putant fieri in venæ sectione, a vero recedunt, quoniam venæ sectione non augetur motus propellens, sed minuitur.

546. Num stimulantia solvunt Lentorem, ut viscidum.

Multos hoc decepit, existimantes, omnes resolutiones fieri eodem modo; & quum experiebantur nonnullos tumores solvi stimulantibus, hoc quoque concipiebant fieri debere in tumore inflammatorio: sed lentor majore motu natus, per acria calefacientia, stimulantia magis compingitur, quare hæc in Inflammatoriis evitanda, quæ utilissima inveniuntur in pituitosis.

547. An in principio Inflammationis adstringentia, repercutientia, Defensiva applicanda?

Contendunt multi Medici, & Chirurgi, talia applicata medicamenta discussisse

Inflammationem, & vi quoque rubedinem, & tumorem per hæc applicata disparuisse; sed semper erat Erysipelas, minime vero Inflammatio; quare credo Medicos istos similitudine apparitionum deceptos fuisse. Nam Lentor in parte inflammata compactus per dicta auxilia commutaretur in indurationem; sed Erysipelatosum tenue calefaciens iisdem egregie condensatur, & compescitur.

548. Num pulsus mollis semper signum absentiæ Inflammationis?

Pulsus durus est characteristicum signum, si nullum sit impedimentum fluxus sanguinis, vel spirituum, sed si per inflammationem simul ille fluxus inhibetur, redditur pulsus mollis, ut in phrenitide, & pleuritide validissima, peripneumonia, & hepatitide.

549. Cur non statim ex nervi punctura Inflammatio?

Statim capsula nervi læsa non tumet, inflammatur, sed sensim; cujus tumore, & inflammatione comprimitur medulla nervi: sensim abscissa fibra magis accurtatur: sensim effusus humor stagnando fit acrior: ex quibus conjunctis hæc quæstio satis patet.

CAPUT IV.

De Suppuratione, & Abscessu.

550. Tumor pure plenus, in quadam parte non perfecte limitata, plerumque in tunica cellulari, vocatur *Abscessus*; sed si materia purulenta per totam massam sit distributa, *Suppuratio*, & purulentia dicitur. *Definitio.*

551. Ita pus hærens in quadam parte 1. retinet nomen *Abscessus* partis quam occupat, quamdiu continetur lateribus clausis; sed si occupat aliquod viscus internum, sæpius vocatur *Suppuratio* istius visceris. 2. quibusdam in partibus speciale acquirit nomen, ut in Inguinibus, *Bubo*; pone aures, *Parotides*; in cavo pectoris, *Empyema*: in cellulis pulmonis, *Vomica*. 3. sed ruptis repagulis coercentibus cum exigua apertura subtus habens succum pure plenum vocatur *Sinus purulentus*; hæc autem apertura si sit oblonga, & cannulata dicitur *Fistula*, sed lata, & patens apertura sine sacco profundo vocatur *Ulcus*. Nonnulli quoque huic conferunt tumores folliculosos; sed quia non continent pus, huc non satis commode referri possunt. *Varietas.*

552. His tribus modis in quadam parte particulari solet formari Abscessus. 1. si Inflammatio istius partis in suppurationem (527) commutatur, hujus formatio facile cognoscitur ex prægressa, & perseverante inflammatione istius partis. 2. si morbus inflammatorius generalis, seu febris ardens, diutius durans sine critica evacuatione, commutatum lentorem in pus deponit in quadam parte corporis, ubi format sine prægressa inflammatione istius partis Abscessum, quem mirantur videre Chirurgi tam cito maturum, & copiosum pus in se continere: hæc est una species Abscessus per metastasin, in acutis satis frequens, sed semper minus præstans quam critica evacuatio, & semper longitudinem promittens. 3. Aut si localis Inflammatio commutata in pus, dimittit materiem purulentam ad quamcunque aliam partem corporis: hæc est altera species Abscessus per metastasin, sed raro accidit. *Generatio.*

553. Si constat Inflammationem resolvi non posse, promovenda est ejus degeneratio in suppurationem (537) per medicamenta, quæ dicuntur Maturantia. Quæ duplicia sunt 1. in motu, & calore majore, atque 2. in motu minore, & tenacitate majore materiæ purulentæ. *Maturantia.*

554. Quoniam naturale est, ut pars laxata facilius rumpatur, atque conducit ut ruptio fiat externe, applicanda sunt Laxantia isti præprimis parti, cui expedit maxime ut rumpatur abscessus, hæc dicuntur pus attrahentia; constat linimentis, quæ linteo carpto applicantur; dum reliquum apostema cataplasmate, fomento, vel emplastro tegitur. *Laxantia.*

Interna. 555. Si morbus generalis inflammatorius suppurationem minatur, aut Inflammatio magnæ alicujus partis vergat in abscessum, puris generatio est promovenda per medicamenta interna, quæ simul minuunt reliquos humores sanos contra puris infectionem. Hæc quoque continuari possunt in abscessu maturo, ad ulteriorem puris generationem.

Abscessus maturi signa. 556. Continuandum in usu horum medicamentorum externorum, & internorum, dum constat, pus maturum esse, quod ex his conjicimus 1. Ratione temporis, si ultra septem, vel undecim dies perstitit inflammatio, vel febris inflammatoria sine critica evacuatione, sed cum diminutione rubedinis, pulsationis, & renitentiæ, & febris remittens incipit fieri, parsque redditur gravior. 2. si tumor oppositis actibus a digitis pressus fluctuationis indicium præbet, maxime si simul in fastigio albicantem maculam præbet, quæ tactu digiti exhibet subtus jacentem humorem.

Quando aperiendus. 557. Si abscessus maturus sponte non disrumpitur, arte tunc est aperiendus, cum pus maturum retentum diutius in putrilaginem abeat: aperitur autem sectione, vel caustico applicato. Non debet ante maturitatem aperiri, quia puris confectio fit in loco clauso, & promovetur a pure concocto adhærente, sed retardatur attactu aeris, & privatione purulenti adjecti.

Quando ante maturitatem aperiendus. 558. Recedimus autem ab hac generali regula per graviora instantia mala, uti in abscessu integumentorum pectoris, & ventris, ne intus rumpatur abscessus, aut in abscessu circa articulum, ne pus fundatur in cavum articuli, generans difficilem curationem, & interdum ancylosin; interdum instituitur in abscessu per metastasin ex febre ardente, ne retrocedat pus.

Aperiendus sectione. 559. Ut secundum artem per sectionem aperiatur Abscessus, 1. eligendus est locus incidendus, ubi proxime adjacet pus, nempe ubi integumenta persecanda sunt tenuissima, maxime prominentia, & albissima, in loco, ubi nec arteria, nec vena, nec nervus major hæret, & quantum fieri potest ad partem inferiorem ratione situs corporis, ut pus contentum sponte effluere possit per aperturam factam, quum alias sæpe sinum purulentum formet. 2. sectio est facienda per instrumentum acutum, secundum corporis longitudinem quantum fieri potest: incipiendum a parte inferiore, & ducenda plaga sursum, ne effluente pure obruatur sectio: tam alte primo est intromittenda lancetta, donec effluens pus docet penetrasse in cavum abscessus. 3. ne partes adversæ lædantur, & ut facilior fiat sectio, latera abscessus sunt ita urgenda, ut locus incidendus maxime emineat: si lata facienda plaga, expedit prius notare locum incidendum atramento. Hoc boni est in hac operatione, quod brevi tempore fiat, requisita apertura possit comparari in loco maxime opportuno, relinquat plagam puram, & operatio non sit admodum dolorosa.

Per Corrodens. 560. Si vero 1. æger metuit; vel 2. locus vetat sectionem: 3. si simul latior requiritur plaga, Corrodente applicato facienda est Eschara in loco opportuno: magnitudo Escharæ determinanda *Emplastro tenaci*, in cujus medio est apertura istius magnitudinis ac desideratur in Eschara. In apertura emplastri supra cutim primo parum humectatam locandum *Corrodens Escharoticum*, quod inter duas tresve horas Escharam inurit, tegendum causticum plumaceola, emplastro, & cataplasmate, vel fomento emolliente quovis. Si prima vice non satis profunda eschara fuerit inusta, repeti potest. Facta Eschara est separanda *Digestivo* applicato.

Aperti Abscessus tractatio. 561. Si sponte, vel arte apertura sit facta in abscessu magno (nam in parvo omnes hæ cautelæ non sunt observandæ); 1. non omne pus simul est evacuandum, ne vasa sustentaculo orbata, vel rumpantur, vel dilatata nimis magnam copiam sanguinis recipiant; & quia pus relictum latera abscessus non satis matura citius maturare facit. 2. In puris expressione leniter premendum, quia vasa macerata fortiore pressione diffringuntur; & novam in-

inflammationem faciunt. 3. Sinus abſceſſus ſpleniis, & faſciis modice ſuſtentandus. 4. Cita facienda deligatio, a frigore, & admiſſione aeris cavendum. 5. Apertura non ſollicitanda turundis, niſi vereamur nimis citam aperturæ coaleſcentiam, curandum in his ne tangant oppoſitum latus, tendinem, vel nervum.

562. Si apertura abſceſſus nimis anguſta ſit, quam ut poſſit effundere pus, ea eſt dilatanda ſectione per volſellam, vel alio mucronato cultello, cujus mucro dirigitur crena cannulæ immiſſæ. Si vero vel æger, vel locus vetat ſectionem, indenda eſt *Turunda ditabilis*, qua ſenſim removentur ora aperturæ. *In Anguſta apertura.*

563. Si pus contentum nimis tenax, quam ut evacuari poſſit, vel latera abſceſſus ſint ſordida, cavitas abſceſſus eſt depuranda *abſtergentibus* injectis, vel inditis, quæ magis, vel minus acria eſſe debent, pro partis exquiſito ſenſu, majori, & minori tenacitate puris, & ſorditatis. *In pure tenaci, & ſorditate.*

564. Si vero ſinus purulentus profundius hæreat, ut nou ſatis commode pus per aperturam reddi poſſit, 1. hic, quando eſt ſordidus, præcedente modo eſt depurandus. 2. ſupra ſinum modica eſt facienda preſſio per ſplenia, & faſcias, ut adducta latera conſolidentur, nullus locus pro puris collectione relinquatur. 3. ita ponendum eſt membrum, ut apertura ſit in declivіori loco. 4. Conſolidatio eſt promovenda *Sarcoticis* internis, & externis. 5. His autem ſi non procedat conſolidatio, in parte decliviore facienda eſt apertura, ut in apertura ſuperius monitum eſt; vel ſectio eſt facienda ab apertura uſque ad ſinum per volſellam, vel inſtrumento ſecante, cujus acies per crenam conductoris in ſinum immiſſi dirigitur, niſi vaſa majora, vel alia pars, quæ evitanda eſt, hanc ſectionem vetat. Dein ut ulcus latum tractandum. *In ſinu purulento.*

565. In formato Abſceſſu non ſemper conficitur bonum pus, ſed interdum Ichoroſum fœtens. Aut bonum pus ſtagnando in Saniem convertitur: 1. quia nimis profunde hæret, quam ut, vel cognoſci, vel aperiri poſſit. 2. ſi pus tenacius ſe non prodit fluctuatione, 3. aut æger recuſat aperire abſceſſum, qui ſponte non rumpitur. Ichor hic natus quo diutius ſervatur, eo fit acrior, corrodens latera abſceſſus, & non raro a venulis receptus, corpus inquinans generat febrem hecticam, & phthiſin. Ichoris igitur evacuatio eſt procuranda, ut antea in puris evacuatione (557) dictum eſt: locus apertus depurandus *abſtergentibus antiſepticis*, & corpus muniendum contra Ichoris infectionem. *In puris corruptione.*

566. Sed pus confectum in maſſa circulante ſalubriter evacuatur ſæpe per vias urinæ, quando exhibet ſedimentum album copioſum, cum levamine ſymptomatum. 2. Hoc etiam in aliis abſceſſibus, & empiemate obſervatur, ſi ex ſinu purulento traditur ſanguini; in Suppuratione autem pectoris pus quoque redditur per ſputum: vel in particulari abſceſſu etiam per aperturam factam, quæ eſt breviſſima, & commodiſſima via. Hæc evacuatio puris eſt promovenda per *Pectoralia*, vel *Diuretica*. Si vero ita evacuatum pus eſt Ichoroſum, adhibenda ſunt medicamenta, quæ ſimul corpus muniunt contra puris infectionem, ſuperius (365) citata. *Evacuatione.*

567. Quoniam pus ſemel natum nunquam evaneſcit inſenſibiliter, vel commutatur in bonum humorem; ſed ſub ſenſibili forma eſt evacuandum, hoc retentum in maſſa circulante etiam corrumpitur, ut monuimus in ſtagnante pure in abſceſſu (565): quod pus corruptum concitat febrem Hecticam, & Phthiſin. In hoc caſu puris ulterior corruptio eſt prævenienda, & tentanda eductio per *Expectorantia*, & *Diuretica Balſamica*. *In retento corrupto.*

568. Hoc autem Pus in quadam parte collectum præprimis in glandula, amiſſa ſua parte tenuiore, compingitur in maſſam veluti ſolidam, facitque Indurationem, quæ ſimili modo format Scirrhum, & Cancrum ut ex Lento- *In Induratione.*

tore (528.). Quæ Induratio nata communi methodo indurationis curanda Resolventibus.

Metastasis. 569. Si vero pus confectum, per nullam evacuationem emissum, ad aliquam corporis partem deponitur, aut colligitur, hæc sunt observanda. 1. Post morbum Inflammatorium generalem frequentem fieri metastasin, sed post inflammationem particularem raro. 2. Ex puris boni translatione salutem spectari posse, sed ex pure corrupto augmentum morbi, quia relinquit massam corruptam, & pus corruptum exiens etiam ex ulcere, vel abscessu, difficilem curationem promittit. 3. Imperfectam metastasin semper malam esse, quia priorem locum non liberat. 4. Translationem ad partem principem, vel internam, ubi evacuari non potest, semper malam esse. Metastasin purulentam exspectare possumus, si febris inflammatoria abiit in suppurationem, postquam nullam, vel non satis copiosam observamus puris evacuationem, & loco evacuationis quadam in parte generatur dolor, & tumor. In tali metastasi omnia sunt agenda, quæ tradita sunt (556.).

Parotides.

Parotides ex metastasi. 570. Duo genera Parotidum occurrunt: 1. quæ generantur, ut alii morbi particulares. 2. quæ fiunt per metastasin. Hoc ultimum genus huc pertinens est triplex. 1. ex materia inflammatoria (526). 2. Ex Pure bono, 3. Ex Pure corrupto (569.). Quoniam particularis Inflammatio fere nunquam metastasin facit (546), sed morbus inflammatorius interdum; observatum fuit, hæmorrhagiam, alvi fluxum, & urinam copiosam, vel abscessum ad inferiora ante tempus suppurationis prævenisse Parotides, quod per artificialem evacuationem Medicus imitari potest, & debet. Pus autem bonum sæpe salubrem metastasin præbuit ad aures. Sed pus corruptum semper malas parotides excitat.

Prædicuntur. 571. Quoniam ex materia purulenta frequentissime Parotides formantur per Metastasin, harum prædictio formari ex sequentibus potest. 1. Ex tempore durationis ultra terminum Inflammationis, id est post viginti dies, dum suppuratio est facta. 2. Si purulenta materia non evacuatur per urinam, vel sputum, sed retinetur in massa circulante. 3. Ex signis puris in sanguine, ut ex fastidio, nausea, horrore, rigore, tremore, anxietate, febre remittente. 4. Ex absentia signorum collectionis puris in quadam parte corporis, vel depositionis ad inferiora. 5. Ex accedentibus signis delati puris ad caput, ut ex sopore, comate, aurium bombis, sonitu, surditate, capitis, colli, cervicisque dolore; stupore; sudoribus in partibus superioribus.

Parotides Salutares. 572. Omnes Parotides minus salutares, quam evacuatio puris; salubriores autem, quam si remaneret in corpore pus. Promittuntur salubres: 1. si fiant ex pure bono. 2. tam magnæ; ut omne pus recipere possint. 3. venientes die critico. 4. bene prominentes, breve suppurantes, non admodum dolentes. 5. venientes dum vires adhuc valent, & vires erigentes. 6. minuentes symptomata morbi præcedentis, cum urina sedimentosa, & sputo liberiore. 7. fundentes pus coctum, æquale, inodorum. Tales valent recipere, & evacuare pus confectum, & ita liberare hominem a morbo.

Lethales. 573. Parotides autem ex sequentibus judicantur periculosæ, & lethales. 1. si excitentur a pure corrupto, ut post longum morbum, post alvi profluvium spumosum fœtens, cum induratis hypochondriis, cum summa debilitate. 2. majores quam ferri possunt, vel minores, quam ut omnem materiem recipere valeant. 3. admodum dolentes, rubicundæ, difficulter suppurantes. 4. majorem debilitatem inducentes. 5. non minuentes symptomata. 6. cum urina cruda, & sputo suppresso, vel alieno. 7. fundentes pus ichorosum fœtens. 8. cito evanescentes.

574. Si vero quædam bona, & quædam mala signa adsunt, anceps est præsagium. Medicus tunc attendere debet ad numerum, & magnitudinem symptomatum, ut formet præsagium. *Exitus incertus.*

575. Duo sunt genera parotidum in hoc morbo, quæ salutem adferre possunt, ex materia nempe Inflammatoria, & Purulenta bona; nam ex pure corrupto, sive fiant, sive non, semper malum portendunt. Quæ ex inflammatione instant, præveniuntur larga hæmorrhagia, & alvi fluxu, urina copiosa hypostatica, & sputo libero, aut abscessu alio in crure. Hoc ergo est imitandum a Medico, & Chirurgo, venæ sectione, alvi ductione, expectorantibus, & diureticis. Quæ autem ex Purulenta materia formatur Parotis, præcedentes evacuationes sanguinis respuit, sed prævenitur puris evacuatione per urinam, vel sputum, aut deponit etiam purulentum ad partes inferiores, quod minus præstans est. *Præveniuntur.*

576. Parotides ex metastasi natæ non sunt repellendæ, sed ad citam maturitatem deducendæ applicatione *Maturantium*. Interna medicamenta eadem adhibenda, quæ in generali abscessu tradita sunt. *Curatio.*

Inferiorum partium Abscessus.

577. Ex iisdem causis, quibus generantur parotides (571) per metastasin, formatur abscessus ad inferiores partes, crura, genua, & femora. Sed præsagiuntur dein 1. ex absentia signorum versus caput. 2. accedentibus signis puris commoti ad inferiora. 3. longiori mora antequam oritur abscessus ex metastasi. Curatio nihil differt a curatione Parotidum (576.)

Ventris abscessus.

578. Per metastasin ex morbo inflammatorio generali, vel abscessu partium remotarum, raro in cavum ventris colligitur pus: sed ab abscessu lienis, hepatis, intestinorum, mesenterii, peritonæi, ventriculi, omenti, rupto interdum generatur, qui tamen pro Tympanitide passim habetur, & calidis flatum discutientibus perperam tractatur. Raro hic, ut in pectore, fluctuatione se manifestat, quum sæpius in cellulis collectum hæreat pus. Hoc in loco pus collectum esse judicamus, si post dolorem fluxum, continuum, ardentem, inflammatorium, cum febre continua, ardente siccitate, pulsu duro, cessat dolor sine bona crisi, relinquens gravitatem, & dein tumorem flatulentum in ventre inferiore. Quare hujusmodi dolores, ut Inflammatio particularis tractandi, priusquam in abscessum abierint: nam pus si confectum fuerit, vel superveniente corruptione interficit, vel absorptum post diu toleratam febrem hecticam lente ad sanitatem pervenire permittit, raro ruptis integumentis effunditur, aut deponitur per alvum. Curatio tentanda per ea, quæ corpus contra puris infectionem muniunt, superius (565) recensita.

Empyema.

579. Empyema late significat omnem suppurationem, & puris collectionem in quacumque corporis parte. Strictius autem ab hodiernis recipitur pro puris collectione in quacumque parte pectoris. Sed strictissime notat puris collectionem in pectoris cavitate. *Definitio.*

580. In pectoris cavitate colligitur pus 1. si morbus inflammatorius, ardens, acutus, in suppurationem mutatus, pus confectum huc deponit. 2. si pectoris contenta, ut pleura, pulmo, mediastinum, diaphragmatis convexa pars, pericardium, formarunt abscessum post pleuritidem, peripneumoniam, *Empyematis causæ.*

hæ-

hæmoptysin, vomicam pulmonis, vel vulnera, aut ruptiones harum partium, formatus abscessus, dein ruptus, in cavum pectoris fundit pus. 5. Quando in partibus remotioribus abscessus formatus ruptis repagulis deponit pus in pectoris cavitatem, ut post anginam, hepatitidem, abscessum integumentorum pectoris.

Prædicitur. 581. Prædictio Empyematis ex duobus fontibus hauritur. 1. Ex causis prægressis, quæ Empyema formare possunt, ut si dicti morbi inflammatorii abierunt in suppurationem, præcipue qui circa pectus fiunt, & pus non fuit redditum per urinam, vel sputum, & tamen evanuit tumor purulentus. Tunc scimus, pus alicubi colligi, sed locus adhuc est incertus, nisi abscessus fuerat in partibus, quæ in cavo pectoris continentur. 2. sed si post hæc signa oriuntur symptomata, indicantia incipere colligi pus in cavo pectoris, hoc præsagium ulterius firmatur: ut si sputum sensim minuatur, & dein integre supprimatur, sensim major fiat respirandi difficultas, & pectoris gravitas ob pus in eo collectum. Si dein puris corrupti indicia accedant, ulterius firmatur judicium; ut sputum salsuginosum, amarum, tenue, spumosum, biliosum; calores de die mitiores, noctu graviores; faciei rubedo cum levi febricula, sudores circa pectus, & collum, stertores; vox magis rauca; tussicula frequens; oculorum cavitates; emaciatio corporis; frequens sputatio.

Præsentis detectio. 582. Pus collectum esse in pectore, conjicere possumus, 1. si antecessere signa prædictionis (581) sine puris evacuatione, sed cum incremento symptomatum, quæ Empyema promittebant, quæ indicant humorem collectum esse in pectore, ut difficilis respiratio a pressione puris ad pulmones, decubitus impossibilis præ suffocatione, sed situs erectus aliquomodo supinus facilior; interdum magis tumet venter descensu diaphragmatis; si pus sit fluxile, & pectus non perfecte plenum, conquassatione corporis percipitur fluctuatio. 3. Pus acrius factum in thorace hærens, atque irritans pleuram, & pulmones, producit dolores pectoris, & tussim. 4. Pus autem stagnando liquescens, corruptum, vasis absorbentibus receptum in reliquo corpore multa mala infert, ut febrem hecticam; caloris, frigorisque vicissitudinem, febrem noctu graviorem; pulsum parvum frequentem; sudorem colliquativum; cutis exanthemata; faciei rubedinem fugacem; maciem; alvum constipatam, duram siccam, vel liquidam profusam, qua sæpe pereunt, fastidium alimentorum; sitim majorem; calorem in plantis pedum, & volis manuum, præcipue post aliquot horas a cibo sumpto; ungues incurvatos; tumores œdematosos sub oculis, in pedibus, & cruribus; vocem raucam; sputum spumosum, vel alieni coloris, & fœtens; capilli de capite cadunt; interdum etiam incurvatur pectus. Tandem post diu passa hæc mala cum summa corporis macie moritur æger.

Pus in utroque cavo. 583. Quoniam juvat scire, num in utroque cavo pectoris vel alterutro, vel in aliis partibus collectum hæret pus, quædam his signis generalibus addenda sunt specialia, quæ differentiam declarant. Si in utroque cavo hæret, commodissime sine molesta respiratione potest hærere pus ad dorsum, & capita diaphragmatis; in tali igitur situ si ponatur ægri corpus, id est erectus, & aliquomodo supinus, ut pus hic hæreat, commodius potest degere, non facile tolerans in hoc vel istud latus decumbere.

In uno latere. 584. In latere præcipue contineri pus ex his conjicimus: 1. Decubitu in sanum latus difficili, quum pus superiore latere hærens, premit mediastinum, quod tunc actionem alterius pulmonis sani intercipit. 2. Ex tumore, dolore, vel alia affectione lateris, in quo continetur pus. 3. His si non satis constant, applicant linteum madidum tepidum, terra figulina adspersum, quod ad latus affectum citius siccatum, declarat affectum locum.

In Pulmone. 585. Si antecesserit peripneumonia, sine exspuitione puris vel urina sedimen-

mentosa, sed mansit difficilis respiratio cum levi febricula, & tussicula, & in medio pectoris. Aut si post hæmoptysin oritur febricula vaga cum tussicula, & ejectione granulorum fœtentium. Si difficilis respiratio in quocumque corporis situ non augetur, nullaque percipitur fluctuatio in pectore, pus utplurimum in vomica collectum hæret, quod ita clanculum latet, ut peritissimos etiam fallere possit.

586. Si in tunica cellulari mediastini hæret pus, ob nexum cum sterno, & vertebris dorsi, dolores antro, & retro magis sentiuntur, & quia huic inhæret pericardium, multa cordis symptomata vexare solent. Si sub sterno magis hæret, anterius decumbentes facilius spirant, sed ad vertebras hærens decubitum supinum habent. *In Mediastino.*

587. In pleuræ tunica cellulari hærere collectum pus, conjicimus 1. ex pleuritide inflammatoria prægressa, quæ abiit in suppurationem, sine puris evacuatione, permanente respiratione difficili: nam si abscessus hic factus effudit pus in cavum pectoris, liberantur, sed dein iterum increscit difficilis respiratio, 2. si contusio, aut vulnus pectoris non pro ratione effundit pus, sed consolidatur externe cum difficiliori respiratione, sine expuitione puris. 3. si in pectoris integumentis percipitur dolor, tumor, aut mutatio coloris. *In pleura.*

588. Pericardii fabrica, & dissectio Anatomica cadaverum comprobant, abscessum in pericardio formari posse, qui in viventibus difficulter detegitur, cum pericardium inflammatum constringens cor, & pus in pericardio effusum, liberam cordis dilatationem inhibens, anomala signa inflammationis præbeant; ex cordis tremore, palpitatione, anxietate, pulsu vacillante, & debili Syncope frequente, cum corporis ardore, & febre continua, desinente in remittentem, hanc obscuram puris collectionem conjicimus. *In pericardio.*

589. Empyema natum esse ex Hepatis abscessu, sequentia suadent: 1. Si antecesserit hepatitis inflammatoria sine evacuatione puris abiens in suppurationem. 2. Sed ejus loco accedunt signa Empyematis. 3. Si æger expuat sputa subnigra, minus cohærentia, instar sanguinis nigri corrupti. 4. Ex excrementis alvinis similibus, ventris doloribus, cibi fastidio, nausea, si hæc materia simul per ductum Choledocum in duodenum deponitur. *Empyema ex Hepatis abscessu.*

590. Quod in Empyemate præsagiri potest, deducitur ex magnitudine causarum, & symptomatum, quare bona, & mala signa sunt separanda, ut ex istis salutem, vel interitum pronunciare possimus, atque ex conjunctis his ancipitem exitum. *Prognosis.*

591. Qui ab Empyemate videtur curatus, & dein exspuit graveolentia, notat, relictum esse ulcus, quod recidivam faciet. *Recidiva.*

592. Bona signa ex his desumuntur. 1. Ex natura puris exeuntis, si sit læve, æquale ejusdem coloris, non fœtens, albicans, satis copiose per sputum sine multa tussi exiens, vel sub forma sedimenti albi æqualis in urina, sensim minori copia prodiens, cum incremento virium, & diminutione symptomatum. 2. Ex signis nullum pus, vel ichorem mixtum esse sanguini, ut facile ferre morbum; corpus æqualiter calidum, & molle; sitis modum non excedens, recessus febris, & reditus appetentiæ post ruptionem, vel sputi ejectionem; alvi egestio compacta, & modica. *Bona signa.*

593. Mala censentur signa, 1. quæ declarant pus non evacuari, ut sputum nullum; urina cruda sedimento carens. 2. Pus esse corruptum; ut sputum fœtens ichorosum; pus per alvum; pus exiens pallidum, viride, lividum, ichorosum, cœnosum, pituitosum, specillum tingens. 3. Corpus infectum esse a pure corrupto, ut difficile ferre morbum; anxietas, stragula movere de pectore; dolores; sitis; corpus inæqualiter calidum; venter, & costæ maxime si calent, frons vero & manus, & pedes si frigent; inappetentia, & fastidium; emaciatio corporis; egestio alvi liquida, copiosa. *Mala signa.*

Effectus, & exitus. 594. Pus in cavo pectoris collectum varium sibi exitum parat, & subit mutationem: 1. Bonum manens pus a pulmonibus receptum, & per sputum rejectum liberat hominem, sed si corruptum hac via evacuatur, incertam sanationem promittit, 2. vasis venosis resorptum ad renes delatum, & sub forma sedimenti albi copiosi redditum, vel depositum ad crura, etiam liberat; sed si sit corruptum, nihil juvat, si per integumenta pectoris sibi parat viam pus, quod in junioribus intra 30. dies, in adultioribus circa 40. diem, & in senibus ad 60. diem, contingere solet, servantur, si pus bonum exit cum levamine symptomatum; sed si pus corruptum exit, non facile sanantur. 4. Sed perrodens diaphragma, descedens in ventrem inferiorem, post tympanitidem, multaque alia mala, moritur æger, 5. manens in pectoris cavitate, quod ex defectu evacuationis cognoscimus, pulmonem, & pleuram exulcerat, sphalescere facit, hominemque inducta Phthisi consumit, 6. vel vasis venosis receptum, & non evacuatum inducit febrem hecticam, qua etiam inducitur marasmus, quo ægri consumpti pereunt.

Curatio. 595. In curatione imitanda est natura solutionem faciens. Semper debebat exiens pus bonum esse, commodissima evacuatio erat per sputum, dein per urinam, postea per abscessum cruralem; ultimo per aperturam factam in thorace.

Puris corruptionem inhibens. 596. Omni tempore, & in omni exitu ergo valet, interna medicamenta propinare, quæ *puris corruptionem* præveniunt, & factam emendant.

Expectorantia. 547. Non solum exspectandum, donec natura monstrat viam per sputum, sed priusquam natura hoc facit, omni ope conandum, ut promoveatur sputi ejectio per *Expectorantia*, quæ semper potanda quantum ferri potest calide. Si autem adsit sputi tenacitas quædam, *resolventia pectoralia* sunt adhibenda, sed in sputi tenuitate addenda *Pectoralia incrassantia*.

Diuretica. 598. Eodem quoque modo, per *Diuretica Pectoralia*, adjuvanda est evacuatio puris per urinam.

Abscessus cruralis. 599. Si vero natura moliatur metastasin ad crura, hac quoque liberatus fuit æger, sed non tam certe, quam per sputum, vel urinam: interim melius est, ut hoc in loco retineatur, & reducatur ad citam maturationem per medicamenta citata, (553) quam ut repellatur.

Puris evacuatio ex pectore. 600. Si pus sibi parat viam per pectoris integumenta, ut sui præbeat indicium, locus ille prominens, utpote aptissimus, est pertundendus, & pus pedetentim evacuandum, atque cavum pectoris depurandum eodem modo, ut statim proponetur in paracentesi.

Paracentesis. 601. Si pus collectum maneat in pectore, via paranda est pro exitu, quam operationem vocant Paracentesin pectoris, quæ non solum in Empyemate, sed in pectoris hydrope, & sanguine effuso in pectore, instituitur. Ut sciamus quodnam latus sit pertundendum, signa lateris affecti (584) consulenda.

Quando instituenda. 602. Priusquam instituitur operatio, sciendum est, quando illa cum effectu potest fieri 1. si certi sumus pus esse collectum (582) in pectore, & nullum quærere exitum per sputum, vel urinam. 2. In non admodum vetusto morbo. 3. Si Empyema bona signa (492) habet, nam cum malis signis accelerabitur mors.

Locus pertundendus. 603. Si ergo pertundendum est pectus, duo se suggerunt loca. 1. Si Empyema alicubi indicium præbeat puris propullulantis semper in eo loco apertura est facienda, quæ plerumque fieri potest simplici sectione, quum tunc plerumque natura aperturam fecit in pleura. 2. si nullum est indicium, optimus locus est in eo latere dorsi, ubi pus hæret, (584) inter tertiam, & quartam costam spuriam, ad distantiam trium, quatuorve transversorum digitorum, pro corporis magnitudine a spina dorsi, & totidem circiter digitos ab angulo scapulæ: locus ille tunc est atramento notandus.

604.

604. Flectet tunc æger suum corpus oblique anterius, ut locus incidendus maxime promineat, & costæ a se invicem recedant: secet tunc Chirurgus secundum corporis longitudinem cutim, plaga trium fere transversorum digitorum, in signo ab atramento facto. Dein ministri, trahendo ad latera cutem, faciant ut admodum hiet plaga; deinceps sectio facienda est in carne subjecta secundum costarum cursum, sed corpori transversa, æquali fere distantia ab utroque margine costarum, ne perscindantur vasa intercostalia, si ad pleuram pervenerit sectio, ipsa pleura prudenter pertundenda; ne lædatur pulmo. In apertura facta immittendus est digitus, qui removeat pulmonem si forsan adhæserit, ut ex facta plaga pus effluere possit. *Operatio.*

605. Ex facta apertura non multum puris simul emittendum, quoniam alias sæpe in animi deliquium incidit æger, & cavendum, ne aer intret pectoris cavitatem, quo collabetur pulmo, & suffocabitur æger in uno latere pectoris; quare post operationem factam manu ita tegenda apertura, ut impediatur aeris introitus, dum æger se invertat, ut apertura tunc sit in decliviori loco. Dein cum clausa apertura, æger fortiter inspiret, ut pulmo fiat aere plenus, hoc facto conetur fortiter exspirare ore, & naribus clausis, ut faciunt, qui magnum conatum edere solent retenta anima: hoc tempore aperiatur plaga, ut exeat pus; sed si iterum vult æger inspirare, plaga manu claudenda. Iteratis his actibus, si satis puris effluxit, in apertura indenda mollis admodum turunda, & flexilis, ut instar caudæ in cavum pectoris propendeat, quæ filo alliganda, ut semper retrahi possit, super applicentur plumaceola, quæ ut ipsa turunda quodam *Digestivo* obduci debent, insuper emplastrum ex tenui aluta confectum, quod aeris introitum inhibet: hæc dein spleniis, & fasciis sunt firmanda. Multi autem loco turundæ indunt aperturæ cannulam ansatam, istius longitudinis, ut pertingat in cavum pectoris, & non lædat pulmonem. Sed non est opus, nisi aliter apertura aperta servari non possit. *Deligatio.*

606. Bis autem ter de die innovanda est Deligatio, & tanta portio puris est emittenda, ut intra viginti dies omne ablatum sit: citius enim non patitur æger, & diutius continuare generat fistulam. Semper inter deligandum cavendus est aeris introitus. Si vel pus concretum, vel pulmo obturat exitum, id removendum immisso instrumento obtuso per aperturam. Si vero pus sit tenacius, injiciendum *lavamentum bene abstergens*, & ita emittendum iterum, ut aliquid intus relinquatur in sequentem deligationem, quod pus tenax solvit. Si vero pus effluens sit corruptum, injiciendum lavamentum simul debet esse *antisepticum*. Hæc dum fiunt, interne danda, quæ puris corruptionem cohibent, & emendant, supra (596) notata. His continuandum ad perfectam sanitatem; restans virium debilitas solitis Cardiacis roborantibus curanda. *Innovatio deligationis.*

607. Dum versamur in Empyematis curatione, quædam adsunt symptomata, quæ speciales exigunt curationes, quarum præcipuas delibabimus. *Symptomatum curatio.*

608. Si nimia vexat *Tussis*, adhibenda sunt *pectoralia*, *balsamica*, *anodyna*, quæ acre, purulentum, laringem irritans, obvolvunt, & emendant.

609. *Sputum* autem tenacius est solvendum, & per *Expectorantia abstergentia*, ejiciendum.

610. Nimia autem *Sitis* compescenda *Diluentibus pectoralibus*, quum salina sitim compescentia, & acida non facile ferant, sine multa tussi.

611. *Alvus Liquidior* constringendus pectoralibus adstringentibus.

612. In *Appetitu dejecto* evitanda mucilaginosa pectoralia, quæ appetitum magis extinguunt, sed propinanda quæ *pectoralia*, & simul *stomachica* sunt.

613. Quænam medicamenta pus attrahentia dicenda?

Quibus medicamentis applicatis, ex ulcere profundo, aut sinu purulento du- *Quæstiones.*

ducitur pus ad exteriora, vel pus in abſceſſu magis elevatum tumorem tenujore cute tectum facit, ea dicuntur Pus attrahentia, quam actionem ex vi attrahente deducebant nonnulli; ſed quæ laxant partes exteriores, atque aliquomodo reſolvunt, tollentia reſiſtentiam externam, faciunt, ut pus exeat, vel ad exteriora vergat: nam hæc Medicamenta juxta pus locata, nullum attractionis indicium in experimentis phyſicis præbent.

614. An nunquam Abſceſſus particularis ſine prægreſſa inflammatione ejuſdem partis?

Ita multi exiſtimant, quare mirantur ſæpe, tam brevi tempore tumorem purulentum formari poſſe in quadam parte: at vero morbus inflammatorius, vel purulentus per totum corpus, non raro confectum pus non evacuans per emunctorium, deponit ad partem aliquam, ubi format abſceſſum per metaſtaſin.

615. Cur pars nimis refrigeratur poſt nimiam puris evacuationem?

Niſi experientia conſtaret, puris magnam evacuationem inducere refrigerationem, ratione videretur contrarium eſſe ſtatuendum, quoniam pus per ſe nullum calorem habens videtur calorem accipere a lateribus partium ambientium; ſed quoniam cum puris evacuatione copioſiore tollitur ſuſtentaculum, partes firmæ minus preſſæ minorem calorem faciunt laxiori ſuo attritu per motum vitalem.

616. Num ex abſceſſu magno omne pus ſimul evacuandum?

Nimia puris evacuatio, tollens ſuſtentaculum, nimis extinguit partis calorem naturalem, & diſponit antea ſuſtentata vaſa ad facilem ruptionem, quare nunquam omne pus ſimul evacuandum, niſi pars evacuata iterum poteſt artificiali ſuſtentaculo ſuſtentari. Inde tam utile eſt firmare partem faſciis poſt magnam puris evacuationem.

617. Cur margines diutius duri, ſi immaturus aperiatur abſceſſus?

Non omnis lentor in lateribus abſceſſus hærens eodem momento convertitur in pus, id eſt fit maturus, ſed ſenſim in pus commutatur: hæc commutatio acceleratur adjecto pure, ut parum fermenti totam maſſam citius in fermentationem, & parum putrefacti breve totam molem in putrilaginem commutat: quare ante perfectam maturitatem non expedit aperire abſceſſum, neque omne pus evacuare, neque nimis depurare ab omni pure, ſi volumus citiorem maturationem obtinere.

618. Quæ materia ex qua pus formatur?

In corpore ſano nunquam pus, neque ſtatim conſpicitur poſt inflictum vulnus, vel oborta febre ardente, vel inflammatione: quare immediate non formatur ex humoribus ſanis, ut ex chylo, uti multi contendunt colore albicante decepti, ſed videntur humores boni majore actione vitæ in Lentorem compacti, continuato illo motu, & fotu partis, ſenſim commutari in pus. Et quoniam ſedimentum album in urina id purulentum eſt, quod in acutis conficitur, & dein evacuatur, generalis æque inflammatio formare poteſt in corpore pus, quam inflammatio localis.

619. Unde puris retenti tanta acrimonia?

Quoniam pus eſt humor ſubpinguis, & extravaſatus, in loco calido ſtagnans, eodem modo, ut omnes humores, convertitur in putrilaginem, ſeu ichorem per ſupervenientem corruptionem: qui ichor eo fit acrior, quo diutius continuatur corruptio.

620. Qua via ad renes ducitur pus ex pectore?

Anxie quæſiverunt ex pectore ad renes tendentes vias, quas hucuſque Anatomica ſectio invenire non potuit, ut intelligerent modum, & curſum puris in Empyemate, quo cum urina evacuaretur pus, & homo liberaretur ab Empyemate, fruſtra autem multos impenderunt labores: nam dum pus eſt aliquomodo attenuatum, ut poſſit vaſis venoſis reſorbentibus pulmonum,

vel

vel pleuræ recipi, traditur sanguini circulanti, qui ad renes cum pure veniens, pus a se in renibus segregat: qualis separatio, & excretio renibus videtur propria, quoniam in omni purulentia cum urina exit purulentum.

621. Quali modo ex Angina generari potest Empyema?

Veterum est observatio, quæ a quibusdam hodiernis negatur, ob denegatam viam: sed si post inflammationem aliquam particularem, vel generalem potest formari Empyema, (580) id facillime fieri potest ex Angina suppuratoria: potest enim pus in collo formatum, descendendo per tunicam cellulosam, vel per tracheam arteriam, facilius in pectore venire, quam alii abscessus per metastasin. Inde mirum est, non frequentius contingere.

622. An commodius in Empyemate fieri potest Paracentesis per Trochar, quam per incisionem?

Quoniam apertura tantum est facienda in pectore, ea videtur multo facilius fieri posse per Trochar, qnod unico ictu intrudi potest, ut in cavum pectoris penetret, & dein exemta subula triquetra, in apertura relicta cannula ansata, satis videtur viam præbere puri; sed sæpe simul subjacens pulmo læditur, removeri non potest pulmo, si pleuræ adhæreat, & frequentissime obturatur exitus; quare præfertur præcedens operatio ab expertis Chirurgis.

CAPUT V.

De Sphacelo, & Gangræna.

623. S*Phacelus* Medicis, & Chirurgis denotat alicujus partis nostri corporis mortificationem, quam etiam siderationem vocant, sive totum membrum sit corruptum, sive ejus quædam pars, si vero tantum sit in partis superficie, partem mortificatam vocant *Escharam*. Ab hoc distinguunt *Gangrænam*, quæ est vehemens inflammatio in sphacelum tendens, quæ sæpe præveniri potest, dum Sphacelus nullam medelam capit. Belgica nomina satis exprimunt differentiam hanc, nam ob vehementem calorem partis in Gangræna vocant *Heetvuur*; & quoniam pars mortificata in Sphacelo friget, Sphacelum vocant *Koudtvuur*. *Definitio.*

624. Causæ sphacelum inducentes ad has classes redigi possunt. 1. Motus vitalis major quam ferri potest. 2. Intercepta circulatio. 3. Defectus spirituum, & sanguinis. 4. Exstinctio motus vitalis. 5. Destructio partis. 6. Venena mirabilia. *Causæ.*

625. Motus vitalis nimis instigatus ita tendit partes firmas, ut tandem rumpantur, & sanguinem subito in corruptelam convertit. Ab hac causa si fiat Sphacelus, semper prægreditur Gangræna. Talis fit in morbis *acutis*, *ardentibus*, *Inflammatione* particulari, *Erysipelate*, *gelu* statim non extinguente, *Lentore*, & *Ambustione*. Ab his causis generalibus interdum sphacelescunt *humores* sine particulari sphacelo. *Motus vitalis major.*

626. Nulla pars in nostro corpore manet vivens, nisi communem circulationem habeat per arteriam, venam, & nervum; omnes igitur causæ intercipientes hunc liberum fluxum partis sphacelum inferunt; unde *Aneurisma* spurium, *Convulsio*, seu spasmus constringens, *Decubitus* in aliquam partem, *Ligaturæ* strictiores, *Fractura*, *Luxatio*, *tumor* premens, *Paralysis*, *Obstructio*, & *Compressio* quævis, ut & *Herniæ* constrictæ, produxerunt cum diversis phænomenis sphacelum. *Intercepta circulatio.*

627. Quoniam omnis pars tandem moritur, & corrumpitur, sanguine, vel spiritibus influentibus, si privatur; inde præter recensitas intercipientes causas etiam generatur Sphacelus, post profusiores *Hæmorrhagias* in summa Debilitate, decrepita *Senectute*, *Evacuatione* nimia, *Febre hectica*, *Phthisi*. *Defectus spirituum, & sanguinis.*

628.

Motus vitalis exstinctus. 628. Per frigus *glaciale* interdum omnis motus vitalis ita exstinguitur, ut nunquam redeat vita parti, & ita sphacelescit, sine ulla inflammatione, vel gangræna prægressa, ut multi in sævissima hyeme anni 1739. & 1740. in suis membris experti sunt.

Destructio partis. 629. Ad vitam quoque continuandam in partibus, earum requiritur integritas, qua destructa perit quoque istius partis vita: inde multæ causæ destruentes intulerunt Sphacelum cum vel sine gangræna præcedente; uti *Vulnus*, *Contusio*, *Laceratio*, *Corrosio*, *Fractura*, *Combustio*.

Venena mirabilia. 630. Interdum sine manifesta causa, quasi ipsa vita extinguatur, vel spirituum indoles invertatur, generatur in partibus Sphacelus, ut in morbis *malignis*, *Pestilentialibus*, *Epidemicis*, *Pure* corrupto, *Putredine*, *Ichore*, *Lympha* acri hydropicorum, *Colliquatione*, *Morsu* nonnullorum septicorum animalium, *Corruptione scorbutica*:

Signa. 631. Signa sphaceli duplicia sunt, 1. quæ indicant sphacelum instare, quando adhuc valet curatio præservatoria, 2. quæ indicant sphacelum adesse, quando sine interitu, & ablatione partis sphacelatæ nulla valet medela.

Futuri Sphaceli. 632. Signa sphaceli futuri, 1. differunt pro causa sphacelum inducente. 2. An sit exspectandus sphacelus partis, vel in humoribus generalis.

In nimio motu vitali. 633. Nam si per motum vitalem nimium in parte natus fuit tumor, renitens, elevatus, intense ruber, vehementer dolens, & calens, commutantur hæc sine ratione in tumorem minus elevatum, mollem, laxiorem, pallidum, cineritium, lividum, nigrum, stuporem, & dein insensilitatem etiamsi secetur, frigiditatem; atque epidermis elevatur per vesiculas ichore plenas, facileque secedens a cute subjecta, & pars, quomodocumque tractetur, nullum præbet indicium vitæ, sed sensim vehementiora corruptionis indicia præbet cum summo fœtore. Si vero ab eadem causa sine locali prægressa inflammatione generetur sphacelus, post febrem ardentem cum pulsu duro, frequenti, respiratione profunda, citata; anxietate, inquietudine, cutisque ariditate, producuntur febris mitior sine ratione; corporis frigiditas; horror; pulsus debilis, frequens, inæqualis; respiratio exigua frequens; anxietatis ablatio; in cute exprimitur sudor colliquativus frigidus; formantur maculæ lividæ, petechiæ dictæ; interdum deponitur alvi excrementa nigra fœtentia; urina nigra, vel cum tali sedimento, aut nubecula; facies fit Hippocratica; sanguinis stillæ nigræ; & multa alia, quæ fallaci lenitate ægrum opprimunt.

In intercepta circulatione. 634. Sed sphacelus ex compressa Arteria (T. 31. XXXIII. 4.) vel vena, (T. 19. LXXV. T. 31. XXIII.) 6. vel Nervo (T. 24. V.) natus omnino diversa signa præbet. *Arteria* enim compressa præbet ariduram, pallorem, frigus partis; *Venæ* vero tumorem lividum, vesiculas in superficie lympha rubella plenas, pars admodum aggravatur; sed *Nervus* paralysin, stuporem, & frigiditatem partis.

In defectu spirituum. 635. Qui autem fit ex spirituum defectu, sine prophasi, & interdum ægro inscio, aliquam corporis partem corrumpit, ut experiantur, membrum esse mortuum, sensu, & motu destitutum cum frigiditate instar cadaveris, quæ pars dein putrescere incipit.

In motu vitali exstincto. 636. Ex Congelatione natus Sphacelus, si totam partem occupat, in signis vix differt a defectu virium; sed si portio quædam gelu combusta fuit, similia signa præbet, ac si pars commutaretur in sphacelum per majorem motum vitalem.

In partis destructione. 637. Quum valida destructio, pro diversitate causæ, & partis læsæ, varia signa præbeat, illa ex morbis istis petenda.

638. Venena mirabilia sine præviis signis solent partem viventem in sphacelum convertere.

Venena 639. Pars sphacelata, licet nunquam in vitam redeat, potest tamen ratione

ne corporis ægri, varium exitum in melius, vel pejus facere, quare utile erit quasdam generales regulas tradere, quas experientia suggessit. *mirabilia.*

Prognosis. 1. In partibus humidis, gingivis, palato, naribus, pudendis, perinæo, intestino recto, raro curatur, & multum serpit.

2. In pedibus hydropicorum difficillimus.

3. In pedibus incipiens sensim adscendens plerumque lethalis.

4. A causa externa violenta minus periculosus, quam a causa interna.

5. Si margines exulcerati sphaceli siccari incipiunt, cum virium diminutione, lethale.

6. Accedentia signa sphaceli humorum (633) mortem instare declarant.

7. Sphaceli viscerum internorum certo mortem inferunt.

8. Margines circa partem sphacelatam rubere, tumere, & pus formari inter escharam, & partem viventem, bonum signum.

640. Sphacelus triplicem curationem exigit, 1. Si sphacelus instat, & spes est partem servari posse sine interitu, 2. si Escharam fecerit. 3. si totum membrum est mortificatum. *Curatio.*

641. Præservatoria curatio ad hæc tria referri potest, 1. si a motu majore veremur instantem sphacelum, vena est secanda, *alvus ducenda*, & applicanda *antiphlogistica*, uti in vehementissima inflammatione; sed si resolvere non valemus, *suppurantia* sunt adhibenda, cum internis *cardiacis*, 2. sed si ex motu minore, & debilitate pars sphacelescere incipit, externe applicanda ad partem affectam *Calefacientia antiseptica*; atque exhibenda, & ad cordis regionem applicanda *Cardiaca*. 3. Dum vero in regionibus calidis ex putredine superveniente exspectatur sphacelus, *Antiseptica refrigerantia* sunt exhibenda, & applicanda. *Præservatoria.*

642. Si jam portio quædam cutis fit mortificata, quam *Escharam* vocant, etiamsi fiat ab inflammatione, omittenda sunt antiphlogistica, cum tunc motus major non continetur, sed danda cardiaca citata (641. 1.), & applicanda, quæ etiam *suppurationem* inducunt, & cohibent *putredinem*: pars mortificata scarificanda usque ad vivum, & *Lavamento acri antiseptico* plagæ scarificatæ eluenda: raro delibatio innovanda, sed semper artificiali calore fovenda pars, & irroranda deligatio fomento calido. Eschara autem facta ex Contusione, vel Combustione *mitiora suppurantia* exigit. *In Eschara.*

643. Si autem his peractis subsistit sphacelus, non pergens facere latiorem Escharam, quod constat ex contractione Escharæ, marginibus tumentibus, rubentibus, & humidioribus, vacillatione Escharæ, pars illa mortua est auferenda, quare si portio Escharæ pendula hæreat, ea volsella est abscindenda, & applicanda *abstergentia digestiva*. Si vero propter tenacitatem Escharæ, & frigidatem partis non sequitur Escharæ separatio, expedit ad ipsam Escharam applicare *causticum*. *Escharæ separatio.*

644. Si vero totum membrum fit mortificatum, quoniam ejus ichor, & fœtor inquinat sanum, totum est auferendum, si fieri potest; quam operationem vocant *Amputationem*, perperam extirpationem. *Amputatio.*

645. Amputatio est facienda 1. in parte vivente prope mortuam, sed in crure ad distantiam sex transversorum digitorum sub genu ad commodiorem incessum, & faciliorem deligationem. 2. Omne sphacelatum est auferendum, ne portio manens coinquinetur. 3. Melius est in ossis medio facere abscissionem, quam in articulo, quoniam articulus difficilius obtegitur cute, nisi in articulis parvis. *Ubinam. Tres modi.*

646. In tota manu, & pede, & horum digitis simplici forcipe, vel cuneo cum malleo, abscinditur uno ictu pars mortua. 2. In mammis, & articulis abscissio solo cultro absolvitur. 3. In membris majoribus etiam serra utendum. *Præparatio.*

647. Si ergo constat, partem sine amputatione servari non posse; ægri vi- *Positio ægri.*

vires valere ad sustentandam operationem; omne corruptum auferri posse? tunc omnia instrumenta, & auxilia in patinis locanda, ut sint, parata, & dandum ægro cardiacum anonymum.

Ligatio femoris. 648. Si crus sub genu sit amputandum, æger locandus supra sellam in medio cubiculi, vel conclavi, ut ad omnem partem sit liber aditus, firmandus est a ministris ad dorsum, femur, & crus, quod mantili est obvolutum; ipse operator stet inter crura ægri.

Ligatio cruris. 649. Dein supra genu ad femur, sub poplite locandum splenium crassum, & alterum ad internam partem genu, ut tendo musculi semitendinosi, semimembranosi, gracilis, & sartorii, sub quo magna hæret arteria, sit ab utroque latere bene compressus, hæc splenia firmanda alio tenuiore quod femur ambit, dein supra genu ad finem femoris locanda charta compacta densa, quæ corrugari nequit. Hæc omnia cingat bis circumducta fasciola tenacissima, nodo extremis firmatis, quæ baculo, seu manubrio contorqueri potest, ut arteria, & nervus sub dicto tendine hærens constringi possit; alii autem utuntur hujus loco artificiali Torculari; sed si instrumento eo caremus, per fasciolam ita contortam satis valemus constringere arteriam, & nervum.

Sectio per Cultrum. 650. His ita locatis, trahenda cruris integumenta sursum, quantum commode fieri potest, tunc sub genu ad digiti transversi distantiam a loco incidendo vinciendum crus loramento quod fibula firmari potest, quo firmantur integumenta, & musculi perscindendi.

Desecare ferra. 651. Tenens dein Operator manu dextra cultrum falciformen acutum, bene temperatum, sinistra manu ejus urgens dorsum, eum adigit forti sectione, incipiente ab eminentia tibiæ, ita unica sectione ad os usque perscindat in toto ambitu carnem. Dein mucronato ancipiti cultello inter duo ossa cruris adacto, ita perscindat reliquam hic hærentem carnem, ut nil nisi ossa supersint, dum eorum quoque periostea eadem sectione separata accurtando nuda relinquant ossa. Hoc tempore per Torcular supra genu arteria, & nervus fortiter stringenda. Et ut magis retrotrahatur caro linteum bisectum ita locandum in facta incisione, ut ejus tractione trahatur caro versus genu, quo magis denudatur os.

Post abscissionem. 652. Ita nudata ossa, & periosteo quantum fieri potuit privata, nam omnia promte peragenda, accurate transversim prope retractam carnem versus genu serra bene temperata, tensa, acuta, oleo illinita, ita sunt desecanda, ut fibula prius quam tibia perfecta sit; interim minister tenens pedem ita tollere debet partem, ne serra inter secandum interstringatur.

635. Post abscissionem solvatur loramentum sub genu, & aliquantulum dimittatur torcular supra genu, ne fortissima constrictione tota pars pereat sphacelo correpta, & facienda dein deligatio: arteria enim trasversim abscissa, accurtata, torculari compressa, & polypus in arteria concretus inhibet hæmorrhagiam. Alii suadent arteriam acu filo ceraceo munita intercipere, filumque supra splenium ita colligere, ut perfecte sit clausa; insuper applicare ad arteriam abscissam nodulum ex vitriolo sindone recepto confectum, & ovi albumine obductum, vel applicare frustum Crepitus lupi, vel alios pulveres stypticos, sed si modica servetur pressio supra arteriam per Torcular, cuncta hæc omitti possunt.

Deligatio. 654. Ad os serra dissectum applicanda plumaceola spiritu vini Mastichino madida: ad arteriam plumaceolæ albumine ovi madescentes cum pulvere *styptico fortissimo*, ut his tota caro tegatur: hæc omnia tegenda emplastro aliquo tenaci, dein applicanda spleniola decussata duo, vel tria, quæ supra genu dimittunt sua extrema: his peractis flectendum genu, & fasciis omnia deinceps firmanda. Sedulo observandum est Torcular, cujus moderata constrictione sistitur hæmorrhagia, & conservatur vita in parte sub Torculari.

Non

Non est opus innovare ante triduum deligationem, nisi hæmorrhagia citiorem deligationem exigat. Post curationem non est inutile bis, aut ter secare venam, ad evitandos morbos ex abundantia nascendos.

CAPUT VI.

De Aneurysmate.

655. DUplex genus morborum Auctores Aneurysmatis nomine complectuntur, Dilatationem aliquam sacciformem, seu herniosam arteriæ, per totum ambitum arteriæ, aut in uno tantum latere; vel arteriæ ruptionem effundentis sanguinem in cellulosam tunicam, quam implet, & distendit sanguis in tumorem. Prius vocant *Aneurysma verum*; posterius autem *spurium*. *Definitio.*

656. Aneurysma verum 1. a parvo tumore incipit, sensim increscens; 2. vix mutat cutis colorem; 3. attactui præbet pulsationem, nisi admodum magnus sit tumor; 4. tumor est renitens, quasi elasticus, sed continuata pressione cedit, atque totus evanescere potest, nisi valde magnus; 5. tumor ad attactum formicationis sensum exhibet; 6. tumor est circumscriptus, ovatus; 7. sanguis plerumque fluidus. *Signa Aneurismatis veri.*

657. Spurium autem Aneurysma 1. brevi tempore in magnum tumorem attollitur; 2. mutat cutis colorem in livorem; 3. nullam, vel exiguam pulsationem præbet; 4. tumor mollior, sed non evanescens pressione, potius latius dispergens; 5. nullum sensum formicationis digitis præbet; 6. tumor admodum latus irregularis sub cute dispersus. 7. sanguis plerumque coagulatus. *Spurii.*

658. Aneurysma verum per arteriæ dilatationem formatur. 1. Si sustentaculum arteriæ externum tollitur, per vulnus arteriam non attingens, abscessum, ulcus, evacuationem subitaneam in loco proximo. 2. Disruptio nonnullarum fibrarum, in vulnere, contusione, corrosione, abscessu, vel ulcere in tunica cellulari arteriæ, distensione validiore, per convulsionem, conatum corporis validiorem, equitationem, saltum, vociferationem. 3. Impeditus reditus per venam istius partis compressam, ut in gravidis interdum, & tumoribus venam comprimentibus. 4. Nimia laxitas, seu atonia in fibris quibusdam arteriæ. *Causæ veri.*

659. Iisdem causis, sed validioribus, aut continuatis tandem solvitur arteria, & effundit sanguinem in adjacentem tunicam cellularem; unde post venæ sectionem, arteriotomiam, vel post toleratum Aneurysma verum, sæpe formatur Aneurysma spurium. *Spurii.*

660. Ut præsagium formetur in præsente Aneurysmate, hæc sunt perpendenda. *Prognosis.*

1. Aneurysma spurium periculosius esse vero, cum arteria sit aperta, & sanguis cito propellatur per tunicam cellulosam facile dilatabilem, & separabilem.

2. Aneurysma verum, & spurium in arteria solitaria nullam medelam admittit, sola amputatio membri superest.

3. Aneurysma internum, ut latet, & difficilem curationem admittit, ita subito solet inferre mortem, ut & illud, quod in pulmonibus fit.

4. Imprudens apertio Aneurysmatis fere semper mortem infert.

5. In non solitaria arteria prudenter tractatum sanitatem promittit.

6. Ex Aneurysmate vero tandem generari solet spurium lethale.

661. Si ex causis prægressis (658) & conjunctis signis (656) constat, adesse in parte externa, vel membro Aneurysma verum, 1. artificiale est applicandum sustentaculum per splenia, laminam, & fascias, ut saccus dilatatus ad- *Curatio veri.*

ducatur, 2. applicandi sunt simul *pulveres adstringentes*, qui fibrarum facci accurationem promovent, 3. moderandus impetus per truncum arteriæ artificiosa, & moderata compressione ad truncum arteriæ supra Aneurysma.

Operatio Chirurgica. 662. Si vero his auxiliis non obtemperet, & non sit arteria solitaria, timorque sit ruptionis, vel incrementi, in loco, ubi operatio possit institui; 1. Torculari est comprimendus arteriæ hujus truncus tam arcte, ut pulsus in ea parte subjecta percipi non possit; 2. perscindenda integumenta lata plaga secundum longitudinem, ut detegatur arteria; 3. illa tunc est intercipienda acu cum filo duplici: cavendum ne acus acutam aciem habeat, vel simul intercipiatur adjacens nervus: ligetur igitur, interposito spleniolo inter filum nodo colligendum, arteria supra Aneurysma; dein truso sanguine versus ramos, ligetur etiam sub Aneurysmate arteria, ut Aneurysma inter has ligationes sit intercepta: his peractis minuenda est torcularis pressio, ut observetur num satis firma sit facta ligatio, quæ si habetur, ita est torcularis pressio minuenda, ut in parte redeat pulsus. 4. Dein labia plagæ sunt adducenda, parsque munienda *Adstringentibus*, & *Emplastris tenacibus*, spleniis, & fasciis aptis. Non ante tertium diem innovanda deligatio; si inter deligationis innovationem aliquid adhæreat partibus, id relinquendum, & filum ligationis tam diu relinquendum, donec sponte secedat.

Curatio Spurii. 663. Aneurysmatis Spurii sine operatione Chirurgica non est tuta curatio, quare torculari arteria supra aperturam est comprimenda; locus sectione est aperiendus; sanguis concretus est eximendus; arteria detegenda paululum soluto torculari; detecta arteria acu cum filo eodem modo, ut in vero aneurysmate est liganda, &, ut tutiores simus, alterum quoque filum est trajiciendum priore paulo altius, quod stringi quoque potest, si prius non sufficit; soluto torculari tentandum, an satis constricta sit arteria; si satis firmata sit arteria, aliquo modo laxandum torcular, applicandus *nodulus* ex Vitriolo, vel Crepitu lupi, vel plumaceolo cum *pulvere*, vel *liquore stiptico* ad arteriam apertam: deinceps ut Aneurysma verum deligandum.

Quæstiones. 664. An ergo tuto celebrari potest arteriotomia?

Quoniam nullus est casus, in quo non valeamus tantum boni præstare in morbis per phlebotomiam quam arteriotomia interdum relinquit Aneurysma, ab hujus operatione omnino abstinendum.

665. An Aneurysma aperiendum ut evacuetur sanguis?

In Aneurysmate vero non requiritur, quia sanguis trudi potest per ramos arteriæ, postquam supra Aneurysma arteria fuit ligata, vel dum arteria per torcular est compressa. In spurio desideratur, quoniam sine sanguinis congrumati ablatione difficulter detegi potest arteria, & sanguis hic stagnans corrumperetur.

666. An arteria tantum supra Aneurysma ligandum?

Quoniam inscii sumus, num ille ramus deinceps faciat cum aliis anastomoses, arteria carens valvula potuisset etiam hæmorrhagiam facere ex parte inferiore; hinc tutius erit, utramque partem ligare.

667. An pars media vinculis intercepta exscindenda?

Si aneurysma verum privatum fuit sanguine in legitima operatione, pars intermedia convertetur in ligamentum, & inde nullum periculum hæmorrhagiæ est expectandum, sed in ablatione non caret periculo.

668. An omnes tumores audacter aperiendi?

Hoc multos fefellit Medicos, & Chirurgos, qui loco tumoris purulenti aperuerunt Aneurysma, quo æger ex hæmorrhagia periit: quare summa prudentia opus, antequam quivis tumor aperiatur.

669. Cur aneurysma verum, & parvum facile evanescit compressione, sed magnum, vel spurium difficulter?

Quamdiu parvum verum est aneurysma, parva illa sanguinis collecti copia

pia facile trudi potest per apertum inferiorem ramum: sed si majus fit aneurysma, tanta copia brevi tempore duci nequit per inferiorem ramum arteriæ, & sæpe orificium istud simul constrictum est: spurium si premitur, sanguis urgebitur potius per tunicam cellularem in vicina, quam ut intret apertam iterum arteriam.

670. Cur spurium periculosius, ac citius increscit?

Sanguis ex arteria aperta pulsus in tunicam cellularem vix cohærentem parvo temporis spatio magnum tumorem generare potest, & quoniam non facile est intercipere illam arteriam, tumor ille est periculosissimus.

LIBER IV.

CAPUT I.

De Venis.

671. VAsa ramosa, vehentia liquorem circulatorium a ramis versus truncum, dicuntur *Venæ*: hæ ducentes sanguinem rubrum absolute Venæ vocantur, & interdum *Venæ cruentæ*, sed lympham pellucidam ducentes *Lymphaticæ*, seu *Vasa Lymphatica*: talis humor, si resorbeatur ex ambitu corporis, vel cavitatibus, mutat nomen horum in *Vasa Absorbentia*: denique a chylo recepto ex intestinis appellantur *Vasa Lactea*. *Definitio.*

672. Membranæ venarum tenuiores, & inde minus potentes, quam in arteriis, ex variis sibi mutuis impositis, & quodam alio ordine quam arteriæ, componuntur. 1. Communis est ad conducenda vasa pro nutritione, & motu venæ. 2. Cellulosa, flatu dilatabilis. 3. Muscularis, ex fibris longitudinaribus confecta, quarum contractilitate abscissa vena accurtatur. 4. Vasculosa, multis arteriis, venis, & nervis conspicua, in qua locant multi exilissimas glandulas, mucum venarum secernentes. 5. Intima, sanguini contigua, fibris orbicularibus multo paucioribus confecta, quam muscularis arteriæ, inde minus valens ad contentum propellendum sanguinem, sed contractilitate sua venam sanguine orbatam tandem integre claudunt. *Membranæ.*

673. Venarum capacitas est major, quam arteriarum ejusdem partis; ramorum est major, quam trunci; venæ pulmonalis minor, quam arteriæ ejusdem nominis: ergo sanguinis velocitas major in arteriis, quam venis; in trunco quam ramis; in vena pulmonali, quam arteria pulmonali. *Capacitas.*

674. Omnes fere rami se in truncum inserunt angulo acuto versus ramos: Renales autem angulo recto; multæ venæ crebri in sinum, & mammariæ angulo obtuso inseruntur. *Origo ramorum.*

675. Venæ ex partibus sanguinem, ceterosque recipiunt humores. 1. Ex arteriarum extremitatibus per manifestissimas anastomoses. 2. Ex thalamis, seu corporibus cavernosis partium genitalium. 3. Ex vasis lymphaticis venosis, & præcipue ex ductu thoracico, ut omnis lympha rediret in massam circulantem. 4. Ex vasis absorbentibus, tam ex corporis ambitu, quam ex ejus cavitatibus, quod manifeste patet in intestinis, ubi mirabiliter ordinata sunt vascula in villis. 5. Forsan nervorum extremitates se quoque in venas exonerant, vel cruentas, vel lymphaticas, ut quidam spiritus, & succus nervorum redeant. 6. Ex arteriæ portarum extremitatibus in hepate. 7. Ex finibus arteriæ pulmonalibus in pulmone. 8. Ex sinubus cerebri, si non habeantur pro venis ipsis. *Principia.*

676. In tota vena cava, ejusque ramis, & venis lymphaticis, inveniuntur pelliculæ transversæ digitalis figuræ, unica, vel binæ, ad ingressum præprimis rami venæ in truncum, ita locatæ in cavitate venarum, ut admit- *Valvulæ.*

tant humoris fluxum versus truncum, sed reditum intercipiant: copiosiores in venis inferioribus, quam superioribus: in venis autem organorum, & vena portarum non inveniuntur: quæ valvula notabilis in vena cava supra diaphragma invenitur, ab iuvetore vocatur *Valvula Eustachii*. Videntur hæ valvulæ exstructæ, ut interciperent sanguinis reditum, & promoverent fluxum in alterno motu musculari.

Ubi exonerant venæ sanguinem. 677. Omnis sanguis a vena cava receptus, tam in trunco superiore, quam inferiore, conducitur in sinum venosum, & dextram auriculam cordis, ubi hi trunci ita incedunt, ut directio fluxus fit in ventriculum dextrum cordis. Itidem sanguis ex pulmonibus binis ramis ex singulo lobo veniens conducitur in succum venosum, & auriculam sinistram, atque ita in ventriculum cordis sinistrum. Sanguis venæ portarum colligitur in sinu, ante ingressum hepatis.

Venarum distributio. 678. In assequenda venarum distributione Anatomici duplicem ingrediuntur viam, vel sequuntur sanguinis cursum a ramis ad truncum, vel contra sanguinis fluentis directionem sequuntur distributionem a trunco ad ramos, quem ordinem utpote commodiorem in sequentibus servabimus.

Vena cava. 679. Vena cava ex auricula, & ventriculo cordis dextro veniens, antequam in truncum superiorem, & inferiorem secedit, incurvatione fere circulari, emittit *Venam Coronariam* cordis, dein truncus superior, & inferior ad omnes partes corporis, exceptis organis chylopoieticis, quibus prospiciunt rami venæ portarum mittit ramos.

Truncus superior. 680. Ex trunco superiore nascuntur 1. *Vena Azygos*, ex qua *Intercostales*, & *Oesophageæ*. 2. *Bronchialis*, quæ interdum ex azygo, vel intercostalibus provenit, hæc interdum non invenitur ab Anatomicis, etiamsi semper adesse debeat. 3. *Mediastina*. 4. *Diaphragmatica superior*. 5. *Subclavia*.

Subclavia. 681. Ex *Subclavia* utriusque lateris sequentes oriuntur venæ. 1. *Jugularis externa*, quæ ad capitis externas partes mittit venas speciali nomine donatas, ut *Frontalis*, *Temporalis* &c. ex loco, quem occupant. 2. *Jugularis interna* mittit venas ad Laryngem, Pharyngem, Linguam (ubi vocatur sub lingua hærens *Ranina*) aliasque partes adjacentes, & desinit in Saccum venæ jugularis dictum ad basin cranii, in quem se exonerant Cerebri Sinus. 3. *Vertebralis*, quæ adscendens per processus laterales vertebrarum colli, desinit in sinus laterales cerebri. 4. *Intercostalis superior*, quæ inter duas, vel tres superiores costas incedit. 5. *Mammaria*. 6. *Scapularis*. 7. *Muscularis superior*, & *inferior*. 8. *Axillaris*, hæc per brachium protendens dispescitur in tres ramos, exterior *Cephalica* vocatur, quæ ulterius ad pollicem manus pergit; *Basilica* vero est interior ramus, hæc vena in dextro brachio *Hepatica*, in sinistro autem *Splenica* dicitur: ex concursu harum binarum media nata vena in cubiti flexura vocatur *Mediana*: ex his denique vena supra dorsum manus ad minimum digitum tendens nomen *Salvatellæ* obtinuit.

Truncus inferior. 682. Ex trunco venæ cavæ inferiore sequentes nascuntur. 1. *Diaphragmatica*, seu *Phrenica inferior*. 2. *Hepatica*. 3. *Renalis*, cujus sinistra dat *Seminalem* sinistram. 4. *Atrabilaria* ad renales capsulas tendens, quæ interdum ex emulgente oritur. 5. *Adiposa*, præprimis per renum adipem dispersa. 6. *Seminalis* dextra. 7. *Sacra*, quæ sæpe duplex. 8. *Iliaca*.

Iliaca vena. 683. Tandem truncus venæ cavæ inferior dispescitur in duas amplissimas venas, *Iliacas* dictas, utrumque femur adeuntes ubi statim dividuntur in *Iliacas internas*, & *externas*, quarum in uno pede solum persequemur distributionem, quoniam in utroque pede sibi similes sunt. Ex hac oritur 1. *Hypogastrica*, quæ ulterius mittit venas ad vesicam, partes genitales, nates, musculos adjacentes, & anum, ubi dicuntur *Hæmorroidales externæ*. 2. *Epigastrica*, *Pudenda*, & *Muscularis*. 3. *Cruralis*, quæ descendit usque in pedem, ejus ramus circa genu vocatur *Poplytea*, ad suram veniens *Suralis*, sed ad

mal-

malleolum internum decurrens *Saphæna* dicitur, & ad pollicem pedis veniens vocatur *Cephalica*.

684. De Vena Portarum hoc loco nunc esset agendum, sed quoniam ejus cursus non facile intelligi potest, sine prævia viscerum ventris descriptione, tamdiu erit omittenda descriptio.

CAPUT II.

De Venæ Sectione.

685. PEr Venæ sectionem, seu sanguinis missionem intelligunt Medici, & Chirurgi artificialem sanguinis evacuationem ex aliqua vena, quæ scalpello, seu phlebotomo ita artificiose fuit aperta, ut sanguis exeat. *Definitio.*

686. Ad hanc operationem, si morbus aliam venam non suadet, eligimus 1. venam majorem, 2. nudissimam, 3. subtus non habentem arteriam, vel nervum, vel tendinem, 4. quæ facile ligari potest. *Electio venæ.*

687. In promtu positis omnibus, quæ ad operationem, & deligationem requiruntur, membrum est ita stringendum vinculo supra faciendam sectionem in vena, ut intercipiatur sanguinis fluxus per arteriam, sed reditus per venam inhibeatur, inde paulo laxius, vel strictius ligandum membrum, donec vena sub ligatura tumeat. In manu, & pede expedit partem demergere in aqua tepida, vel calida, ut cutis laxetur, & venæ magis tumeant; qualis intumescentia quoque promovetur agitatione musculorum in eodem membro, & frictione supra venam sursum versus. *Præparatio operationis.*

688. Supra ita præparatam venam tumentem ponat unius manus pollicem sub loco incidendo, ut maneat vena in situ firmata, dum per scalpellum phlebotomum in altera manu inter indicem, & pollicem retentum faciat sectionem venæ parallelam, vel aliquo modo obliquam, nunquam transversam, duplo longiorem, quam est cuspis scalpelli, tam profundam, ut superius latus venæ perscindat; nam in minori sectionis profunditate non subsequetur sanguis, & in profundiore latus venæ oppositum perscissum faciet Ecchymosin, vel timor erit puncturæ arteriæ, nervi, vel tendinis. Si adsit cicatrix, locus paulo sub cicatrice eligendus. Si sanguis ex satis lata plaga non fluit membrum movendum, adjuvandus fluxus frictione per venam, vinculum vel arctius, vel laxius contrahendum. *Operatio.*

689. Post sufficientem evacuatum sanguinem, pollice comprimat venam paullo infra aperturam; solvat vinculum injectum; abstergat cum spongia madida sanguinem, applicet spleniolum quadratum parvum, vel siccum, vel aceto, vel spiritu vini madidum, supra aperturam, huic imponat alterum majus quadratum; hæc liget fascia tam arcte, ut valeat claudere aperturam, sed non suffocare circulationem; dein flexum teneat membrum. *Deligatio.*

690. Veteres magis quam hodierni magnum discrimen posuere, ex quanam vena eliceretur sanguis, sufficit enim, ut ex alterutro brachio, manu, & pede ducatur sanguis, vel & interdum frontali, si tumeat, & si sine cinctura colli aperiri possit. Neque juvat, num ex Basilica, Hepatica, Splenica, Mediana, Salvatella brachii, vel manus educatur sanguis, quum omnes hæ eodem trunco arteriæ accipiant sanguinem, & refundant in eumdem truncum venæ, quod quoque sentiendum est in venis pedum. Sed differentia poni potest, in quonam brachio, vel pede instituitur venæ sectio, ut infra constabit. *Quales venæ aperiendæ.*

691. An sine discrimine, in quovis morbo particulari, quævis vena aperienda?

Veteres magnum selectum fecere in morbis particularibus quænam aperiebatur vena, ut non dubitarint Raninam, Temporalem, Jugularem, & pe-

nis,

nis, atque canthi oculi, imo in ipso oculi bulio aperire venam, magnumque selectum fecerint, an mediana, basilica, cephalica, vel quævis alia aperiretur, inque membris superioribus, & inferioribus. Tota autem hæc doctrina, tamquam sine ullo usu, postea repudiata fuit. Bellinus autem perspicacitate ingenii ex legibus hydraulicis hanc litem dirimere conatus est: Quid vero sit sentiendum, his paucis constare potest.

1. Sanguis arteriæ propellere tenetur sanguinem in socia vena.

2. Sanguis sociæ venæ remoratur fluxum per arteriam.

3. Sublato sanguine in vena, liberius, & velocius fluet sanguis per sociam arteriam.

4. Major igitur sanguinis copia fluet per eam arteriam, cujus socia vena est aperta.

5. Et minor copia fluet per reliquos ramos arteriarum, ab eodem trunco venientes, minueturque impetus in harum orificia, adeo ut, si nimis turgeant, permittant regurgitare sanguinem ex ramis in truncum, ut transeat cum sanguine, qui fertur per arteriam, cujus socia vena est aperta.

6. Quo ramus alterius arteriæ propior arteriæ, cujus socia vena est aperta, eo magis minuitur pressio ad ejus orificium, & omnium facillime in ea arteria fit regurgitatio, & depletio.

Conclusio. 692. Ex quibus dictis colligere possumus, in morbis particularibus si minuendus impetus ad aliquam partem, vel regurgitatio, aut depletio sit facienda, venam proximam esse aperiendam, in membris superioribus, aut inferioribus, in hoc vel illo latere; sed in morbis trunci corporis nullam esse differentiam, quænam vena in brachio vel pede aperiatur, sive accipiatur mediana, basilica, vel cephalica, quum arteriæ, & venæ truncus sit unicus, qui in brachium tendit. In morbo autem generali, uti febre inflammatoria, acuta, ardente, nullum statuendum est discrimen, eligenda est vena commodissima ad aperiendum.

In quibus morbis aperienda vena. 693. Nimis longum foret, omnes recensere morbos venæ sectionem exigentes, & respuentes, quare præcipuos delibabimus.

1. In sanguinis abundantia. 2. In morbis ab impetu majore sanguinis. 3. In morbis post consuetam sanguinis evacuationem suppressam. 4. In morborum inflammatoriorum, acutorum, ardentium principio. 5. In animi perturbatione subito inducta. 6. In hæmorrhagiis ex locis periculosis.

CAPUT III.

De Varice.

Definitio. 694. VEnæ quædam pars, a sanguine intus contento, instar noduli tumens, plerumque in partibus inferioribus corporis, vocatur Varix.

Causæ. 695. Generatur Varix in venis, ut Aneurysma (658) in arteriis, sed frequentius, ex compresso trunco venæ, quoniam venarum latera laxiora; ut a scirrho, vel struma glandulæ, venæ adjacentis; fœtu premente iliacas; accumulatione fæcum in intestino colo; strictiore ligatura; hepatis obstructione, liberum sanguinis fluxum per venam cavam sursum impediente; diuturniore erecta corporis positura; consueta sanguinis evacuatione suppressa.

Effectus. 696. Varix nata, ut omnes morbi ex prolongatione fibrarum, sensim fit major: tandem ex improviso rupta, ingentem, & non sine periculo, fundit sanguinis copiam, atque relinquit ulcus sanatu difficile. Si parva sit facile fertur, sed magis increscens, simul ob tensionem fit dolens.

Curatio. 697. 1. Si nota sit varicis causa, ea primo tollenda, si fieri possit: si autem tolli non possit, ulterius incrementum inhibendum apto sustentaculo externo. 2. Nata Varix adducenda per ligaturam expulsivam, vel tibialia anti-

artificiose pedibus appropriata, ex pelle canina confecta: membrum locandum in situ altiori, ut Varix minus urgeatur ab incumbente sanguine: adjuvanda contractio fibrarum per applicata *adstringentia*, & *roborantia*. 3. Si his autem non cedit atque redditur nimis magna, operatione Chirurgica est curanda, quæ fit intercipiendo truncum venæ sub Varice acu curva, filo ceraceo munita, quod filum, interposito spleniolo, constringit venam, ex qua Varix sanguinem accipit, tunc expresso sanguine ex Varice manebit Varix depleta; si autem concretus est sanguis, vel Varix pressione non potest depleri, aperienda est, & eximendus sanguis, dein ut ulcus curanda. Hac methodo etiam curatur Varix rupta.

698. An Varix urenda, ut vult Celsus, vel exscindenda, ut Paulus?

Quoniam uterque modus est truculentus minusque fidelis, quam præcedens, a veteribus duntaxat excogitatus propter ignorantiam circulationis, & melioris curationis, ab hodiernis non est imitandus.

CAPUT IV.

De Hæmorrhoidibus.

699. HÆmorrhides pro varicis specie haberi possunt, cum venæ tumentes circa anum Hæmorrhoides dicantur. Sed & 2. Dolor ad finem intestini recti, etiamsi nulla vena tumeat, vocatur etiam Hæmorrhoidum dolor. Atque 3. ex venis harum partium sanguis profluens vocatur Hæmorrhoidum fluxus. Multi 4. quoque omnia tubercula, condylomata, & fistulam ani, speciem Hæmorrhoidum faciunt. Nos tantum tres priores species hoc loco delibabimus. *Definitio.*

700. *Cœcæ* dicuntur hæmorrhoides, quando venæ tumentes, vel externæ, vel internæ instar varicum nullum sanguinem fundunt, vel parum, sæpe autem materiem mucosam, vel ichorosam. *Species.*

2. *Apertæ* autem, si ex orificiis venarum nimis dilatatis, vel varicosis ruptis, sanguis profluat, quando etiam dicitur Hæmorrhoidum fluxus.

3. *Externæ* dicuntur, quæ sine ani dilatatione videri possunt, sive sanguinem fundant sive non.

4. *Internæ* autem, quæ intus in intestino recto latent, sola dilatatione in conspectum venientes.

5. Hæmorrhoides dolentes interdum sine ullo tumore observantur, dum mucus intestini recti acrior huic parti dolorem infert, quemadmodum observant, dolores rheumaticos, catarrhales, nephriticos, arthriticos, coxarum in Hæmorrhoides dolentes commutari.

6. Ex magnitudine varicum quoque aliam speciem constituunt.

7. Ut, & ex figura tumentium venarum Verrucalis, uvea, mora ficus, seu marisca.

8. Atque ex Indole Cancrosæ, ulcerosæ, dolentes, vel malignæ censentur.

701. Quoniam Dolor Hæmorrhoidum æque quam varicosa intumescentia vocatur Hæmorrhoides, tria præprimis organa affecta circa anum inveniuntur. 1. Venæ Hæmorrhoidales in venam portarum se exonerantes. 2. Vena Hæmorrhoidalis venæ cavæ, ex Hypogastrica veniens, propago (683) 3. Cryptæ lacunæ, seu glandulæ dictæ intestini recti mucum fundentes. *In quibus vasis, & partibus.*

702. Quoniam Hæmorrhoidum nomine æque intelligunt ani dolorem, quam tumores varicosos, causæ admodum diversæ sunt. 1. Venarum tumor, & ruptio sanguinem fundens frequentior est juvenibus quam adultis, viris quam fœminis, locis calidioribus quam septentrionalibus. Sæpe fit in fœminis gravidis, post lochiorum, & mensium suppressionem, & in vietis, hominibusque *Causæ.*

que melancholicis, post abusum acrium purgantium, præcipue Aloes, & in iis, qui alvo constipata laborant. 2. Hæmorrhoidum autem dolor frequentissime provenit ex materia acri ad anum deposita, inficiente mucum, & has cryptas.

Curatio in Cæcis. 703. Ut sunt species variæ, ita quoque differunt curationes. Nam si habentur Hæmorrhoides cæcæ, tumentes, molesta inde fit alvi egestio, & timor ruptionis, & insequentis ulceris, seu fistulæ. Hæc tubercula varices esse, non vero condylomata, constat, quia livent, & omnis sanguis exprimi potest, relicta quasi vesicula vacua, quod in aliis tuberculis non observatur. Ad has tumentes venas applicanda *adstringentia resinosa*, & si promineant, si fieri possit, in cavum ani intromittendæ. Si Hæmorrhoides magis intus latitant, parvum *suppositorium*, ex similibus confectum, toties indendum ac alvus fuit exonerata. Interdum ita tument, ut his applicatis cum artificiali sustentatione non auscultent; monent tunc Chirurgi, tumorem varicosum esse *ligandum*, ut prominens pars auferatur; alii suadent *abscissionem*; alii simplicem *pertusionem*; veteres *ustionem*: sed cuncta hæc disponunt ad fistulam ani producendam, quare non nisi urgente malo hæc operatio est facienda. Si ablatio fuit facta, locus apertus ad citam *Consolidationem* est deducendus.

In Apertis. 704. Hæmorrhoides apertæ, nimis magnam copiam sanguinis fundentes, claudendæ sunt, si fiat ex ramis venæ cavæ; sed si fiat ex ramis venæ portarum, una relinquenda aperta, quoniam in his parum valet succenturiata venæ sectio. Sistitur manans sanguis per *Adstringentia leniora*, & si his non auscultat per *fortiora*.

In dolentibus. 705. Dolent Hæmorrhoides ex causis variis, quæ quoque appropriata medicamenta exigunt. Nam 1. si ex concitata inflammatione dolent, applicanda sunt *emollientia anodyna*, & *refrigerantia*, semperque procurandum, ut alvus maneat laxa per *antiphlogistica alvum laxantia*. 2. Si vero humor acris catarrhosus huc confluens, id acre est eluendum parvo *Emolliente clysmate*, & applicanda *pinguia anodyna*, quæ etiam in ano indi possunt, interim per fonticulos, vesicatoria, vel setacea tentanda derivatio ad alia loca, dum simul interna contra cognitam acrimoniam propinantur. 3. Si venæ nimis tumentes dolorem inferunt, venæ sectio est instituenda, alvus servanda laxa *eccoproticis*, & si tunc applicatis adstringentibus resinosis (703) non cedunt, una vel altera aperienda, vel hirudo applicanda quæ sanguinem extrahit.

In exulceratis. 706. Si vero exulcerari incipiunt, ut minentur fistulam ani, bis de die, & quoties deponitur alvus, locus est *abstergendus*, & ulcus ad citam *consolidationem* deducendum.

In Verrucosis. 707. Quæ admodum prominent instar condyli, vel verrucæ (700, n. 7), pars prominnens ligando est auferenda si fieri possit, aliter est abscindenda, in quo casu fortissimum *stypticum* est applicandum cum artificiosa deligatione; aut *Corrodente* medicamento verruca aut condyloma est consumendum.

Quæstiones. 708. Cur Hæmorrhoides fluentes curant Melancholiam, & Phrenitidem atrabilariam?

Melancholia hæc, & Phrenitis ab eadem causa generantur, sunt solummodo vehementia differentes, ut Phrenitis hic denotet validum delirium. Causa utriusque est materia atrabilaria ad cerebrum delata, & quoniam proventus hujus seu scaturigo est in vena portarum, hujus sanguinis evacuatio, quæ optime fit per hæmorrhoidales venas, tollens materiem melancholicam, egregie minuit hujus materiæ effectus, nempe Melancholiam, & Phrenitidem.

709. Cur ex Hæmorrhoidibus suppressis sæpe Melancholia, & hepatis obstructio?

Sanguis lentus, & tenax venæ portarum, qui solebat per venas hæmorrhoi-

rhoidales evacuari, ſi retinetur, ad anguſtias arteriæ portarum hepati delatus, hepar facile obſtruit: vel diutius retentus, liqueſcens in humorem atrabilarium, ſanguini venæ cavæ traditus, generat Melancholiam.

710. Cur melius in curatione unam ſervare apertam, quam omnes conſolidare Hæmorrhoides, & inſtituere ſuccenturiatam venæ ſectionem?

Snnguis Hæmorrhoidum frequentiſſime fluit ex ramis venæ portarum, ſi hoc fluxu homo liberatur ab aliquo morbo, eo ſuppreſſo, in morbum ex materia melancholica ſuppreſſa incidit, quæ evacuari nequit per venæ ſectionem, qua ex ſola vena cava evacuatur ſanguis, in quo ſanguine non hæret vitium.

711. In quo caſu hirudines applicandæ?

Hirudines ſolummodo applicantur, ut extrahant ſanguinem, uti fit per venæ ſectionem, ſed venæ ſectio, ſi fieri poteſt, ſemper eſt præferenda: ſi vero venæ ſectio fieri non poteſt, aut æger eam ſectionem non admittit, hirudo ad aliquam venam applicari poteſt, præcipue ad venas hæmorrhoidales tumentes, ſi inferant ſua intumeſcentia dolorem: aut quando ex venis hæmorrhoidalibus eliciendus eſt ſanguis, id commodius per hirudines quam ſectionem fieri poteſt.

712. Quales Hæmorrhoides curant pleuritidem, peripneumoniam, & furunculos?

Qui laboravit diu hæmorrhoidum fluxu, eo autem ſuppreſſo in hujuſmodi morbos incidit, tali in homine ſi provocatur hæmorrhoidum fluxus, vel applicantur hirudines ad venas hæmorrhoidales, ab iſtis morbis liberatur, evacuato ſanguine, qui continet materiem, hos morbos inferentem; in hoc caſu parum juvat venæ ſectio in vena cava, quoniam non educit illum ſanguinem infectum.

713. Cur ex copioſiore fluxu Hæmorrhoidum generatur Cachexia, & Hydrops?

Qui obſervaverunt, tantum boni adferri Hæmorrhoidum fluxu, exiſtimarunt, ex nimia hac evacuatione fieri poſſe aliquid mali, ſed experientia conſtat, homines inde fieri tandem Cachecticos, & Hydropicos, quoniam hac evacuatione tanta demitur ſanguinis quantitas, ut dein, ex æquilibrio deſtructo, humores, vel ſponte corrupti generent Cachexiam, vel liqueſcentes forment Hydropem.

714. An hirudines ſunt applicandæ, ſi Hemorrhoides non tument?

Si vena portarum abundantia ſanguinis laborat, tumere ſolent, uude raro ex uſu eſt, per hirudines extrahere ſanguinem, ſi non tument. Atqui ſi non tument, difficile eſt detegere ramum in venam portarum deſinentem, quare applicatio hirudinum incertum exitum habet.

715. Qualis evacuatur ſanguis ex Hæmorrhoidibus?

Quoniam in vena portarum, ut alibi demonſtratum eſt, ſanguis nigrior, lentior, magiſque concretus hæret, ille evacuatus ex venis hæmorrhoidalibus, aliam indolem, & conſiſtentiam præbet, quam qui evacuatur ex venis venæ cavæ.

716. Cur Hæmorrhoides frequentes alvo adſtricta laborantibus?

Quoniam alvi excrementa dura, & compacta, comprimentia venas ſe in venam portarum exonerantes, faciunt, ut venæ circa anum ſe evacuare non potentes, & minus ſuſtentatæ, tumeant.

717. An omne album, quod in Hæmorrhoidibus ex ano evacuatur, eſt pus?

Hoc multi exiſtimarunt, ex ſimilitudine coloris, & conſiſtentiæ, unde ſuſpicati fuere, latitare ulcus, vel fiſtulam: ſed ſæpe exprimitur mucus naturalis copioſior ex inteſtino craſſo, quod ſedulo eſt ergo diſtinguendum.

718. An aloe Hæmorrhoides provocat, dum applicata conſolidat?

Si inhibetur conſolidatio per ſordes adhærentes, & minorem motum, in

ulceribus egregium est consolidans Aloe : sed eadem virtute stimulante, & calefaciente, si interne sumatur, promovet Hæmorrhoidum intumescentiam, & dolorem.

CAPUT V.

De Oedemate.

Definitio. 719. ETiamsi Veteres per Oedema quodcunque tumoris genus intellexerint, hodie vero a Medicis, & Chirurgis recipitur pro speciali tumore, & in quadam particulari parte, qui est albus, mollis, interdum paulo durior; laxus, vel quandoque rigidior; indolens sine sensus privatione, nisi acrimonia, vel nimia tensio dolorem inferat; gravis, frigidus, impressum vestigium diu servans; sensim crescens; permanens, vel abeuns, & redeuns.

Humor contentus. 720. Cuncta hæc phænomena probant, humorem viscidum, seu pituitosum esse collectum in ea parte, cujus partes solidæ sunt laxiores, & minori motu vitali præditæ, atque illum humorem integre occlusum hærere, vel aliquomodo servare communem circulationem.

Pars affecta. 721. Duo genera præprimis vasorum ab hoc abundanti humore occupantur. 1. Tunica cellulosa, sed, quoniam cutis ipsa quoque tumet, & pallet, 2. vasa arteriosa, & venosa lymphatica hac pituita quoque turgent.

Causæ. 722. Oedematis causæ ad hæc generalia reduci possunt: 1. quæ reditum lymphæ intercipiunt, ut angustatio venæ, vel vasorum Lymphaticorum. 2. nimia visciditas humorum. 3. laxitas, seu atonia partis. 4. motus vitalis debilior. Quare frequentius in partibus inferioribus; pueris, senibus feminis; post longos morbos; febrem quartanam; chlorosim; mensium suppressionem; evacuationem copiosiorem; sanguinis profluvium, vel missionem frequentiorem: podagram toleratam; ex abusu spirituosorum, vel aquosorum, & refrigerantium; corporis nimia quiete; morbis pectoris, aliisque morbis debilitatem inducentibus.

Differentia ab aliis tumoribus. 723. His propriis signis distinguitur a congeneribus tumoribus. Uti gravitate ab Empneumatosi; colore ab Emphysemate; indolentia, & pallore a Phlegmone; foveis relictis a Scirrho, & Struma.

Exitus. 724. Natum Oedema diu persistere solet, feliciter discutitur: interdum discusso tenuiore abit in Indurationem: sed pituita corrumpens commutatur in putrilaginem, ulcus sordidum, sphacelum: rarum est, si transit in suppurationem.

Curatio. 725. In Curatione attendendum ad causas: nam si fiat 1. ab angustata vena, inventa causa est tollenda. 2. Nimia visciditas est resolvenda calore artificiali *stimulantibus*, *calefacientibus*, *frictionibus*. 3. Laxitas curanda *roborantibus*, *adstringentibus*, & moderata sustentatione partium. 4. Motus vitalis languidior adjuvandus altiori locatione partis, *stimulantibus*, *moventibus*, *roborantibus*. Atque in caussis conjunctis, quod sæpe fit, dicta auxilia sunt conjungenda, in usu horum diu continuandum, ne faciat recidivam.

Quæstiones. 726. Cur gravidæ sæpe tentantur pedum Oedemate?

Experientia constat, multas gravidas affici Oedemate, & Varicibus pedis, &, si hoc tempore, vel sponte, vel post læsionem nascuntur ulcera, hæc solent difficulter consolidari, hoc non est mirandum, quia sæpe fœtus comprimens venam cavam, impediens liberum sanguinis reditum ex pedibus, facit, ut in vasis lymphaticis, & tunica cellulari, quæ se exonerant in hanc venam aliquomodo compressam, colligatur lympha, faciens tumorem œdematosum; atque ipsæ venæ inferiores ab impedito sanguinis reditu distentæ Varices formant. Si in hujusmodi dilatatis vasis fiat ulcus, ob continuum

es-

effluxum humoris difficulter ad consolidationem deducitur. Ne igitur in hujusmodi gravidis tumeant pedes, partes sustentandæ, vel ligatura expulsiva, vel tibialibus artificiosis.

727. Cur pedes frequentius, quam aliæ partes Oedemate tument?

Nulla pars, ut docet praxis, sæpius corripitur Oedemate, quam pes. 1. Quoniam humores per vasa sunt pellendi actione cordis, & arteriarum, &, quia pedes remotissimi sunt a corde, hujus potentia in propulsione circa pedes maxime evanuit, ut permittat faciliorem stagnationem. 2. Omnes liquores, licet agantur in circulum, non tamen sunt privati legibus gravitatis, quare, cæteris partibus, quum pedes sint partes inferiores in pedibus præcipue colligi debent.

728. Cur spirituosorum potatores circa finem vitæ plerumque tentantur Oedemate?

Abusus spirituosorum commune habet cum reliquorum abusu, ut sua abundantia obruat vires, & impediat coctionem humorum: sed quoniam simul afficit cerebrum, & spiritus, ut constat ex temulentia, hujus frequentiore affectione tandem generatur debilitas: itaque nascitur tandem corpus debile, & cruditatibus scatens. Adeoque corpus debilius non satis potens propellere humores, & liquores crudi inepti circulationi, facilius subsistentes, in tunica cellulari & lymphaticis Oedema inferunt.

729. Cur discussum Oedema vetustum sæpe infert morbos?

Multi experti sunt, discusso tumore œdematoso, aliquem deinceps natum esse morbum, quare timent quemcumque œdematosum tumorem, tam recentem, quam vetustum, discutere: sed si recens sit tumor, discutiendus humor adhuc bonus, nihil mali infert; si vero Oedema sit vetustum, quum humor stagnando sæpe sit corruptus, ejus discussio non raro alia potest inferre mala.

LIBER V.

CAPUT I.

De Cerebro, & Nervis.

730. UT Ossa, Arteriæ, & Venæ sunt partes corporis generales, ita quoque Nervi, qui hoc loco, cum eorum morbis, sunt pertractandi. Quare ordo exigit de iis jam agere: verum, quoniam vix intelligi possunt, sine præmissa cerebri descriptione, has partes eodem hoc Capite delibabimus. *Definitio Cerebri.*

731. Per Cerebri nomen non semper unicam specialem intelligunt partem; nam 1. plerumque intelligunt omnia contenta Cranii, quæ alias dicuntur *Encephalon*. 2. Alias hac voce Cerebrum, & Cerebellum cum Medulla oblongata complectuntur. 3. Vel duntaxat illam solam partem medullosam extus corticalem, quæ anteriorem superiorem, & lateralem partem cavitatis cranii adimplet, & posteriore parte finitur Cerebello. Ut intricatum hoc organum multis partibus compositum ordine pertractetur, incipiendum erit ab ea parte, quæ primo in conspectum venit ablato cranio.

732. Statim, sublato cranio, invenitur quædam membrana firma, & densa, duabus laminis constans, quarum exterior multis vasis, & ligamentis adhæret cranio, ut patet præcipue, si, dimidia cranii parte sola sublata, intueamur adhæsionem sub integra relicta parte. Hæc membrana cingit cerebrum, & cerebellum, & continuatur supra medullam spinalem, & exeuntes nervos: tenacissime adhæret basi cranii. Extima lamella non cedit a cranio, *Dura mater.*

& est aspera, multasque arterias habet in sua præprimis exteriore superficie, quæ cranio foveas imprimunt: interna autem lamella arcte exteriori ubique adhæret, nisi ubi sunt sinus, nam recessu hujus ab exteriore lamina formantur sinus; interna superficies admodum lævigata est: filamenta, quibus formatur, motu particulari donata sunt. Interna lamina emittit plana membranosa, quæ dicuntur Cerebri Septa. Arterias habet a carotidibus externis, internis, & vertebralibus, ad motum, nutritionem, & secretionem humorum, quæ multis anastomosibus uniuntur. Pauciores habet venas, quam partes aliæ, quum sinus cerebri loco venarum veniant. Nervi proveniunt ex pari quinto, octavo, & accessorio. Lymphatica visum fugiunt. Quædam quoque in ea deteguntur glandulæ.

Sinus Cerebri. 733. In Cerebro, seu potius in Encephalo, specialis structura venarum invenitur, habens figuram prismaticam, quæ venæ vocantur *Sinus*. Multi hujusmodi Sinus inveniuntur qui ex loco, vel cursu nomen habent.

Sinus sagittalis, seu *longitudinalis*, seu *falcis*, ille est, qui parvo principio incipit ab interiore superficie ossis frontis, inter cristam galli, & dictum os, sensim magnitudine increscens, arcuatim sub osse frontis, & sutura sagittali posterius tendit, supra dorsum septi falciformis, usque in occiput, qui locus vocatur Torcular Herophili.

Ubi sensim latior factus sinus sagittalis terminatur, incipiunt duo *Sinus laterales*, recipientes illum allatum sanguinem, eumque per inflexam viam, cujus fovea in cranio manifesta est, conducunt in saccum jugularem utriusque lateris.

Sinus quartus e regione glandulæ Pinealis incipit, ubi jungitur septum sagittale septo transversali, inde sursum posterius tendens desinit plerumque in Torcular Herophili, vel sinum lateralem raro in sagittalem.

Ad crepidinem inferiorem falcis plerumque decurrit Sinus, qui a quibusdam pro vena habetur, desinens in sinum quartum: hic vocatur *Sinus falcis inferior*.

Præter dictas annumerant Anatomici *Occipitales inferiores*, *Petrosos*, *Transversales inferiores*, & *superiores*, *Cavernosos Orbitales* & *Circulares sellæ*, qui ex variis partibus cerebri reducunt sanguinem per arterias allatum.

Omnes fere venæ opposito cursu se exonerant in sinus, ne nimis liber esset effluxus sanguinis.

In sinu sagittali quædam inveniuntur chordæ transversæ, quæ dicuntur *Chordæ Vvillisii*. Ut retineant latera sinus, & quasi pectinent sanguinem transfluentem.

Septa Cerebri. 734. A lamella interna Duræ matris dimittuntur expansiones membranosæ, se dimittentes inter partes cerebri, quæ vocantur Septa. Primum ex figura vocatur *falciforme*, sepiens cerebrum in duas partes laterales; Alterum *Transversale* dictum, distinguit Cerebrum a Cerebello. Tertium, *Septum posterius*, vel *occipitale* nominatum, Cerebellum in duas partes laterales sepit. Septum autem Lucidum, inter anteriores cerebri ventriculos, non est ejusdem originis cum prioribus. Sed inter anteriores, & posteriores cerebri lobos, quidam aliud septum prioris sobolis numerant.

Usus duræ matris. 735. Duræ matris, & earum partium usus est multiplex. (1) Cingere, & munire molle cerebrum, & cerebellum contra cranii duritiem. 2. præbere exeuntibus nervis capsulam firmam munientem, & involucrum medullæ spinali. 3. suis formatis septis impedire, ne una pars encephali premat alteram. 4. finibus suis adductum per arterias sanguinem reducere. 5. suo secreto succo internas partes humectare, & servare molles. 6. fibris suis motricibus, præter motum generalem vitalem, præbere partibus cerebri motum proprium ad secretionem spirituum.

Arachnoi. 736. Statim sub dura matre tenuissima invenitur tunica, propterea Arachnoi-

chnoidea vocata, in qua nulla vascula huc usque detecta, flatu elevabilis a subjecta, præprimis circa cerebri basin, cingens totam molem encephali, atque medullam spinalem. Quidam hanc pro speciali membrana habent; alii vero pro extima piæ matris habent, quum dura mater quoque ex duabus laminis componatur: denique a quibusdam pro tunica cellulari habetur. Hoc autem certum est, sulcos cerebri, & cerebelli per fibras harum membranarum colligi, easque suo interventu cerebri molem separare a dura matre, ut libere moveri possit. *dea tunica.*

737. Quæ membrana nudo oculo conspecta sub dura matre conspicitur, ita cingens cerebrum, ut appareat instar intestinorum convolutorum, & cerebellum instar cæpe tunicatæ perscissæ, generali nomine vocatur Pia mater: subtilissimi autem Anatomici hanc in tres laminas distinguunt, ut externa sit Arachnoidea descripta; media Cellularis, in qua vasa majora disponuntur, ut in panniculo adiposo sub cute, antequam cutim adeunt; denique intima, recipiens vasa perpendiculariter ex dictis majoribus provenientia, quæ impleta, & in aqua suspensa lanuginem exhibent conspectui. Hæc membrana firmat, dirigit copiosissima illa vasa, quibus scatet pia mater; Lymphatica vasa, & nervi ob exilitatem in ea non sunt detecta. *Pia mater.*

738. Massa totam Cerebri, & Cerebelli molem cingens, mollis, grisei coloris, sub pia matre latens, vocatur Cerebri, & Cerebelli Cortex, qui in cerebro, quasi intestinum esset, infractuose locatus est, sed in Cerebello per segmenta ordinata, qui anfractus, & segmenta iterum non nisi laceratione nonnullarum fibrarum piæ matris, resolvi possunt in minora majoribus simillima, quæ corticalis substantia non admodum crassa, seu lata videtur congeries vasorum, ex interna lamina piæ matris dimissa, quæ secundum Malpighianos congregatur in corpuscula glandulosa, sed secundum Ruischianos manet plane vasculosa. Hoc autem constat, in corticali hac substantia confici ex allato sanguine spiritus, atque istos tradi medullæ. *Cortex Cerebri, & Cerebelli.*

739. Ex omni parte Cerebri, & Cerebelli, ubi invenitur Corticalis descripta substantia, habetur quoque origo substantiæ albicantis, quæ ob similitudinem coloris, & consistentiæ cum medulla ossium a veteribus dicta fuit *Medulla*. Hanc credunt fere omnes Anatomici constare canaliculis cavis, ex cortice provenientibus, quos sæpe vocant fibras medullares, quamvis injectio Anatomica hos canaliculos implere non potuerit. Horum canaliculorum cursus fit per inflexam viam in cerebro, ut inde formentur ventriculi, & sæpe etiam fasciculatim procedunt: sed in Cerebello recta via tendunt in medullam oblongatam. Finis tandem horum canaliculorum est principium nervorum. Inter hos canaliculos quædam arteriæ majores decurrunt, ad vitam, & nutritionem in fibris his continuandam. *Medulla Cerebri, & Cerebelli.*

740. Dum ex utroque lobo cerebri medulla concurrit sub septo falciformi, exhibet ad conspectum, dimotis ad latera lobis cerebri, corpus aliquod albicans, quod ex colore vocarunt veteres Corpus callosum, in quo Lancisius frustra quæsivit animæ sedem, quum hic non habeatur nervorum origo, sed quarundam fibrarum medullarium congregatio. *Corpus Callosum.*

741. Corpus oblongum, albicans, extus plane medullare, dura, & pia matre tectum, intus vero corticale, hærens ad medium basis cerebri, in medullam spinalem continuatum, præbens originem omnibus nervis ex cranio provenientibus, vocatur ab Anatomicis *Medulla oblongata*. Ubi medius fasciculus medullæ Cerebelli jungitur medullæ oblongatæ, facit *protuberantiam annularem*, quam sæpe vocant *Pontem Varolii*. Superior Cerebelli fasciculus, adeuns medullam oblongatam, format *Nates*, *Testes*, & *Valvulam magnam* cerebri. Sed ex tertio fasciculo Cerebelli medullam oblongatam adeunte, formantur in medullæ oblongatæ caudice eminentiæ intus corticales, quæ dicuntur *Corpora Olivaria*, & *Pyramidalia* ex figura. Ex posteriore lo- *Medulla oblongata.*

bo

bo Cerebri fasciculus fibrarum medullarium anterius tendens, in utroque latere unus, format medullam oblongatam, qui fasciculi vocantur *Crura medullæ oblongatæ*. Qui vero fasciculi ex anteriore lobo Cerebri adeunt medullam oblongatam, extus medullares, intus corticales, vocantur *Thalami nervorum opticorum*. Et quoniam ex eodem lobo oblique accedunt fibræ medullares in medullam oblongatam desinentes, interſperſo cortice, hæ partes dicuntur *Corpora ſtriata*.

Ventriculi Cerebri. 742. Cerebri *Ventriculi* numerantur quatuor. Duo priores, ſeu anteriores, ſeu laterales dicti, in meditullio cerebri hærentes, ad frontem magis a ſe invicem diſtantes, horizontali diſſectione cerebri detegendi, oblongam habent figuram, interius teguntur tenuiſſima membrana, quæ videtur piæ matris propago.

Tertius ventriculus, duobus foraminibus, & rima donatus, eſt cavitas hærens ſubter prominentias, nates, & teſtes dictas; per primum foramen circa fornicis radices admittit liquorem ex ventriculis cerebri anterioribus: per ſecundum foramen liquorem circa annulares prominentias collectum: per rimam liquorem circa cerebellum collectum; qui collecti humores conducuntur ad infundibulum.

Quartus ventriculus. Ablato cerebro, & diſſecto cerebello, inter hoc, & ſubjectam medullam oblongatam, eſt cavitas, Ventriculus quartus dictus, qui receptum in encephalo humorem conducit in ſpinalem medullam: in hoc ventriculo eſt rima, quæ ex figura vocatur *Calamus ſcriptorius*.

Vaſa. 743. Cerebrum, ſeu Encephalon omnia genera vaſorum habet, & ſpeciale ex his eſt, quod vocatur *Sinus* (733) & *Plexus*, ſeu *Rete*. Nam *Arteriæ* nutritioni, & vitæ ſervientes (732) partium in Encephalo, ut alibi in corpore, decurrunt per meninges, & medullam. Sed quæ ex *Carotidibus internis*, & *Vertebralibus* coeunt ſub cerebri baſi in *Circulum Vvillifii*, dein poſt infinitas factas anaſtomoſes in cerebri, & cerebelli cortice perpendiculariter dimiſſis extremitatibus evaneſcunt. Sed inter cerebri lobum poſteriorem, & ſubjectam medullam oblongatam hæret quidam vaſorum plexus ex arteriis, & venis confectus, ſæpe poſterius inter cerebrum, & cerebellum viſui ſe exhibens, anterius in duas alas veluti expanſus, in ventriculis anterioribus ſe extendens, nominatus *Plexus Choroides*, qui per venam valvulis carentem ſanguinem exonerat, vel in ſinum quartum, vel in Torcular Herophili. Alter autem plexus in animalibus, quæ prona veſcuntur, major, in homine interdum non conſpicuus, ad baſin cranii hærens ſub dura matre apud ſellam Turcicam, vocatur *Rete mirabile*. Etiamſi multi negent Cerebro *Venas*, hodie tamen demonſtrant Anatomici, iſtas æque quam arterias omnia puncta corticis attingere, & reſorbere effuſum rorem: hæ ut plurimum oppoſito curſu oxonerant ſanguinem in ſinus. *Vaſa* autem *lymphatica* detegere non potuere; analogia tamen dictitat ea adeſſe. *Nervus* ad partium encephali motum, & vitam continuandum ex colli medulla natus, ingreditur cranium, jungitur pari vago, & diſtribuitur per encephali contenta.

Cerebellum. 744. Ad poſticam encephali partem hæret corpus globoſum, cortice, & medulla conſtans, ut cerebrum, ſed ſulcis ſemilunaribus exterius ornatum, quod vocant *Cerebellum*: hoc a cerebro diſtinguitur per ſeptum tranſverſum, ſed medullam ſuam medullæ oblongatæ confundit tribus diſtinctis faſciculis (741); fibræ medullares in hoc recta via tendunt.

Reliquæ Encephali partes. 745. Inter duos cerebri anteriores ventriculos (742) ab anteriori ad poſteriorem partem diſtenta membrana tenuis obſervatur, ſepiens hos ventriculos, confecta ex epitheliis ventriculorum, ut pleura format mediaſtinum, quæ vocatur *Septum lucidum*.

Ad cerebri baſin ſupra ſellam Turcicam invenitur productio medullaris, figuram infundibuli habens, unde vocatur *Infundibulum*; hæc productio medul-

dullaris, pia matre obvoluta, multisque arteriis ornata, recipit per foramen ovale ex anterioribus rorem, quem conducit ad medullam spinalem; alii putant desinere in glandulam pituitariam.

Pinealis glandula, est corpusculum globulosum, pinealis figuræ, molle, cinerei coloris, instar corticis cerebri, intus, & ad basin medullare, tectum membrana tenuissima, pisi magnitudine, hærens sub parte lata fornicis, ad finem ventriculi tertii, qui anus dicitur, ante prominentias, nates dictas.

Pituitaria glandula magnitudine fere fabæ, vel phaseoli minoris, hæret, in superiore parte excavata sellæ, inter duplicaturam duræ matris, quæ hic suspensa hæret ab eminentiis sellæ, relinquens aperturam, per quam infundibulum huic glandulæ annectitur: substantia est singularis, differens a cortice cerebri, & medulla, sed alba, & tenax; emissario visibili caret; videtur ut aliæ glandulæ secernere liquorem, minime vero imbibere, ut multi contendunt. Arteriæ veniunt a carotidibus, nervus a quinto pari, vena desinit in proximum sinum.

746. In theca vertebrarum a capite usque ad finem ossis sacri continetur massa albicans, quæ est continuatio medullæ oblongatæ cerebri, crassitiem circiter unius digiti habens; intus habet substantiam instar corticis cerebri; in anteriore, & posteriore parte habet scrobem; quo cerebro est propior, eo est mollior, sed sensim versus os sacrum redditur durior, & fibrosa: quamobrem hæc pars vocatur *Cauda equina*. Tegitur tunicis multis. 1. a pia matre, arachnoidea, & dura matre venientibus. 2. Tunica cellulosa, ligamentosa, & insuper theca ossea. In hac cellulosa continetur pinguedo. Arterias, & venas habet ab adjacentibus. *Spinalis medulla.*

747. An Cerebri cortex glandulosus, vel vasculosus?

Nemo negat hodie quin totus cortex constet vasculis, & præbeat originem medullæ, seu fibris medullaribus, sed disputant, num extremitates arteriarum cum vel sine folliculo glanduloso desinant in has fibrillas. Si examinentur omnia experimenta cum cerebro instituta, nil nisi aliquid verisimile pro glandulosa, & vasculosa substantia restat. Si autem ex verisimilitudine sit conjiciendum, major verisimilitudo pro sententia vasculosa, quam glandulosa est, quod nimis longum foret hic adstruere.

748. Duplicem possumus statuere nervorum originem 1. ex medulla oblongata, 2. Ex spinali medulla; seu qui oriuntur ex Encephalo, & qui ex theca vertebrarum veniunt. Omnes nervi ex utroque loco provenientes sunt continuationes medullæ; quare in spinali medulla invenitur cortex intus locatus, & medulla ad basin cranii, ne exeuntes fibræ medullosæ in fibras nervorum commutandæ, deberent perforare corticem. Origo fibrarum ex variis fit cerebri plagis, &, ut subtilissimi notarunt Anatomici, ex latere opposito; hæ fibræ fasciculatim collectæ egredientes, capsula a meningibus mutuata, corpus nervi constituunt. Hi nervi in utroque latere æquali numero oriuntur, quare semper intelligimus nervorum par, si unum assignamus nervum. *Nervorum origo & numerus.*

749. Primus nervus, qui ex medulla oblongata, seu tribus fasciculis medullosis ex anteriore, & inferiore parte cerebri provenit, vocatur *Olfactorius*, veteribus non numeratus, intus habet cavitatem cerebri ventriculis communem, dimittit fibras nervosas per os cribrosum in membranam pituitariam narium, ubi evanescit. *Nervi Medullæ oblongatæ.*

750. Secundum par nervorum, *Opticum* dictum, Veteribus primum, ex medulla Thalami nervorum opticorum venit, ad basin cranii, hi nervi post unionem secedentes adeunt bulbum oculi, atque sua medulla formant tunicam retinam. *Opticus:*

751. Tertium par, sed Veteribus secundum, ex postremis, & fere imis lateribus crurum medullæ oblongatæ provenit, post introitum in orbita format *Oculorum motorius.*

mat ganglion ex quo emittuntur ſurculi nervoſi ad muſculos , & tunicas bulbi .

Patheticus. 752. Quartum par , ſed a Veteribus omiſſum , Patheticum dictum , triplici ſurculo infra teſtiformes protuberantias natum gracile admodum , intrat cum oculorum motorio foveam oſſeam , & terminatur in trochleari muſculo .

Guſtatorius. 753. Quintum par , Veteribus autem tertium , a lateribus proceſſus annularis oritur , partim fibris mollibus ſenſui deſtinatis , partim durioribus motui famulantibus ; poſt originem in tres nervos ſuccedit ; ſuperior vocatur *Ophthalmicus* , tendens in omnia integumenta circa oculum , & faciem . Alter ramus vocatur *Maxillaris ſuperior* , quoniam per foramen rotundum e cranio egreſſus in omnes partes hujus maxillæ diſtribuitur ; unitur etiam pari ſexto ad formandum par intercoſtale ; & cum ſeptimo ad faciendam chordam tympani . Tertius ramus *Maxillaris inferior* dicitur , egreditur foramen ovale cranii , adit omnes partes maxillæ inferioris , & præcipue linguam , cui præbet organum guſtatorium .

Abducens. 754. Abducens nervus par ſextum eſt , at Veteribus quartum , a margine inferiore proceſſus annularis circa corpora pyramidalia proveniens , egreditur cum nervis tertii , & quarti paris e cranio ; ramulus unitus nervo quinti paris principium nervi intercoſtalis facit ; reliquus nervus tendit in muſculum abductorium oculi .

Auditorius. 755. Auditorius mollis , & durus , ſeptimum eſt par , ſed Veteribus quintum . Portio dura ab inferiore interiore annularis protuberantiæ parte oritur : mollis autem , quæ craſſior eſt , & foveam veluti impreſſam habet a portione dura , provenit circa ſcrobem , ſeu quartum ventriculum , ex medulla oblongata . Uniti nervi intrant foramen oſſis pretioſi ; mollis tendit ad apicem cochleæ , & ad veſtibulum labyrinthi : durior autem pergit per inflexum dein canalem , ut ex cranio exeat per foramen inter proceſſum ſtyloidem , & mamillarem , ubi inſtar pedis anſerini expanditur .

Vagus. 756. Par nervorum octavum , olim ſextum , multis faſciculis fibrarum medulloſarum ex medulla oblongata ſub adjutorio , emergit : jungitur nervo acceſſorio : exit per foramen cranii , per quod exit ſinus lateralis cerebri . Statim poſt exitum , concurrentibus nervis ab intercoſtalibus , format in collo duo ganglia , quæ dicuntur *Corpora olivaria Falloppii* : dein ulterius per pectus , & ventrem pergens præbet omnibus his partibus nervos . Qui nervi ex plexibus in pectore proveniunt , & ſurſum ad fauces tendunt , dicuntur *Nervi recurrentes* .

Lingualis. 757. Par nonum , olim ſeptimum , ex ea parte medullæ oblongatæ multis fibris oritur , quæ diſtinguit corpora olivaria , & pyramidalia , per ſpeciale foramen cranii egreſſum , junctum pari vago , ſurculum notabilem mittit ad linguam , unde accepit nomen .

Par decimum. 758. Par decimum Vvillifii , ex anteriore , & poſteriore parte medullæ oblongatæ proveniens , exiens inter primam , & ſecundam colli vertebram , potius ad ſpinæ nervos eſt referendum , & *Cervicale* vocandum .

Spinalis medullæ nervi. 759. Omnes nervi ex ſpinali medulla provenientes magis diſtinctis fibris a medulla ſecedunt , quam qui a medulla oblongata proveniunt : hi nervi faſciculatim collecti tranſeunt per foramina vertebrarum , quare tot ſunt paria nervorum , quot ſunt vertebræ , & foramina in oſſe ſacro , ſi par decimum medullæ oblongatæ ſimul recenſeatur : nam *Nervus acceſſorius Vvilliſii* a tertio , vel quarto pari ex collo veniens , per magnum foramen cranii encephalon intrans , non auget numerum nervorum , ex ſpina provenientium . Quare ex Collo prodeunt octo paria ; ex Dorſo duodecim paria , ex Lumbis quinque paria , & ex Oſſe ſacro totidem .

Nervorum fabrica. 760. Canaliculi medullares a medulla oblongata ex cranio , & ſpinali ex the-

theca vertebrarum fasciculatim exeuntes, atque in exitu vaginam seu capsulam accipientes, & ita ad omnes corporis partes tendentes, plerumque in itinere unionem facientes destinati ad sensum, & motum faciendum in corpore, dicuntur Nervi. Hi nervi quia constant 1. fibris medullaribus; 2. Capsulis has fibras cingentibus, & munientibus; 3. Liquore circulante in cavitatulis dictarum fibrillarum medullarium, qui vocatur spiritus; 4. Liquore inter fibras reperto, a solis capsulis coercito, qui vocari potest succus nervorum. Et quoniam 5. nervi in itinere sæpe conjunguntur, ubi faciunt quædam corpora olivaria, quæ dicuntur Ganglia, hæc ultimo loco sunt examinanda.

761. Fibræ medullares Cerebri, & Cerebelli distinctis originibus ab harum partium cortice provenientes, in medulla oblongata collectæ, inde fasciculatim exeuntes formant nervos, quæ fibræ licet collectæ, non tamen ita confunduntur, ut non manerent distincti canaliculi ab origine; donec desinunt in organa, ubi operantur, ut patet 1. ex earum distincta origine, & progressu, dum adhuc solitariæ: 2. ex vasis arteriosis intercurrentibus; 3. usu definito sentiendi, & movendi. *Fibrarum medullosarum origo.*

762. Has fibras intus cavas esse, & transmittere liquorem, quamvis visibiles non præbeant cavitates, ex his conjicimus. 1. quia totus cortex vasculosus impenditur medullæ. 2. Ex analogia cum aliis organis secretoriis. 3. Ex copia magna, & indole sanguinis delati ad encephalon. 4. Ex sanguinis difficiliori reditu per venas cerebri. 5. Ex canaliculorum horum incremento dum totum crescit corpus. *Canaliculos apertos esse.*

763. Quantus sit medullosarum fibrarum numerus, facile conjicitur; 1. magna mole cerebri, & cerebelli; 2. numero vasorum arteriosorum, in tomentum adeuntium; 3. punctis distinctis quibus sentimus, & partibus diversis, quæ solitariæ moveri possunt. *Numerus.*

764. Varius est harum fibrarum finis; 1. in organis sensuum instar pulpæ; 2. in organo tactus cum arteriis, & venis papillas formant; 3. in musculis attingentes fibræ evanescere videntur, adeo ut determinari nequeat, num fibræ musculares ex iis formentur, num vero has solummodo adeant; 4. multis in locis instar membranæ expanduntur, & ita desinunt, aut oculo amplius assequi non possumus. *Finis.*

765. Fibræ medullares, quæ hucusque fuere pulposæ, ex encephalo, vel theca vertebrarum exeuntes, capsula, seu involucro satis duro muniuntur, ne lædi, vel comprimi potuissent in itinere, sed ad organa venientes, istud iterum involucrum deponunt, quod a dura, & pia matre erat acquisitum. *Tunicæ.*

766. Spirituum per cavitatulas fibrillarum fluentium quantitatem magnam esse facile colligitur; 1. tota medullosa cerebri, & cerebelli moles in has fibras nervosas abit. 2. Nervi nodosi, laxi, diversimode currentes tamen prompte operantur. 3. ablato cerebro, vel cerebello, eorum nervorum ex his partibus venientium actio omnis cessat. 4. Omnis actio nervorum cessat si ligentur. 5. Si concipiantur canaliculi nervosi pro emunctoriis aliorum organorum secretorium. His si addantur quæ superius (763) pro magno numero fibrillarum adduximus, facile constat, quotidie ingentem copiam spirituum secerni, & ferri per nervos ad organa. *Spirituum quantitas.*

767. Hos spiritus æquabili fluxu ferri per cava fibrillarum, ex sequentibus constare potest. 1. Sanguinis inæqualis propulsio ex corde obtunditur canalibus duris cranii, per quos ire debet. 2. si quædam adhuc restaret, destrueretur frequenti sanguinis concursu in anastomosibus. 3. Continuari non potest arteriarum pulsatio in encephalo, quum arteriæ amittant solitam pulsantem tunicam. 4. Totum encephalon a cranio duro, & firmo munitum est. 5. Nulla hic mutatio ab actione musculari, & vario incremento pinguedinis. 6. fluxus fit per canales angustissimos. *Æqualis confectio.*

Tardus fluxus. 768. Hunc autem fluxum tardum esse, sequentia adstruunt, 1. Amisit sanguis fere omnem impetum a corde susceptum. 2. Tunicæ arteriarum in cerebro sanguinem propellentes multo tenuiores quam alibi in corpore. 3. Multo frequentior concursus sanguinis per directiones oppositas in encephalo quam in aliis partibus corporis. 4. Fluxus fit per exilissimos canales, quorum latera remorantur liquoris transitum.

Tenuitas. 769. Spiritus tenuissimos esse, sequentia comprobant. 1. Arteriæ encephali ita impleri possunt, ut tomentum referant, sed materia injecta non ingreditur canaliculos nervosos. 2. Ipsi canaliculi sunt tamen exiles, ut seorsim videri nequeant, per quorum tamen cavitates hi spiritus fluere debent. 3. Nervus transverse abscissus, microscopio conspectus, nullas cavitates visui exhibet. 4. Nervus ligatus propter accumulationem spirituum supra ligaturam non tumet. 5. Spiritus ipsi omnem visum fugiunt. 6. Fluunt per nervos Insectorum, quorum corpora non microscopio videri possunt. Horum tamen spirituum fluxu absolvuntur omnes motus, & sensus in corporibus viventibus.

Succus nervorum. 770. Qui liquor in capsulis nervorum hæret, soboles videtur istius succi, qui inter meninges, & in ventriculis cerebri secernitur, ex arteriarum extremitatibus, quæ distribuuntur per cellulosam tunicam nervi, & hoc fit præcipue in gangliis, qui humor ad nutritionem, & vitam fibrarum nervosarum est destinatus, ut alibi in corpore in interstitiis membranarum. Hujus succi nervosi vitia, quum hæreat in eodem nervo, sed inter fibrillas, utplurimum præpostere adscribuntur spiritibus. Hic quoque extillans gelatinosus ex nervo sauciato a multis pro spiritibus fuit habitus.

Exitus humorum. 771. Humores spiritus vocati cavitatulis recepti feruntur omnes ad fines horum canaliculorum, ubi absoluto munere redire debent pro maxima parte, ut novam præbeant materiem spiritibus. Qui tendunt ad musculos, inde referri videntur per continuata vasa lymphatica. Tendentes ad organa sensuum, ut in bulbum oculi, & labyrinthum auris, videntur primo præbere liquorem pellucidum, & dein absorberi, ut redeant cum lympha. Adeuntes glandulas, permisceri videntur vel lymphæ glandulas transeunti, vel succo a glandulis secreto. Ad papillas delati effundi videntur, ut ibi functo munere deinceps resorbeantur; sed tali modo ad cutim delati sub perspirationis insensibilis forma evanescunt. Hoc etiam sentiendum est de altero succo sola capsula nervi coercito, nisi quod hi humores ubique, & præcipue in gangliis nervorum, secernantur ex extremis arteriarum, etiam ubique ab absorbentibus venosis recipiantur, ut reddantur lymphæ, vel sanguini circulanti.

Ganglia. 772. In omnibus nervis, qui extra encephalon tendentes per corpus disperguntur, ubi inter se junguntur, vel surculos nervosos emittunt, inveniuntur corpuscula; plerumque ovalis figuræ, duriuscula, carnei coloris, quasi trunco nervi circumcreta, exterius veluti capsula tecta, habentia in medio veluti nucleum, qui digitorum compressione, & agitatione aliquomodo moveri potest: hæc corpuscula Anatomici vocant *Ganglia*, & quando ex tali ganglio multi disperguntur nervi, ut quasi rete faciant, eam expansionem vocant *Plexum*: interdum vero idem utraque nomina designant.

Ganglion adeuntes nervi. 773. Non solum canaliculi nervosi istius nervi, cui circumpositum est ganglion, meditullium fibrarum parallele currentium, formant, sed alii adeuntes a lateribus nervi suos canaliculos medullosos huic jungunt, ut constituant meditullium ganglii medullosum, & fibrosum, distinctis, minime confusis fibris constans. Quidam de canaliculis his adeuntibus non conjunguntur meditullio, sed in latera, seu capsulam ganglii evanescunt, ut præbeant capsulis motum vitalem.

Exeuntes nervi. 774. Simili modo ac intrarunt nervi ganglion, ita quoque exeunt per a-

xin,

xin, & ad latera ſæpe multis, & diverſis ſurculis nervoſis, qui mutuant capſulam a ganglio: quidam canaliculi medullares exeuntes in latera capſulæ nervi evaneſcunt, ad eumdem uſum, ut priores in capſulam ganglii. Omnes hi nervi prope ganglion craſſiores ſunt, quam ſi aliquantulum a ganglio receſſerunt.

775. Externum ganglii involucrum ſatis firmum, & durum eſt, exteriori involucro nervorum commune, & continuatum, ſed craſſius, & coloris carnei magis, conſtans fibris albicantibus, & rubentibus admodum intricato curſu reptantibus, uti in dura matre. Huic ſubjacet quædam celluloſa, quæ permittit nucleum ganglii in exteriore capſula aliquomodo moveri. Dein ſequitur alia canaliculis nervoſis tenaciſſime adhærens, ut pia mater cortici cerebri; hæc non ſolum cingit canaliculos, ſed & ſe immiſcet canaliculis nervoſis, ut ita uniti conſtituant faſciculum colligatum; & cohærentem. Inter hanc & exteriorem invenitur liquor gelatinoſus, & roridus, uti ſub dura matre, qui humor in cellulis tunicæ celluloſæ colligitur, & ſuccus nervorum vocari poteſt. *Capſula ganglii.*

776. Conſtat ergo ganglii meditullium ex canaliculis medulloſis nervorum involucro, quod videtur piæ matris propago, inter ſe nexis. *Meditullium.*

777. Arteriæ, & venæ, atque lymphatica hæc ganglia adeunt a partibus adjacentibus provenientia, quæ cruenta in majoribus gangliis viſui patent, & ganglio præbent rubrum colorem, hæc vaſa inde ulterius per capſulas adeuntium, & exeuntium nervorum diſtribuuntur, ſenſim vero graciliora facta. *Vaſa.*

778. Qui nervi gangliis donati, & qui iis carent?

Omnes nervi qui extra encephalon feruntur gangliis donantur, immo nervus tertii paris oculus motorius dictus, priuſquam muſculos, & bulbum oculi adit, format ganglion, ſed in olfactorio, optico, & auditorio non invenitur ganglion.

779. An ſpiritus nervorum ſpiritibus plantarum, vel fermentatis, comparandi, quia his refocillamur?

Spiritus plantarum ab his multum diſtant, cum unicuique plantæ ſunt ſpeciales; non omnia animalia iis utuntur; atque nervis applicati dolorem movent. Atque ſpiritus fermentati non fiunt ſine prævia fermentatione; non omnia aſſumpta fermentationi apta; nulla arte ex cerebro, vel nervo colligi poſſunt; applicati dolorem vovent, & nervos contrahendo in callum convertunt.

780. An ſenſus propagatur motu tremulo nervi ab organo ſentiente ad ſenſorium?

Multa huic ſententiæ obſtant. Fibræ ſunt pulpoſæ, ſibi mutuo contiguæ; laxæ; inflexam viam currentes; tenſæ manere nequeunt in varia flexura membrorum; partibus mollibus cinctæ; tranſeuntes per ganglia; quæ omnia, & plura alia in nervis detegenda ſuffocarent concitatum motum tremulum.

781. An ſenſus perceptio a fluxu ſpirituum ab organo ſentiente verſus ſenſorium?

Ita non attendenti videtur, quum actio prima ſenſus fiat in organo, & dein feratur ad ſenſorium: ſed obſtat naturalis ſpirituum ſecretio in encephalo, & inde delatio per nervum ad organum ſenſus: obſtat etiam ſpiritus non generari in organis, & ferri ad cerebrum, ſed contrario modo. Verum ſi per canaliculum plenum æqualis habetur fluxus, quamprimum ejus tranſitus turbatur, ſtatim etiam ad principium influens generatur mutatio, quæ a mente percepta ſentiri dicitur. Quare non opus ut fluant ſpiritus ad cerebrum, ad ſenſus actionem propagandam.

782. An ſenſus per ſuccum nervoſum? (770)

Hic succus, quia continetur in communi capsula quia in itinere, & gangliis secernitur, quia non communicat cum principiis nervorum, distinctum sensum præstare nequit. Sed requiritur liquor canaliculis distinctis fluens, quales sunt spiritus nervorum.

783. An nervus transverse abscissus nullum stillans liquorem probat nullos fluere spiritus per canaliculos?

Omnes liquores fluentes per canaliculos capillares continuos cessant fluere abrupto canaliculo, ut patet ab abscissis pedunculis fructum; quare ex hoc experimento pro absentia spirituum fluentium nihil concludi potest.

784. An nervus ligatus supra ligaturam non tumens instar arteriarum probat nullos perfluere spiritus?

In canalibus firmis, vel involucro firmo munitis per ligaturam injectam, nulla fit supra ligaturam intumescentia, ut patet in truncis plantarum; ita etiam in nervis. Sed quod venæ, & arteriæ tumeant, provenit inde, quum latera patiantur distendi ab interno implente liquore, quod in nervis non obtinet.

785. An intumescentia nervi ligati in junioribus animalibus comprobat spirituum transfluxum?

Quum in superiore experimento constet in adultis nullam fieri intumescentiam supra ligaturam, sed eam fieri in junioribus, id est laxitati dilatabili involucrorum adscribendum. Sed quoniam per nervum non solum fluunt spiritus, sed etiam per interstitia fibrillarum succus nervorum, & per vascula capsulæ sanguis, vel inde derivata lympha, incerta remanet probatio pro spiritibus fluentibus.

786. An liquor stillans ex sauciato nervo, vel tendine est spiritus?

Quoniam æque stillat ex pertusa capsula tendinis, quam nervi, humorque est gelatinosus qualis in articulis etiam invenitur, verisimilius erit credere ex nervis stillantem esse succum nervosum; & ex tendinibus liquorem esse, qui tendines oblinit, ne terantur ad latera vaginæ, in qua transit tendo.

787. Cur cerebrum propugnaculo osseo munitum?

Ne causis externis cerebrum molle esset expositum; ut haberet æqualem influxum, & effluxum humorum, quod fieri debet in vaso firmo, & pleno; ne actione musculari in sua sede turbaretur.

788. Per quas vias transsudat cera arteriis carotidibus injecta in sinus cerebri?

Quoniam per ramum arteriæ carotidis, qui distribuitur per duram matrem via est patentior, quam qui rami in cerebri substantiam se immergunt per has arterias desinentes in suas venas, quæ desinunt in sinus cerebri, satis facile transmitti potest cera injecta.

789. Num totum corpus constat fibris nervosis?

Totum corpus gaudere nervis, sensu, & motu adstruitur, sed inde non constat ex solis constare, obstat enim mollitudo nervi, qui munimento eget, atque inveniuntur multæ fibræ omni sensu carentes. Quare satius statuere totum corpus constare stamine quodam firmo, quo nervi, & reliqua vasa firmantur, ordine servantur, & muniuntur, ex quo stamine etiam excrescere videntur Epidermis, epithelium, ungues, & pili.

790. Cur nervi molles in origine, & fine, at in itinere duri?

In hoc loco intelliguntur canaliculi medullosi nervorum, qui in medulla cerebri, in fundo oculi, & labyrintho auris sunt molles. Quibus constat ipsos canaliculos præprimis ad sensum destinatos per se molles esse. Sed qui ad motum destinati sunt, paulo duriores inveniuntur, sed duritiem eam quam in nervis per corpus dispersis detegimus, a capsula nervorum dura habent.

791. An in omnibus extremitatibus arteriarum, ut in cerebro secernuntur spiritus?

Si lymphæ ſecretio habeatur pro ſpirituum ſecretione, ex arteriarum extremis fieret ubique ſecretio; ſed ſi veram intelligamus ſpirituum ſecretionem, ea fit in encephalo, & forſan in medulla ſpinali, ſed non in omnibus arteriarum extremis. 1. Quoniam ad ſpecialem ſecretionem ſpecialis requiritur actio, & organum. 2. Quia ab eo loco deberent oriri nervi.

792. An nutritius humor fertur per nervos, quia nervo deſtructo perit nutritio ejus partis?

Idem quoque eſſet ſtatuendum de arteriis, nam iis ligatis perit nutritio quoque partis: inde ſentiendum ad nutritionem non ſolum ſufficere allationem materiæ, ſed & motum, qui efficitur per nervum, requiri.

793. An conſtrictione fibrarum nervoſarum motus muſculorum?

Hoc ſtatuere velle, has habet difficultates. 1. Fibræ ſunt molles. 2. Recta via non tendunt. 3. Nimium in itinere paterentur attritum. 4. Aſſignanda iterum eſſet cauſa fibram trahens.

794. An ſpiritus ſunt de eſſentia lucis; quia tam promte operantur; oculi in ſanis ſunt pellucidi; & ſcintillantes in delirantibus?

Adducta argumenta nihil adſtruunt pro eſſentia lucis in ſpiritibus. Nam prompta operatio non demonſtrat celerrimum materiæ tranſitum ab organo ſentiente ad ſenſorium, cum in canali pleno cum æquabili fluxu, ſtatim in principio influxus habeatur mutatio, quamprimum ad finem ſiſtitur tranſfluxus, pelluciditas oculorum non dependet a luce in ſanis, ſed a puritate humorum, & corneæ, & quia pellucida admodum eſt tenſa. Scintillantes videntur delirantibus, quando retina oculi valide agitatur.

795. An ſpiritus ex Nitro aereo, quod inſpirando recipitur a pulmonibus, miſcetur ſanguini, & fertur ad cerebrum?

Hoc adſtruunt multis argumentis, quæ paucis verbis deſtrui poſſunt. 1. Quia in majore muſculorum motu, profundior, & frequentior reſpiratio fit ad recipiendum nitro-aereum. Verum in exercitiis celerior circulatio per pulmones; & major copia ſanguinis requiſita ad cerebrum, ut ex eo ſecernantur ſpiritus, concitatiorem reſpirationem exigit. 2. Quia muſculorum motus eſt peragendus effervеſcentia inter nitro-aereum, & ſalino-ſulphureum ſanguinis. Neque ea principia in ſanguine ſunt detecta, neque per efferveſcentiam peragitur motus muſcularis. 3. Quia ſunt particulæ mobiliſſimæ, & admodum elaſticæ. Quaſi omne mobiliſſimum, & elaſticum faceret motum muſcularem, quod contrarium patet in alcohole, neque nitro-aerei natura eſt cognita, quum hucuſque a nemine potuit pertractari. 4. Quia volatilia, nullum veſtigium relinquentia. Hoc etiam verum in alcohole, & camphora, quæ propterea non faciunt ſpiritus; quod nitrum aereum nullum veſtigium relinquat, facile concipitur, quoniam eſt mera hypotheſis in rerum natura non exiſtens. 5. Quia omnia animalia moriuntur in vacuo ex defectu nitro-aerei. Verum eſt animalia non ſolum in vacuo perire, ſed etiam in aere non renovato; ſed hoc fieri defectu nitro-aerei, hucuſque experimentis non eſt firmatum. 5. Quoniam pulmonis affectiones debilitant. Probat quidem hoc experimentum præcipuum eſſe præparationis organum, cujus affectione homo debilitatur, ſed nihil adſtruit pro receptione nitro-aerei. 7. Quia tam cito afficimur ab aere infecto. Imo aer ſpiritu acido vago infectus ſubito extinguit hominem, atque exhalans ſpiritus nitri; quare talis infectio eſt contraria hypotheſi: & quis demonſtravit in aere peſtilentiali nitro-aereum deficere? 8. Denique contendunt cerebrum albicans, ſanguine rubro privatum, aptiſſimum eſſe ad recipiendum nitro-aereum. Sed illi neſciunt totum corticem ſcatere arteriis, & quaſdam arterias ferri etiam per medullam; atque albedine tantum probare vaſcula illa liquore pellucido plena eſſe, & præterea nihil.

796. An ſpiritus aliquid æthereum, libere vagans ſuis globulis rotundis per

per nervos, sed a voluntate in motum concitatum, motum muscularem faciens?

Satius foret fateri ignorantiam, quam hujusmodi dare rationem, quoniam supponunt æthereum omnia penetrare, quod ergo a nervis coerceri nequit: atque supponunt modo aliquid intermedium inter mentem, & organum movens, quod intellectu est difficilius quam est statuere spiritus fluentes per nervos.

797. Cur nervi siccati amittunt actionem sensus & motus?

Quoniam in exsiccatis nervis non fluunt spiritus, quibus adscripsimus actionem sentiendi, & movendi.

798. An ungues, & pili non ex nervis generantur, quia sensu carent?

Nervi spiritibus privati, quia non sentiunt, si abirent in ungues, & pilos, has tamen partes non sentientes potuissent formare: sed inde quoque inferri non potest, has partes ex nervis nasci. Sedula Anatomicorum observatio docuit, pilos, ungues, & epidermidem generari ex generali stamine solido, quod etiam firmamentum nervis præbet.

799. Cur nervi circa ganglia crassiores, & coloratiores?

Capsulæ nervorum vasa circulatoria non solum accipiunt a dura matre, sed etiam in dispersione per corpus, præcipue eorum ganglia ab ambientibus partibus arterias, & venas accipiunt, quorum vasorum accessu non solum ganglion redditur crassius, & rubicundius, sed quoniam inde cruenta vasa distribuuntur per intrantium, & exeuntium nervorum capsulas, in hoc loco capsulæ fiunt crassiores, & coloratiores, quam in locis remotioribus, ubi accepta vasa sensim magis magisque gracilescunt.

800. Cur nervi remotiores ab origine gangliis donati?

Quia recepta vasa circulatoria in capsulis nervorum sensim ramificando fiunt graciliora, & tandem ad majorem distantiam evanescerent, vel inutilia fierent præ nimia tenuitate; & quia spiritus per longiores canaliculos fluentes egent motore: inde ganglia his data, quæ nova recipiunt circulatoria vasa, & sua actione adjuvant fluxum spirituum per nervos.

801. Cur nervorum involucra in itinere accipiunt nostra vasa?

Nervorum fibræ medullares externe irrotandæ erant succo laudabili nutritio, si ergo illum succum tantum in solo principio capsularum a meningibus provenientium recipere potuissent, via nimis longa foret, antequam hic succus ad fines nervorum veniret: propterea in itinere datæ sunt venæ adeuntes, quæ hunc succum absoluto munere resorbent: & datæ sunt arteriæ novum suppeditantes.

802. An motu oscillatorio tunicarum promoventur motus spirituum per canaliculos medullosos nervi?

Multæ sunt rationes confirmantes. 1. Impressus motus per urgentem sanguinem in encephalo sufficere non videtur ad ducendos spiritus per exilissimos canaliculos medullares ad longam distantiam. 2. Omnis circulatio continuatur constrictione alterna tunicarum. 3. Capsulæ constant omnibus partibus, quæ ad motum vitalem requiruntur. 4. Laxitas solidorum etiam inducit movendi impotentiam. 5. Stimulus ad quamcumque capsulam nervi motum spirituum auget.

803. An fibrarum medullosarum in ganglio collectio probat earum confusionem?

Possunt multi canaliculi in fasciculo colligi sine cavitatularum communicatione; hoc fieri in gangliis satis constat ex sensu, & motu distincto a nervis, qui ganglia transierunt.

804. Cur hystericis, & hypochondriacis sæpe ganglia majora & hydatidibus obsessa?

Quoniam causa irritans eorum corpora, ut inde fiant spasmodicæ contra-

ctio-

ctiones, præprimis latitat in ſucco nervoſo, qui copioſius in gangliis, & dura matre quam aliis in partibus nervorum ſecernitur, & inde hic magis quam alibi hærens, involucra gangliorum laxata tumere facit, & in vaſculis lymphaticis aut tunica cellulari hydatides format.

805. An ganglia in Cerebri, vel Duræ matris ſubſidium veniunt?

Quoniam Cerebri munus eſt ſecernere ſpiritus, iſtoſque infundere medullaribus fibris; ſed Duræ matris ſecernere humorem nutritium inter ſe, & piam matrem deponendum, atque ſuis fibris motricibus motu ſpeciali vitali donatis, contenta placide agitare, & liquores propellere. Gangliorum ergo munus, quum reſpondeat uſui Duræ matris, minime vero functioni cerebri, in auxilium Duræ matris venit.

806. An ganglia in ſomno otiantur, in vigilia vero prompte ſua munera exſequuntur?

Quum actio gangliorum non ſit voluntaria ſed conſtans, uti omnis motus vitalis, qui & in ſomno, & vigilia eſt perpetuus, nulla eſt ratio ſuadens credere ganglia in ſomno otiari.

807. Cur ex tumore, vel contuſione ganglii paralyſis partium infernarum?

Omnes nervi ad motum deſtinati, antequam ad organum veniunt, tranſeunt per aliquod ganglion; hoc ſi contundatur, vel tumeat, illæ fibræ medulloſæ nervi per ganglion tranſeuntes ita comprimuntur, ut ex denegato tranſitu ſpirituum pars inferior ex hoc ganglio nervos habens, reddatur paralytica.

808. An motus voluntarius a gangliis?

Hoc nonnulli ſtatuunt ſine ulla ſpecie veri, quia actio mentis non habetur in gangliis, & quia nervi ſenſus, & motus animalis, & vitalis tranſeunt per idem ganglion, ergo omnes muſculi ex eodem ganglio venientes ſimul contraherentur, ut interdum fit in convulſione ab irritato ganglio.

809. An motus vitalis, & animalis languidior, & ſenſus hebetior fieri nequit ſine ſpirituum defectu, per ſolam laxitatem capſulæ nervi?

Ad motum, & ſenſum non requiritur ſola ſpirituum præſentia, ſed etiam æqualis fluxus, qui laxitate diminutus eodem modo motum languidiorem, & ſenſum hebetiorem facit, ut fit ex ſpirituum defectu.

810. Cur morbi nervorum præcipue circa ganglia?

Præcipui morbi nervorum latitant, vel in ſtructura capſularum, vel in ſucco nervoſo. Quoniam utraque hæc maxime valent circa ganglia, morbi quoque in his partibus præ ceteris obſervantur. Atque concurſus multiplex nervorum circa plexum hanc frequentiam malorum auget.

811. An non poſſunt convulſiones fieri motu inordinato fibrarum in capſulis?

Quoniam æquabili motu vitali capſularum propelluntur ſpiritus, ſi ille itaque motus ſit validior, tanto impetu truduntur ſpiritus ad muſculos motus animalis, ut illi interdum fortius quam ex voluntate agitentur. Inde ex inflammatione vel punctura irritante capſulam nervi, non raro diræ concitantur convulſiones.

CAPUT II.

De Dolore.

812. QUum duæ ſint nervorum functiones ſentire, & movere, ſed quia motus non intelligi poteſt niſi præcedat cognitio fabricæ muſculorum, ſolius ergo ſenſus morbos hic proponemus: quia vero tribus modis vitari poteſt, ut eſt inſenſilitas, ſenſus alienus, & major, qui Dolor vocatur,

tur, ex his tantum ſelegi Doloris deſcriptionem, quum ſæpe a Chirurgis debeat pertractari, ægroſque maxime inſtiget ad quærendum auxilium, ſed reliquæ duæ ſpecies raro Chirurgi exigunt opem.

Definitio. 813. Quoties in organo ſentiente ingratus, & fugiendus vehemens ſenſus concitatur; quem non ſolum homines, ſed & cuncta animalia conantur evitare, illa ingrata perceptio vocatur Dolor. Quaſi ille nobis eſſet datus tanquam monitor, qui indicaret Organum, vel partem corporis viventem in periculo interitus verſari.

Cauſæ. 814. Cauſarum duo ſunt genera: unum quod tam manifeſte operatur, ut nemo dubitare poſſit: alterum quod magis obſcurum eſt, ut egeat progreſſa cognitione. Utraque genera agunt vel in partes firmas, vel fluentes, vel actiones, aut in plures ſimul.

Manifeſtæ. 815. Nemo negare poteſt, quin in compreſſione per pondus quodcumque, ligatione, & valida extenſione, nervorum canaliculus anguſtetur, ſive complanetur, ſive circulariter contrahatur, ſive extenſione graciléſcat. Unde cognitio doloris in fractura, & luxatione, ſatis conſtat. Cognita hæc cauſa niſi tollatur, fruſtra tentamus levamen adferre dolori; ſed ea ſublata ſtatim non ceſſat dolor, ſed ſenſim miteſcit, niſi hæ cauſæ aliquam deſtructionem fecerint, vel nimis diu duraverint: quare monemur, quum fieri poſſit, tollere cognitam cauſam.

Minus manifeſtæ. 816. Proxime his accedunt, quæ æque videntur manifeſtæ quam priores, ſed ex quibus tamen tam plane demonſtrari non poteſt, canaliculum nervoſum anguſtari. Quemadmodum in *Combuſtione*, qua fibræ primo corrugantur, & dein rumpuntur. In *vulnere*, quo contractio automatica fibrarum paucioribus fibris ſuſtentatur; qui dolor intenditur accedente labiorum inflammatione, cujus intumeſcentia, & aucta contractione fibræ nervoſæ magis tenduntur. In validiore *Exſiccatione*, non ſolum accurtantur, ſed, & ita anguſtantur canaliculorum cavitates, ut non maneat liber ſpirituum tranſfluxus. *Acria* autem applicata, ſi conſiderantur tanquam partes acutæ prementes, facilem intellectum ſuggerent, uti omnia acria mechanica; ſed in ceteris acribus potius videtur, inſtigato motu vitali iſtius partis diſtenſionem, & compreſſionem faciente, dolor generari. Ut leniatur ambuſtionis dolor, applicanda ſunt laxantia, humectantia, & pinguia mollia. In vulneribus præter vulneraria applicata, & in vulneribus nervorum balſamica, ita adducenda ſunt labia dehiſcentia, ut minus valeant formare tractionem, partibus integris relictis. Exſiccationis dolor exigit humectans, atque in partibus externis multum juvat tectam ſervare partem, ut aer exſiccans accedere non poſſit. Sed acria mechanica ſunt tollenda, & læſio facta ut vulnus tractanda; ſi vero acria non ſunt mechanica, conducit abluendo id primo tollere, & dein pingue, & mucilaginoſum applicare, quod id acre in ſe recipit. Omnia hæc medicamina in propriis iſtis morbis inveniri poſſunt.

Abſconditæ. 817. Magis latentes cauſæ infinitæ ſunt dolores inferentes; patiuntur tamen utcunque ad has ſpecies referri. 1. Quæ extendendo partem dolorem inferunt, ut omnis impletio validior; impetus humorum ad aliquam partem major; impeditus tranſitus in circulante humore: qua extenſione latera fibræ nervoſæ tenſæ anguſtantur, vel quatenus factus tumor adjacentia comprimat. 2. Quæ conſtrictionem validiorem faciunt: uti ſpaſmi, quibus pars media tenſa, & indureſcens anguſtatur; vel ſi fibra ſpaſmo conſtricta aliquam partem ambiens, eam valide premit. 3. Omnes humores acres, ſive ingeſti, ſive in corpore nati, ut & excreſcentiæ acutæ duræ, ut acria externa, frequentiſſimam præbent cauſam doloris, & exigunt verſatiſſimum in arte medica, qui valeret omnes has ſpecies cum appropriata curatione rimari. Et quia de his omnibus ſatis egimus in *comp.* T. 17. non erit opus plura his addere.

818.

818. Quoniam Dolor est sensus vehementior, & molestus, solus Nervus sensibus dicatus doloris sensum præbet. Qui autem putant, solos nervos tactui destinatos adferre dolorem, non observarunt oculos a majore luce, aures a vehementiori sono quoque dolere, qui dolor ab iisdem causis in tactus organo non fuisset concitatus. Forsan ille sensus molestus, qui percipitur in homine nimis diu esuriente, vel sitiente, ad hanc speciem quoque conferri potest. *Nervus dolens.*

819. Qui vero nervi ad motum animalem omnium musculorum voluntariorum dicati sunt, ab iisdem causis amittunt potentiam movendi, sed nullam præbent doloris ideam. Ita etiam nervi motus vitalis generalis cordis, & arteriarum, non inferunt dolorem, sed virium debilitatem. Ambigere autem videntur nervi, qui præbent spiritus pro motu pulmonis, & organorum chylificationis; nam ab affectione harum partium quædam species doloris generatur, quam vocamus *Anxietatem*, quæ in membris externis, quamvis præsens sit in iis organum sensus, & motus vitalis, non observatur. *Nervi doloris immunes.*

820. Omnes causæ Dolorem facientes probant, spirituum liberum fluxum per nervum sentientem impeditum, sive fiat arctando, sive comprimendo, sive extendendo ut fiat angustior, esse causam proximam doloris: sed si spiritus non transfluunt, propter deficientem causam pellentem; generatur stupor, & insensilitas: si integre subsistit spirituum fluxus, Dolor mutatur etiam in sensilitatem. *Causa proxima.*

821. Duobus modis levamen adfertur Dolori. 1. Per auxilia, quæ tollunt doloris causam, quæ multiplicia sunt, ex natura causæ petenda: hæc semper conducunt. 2. Quæ sensum doloris exstinguunt, inde *Narcotica* dicta. Hæc fere in omnibus doloribus adferunt levamen, sed non semper fidele: nam in principio inflammationis morbum augent, verum maturitatis tempore cum diluentibus data prosunt. Doloris podagrici metastasin solent facere, vel protrahere morbum: quare non nisi in dolore intolerabili exhibenda, vel applicanda. Qui Dolorem Ischiaticum, vel Rheumaticum, narcoticis compescit, eum ad aliquot annos firmare docuit experientia. Sed dolor ex mobilitate partium natus optime Narcoticis obtemperat, quod in hac specie doloris colici sæpe experimur. *Anodyna.*

822. Cur punctura nervi sensim majorem dolorem excitat?

Multæ hic sunt concurrentes causæ. Punctura effusionem humorum fecit, qui sensim majore copia collecti in nervi capsula, canaliculos comprimendo dolorem inferunt. 2. Capsula ab irritamento irritata inflammatur, sic crassescens contentos etiam urget canaliculos. 3. Effusus humor alienus tangens nudos ibi canaliculos, præprimis si hic stagnans humor acrimoniam acquirit.

823. An partes firmæ nervi læsi dolorem inferunt?

Quidam putant fibram tensam ruptioni imminentem inferre dolorem, sed quoniam demonstravimus sensum deferri per spiritus, non vero per fibras, harum mutata dispositio, nisi quatenus inducit impeditum spirituum transfluxum, dolorem generare nequit.

824. Cur læsa viscera interna majorem anxietatem, quam dolorem, inferunt?

Quum in visceribus internis pauci sint nervi sensui dicati, eorum affectio minus dolere potest, sed quoniam habent præter motum generalem vitalem, etiam motum particularem suæ functionis privatæ, hæc actio læsa anxietatem infert.

825. An dolor *Solutio continui*?

Quoniam in partibus firmis statuitur continuum, & in liquidis contiguum, atque demonstravimus sensum deferri per spiritus liquidos, in solutione continui locari non potest doloris causa: quod autem ante ruptionem factam

concitetur dolor, fit, quoniam eo tempore simul inhibetur in ea parte spirituum transfluxus.

826. Cur adstringentia frigida sæpe compescunt dolores?

Hæc applicata si sistant omnem spirituum fluxum, infideli lenimine compescunt dolorem tollendo sensum, nam redeunte motu huic parti, magis quam antea solet sævire.

827. Quis dolor lenitur venæ sectione?

Omnes fere dolores per venæ sectionem mitescunt, quia sanguinis evacuatio minuit actionem: sed si dolor fiat, vel a majore impletione vasorum per sanguinem, vel per majorem impetum, conducit sanguinis detractione lenire dolorem; sed si dolor fiat per acrimoniam minori corporis actione natam, lenitur venæ sectione, sed cum detrimento ægri, quia vires minutæ ansam præbent generationi ejusdem acrimoniæ.

828. In quo casu miscent purgantibus anodina?

Si alvus sit ducenda, uti in Colico dolore, & timor est per purgantis actionem magis intendi dolorem.

CAPUT III.

De naso, & Olfactu.

829. ABsoluta structura, & functione nervorum generali, ordo dictitat, particularia sensuum organa pertractare: sed quoniam in his, præter mirabilem nervi locationem, specialis est organi fabrica, hæc semper præmittenda erit. Quare primo exhibebo nasi fabricam, & quomodo nervus in eo organo est locatus; dein specialis naso sensus, qui vocatur Olfactus, est rimandus, ut ex his facile harum partium, & functionis intelligantur morbi.

Definitio. 830. Media maxime prominens faciei pars, figuræ fere pyramidalis, quæ constant tribus planis lateribus, quorum unum adhæret faciei: basis habet duo foramina, quæ dicuntur *Nares*, sed tota vocatur *Nasus*, Græc. *Rhin*, & *Mycter*.

Partium nomina. 831. Pars nasi a facie maxime distans vocatur *Dorsum*; & eminentia, quæ in ea interdum magis prominet, *Spina*, seu *Rhachis*; pars nasi superior intra oculos *Colatorium*, seu *Radix*; ima & maxime eminens pars *Globulus*; margines vero inferiores a facie ad dictum globulum protensæ, & mobiles, *Alæ*, seu *pinnæ*; quæ pars hujus pyramidis, seu nasi in duas partes laterales distinguit, ut fiant duæ cavitates, vocatur *Septum*, *Columna*, & *Diaphragma nasi*.

Cartilagines. 832. Pars anterior Septi mobilis formatur cartilagine, sine pari; alæ autem in utroque latere duabus admodum flexibilibus cartilaginibus conficiuntur, quæ interdum ex pluribus segmentis compositæ sunt.

Ossa nasi. 833. Nasus concursu variorum ossium configuratur. Ossa nasi formant radicem; maxillaria autem latera radicis; lachrymalia initium radicis nasi; spongiosa interna cava narium implent; Cribrosum septi superiorem partem format; os frontis superiorem partem initii radicis nasi ponit; ex sphænoidis processu formatur interna inferior septi pars; os palati radicem nasi usque ad orbitas sustentat; vomer maximam partem septi præbet.

Integumenta. 834. Nasus externe communibus tegitur velamentis. 1. Epidermide. 2. Cute, quæ tenuior, & tenacior, firmiter adhærens partibus subjectis. 3. Cellulosa tunica, minori copia pinguedinis impleta quam in reliqua facie. Integumenta ad margines narium uniuntur membranæ internæ, vel in eam abeunt.

Musculi. 835. Tribus paribus musculorum præprimis movetur nasus. 1. *Depressor alæ*

alæ nasi; ab aliis *Myrtiformis* dictus, ab exteriore parte maxillæ superioris ad radices dentium inciforiorum, usque ad caninum dentem; incipiens; tendit ad septum narium, & partem foraminis narium, quæ labro superiori est continua, quas partes versus maxillam trahit: seu nasum deprimit. 2. *Compressor naris* ab exteriore parte radicis alæ natus, curvo ductu procedens, & instar membranæ expansus supra alas narium, dorso nasi infigitur, ut comprimat alas versus septum nasi. 3. *Levator labii superioris alæque nasi*, qui ab aliis vocatur *pyramidalis*, oritur a nasali processu ossis maxillaris superioris, descendens bipartitus, definit unus fasciculus in alam nasi, alter in marginem labii superioris, quas partes sursum tollit, & cutim corrugat.

836. Cavitates in ossibus cranii, & maxillæ superioris, intus membrana mucum secernente obductæ, vocantur etiam *Sinus*. Tales inveniuntur duo plerumque in osse frontis sub parte eminente superciliorum, inter lamellas osseas hic a se invicem secedentes, qui dicuntur *Sinus frontales*; si sepimentum ad radices narium deficit est una continua cavitas: hi sinus duabus aperturis confectum mucum in cava narium deponunt. 2. In utroque osse maxillari superiori amplissimus est sinus, fere ab oculi orbita ad radices dentium extensus; qui sinus, *Antra Higmori* dicti, satis amplis aperturis in cava narium patent. 3. In osse sphænoide sub processu, quem vocant sellam Turcicam, sinus hæret sinu frontali utplurimum major, qui vocatur *Sinus Ephippii*: hic multis foraminibus etiam in cava narium se exonerat. Præter humores hos ex sinibus profluentes, ipsa ossa spongiosa pituitaria membrana tecta, & os Ethmoides multum pituitæ naribus præbent: dein ex sacco, seu ductu lachrymali tenuis quoque huc confluit humor, qui irrigat. *Sinus.*

837. Cava narium, & statim dicti sinus obteguntur intus membrana molli satis crassa, & tenaci, quæ *Pituitaria* sed *Schneideriana* ab inventore, vocatur: in qua ordine disponuntur fibræ medullares nervi olfactorii, formantes papillas, ut in cute, sed minores; hæc videtur versus cava narium tegi tenui epithelio; externe vero ei adhæret cellulosa, per quam multa vasa cruenta decurrunt: arteriæ veniunt ab Carotidibus; venæ exonerant in jugulares multum muci absorpti cum sanguine. *Nervus* quinti paris huic præbet surculum, ex cujus irritatione videtur sternutamentum concitari. Multas habet hæc tunica cryptas mucum secernentes, ne partes hæ continuo aeris transitu exarescerent, & ut maneat nervus Olfactorius humidus. *Pituitaria membrana.*

838. Præter membranam hanc, alia est, quæ, ut alibi tegit ossa narium, & cartilagines, quæ inde vocatur *Periosteum*, & *Perichondrium*. *Periosteum & perichondrium.*

839. Ex singulis cryptis membranæ pituitariæ enascuntur *Pili*, qui *Vibrissæ* dicuntur, exiguæ admodum ante pubertatem, sed dein sæpe ita increscentes ut extra nares promineant: videntur natæ Vibrissæ, ne pulveres, vel animalcula cum aere attracta intrarent pulmones. *Vibrissæ.*

840. Nervus Olfactoribus (749) a medulla oblongata anterius tendens in fovea relicta in ea parte cerebri, inferius expansa dura matre molliter suffultus, ad os Etmoidis, cujus foramina intrat, & implet, dein transiens distribuitur in membranam pituitariam, ut constituat Olfactus organum. *Nervus Olfactorius.*

841. An mucus fertur per foramina ossis Ethmoidis ex cerebro in nares? *Quæstiones.*

Affectionem membranæ pituitariæ in sinubus frontalibus, & Ephippii quoniam judicarunt in cerebro sentiri, ansam dedit judicandi expurgationem per nares fieri ex cerebro: omnino autem negari nequit quin aliquid cum nervo Olfactorio delatum, etiam ex encephalo per nares expurgari possit.

842. An mucus oris fertur per foramen palati pone dentes inciforios?

Hoc foramen in sceleto est apertum, sed in viventibus nulla invenitur apertura communicans inter cava narium, & cavitatem oris: sed ex palato molli, radice linguæ, & tonsillis hic mucus provenit.

843. An ſinus maxillares ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci ſecretionem?

Omnia oſſa ſunt medulla plena, quæ ſuppeditanda erat articulis obliniendis, ſed quoniam hic non habetur articuli motus, non requirebatur medulla, ſed ad formandam faciem oſſea firma requirebatur expanſio; ne itaque nimis magna eſſet moles oſſea, intus fabricatæ ſunt hæ cavitates, quæ membrana pituitaria intus tectæ potuiſſent ſimul ſuggerere mucum ad præveniendam excreſcentiam partium, quas lambit in reſpiratione aer.

844. An mucus ſecernitur ex arteriarum extremitatibus, vel glandulis, vel cryptis?

Triplici modo ſecernuntur humores qui evacuantur; ros exhalans ex extremitatibus; liquor tenuis alicui uſui deſtinatus per glandulas ductu excretorio donatas; liquor vero obliniens, & tenax confunditur in folliculis, vel cryptis, qui dein inſpiſſatus emittitur. Quare muci ſecretio ad hanc tertiam ſpeciem referri debet.

845. Ubi nervi nudiſſimi?

In narium cavitate; nam tenuiſſimo epithelio tantum tecti ſunt, & a particulis odoriferis exiliſſimis affici poſſunt.

846. Cur facilior hæmorrhagia ex naribus, quam aliis partibus?

Quoniam vaſa hic nudiſſima, minus ſuſtentata, humida, laxa, arteriæ apertiſſimæ mucum ſuppeditantes.

847. Cur irritationi narium conſentiunt organa ſternutatoria, & lachrymæ copioſius funduntur?

Duplex genus nervorum conceditur huic membranæ, unus qui vitæ hujus membranæ eſt deſtinatus, communis nervis ad organa reſpiratoria, & lachrymoſa tendentibus, hujus igitur irritatione reliquæ partes in conſenſum trahuntur. Scopus hujus communicationis eſt, ut aer vi pulſus excutiat irritans, & ut confluentes lachrymæ hoc abluant.

848. Unde tantus muci proventus in coryza?

Quoniam late eſt extenſa membrana, non ſolum per cava narium, verum etiam per omnes ſinus, cujus ſecretio ſi augetur, uti fit in Gravedine, magnam muci copiam, vel craſſioris, vel tenuioris præbere valet.

De Odoratu.

Olfactus definitio. 849. Dum aer, intrans nares, ibidem quendam ſenſum excitat, qualis nullibi in reliquo corpore excitari poteſt, hic ſenſus ab omnibus vocatur *Olfactus*, & *odoratus*.

Odoris definitio. 850. Quæ vero effluvia ex quodam corpore exhalantia aeri miſta intrantia nares, ibidem olfactus ſenſum excitant, vocantur odor, & odoriferum.

Quando non percipitur. 851. Etiamſi aer effluviis odoriferis ſcateat, ſi 1. nares ſunt clauſæ, 2. aer efflatur, ſed non attrahitur per nares, 3. aer intrat per os, vel tracheam apertam, nulla perceptio fit odoris.

In quibus minor. 852. A variis cauſis minor fit perceptio odoris. 1. In jam jam evigilantibus. 2. in iis, qui abutuntur errhinis. 3. In coryza laborantibus. 4. Idem odor frequens oblatus. 5. Odor debilior poſt validiorem oblatus. 6. Nares muco plenæ. 7. Cicatrix in membrana pituitaria relicta. 8. Nervus olfactorius in encephalo compreſſus.

Ubi organum olfactus. 853. Ex dictis experimentis, & obſervationibus concludendum eſt, in ſola cavitate narium locatum eſſe organum, quod a certo genere effluviorum, cum aere allatorum, commotum in nobis odoratum faciat.

Modus excitandi olfactus. 854. Aer, effluviis, vel particulis odoriferis ſtipatus, intrans externa foramina narium, applicatur ad omnes parietes internos membrana tectos, in qua ordinate ſunt locatæ fibræ nervoſæ nervi Olfactorii, quæ ab applicatis

tis his particulis agitatæ Olfactum excitant: reliquus aer pergit per posteriora foramina narium, & laryngem ad pulmones, minime autem ad cerebrum ut quidam crediderunt.

855. Animalibus, quibus ossa spongiosa sunt majora, nares longiores, ut inde fit membrana pituitaria latior, perfectior est olfactus, quum organum olfactus sit majus. 2. Reciproca aeris attractio, & emissio perfectiorem olfactum facit, cum plures particulæ odoræ huic organo applicentur, quare in simplici inspiratione non omnes particulæ odoræ applicantur. *Olfactus perfectior.*

856. 1. Particulæ odoræ cum aere transferuntur ad magnam distantiam, in quo differunt a sono, & luce. 2. Summa est harum particularum parvitas, quum nullo alio sensu detegi queant quædam odora, diu odorem spirantia sine vix ulla amissione ponderis. 3. Intenditnr odor calore, admistu salis volatilis. 4. Ex inodoris fiunt odora attritu, ut succinum, ferrum ad ferrum, lapis ad lapidem &c. 5. Multi odores misti simplicem sæpe odorem exhibent. 6. Odor gratus copiosior sæpe ingratus fit. 7. Quædam plantæ post siccationem, vel asservationem cum sale marino, copiosiorem odorem destillando præbent, ut Rosa. 8. Ustio, vel putrefactio, ex inodoris fœtorem producit, ut in partibus animalium. 9. Sulphur inodorum cum oleo coctum spirat fœtorem. 10. Sal Ammoniacum cum calce viva, vel sale alcalino mistum penetrantissimum odorem spirat. 11. Camphora oleo vitrioli mista amittit odorem. 12. Alcali volatile admistu spiritus acidi amittit odorem. 13. Spiritus acidus nitri cum alchole aromaticum odorem producit. 14. Variæ plantæ in eodem solo natæ suos tamen proprios odores conficiunt. *Odoris natura.*

857. Acida Odorem, & saporem similem exhibent. 2. Sal maris, Gemmæ, Ammoniacum, Nitrum sapidissimum sed inodorum. 3. Aquæ destillatæ odoriferæ, & fere insipidæ. 4. Moschus, Benzoin, Balsamus Peruvianus gratum odorem, sed ingratum saporem præbent. *Odoris, & saporis differentia.*

858. Omnia elementa Chemica, terra, aqua, oleum, sal, speciali odore privari possunt, cum amissione virtutis, sed sal, & oleum volatile odore privari nequit nisi simul invertatur natura horum: Est igitur odor specificus pars specialis, quam quintam essentiam vocant, in ceteris tangibilibus elementis hærens, & præcipue in parte oleosa. Quare accurata depuratione medicamentorum sæpe omnem specificam virtutem simul aufert. *Elementum Odoriferum.*

859. An odores aerem incrassant, & ita suffocant? *Quæstiones.*

Nullo constat experimento, num aer ab odore reddatur crassior, vel tenuior, sed constat magis compactum aerem, ut demonstrat Barometrum, modo non nimis in quodam vase compressus sit, liberiorem Respirationem facere. Quod autem quidam odores suffocationem inducant, hoc fit ex mutata qualitate aeris, quæ in aere præsens requiritur, ut maneat vita: sed non est opus, ut id mutans odorem habeat, ut patet in aere per acidum vagum imprægnato.

860. An effluvia Odorifera sunt ignea, sulphurea, vel salino-sulphurea, quia comburi possunt?

Quoniam quinta essentia Odorem spargens utplurimum continetur in oleo, quod flammam alit, existimarunt particulas odoriferas flammam alere. Et quoniam observarunt per sales volatiles exaltari Odores, excogitarunt salino-sulphureum.

861. Cur Horti, & Prata a pluvia post longam siccitatem, & in aurora largiorem odorem spirant?

Siccitas continuata ita inspissat oleosum retinaculum, ut odoriferum exhalare non possit; atque aer siccior cito dissipat acceptum odorem; sed si decidit pluvia, & in Aurora dum aer est humidus rore prægnans, particulæ odoriferæ in aere natitantes a nobis inspirantur; & retinaculum odoris solutum plures particulas dimittit.

862. An animalia solo olfactu salubritatem, & insalubritatem alimentorum dignoscere valent?

Nos non valere hanc discere in omnibus differentiam palam est, & non est verisimile animalia hoc præstare posse, quamvis olfactu polleant: particulæ enim nutrientes, & odoriferæ non sunt eædem: quædam venenata, & insalubria omni odore carent: sæpe eadem hæc ab animalibus avide devorantur.

863. Quid Olfactus cum Gustu commune habet?

Particulæ sapidæ salinæ volatiles, & oleosæ in utrisque organis similem exhibent sensum; sed particulæ odoriferæ ex quinta essentia vegetantium, raro similem saporem, & odorem exhibent. Id quoque commune habent, quod utraque organa nudum attactum particularum exigant ad nervos.

864. An parvitas particularum odoriferarum non potest afficere gustus organum, & magnitudo sapidorum non potest attingere olfactorium?

Non constat experimentis, quænam particulæ ex his sunt majores, aut minores. Sed diversitas locata est in qualitate specifica, quod particulæ odoriferæ aeri miscibilia sint, sed sapidæ potius uniantur aquosis: quæ vero particulæ utriusque societatem admittunt, sapidæ sunt, & odoriferæ.

865. Quid in plantis, animalibus, & fossilibus odorem præbet?

Præcipuum est quinta essentia, sed, & sales, & olea volatilia quoque odorem præbent.

866. An animalia non omnes odores percipiunt uti homines, sed quosdam?

Hæc conjectura originem habuit ex non detecto indicio in animalibus varii odoris percepti: sed ex similitudine organi, & prævalente olfactu judicandum est, animalia omnes quoque odores percipere.

867. Cur quædam animalia prævalent olfactu?

Quo sensus organum majus, & perfectius natum, eo magis prævalet: hanc majorem perfectionem in naribus canum venaticorum detegunt Anatomici: atque ex indiciis certis experimur canes quædam detegere olfactu, quæ a nobis percipi non possunt. Forsan his penetrantior olfactus est concessus, ut magis valeant ad quærendum victum.

868. An pulveres sternutatorii non destruunt organum olfactus?

Abusus pulveris Nicotianæ, prava consuetudine inductus, hoc satis probat: nervus enim olfactorius nudus toties irritatus, & leniter corrosus tandem ad olfaciendum redditur inutilis: imo nervus sæpe validius affectus, tandem a levioribus agitatus, vix præbet indicium.

869. An respiratio non requiritur ad olfactum, quia primarius ejus usus est refocillare pulmones, & cor?

Qui pro regula generali adstruunt unamquamque partem unicum munus præstare, hoc effutiunt; sed quoniam unica actione sæpe multa munera absolvuntur, hæc perversa sententia sponte cadit.

870. An processus mammillares, vel ventriculi cerebri sunt olfactus organum?

Si per processus mammillares cerebri intelligant nervum olfactorium, usque in membrana pituitaria protensum, hi processus constituerent olfactus organum, sed ventriculi cerebri, quoniam odores non penetrant in cavum encephali, nequeunt esse olfactus organum.

871. Quomodo Odorata vires refocillare possunt si non intrant?

Si vires sunt debiles ex languidiore motu, odorata acria suo blando stimulo exagitantia nervum olfactorium, motum eum languidiorem exagitant.

872. Cur odores in omnibus non eundem effectum sortiuntur?

Si quis ex acrimonia acida laborans fuit debilitatus, odore aceti non refocillabitur: qui per putredinem in debilitatem incidit, eodem recuperabit

vi-

vires, sed a sale alcalino non juvabitur, qui tamen in præcedentibus magnum adfert solamen. Dein Idiosyncrasia, & Temperies varia exigit.

873. Cur validissima odorifera plerumque simul sternutatoria?

Lenia odorifera non sentiuntur a nervo quinti paris in naribus, sed acriora, quæ valent quoque hunc irritare nervum, sternutamentum excitant.

874. Cur sternutatione in evigilantibus redit olfaciendi potentia?

Quibus in somno prægresso multum muci, obtegentis internam narium membranam, collectum, ut odora attingere nequeant hanc membranam, his sternutatione superveniente, qua extruditur ille obtegens mucus, redit olfactus.

875. Unde odoris, vel fœtoris perceptio sine effluviis his in aere?

Quibus hominibus in internis narium, vel finibus hæret putridum ulcus, hoc corruptum olfactorio nervo applicatum, talem fœtorem præbet.

CAPUT IV.

De Morbis Nasi, & Olfactus.

876. QUum nasus, 1. constet partibus communibus, integumentis scilicet, ossibus, cartilaginibus, & vasis, ergo generales harum partium morbi in eo fieri possunt. 2. Habet etiam partes speciales, nempe Pituitariam membranam, & Nervum Olfactorium, unde novum genus morborum formatur. 3. Denique secernit multum muci, transmittit aerem pro respiratione, & exercet Olfactum, unde iterum aliud genus morborum. Sed quoniam nimis copiosum foret, omnes istos recensere morbos: ex multis præcipuos delibabimus, & qui a Chirurgis tractari solent. *Divisio.*

877. Tribus modis vitiatur *Olfactus* 1. Minuitur. 2. Extinguitur, 3. Depravatur: nam olfactus major non censetur inter morbos. Diminutionis, & Exstinctionis, solo gradu differentes, ad sequentes titulos referri possunt. 1. Quæ causæ nervum Olfactorium hebetant (852), quibus addi potest coalitus, vel impletio narium a quocumque tumore. 2. Destructio organi olfactus in fractura (359) præprimis officulorum spongiosorum: 3. Nervi olfactorii compressio, aut destructio in encephalo. *Olfactus morbi.*

878. Ex nasi morbis sequentes sunt præcipui 1. Sarcoma. 2. Polypus. 3. Carcinoma. 4. Ozæna. Reliqui autem morbi, ut *Coryza*, *Catarrhus*, *Gutta rosacea*, *pruritus*, *hemorrhagia*, *stillicidium*, *sternutatio*, *fractura*, *contusio*, *vulnus* &c. vel sunt traditi, vel tradendi, vel ad Chirurgiam non pertinent. *Nasi morbi.*

879. Tuberculum rubicundum, ad attactum valde dolens, facile fundens sanguinem, tenui mucosa pellicula tectum, habens figuram fere papillæ mammæ mulieris, lata basi adhærens cartilaginibus narium, *Sarcoma*, vel *Carnosa caruncula narium* dicta, exigit lenem consumtionem per medicamenta *adstringentia leniter corrodentia*, aliquoties de die applicata: si autem his lenioribus non cedit, paulo *fortiora* adhibenda. Cave tamen ne nimis irrites, ob olfactorium, & nervum quinti paris in naribus hærentem. *Sarcoma*

880. Tumor a pedunculo pendulus hærens, in cavo narium, ut interdum instar sacci externe ex naribus pendeat, vel interne per posteriora foramina narium, ut in faucibus conspici possit, suspensus ab officulo aliquo in cavo narium, vocatur *Polypus*. Tumor hic plerumque mollis, indolens, laxus, instar muci concreti, vel carnis mortuæ: interdum vasa cruenta in eo conspiciuntur. Quandoque vero hæc benigna indoles commutatur in malignitatem, & fit tumor carcinodes admodum dolens & periculosus, majorem minoremve duritiem habens. *Polypus.*

881. Polypus sæpe nascitur post contusionem, & fracturam narium, ab *Causæ.*
evul-

evulſione vibriſſarum, ſcalptura frequentiore, abuſu ptarmicorum, Catarrho, & coryza diu perſeverante.

Quid ſit. 882. Ex quibus cauſis, & traditis ſignis ſatis conſtare videtur, membranam pituitariam ſecedere ab oſſiculo aliquo in cavo narium plerumque carioſo, ut faciat ſaccum propendentem, vel unicum, vel plures, prout hæc membrana ex una, vel pluribus foveis oſſiculorum detruſa ſit, qui ſacculi tument humore, in lamella celluloſa hujus membranæ collecto.

Cautelæ. 883. In prognoſi, & curatione ſequentes regulæ ſunt obſervandæ. 1. Hic hærere membranam multum muci ſecernentem. 2. Adeſſe nervum olfactorium, & quinti paris, cujus irritatione fit ſternutatio. 3. Multa eſſe vaſa cruenta, quæ aperta non facile poſſunt comprimi. 4. Oſſicula ſpongioſa intus hærentia admodum eſſe inæqualia, & friabilia. 5. Partes omnes patere aeri. 6. In naſum confluere mucum in ſinibus confectum.

Curatio. 884. Si Polypus nullam malignitatem adjunctam habet, (nam in polypo maligno vetatur omnis operatio Chirurgica) is eſt auferendus, quod variis modis peragi ſolet. 1. Secando, vel inſtrumento apto ſecante, vel volſella: verum quia operatio fit in loco abſcondito, multæ partes admodum ſentientes, & vaſis cruentis ſcatentes, circumpoſitæ ſunt, ſectio ſine periculo inſtitui nequit. 2. Urendo, ut Veteres: verum vix fieri poteſt ſine uſtione adjacentium. 3. Extrahendo: Quia vero evulſione ſimul nimis magna pars membranæ pituitariæ extrahi poteſt, vel oſſiculum ſpongioſum, hæc operatio non caret periculo. 4. Optima ergo methodus eſt aliquoties tangere polypum medicamento *adſtringente*, *& leniter corrodente*, ſimulque talia applicare plumaceolis; ſi vero non cedit lenioribus, *fortiora* adhibenda, ut polypus accurtetur, & conſumatur; cavendum vero ne conſtent medicamentis ſternutationem excitantibus, & ut tangant partem ſanam. Quidam ſuadent prius pertundendum tumorem, ut contentus humor effluat, antequam dicta auxilia applicantur, quæ medendi methodus quoque in quibuſdam felicem curationem attulit, 5. ſi dictis non cedit, & pedunculus non nimis alte in naribus hæret, ligatura artificioſe injecta, pedunculus polypi eſt conſtringendus per filum tenax, quæ operatio hoc modo inſtituenda: filum per acum ex plumbo admodum flexili confectam trajectum, immittendum ita nari, ut acus hujus mucro, ab altera parte pedunculi polypi prehendi poſſit forcipe ſubtili; & iterum extrahi incurvando acum plumbeam: ita filum per acum trajectum ambit polypi pedunculum. Dein utræque extremitates fili collectæ ita ſunt contorquendæ, ut pedunculus polypi a filo interceptus conſtringatur: illa contorſio ſenſim magis conſtringenda, quod per nodum injectum hic fieri non poteſt, donec livor, & nigredo polypi doceat eum eſſe ſuffocatum; relinquendum filum contortum, donec ſponte prolabitur polypus, & dein filum. Ad locum ſeparationis applicari poteſt mel Roſarum cum pauxillo Unguenti Ægyptiaci, donec pars ea ſit conſolidata.

Quæſtiones. 885. Cur operatio Chirurgica non facienda, ſi polypus ſit lividus, niger, & admodum dolens?

Quoniam polypus talis eſt factus carcinodes, adjacentes partes coinquinans, qui agitatus magis furit, & totus tolli nequit.

886. Quæ convenientia inter polypum, & Procidentiam vaginæ?

In utriſque fit prolongatio membranæ cavitatem aliquam cingentis; utraque ſunt loca humida; ſed in polypo ſæpius adeſt os carioſum, quare frequentius redditur malignus.

887. An Polypi tentanda abraſio ope fili nodis inſtructi per nares & fauces dimiſſi?

Raſio hæc fieri poteſt, ſed potius perſcinderet palatum molle, & reliquam membranam narium, quam ut perſcinderet pediculum polypi.

Carcinoma. 888. Si Sarcoma, polypus, vel naſi ulcus, cancroſa ſunt facta, aut ſi ſtatim

tim generetur Carcinoma, dolens, malignum, ad quævis medicamenta auctum, solis medicamentis *mollibus anodynis* placandum, ne magis furiat, & prorepat, cum corrodentibus tolli non possit, unde obtinuit nomen *noli me tangere*.

889. In latissima membrana pituitaria per cava narium, & omnes sinus distributa interdum generantur ulcera, quæ semper difficilia sunt curatu, quoniam 1. pus facile subsistens in sinibus corrumpitur. 2. Locus difficulter purgari potest. 3. Præcipua pars ulceris opportuna medicamenta vetat, 4. magnus humorum ibidem est confluxus. 5. Ulcus semper aeri aperto est exponendum, 6. adjacent ossicula tenerrima. Si tale ulcus simul inficit ossa, quod hic frequentius fit quam alibi, fœdissimum spirat odorem, unde tunc vocatur *Ozæna*. *Ulcus seu Ozæna.*

890. Generatur utrumque genus ulceris post contusionem, vel fracturam narium; ex abusu ptarmicorum; evulsione vibrissarum; in Scorbuto vetusto; & frequentissime ex Lue Venerea, a Catarrho diuturniore; post sarcoma, vel Polypum, & fere semper post Carcinoma. *Causæ.*

891. Si ulcus fit recens, nullum adhuc fœtorem spirans, sine mala latente causa interna, curandum applicatione, & ablutione per lene *adstringens*, *consolidans abstergens*, *antisepticum*. *Curatio.*

892. Si autem per ossis cariem nata sit Ozæna, iisdem utendum, & quæ magis contra ossis cariem experta sunt, sed semper *mitibus antisepticis*. Interna autem remedia ex Cariei (211) descriptione peti possunt. Suadent quidam evellere dentem molarem, & pertundere in fovea facta maxillam usque in antrum Higmorianum si hic latitat causa, ut educatur humor corruptus: sed raro hic latet causa, & non facile hac methodo curatur.

893. Si ulcus narium, vel Ozæna nascitur a causis generalibus internis, Lue Venerea, scorbuto, vel catharro, iisdem externis curandum ulcus, sed interna ex propriis istius morbi causis peti debent.

CAPUT V.

De Gustu, & Ore.

894. Etiamsi ex origine nervorum hoc loco esset tradendus visus, & oculus, ob magnam autem convenientiam inter Gustum, & Olfactum, hunc sensum, & ejus organum præmittendum esse judicavi.

895. Dum in cavo oris, præprimis in apice linguæ, exerceatur particularis sensus a rebus linguæ applicatis, qualis nullibi in corpore reliquo observari potest, hic sensus vocatur *Gustus*, & *Sapor*. Qui excitatur si linguæ sanæ puræ aliquod sapidum humidum, vel quod inter applicandum humectatur, & apprimatur, ut ad nervi gustatorii papillas pervenire possit. *Gustus definitio.*

896. Os non solum ad degustandum natum, sed, & manducationis, & loquelæ promtissimum organum, ex variis componitur partibus, quæ plerumque specialibus titulis ab Anatomicis pertractantur. Quales sunt *Labia*, *Dentes*, *Gingivæ*, *Palatum*, *Lingua*, *Maxilla utraque*, & humores *salivosi*; & *mucosi*. Tonsilla autem, & uvula solent ad fauces referri. *Oris partes.*

897. Carnosa margo oris, exterius communibus integumentis tecta, interne epithelio toti ori communi, quod partem etiam rubicundam exterius ore clauso tamen visibilem tegit, tectum, vocatur *labium*, seu *labrum*, quod in superius, & inferius distinguunt, & partem rubram eorum vocant *Prolabia*. Multis, & variis componuntur labia *Musculis*, ut ad quemcumque motum sint apta. In sua substantia multas habent *glandulas* liquorem salivosum eructantes. Utrumque habet *frenulum* in medio, quo nectitur gingivis inter anteriores dentes incisorios. *Labia.*

Dentes. 898. Corpora duriſſima in noſtro corpore proxime accedentia ad naturam oſſium, ſed duriora, in utroque margine propriis ſuis foveolis inhærentia, utplurimum poſt nativitatem nata; & ſæpe deinceps renovanda dicuntur *Dentes*, qui ſuis radicibus in foveis maxillarum hærentes, accipiunt arteriam venam, & nervum, ut creſcant, & nutriantur; ſupra foveas aliquo ſpatio etiam teguntur gingivis: ubi gingivas tecti, ibi oſſeam habent naturam, ſed extra gingivas eminens pars lapidea vocatur. Intus cavitatem habent membrana tectam.

Gingivæ. 899. Teguntur dentes uſque ad partem eminentem, atque margines maxillarum ſubſtantia quadam carnoſa ſingulari, ligamentoſa, tenaci, quæ vocatur *Gingivæ*, quæ etiam conducunt vaſa ad dentes nutriendos, & eorum portionem oſſeam muniunt ad aeris attactum.

Palatum. 900. Superior convexa oris pars *Palatum* dictum, anterius firmatum oſſe, ſed poſterius mobile, unde Palatum mobile dictum, valens claudere poſteriora foramina narium, & iterum fauces, pro neceſſitate, componitur membrana mucoſis cryptis, & multis glandulis ſalivoſis inſtructa.

Lingua. 901. In oris cavitate hæret corpus carnoſum, mobile admodum, planum, exterius guſtus organo donatum, anterius liberum, poſterius nexum, quod vocatur *Lingua*, manducationi, deglutitioni, guſtui, & loquelæ inſerviens organum.

Maxillæ. 902. Maxilla ſuperior immobilis, ſed inferior fortiſſimis muſculis attollenda, in ſuis marginibus dentis inſtructæ, cingunt oris ambitum. Inferior maxilla mirabili artificio, cum interpoſita lamina cartilaginea, articulatur.

Oris humor. 903. Triplex genus humoris continuo in os confluit: *Mucoſus* ex cryptis linguæ, & palati; *Roridus* ex extremitatibus vaſorum; *Salivoſus*, ex variis glandulis, extra oris cavitatem locatis, per ductus in os delatus, ut os intus molliter obtegatur, humectetur, & ut inſerviat confectioni alimentorum.

CAPUT VI.

De Guſtu, & Oris Morbis.

Saporis morbi. 904. SI cum alimentis aſſumendis in ore, vel, & ſine iis, alienus percipitur in ore ſapor, is indicat, vel ſalivam eſſe infectam, vel alium morboſum humorem confluere in os. 1. Si ſapor ſit *Amarus*, vel bilis eſt corrupta, vel pinguedo eſt rancida facta, qui ſapor ergo declarat inverſam eſſe ventriculi coctionem. 2. *Salſus* ſapor ex abundantia ſalis marini, & ſæpe ſalis ammoniacalis noſtri corporis oritur, qui poſt morbos putridos natus ſalutem portendit, ſed in chronicis catarrhoſis diuturnitatem: 3. *Urinoſus* in morbis putridis fere ſemper. 4. *Acidus* talem ſpeciem acrimoniæ in corpore prædominantis exhibet. 4. *Dulcis* plerumque ſi ſanguinis ſputum inſtat. Quando vero omnia, quæ aſſumuntur, videntur *Inſipida*, vel lingua eſt obducta ſorditate, aut pellicula, vel ſaponacitas ſalivæ deficit.

Oris morbi. 905. Præter morbos generales, qui etiam varias partes aggrediuntur, Os ſibi quoque particulares habet morbos. Hi vel ſunt 1. Omnibus partibus oris communes, vel (20) Quibuſdam partibus proprii.

Aphthæ. 906. Materia mucoſa, tenax, vel inſtar ſtigmatum, vel pelliculæ integræ, coloris interdum varii, linguam, palatum, imo gingivas quandoque, & labia obſidens, inſtar ſorditatis, vel ſuperficiariii ulcuſculi ſordidi, vocatur a Medicis *Aphthæ*. In graviori malo fauces, œſophagus, ventriculus, & inteſtina ab hac materia obteguntur.

Cauſæ. 907. In infantibus, infirmis, & chronicis morbis oriuntur aphthæ ex muco,

co, vel pituita corrupta per virium defectum; quando per lambitiva, & collutiones *abstergentes antisepticis* sunt auferendæ. 2. In morbis putridis frequentissime observantur, diu persistunt, & sæpe recidivant. Exigunt tunc *abstergentia*, *antipseptica*, *refrigerantia*. 3. Si autem in morbis acutis a lentore quasi concreto formantur, similia exigunt sed magis *humectantia*.

908. Oscula oris materia aphthosa obsessa impediuntur exhalare, & resorbere, unde omnia assumta videntur insipida; difficilior deglutitio; siccitas oris; fastidium; aggravatio ab assumtis, sæpe lienteria. Diutius hærentes collectos sub crusta humores ad corruptelam disponunt, sic vascula dilatant, & corrodunt, ut fiant ulcera, ptyalismus. Quo color magis ad nigredinem vergit, & quo densiores instar lardi, eo pejores: ut & illæ, quæ frequentissime redeunt. *Effectus.*

909. Si separari incipiunt aphthæ, partim nuditas inducit difficilem deglutitionem, aut singultum, quæ mala prævenienda *mucilaginosis*. Quod si alvus maneat adstricta non deponens *crustas* aphthosas, leni *purgante* intestina sunt depuranda. Si salivatio remanet, *roborantibus* collutionibus oscula dilatata sunt arctanda. Si autem febris intermittens, vel perseverantes, vel sæpe recidivantes fecit aphthas, *febrifugo* prius febris subigenda. *Curatio post aphtharum recessum.*

910. Oris ulcera id speciale habent, quod ob humiditatem, & facile contrahendas sorditates exigant medicamenta *abstergentia adstringentia*. *Oris ulcus.*

911. Oris fœtor si fiat sine ulcere, & qui non fiat ex ventriculo, vel pulmone fœtorem spirante, facile curatur collutione frequente cum *antisepticis*, *abstergentibus*. *Fœtor.*

912. Frequentissime in morbis acutis, & interdum in aliis vix toleranda est oris siccitas, quæ specialia exigit *Humectantia*, nam etiamsi copiosius bibant potiones, vix deglutito potus os iterum est siccum. *Siccitas.*

913. In ore quædam partes speciales, etiam speciales patiuntur morbos. 1. Gingivæ corroduntur, exulcerantur, & laxiores fiunt; qui morbi specialia *antiseptica* exigunt, in forma collutionis, pulveris, vel lavamenti. 2. Interdum ex gingivis excrescit sarcoma seu fungosa, & carnosa excrescentia, quæ *Epulis* vocatur, quæ *antiseptico adstringente*, & leniter *corrodente* est supprimenda. Aut 3. nascitur in gingivis tuberculum inflammatorium, quod dicitur *Parulis*: quod ad citam maturitatem est ducendum, & dein purgandum, atque consolidandum. *Gingivarum morbi.*

914. Dentes in morbis 1. Muco tenaci obtecti, quod notat febris vehementiam, Collutione depurandi. 2. Si vero *nigrescunt* dentes, amiseruntque solitum nitorem, *Dentifricis* sunt depurandi 3. Calculi materies dentibus accrescens, ne depellat gingivas, tollatque nitorem dentium, est quotidie auferenda, & dentes *Dentifriciis* puri servandi. 4. Numero autem abundantes, vel seriem turbantes, sunt evellendi dentes, nisi radicum incurvatio evulsionem inhibeat. 5. Dens corruptus si commode fieri potest est evellendus, ne maxillam inficiat. 6. Vacillans etiam in pueris, dum renovantur dentes, est auferendus, ne novi dentis regularem ordinem turbet, sed in adultis, si dens sit sanus, relinquendus. 7. Dentes *dolentes* ex catarrho non sunt evellendi, sed dolor mitigandus applicato *Topico anodyno*, vel *Vesicatorio*, quod elicit catarrhosum: sed si dens excavatus dolet, evulsio præsens est auxilium; hoc si fieri nequit, vel prohibeatur, compescendus est dolor *Narcotico* indito, vel ustione in cavitate dentis, ut membrana interna privetur sensu. *Dentium morbi.*

915. Sub apice linguæ ad exitum ductus salivalis interdum nascitur tumor, vel benignus, vel malignus, qui vocatur *Ranula*. Hic si sit folliculosus est eximendus, sed si malignus sit, ambientia inficiens relinquendus. *Ranula.*

916. Labia frequentissime contrahunt *fissuras*, quæ in principio *Linimento molli* facile curantur. Glandulæ in labiis induratæ *globulos* faciunt, qui nimis increscentes, ut tumores folliculosi, eximendi. Sed labiorum substantia in- *Labiorum morbi.*

indurata, & ulcerosa dein facta facit *Cheilocacen*; & quia labia tunc non sunt obsequiosa, præprimis in eorum angulis *Labrosulcium* faciunt curatu difficile. Labia ex nativitate concreta sectione sunt separanda: sed labia leporina speciali Chirurgica operatione unienda.

Quæstiones. 917. An Aphthæ infantum, & adultorum post morbos acutos eodem modo curandæ?

Quum in infantibus nascantur aphthæ plerumque ex acido glutinoso, quod exigit abstergens alcalinum, & aphthæ acutorum in adultis ex glutinoso putrefacto, quod abstergente acescente est solvendum, per se patet, in his diversam esse curationem.

918. Cur Aphthæ salivosæ interdum curantur cortice Peruviano, interdum vero non auscultant?

Quoniam febris intermittens interdum ptyalismum symptomaticum excitat, tunc cortice exstincta febre, cessat salivatio: sed si ptyalismus fiat ex colliquatione putrida, per corticis usum non temperatur.

919. Cur Aphtharum regeneratio mala?

Si secedere incipiunt Aphthæ, signum est in morbis putridis minui putredinem: sed si regerantur: indicium est renovari putredinem, qua renovata humores tandem ita secedunt a naturali indole, ut tandem omnino inepti fiant ad vitam sustentandam.

920. Cur Aphtharum color niger pessimus?

Ipse color nihil facit, sed quia Aphthæ nigræ ex putredine nascuntur, & color niger summum putredinis gradum declarat, color ille malum indicium præbet.

921. Cur circa finem acutorum post copiosiores evacuationes frequentissime generantur Aphthæ?

Dum per evacuationes copiosiores temperatur vigor morborum acutorum, talis morbus mitiora faciens symptomata non subegit, & expulsit morbi materiem, sed permittit virium debilitas materiem commutari in putrilaginem, quæ tunc aphthas producit.

922. An os aphthis obsessum frigida, vel tepida colluendum?

Ægri avidissime petunt frigidam collutionem, quoniam os eorum admodum calet, sed frigus hoc ita inspissat humores, contrahit vascula relaxata, ut deinceps aphthæ multo difficilius separentur; quare contra voluntatem ægri os liquore tepido est colluendum.

923. An materia chylosa in primis viis contenta aphthas generat?

Quidam ex materia chylosa deduxerunt aphthas ob similitudinem coloris: sed, quoniam utplurimum formantur aphthæ dum nihil chylosi est in corpore, frustra in hac quæritur aphtharum materia.

924. Cur Lienteria, & singultus in aphthis periculosum?

Plerunque Lienteria generatur, si aphthæ obsideant oscula lacteorum, ut chylus, & reliqui humores absorberi non possint. Atque singultus, si sub crusta aphthosa generatur acre œsophagum stimulans. Quia utræque causæ sunt malæ, & non tollitur morbus, inde periculum augent.

925. Cur Delirium, Anxietas, & Jactatio, in aphthis, malum?

Hæc signa declarant, materiem corruptam, quæ in ore format aphthas, etiam ferri ad partes interiores principes, ubi dicta phænomena inferunt, &, quoniam ibi evacuari non potest, plerumque mortem infert.

926. Quando purgans exhibendum in aphthis?

Quidam non dubitant in omni tempore aphtharum propinare purgans; sed, quia purgans non valet auferre aphthas, & simul inducit debilitatem, atque derivationem ad interiora, non caret periculo, dare purgans: sed, quando aphthæ sunt separatæ, & collectæ dein in intestinis, ne stagnando corruptelam inferant, conducit tunc leni purgante hanc materiem evacuare,

927.

927. An Cheilocace, & Labrosulcium non sunt morbi distincti?

Etiamsi hi morbi eodem titulo a multis pertractentur, quoniam sæpe conjuncti inveniuntur, a se invicem tamen discrepant: nam Cheilocace est species tumoris, & Labrosulcium species fissuræ.

928. Cur dentes gingivis privati corrumpuntur, & cadunt?

Dentes non solum nutriuntur vasis, per eorum radices ingredientibus, sed etiam vasis gingivarum, quibus abruptis, ut ceteræ partes, communi circulatione privati moriuntur, & tandem emortui a reliquis separantur, & ita excidunt.

929. An Lithodontos permittendus, vel auferendus?

Si dentes vacillantes in adultis concreto calculo utcunque adhuc cohæreant, melius erit, relinquere calculosam materiem, quam eam simul cum dentibus vacillantibus auferre: sed præstantius erit hanc non permittere, depurando dentes, concretionem.

930. Cur stupefacientia cavo dentis indita, vel ustio, non semper curant Odontalgiam.

Si Omnis Odontalgia fieret ab acri humore hærente in dentis cavo, satis certo hæc auxilia curarent Odontalgiam; sed quoniam sæpe etiam generatur ab acrimonia per nervos ad dentes delata, hæc auxilia levare non possunt dolorem.

931. Cur stomachus sæpe laborat in oris fœtore?

Interdum oris nascitur fœtor, si contenta ventriculi corrumpuntur: & vicissim si humoris corruptio in ore sit fœtoris causa, is deglutitus ventriculum in consensum trahit.

CAPUT VII.

De Aure, & Auditu.

932. UT in præcedentibus, ita etiam in hoc sensu, primo est agendum de Organo quod Auditum exercet, priusquam Auditus intelligi potest.

933. Tota auris, seu organum auditus, satis commode in has tres partes dividi potest. 1. *Auricula*, quæ complectitur partem extra caput eminentem, cum ejus meatu, quousque aer ambiens partes auris tangit. 2. *Tympanum*, media cavitas auris, quæ recondit ossicula auditus. 3. *Labyrinthus*, seu tota cavitas, per quam distributus jacet nervus Auditorius. *Auris divisio.*

934. Auricula tota distinguitur in partem externam, planam, fere semicircularem, extra reliquum caput hærentem: quæ proprie vocatur *Auricula*; & in canalem, intrantem caput, qui vocatur *Meatus auditorius.* *Auriculæ.*

935. Pars superior auriculæ alata vocatur *Pinna*; inferior autem mollis *Lobulus*: Eminentia marginem pinnæ ambiens *Helix*, seu *Capreolus*; altera autem meatui proprior *Anthelix*. Eminentia acuminata ante meatum auditorium versus faciem, plerumque pilis exasperata, vocatur *Hircus*, seu *Tragus*; altera autem posterior, huic eminentiæ veluti opposita, dicitur *Antitragus*. *Auriculæ Eminentiæ.*

936. Auriculæ cavitas inter Helicem, & Anthelicem dicitur *Scapha*; sed inter partem bifurcatam depressa vocatur *Cavitas innominata*: cavitas autem prope introitum meatus auditorii vocatur *Concha externa*. *Cavitates.*

937. Mirabili structura eminentiarum, & cavitatum determinantur radii sonori magis versus meatum auditorium. *Usus.*

938. Tota auricula externe tegitur epidermide, cute tenui, & exigua tunica cellulosa, in quibus hærent multæ exiguæ glandulæ, & cryptæ, lentum, & olentem humorem secernentes, una ex his major hæret circa tragum versus faciem. *Integumenta.*

939.

Cartilago. 939. Omnes hæ eminentiæ, & cavitates in situ, & figura servantur cartilagine quadam flexili, ut eo facilius reflecterentur radii sonori.

Vasa. 940. Arteriæ veniunt a carotide externa; venæ se exonerant in jugularem externam; nervi proveniunt a nervo acoustico duro, & a nervo vertebrarum colli, qui intra primam, & secundam vertebram emergit; Lymphatica visui non patent.

Ligamenta. 941. Auriculæ pars posterior per ligamentum valide firmatur ad os petrosum.

Musculi. 942. Auriculam externam vario modo tendi ad percipiendum sonum, ut ciliare ligamentum in oculo ad visum, verisimile est, sed paucis hominibus hi musculi obtemperant voluntati, ut fieri videmus in animalibus. Huic motui Anatomici sequentes tribuunt musculos; *Attollentem auriculam*; *Anteriorem auriculæ*; *Retrahentem auriculam*, *Tragicum*; *antithragicum*; *Majorem helicis*; *Minorem helicis*; & *Transversum auriculæ*: horum quidam a multis ob exilitatem non notantur.

Meatus auditorius. 943. Altera pars auriculæ, usque ad membranam tympani, caput intrans, vocatur *Meatus Auditorius* (934), qui est canalis cylindrico-ellipticus, transverse intrans caput, in principio cartilagineus, dein osseus, a concha externa incipiens, primo aliquomodo sursum, postea deorsum, deinceps parum adscedens, sed ad finem descendendo finitur per membranam tympani, quæ oblique finem ita claudit, ut ad superiorem, & anteriorem partem faciat angulum obtusum, sed acutum in parte opposita.

Integumenta. 944. Auris externa integumenta ingredientia obtegunt hunc meatum: epidermis abit in epithelium; tunica cellulosa in fibras reticulatas, in quarum aeris multæ sunt *Glandulæ* flavescentem, & amarum humorem secernentes, qui vocatur *Cerumen*; atque alium Humorem Mucosum lentescentem. Interna membranæ hujus superficies exiguis *Pilis* est ornata.

Membranæ particularis in fœtu. 945. Meatus auditorii interna superficies, & membrana tympani in ea parte qua ad meatum respicit, obtegitur quadam pellicula in fœtu, ne a liquore, in quo natat fœtus, afficeretur hæc pars: post nativitatem autem exarescens cum cerumine & aurium sordibus evacuatur; quare in recens natis nullus in principio auditus. Multis autem animalibus aures ante nativitatem concretæ sunt.

Membrana tympani. 946. Finis meatus auditorii clauditur membrana obliqua ad directionem meatus (943); exterius concava; in ambitu, ubi sustentatur ab annulo cartilagineo in os commutando figuram ellipticam describit; constat duplici membrana, a meatu Auditorio, & tympano hic juncta, cum interposita cellulosa, per quam transeunt nervi, & vasa cruenta, a quibusdam pro expansione nervi habita; raro foramine est pervia transmittente aerem, fumum, vel liquorem, quod foramen vocant *Kivinianum*.

Tympanum. 947. Sub membrana hac altera detegitur cavitas (933. n. 2.), quam *Tympanum*, vel *Concham internam* vocant, figuræ irregularis, & communicans cum sinuositatibus in processu mastoideo, obtegitur speciali, & subtilissima membrana vasculi scatente, humorem roridum secernentibus.

Chorda Tympani. 948. In cavitate hac, sub convexa membranæ tympani facie, huic membranæ parallelæ, inter malleum, & incudem, decurrit chorda nervosa, ex pari quinto, & septimo cerebri proveniens, ita locata, ut motu horum ossiculorum commoveatur. Hanc vocant *Chordam tympani*.

Vasa tympani. 949. Tympanum arterias habet a carotide, quæ per speciale foramen tympanum intrat: venas, quæ in unum truncum coalitæ exonerant sanguinem in diverticulum venæ jugularis: nervos a portione dura nervi auditorii, cujus ramus per aquæ ductum Fallopii huc fertur.

Tuba Eustachiana. 950. Inter tympani cavitatem, & fauces est communis canalis, quem vocant *Tubam Eustachinam*, ab utraque parte amplior, in medio angustior, in-

incipiens ex tympano prope membranam tympani, & desinens in fauces pone tonsillas: pars autem respiciens ossea, reliqua cartilaginea; intus membrana tympano, & faucibus communi tegitur. Præbet liberum transitum aeri, & liquori, inter tympanum, & fauces, nisi extremitas in faucibus deglutiendo claudatur.

951. Ad partem superiorem tympani quidam describunt foraminula irregularia, & numero incerta, quæ transmitterent humorem ex encephalo in cavum tympani, & vicissim. *Foramina singularia.*

952. In cavo tympani versus occiput situ verticali ad membranam tympani detegitur *foramen rotundum*, quod est latum orificium unius schalæ cochleæ, intus transversa clauditur membrana. *Foramen rotundum.*

953. Alterum in parte superiore tympani *foramen* est *Ovale*, membrana etiam tectum, cui insistit stapes, cujus ope moveri potest, claudens viam inter vestibulum labyrinthi, & cavum tympani. *Foramen ovale.*

954. In tympano tria numerantur ossicula, suo periosteo vasculo tecta, ut *Malleus*, cujus manubrium adhæret membranæ tympani, & articulatur per ginglymum cum *Incude*, quod insistit ossi petroso, & altero crure articulatur cum capite *Stapedis* per Arthrodiam: hoc os sua basi insistit membranæ foraminis ovalis, ut motu membranæ tympani, intervenientibus his ossiculis membrana foraminis ovalis commoveri possit. Præterea alia minutissima ossicula inveniuntur, Sesamoidea dicenda, ad hunc motum facilitandum, quæ vocantur *Orbiculare*, *Ovatum*, *Lenticulare*, & *Triangulare* ex figura. *Ossicula auditus.*

955. Ossicula hæc suis propriis moventur musculis, ut possent pro auditus necessitate moveri, membrana tympani, & foraminis ovalis tendi, & relaxari; numerantur quatuor, *Externus mallei*, *Laxator Tympani*, *Tensor Tympani*, & *Stapedius*. *Musculi interni.*

956. Ultimum sed & præcipuum organi auditus regnum (933. n. 3.) vocatur *Labyrintus*, qui intus cavus in se recipit totum nervum auditorium mollem, hærens in exsculpta cavitate ossis petrosi, sed habet circumnatam crustam propriam, qua distinguitur ab eo osse: intus humore rorido, qui in fœtu rubellus est, madescit. Distinguitur in tres partes; media vocatur *Vestibulum*; una extremitas *Cochlea*, altera *Canales semicirculares*. *Labyrinthus.*

957. Media Labyrinthi cavitas, irregularis figuræ, vocatur *Vestibulum*; ad partem suam inferiorem habet foramen ovale membrana tectum; quinque aperturas pro canalibus tribus semicircularibus; & totidem sed minores pro introitu nervi acoustici; atque unam pro altera scala cochleæ. *Vestibulum Labyrinthi.*

958. Ad partem vestibuli exteriorem inveniuntur tres canales semicirculares, quorum minimus duabus aperturis ellipticis in vestibulum hiat; sed medius, & maximus, coalitu duarum extremitatum in unam communem aperturam, tribus tantum aperturis hiant in vestibulum. *Canales semicirculares.*

959. In opposito vestibuli latere, versus interiora capitis, vestibulo adhæret *Cochlea*, quæ componitur duobus canalibus semicircularibus conicis, duos cum dimidio gyrum facientibus. Duo canales simul sumpti circulares fere sunt, sed per medium septum distinguuntur in duos canales semicirculares. Amplissimi sunt versus vestibulum, sed ab altera parte desinunt in mucronem, ut conus cochleæ in modum inflexus. Cavitates hæ vocantur *Scalæ*. Quarum una sua latissima basi hiat in vestibulum; altera vero in cavum tympani, ubi format foramen rotundum (952) membrana tectum. *Cochlea.*

960. Inter duas scalas cochleæ septum est, seu lamina triangularis figuræ, & spiraliter cum cochlea inflexa, *Lamina Spiralis* dicta, cujus pars modiolo proxima est ossea, vel cartilaginea: altera, & exterior pars membranosa, non consistens cum parte duriore in eodem plano, ut fibræ nervi auditorii transverse supra hanc laminam tensæ, quæ dicuntur *Chordæ sonoræ* *Lamina spiralis.*

seu

seu *Zonæ* , non tangantur a parte membranosa laminæ spiralis ; sed tamquam per homocleon , uti in chordis musicis supra marginem portionis duræ hujus laminæ suspensæ teneantur.

Nervus auditorius. 961. *Nervus Auditorius durus*, & *mollis*, a medulla prolongata provenientes (754), intrant foramen ossi petroso insculptum, quod dicitur perperam *Aquæ ductus Fallopii* . Hoc foramen terminatur in canalem triplicem exitum habentem . Primus est in apicem Cochleæ , cui multi surculi portionis mollis ingrediuntur , ut nervus hic distribuatur per utramque Scalam Cochleæ, quæ hic admodum friabilis , & multis foraminulis pertusa . Altera pars hujus canalis conducit nervum acousticum mollem ad vestibulum labyrinthi, quod intrat, & præbet nervosam pulpam, qua tota interna labyrinthi superficies obtegitur. Tertius autem exitus hujus canalis est pro transitu portionis duræ nervi auditorii ; hic canalis flexuram facit , dimisso auditorio molli, & desinit in duos alios canales , quorum unus desinit iterum in cavum encephali , alter autem desinit ad basin cranii inter mastoidem , & styloidem processum . Nervus hic auditorius durus exiens in modum pedis anserini expanditur, & ad adjacentes partes distribuitur, sed nullæ fibræ ingrediuntur labyrinthum , ut hic nervus non sit auditus organum.

Sonus.

962. Ut organum descriptum sensum auditus excitet , naturaliter est movendum per aerem tremulum , qui tremor concitatus est a corpore sonoro. Corpora elastica concussa, vel aer per rimulam actus , vel vehementer agitatus, hunc motum tremulum in aere producunt , qui cito propagatur æquali velocitate cum vento secundo quam adverso , sed tunc citius exstinguitur . Tremor ille alia quoque corpora elastica contremiscere facit , præprimis si sint in harmonia , vel in octavo . Tonus autem profundior magis commovet tonum altiorem, quam vicissim.

Auditus.

963. Sonus ille in aere concitatus , variis Eminentiis (935) & cavitatibus (936) auriculæ in meatum Auditorium (943) determinatus , commovet membranam tympani (946), a cujus altera parte in tympano est similis aer, qui commotus agitat membranam foraminis rotundi (952), ut nervus acousticus in scala cochleæ hac (859) commoveatur , quo fit confusus auditus : tum vero ossicula auditus (954) suis musculis (955) ita moderantur, ut etiam minima membranæ tympani commotio propagetur per hæc ossicula ad membranam foraminis ovalis (953) in vestibulo labyrinthi, unde tunc totus nervus auditorius , per vestibulum (957) Canales semicirculares (958) & alteram scalam Cochleæ (959) distributus , hunc tremorem percipiat, & nos audire faciat.

Quæstiones. 964. Cur ablata auricula hebetior auditus?

Quo plures radii sonori diriguntur in meatum auditorium , ut moveant membranam tympani, eo vividior auditus, quia vero auricula externa multos radios dirigit in meatum, ut patet per tubam acousticam , vel manum cavam determinantem hos radios, inde ablata Auricula determinante, multi præterlabuntur radii meatum auditorium, ut fiat obscurior auditus.

965. Unde tanta sordium copia in meatu auditorio?

Cerumen non solum , sed & reliquus mucosus in meatu auditorio secretus humor , totus non est volatilis , sed exsiccatum spissamentum sordium nomine venit, quæ non raro totum meatum implent.

966. Cur meatus auditorius acuto sensu donatus, & pilis ornatus?

Ne

Ne meatus adjutorius permitteret in se sorditates, vel aliena corpora transitum radiorum sonorum impedientia, sensus hic & exigui pili tanquam monitores hic locati fuere, ut liberaretur meatus ab alienis.

967. An pulsatione mallei ad membranam tympani concitatur auditus?

Hæc sententia ex structuræ ignorantia nata fuit, quoniam malleus adhæret ita membranæ tympani, ut inde nulla expectari possit pulsatio.

968. An tympani membrana solummodo nata, ut arceat introitum sordium, & aeris frigidi?

Verus ille est usus hujus membranæ, sed non solus; quoniam hujus adminiculo, & intervenientibus ossiculis exercetur auditus perfectus. (*963*)

969. Cur infans recens natus auditu caret?

Organum auditus, non assuetum percipere sonum in fœtu, si statim afficeretur, intolerabilem auditum faceret, uti experiuntur, quibus ablata surditate meatus restituitur audiendi potentia. Inde in meatu auditorio aliquamdiu requiritur post nativitatem membrana adscititia (*945*), atque oppletur labyrinthus liquore rubello. (*956*)

970. An frustra moliuntur pressione aeris ad basin cranii, vel sternutatione, si liquor ex encephalo sit extrudendus?

Sic elevatur cerebri basis, impleturque encephalum, ut, si liquor alicubi hæreat, is extrudatur per quamcumque aperturam, & sæpe per aures, ut docet observatio practica. (*951*)

971. Qua via sanguis, sanies, pus, ex encephalo feruntur ad fauces, & evacuantur?

In capitis contusione, aliisque morbis sæpe experimur morbosos humores reddi excreatu, nulla mihi videtur patula, nisi per foramina singularia (*951*) in tympanum, & inde per tubam Eustachianam (*950*) in fauces.

972. Qua via ducitur fumus ore haustus, & per aurem emissus?

Non omnibus contingit hoc facere experimentum, quibusdam vero facile, quibus in membrana tympani est hiatus Rivinianus (*946*) nam fumus transmissus ex faucibus per Tubam Eustachianam (*950*) in cavum tympani, inde duci tunc potest per aperturam Rivinianam membranæ tympani in meatum auditorium ut exeat.

973. An aer innatus supponendus in cavo tympani?

Qui hoc posuerunt, nesciverunt cavum tympani per Tubam Eustachianam aerem communem habere cum aere faucium.

974. An Lamina spiralis (*960*) præcipuum auditus organum?

Multa huic sententiæ obstant. 1. Corpora triangularia ex harmonia non contremiscunt. 2. Corpora elastica inter partes molles locata non contremiscunt. 3. Lamina spiralis nimis distat a foramine ovali, cui conciliatur præcipua contremiscentia. 4. Corpora contremiscentia aliis membranis juncta, ut est hæc lamina, amittunt tremorem.

975. An Chordæ, vel Zonæ sonoræ (*960*) auditus organum?

Verisimile videtur, quod hæ chordæ, diversæ longitudinis, & crassitudinis supra laminam spinalem in Cochlea tensæ, a sono contremiscant, forsan inde perceptio Toni varii; sed quia nervus acousticus non solum hic, sed & per totum labyrinthum est dispersus, non videntur hæ chordæ solæ constituere auditus organum.

976. An sonus fertur per foramen Rotundum (*952*) vel Ovale (*953*) ad nervum acousticum?

Utraque foramina speciali membrana sunt clausa; sed foramen rotundum a solo aere tympani moveri potest, & communicare potest nervo in una scala cochleæ: foramen autem ovale præterea commoveri etiam potest intervenientibus ossiculis, & communicat cum toto labyrintho.

977. An contremiscentia Chordæ tympani (*948*) audire facit?

Quum chorda hæc non habeat nervum ex auditorio molli, cui audiendi potentia eſt data, vix credi poteſt hanc chordam eſſe auditus organum.

978. Cur ſonitus aurium ſæpe in deglutitione?

Quum muſculus Levator palati mollis, ſeu, ut alii vocant; Salpingoſtaphylinus, in deglutitione movetur, hujus origo quia eſt ex Tuba Euſtachiana, ſatis demonſtrat aerem in ea tuba, vel tympano moveri poſſe, ut ita fiat aurium ſonitus.

CAPUT VIII.

De Morbis Aurium, & Auditus.

Diviſio generalis. 979. QUoniam Auris eſt organum, & Auditus eſt functio, duo genera morborum hic concurrunt, quorum quidam referendi ſunt ad aurem ipſam, alii vero ad Auditum. Sæpe iidem ſunt, ſed vario reſpectu pertractantur.

Aurium morbi 980. Aures itidem afficiuntur duobus generibus morborum: 1. Qui ſimiles quoque ſunt in aliis partibus, ſed ex ſtructura, & uſu partis diverſam exigunt curationem: 2. qui auribus proprii ſunt. Ex his delibabimus iſtos, qui a Chirurgis tractari ſolent.

Aliena in meatu auditorio. 981. Aliena in meatu auditorio illapſa, vel in eo genita, ſive viventia ſint, ſive corpuſcula mortua, ſi oculo patent, forcipe, vel alio inſtrumento auriculari apto eximenda: cavendum ne multum lædatur meatus ob exquiſitum ſenſum, & ne protrudatur. Si propter parvitatem eximi nequeunt, auri immittitur bacillus, vel ſtilus linteo caupo obvolutus, quod recipit parum terebinthinæ, cui intricati pulviſculi, vel inſecta adhærentia, eximuntur. Si vero oculis non patent, molli, & tepida *Injectione* auris aliquoties eluenda; ita etiam eluitur ſimul acris humor, ſi intus hæreat. Adjuvatur forti preſſione aeris naribus clauſis, vel & ſternutatione.

Evacuatio per aurem. 982. Poſt parotides, capitis contuſionem, ſuppurationem, dolorem, ſoporem, ſyncopen, vertiginem, in morbis catarrhoſis, ardentibus, febribus continuis, per Aures interdum cum ſummo levamine evacuatur pus, ichor, & alii humores pro morbi materia. Semper autem timorem ſurditatis inferunt, & ſæpe corrodendo magnum inferunt dolorem. Naturale eſt infantibus, & pueris ut aures humorem fundant.

Curatio. 983. Quoniam ſalubris eſt ſæpe talis evacuatio, ea non eſt cohibenda. Si vero humor effluens ſit acrior, meatus auditorius aliquoties eſt eluendus *Lavamento molli*, & auris tegenda *Cataplaſmate molli anodyno*. Si vero materia ſit tenacior, & fœtens, lavamentum magis adſtergens, & antiſepticum adhibendum.

Otalgia. 984. Auris dolor ob ſenſilitatem meatus auditorii, & quia cerebro proxime adjacet, non caret periculo: intolerabilis fere eſt, & non raro ad inſaniam deducit. Quum ex variis naſcatur cauſis, curatio ad iſtas eſt dirigenda. 1. Si ſit *Humor acris catharroſus* dolorem inferens. Auris eluenda *Lavamento molli*, & munienda *fotu anodyno*, dum per *veſicatoria* ſcapulis applicata, vel, & *purgans* datum, materia aliunde derivetur. 2. *Inflammatio* inducit dolorem intolerabilem, qui interdum ſeptimo die necat, niſi præveniatur hemorrhagia, vel puris evacuatione, ſtatim applicanda *fomenta laxantia antiphlogiſtica*, vena ſecanda, & alvus ducenda *purgante antiphlogiſtico*, & in ſummo urgente dolore applicanda *Anodyna*. 3. *Eryſipelas* autem inferens dolorem magis *refrigerantia*, & *adſtringentia* topica exigit: quibus *Narcotica* admiſceri poſſunt ſi dolor urget. 4. Dolor ex *Ulcere* intus latente tollendus *Abſtergentibus conſolidantibus* 5. Dolor relictus poſt eductionem rerum alienarum, vel privatione ſmegmatis, aut ceruminis applicatione, & injectione *oleoſi mollis* lenitur.

985.

985. Si in morbis acutis, phthisi, marasmo, & summa debilitate fiant aures frigidæ, pellucidæ, inversæ, pallidæ, denotantes jam incipere subsistere circulationem, utplurimum mors ostia pulsat. *Aurium observatio in morbis.*

De Morbis Auditus.

986. Auditus, ut aliave functiones, 1. minuitur seu aboletur; 2. augetur, seu fit intolerabilis; 3. & depravatur.

987. Si homo percipere nequit sonum, qui ab hominibus sanis percipi potest, sed tamen sonum validiorem, talis dicitur laborare *gravi Auditu*, *Baryecoia*, seu *Hypocophosi*. Qui vero ne quidem validiorem sonum percipere possunt, dicuntur *Surditate*, seu *Cophosi* laborare. Interdum vero gravior auditus etiam dicitur Surditas. *Auditus minor, & abolitus.*

988. Quum perfecte audiat homo si sonus in aere concitatus tremorem communicet membranæ tympani, & successive propaget ad fenestram ovalem, ut commoveatur auditorius nervus in Labyrintho; minus autem perfecte si commoveat nervum in altera scala cochleæ, quæ tegitur membrana fenestræ rotundæ; igitur omnes causæ, quæ minuunt copiam radiorum sonororum, vel impediunt pro parte, vel integre eorum communicationem cum nervo acoustico, gravioris auditus, & surditatis causæ sunt, quæ commodissime secundum recensitas partes enumerari possunt. *Horum causæ.*

989. Auricula externa (934) ablata, tumens in Trago, vel Cochlea externa, aut coalescens, parit gravem auditum minuendo ingressum radiorum sonororum: qui tuba acoustica, discussione tumoris, vel artificiali facta sectione est restituendus. *Vitio Auriculæ.*

990. Si vero meatus auditorius (943) non transmittit radios sonoros ad membranam tympani, alia fit species surditatis. 1. si obturetur meatus a cerumine collecto concreto, sanguine effuso, & concreto, pure, sorditate, rebus alienis immissis, ea omnia, si fieri possit, prudenter extrahenda, conversa aure ad radios solares, & dilatata forcipe expansili: si vero obturans nimis profunde hæreat, quod sæpe fit ex cerumine concreto, injiciendus est *liquor mollis abstergens*, commovenda interim auris, & sæpe repetenda tepida injectio, donec cerumen concretum exeat: qua simplici operatione Agyrtæ arcanum jactantes in liquore injecto, sibi magnam conciliarunt famam. 2. Angustior autem factus tumente membrana a materia catarrhosa faciens graviorem auditum, applicatione *discutientis*, vel similibus conchæ inditis, restituitur auditus. Tumores autem inflammatorii folliculosi, aliaque in meatu auditorio nata tubercula suis appropriatis tollenda, ut concilietur liber transitus soni ad Tympanum. Si aliena transverse sit nata membrana, hæc oculis patens pertundenda, atque per turundam apertura sensim dilatanda. *Vitio meatus auditorii.*

991. Si vero Tympani membrana (946) callosa, vel *rigida* sit facta, incurabilem promittit hypochophosin. *Rupta*, vero, vel ex corrosione, vel sono validissimo, vel vulnere, non solum destruit officulorum communicationem, verum etiam permittit tympanum impleri cerumine, unde incurabilis perfecta generatur Cophosis. Si autem *tumidior*, & *immobilior* sit facta membrana tympani cum pruritu, & calore circa interiora auris, rosionem indicantibus, auris est eluenda *molli*, & *leni adstringente injectione*. *Tumens* autem, & *laxior* membrana graviorem auditum faciens, roboranda *discutientibus*; quibus etiam prævenitur surditas per intervalla recurrens a materia catarrhosa. Si his autem non cedat, vesicatoria proximis partibus applicari debent, ut derivetur humor. *Vitio membranæ tympani.*

992. In Tympano (947) multæ possunt latitare causæ surditatem, vel gravem auditum inferentes. Tota enim intus cavitas epithelio tegitur, quod *A Morbis Tympani.*

 simi-

simili modo, ut membrana tympani, & meatus auditorii, tumere potest, iisdem signis detegendum, & auxiliis curandum. Possunt etiam *Membranæ foraminis ovalis*, & *rotundi* lacerari, & occallescere præbentes incurabilem surditatem. Sed si cavitas sit plena humoribus, illi per *Tubam Eustachianam* sunt exonerandi; sæpe hic colliguntur, quia tuba illa in faucibus a tumore est compressa, vel angustata: quando illi tumores plerumque pituitosi *gargarismatibus*, & *fomentis* sunt discutiendi.

Ossiculorum. 993. Ossicula (954) autem luxata, fracta, carie consumta, intercipientia propagationem tremoris sonori a membrana tympani ad foramen ovale, incurabilem surditatem inferunt.

Musculorum. 994. Musculos (955) paraliticos factos, non potentes moderari ossicula, facile concipimus inferre gravem auditum, sed signis vix valemus eruere, nisi ex analogia paralysis musculorum adjacentium visibilium: quando linimenta, fomenta, & epithemata ex *antyparaliticis* auribus, & temporibus sunt applicanda.

Labyrinthi. 995. Labyrinthum liquoribus plenum, ut nervus acousticus in eo locatus tremore agitari non possit, perfectam inferre surditatem, quæ facit non percipi sonum corporis elastici concussi dentibus prehensi, facile concipitur, sed difficillime curatur.

Nervi auditorii. 996. Sed nervus auditorius pituita oppressus, vel alio incumbente liquore, vel inconstantem surditatem inferre potest: qui tollitur *discusso*, vel evacuato illo humore comprimente.

Oxyecoia. 997. Valens autem audiendi facultas non meretur inter morbos recenseri: sed si inferat dolorem, & molestiam (986, N. 2.) quando dicitur *Oxyecoja*, ad morbos pertinet: observatur in multis ægris periculose decumbentibus, qui omnium sensuum modica affectione nimis commoventur: & in iis, quibus subito restitutus fuit auditus. Evitatio soni, & simplex aurium obturatio, ad curandum sufficiunt.

Paracusis. 998. Auditus vitiati (986, N. 3.) variæ sunt species, quæ omnes ad *Paracusin* referri possunt, ut Echo, Susurrus, Tinnitus, Bombus, Sonitus, quę omnes ab internis causis natæ vix exigunt Chirurgi auxilium, nisi Cerumen meatum auditorium implens hæc mala inferat, cujus curatio tradita est. (981)

Quæstiones. 999. Cur surdus natus etiam manet mutus?

Existimarunt nonnulli communem esse nervum ad auditum, & loquelam pertinentem, ex cujus obstructione hæ binæ actiones abolerentur. Sed nervus auditorius mollis nullum dat succulum linguæ. Surdi nati sonum tamen edere possunt, sed inconditum, non vero loqui, nisi arte didicerint. Qui postquam loqui potuere fiunt surdi, retinent tamen loquendi potentiam. Quare non fit ex nervorum consensu: sed quoniam addiscimus ex auditu imitari vocem, & sermonem, qui surdus itaque est natus, & numquam audivit sonum, vel sermonem; hanc actionem imitari nequit.

1000. Cur surdi percipiunt sonum corporis elastici dentibus prehensi?

Si via sit interclusa inter aerem sonorum, & nervum auditorium, in Labyrintho nulla potest ope aeris adferri soni perceptio: sed dum partes firmæ tremorem etiam transferunt, hi homines tremorem per continuata ossa in nervo auditorio percipiunt, modo ille valeat, eo enim destructo, ne quidem hac methodo sonum percipiunt.

1001. Cur in aere nebuloso gravior auditus?

Duplex hujus phænomeni est ratio; aer enim nebulosus minus transfert radios sonoros; & laxando organum auditus, istud ad percipiendum sonum ineptius facit.

1002. An sonitus aurium ab inordinato motu aeris innati in tympano?

Quoniam nullus est aer innatus in tympano, utpote aperturam habens per tu-

tubam Eustachianam, ejus motus inordinatus hujus susurri caussa esse nequit. Sed sæpe aures tinniunt si meatus est obturatus; vel arteriæ in organo auditus se validius movent; vel si musculi ossiculorum inordinate moventur.

1003. An aurium sonitus in hystericis a flatibus?

Aerem aliquo in loco occlusum nullum insitum habere motum, ut flatum concitare posset, iteratis, & firmis experimentis est evictum; quare quoque in hoc loco sonitum edere non potest ille aer, nisi a partibus ambientibus agitetur. Sed quoniam Hystericæ fibrarum motu inordinato laborant, hic motus, si in organo auditus fiat, insolitum sonitum concitat.

1004. An ex rupta membrana tympani surditas, quia aer frigidus ingreditur tympanum?

Quoniam per tubam Eustachianam naturaliter aer frigidus in tympano venire potest, facile concipitur tympani membranæ rupturam propterea non inferre surditatem, sed ea disrupta simul destruitur nexus ossiculorum, & colligitur etiam cerumen in tympano, quarum causa una sufficit ad inducendam surditatem.

1005. An ablata membrana tympani remanere potest auditus?

Quidam Auctores contendunt, se abstulisse membranam tympani, & remansisse audiendi potentiam, in eadem aure. Credo equidem eos detexisse, & abstulisse aliquam membranam, sed potius pelliculam ex muco concretam, remanente auditu: verum quia videri nequit, num ipsa membrana sit sublata, & quia ejus ablatione recensita mala oriuntur, credere non possum, veram membranam tympani esse ablatam, sed deceptos fuisse Auctores conspectu hujus pelliculæ concretæ.

1006. Cur fœtus meatum auditorium particulari membrana habet tectum.

Quamdiu fœtus est in utero, ejus meatus auditorius sensilis, & membrana tympani non potuissent ferre liquoris applicationem qui cingit fœtum: atque in lucem prodiens statim non potuisset ferre sonum: cuncta hæc præveniuntur hac membrana claudente meatum auditorium. Quare multa animalia in lucem prodeunt auribus clausis.

1007. Unde tam validus dolor in Otalgia?

Otalgia ab inflammatione tumere facit membranam meatus auditorii, quæ copiosissimis nervis est instructa, valide expansa, osse suffulta, & cerebro proxime adjacens, quæ causæ accedentes incrementum doloris faciunt.

1008. Unde sæpe in angina surditas?

Ad perfectum auditum requiritur ut tuba Eustachiana sit aperta, partim ut communicatio maneat aeris, partim ut liquor ex cavo tympani exonerari possit. Si illa clauditur in faucibus per tumorem, ut sæpe fit in angina, hæc requisita tolluntur, & ita infertur surditas.

1009. Unde explosionis validæ perceptio si in surdis sponte redeat auditus?

Quibus meatus auditorius cerumine concreto obturatus fuit, eo sensim magis siccato, & contracto, tandem ab uno latere abrumpitur, quæ separatio cum fiat in meatu auditorio, sonum explosionis assimilat.

CAPUT IX.

De Oculo, & Visu.

1010. QUartus sensus particularis, & quidem omnium subtilissimus, præstantissimus, vocatur Visus: quo sine attactu dignoscimus corporum figuras, & colores, modo radiis lucidis illuminentur, qualis perceptio nullo alio organo in nobis concitari potest. *Visus quid sit.*

Divisio. 1011. Hæc actio ut intelligatur, & ut cognoscantur morbi hanc functionem, vel & ejus organum afficientes; 1. Brevis tradenda est Lucis proprietas, quæ visum excitat. 2. Organum ipsum, quod oculum vocamus, Anatomice est contemplandum. 3. Denique demonstrandum quali modo lucis radii in hoc oculo visum excitant.

De Luce.

Lucis propagatio. 1012. A puncto quovis lucem dispergente vix mensurabili velocitate disperguntur lucis radii sine colore, secundum lineam rectam per medium homogeneum pellucidum.

Separatio in colores. 1013. Hi autem radii transeuntes per medium non æque densum, vel secundum corpus opacum, quod omnes radios non æqualiter inflectit, vel infringit, separantur radii in septem colores, qui conspiciuntur in iride, non omnes æquale spatium occupantes, & quidam ex his coloratis radiis magis, alii minus infringuntur.

Propagatio instar radiorum sphæræ. 1014. A punto radiante disperguntur lucis radii æquali copia, tanquam radii a centro spheræ ad circumferentiam: si portio concipiatur circumferentiæ illuminata, illi tunc radii describunt conum, vel piramidem, cujus basis est circumferentiæ sphæræ pars, & mucro sphæræ centrum.

Transeuntes per rimulam. 1015. Radii lucis transeuntes per rimulam infringuntur, facientes maculam illuminatam coloratam dictis coloribus constantem, majorem quam est rimulæ amplitudo, quo rimula est angustior, eo magis infringuntut radii ad proprium latus, in angustissima rimula medii radii tandem suffocantur.

Reflexio a corpore polito. 1016. Radii incidentes in superficiem politam æqualem eodem angulo reflectuntur cum quo inciderunt, sine productione coloris: nihil refert quamcumque habet superficies figuram, vel cum quovis angulo incidunt. Unde cognoscitur reflexio supra specula reflectentia convexa, & concava.

A Corpore aspero. 1017. Si autem corporis superficies admodum sit inæqualis, nondum vero frangens radios in colores: quæ omnes reddit radios, præbet colorem album; quæ radios suffocat, nigrum colorem exhibet. Unde intelligitur, cur parietes albi illuminant magis, & terra nigra plus calet, & facilius accenditur a radiis solaribus.

A corpore Colorato. 1018. Radii autem incidentes in corpus quod quosdam radios reflectit, alios vero suffocat; vel transeuntes per corpus pellucidum, quosdam tantum radios transmittens, talia corpora dicuntur colorata, etiamsi color non sit in corpore, sed in lucis radiis.

Refractio. 1019. Præter radios perpendiculares, omnes radii ex medio leviori densius intrantes infringuntur versus perpendiculum: & quo obliquius incidunt, eo major infractio, nisi angulus non superet xv. gradus, quando non intrant. Ex densiori autem in levius contra.

In superficie convexa. 1020. Radii paralleli, corporis pellucidi superficiem convexam intrantes, fiunt Convergentes. Radii divergentes a puncto radiante venientes, in similem superficiem incidentes, vel colliguntur in uno foco, vel fiunt paralleli, vel minus divergentes, prout punctum radians magis minusque est distans.

In superficie concava. 1021. Superficiem autem concavam intrantes radii contrario modo infringuntur: nam paralleli fiunt divergentes: ex puncto radiante extra centrum concavitatis venientes, magis divergentes fiunt: ex centro venientes non infringuntur: intra centrum ex puncto radiante venientes fiunt convergentes.

In superficie plana. 1022. Radii transeuntes per corpus pellucidum densius utramque planam habens superficiem, incidentes infringuntur ad perpendiculum, & dein exeuntes iterum infringuntur a perpendiculo, adeo ut intrantes, & exeuntes radii servent eandem directionem.

Conclusio. 1023. Quibus experimentis constat figura varia lentium multis modis radios

dios infringi posse: atque infractionem fieri per attractionem radiorum a corpore densiore, non vero per repulsionem.

De Oculo.

1024. Oculi nomen duo genera partium complectitur. 1. Organum ipsum, quod lucis radios recipit, visum excitat, hoc nomine Bulbi venit. 2. Reliquas partes omnes, quæ hunc Bulbum dirigunt, & tutantur. *Divisio.*

1025. Corpus globosum, ad utrumque latus radicis narium unum, fovea ossea receptum, & munitum, fere perfecte sphæricum, nisi quod in parte anteriore cornea dicta $\frac{1}{3}$ parte lineæ sit longior per majorem corneæ convexitatem, cujus axis in homine est circiter XI. linearum, in parte anteriore vario colore insigne vocatur *Bulbus Oculi*, constans partibus firmis, & humoribus, quæ distinctis locis sunt tradendæ. *Bulbus.*

1026. Remotis palpebris, in ambitu pupillæ conspicitur membrana alba, vasculis multis exilissimis, & nervis ornata, quæ admodum elongari, & accurtari potest sine rugis, circumquaque margini orbitæ osseæ, & epithelio palpebrarum in ambitu nexa, ut oculi bulbus ad quamcumque directionem potuisset moveri, & tamen firmari, quæ vocatur *Adnata*, & *Albuginea Tunica*, vel & *Album oculi*. *Adnata tunica.*

1027. A quibusdam sub albuginea numeratur alia ex tendinibus musculorum nata, quam *Tendineam*, & *Innominatam* appellant: hanc dicunt laminam pellucidam etiam præbere corneæ: sed quoniam laminæ membranosæ nexu intricatissimo sunt cohærentes, hæc admitti, & repudiari potest sententia. *Tendinea tunica.*

1028. Totus oculi bulbus cingitur, formatur, & firmatur membrana satis crassa, & firma, inde *Sclerotica* dicta, quæ constat stamine solido fibroso, arteriis, venis, lymphaticis, & nervis donato, nullibi pellucido, nisi in parte anteriore, quæ pars vocatur cornea. Transmittit Nervum Opticum, & alios, qui Ciliares vocantur, arterias atque venas ad contenta in oculi bulbo: firmat tendines musculorum bulbum moventium. Capsula nervi optici in hanc tunicam evanescit; alii contendunt ex ea formari. Hujus tunicæ durities per impletionem humorum oculorum fit major, quam ex propria substantia habet. Interne præbet fulcimentum ligamento, & processui ciliari. *Sclerotica.*

1029. Pars anterior scleroticæ pellucida vocatur *Cornea*, cujus paulo major eminentia quam reliquæ scleroticæ: quam describit segmentum, cujus axis circiter est VII. linearum, dum reliqua pars bulbi sit XI. (1025). Extensa retinetur a subjacente humore aqueo. In animalibus tunicata instar cepæ, sed in homine demonstrari nequit. Non constat inter Anatomicos, num formetur ex sola sclerotica, an vero insuper etiam ab obtegente tunica tendinea (1027) & adnata (1026). Tota pellucida, transmittit radios lucidos ad interiora oculi. *Cornea.*

1030. Ad internam concavam superficiem scleroticæ laxe adhæret tunica admodum vasculosa, *Choroides* dicta, in cujus parte exteriore, Cellulosa dicta, locantur vascula, ne turbetur retinæ perceptio, quæ vascula versus interiorem superficiem locata magis sunt, decurrunt sparso ordine, alia vero exteriora radiatim disperguntur, quam ob rem pars hujus interna nominata fuit *Ruyschiana*. Ubi ingreditur opticus bulbum, parvam aperturam, vix capite aciculæ majorem, habet, per quam intrat medulla nervi optici; tegit totam cavitatem bulbi, usque ad originem Ligamenti ciliaris, a sclerotica. Tota interna Choroidis superficies in homine pigmento nigro obducta est. Hanc nonnulli derivant a pia matre, alii malunt esse membranam particularem ea, vel sclerotica provenientem. *Choroides.*

1031.

Arachnoidea tunica. 1031. A quibusdam inter oculi membranas numeratur illa tenuissima, pellucidissima, quæ in suis cellulis coercet humorem vitreum, & Lentem crystallinam, quam ob raritatem vocant *Arachnoideam*, cujus originem deducunt a Choroidea, præprimis ubi formatur ligamentum ciliare.

Ciliare ligamentum. 1032. Ad oculi partem anteriorem in toto ambitu interno tunicæ scleroticæ provenit orbicularis quædam membrana muscularis, in cujus medio est apertura a lente impleta. Directio hujus a sclerotica ad Lentem est arcuatim supra gibbosam annularem protuberantiam humoris vitrei. Firmiter adhæret scleroticæ, vix vero Lenti. Componitur fibris orbicularibus, & centralibus, quæ vero arcuatim incedunt, multis nervis arteriis, & venis ex choroidea provenientibus ornata, & pigmento nigro obducta. Quoniam hoc ligamentum transverse per oculi cavitatem est protensum, & arcuatim supra humoris vitrei annulum, in ejus media apertura habens Lentem, constrictis centralibus fibris complanatur annulus humoris vitrei, & ita elevatur lens versus corneam, minusque urgetur in ambitu lens: si vero agant circulares, magis comprimitur lens. Utrisque fibris simul agentibus trahitur sclerotica ad interiora, & ita contenti liquores magis pressi elevant magisque convexam faciunt corneam. Ligamenti hujus igitur ope mutari potest figura, & situs lentis, corneaque magis minusque fieri convexa, ut bulbus possit vario modo mutare focum radiorum lucis incidentium.

Uvea. 1033. Ab eodem ambitu, sed paulo anterius, tunicæ scleroticæ, ubi incipit ligamentum ciliare, alia nascitur expansio membranosa orbicularis *Tunica Uvea* dicta, in medio etiam habens aperturam, quæ vocatur *Pupilla*. Hæc membrana ita est sub cornea prætensa, ut cavitatem humore aqueo plenam distinguat in *Cameram* anteriorem majorem, & posteriorem minorem. Constat fibris centralibus, & quibusdam orbicularibus, quarum ope apertura media pupilla dicta angustari, & ampliari potest. Hujus uveæ externa superficies per corneam visibilis, coloribus variis ornata, vocatur *Iris*. Interna autem superficies atro pigmento obducta, versus ligamentum ciliare respiciens, dicitur *Processus ciliaris*. Fibris centralibus contractis dilatabitur pupilla, ut plures ingredi possent radii lucis, veluti in tenebris: sed contractis orbicularibus fit pupilla angustior, quemadmodum in luce clariore.

Retina. 1034. Denique in oculi fundo locata inveniuntur pulposa membrana, in fundo oculi crassissima, sensim accedens ad originem Ligamenti ciliaris magis extenuata, constans duplici lamina; interiore albicante, tenui, fibrosa, pellucida, & vasculosa; exterior autem est ipsa pulpa nervi optici ita expansa, vix adhærens choroideæ, sed in situ conservata, blanda æquali sustentatione humoris vitrei.

Humor vitreus. 1035. In posteriore hujus bulbi parte *Humor Vitreus* dictus $\frac{2}{3}$ vel $\frac{3}{4}$ partes implens invenitur: qui continetur, & firmatur, ut densior videatur humore aqueo, cellulis tunicæ Arachnoideæ (1031). In parte posteriore sphæricam figuram habet, qua æqualiter, & blande sustentat retinam: anterius fissura magis complanata, tamquam segmentum a sphæra esset abscissum. Hac in parte ad totum ambitum sub ligamento ciliari protuberantiam annularem habet; in ejus autem centro est fovea, quæ recipit Lentem, ut maneat in certa distantia a retina, & varia compressione humoris vitrei potuisset anterius, & posterius moveri.

Lens. 1036. In fovea partis anterioris humoris vitrei *Humor Chrystallinus*, seu ex figura *Lens*, hæret, constans veluti duobus segmentis sphæricis conjunctis, ut lens sit ab utraque parte convexa: in multis animalibus ex superimpositis lamellis instar cepæ componitur, sed in homine adhuc non est detecta ea fabrica: neque vasa artificiosa injectione impleri potuere. Paulo majorem firmitatem habet quam humor vitreus, cui per exilissima vascula pellucida cohæret. Credibile est fibrillas pellucidas lentis aliquem quoque exercere mo-

tum,

tum, ut reddatur convexior, & planior.

1037. Spatium in anteriore bulbi parte sub cornea relictum, implet humor limpidissimus, instar aquæ puræ fluxilis, inde *Humor aqueus* dictus. Minus autem pellucidus in senibus, & recens natis; effusus per aperturam in cornea promte renascitur. Posterius coercetur annulo humoris vitrei ligamento ciliari tecto, & lente crystallina, anterius autem cornea: Per medium hujus humoris aquei expansa hæret uvea, ita ut majus spatium sit inter uveam, & corneam, quod vocatur *Camera anterior*, quam inter uveam, & lentem, quod spatium dicitur *Camera posterior*. *Aqueus humor.*

1038. Tota camera posterior ad posteriorem uveæ, & anteriorem ligamenti faciem, atque etiam margo lentis, quodam pigmento nigro obducta est, quod tenax est in multis animalibus, sed facile ablui potest in homine arteriis secretum, & forsan venis absorbendum: simili quoque pigmento interna bulbi cavitas obtegitur, ut patet ex nigredine pupillæ. Quibusdam autem animalibus hoc pigmentum est coloratum. *Camera anterior, & posterior. Pigmentum nigrum.*

1039. Quum oculi humores omnes continuo sint secernendi & deferendi, ne stagnando corrumpantur, omnesque partes vivere, & nutriri debeant, & quædam in oculi bulbo moveri atque in eo exerceri debeat visus excitatio, cunctis generibus vasorum eget oculi bulbus. *Vasa.*

1040. *Nervus opticus* (750), primarium visus organum molli principio ex medulla cerebri, distinctis locis, sub striatis corporibus, proveniens, ex utroque latere unus, ad se invicem accedentes plerumque coalescunt sub infundibulo. Substantia est porosa, quæ vasis est impleta, externe membrana tenui a pia matre proveniente, multis vasis cruentis stipata, cincta. Hi nervi iterum secedentes ingredituri foramina rotunda foveæ osseæ insculpta, cinguntur valido involucro vasis cruentis etiam stipato, a dura matre proveniente. Uterque tunc nervus suum adiens bulbum, non ad fundum, sed aliquomodo ad latus versus nasum, bulbum intrat, & ejus interna medulla, per exiguam aperturam in choroide hic relictam ad cavum bulbi veniens expanditur in membranam retinam (1034), prebens Visus organum. *Nervus opticus.*

1041. Alii autem nervi tenaciores, uti in reliquo corpore ad motum destinati, a pari tertio, & quinto provenientes, orbitam per aliam rimam intrantes, sub oculi bulbo in pinguedine ibidem locata, non longe ab optico conficiunt ganglion, ex quo aliquot surculi nervosi egredientes, multis, & distinctis locis perforant scleroticam, inter hanc, & choroidem decurrentes ubi sunt applanati, quod alibi in nervis non observatur: adeunt ligamentum ciliare, ut id, & uvea in suis fibris spiritus pro motu accipiat. *Oculi nervus Ciliaris.*

1042. Duo genera arteriarum a carotidibus internis provenientia adeunt bulbum. Unum genus intrat foramen rotundum cum optico, sed in quadam particulari fovea huic arteriæ destinata. Hæc utplurimum, datis involucro nervi optici, & scleroticæ ramulis, in VI. vel VII. ramos divisa, perforat totidem locis scleroticam, & distribuitur per Choroidem (1030), in cujus internam superficiem uti in cute, sed exilioribus extremitatibus, eructat liquorem; ubi ad ligamentum ciliare, & uveam pervenerint, miris modis inosculantur, ut in Iride duos circulos conficere videantur. Ex iisdem arteriis ab interna facie ligamenti ciliaris provenientibus, quædam arteriæ lymphaticæ pellucidæ videntur distribui per humorem vitreum, quibus arteriis maxima pars humoris vitrei, & aquosi suppeditari videtur, humorque roridus inter Scleroticam, & Choroidem, atque id nigrum pigmentum (1038). Altera autem arteria, seu potius exigui rami arteriosi cum pulpa nervi optici intrant bulbum, inde arteriæ lymphaticæ pellucidæ per Tunicam retinam (1034) distribuuntur; atque ramulus pellucidus inde emissus transit per corpus vitreum donec attingat lentem, ubi radiatim dispositi ramuli pellucidi lentem intrant, quando oculis non amplius assequi possumus. *Arteriæ.*

Hæ arteriæ videntur lenti suppeditare liquorem pellucidum, ad vitam, & motum lentis.

Venæ. 1043. Ut est cruentarum, & lymphaticarum arteriarum exitus in bulbo, ita est initium venarum; omnis enim adductus humor per arterias, est revehendus, non solum a nutritione restans, sed & proprii oculorum humores: atque si quis liquor per opticum adfertur, iisdem venulis est revehendus. Quare venæ absorbentes hic videntur patentes quam alibi, & venæ hę liquore pellucido turgentes facile pro *aquæ ductibus* Nuckii haberi possunt.

Oculi partes externæ. 1044. Quum descriptus bulbus visum exerceat, vario modo moveatur, & externe muniatur, priusquam intelligi potest quomodo lucis radii visum excitant, oculi partes externæ sunt tradendæ.

Orbita ossea. 1045. Totus bulbus, omnesque fere partes, quæ ad oculum referuntur, *a fovea ossea* quadam recipiuntur, & muniuntur, cujus figura est conica, mucrone respiciente interius, ejus autem basis margine firmo munita, externe hæret in facie sub fronte inter narium radicem & tempora. Formatur fovea hæc variis ossium lamellis 1. ossis frontis, 2. multiformis, 3. Jugalis, 4. Maxillaris superioris, 5. toto osse plano, 6. osse unguis. 7. Mucro foveæ ab altero processu ossis multiformis. Tota hujus interna superficies tegitur periosteo, vel pericranio. Omnes hæ lamellæ admodum sunt tenues. In mucrone hujus foveæ invenitur foramen rotundum, quod transmittit nervum opticum: paulo ante inferius est alterum foramen, quod vocant lacerum, inferius rotundum, sed ad latus, & superius in rimam desinens, per quod in orbitam intrant nervi, & vasa partibus oculi inservientia: nervus a quinto pari proveniens supra bulbum decurrens iterum exit per foramen in osse frontis sub superciliis, ut distribuatur per frontem.

Pinguedo. 1046. Mucro foveæ copiosa, & duriore pinguedine impletur, suis cellulis recepta, quæ nervos, vasa, & musculos transmittit, firmat, fulcit, oculique bulbum sustentat pulvinaris instar, satis longe a mucrone foveæ retinet, lubricat, & facile moveri permittit sine attritu.

Musculi oculorum. 1047. Oculi bulbus in homine movetur sex musculis, quibus in animalibus accedit septimus. Ex his sunt quatuor Recti incipientes a margine foraminis rotundi, ubi opticum nervum tanquam in vagina recondunt: hinc recta via ad bulbum delati, dein convexitate bulbi aliquomodo inflexi, ultra bulbi diametrum desinunt in latum, brevem, & communem tendinem tunicæ scleroticæ adhærentem. Horum constrictione ad quamcumque directionem trahitur bulbus, sed omnibus simul constrictis ad posteriora complanatur bulbus, urgenturque humores ut elevent corneam. Nomina acquisiverunt ex usu. 1. *Attollens*, seu *Superbus*. 2. *Deprimens*, seu *Humilis*. 3. *Abducens*, seu *Indignatorius*. 4. *Adducens*, seu *Bibitorius*.

1048. Reliqui duo sunt Obliqui. 1. *Obliquus superior*, *Tr chlearis* dictus, ex parte superiore mucronis foveæ osseæ incipiens, anterius supra bulbum latus tendinescens transit per annulum limbo foveæ annexum supra canthum majorem, hinc reflexus fertur oblique posterius ultra diametrum bulbi, ad ejus superiorem partem bulbo affigitur: hujus tractione anterius trahitur hic musculus ab annulo ad insertionem quadam vagina. 2. Alter est *Obliquus inferior*, *Amatorius* dictus, oritur ex fovea ossea circa canalem nasalem, hinc oblique deorsum introrsum tendit, & inseritur parti bulbi exteriori, & posteriori, inter tendinem musculi abducentis, & insertionem nervi optici. Hujus constrictione ducitur pupilla oblique sursum versus nasum, & totus bulbus exterius.

Nervus. 1049. Præter Nervum Opticum (1040) & Ciliarem (1041) multi alii nervi per foramen lacerum (1045) ingrediuntur, motui, nutritioni, & vitæ harum partium inservientes; nam a *pari tertio* tendunt nervi ad musculum attollentem, deprimentem, adducentem, & obliquum inferiorem:

Ner-

Nervus patheticus tendit in trochlearem : a *pari Quinto* nervi feruntur ad membranas oculorum, glandulam lachrymalem, saccum lachrymalem, & palpebras (1045): a *Sexto pari* nervus tendit in Abducentem.

1050. Anterior bulbi pars tegi potest palpebris duabus in utroque oculo, quæ constant exterius cuticula, & cute tenui plicatili, sub qua tunica cellulosa maxime dilatabilis, interne vero membrana acuto sensu prædita, periosteo, & albugineæ continua; multis vasculis, atque glandulis exiguis *subpalpebralibus* dictis, humorem tenuem lachrymosum fundentibus. Limbi, seu *Tarsi* palpebrarum firmantur, & extensi retinentur segmentis cartilagineis. Superior palpebra admodum mobilis, inferior vix motum habet. Palpebræ destinatæ sunt ad tegendos, defendendos, humectandos, abstergendos, purgandos, lubricandos oculos, præveniunt exsiccationem, & nimiam frigiditatem bulbi. Connivent in majore luce, & in somno totum bulbum tegere debent. *Palpebræ.*

1051. Elevatur palpebra superior a musculo *Elevatore* dicto, qui ab interiore, posteriore, superiore parte orbitæ, carnoso, & tenui principio ortus, supra attollentem musculum bulbi anterius delatus, tendine lato & tenui inseritur Tarso palpebræ superioris, eamque attollit. Inferior autem palpebra quibusdam fibris muscularibus, ex facie distributis deorsum trahitur. Clauduntur vero, & corrugantur, atque ad oculi bulbum apprimuntur palpebræ a musculo *Orbiculari*, qui principium & finem habet in cantho majore, latus est & planus, habet ovatam figuram, superior pars sub superciliis quidem ad canthum minorem extenditur, inferior pars maximam etiam partem genæ occupat. Quædam aliæ fibræ a cantho majore incipientes, ovato incessu ad canthum minorem venientes se invicem decussant. *Palpebrarum musculi.*

1052. In limbo, seu tarso palpebrarum inveniuntur glandulæ sebaceæ granulosæ, Meibomianæ dictæ, sub linearum albarum forma, ad extremum tarsorum locata, in foraminula, seu parva excretoria oscula, emittentes humorem. Hæ lineæ, circa medium palpebræ longiores, sunt excretoria collecta dictarum glandularum deponentia materiem instar ceræ liquefactæ, quæ cilia fœdat in somno, oculos glutinat, & lemas facit. Materia hæc prævenit attritum, excoriationem, atque impedit nimis facilem lachrymarum effluxum supra tarsum palpebrarum. *Glandulæ Sebaceæ Meibomii.*

1053. Ex palpebrarum tarsis, seu limbis enascuntur pili rigidi erecti, seriatim nati, qui *Cilia*, & *Cilii* dicuntur: ex suis propriis bulbillis in tarso palpebrarum locatis proveniunt, nobiscum nascuntur, & raro ultra solitam longitudinem excrescunt, ut præscindi debeant; qui ex tarso palpebræ superioris proveniunt sursum incurvantur, ex inferiore vero palpebra deorsum, ita muniunt oculi bulbum, ut nihil alieni illabi possit. *Cilia.*

1054. Arcus pilosus supra marginem orbitæ osseæ, ex pilis tempora versus respicientibus, cuti crassiori, cui pinguedo copiosior subjacet, ut bene emineat, factus, supra oculum utrumque, *supercilia* dicuntur. Superciliorum partes versus nasum vocant *Caput*, partes ad tempora spectantes *Caudam*; locum medium inter dicta capita *Glabellam*. Supercilia arcent sordes, & sudores a fronte venientes ne in oculum prolabantur: deorsum tracta oculis umbram præbent in majore luce. *Supercilia.*

1055. Ita constringuntur supercilia a *Corrugatore superciliorum*, qui incipit ab ea ossis frontis parte, qua formatur radix narium, arcuatim sub superciliis procedens, desinit in superiorem partem Orbicularis palpebræ, ita in canthum minorem ambit, nectitur cuti interveniente panniculo adiposo. Elevantur vero supercilia a musculo frontali, seu *Levatore superciliorum*, qui est portio Epicranii; quo musculo constricto simul corrugatur frons. *Superciliorum musculi.*

1056. Ex concursu palpebrarum duo formantur anguli, qui dicuntur *Canthi*; *Anguli oculorum.*

thi; interior verfus nafum vocatur *Canthus major*; oppofitus autem verfus tempora *Canthus minor*.

Caruncula lachrymalis. 1057. Canthus minor nihil memorabile continet, fed in cantho majore, apertis palpebris, confpicitur rubra, oblonga, carnei coloris caruncula, tunica adnata tecta, intus folliculofa, fecernens fmegma paulo fpiffius quam ex glandulis Meibomianis, & id per multa exigua foraminula eructantia, atque ex fingulis quoque parvi enafcuntur pili. Smegma fimilem ufum habet ut fmegma tarforum.

Semilunaris membrana. 1058. Loco membranæ nictitantis animalium invenitur alia exigua femilunaris inter oculi bulbum, & carunculam lachrymalem, confecta ex duplicata tunica adnata, hic collocata in homine, ut converfo oculo ad nafum non occluderentur puncta lachrymalia.

Lachrymalis glandula. 1059. In fovea offea oculi fub cauda fupercilii fupra oculi bulbum in loco foveæ magis excavato hæret *glandula lachrymalis*, olim *Innominata* dicta, ex multis glandulis conglomerata, per multa emunctoria eructans liquorem pellucidum, lachrymas dictum quem fert per multa excretoria ad internam palpebræ fuperficiem decurrentia, & exonerat ad tarfum palpebræ fuperioris continuo: habet hæc glandula nervum a quinto pari, qui ab indoctis pro excretorio fuit habitus, tegitur hæc glandula multa pinguedine.

Lachrymalia puncta. 1060. In prominentia quadam exigua utriufque palpebræ, circa carunculam lachrymalem, ad limbum interiorem tarfi, invenitur in utraque palpebra orificium ductuli, quod interdum conftringitur, & operitur, recipiens lachrymas, eafque conducens in faccum lachrymalem.

Lachrymalis faccus. 1061. A punctis lachrymalibus duobus his incipiunt duo meatus albicantes, quafi nervi effent latiores quam dicta puncta ad latera carunculæ (1057) pergentes, coeunt in tubum ampliorem, crebris vafculis cruentis rubefcentem, qui vocatur *Saccus Lachrymalis*, qui faccus munitur offea cavitate, offi unguis, & proceffui offis maxillaris, qui radicem narium format, infculpta.

Lachrymalis ductus. 1062. Continuatur hic faccus (1061) in lachrymalem ductum, qui vocatur *Canalis nafalis*; hic circa nafi medietatem, fub offe fpongiofo inferiore, extremo fine aliquantulum contracto, in cavum narium definit, in utraque nare unus. In quibufdam animalibus continuatur ad extrema narium.

Lachrymæ. 1063. Liquor pellucidus, fubfalfus, mitis, ex glandula lacrymali (1059) & fubpalpebralibus (1050) fecretus, defcendens fupra anteriorem bulbi partem, quam irrigat, humectat, abftergit, colligitur intra palpebram interiorem, & bulbum, directione palpebrarum ducitur ad puncta lachrymalia (1060), abforptus intrat faccum lachrymalem (1061), denique tranfiens per canalem nafalem (1062), in naribus evanefcit, feu exficcatur, vel exftillat. Si vero oculi irritatione; acrimonia lachrymarum; impetu majore ad caput; reditu fanguinis ex capite impedito; catarrhofa materia; morbi metaftafi; vel animi pathematis copiofiores fecernantur lachrymæ, fupra tarfum exftillant, & turbant faciem; quod etiam fit fi fmegma tarforum deficit; vel puncta lachrymalia, aut faccus, aut ductus lachrymalis eft obftructus.

De vifu.

Vifus. 1064. Tertia, feu ultima pars (1011) hujus exigit expofitionem, quomodo lucis radii pingunt imaginem in oculi fundo, ut excitetur vifus.

Radiorum collectio. 1065. Lucis radii a puncto lucido venientes, divergentes tanquam a mucrone coni, formant bafin (1014) fupra corneam (1029): hæc quia pellucida eft, & convexa, tranfmittens radios ex medio leviori in denfius

(1020)

(1020), facit ex divergentibus radios convergentes, qui forum formant in cavo bulbi, nisi nimis divergentes accedant.

1066. Quum cornea laxior, quam reliqua sclerotica, ab omni pressione, & constrictione bulbi redditur convexior. Hoc fit. 1. constrictis omnibus musculis incurvatæ supra bulbum tendentibus. 2. Compressione palpebrarum supra adnatam tunicam, oculis conniventibus. 3. Contractione forsan fibrarum in sclerotica. 4. Constrictione fibrarum centralium ligamenti, & processus ciliaris, dum simul sustentantur ab orbicularibus. Ita radii ex proximo puncto radiante venientes colliguntur in foco ad oculi fundum. *Cornea convexior.*

1067. Radii nimis obliqui in corneam incidentes non intrant (1019) pupillam, ut & omnes, qui in iridem (1033), vel pigmentum nigrum cameræ posterioris (1038) incidunt. Quo ergo cornea planior, atque pupilla major eo plures radii oculum intrant. *Plures, & pauciores radii recepti.*

1068. Transeuntes radii corneam ab humore aqueo refringuntur ad perpendiculum, & a lente excepti magis urgentur; ut tandem fiant convergentes, formantes ad oculi fundum focum. *Radiorum in oculo refractio.*

1069. Cum numerus radiorum a puncto lucido venientium, respondet magnitudini aperturæ iridis, quæ vocatur pupilla, ad plures accipiendos radios, & ad distincte videndum, pupilla erat dilatanda; sed in clariore luce, ut pauciores intrent radii, pupilla erat constringenda (1033) *Lentis actio.*

1070. Lens crystallina (1036) duobus modis propriorem, & remotiorem potest formare focum radiorum lucis. Nam 1. planior facta magis distantem focum facit, sed convexior facta propriorem focum (1020): hæc mutatio induci potest propriis fibris lentis (1036); vel constrictione, & relaxatione lineamenti ciliaris (1032) magis minusque comprimente lentem. 2. Accessus, & recessus a retina facit, ut a puncto radiante ex varia distantia focus tamen fiat supra retinam; hoc etiam fit actione ligamenti ciliaris, cujus constrictione complanatur annulus humoris vitrei (1035), & ita anterius truditur fovea, quæ recipit lentem. *Lentis actio.*

1071. Radii per lentem transeuntes, convergentes facti a vitreo humore, recepti (1035) propter fere æqualem cum lente densitatem vix mutantur in directione, sed conceditur spatium, ut transeuntes radii supra oculi fundum in foco colligi possint. Quod experimento confirmatur locato oculo, ablata in posteriore parte sclerotica, in apertura cameræ obscuræ. *Vitrei humoris actio.*

1072. Quum in solo oculi fundi pingantur imagines, ubi hæret Retina tunica (1034) quæ est expansio substantiæ pulposæ nervi optici; hæc tunica verum est organum, quod imagines recipit, & sensum visus præbet. *Retinæ actio.*

1073. Ut ergo fiat Visus, requiritur 1. in cornea, & lente tanta convexitas, & distantia a retina, qua radii pupillam transeuntes, supra retinam colliguntur in foco, adeo ut puncta singula corporis lucidi dispersa ibidem accurate iterum collecta habeantur, quum ante, & post hunc focum confusæ pingantur imagines. 2. Perfecta pelluciditas in cornea tribusque humoribus, ut radii ad retinam venire possint. 3. Talis in oculo mobilitas, ut varia in distantia focus formari possit, quum non omnes incidentes radii æque sint divergentes. 4. Sufficiens in Iride dilatatio, & constrictio, ne plures, paucioresve ingrediantur radii, quam ad visum requiruntur. 5. Tunicæ retinæ mobilitas; quæ pictis in fundo oculi imaginibus moveri possit. 6. Liber itus spirituum per nervum opticum, ut commotio in retina facta ad sensorium deferri possit. *Visus requisita.*

1074. Quomodo mutandus est oculi bulbus, ut perfecte videamus corpora in varia distantia? *Quæstiones.*

Experimenta physica in Camera obscura docent, objecta propiora ad majorem projicere distantiam focum, objecta remotiora facere propiorem focum, atque docent, vitra convexa propiorem focum formare; vitra autem pla-

planiora remotiorem focum, si objecta ponantur in eadem distantia. Ut igitur accurata habeatur imago objectorum in varia distantia, vel mutanda est lentis convexitas, vel mutanda est distantia corporis recipientis imaginem a lente. Itaque ut in oculi fundo perfecto pingantur imagines, vel convexitas corneæ, & lentis est mutanda, vel bulbus est longior faciendus. Quia vero bulbus ad posteriorem partem pinguedine suffultus est, & vix aliquam differentiam prominentiæ bulbi in anterioribus observamus ad conspicienda objecta propinqua vel remota: oculi corneæ, & lentis figuræ mutatio hoc bonum præstare videtur.

1075. An musculorum actio non potest convexiorem, & planiorem facere corneam?

Musculi bulbum moventes (1047) ad variam directionem quidem vertunt bulbum, sed si omnes simul agunt, comprimunt bulbi posteriorem partem; & quoniam bulbus liquore plenus est pars tenuior; & non compressa a musculis, ut est cornea, protuberat, & ita convexior redditur, ut propiorem focum faciat.

1076. An Choroidea: vel Retina visus organum?

Etiamsi solo nervo exerceamus sensum, nonnulli tamen fuere, qui in tunica choroidea vasculosa sensuum perceptionem locarunt, quorum argumenta etiamsi aliquam veri speciem præ se ferant non exagitemus, quoniam omnia corruunt hoc unice argumento, solum nervum sentire, ex quo formata est retina.

1077. Cur myopes utuntur vitris concavis?

In myopia objecta in modica distantia locata formant focum in humore vitreo, antequam radii pertingunt retinam, quod fit vel propter nimiam convexitatem lentis, vel corneæ, vel quia lens nimis remota sit a retina: ut igitur radii lucidi ad longiorem distantiam faciant focum, transmittendi sunt per vitrum concavum (1021).

1078. Cur senes utuntur vitris convexis?

In senibus sensim videtur cornea, propter minorem impletionem bulbi, complanari, ut non satis fiant convergentes, radii, qui propterea magis convergentes facti per vitrum convexum (1020) supra retinam faciunt focum.

1079. An imagines pinguntur supra ingressum nervi optici?

Experimenta positi oculi, posterius sclerotica privati, in apertura cameræ obscuræ, docent, imagines pingi directe in medio fundi, & quoniam nervus opticus (1040) ingreditur bulbum ad latus versus nasum, imagines pingi nequeunt supra optici ingressum: neque hoc requiritur, quia sufficit, ut imagines pingantur supra retinam ex pulpa hujus nervi factam.

1080. Cur requiritur Iridis, seu pupillæ dilatatio, & constrictio?

Experimenta docent, quo plures radii per lentem transeunt in camera obscura, eo vividior imago, & contra: inde quo punctum radians magis est illuminatum, quo lens major, & quo propius locatum objectum, eo vividior imago, & vicissim. Inde, ceteris paribus, dilatatio pupillæ plures radios admittens, vividiorem visum facit, sed pupilla constricta minus clare videre facit. Hinc fit *Hemeralopia* propter paucitatem radiorum, in quibus pupilla satis dilatari nequit: atque *Nyctalopia*, in quibus est magna pupillæ dilatatio. Sed quoniam nimiam agitationem ferre non possumus in clariore luce venientes, & non satis cito pupilla constringitur, conniventes facimus oculos, & contrahimus supercilia, ut oculo faciamus umbram.

1081. Cur objecta remota minus distincte videmus quam proxima?

Quum radii a puncto lucido promanantes minuantur in numero, ut distantiarum quadrata (1014), quo ergo propria sunt locata objecta, modo focum formare possint supra retinam, eo plures radii ingrediuntur pupillam ad clariorem visum excitandum: e contra vero in remotioribus subjectis,

qua-

quare non solum complanatur in hoc casu cornea ad mutandum focum, sed & dilatatur pupilla ad plures recipiendos radios.

CAPUT X.

De Visus, & Oculorum Morbis.

1082. NUmerus morborum ingens oculos infestantium fecit in pertractatione confusionem, & intellectum difficilem, præprimis quum ex phænomenis multa sint imposita nomina eandem rem indicantia. Ut igitur ordine tradantur sequemur oculi partes firmas, & liquidas, in quibus simul tradentur generales, & speciales functiones læsæ. *Divisio.*

1083. Totus Bulbus (1025) potest 1. mutari in figura: si reddatur ovata longior, generatur *Myopia;* si autem sit brevior a cornea ad fundum generatur *Presbyopia;* qui morbi solis vitris concavis, vel convexis emendari possunt. 2. Si vero nimio incremento pinguedinis, aut tumore nato in fovea ossea, aut nimia impletione vasorum, bulbus pellitur extra orbitam, vocatur *Ecpiesmos*. Ab extrudente causa curatio est deducenda. Nimia autem consumtio pinguedinis, & defectus humorum bulbum implentium, faciunt oculi *Marcorem*, & oculos *concavos*. 3. Musculorum autem convulsio, paralysis, aut inæqualis longitudo *Strabismum* facit, machina una apertura pertusa ante oculum gestata emendandum. 4. Si autem oculus deficiat, oculo artificiali locus est implendus. *Morbus Bulbi.*

1084. Quum sclerotica tunica (1028) multis arteriis, & nervis sit ornata, hujus inflammatio, & erysipelas, non solum dolorosam generat *Ophthalmiam*, sed & corneam extra modum tumere facit, ut videatur *Oculus Elephantinus*. Statim per venæ sectionem, & *purgantia antiphlogistica* minuendus est ad oculum impetus; simulque oculis instillare *collyria*, & applicare *epithemata*, & *cataplasmata antiphlogistica*: si vero dolor nimis urget, adhibenda *Anodyna*. *Scletoticæ Inflammatio.*

1085. Cornea tunica (1029) nimis convexa etiam generat *Myopiam;* at planior *Presbyopiam*, solis vitris concavis, vel convexis corrigendam. 2. Amissa autem Pelluciditas, quod vasa pellucida impleantur dilatata magis liquore pellucido obscurum visum facit: quamdiu omnino non est exstincta pelluciditas vocatur *Nebula*: sed vascula non pellucidis humoribus magis impleta pariunt *Albuginem*, seu *Leucoma*: applicatione, & instillatione *Resolventium*, *abstergentium*, & *adstringentium*, ut discutiatur receptus humor, & vascula contrahantur, curandum. 3. *Macula* autem facta ex relicta in cornea cicatrice difficulter elui poterit, ejus tentanda est diminutio leniter *abstergentibus*. 4. Humor tenuis acer parvas faciens *Vesiculas aquosas*, quas *Phlyctænas* vocant, exigit *Adstringentia*: & si ad margines corneæ hærent, acuto instrumento pertundi possunt, & dein similibus adstringentibus curari. 5. Cornea vel Rupta, vel sauciata effundit contentum humorem aqueum, qui brevi tempore renascitur consolidata apertura. Si vero aliquid de Uvea, vel Lente, vel humore Vitreo, promineat, ex figura prominentiæ varia sunt data nomina. Parva emineutia muscæ caput referens *Myocephalon* vocatur. Paulo major eminentia, acino uvæ similis, dicitur *Staphyloma*, seu *Uvatio*. Maxima autem prominentia dicitur *Pomum*, seu *Malum*. Si vero prominens pars est durior, vocatur *Helos*, seu *Clavus*. In omnibus his, indenda, & applicanda *Adstringentia consolidantia* cum artificiali pressione, ut prominentia minuatur, & curetur apertura, utplurimum tamen remanebit cœcitas. Si non cedit his, prudenter est abscindendum. *Corneæ morbi.*

1086. Quum in tunica Choroide (1030) copiosissima sint vasa, horum nimia impletio reddit oculos truces, scintillantes, & protuberantes. Si conci- *Choroidis morbi.*

ci-

cipiat Inflammationem, vel Eryſipelas, horrendam *Ophthalmiam*, cum maxima bulbi intumeſcentia, & dolore, parit, in qua ſeveriſſime omnia ſunt facienda, quæ ſuperius (1084) tradita ſunt. Si autem abeat in ſuppurationem, pus colligitur in camera aquei humoris, & generat *Hypopyon*, quod etiam *Proſis* vocatur, ſed perperam *Onyx*. Pus hoc protinus eſt diſſipandum epithematibus, & collyriis *Reſolventibus*, & *Diſcutientibus*, atque modica frictione oculi, & corporis concuſſione: Si vero diſcuti nequit, parva apertura eſt facienda in inferiore corneæ parte, prope tunicam adnatam, quæ emittit pus cum humore aqueo: dein conſolidantibus curanda læſio iis, quæ in Staphylomate (1085) tradita ſunt. Simili modo etiam curatur cruor in bulbo effuſus.

Uveæ morbi. 1087. Uvea multis etiam arteriis in circulo collectis ornata ſimili modo ut choroides *Ophthalmiam*, *Hypopyon* generare poteſt, qui morbi eandem exigunt curationem. Si fibræ orbiculares hujus nimis ſint conſtrictæ, ut habeatur pupilla anguſtior, generatur *Hemeralopia*: fibræ vero centrales nimis conſtrictæ, ut pupilla latior tot recipiat radios, quos retina ferre nequit ſine dolore, generant *Nyctalopiam*. Sed latior relaxatis centralibus fibris Pupilla, cum viſus hebetudine, vocatur *Mydriaſis*, Magna contractio, & dimiſſio in his fibris, ut ampliſſima, & anguſtiſſima poſſit fieri pupilla, facit ut quædam animalia, & nocte, & die videre poſſint.

Aquei humoris morbi. 1088. Humor aqueus (1073) copioſior, cameras, & oculi corneam diſtendens, quod non ſatis abſorbeatur *Hydrophthalmiam* generat, *Diſcutientibus* abigendam. 2. Ejus autem minor ſecretio Oculos concavos, & corrugatos, facit. 3. Hujus perfecta pelluciditas ſi obfuſcari incipit, ac ſi alius humor minus pellucidus humori aqueo eſſet affuſus, recte vocari poteſt *Suffuſio*, ſeu *Hypochymoſis*, quæ nomina utplurimum cum Cataracta confundantur. Inæqualis autem permiſtio humoris minus pellucidi facit *Nebulam*. Humor autem hic in membranulam concretus, plerumque uveæ adhærentem, format ſpeciem *Cataractæ*, quæ uveæ ſi adhæret vix tolli poteſt operatione Chirurgica. Quum vero ex phænomenis impoſita ſint nomina, atque Cornea, aqueus humor, & Lens ſit pellucida, facile hic in aſſignando loco error committi poteſt. Si talis incipiat fieri *Suffuſio*, humoris concreti ſolutio eſt tentanda *reſolventibus*.

Lentis morbi. 1089. Dum lens Cryſtallina (1036) e ſua ſede dimovetur, quod raro fit, niſi poſt operationem cataractæ, ejus locus ab humore vitreo minus ſolido occupatur, facitque *Presbyopiam*, vitro convexo ſuccurrendam. Ejus autem amiſſa pelluciditas frequentiſſima eſt *Cataractæ* cauſa, ut oculi congelati ſectio in his morbis docuit, ſola operatione chirurgica curandæ, cum eo uſque pertingere nequeant vires medicamenti applicati.

Cataractæ operatio. 1090. Si in homine adulto, pone corneam, in nigra pupilla conſpicitur corpus albicans inſtar perlæ coloris, omni pelluciditate carens, permittens pupillæ conſtrictionem, & dilatationem ſi demulcetur oculus, ut conſtet uveæ non adhærere; ægerque ex fortiori bulbi pertractatione quaſi videat ſcintillas, ut conſtet opticum eſſe ſanum; oculus præterea, & totus homo ſanus. Tunc operator ita directe oppoſitus hæreat ægro, ut ſedeat paulo magis elevatus, retento capite ægri immobili a miniſtro, & oculo ægri luci oppoſito: quod ſi in ſiniſtro oculo tollenda eſt cataracta, utatur dextra manu, qua dirigat acum cuſpidatam ad mucronem latiorem, ſiniſtra manu teneat palpebras apertas: ſi vero in oculo dextro operatio eſt facienda, dirigat acum manu ſiniſtra, & dextra teneat palpebras apertas. Monendus tunc æger, ut oculum vertat ad naſum: tunc immittat acum perpendiculariter per tunicam adnatam, & ſcleroticam, ad mediam circiter partem inter iridis ambitum, & canthum minorem. Ut partem oppoſitam bulbi non lædat acus globulo inſtructa eſſe debet, quæ non ultra pollicem diſtat

a cuſ-

a cuspide. Immissa acus dein ita dirigenda, ut cuspis sub cornea appareat, ea tunc tentet Operator deprimere Cataractam, quam ibidem aliquamdiu retineat, dein elevet iterum cuspidem pone corneam. Si tunc simul non adscendat Cataracta, acus extrahi debet; sed si resurgat, iterum est Cataracta deprimenda, donec abscondita maneat. Si vero comperiat membranam esse, ea circum cuspidem est convolvenda, & ita deprimenda: si deprimi nequit, in frustulas est comminuenda, & ita deprimenda. Si nimis adhæreat uveæ, sufficit in Cataracta facere incisuram. Post operationem oculus tegendus *Epithemate* bis, aut ter de die innovando, & instillando *collyrium anodynum*. Æger per septem dies jaceat quietus, caveat ab omni agitatione, & non adspiciat lucem, sensim autem luci est exponendus.

1091. Vitrei humoris abundantia, & defectus similes fere morbos parit, qui in humore aqueo (1088) recensiti sunt. Ejus amissa pelluciditas generat *Glaucoma*; atque coloris mutatio varios in pupilla colores visui exhibet. Qui morbi si non auscultant topicis applicatis, vel medicamentis internis superius citatis (1085, & 1088) non sunt operationibus chirurgicis tentandi. *Vitrei humoris morbi.*

1092. Si Tunica retina (1034) in suis vasculis concipit majorem motum, rubras anguillas, scintillas, coruscationes, & similia conspectui ægri præbet: ejus inflammatio facit valde dolorosam Ophthalmiam internam; Hydatides, vel & alia tubercula multis modis visum mutant, vel exstinguunt. *Retinæ morbi.*

1093. Ipse Nervus Opticus (1040) quum perceptionem visus deferre debeat, sine bulbi læsione visum tamen turbare, exstinguere potest. Illa cæcitatis species, quam *Amaurosin* vocant, in qua nullus est visus cum pupilla latiore, & pellucida, a vitiato hoc nervo oriri solet, qui a materia viscida plerumque compressa in encephalo, vel languidiore motu propellit spiritus, quo obscurationem, vel Amaurosin infert. *Ptarmicis*, *cephalicis*, atque *roborantibus resolventibus*, fronti, & capiti applicatis, interdum curatur. *Nervi optici morbi.*

1094. *Tunica adnata* (1029) non solum a causis internis, sed & quia externe patet, & multis partibus cohæret, variis generibus morborum corripitur. Si enim ex Inflammatione, vel Erysipelate rubedinem contraxerit, eam rubedinem vocant *Ophthalmiam*; quæ si levis admodum sit, dicitur *Taraxis*. Hæc rubedo non fundens lachrymas, sed inducens oculorum siccitatem dicitur *Xerophthalmia*, seu *Lippitudo arida*. Si hæc rubedo simul obtegit corneam, tunc eam vocant *Chemosin*. Interdum tumens ab inflammatione Adnata tunica facit, ut pupilla veluti in fovea sit abscondita. Omnes hæ species eodem modo, iisdem auxiliis curandæ, quæ tradita sunt (1084). *Adnatæ tunicæ morbi.*

1095. Ut Hypopyon (1086. & 1087.) notat puris collectionem sub cornea, ita ex Contusione vel alia quavis læsione si album oculi contineat sanguinem effusum, vocatur *Hypopion*, estque igitur species sugillationis seu ecchymosis. Statim effusus sanguis est *Dirigendus* & *Resolvendus* applicatis topicis: si autem in suppurationem abeat, applicanda & indenda sunt *Emollientia* & *abstergentia*. Quibus auxiliis etiam curantur *vulnera* & *ulcera* oculi. *Hypopion.*

1096. Ex cantho majore utplurimum, raro enim ab alia parte oritur principium, crescere incipit quædam membrana, albicantis vel lardi coloris, album oculi obtegens, interdum vero pupillam vel totam anteriorem bulbi partem quod pejus; si paucis filamentis adhæret, melius, quam si coalescit cum oculi albo, hæc membrana ex figura vocatur *Pterygium* & *Ungula*: si vero sit crassior, multis vasis cruentis stipata ut rubeat, *Panniculis* vocatur. Hujus Pterygii incrementum intercipiendum *Adstringentibus leniter corrodentibus*, quibus etiam præsens sæpe consumitur. Si autem adsit inflammatio aut dolor; aut si cancrosa incipiat fieri, non debet his attingi, sed ut Ophthalmia (1084) tractari. Quando autem medicamentis non cedit, omnisque *Pterygium.*

malignitatis absit nota, operatione Chirurgica est tollendum. Quæ fit, palpebris remotis & a ministro retentis, hamulo acuto tenui laxior pars pterygii prehendenda & tollenda, per partem elevatam trajicienda acus filo ceraceo instructa, quo filo attolli potest pterygium : moderate sublatum pterygium separandum phlebotomo vel forfice acutissima a subjecta cornea & albuginea, ne aliquid adhærens maneat, hoc si ob adhæsionem fieri non possit, satius aliquid adhærens relinquere postea consumendum medicamentis, quam lædere corneam. Cavendum etiam ne simul lædatur Caruncula lachrymalis, quia tunc generaretur *Rhyas*. Post operationem oculo instillandum *Collyrium molle*, & oculus tegendus *epithemate antiphlogistico*. Ter vel quater de die innovanda deligatio, ne fiat coalescentia.

Aliena illapsa. 1097. Quum adnata tunica sensu exquisitissimo sit donata, non fert ulla aspera vel acria oculis illapsa, quin magnus concitetur dolor, cum inflammatione ab irritamento. Si illapsum sit asperum, oculis patens, eximendum instrumento apto, vel spongiola humectata & dein expressa : si autem lateat asperum, indendus est sub palpebra superiore vel inferiore lapillus Cancri siccus, parte plana ad bulbum conversa, hic lachrymas absorbens saturus factus una cum festuca vel aspero adhærente elabi solet; si prima vice non exit, repeti potest immissio lapilli; relicta inflammatio ab irritatione *Collyrio molli* compescitur facile. Si vero pulvis tenuis vel liquor acris intravit, protinus oculus frequentissime est abluendus *Collyrio diluente*, donec omne acre sit ablatum.

Orbitæ osseæ morbi. 1098. *Orbita ossea* (1045.) interne faciens Exostosin, vel Cariem contrahens, multum lædit oculum & visum, cujus tamen curatio ex ossium morbis est petenda.

Pinguedinis. 1099. *Pinguedo* ut alibi in fovea ossea corrupta multa anomala in bulbo producit symptomata : ejus consumtio oculos admodum cavos reddit : sed abundans bulbum extrudens *Proptosin* facit.

Musculorum bulbi. 1100. Quando musculi bulbum moventes (1047) inæqualiter oculum unum vel utrumque trahunt, *Strabismus* vocatur. Qui si oritur ex nativitate curationem respuit; ut & ille qui ex longa consuetudine acquisitus fuit in adultis; sed in pueris directione luminis interdum emendatur : si fiat ex Convulsione aut paralysi hujus, illiusve musculi, per generalia Nervina his morbis propria, interne data, & ad loca proxima applicata est curandus. Ut & motus instabilis & frequens Bulbi, qui *Hippos* vocatur.

Glandulæ lachrymalis. 1101. *Innominata glandula* (1059) scrophulosa, scirrhosa, vel alio modo tumens facta, oculum premit, lædit, extrudit & visum turbat; fundens copiosiores lachrymas oculos plorantes facit; sed pauciores secernens lachrymas facit oculos siccos, squalentes. Horum morborum curatio ex glandulæ cognito morbo est deducenda.

Palpebrarum. 1102. Quum *Palpebræ* variis componantur partibus (1050) diversis etiam corripiuntur morbis, quorum præcipuos secundum dictas partes delibabimus.

Ancyloblepharon. 1103. Interdum, vel ex nativitate, vel ulcere, vel excoriatione, vel combustione, sæpe post variolas, tarsi palpebrarum inter se concrescunt; vel palpebra concrescit cum subjecto bulbo, quod vitium vocatur *Ancyloblepharum*. Aliter smegma palpebrarum glutinosius firmiter cohærere facit palpebras. Quare cavendum in combustione, variolis, & ulceribus oculorum, ne palpebræ nimis diu relinquantur clausæ, & oculi immobiles, sed oculi sæpe demulcendi & blande movendi, sæpeque aperiendæ palpebræ, & instillandum *molle Collyrium*. Si vero Concretio sit facta inter palpebras relinquentes parvam aperturam, in ea immittendum specillum sulcatum quod ducit mucronem scalpelli vel forficis, quo accurate secando separantur margines palpebrarum coalitæ. Aut fieri potest scalpello vel forfice globulo munito. Si vero deficit apertura, illa prius prudenter est facienda, dein prædicta metho-

thodo procedendum. Post separationem portio vesicæ vel membranæ leni *linimento* malaxata interponenda, ne iterum concrescant. Si vero palpebræ bulbo adhæreant, tentanda scalpello obtuso a bulbo separatio; hoc si fieri non possit ob firmiorem adhæsionem, sectione facienda separatio, cavendum ne abscindantur orificia ductuum lachrymalium in adversa parte palbebræ superioris; si palpebra simul adhæreat corneæ, frustra suscipietur operatio, cum cicatrix relicta corneam relinquet opacam. Post separationem, sæpe oculus est eluendus dicto collyrio, & interponenda membranula dicto linimento, vel simplici oleo amygdalarum dulcium malaxata, habens figuram semilunarem oculo appropriatam. Si vero glutinis tenacitate tantum cohærent palpebræ, ut sæpe in variolis, Collyrio molli plumaceola recepto tepide applicato lema est malaxanda, & dein removendæ palpebræ, oculus iisdem eluendus, & dein inter palpebras cnm linteo carpto vel quadam membranula, linimentum molle est interponendum, quod glutinationem intercipit.

1104. Palpebrarum tunica cellulosa nimis impleta facit *Emphysema*, quod frequens est post contusionem, omnemque læsionem oculorum, in faciei erysipelate, in Cachecticis, Hydropicis, Catarrhosis, Chlorosi laborantibus, ille tumor diutius manens, tandem ita laxat & tumere facit palpebram superiorem, ut elevari non possit. Talis tumor *Discutiendus roborantibus* topicis, si adsit species œdematis, sed, si adjuncta sit inflammatio vel Erysipelas, *Discutientia refrigerantia* applicanda. Si vero post discussum tumorem nimia remaneat in palpebra cutis *Relaxatio*, quæ oculum obtegit, pars propendens artificiose abscindenda, & plaga per suturam vel emplastro tenaci contrahenda, atque dein ut vulnus palpebræ consolidanda. Eadem curatione quoque tollitur *Phalangosis* species, qua cilia inversa pungunt subjectum bulbum. *Emphysema.*

1105. Si vero ex Musculi Elevatoris (1051) Paralysi palpebra elevari nequit, frustra præcedens operatio Chirurgica instituitur, sed quæ paralysin curant *fronti, & capiti applicanda*, atque juvat attrahere *Errhina*. *Paralysis palpebrarum.*

1106. Si in glandulis palpebræ nascatur folliculosus tumor; ejus statim tentanda est *Resolutio* applicatione emplastri, vel unguenti. Si vero non cedat, sectio transversa est facienda, tensa palpebra, supra tumorem, ut totus folliculus eximatur, dein lene *Causticum* imponendum quod originem tollit, dein ut ulcus curandum. *Folliculosus tumor.*

1107. Si tumentes Tarsi palpebrarum ita invertuntur, ut pars interior rubra promineat, turpem generans aspectum, ille morbus vocatur *Ectropion*; ad curationem exigit *Antiseptica adstringentia* in forma linimenti, collyrii & fomenti. *Ectropion.*

1108. Si vero palpebræ superioris pinguendo corruptione consumta sit, vel musculus elevator nimis accurtatus, ut palpebra superior bulbum tegere non possit, cornea primo exsiccatur, & tandem omnem pelluciditatem amittit, talis contractio palpebræ vocatur *Lagophtalmos*. Sectio, ut suadent Chirurgi, cum curatione latæ cicatricis, nihil præstare potest: *fotus molliens* aut *humectans* continuo gestatus forsan aliquid efficiet. *Lagophtalmos.*

1109. *Sarcoma* autem ex palpebra excrescens *Leni Corrodente* est consumendum: sed si non cedit operatione chirurgica, ligando si fieri possit, vel scindendo, est tollendum. *Sarcoma.*

1110. Si adsit Palpebrarum aspretudo, *Trachoma* dicta, pruritus, rubedo, similesque morbi, qui ab acrimonia lachrymarum palpebras tumere & dolere faciunt, *molli Collyrio* palpebræ abluendæ, & inungendæ *linimento oculari*; si obstinate maneat, oculus fovendus *fotu emolliente*. *Trachoma.*

1111. Frequentissime in glandulis Meibonii (1052.) nascuntur folliculosi tumores, qui si habeant magnitudinem hordei, dicuntur *Chrite*, quæ tubercula *Glandularum Meibomii morbi.*

cula si non satis cito maturescunt, applicandum est *maturans*, dein pus maturum exprimendum, atque sic cito curatur. Si vero folliculosus tumor parvus contineat materiem albam, & libere hæreat, dicitur *grando*: sed similis tumor in Tarso palpebræ durior & asperior vocatur *Lithiasis*. Hi tumores folliculosi raro ad maturitatem deducuntur, sed si sponte non excidunt, sectione facta, sunt eximendi.

Ciliorum morbi. 1112. Pili in tarsis palpebrarum (1053.) crescentes raro si deficiunt postulant opem. Sed si invertantur, ut oculum pungant, *Phalangosis* vocatur; Sed si inordinate crescunt, *Trichiasis* dicitur; aut duplici serie nascuntur, quam affectionem vocant *Districhiasin*. Propter oculi irritationem, pilorum lædentium ablationem postulant; sed, quia evulsi, vel abscissi renascuntur, & oculos non fert corrodens, suadent optimi Chirurgi inversos pilos esse evellendos, & locum dein tangere acu candente vel aliquo corrosivo, ope penicilli, ut destruatur radix.

Palpebrarum vulnera. 1113. In nulla parte citior quam in palpebris requiritur *Vulneris* labiorum adductio, omnium optime hoc fit *Emplastris tenacibus*: & quæ vulneri adhibentur debent esse *siccantia adstringentia*, totus oculus tegendus *fotu roborante*.

Palpebrarum ulcera. 1114. Palpebrarum *Ulcera*, ob oculi bulbum adjacentem & facilem intumescentiam, specialia auxilia exigunt. Si nimis doleant; adhibenda sunt *Collyria*, *linimenta* & *fomenta anodyna*. Si præbent materiem nimis glutinosam, adhibenda sunt *Abstergentia*. Sed, si effluit humor tenuis acer, *Incrassantia* sunt applicanda. Si proserpunt ulcera & temperari nequeunt *adstringentibus antisepticis*, tangenda sunt quodam *caustico*.

Lachrymarum morbi. 1115. Per glandulam innominatam (1059.) major secretio lachrymarum si fiat, quam ut possit a punctis lachrymalibus (1060) recipi, supra tarsum palpebræ inferioris continuo stillantes lachrymæ faciunt *Epiphoram*. Quæ exigit applicationem *Adstringentium*, atque derivationem per purgantia & fonticulos. Si vero lachrymæ acriores *Psorophthalmiam*, seu *scabiosam pruriginem* inferunt, illa ut Trachoma (1110) curanda. Sed lachrymæ pauciores generant *Xeropthalmiam*, quæ *Humectantibus* & *linimento molli* est curanda.

Carunculæ lachrymalis morbi. 1116. Quoniam Caruncula lachrymalis (1057) hæret inter oscula lachrymas absorbentia, & prope adjacet os unguis, atque externe visui patet, morbi hanc carunculam efficientes multi sunt, & varia acceperunt nomina.

Rhyas. 1117. Nam si vitio carunculæ impediatur lachrymarum ingressus per punta lachrymalia, quod caruncula hæc sit ablata operatione pterygii (1096), vel ulcus, vel tumor, comprimat hæc oscula, lachrymæ ita stillantes vocantur *Rhyas*. Si vero tenacitas smegmatis viam obstipat, *abstergens* sæpe oculo est indendum.

Encanthus. 1118. Si ex Caruncula lachrymali (1057) vel ex semilunari membrana (1058) excrescat fungosum tuberculum, eum morbum vocant *Encanthidem*. Hæc si mitis & benigna, non dolens, ejus tentanda est diminutio per *lene adstringens corrodens*, quo tangendum est eminens tuberculum; sed, si non cedat, *fortius* applicandum. Si vero aliquam malignitatis notam habet, abstinendum.

Anchilops. 1119. Tuberculum circa canthum majorem oculi folliculosum vel inflammatorium vocant *Anchilopem*. Hoc Tuberculum si scirrhosum, *Emplastro resolvente* est tegendum: sed inflammatorium *Emollientia* exigit, ne abeat in abscessulum.

Ægilops. 1120. Tuberculum autem disruptum, externe per eandem, vel novam aperturam fundens pus, ut sit ulcus apertum, vocatur *Ægilops*. Tunc locus apertus est depurandus immittendo *Turundam* seu potius Tabellam pyramidalem ex abstergentibus & consolidantibus confectam, & locus tegendus emplastro vel plumaceolo. Si vero his parfecte depurari nequit, leni *Corrodente* locus est depurandus.

1121. Quando per puncta lachrymalia, vel per novam factam aperturam circa canthum majorem, sponte effluit vel pressione facta extruditur materia purulenta aut ichorosa, atque hoc longo tempore durat, ille morbus vocatur *fistula lachrymalis*. Sæpe generatur ex præcedente Anchilope vel Ægilope: interdum instar ulceris latentis sensim nascitur, præbens post somnum in cantho majore purulentam materiem. Si istud pus simul transit per canalem nasalem, melius est, quam eo canali obstructo. Quod si nova non sit facta apertura, saccus lachrymalis (1061) est eluendus injectione *lavamenti abstergentis*, ope siphunculi, in punctum lachrymale (1060) palpebræ inferioris, ut liquor redeat per alterum punctum lachrymale palpebræ superioris, vel canalem nasalem (1062.); atque spleniis in deligatione comprimendus est saccus lachrymalis. Qua compressione sola quoque curatur saccus lachrymalis aquoso humore turgens, qui morbus vocatur *Hernia Lachrymalis*. Si vero nova sit facta apertura, hæc quia amplior facilis non solum admittit injectionem præcedentem, sed quoque permittit indi *Turundam*. Si his curari nequit, sectio est facienda supra saccum lachrymalem, vel nova facta apertura est *Turunda dilatabili* dilatanda, & tunc iisdem curanda fistula, simulque applicanda *Digestiva*. Quum Caries subsit, indenda, quæ *Cariei sunt propria*, callosaque latera, vel caro luxuriosa excrescens minuenda *leni corrosivo*. His si non obtemperat, os subjectum cariosum urendum stylo per cannulam dimisso, vel applicatione *corrodentis*, probe munito oculo. Dein, ut in præcedentibus dictum, fistula consolidanda. *Fistula lachrymalis.*

1122. Denique non incongruum foret his adjicere duas oculi operationes Chirurgicas, quibus ex oculi bulbo eliciunt sanguinem, nempe Phlebotomiam, & Scarificationem, *Ophthalmosin* dictam, quia a Chirurgis quibusdam maxime celebrantur; sed quia operationes sunt periculosæ, molestæ & dolorosæ, nunquam nisi in gravissimo malo, & si alia non sufficiunt, instituendæ. Atque in eo casu tunc præferenda est Phlebotomia. *Sanguinis missio.*

1123. Cur propinqua & remota, in linea fere recta posita simul distincte videri nequeunt? *Quæstiones.*

Propinqua objecta multo remotiorem a cornea faciunt focum, quam remotiora objecta: & quoniam solummodo distincte possumus videre si focus accurate pingatur supra retinam, non possumus perfecte videre duplicem, vel triplicem focum si faciant objecta. (Conf. 1074).

1124. Cur ex tenebris in lucem veniens, dolentem visum habet: sed ex luce in tenebras veniens, visum obscurum?

In tenebris sensim dilatatur pupilla, si talis tunc oculus exponitur clariori luci, pupilla tam subito non constricta, permittit plures radios intrare oculum, quam quos potest retina ferre sine dolore. Si vero in clariori luce admodum constricta fuit, talis in tenebris veniens paucos admittit radios: sed si ibidem aliquandiu commoratur, dilatatione pupillæ sensim facta, plures recipiens radios melius in tenebris videre potest.

1125. An statim post cataractæ operationem oculus luci exponendus?

Dum cataracta est præsens non adhærens uveæ, quia non agitatur nervus opticus, pupilla sensim redditur latior; atque nervus opticus tam longo tempore non agitatus, evadit mobilior, quod experimur in omnibus nervis sensuum. Si tunc tollitur cataracta, modo simul non turbentur oculi humores, ingredientes radii tunc tangentes retinam dolorosum visum faciunt & oculum irritant: quare in tali operatione, quamprimum fieri potest, oculus est obtegendus, & sensim paulo majori luci exponendus.

1126. An emissione radiorum ex oculis generatur visus?

In hanc alienam sententiam non pauci fuere illapsi, antequam experimenta optica per cameram obscuram contrarium demonstrarunt, putantes non videre, si emissi radii impingerent in objecta. Sed, quoniam radii lucidi non

non emittuntur ex oculo, sed ex puncto lucido, tota hæc sententia sponte corruit.

1127. An visus alios inficit?

Ex eadem perversa theoria emissionis radiorum quoque deduxerunt, Lippientes conspectu in aliis generare Lippitudinem; conspectu aliquem corripi Variolis; menstruantes solo aspectu inficere speculum, & centena ejusdem farinæ. Sed si tale quid fiat in rebus mortuis, id est exhalationi corporis adscribendum: idem quoque in viventibus, sed etiam ex animi pathemate.

1128. An mures, feles, noctuæ, vespertiliones, cæteraque noctivaga, nocte vident a luce in eorum oculis?

Emissionem lucis ex oculis refutavimus. Quod autem nocte melius videant, clare patet si intueamur eorum oculos: possunt enim multo magis constringere, & dilatare pupillam, quam alia animalia, ut dilatando pupillam tot radios recipiant, qui visum in his excitare valent. Forsan in his nervus opticus a debiliori luce facilius movetur, quam in alios, quod etiam in olfactu observavimus.

1129. Cur visus multiplicatur per vitrum multis planis instructum?

Quot sunt plana in vitro transmittente radios; tot quoque in camera obscura pinguntur imagines ejusdem objecti: hæ omnes imagines supra retinam pictæ referunt toties multiplicata objecta.

1130. Unde muscarum, floccorum, anguillarum, & rerum aliarum absentium, visus?

Quum in visu percipiamus retinæ agitationem, quæcumque igitur agitant retinam a causa interna nobis talia visui præbent. Frequentissime talia, quæ non adsunt, videntur, si oculi retina agitatione arteriarum movetur: unde talis visus in morbis multa præsagit.

1131. An ea distincte videri possunt, quæ in oculo, sunt, vel ei proxima?

Ad distinctum visum requiritur pictura foci supra retinam, qui focus generari nequit ab iis, quæ in oculo sunt, vel ei proxima; sed quoniam intercipiunt quosdam radios, exhibent maculam obscuratam, vel faciunt obscuriorem visum.

1132. Cur in oculis conniventibus, & humidis videntnr radii sursum, & deorsum ex oculo emanantes, quorum superiores primo exstinguuntur si conamur inferioribus aliquid interponere, & vicissim?

Tarsi palpebrarum humectati nimis, ut in oculis lachrymantibus, & conniventibus, reflectunt radios ex divergentibus in oppositam directionem, adeo, ut radii, qui incidissent in partem superiorem bulbi, nunc inverse ferantur in partem inferiorem: hæc reflexio facit visum emanantium radiorum, & quidem inverso ordine; quare si exstinguamus apparentes radios superiores, revera exstinguimus, qui conspiciuntur in oculo inferiores, & vicissim exstinguendo inferiores apparentes, in oculo exstinguuntur superiores.

1133. Cur Myopes senescentes sensim remotiora videre valent?

Si per senectutem sensim fiat minor impletio bulbi, atque contractilitas in fibris sensim reddatur languidior, quod senibus est familiare, oculi cornea ita minus distenta redditur planior, atque ita generatur focus propior corneæ, ut radii minus divergentes, qui in juventute nimis corneæ propinquum faciebant focum, nunc remotiorem facientes efficiant, ut sensim remotiora objecta focum pingere possint supra retinam senescentibus.

1134. Cur malum signum si pupilla non reddat imaginem?

Corpora convexa polita, & posterius opaca, uti sunt talia convexa specula, reddunt semper intuentis imaginem. Ita etiam nostra cornea convexa politissima. Sed si cornea exsiccetur, aut corrugetur, amittit illam polituram,

&

& ita non reddit imagines. Quum in morbis tanta corneæ exsiccatio ex pessima oriatur causa, defectus imaginis malum signum suggerit.

1135. Quomodo aliquis, vi externa lumine privatus, recuperavit visum per nares?

Hoc miraculum nobis reliquit Plempius, hominem fuisse cujus oculi bulbus contusione ita erat inversus, ut pupilla fixa hæreret ad canthum majorem, atque ita per cavum narium acceperit radios lucis. Sed fides sit penes auctorem.

1136. Cur tota bulbi cavitas pigmento nigro obducta?

Duplex videtur ratio: Prima, ne radii ad latera interna bulbi incidentes reflecterentur, & ita confusam supra retinam pingerent imaginem. Secunda, ut suffocati radii supra retinam majorem in nervo eo exercerent efficaciam.

LIBER VI.

CAPUT I.

De Integumentis Corporis.

1137. Corpus humanum externe tegitur. 1. Velamentis communibus, quæ dicuntur *Cuticula*; *Cutis*, *Cellularis membrana*, & *Rete Malpighii*. 2. Partem aliquam tegunt *Panniculus carnosus*, *Ungues*, *Pili*. Hæc, quia variam habent structuram, diversisque corripiuntur morbis, seorsim sunt exponenda. *Divisio.*

De Cute.

1138. Tegmen crassum, tenax, densum, coriaceum, flexile, extensile, & contractile, totum corporis ambitum cingens, exterius epidermide tectum, constans *Stamine solido* fibroso vasculoso; quæ tamen vascula hucusque nulla arte impleri potuere, admodum intricato nexu cohærente, vocatur Cutis. *Cutis definitio. Stamen solidum.*

1139. Hoc stamen solidum tam dense est stipatum vasis circulatoriis, & nervis, ut nullum assignari possit punctum, quin ejus læsio exhibens dolorem, & effusionem humoris, atque coloris mutatio in morbis quibusdam, probet omnibus in punctis adesse vasa, atque nervos. *Vasa.*

1140. Arteriæ in cutis substantia sunt exiles: quæ enim majores inveniuntur, decurrunt sub cute in cellulosa membrana. Arteriæ in cute primo per anastomoses tradunt venis; præbent arterias lymphaticas, quæ per injectionem erysipelas, & inflammationem faciunt augmentum rubedinis; maximam partem papillarum formant; adeunt cryptas; exhibent quædam vascula exhalantia, quæ fortiori impletione transmittunt ceraceam materiem: forsan ultimæ arteriarum extremitates gracilissime commutantur in fibras staminis solidi. *Arteriæ.*

1141. Quoniam arteria ubique sociam habet venam, venarum, & arteriarum similis est distrubutio in cute, ut ita omnis per arterias allatus humor reduceretur, nisi qui per poros, vel exhalantia vasa fuit excussus: horum autem Exhalantium loco vena per Absorbentia recipit applicatos humores: quod constat prompta exsiccatione humidi applicati, mercurii, cantharidum, purgantium, & aliorum medicamentorum, & venenorum applicatione, quæ similes fere, ac si fuissent assumpta, sortiuntur effectus. *Venæ.*

1142. Nervi ramosi sub cute per Cellularem tunicam decurrentes si cutem adeant, ita intricantur stamini solido (1138), ut eorum cursum non am- *Nervi.*

amplius persequi possimus; ad omnia tamen puncta cutis eos pervenire, constat ex sensus perceptione. Crediderunt hucusque, capsulas nervi abire in reticulum Malpighii, & pulpam in papillas cutaneas molles: sed accuratius examen docuit, stamen solidum esse speciale organum, & papillas conicas formari ex prominentiis hujus staminis solidi, per quæ tubercula singula, tria, vel quatuor filamenta nervorum distribuuntur. Quæ autem papillæ molles fuere habitæ, non sunt extremitates nervi, sed materia mucosa in cryptis concreta. Forsan ex nervis ita in cutim desinentibus portio succi nervosi, & spirituum invisibiliter exhalat.

Pupillæ nerveæ. 1143. Cutis papillæ tactum exercentes non sunt pulposæ, ut statuerunt hucusque, sed sunt tubercula conica tenacia ex stamine solido cutis formata, in quibus ordine disponuntur exhalantia arteriarum, & absorbentia venarum, cum quibusdam fibris nervosis. Quæ papillæ per impletionem arteriæ eriguntur, copiosiores in apicibus digitorum, & ubi perfectus exercetur tactus, quam alibi. In structura vix differunt a papillis in cavitate oris œsophagi, ventriculi, & intestinorum.

Cryptæ. 1144. Ut in cutis superficie eminent papillæ, ita *Cryptæ*, seu folliculi, figura ampullæ, in cutis substantiam descendunt, in quibus colligitur materia subpinguis, lentescens, nigrescens ad aeris attactum, quæ exprimitur pressione, & attritu, servans cutim flexilem: copiosius collecta, & inspissata hæc materia facit sorditatem, & furfures cutis; deficiente autem hac pinguetudine, cutis contrahit fissuras, & aspretudines. Ubi Crypta externe perforat cutim, etiam aperit epidermidem. Non ubique æqualis est copia, copiosissimæ in parte capillata, naso, & ubi pars patitur attritum: In lingua patentissimæ inveniuntur cryptæ.

Glandulæ miliares. 1145. Præter dictas cryptas hinc inde sub cute in Cellulosa tunica hærent *Glandulæ miliares* ex figura dictæ, quæ per emissariola, cutim transeuntia, aliud genus humorum eructant. Qui recensitas cryptas pro glandulis miliaribus quoque accipiunt, magnum numerum glandularum miliarium statuunt.

Pori Cutanei. 1146. Cutis multis *Poris*, seu spiraculis pervia, est ad emittendos, & recipiendos humores. 1. arteriarum; 2. venarum; 3. nervorum; 4. pillorum transeuntium; 5. emissariorum glandularum miliarium; 6. omnium maximi sunt pori emissaria cryptarum; 7. forsan ipsa pinguedo tunicæ cellulosæ per poros transsudat. Quam ob rem multiplex genus morborum ex differentia humorum, & organorum in cute generari potest.

Quæstiones. 1147. Cur muci absterfio admodum dolorosa sub epidermide apparens in parte combusta?

Cutis epidermide privata relinquit papillas tactus eminentes nudas, quæ dein obteguntur materia tenaci subpingui cryptarum, hanc si conamur abstergere, quum adhæreat nudis nervis, maximum dolorem exhibet.

1148. Quæ differentia inter sudorem, & perspirabilem materiem?

Perspiratio est nobis evacuatio naturalis, sed sudor semper a violentiore causa: quare bonos, & malos simul educens humores, inferre solet debilitatem. Perspirabile quoque totum est volatile, sed sudor, vel ex crassioribus humoribus elicitus, vel materiem cryptarum secum ducens, integre volatilis non est, sed maculam ad corpora polita relinquit.

1149. Cur sudor æque ex debilitate, quam ex aucto motu generatur?

Motus circulatorius major ita urget extremitates arteriarum in cute desinentium, ut transmittant interdum sudorem rubellum. Debilitas autem permittens liquationem humorum, & relaxans extremitates exhalantium vasorum permittit, ut humor tenuis sub sudoris forma exeat. Sed tunc observatur frigidior, & cuti adhærens, dum a motu majore est calidus, & roridus.

1150. Quotuplices humores in eodem cutis loco secernuntur?

Etiam-

Etiamsi solus sudor, & insensibilis ex cute exhalans materia, specialia obtinuere nomina, multo tamen plures ex cute exeunt humores. Nam 1. exit ex arteriarum extremis in glanduloso organo, tenuis exhalans humor. 2. Subtilior forsan adhuc suppeditatur a nervis, ex eorum capsulis, & fibrillis, 3. spissior, & lentescens, ex cryptis. 4. Specialis autem humor ex glandulis miliaribus. 5. Ipsa denique pinguedo tunicæ cellularis transudat. Conf. 1147.

1151. Quibus viis intrant, & absorbentur cuti applicata?

Humida cuti applicata imbibi, omnia suffragantur experimenta (1141): sed quoniam non demonstrant Anatomici principia venarum, & causa urgens ad introitum non videtur sufficiens, absorptio a multis non admittitur. Verum oscula lacteorum cum non sint patentiora, & radicum plantarum viventium pori prompte ex terra humiditatem imbibant, hæc absorptio principiis venarum in cute denegari nequit.

1152. An frustra applicantur externa medicamenta ad curandos internos morbos?

Qui negant absorptionem, simul statuunt propterea internos morbos sanari non posse per applicationem externam: verum non tantum ingressus per absorptionem valet producere applicati effectum; sed & ratione stimuli multa præstare potest applicatum externum.

1153. Quid sunt vermiculi capitulo nigro donati, qui ex cute interdum exprimuntur?

Materia lentescens in cryptis (1144) collecta, ubi tangitur externe per aerem nigredine infecta, trusa per angustius orificium folliculi, figuram vermiculi capitulo nigro donati æmulatur, falso pro vermiculis viventibus a quibusdam habita.

1154. Cur vasa exhalantia, & nervorum papillæ juxta se locata?

Quum nervus siccatus amitteret sensum, vasa exhalantia, humidum continuo præbentia, hanc nervi exsiccationem præveniunt.

1155. Cur sudor ex omnibus corporis partibus non ejusdem odoris?

Quoniam sudor secum fert humores a folliculis, & glandulis miliaribus, qui varius est in diversis corporis partibus, hi, cum sudore elevati, varios odores exhibent.

1156. Unde sordes, & furfures sponte nascuntur?

Humor lentescens ex cryptis trusus, quia totus non est volatilis, sed & siccatus varios colores præbet: hic in cutis superficie concretus sordes, & furfures exhibet.

De Cuticula.

1157. Quæ pellicula tenuissima, siccissima, diversæ crassitudinis in variis partibus exilissimis filamentis cuti subjectæ adhærens, & ab ea facile separabilis combustione, causticis, cantharidibus, & gangræna, vocatur *Cuticula*, vel *Epidermis*. Multo amplior est ipsa cute, quam ob rem cuti adhærens formantur sulci, qui ad apices digitorum spiraliter decurrunt, in quibus quoque locantur oscula exhalantia; sub plantis pedum, & in volis manuum etiam in fœtu crassior: nulla adhuc vascula in ea sunt demonstrata, sed tamen adsunt, quæ exhibent illa filamenta, quibus cuti adhæret, ex quibus forsan stillat liquor in vesiculis combustionis collectus. Interna superficies mollior, & multis fovens a papillis cutaneis impressis inæqualis facta, atque per abrupta filamenta. Externe parvis veluti squamis exasperata, & duriora transeuntibus pilis videtur duram dare vaginulam. Multis poris est pertusa pro exhalantibus, & absorbentibus vasis. Ablata regeneratur sensim etiam in magna humiditate. Quoniam sensu caret, intercipit nudum attactum papillarum, atque impedit nimiam exsiccationem. *Cuticula.*

De Rete Cutaneo.

Rete Cutaneum. 1158. Inter Cutim, & Cuticulam invenerunt corpus aliquod reticulare, quod ab inventore vocant *Reticulum Malpighii*, multis foraminulis pertusum, natum ab involucris nervorum hic depositis: sed si sedulo hoc examinetur, non est corpus particulare, verum est interna epidermidis superficies, foveis per papillas cutaneas impressis excavata, ut referat reticulum; nam separari nequit ab epidermide. Hac in parte epidermidis locatus est Æthiopum color niger.

De Cellulosa membrana.

Cellulosa tunica. 1159. Inter cutim, & subjectam carnem invenitur tenuis, laxa, cellulosa, admodum dilatabilis membrana, non ubique ejusdem crassitudinis; in obesis crassissima, in macilentis fere evanescens, quæ a Veteribus dicta fuit *Panniculus adiposus*; quæ *Cellularis* vocanda non solum externe cingit musculos, verum etiam descendit inter fibras musculares; multa loca interna implet; partem externam pleuræ, & peritonæi, atque media mesenterii format; continens pinguedinem in suis cellulis, ibidem ab arterioso sanguine secretam, quæ dein refertur per venas. In hac utplurimum colligitur pus, latex, & aer, dum homo laborat abscessu, hydrope, empneumatosi. Locum præbet pro transitu majorum vasorum; partes permittit facile supra se invicem moveri, implet loca inania aliter, vel inæqualia.

De Pinguedine.

Pinguedo. 1160. In Cellulis dictæ tunicæ colligitur materia liquescens ad ignem, flammam alens, aquæ non miscibilis, nisi interveniente sapone, quæ vocatur *Pinguedo*, firmitatem præcipuam habens a membrana hac: si vero densior fiat, dicitur *Sevum*. Interponitur partibus ad attritum evitandum: præbet flexibilitatem partibus firmis; oculis est fulcimento; loca inæqualia implet; penuriæ tempore suppeditat nutrimentum. Functo munere redit per venas in communem massam circulantem.

De Pilis.

Pili. 1161. Corpuscula gracilia, teretia, flexilia, sensu carentia, ex corpore nostro excrescentia, dicuntur *Pili*. Intus multis canaliculis constantes, ut patet in taleola abscissa. Videntur habere duplicem originem, nempe ex stamine solido cutis, & ex subjecta tunica cellulosa, in qua tanquam ex bulbillo cellulari inhærente excrescunt. Transeuntes per epidermidem capsulam duram ab ea mutuari videntur.

De Unguibus.

Ungues. 116v. Corpuscula autem flexilia, elastica, plana, aliquomodo incurvata, sensu carentia, continuo increscentia, partibus superioribus apicum digitorum accreta, dicuntur Ungues. Videntur eodem modo, ut epidermis nasci ex stamine solido cutis. Externe duriores, quam ad internam superficiem, vel radicem. Papillæ tactus sub iis non hærent erectæ, ut in reliqua cute, sed complanatæ cum ungue excurrunt.

De

De Tactu.

1163. Si papillæ nerveæ (1143) Cuticula (1157) tectæ, ita per modicam agitationem corporis calidi, vel frigidi, duri, vel mollis, asperi, vel levis, quiescentis, vel moti, afficiuntur, ut Mens eam affectionem percipiat, talis percepta idea vocatur *Tactus*. *Tactus.*

1164. Levis autem hujusmodi attactus cum aliquo motu corporis tangentis, vocatur *Titillatio*. *Titillatio.*

1165. Similis autem vellicatio levis, quæ nos instigat ad scalpendum, vocatur *Pruritus*. *Pruritus.*

1166. Fortior autem nervorum affectio, quæ minatur integram spirituum transfluentium suppressionem (813) atque destructionem partis, vocatur *Dolor*. *Dolor.*

1167. An dantur vasa adiposa pinguedinem adferentia, & deferentia? *Quæstiones.*

Quod pinguedo adferatur, & deferatur per vasa, id certum est, sed sunt vasa communia circulatoria, arteriosa, & venosa, minime vero particularia, solam pinguedinem ferentia.

1168. An pinguedo est materia cruda?

Omnis humor dicitur crudus, qui non satis actione vitæ ita est commutatus, ut humoribus bonis nostris sit similis. Talis autem cruditas in pinguedine statui nequit; formata enim est ex assumptis alimentis, ita actione vitæ commutatis, ut pinguedinem exhibeat, quæ ad suas functiones peragendas est aptissima.

1169. An pinguedo ad temperandam acrimoniam humorum?

Verum est, pinguedinem obvolvendo acre temperare; sed, quia in corpore sano nulla est acrimonia, &, quod circulatione continuata est acre factum, per emunctoria reddita, nullius esset usus in sanitate. In morbis autem nulla vehementior generatur acrimonia, quam ex pinguedine corrupta. Quam ob rem non recte statuitur, pinguedinem nobis datam esse ad acrimoniam temperandam.

1170. An pinguedo functo munere, omnis immutata redit, vel exit, vel de novo præparatur?

Si sequamur analogiam reliquorum humorum, statuendum est, pinguedinem inserviendo aliquomodo mutari, & ita deponere portionem aliquam inutilem factam, sed reliquam partem iterum cum ceteris humoribus præparari, ut iterum servire possit.

1171. Cur sensus obtusior si cuticula in callum conversa est?

Si epidermis in callum convertitur, multo crassior est, quam antea, & quia omni sensu caret, atque major crassitudo interponitur inter corpus tangendum, & papillas tactus, id applicatum sentiri potest.

1172. Cur sub unguibus, & ad radices eorum acutissimus dolor, dum tamen apices sine dolore præsecari possunt?

In ipsis unguibus nullus est nervus, aut sensus: aut si nervus fuit in unguibus, iis in tantam duritiem conversus omnem sentiendi facultatem amisit, ut sine perceptione præscindi possit. Sed quoniam ad radices, & sub unguibus copiosissimi sunt nervi unguibus adhærentes, horum attactus admodum dolorosus est.

1173. Cur sensus tactus in omnibus animalibus?

Quoniam tactus indicat, num quædam in corpore pars lædatur, is præcipuus est ad evitandum interitum; sed reliqui sensus magis sunt ad bene vivendum, unde unus, vel alter ex his in animalibus imperfectis non invenitur.

1174. An sensus in partibus per suas membranas?

Ipſum ſtamen ſolidum membranarum, atque vaſa circulatoria in iis, omni ſenſu carent, & ſenſum exercent nervis per earum ſubſtantiam diſperſis, quare in partibus reliquis ſenſum præbere nequit. (Conf. 43.)

1175. Cur apicibus digitorum accuratior tactus, quam partibus aliis?

In apicibus digitorum plures papillæ nervorum deteguntur, quam alibi, & hæ partes, conſuetæ exercere tactum, multo perfectiorem ſenſum tactus exercent.

1176. Cur cum attentione perfectior ſenſus?

Etiamſi mens patiatur in ſenſus perceptione, videtur tamen nervus ad ſenſum deſtinatus per voluntatem noſtram aliquomodo magis impleri ſpiritibus, quod detegimus per elevationem papillarum linguæ, ſi attente deguſtare conamur. Atque mens, accuratius attendens ad quamcumque mutationem, ſtatim percipit leviſſimam affectionem.

1177. Cur Holoſericum non aſperum ad attactum?

Villi exſtantes flexiles ſunt, ut ad attactum flectantur, & ita cedendo nullam aſperitatem præbeant: ſi vero eſſent ulli rigidi, major aſpretudo in holoſerico detegeretur, ut invenitur in heteromallo.

1178. Cur omnis aſpretudo microſcopiis detecta, tactu dignoſci nequit?

Si in ſuperficie plana multæ ſunt foveæ, hoc corpus aſperum videtur per microſcopium, ſed quia non valemus tactu explorare parvas foveas, videtur æquale ad attactum: aut ſæpe tam parvæ ſunt eminentiæ, quæ tactu explorari nequeunt.

1179. Quomodo Cœci tactu dignoſcunt colores?

Quum coloris diverſitas pendeat a ſuperficie corporis, varios refringentis radios; hæc ſuperficiei inæqualitas a cœcis, qui cum ſumma attentione rem palpant, dignoſcitur, qualis exigua differentia a nobis inconſuetis explorari nequit.

1180. Cur in cicatrice imperfectior tactus?

Si ſola epidermis fuit ablata, ea dein renata non turbat tactum; ſed ſi quædam papillæ ſimul fuere corruptæ, renata cicatrix deinceps imperfectiorem tactum exercere poteſt.

1181. Quomodo aliquis putat ſe ſentire in parte mutilata?

Conſueti ſumus ſentire ſolis papillis nervorum, ſi ergo poſt mutilationem in parte reſidua tangatur ille nervus, qui in quadam parte antea formavit papillas, mens aliter non judicat, quam quod papilla in parte mutilata tangatur.

1182. An capſulæ, vel fibræ nervorum affectæ ideam ſenſus exhibent?

Quoniam capſulæ nervi ſunt canales, ſeu involucra communia, non poſſunt diſtinctum ſenſum præbere. Si ergo a partibus firmis tactus eſſet exercendus, fibræ huic operi magis eſſent adaptatæ.

1183. An partes firmæ fibroſæ nervi, an vero in iis contenti ſpiritus præbent ſenſus ideam menti?

Quoniam propagatio fieri nequit propulſione, aut tractione, aut motu tremulo, & nervus ſiccatus amittit ſentiendi potentiam, hæc actio ſpiritibus eſt adſcribenda.

1184. An ſpiritns in ſentiente organo commoti deferuntur ad ſenſorium commune, ut præbeant ideam ſenſus?

Hoc eſt contra naturalem fluxum ſpirituum a cerebro ad organum ſentiens; neque tam ſubito fieri potuiſſet ille fluxus; neque opus eſt refluxu ad inducendam mutationem in principio nervi, quum in canali æquabili fluxu tranſmittente liquorem ſufficiat, ſi modo in extremitate ille liber fluxus ſiſtatur.

1185. An commotionis tranſlatio per ſuccum nervoſum fieri poteſt ad ſenſum excitandum?

Hoc

Hoc fieri nequit, eſt enim liquor in itinere ſecretus; continetur in communi ramoſo canali; non ingreditur organum ſentiens, quare pro organo deferente haberi non poteſt.

CAPUT II.

De Morbis Integumentorum.

1186. NUlla in corporis parte plures ad exponendos ordine morbos inveni tricas, quam in corporis integumentis. Nomen enim varias complectitur partes, ut ſæpe dubii hæreamus ad quamnam ex his morbus ſit referendus. Dein idem morbus plures ſæpe partes infeſtat. Et quoniam integumenta injuriis externis expoſita ſunt, Medicique Veteres ex phænomenis fere ſemper impoſuerunt nomina, ingens farrago nominum ex Græcis, Arabibus, & Latinis congeſta invenitur, quorum multa eumdem morbum deſignant. Et iterum ab aliis Medicis diverſi morbi eodem nomine deſignantur, ut peritiores etiam in arte medica hæſitent, quo nomine oblatus morbus ſit appellandus. Ut igitur, quantum fieri potuit, evitarem confuſionem, de novo Collectanea noſtra pervolvit, & in ordinem digeſſi, recedens hinc inde a priori Editione Belgica, quo morbos hoc clariore diviſione proponere valerem. Primo loco igitur diſtinguendi mihi videbantur morbi in morbos *Cutaneos*, *Pilorum*, & *Unguium*. Inter Cutaneos quoque complector morbus Epidermidis, & Celluloſæ tunicæ, utpote his partibus ita communes, ut divellere non potuerim.

Difficultas pertractandi hos morbos.

Diviſio generalis.

De cutis morbis.

1187. Qui morbi afficiunt Cutim, id eſt ipſam Cuticulam, & Celluloſam tunicam, ſatis commode patiuntur ſequenti ordine pertractari. 1. Qui proveniunt ex partium harum ſolutione, aut deſtructione, ut *Vulnus*, *Contuſio*, *Excoriatio*, *Ulcus* &c. 2. Qui aliquam ſubſtantiæ mutationem exhibent, præcipue in Colore generali, vel maculoſo. 3. Qui aliquid cuti adjectum exhibent, ut *Cruſtæ*, *Sordes*. 4. Qui parvas faciunt eminentias, quas *Puſtulas* vocamus. 5. Aut majus augmentum exhibent, generali nomine *Tumores* dicti quos diſtinguimus in Tuberculoſos, & Latiores. Horum omnium quia nimis magnus eſt numerus, diviſionem generalem per diſtinctos Libros exhibituri ſumus: & primo qui morbi ex partium ſolutione veniunt.

Cutis morborum diviſio.

LIBER VII.

CAPUT I.

De Vulneribus.

1188. QUum raro partes interiores vulnerentur, niſi ſimul lædatur vulnere cutis, non erit ſine ordine, generalem tradere vulneris doctrinam in hoc loco. Per *Vulnus* latiore ſignificatione concipiunt, omnem ſolutionem partium firmarum, tam in mollibus, quam durioribus, vi externa factam. Uſitatiſſime tamen notat vulnus ſolutionem partis mollis vi inſtrumenti duri ſecantis, adacti inter partes prius natura cohærentes, ut inde excludatur Contuſio, Combuſtio, Divulſio, Fractura, & ceteri ſolutæ unitatis morbi. Si vero poſt aliquod tempus vulnus pus formare cepit, poteſt tamen vulnus vocari, vel ad *Ulcera* referri ex vulnere nata, ſi ve-

Definitio.

vero contundens causa integram separationem fecit, talis destructio solet quoque potius ad vulnera, quam *Contusionem* referri. Sed *Punctura*, nisi fiat in nervo, vel tendine, semper quoque vulnus vocari solet.

Causæ. 1189. Causa igitur Vulneris est instrumentum durum secans, interdum quoque pungens, vel obtusum divellens quasdam partes molles. Quamprimum vero vulnus est factum, non manet ejus causa proxima, quum instrumento sublato non tollatur vulnus.

Subjectum. 1190. Omnes partes molles ab instrumento duro acuto separari possunt, præcipue autem cutis: ossium autem solutio ab eadem causa raro ad vulnera refertur, sed Cartilaginum læsiones ambigunt.

Effectus inseparabilis. 1191. Partium mollium integritas conservat in naturali longitudine fibras, coercet transeuntes liquores, determinat ad destinata loca eos, ut exerceant functiones: pars mollis igitur vulnere separata facit 1. dehiscere partes; 2. effundi liquores; 3. cessare functiones ab integritate partis, & transfluxu humorum pendentes.

Nomina. 1192. Vulnera accipiunt varia nomina. 1. Ex causa ut sit instrumentum secans, pungens, obtusum, venenatum. 2. Ex vulnere ipso parvum, magnum, æquale, inæquale, curabile, incurabile, lethale, vel non lethale. 3. Ex parte, quæ per vulnus læditur. 4. Simplex vel cum aliis morbis junctum. 5. Ex effectibus a vulnere productis. 6. Ex vulneris figura recta, curva, transversa, obliqua, parallela.

Effectus diversi. 1193. Effectus vulnerum omnes recenseri hoc loco nequeunt, cum differant. 1. In corpore debili, vel firmo; 2. sano, valetudinario, aut ægrotante; 3. obeso, vel macilento. 4. Ætate varia; 5. tempore, tempestate, & regione; 6. parte læsa principe, aut ministra; externa, vel interna; quæ omnia ad curationem, & prognosim multum faciunt.

Phænomena. 1194. Vulnus in parte molli carnosa simplex, satis profundum sine læsione vasis majoris, nervi, aut tendinis in corpore sano, sequentia producit successive. 1. Statim ab inflicta plaga effluit sanguis, & secedunt partes molles antea cohærentes, nisi fuerit punctura præcipue ab instrumento rotundo. 2. Sensim magis recedere incipiunt vulneris labia, sed minuitur sanguinis fluxus, quum vasa abscissa contrahantur, & sanguis in his stagnans thrombum formet. 3. Dein incipiunt labia vulneris tumere, magis dolere, & retorqueri, & effluit liquor rubellus, si vulnus servetur tectum, sed in vulnere aperto innascitur crusta cruenta, atque in vulnere paulo majore generatur hoc tempore siccitas, & calor corporis, sitis, & levis febricula. 4. Tertio, aut quarto die in vulnere formari incipit materia subpinguis, albicans, Pus dicta; quo tempore simul minui incipit labiorum tumor, dolor, rubedo, & leniuntur symptomata per vulnus inducta. 5. Sic sensim ex fundo vulneris, & lateribus caro crescere incipit rubella, in ambitu habens marginem cæruleum albicantem, donec tota apertura carne impleta sit. 6. Ultimo hæc caro tenui pellicula tegitur, quæ in epidermidem cicatricis firmiorem commutatur.

Renunciatio vulneris. 1195. Quum Chirurgorum multum intersit scire quid sit deponendum coram Magistratu de vulneris Lethalitate, præcipuas regulas hoc loco exhibebo, particulares postea in partium vulneribus exponentur.

Divisio. 1196. Vulnera, post quæ homines moriuntur, ad tres classes rediguntur. 1. Vulnera certa, & inevitabiliter lethalia. 2. Sibi relicta mortem inferentia, quæ tamen legitime tractata non intulissent mortem. 3. Vulnera per accidens lethalia, neglectu, errore, inscitia, vel quovis alio modo:

Absolute lethalia. 1197. Absolute lethalia sunt, quæ extinguunt vitæ actionem, & quæ nulla arte curari possunt, ut sunt. 1. Intercipientia fluxum spirituum vitalium ex encephalo ad organa vitalia in reliquo corpore. Ut vulnera Cerebri, & Cerebelli profunda, medullam oblongatam tangentia; vulnera sanguiferorum en-

encephali circa cranii basin, tempora per os cribrosum, vel foveam osseam oculi; vulnera superioris partis medullæ spinalis; nervi cardiaci, quæ difficulter detegi possunt. 2. Vulnera effundentia nimiam sanguinis quantitatem, qui effluxus cohiberi nequit, ut vulnera cordis profunda, auricularum, aortæ, venæ cavæ, venæ portarum, aut earum ramorum majorum; arteriæ, vel venæ pulmonalis, & omnium viscerum, si eorum magna sanguinea vasa aperiuntur, vel abscinduntur. 3. Vulnera respirationem intercipientia: ut abscissio tracheæ ejus retractione abscissio bronchiorum; vulnera lata in tendinea parte diaphragmatis. 4. Chyli viam intercipientia, ut abscissio, vel vulnus latum Oesophagi, (quando homo ex suffocatione videtur perire) ventriculi, intestinorum tenuium, cisternæ lumbaris, & ductus thoracici, quando raro ante quintum, vel sextum diem moritur, cum summa extabescentia. 5. Vulnera ductuum, & cavitatum internarum, quibus effusi humores funduntur in cava corporis, ex quibus educi non possunt, nisi quadam benignitate naturæ, aut casu fortuito: ut in sinubus cerebri, ductu choledocho, vase magno, lymphatico, vesica urinaria, intestino crasso, vesica fellea. Hæc ultima classis vulnerum etiamsi non semper inferant mortem, si tamen inde moriatur æger, absolute lethalia sunt deponenda.

1198. Quæ autem Vulnera sibi relicta mortem semper inferunt, sed a perito Chirurgo tractata curationem admittunt, non sunt absolute lethalia pronuncianda, si adfuit ut adesse potuit Chirurgus: sed si propter temporis aut loci inconvenientiam impediunt Chirurgi accessum, vel vocatus Chirurgus non calleat artem, vel errorem commisit, dubia lethalia sunt deponenda. Talia sunt 1. Vulnera *Cranii* cum sanguinis effusione, qui tolli potuisset terebratione. 2. Vulnera *vasorum* majorum, quorum hæmorragia cum effectu compesci potuisset. 3. Vulnera *Viscerum*, quæ debitis allatis auxiliis curabilia sunt. 4. Vulnera *Intestinorum*, quæ cum integumentis consolidari potuissent; *vasorum intercostalium*, quæ non compressa pectus sanguine implent. *Curabilia lethalia.*

1199. Difficillimum est judicium in iis vulneribus, post quæ moritur æger, sed quæ rite tractata, & si nihil infortunii accessit, mortem non intulissent: nam quædam ex his sunt Lethalia pronuncianda, alia vero non Lethalia, præcipua delibabimus. 1. Vulnera lethalia per se, sed arte curabilia, (1198) si Chirurgus adesse non potuit, sunt lethalia: sed si Chirurgus negligentia ægri non vocetur, vel si Chirurgus suam non callet artem, non sunt lethalia pronuncianda. 2. Vulnera non lethalia in bene formato corpore, fiunt lethalia ex alia positura vasorum & viscerum, sed talia dicenda sunt lethalia; quum vicissim absolveretur reus, si solitum vulnus lethale ob diversam posituram partis non inferret mortem. 3. Vulnera per se non lethalia sed cadentia in corpore morbo correpto, perpendendum, num ex vulnere vel morbo præcedente moriatur; nam si sanus homo non periisset ex tali vulnere, incerta lethalitas est deponenda. 4. Per se non lethalia, mortem inferentia, quoniam detegi non potuere, manent lethalia. 5. Sed talia si mortem inferunt errore in diæta ægri; vel ægri culpa nolentis vocare Chirurgum, vel vocationem negligentis; vel Chirurgi imperitia; aut ejus præpostera curatione, non sunt lethalia pronuncianda; etiamsi mortem intulerint. 6. Symptomata supervenientia, quæ interficiunt, si proveniunt ex natura vulneris, lethalitatem arguunt: sed quæ ex imperitia, errore ægri vel Chirurgi, oriuntur, absolvunt reum. Cuncta hæc suis casibus adstruere nimis longum foret. *Per accidens lethalia.*

1200. Priusquam Medicus vel Chirurgus sententiam ferre potest Lethalitate vulneris, scire oportet quali modo cadaver sit examinandum. 1. Inspectio statim fieri debet a morte, ne aliena sponte fuerint nata, quæ in vi- *Detectio.*

vivente non aderant. 2. Immittenda candela flexilis in vulnus poſito corpore in eodem ſitu quo accepit vulnus, quum ſtilus durior forſan faceret aperturam, quæ non ab inſtrumento vulnerante fuiſſet nata. 3. In vulneribus cranii & medullæ ſpinalis prius notanda ſunt ſymptomata, quæ paſſus fuit æger ante mortem, quum diſtractione oſſium medullæ læſio in examine inferri poſſit. 4. Præter locum vulneratum, totum corpus examinandum extus & intus, num non adſit alia cauſa mortem inferens, quæ dubiam lethalitatem vulneris faciat.

Quinam inſpectionem exercere debeat. 1201. Nemo eſt admittendus ad inſpiciendum cadaver, niſi qui in Anatomicis eſt peritiſſimus, recteque novit poſituram & uſum cujuſcumque partis: his enim deſtitutus perite ſeparare nequit partem, neque novit ex inventa plaga aliquod ferre judicium.

Renunciatio coram Magiſtratu. 1202. Quando legitimo ordine abſoluta eſt inſpectio, inventorum relatio eſt facienda, ex qua Judex judicium fert de Reo; admodum ergo circumſpecte & caute agere debet Medicus & Chirurgus in ſua Renunciatione, ne inſontem culpet, vel reum criminis abſolvat. In abſolute lethalibus vulneribus (1197.) Lethale vulnus quoque renunciare oportet. In ceteris autem admodum circumſpecte ſecundum inventorum majus vel minus periculum, deponere debet, quod ex tradita deſcriptione ejicere poteſt, ponens in multis incertam lethalitatem, relinquens judicium Judici.

Quæſtiones. 1203. An mortis tempus aliquid facit ad lethalitatis renuntiationem?

Tempus mortis poſt inflictum vulnus nihil determinat: potuit enim ex intus latente morbo tunc temporis mori æger: & vulnera levia cranii, ſanguinem in encephalo fundentia, per ſe lethalia, tandem poſt aliquot menſes mortem inferunt.

1204. An Chirurgi renunciare debent?

Nullum puto diſcrimen eſſe ſive Medicus ſive Chirurgus deponat, modo in deponente ſint recenſita (1201) requiſita. Quod autem Barbitonſores Anatomiæ & Phyſiologiæ ignari permittantur deponere, abſurdum mihi videtur.

1205. Si Medicus & Chirurgus diſſentiunt, cui credendum?

Etiam ſi Medico prærogativa eſt in renunciatione, propterea in depoſitione non habet majorem fidem. Renunciatio enim deſumenda eſt ex cognitione & ſcientia Anatomica & Phyſiologica, non vero ex prærogativa: quare perito Chirurgo major eſt habenda fides quam Medico minus erudito.

1206. Quænam differentia inter vulnus Lethale & Inſanabile?

Vulnus lethale eſt, quod per ſe ſemper mortem infert; ſed inſanabile vulnus non ſemper eſt lethale. Ita vulnus inteſtini conſolidati deinceps cum integumentis ventris, relinquentis immedicabilem aperturam; aut vulnus abſcindens tendinem, qui conſolidari nequit, eſt vulnus inſanabile ſed non lethale.

1207. An vulnus abſolute lethale imperite tractatum non manet lethale?

Imo vero, nam etiamſi vulneratus perite fuiſſet tractatus, periiſſet tamen: ſed aliter ſit in per accidens lethali vulnere, nam tunc mors non fit ex vulnere, ſed ex imperitia vel commiſſo errore.

Curatio vulneris generalis. 1208. Generalis curatio omnibus vulneribus non eſt eadem. Nam 1. in levioribus ſufficit vulnus ſervare tectum aliquo emplaſtro, unguento, vel balſamo. 2. Vulnera cum ablatione partis, cum adjuncta contuſione, infectione venenata, vel aliquo urgente ſymptomate, in quibuſdam recedunt a generali methodo, quod in tranſitu adjiciemus. 3. Vulnera graviora autem ſine prædictis his exigunt, 1. *Depurationem*, 2. *Adductionem*, 3. *Conſolidationem*, 4. *Cicatrizationem*. 5. Atque ultimo *Symptomatum remotionem*.

Depuratio. 1209. Statim poſt inflictum vulnus tollendus eſt ſanguis effluens linteo carpto, vel ſpongia humectata: ſi adſint ſordes, fragmenta, infectio venena-

na-

nata, illa simul tollenda: nam relicta, tumente ex superveniente inflammatione vulnere, difficilius extrahi possunt & cum majore dolore, atque ægre minus morigeri erunt.

1210. Interdum vero non expedit ob gravius malum statim instituere depurationem. Ut 1. fit in summa debilitate per præcedentem hæmorrhagiam inducta. 2. Si thrombus claudat vas apertum. 3. Si depuratio difficilior est ipso vulnere; ut si globulus hæreat in cavitate ventris vel pectoris, vel inter ossa, aut in locis profundioribus nullam molestiam adferens: parva etiam fragmenta latentia cum pure exeunte post suppurationem utplurimum ejiciuntur. *Depuratio defertur.*

1211. Depuratio absolvitur variis modis. In simplicissimo vulnere requiritur 1. sola abstersio. Si aliquid alieni sit in ulcere relictum. 2. id digitis vel forcipe apto est eximendum si magnum sit fragmentum. Parvæ autem sorditates. 3. sunt abluendo tollendæ. 4. Digitorum pressione ad latera vulneris exprimenda in vulnere hærentia. 5. Si plaga non satis pateat, ea dilatanda sectione vel turunda dilatabili. 6. Interdum expedit protrudere retentum alienum per oppositum latus, si retrahi nequit. 7. Si nimis tumefacta inveniuntur labia vulneris, præstat partem prius fovere *fomento laxante* & similia applicare *linimenta*. 8. Veneno autem infecta vulnera probe abluenda, exprimendum inficiens; aut in majori periculo applicandæ cucurbitæ, quæ per antliam aerem extrahunt. *Depurationis modi.*

1212. Quum resoluta labia vulneris sensim magis dehiscant, ille recessus est præveniendus, aut si recesserint labia, ea sunt adducenda, quæ operatio cessat in Puncturis. Adductio & retentio obtinetur 1. artificiosa *ligatione*, 2. *Sutura sicca*, 3. & *Sutura Cruenta*. *Adductio vulneris.*

1213. In vulneribus membris parallelis, aliisque in locis, quibus vincendo ad se invicem possunt adduci vulneris labia, optima adductio fit per vincturam, modice constrictam, ut simul cohibeat effluentem sanguinem, sed non suffocet partis circulationem. In Vulneribus obliquis fascia ita est ducenda ut pendulum labium ducat ad oppositum. In perpendiculari & profundo vulnere adhibenda fascia duobus capitibus instructa, in cujus uno latere habetur scissura transmittens alterum caput, ut ita pars subjecta constringi magis possit. *Ligatura uniens.*

De Suturis.

1214. In non admodum profundis vulneribus, ut & in facie ad evitandas cicatrices & dolores, adhibenda *Sutura sicca* per *Emplastra tenacia*, quæ tenduntur supra linteum firmum vel alutam, ut inde fiant Emplastrorum variæ figuræ. In omnibus his observandum, ut parum calefacta applicentur & manu opprimantur ad firmiorem cohæsionem: & ut labia vulneris adducantur dum fit applicatio: istius esse debent figuræ, ut commode medicamentum vulneri applicari possit. 1. Simplicissimum, quod in parvis vulneribus adhibetur, habet figuram ac si duo triangula uno angulo juncta essent, quæ pars juncta ponenda est supra vulnus. 2. In longioribus vulneribus sed non profundis, plura similia emplastra applicanda, vel ejus loco emplastrum intus quasi dentatum applicari potest. Hoc incommodi habent hæc, quod inter deligandum facile solvantur, & non permittant sine integra separatione ut magis minusve adducantur labia vulneris. 3. Propterea applicant emplastrum tenax utrique lateri vulneris ad distantiam digiti a vulnere, quæ tunc emplastra colligunt habenis, tali fere modo ut in suturis cruentis. 4. Denique glutinans medicamentum extendunt supra portionem fasciæ, & talia duo, ad utrumque latus vulneris unum, applicant, ut reliquis partibus fasciarum, contrahere possint labia vulneris, simili fere modo *Suturæ siccæ.*

ut in vinctura uniente (1213). Hæc quoque Emplastra utilia sunt cuti applicata extra suturas cruentas, ut nimiam cutis distractionem sustineant.

Sutura cruenta. 1215. Si vero profundius est vulnus, non sufficit solis emplastris glutinantibus attrahere cutim, sed & subjacens caro est firmanda, quare adhibent *Suturam Cruentam* dictam, quæ fit acu vel acubus filo ceraceo vel habena instructis. Hanc faciunt triplicem, *Nodosam* scilicet, *Clavatam* & *Convolutam*: nam sutura *Pellionum* non amplius est in usu.

Observationes in nodosa sutura. 1216. Antequam hæ operationes instituuntur, sequentes regulæ sunt observandæ. 1. Ponendum est membrum seu pars vulnerata in situ ægro & operationi commodissimo. 2. Paratæ tot debent esse acus suis filis vel habenis instructæ, quot ad suturam requiruntur. 3. Si vulnus sit angulosum, ab angulo debet fieri initium. 4. Unumquodque filum trajectum distare debet ab altero ad pollicis transversi circiter distantiam. 5. Si unum filum sufficit, istud debet esse in medio longitudinis vulneris. 6. Si tria vel plura fila sunt trajicienda, medium semper primo trajiciendum, 7. ad distantiam digiti transversi a margine vulneris ad minimum acus est imprimenda. 8. Acus tam profunde per carnem etiam imprimenda, ut fere fundum vulneris tangat. 9. Longitudo & crassitudo filorum vel ligularum sit magnitudini vulneris accommodata. 10. In trajectione filorum cutis est sustentanda digitis. 11. Omnia fila trajicienda antequam in nodum colliguntur. 12. In colligendis nodis idem observandum quod in trajectione est notatum. 13. Nodi colligendi versus latus vulneris firmius & superius. 14. Primus nodus sit simplex, dein interposito spleniolo cylindrico, alter nodus fiat simplex, qui dein firmatur nodo solubili. 15. Fila non nimis stricte attrahenda, ob sequentem intumescentiam. 16. Priusquam admovetur medicamentum vulneri, nodi omnes tegendi linteolo. 17. Si aliquid ex vulnere amissum est de portione carnis & tamen fieri potest sutura, labia non sunt ad mutuum contactum adducenda. 18. Labia vulnerum admodum contusa vetant suturam cruentam. 19. In vulneribus admodum renitentibus sustentatio est juvanda per Emplastra tenacia. 20. Acus firma & curva ab exteriori parte labii vulneris impressa trajici debet per oppositum labium a parte interna ut exeat externe. 21. In vulneribus autem in cavum ventris penetrantibus, unumquodque filum cera munitum vel ligula firma debet instructa esse duabus acubus, ut semper apex acus digito Operatoris absconditum imprimatur ab interiore parte labii vulneris & exeat externe, hoc quoque altera acu ejusdem fili in opposito labio vulneribus faciendum.

Deligatio. 1217. Vulneris suis filis instructa labia manubus adducenda dein dicto modo fila colligenda, ut labia cruenta se mutuo modice tangant: supra vulnus aliquod *Balsamicum vulnerarium* applicandum cum plumaceola, nisi hæmorrhagia, nervus aut tendo læsus alia exigit, dein pars spleniolis, emplastro & apta deligatione firmanda.

Innovatio deligationis. 1218. Ita vulnus relinquendum in biduum vel triduum, nisi urgentia symptomata citiorem innovationem exigunt; dum fit innovatio, prudenter omnia tollenda relictis filis; si autem videmus fila nimis constricta esse, nodi solvendi, & aliquantulum dimittendi, & iterum deligandum vulnus, ut factum fuit prima vice. Post consolidationem, dum extrahenda sunt fila, nodi primo sunt abscindendi.

Clavata Sutura. 1219. Si vero vulnus admodum profundum, corpori transversum, vehemens distractio labiorum fit; ut & in abscissione tendinum, *Clavata Sutura* magis sustentans est adhibenda. In qua dictæ cautelæ (1216) sunt observandæ. Acus tunc instructa esse debet filo duplicato, ut ansa relinquatur in loco, quem acus transiit, in illa ansa linteum convolutum cera obductum crassitudinis calami est immittendum, & si plura fila sunt trajicienda, hoc linteum per omnes ansas duci potest, quo firmantur omnes. Simile quoque lin-

linteum convolutum in opposito latere vulneris adhibendum, supra quod extremitates filorum in nodis colliguntur. Reliqua tractanda ut in sutura nodosa monitum est.

1220. *Convoluta Sutura* dicitur, si acus per utrumque labium vulneris trajectum, in labiis relinquitur & labia vulneris firmantur circumvolutione fili per extremitates acus firmati. Raro venit in usu nisi in Labio Leporino, cujus curationem annectemus. *Convoluta Sutura.*

De Labio Leporino.

1221. Dum in labro superiori, raro autem in inferiore, facta est ex nativitate separatio, ac si instrumento secante labium superius perpendiculariter esset persciffum, & sine coalitu sanatum, hæc labii deformitas vocatur *Labium Leporinum*: præbens sugendi, bibendi, & deinceps loquendi molestiam & adspectui deformitatem. Huic interdum adest separatio ipsius maxillæ superioris, imo palati, vel in parte eminet dens, vel magna portio labii simul deficit; aut labium duobus in locis est fissum. Quæ adjuncta difficultatem curationis exhibent. *Labii Leporini definitio.*

1222. Simplex Labium Leporinum non differt a vulnere cujus oræ separatę cicatrice sunt obductæ. Portio labii simul deficiens vetat operationem. Maxilla separata plerumque detrahit bonum effectum operationis. Si dens vel portio maxillæ emineat, is evellendus prius vel eminentia ossea forcipe præscindenda. In senibus raro instituenda operatio; in infantibus, quia immorigeri sunt, surgere debent, & dentire, non facile suscipienda operatio. Sed in pueris vel adultioribus, quando simul tempus temperatum est eligendum. Si autem in infantibus fieri debeat, hi diu vigilantes sunt retinendi antequam instituitur operatio, ut finita operatione statim obdormiant. *Curationis Cautelæ.*

1223. Totus scopus curationis consistit in ablatione tegumenti ore labii leporini, & cruentarum orarum unione, & consolidatione. Quare post dictas cautelas (1222) forfice acutissima orarum labii leporini tegumenta, ut simul angulus istis privetur, sunt abscindenda: tam parum auferendum de labii substantia quantum fieri potest. Inter operandum caput immobile retineri debet a Ministro. *Operatio.*

1224. Oræ illæ cruentæ accurate sunt jungendæ, & junctæ retinendæ per suturam circumvolutam (1220), quæ raro adhibetur in aliis labiorum vulneribus. Adductis itaque genis per manus Ministri, ut oræ labii se mutuo tangant, trajicere debet Chirurgus duas tresve acus, prout labium magis minusve est latum, ex argento factas, quia chalybs rubiginem, & æs æruginem generans, difficilem extractionem parerent. Acus hæ ad distantiam circiter calami ab ora immittendæ, & trajiciendæ, & ita ut interiorem fere labii superficiem tangant, una acus ab altera ad distantiam circiter lineæ Mathematicæ, seu decimam partem pollicis, est immittenda: prima trajicienda circa angulum, deinceps altera, & tertia si opus. Quia acus ex argento nimis obtusæ sunt, & flexiles, hæ sunt recipiendæ acu chalybea, in posteriore parte cavitatem habente, quæ in se recipit aciem acus argenteæ. Simili fere modo coqui lardo ornant carnem. Dein filum sericeum satis densum cera obductum flexuosæ instar numeri ∞ transversi acubus circumducitur, primo acus superior, & dein reliquæ sunt vinciendæ, ut oræ cruentæ se invicem tangant præprimis in angulo. Inter labium, & dentes incisorios, superiores, interponenda plumaceola, Melle Rosarum impraegnata sed in infantibus sola ablutio cum melle rosarum sufficit, ne deglutiant plumaceolam. Supra labium similis plumaceola applicari potest, vel cum quodam balsamico (1217). Si acuum extremitates nimis emineant, forcipe præscindendæ, ne lædant genas. Dein cuncta tegenda emplastro, & spleniolo. Et *Sutura convoluta.*

ut sola hac sutura non sustineatur labiorum distractio, lintea duo pollicis latitudinis in extremitate Emplastro tenaci (1214) obducta, ad utramque genam unum, sunt applicanda, quæ sub naribus supra labrum superius transeuntia genas adducunt.

Deligationis innovatio. 1225. Non ante tertium diem innovanda est deligatio, nisi accedentia symptomata citiorem exigunt, in quo casu filum non est auferendum, sed sutura humectanda vino, vel spiritu vini tepido, aut melle rosarum: interim sustentare debet Minister genas. Quarto autem, vel quinto die superior acus educenda, qua eductione sponte cedit filum. Inferior acus ultra septimanam relinqui potest, ut eo firmior habeatur coalitus. Inter curandum est evitanda omnis agitatio labiorum.

Vulneris consolidatio. 1226. Tertia pars Curationis generalis in vulneribus (1208) est *Consolidatio*, quæ sæpe vocatur *Incarnatio*. Quæ per naturam ipsam absolvitur, modo pars retineatur in quieta unione, arceatur aer, & removeantur causæ consolidationem impedientes. Ut autem promoveantur hæc, quædam interna dari possunt *Traumatica* dicta. Externe autem applicanda *Balsamica vulneraria*. Rariori quam fieri solet innovatione deligationis cum dictorum applicatione non solum promovebitur labiorum conjunctio, sed, & caro ablata renascetur.

Cicatrizatio. 1227. Denique vulnus cicatrice est obducendum, quod iisdem sæpe perficitur, citius autem si paulo magis adstringentia, *Cicatrizantia* dicta, adhibentur. Et dein factam cicatricem spiritu vini, vel *lavamento adstringente* abluendo: vel si nimis debilis mane cicatrix, aliquamdiu *pulvere sicco* cum linteo carpto applicato induranda.

Symptomatum curatio. 1228. Denique quædam accedunt vulneribus symptomata (1208) quæ curationem remorantur, & sæpe specialem curationem exigunt. Ut est *Hæmorrhagia* (480) *Inflammatio* (501) *Sorditas*, quæ lenia *abstergentia*, & *corrodentia*. *Hypersarcosis* autem exigit *Corrodentia adstringentia*. Plura de his auxiliis tradentur in ulceribus.

De Vulneribus particularibus.

Arteriarum vulnus. 1229. Si instrumentum vulnerans sauciavit *Arteriam*, ut aperta sit, sanguis erumpit maximo impetu; aut brevi tempore implet cavitatem, in tunicam cellulosam effundens sanguinem facit Aneurysma spurium: non integre pertundens sæpe generat Aneurysma verum. Hujus vulneris præsagia, & curatio peti potest ex Aneurysmatis (655) descriptione. Promptum est auxilium, statim supra factum vulnus comprimere instrumento torquente arteriæ truncum; & dein ea adhibere, quæ in hæmorrhagiis (468) tradita sunt.

Venarum vulnera. 1230. Vulnera autem venarum, utpote minori impetu urgentium sanguinem, minus periculum portendunt, & earum hæmorrhagia facilius compesci potest, facta pressione sub plaga inflicta, supra ramos venæ se in eum truncum exonerantes.

Tendinum. 1231. Si tendo transverse sit abscissus, nisi iterum consolidetur, membrum amittit motum, quem ex eo musculo habebat: ut partes hæ difficile consolidantes tamen uniantur, sequentia sunt observanda. 1. Jungendæ sunt abscissæ partes tendinis per suturam (1219) elavatam. 2. Superior pars tendinis calami scriptorii circiter latitudine supra alteram partem inferiorem eminere debet. 3. Acus insigenda ab externa parte superioris portionis minimi digiti latitudine a plaga; & ab interiore parte ad eandem distantiam in portione inferiore. 4. Cutis cum tendine simul consuenda. 5. Si retractus fuit tendo, cutis ad latus tendinis secundum longitudinem secanda, ut tendo adduci possit, nunquam vero secandum supra tendinem. 6. Extremitates ten-

tendinis forcipe prehendendæ, & adducendæ, & tempore trajectionis cum acu ita retinendæ. 7. Membrum ita flectendum, ut ille musculus maxime sit adductus. 8. In vetustiore vulnere ante injiciendam suturam parva portio ab utraque extremitate est abscindenda forfice. 9. Utenda acu curva non secante ad latera, & firmanda manubrio. 10. Post factam suturam pars est adducta, & quieta admodum retinenda. 11. Sola *balsamica nervina* vulneri applicanda. 12. Si eo in loco relinquitur tuberculum, ut a ganglio, & pars satis extendi nequit, bonum.

1232. Nervorum autem vulnera omnium periculosissima, & difficillima: nam si nervus sit abscissus, consolidari nequit, & perit istius partis actio. Punctura nisi Balsamicis (1233) tractetur sæpe Convulsiones inducit. *Nervorum.*

De Capitis Vulneribus.

1233. Capitis vulnera sola integumenta lædentia citius curantur, quam in locis aliis. Sunt autem, licet levia videantur, periculosiora ob adjectum Cerebrum, præprimis si factum sit vulnus per instrumentum obtusum, vel per validam vim. Sola integumenta esse læsa conjicimus 1. cognita levi causa; 2. cranii perpensa duritie in varia ætate; 3. figura vulneris; paucitate symptomatum; 4. visu; 5. tentamine per stilum. Si vero Cranium simul sit fractum, internæque partes læsæ, hoc supra (301) exposuimus. *Capitis.*

De Pectoris Vulneribus.

1234. Si vulnus solas externas pectoris partes læserit; hoc speciale habet, quod sæpe faciat colligi sanguinem inter pleuram, & costas: faciatque in hoc loco *Emphysema*, seu *Empneumatosin*. Propterea vulnera talia non sunt claudenda turunda, valideque premenda ligaturis; sed raro deliganda, tegenda quadam membrana, ne intret aer tempore inspirationis; æger locandus, ut vulnus partem inferiorem habeat; caveat suctionem, & vociferationem. *Pectoris non penetrantia.*

1235. Vulnus non penetrare conjicimus. 1. Comparatione instrumenti ad magnitudinem vulneris. 2. Tentamine per stilum, vel candelam ceraceam. 3. Injectione aquæ tepidæ statim redeuntis. 4. Non intrante, vel exeunte aere cum sibilo inter respirandum. 5. Absentia symptomatum læsas partes internas indicantium. 6. Posito ægro in tali situ in quo accipiebat vulnus. *Signa.*

1236. Quæ autem vulnera usque ad internam lamellam pleuræ pertingunt, inter penetrantia censeri possunt, quoniam sæpe faciunt colligi sanguinem, vel aerem in sacco pleuræ dilatato. Hoc conjicimus auxiliis dictis (1235) & fortiori inspiratione, dum vulnus simul fuit clausum, facta, si cum exspiratione exit aer, vel sanguis. Atque ex emphysemate compressili, & sonitum præbente ad attactum. Denique ex symptomatibus læsæ respirationis. *Penetrantia, ad pleuram.*

1237. Sanguis, vel aer ita in sacco dilatato hærens est auferendus, quod fit 1. posito ægro ut vulnus sit in parte inferiore. 2. Suctione antliæ in vulnus immissæ. 3. Suctione per cucurbitam, quæ ope antliæ aere privari potest. 4. Artificiali respiratione, dum nempe tempore fortioris inspirationis claudatur vulnus, & aperiatur in fortiore exspiratione, quod sæpe est repetendum Rara in tali vulnere fieri debet deligatio, & vulnus obtegendum, ne intret aer, membrana quadam. *Curatio.*

1238. Vulnus autem in cavum pectoris penetrans tribus modis mala infert symptomata; 1. effusione sanguinis; 2. admissione aeris; 3. lesione partium internarum. *Penetrantia in cavitatem.*

1239. Penetrare vulnus detegimus auxiliis dictis (1235) 1. Respiratio sensim fit difficilior, & tandem non fieri potest, nisi erecte sedeat æger. 2. Decu- *Signa.*

cubitus in dorsum dumtaxat commodus. 3. Facilius autem in latus vulneratum, quam oppositum. 4. Gravitatis sensus in pectore. 5. Sensus fluctuationis in pectore, dum movetur corpus. 6. Corporis summa inducta subito debilitas cum pallore, & frigore. 7. Continuum incrementum symptomatum. 8. Parvus sanguinis effluxus pro vulneris magnitudine. 9. Introitus, vel exitus aeris, & sanguinis spumosi ex vulnere inter respirandum. 10. Immissio liquoris sine reditu. 11. Vulnus magnum respectu instrumenti vulnerantis.

Curatio. 1240. Sanguis, vel aer in cavo pectoris hærens, ut ex sacco pleuræ (1237), est educendus. Si vero concretus est, primo debet dilui, & resolvi per *Injectionem* liquoris tepidi mollis, & resolventis, qui dein cum effuso sanguine emittendus. Si vero angustior sit apertura, prudenter sectione dilatanda. Si vulnus sit ad superiorem pectoris partem, & sanguis dicto modo educi nequit, nova facienda est apertura per paracentesin (601). *Pulmo* autem ex vulnere prominens, & læsus non est immittendus, sed cum vulnerum labiis ejus tentanda est consolidatio. Vulnus ipsum turunda filo alligata est apertum servandum, cavendus inter raram deligationem aeris introitus. Bibat interim æger aliquod *Apozema pectorale vulnerarium*. Si internæ partes simul sunt læsæ, iisdem apozematibus utendum, externa medicamenta nihil valent.

De Ventris Vulneribus.

Ventris vulnera. 1241. Ventris Vulnera triplicia sunt 1. non penetrantia; 2. penetrantia; 3. penetrantia, & simul lædentia viscera.

Non penetrantia. 1242. Non penetrare vulnus, auxiliis dictis (1235) investigamus; tunc specialem non exigit curationem, nisi quod sutura sicca (1214) vulneris labia sint adducenda, & locus firmandus splenio, & mantili, ne faciat herniam ventralem.

Penetrantia parva. 1243. Ea autem vulnera in ventris cavum penetrare, detegimus citatis auxiliis (1235) & exitu humoris ex cavo ventris. Hæc non tetigisse interna viscera, conjicimus ex symptomatum paucitate, reditu liquoris injecti non mutati. Hæc autem non penetrantia si non permittunt prolabi ventris contenta, & non admodum magna præcedente modo sunt deliganda, & immittendo turundam, extremo suo molli, & obtuso, quæ retinet plagam apertam, ut effusus in ventre sanguis evacuari possit. Turunda semper filo alliganda.

Latiora. 1244. Latiora autem vulnera, solis Emplastris tenacibus si clausa retineri non possunt, exigunt suturam cruentam, quam vocant *Gastroraphiam*. Quæ fit duabus acubus uni filo annexis, unaquæque acus, quæ satis firma, curva, & ad utrumque latus secans, digito Operatoris abscondita, est imprimenda, a parte interna integumentorum ventris per peritonęum, musculos ventris, & integumenta communia, ut exeat externe ad distantiam pollicis ab ore vulneris: idem faciendum in opposito labio vulneris per alteram acum eidem filo annexam. In hac sutura ulterius pergendum, ut in generali sutura nodosa (1216) præceptum est. Si autem veremur nimiam distractionem, sutura clavata (1219) institui potest, duabus acubus duplici filo instructis, dum simul sustentetur venter emplastris tenacibus, & mantili. In hoc vulnere, & sutura observandum, ut ad partem inferiorem immittenda sit turunda brevis, mollis in extremo, filo alligata. Ceterum hic agendum, ut in pectoris penetrantibus vulneribus (1240) præceptum est. Optimum est ut æger post deligationem ita decumbat, ut vulnus sit in parte inferiore, præprimis inter innovationem.

Cum prolapso intestino. 1245. Si per vulnus hoc prolapsa sit intestini portio, ea statim refundenda. Sed si serius veniat Chirurgus inveniens intestinum siccum, & frigidum, an-

ante repositionem ea pars fovenda, & calefacienda *fomento apto*, vel animali vivente per medium secto. Prominens autem pars *mortificata* in ventrem non est refundenda, sed utraque extremitas in parte vivente abscindenda, & cum vulnere integumentorum consuenda, & consolidanda; portio mortua *Mesenterii* liganda filo, quod ex vulnere propendet. Si prolapsum *Intestinum* simul sit *vulneratum*, quod cognoscimus conspectu, & ex flaccida propendente parte, illa apertura calamo scriptorio latior si sit, cum apertura vulneris est consuenda: si vero per medium intestinum sit sectum, utraque extremitas vulneri integumentorum est consuenda per suturam nodosam. In *repositione intestinorum* semper observandum, ut ultima exiens pars primo refundatur, simulque cavendum, ne simul alia pars intestini exeat. Si vero intus latens intestinum sit vulneratum, quia mors certa est, satius erit quærere partem intestini vulneratam, & ea dicto modo cum integumentis consuere, nunquam vero consuere intestina per suturam pellionum, quia intestina consuta non consolidantur.

1246. Si autem intestini prolapsa pars propter vulneris angustiam reponi non potest, vulnus prudenter dilatandum, si sit in parte inferiore ventris sursum versus, sed in parte superiore deorsum, cavendo lineam albam, arteriam, & venam sub musculo recto decurrentem. Remotis itaque intestinis, fomento molli munitis, manu ad oppositum latus vulneris ductis, immittat Chirurgus stilum sulcatum sub peritonæo, qui demonstrat viam sectioni, quæ fieri debet forfice, vel secante alio acuto instrumento; alii autem sine stilo per instrumentum falcatum intus secans, & apice obtuso munitum, hanc dilatationem faciunt. Si vero tanta sit vulneris angustia, ut falcatum instrumentum, vel stilus immitti non possit, remotis priori modo intestinis, primo prudenter integumenta, usque ad peritonæum iterata sectione sunt perscindenda, & dein prudenter peritoneum ipsum. Post factam dilatationem prolapsa intestina sunt reponenda. Si autem repositio a nimis tumentibus intestinis, vel per feces, vel per aerem, inhibeatur, fomento dicto (1245), blanda, compressione, vel, & tandem vulneris dilatatione repositio est facienda; numquam pars intestini prominens multis puncturis irritanda, ad emittendum aerem. *Quod refundi nequit.*

1247. Si Omentum ex vulnere propendeat humidum, calens & vividum est, istud statim in ventrem refundendum: si autem sit refrigeratum, & siccum, eodem fomento (1245) fovendum prius. Sed si sit lividum, nigrum, & mortificatum, pars prominens est amputanda: quia autem simul abscinduntur vasa, præstantius est omentum adhuc aliquomodo protrahere, ut vivens pars possit ligari; ea dein liganda transmissa acu duplici filo ceraceo instructa, quod filum, postquam aliquoties circumivit omenti partem viventem, novo est colligendum, propendentibus extremis fili extra vulnus; dein pars mortua omenti est amputanda, & reliquum supra intestina est distribuendum. Post quintum, vel sextum diem tentandum num filum suppuratione sit solutum, & si fluctuat leniter est extrahendum: interim vulnus tutunda apertum est servandum, quæ filo diversi coloris quam quo ligatum est omentum, est annectenda. Post eductionem fili omenti, apertura est consolidanda. *Cum prolapso omenti.*

1248. Si vero ex quovis vulnere ventris sanguis, aut quivis alius humor in cavum ventris sit affusus, is simili modo, ut ex pectore (1240) est educendus. Exprimitur autem ab ægro si conamen edit, ut alvum egerentes. *Humor in cavo ventris.*

1249. Omnia vulnera in ventrem penetrantia non lædunt viscera, & mirum est intestina se tam facile subducere posse, ut raro perscindantur. Si autem quædam intus hærentia viscera sunt læsa, hoc detegimus, ex dolore, febre, inflammatione, anxietate, pallore corporis, syncope, sudore frigido, exitu cibi, chyli, excrementorum, urinæ, ex vulnere aperto. In his incer- *Cum viscerum læsione.*

ta

ta est curatio, sola benignitate naturæ conservantur.

Quæstiones. 1250. An omnia symptomata mala post ventris vulnera nascuntur a visceribus læsis?

A vulneribus viscerum cessare & turbari functiones viscerum quæ dicuntur symptomata, naturale est. Sed etiam 1. mala fiunt symptomata defectu pressionis per musculos abdominis supra viscera. 2. Ingrediens aer; 3. effusi humores comprimentes, & putrescentes, alia anomala symptomata inferunt.

1251. Qualis Diæta vulneribus ventris propria?

Nullæ partes vulneratæ ab alimentis assumptis maxime agitantur, quam viscera ventris 1. quia ab assumtis maxime distenduntur. 2. Tunc magis agitantur quam alio tempore, 3. fæces relictæ, admodum vulneratis damnosæ. Quare cavendum ne alvus nimis sit profusa vel adstricta, vel corpus impleatur cibo.

1252. Quæ differentia statuenda inter puncturam & vulnus?

Utrumque fit ab instrumento duro acuto: sed punctura punctim infertur; non facit dehiscere labia, plus mali fieri solet ex retento humore quam effluente, sæpe exigit dilatationem, qualia in vulneribus latioribus non fiunt; vel fieri debent.

1253. Cur punctura tendinis & nervi periculosior solet esse quam harum partium vulnera?

Dum fit in his partibus punctura, plura solent mala fieri symptomata, quam ex latiori plaga, quare constat, dolorem & convulsionem non fieri per solutam unitatem, quæ facit ut tractionis potentia sustentetur a paucioribus fibris integris, quoniam tunc semper illa causa esset major. Sed quoniam in punctura inhibetur humoris effluxus, ille copia collectus premit, & stagnando corruptus acrior factus, istum majorem dolorem infert, atque capsulæ contractæ ab irritamento valide premunt contentos nervos.

CAPUT II.

De Excoriatione.

Definitio. 1254 EX quacumque causa tam interna quam externa si solvantur vincula tenerrima, quibus cuticula cuti adhæret, ut superficies cutis epidermide privata habeatur nuda, talis morbus vocatur *Excoriatio*.

Causæ. 1255. Prout fit ex diversis causis ablatio Epidermidis, ita quoque varia accipit nomina, & diversam exigit curationem. Causæ hæ possunt referri; 1. ad attritum; 2. Corrosionem externam; 3. Corrosionem internam; 4. Mortificationem.

Attritus. 1256. Si corpus durum fortiter ad Cuticulam applicatam supra eam moveatur, quali modo fit in frictione, laboribus manuum, ambulatione, equitatu & similibus, proprie vocatur *Attritus*, & inter nates si fiat *Intertrigo*. Per fricationem hanc generatur calor major partis, rubedo, intumescentia, dolor, vesicularum elevatio, denique Cuticulæ integra separatio; cum lymphæ copiosioris transudatione, & dolore magno ad attactum. Si continuetur illa causa, ipsa denique cutis deteritur, & Escharam contrahit. Cessante fricatione manent tamen aliquamdiu hæc symptomata. Sed, nisi diutius continuetur causa, aut fiat in corpore morboso, brevi tempore curatur. Natura tunc sibi relicta format crustam, sub qua renascitur sensim epidermis.

Curatio. 1257. Curatio hæc est vel præservatoria vel curatoria; nam si partis expectamus Detritum, illa pars est præmunienda *oleoso & pingui molli*. 2. Si vero continuatus Attritus produxerit rubedinem, dolorem, & tumorem, compescendus est nimius ille inductus motus similibus *pinguibus refrigerantibus*

bus anodynis, & si nimis urget, insuper *Cataplasma* vel *fotus laxans* applicari potest, ne pars nimis agitata inflammationem & escharàm contrahat. 3. Si vesicula simul fuit excitata, ea est pertundenda, ut effundatur collectus humor, ne stagnando reddatur acris, relicta epidermide tegente. 4. Sed si epidermis fuit ablata, quum cutis tunc ad quemcumque attactum vehementer doleat, pars illa *linimento mollissimo* supra syndonem extenso prius tegenda, & in innovatione relinquenda, supra quod dicta applicari possunt. 5. Vehementior autem attritus Escharam inferens, postquam per recensita sedatus est motus, Eschara est separanda per lenia *abstergentia*.

1258. Dum vero per acria applicata, uti sunt omnia Corrodentia & Vesicatoria, epidermis corrodendo sit ablata, Curatio a præcedente non differt, nisi quod pars ea primo sit abluenda *Lavamento molli*, quod omne tollit acre. *Corrosio externa.*

1259. Simili fere modo ab acri humore interno corroditur cuticula, & a subjecta cute separatur. 1. Si aliquod corpus in se contentum acrem humorem evacuare solet per cutim, impeditur exhalare per pinguia applicata, qualia corpora inveniuntur, quæ ad cuncta emplastra vel unguenta applicata, statim patiuntur partis colorem, rubedinem, pruritum, & dein pustulas & Excoriationes: statim hoc in casu tollendum est istud pingue, & pars abluenda *Lavamento adstringente antiseptico*. Si autem hi homines propter ulcera vel alios morbos medicamenta applicata gerere debent, ex Emplastris, Unguentis, talia sunt applicanda quæ *Excoriationem arcent*. 2. Si vero ex corpore fluentes humores; sive quod naturalia excrementa, fæces alvinæ, vel urina, nimis diu applicata hæserint, vel acriora fuerint: sive Ichor fluens ex ulcere, fistula, cancro, supra partem aliquam, pars talis corrosa est abluenda lavamento antiseptico citato, & dein debemus partem inungere, vel ad eam applicare *unguenta & emplastra antiseptica*. Eadem quoque valent ad muniendam partem, ne acri fluente corrodatur. *Corrosio interna.*

1260. Quæ vero in parte sphacelata fit Excoriatio, a præcedente curatione recedit; nam exstincta vita partis validiora medicamenta exigit, ut constitit ex sphaceli curatione (640). Sed si pars per combustionem & congelationem privetur epidermide, hoc infra tradetur. *A Mortificatione.*

CAPUT III.

De contusione.

1261. SI per instrumentum obtusum, vel corpus quoddam obtusum tam valide ad nostrum corpus applicatum; sive corpus in istud feratur, sive fiat compressura, sive ictu, quædam fibræ & vascula diffringantur, in parte molli, talis soluta unitas vocatur *Contusio*. *Definitio.*

1262. Notabilis observatur differentia, si talis in minimis partibus duntaxat habeatur comminutio, vel si simul quædam partes integre separantur; nam tunc utplurimum ad vulnera refertur Contusio. *Differentia.*

1263. Nulla fit Contusio, quin quædam vascula sanguinem continentia diffringantur, quæ sanguinem effundentia faciunt maculam lividam, quam vocant *Sugillationem* & *Ecchymosin*. Si sanguis manet resolutus sensimque dissipatur, livor sensim evanescere incipit, commutaturque in cinereum, dein flavum colorem, & ita sine integra disruptione partium evanescit. Si vero effusus sanguis concrescit & exsiccatur, relinquit vesiculam lividam epidermide tectam, quæ dein magis siccata a cute subjecta separatur, relinquens partem sanam. Quod raro nisi in parvis contusionibus. Nam Contusiones majores & profundiores sensim concepta putrilagine commutantur plerumque in *ulcus sordidum*. *Effectus.*

Effectus pro diversitate partium. 1264. Ut varii fiunt in Vulneribus (1193) effectus ex partium diversitate, hoc quoque observatur in validioribus contusionibus, quare Lethalitas (1196.) æque ex Contusione quam vulnere est deponenda.

1. *Arteriæ* ramus major contusus sæpe intulit *Aneurysma*.

2. Totum membrum valida contusione destructum, sæpe *sphacelatum* perit.

3. *Glandula* contusa plerumque indurescit & fit *scirrhosa* vel *cancrosa*.

4. *Ossium* contusio plerumque commutatur in *Cariem*.

5. *Musculorum* valida contusio interdum facit *Contracturam*, & *Indurationem*.

6. *Nervorum* contusio vel inducit *Stuporem*, vel *Paralisin*, vel *Dolorem* intolerabilem.

7. *Tendinum* contusio sæpe facit *Rigiditatem* & *Ganglion*.

8. *Viscerum* Contusiones, pro functione varia viscerum, diversa symptomata inferunt, & non raro ita destruunt viscera, dein viscera sphacelo vel sordido ulcere correpta mortem inferunt, quam ob rem *Ventris* contusiones sæpe mortem intulere.

Detectio. 1265. Partem aliquam Contusione esse destructam dignoscimus 1. Ex comparatione magnitudinis causæ ad partis firmitatem. 2. Ex partis mutatione si faciat tumorem lividum vel nigrum. 3. Ex dolore, stupore, gravitate, & immobilitate partis. 4. Ex sanguinis effusione per aures, nares, fauces, alvum, pudenda.

Curatio. 1266. Partis contusæ semper tentanda Resolutio, quæ si obtineri non possit, contusa pars ad Suppurationem est deducenda, sed in validissima contusione interdum cogimur partem amputare.

Resolutio. 1267. Ut pars contusa resolvatur, prævenienda est sanguinis effusi Coagulatio, & nimia fibrarum solutarum Accurtatio. Hoc obtinemus si servemus partem in modico calore, & applicemus medicamenta *Laxantia*, *humida*, & *pinguia*. Si vero major observatur durities aut ad partes glandulosas, applicanda quæ magis *Resolvunt*. Et ut promtior resoluti humoris fiat Absorptio, conducit venam secare, atque dare *purgans antiphlogisticum*: multum quoque juvat partem mulcere seu leniter fricare Abstineat se æger a carnis esu ob promptam putredinem, sed habeat pro victu olera, ut Endiviam, Acetosam, Scorzoneram, Chærefolium, Lactucam, Betam, Radicem Fœniculi, & similia, parva copia simul aliquoties de die.

Suppuratio. 1268. Contusio autem major si sit, & plura vascula disrupta quam ut sperare possimus resolutionem, statim applicanda sunt, quæ partem contusam cito commutant in purulentiam, ut sunt *Pus moventia*. Si autem pars quædam mortificata sit, ut Escharam faciat, hæc multis incisionibus est pertundenda, & partes scarificatæ *Lavamento* eluendæ, & applicanda ea, quæ pus movent. Si vero simul vehemens urget dolor, *Anodyna* sunt applicanda.

Mortificatio. 1269. Membrum autem ita contusum, ut conservandi spes nulla superfit, est amputandum (644). Tentando prius num non possit in suppurationem converti; si autem multa officula in pede vel manu fuere comminuta, præstantius valentibus viribus subire amputationem, quam post multas miserias toleratas, dum corpus fuit factum debile.

Quæstiones. 1270. Quæ fides habenda arcanis datis, ut est Lapillus cancrorum, Sanguis hircinus, Corallia rubra, Sperma ceti, Cerevisia Brunsvicensis?

Cuncta multis extolluntur encomiis, quia post hæc data feliciter sanata fuit contusio: sed quia contusio cadit in corpore sano, per se satis cito resolvitur, quæ resolutio non fit dictis assumtis. Si v. gr. Sanguis hircinus siccatus & ita viribus privatus ad drachmam assumtus tantum præstaret, multo plus polliceri posset, si quis carnem hircinam cum multo sanguine ederet.

1271. An ad validas contusiones applicanda Defensiva adstringentia ad intercipiendum conduxum humorum?

Ita concipiebant Veteres inde nasci contusionis tumorem: sed quia pars contusa irritatur, & liber non est transfluxus humorum, in ea parte format tumorem: hinc si applicetur adstringens, accurtabuntur fibræ laceratæ magis, & coagulabitur effusus sanguis, adeo ut qui tumor ex arte tractatus fuisset resolutus, per hæc applicata sæpe convertatur in putrilaginem.

1272. An pressione corporis frigidi est cohibendus tumor ex contusione nascendus?

Nihil promptius est quam si puer cecidit in caput, ne nascatur tumor, cultrum vel aliquod corpus frigidum apprimere ad locum contusum, ut inhibeant tumorem. Sed nihil est quod majorem tumorem facit, nam non solum frigus accurtando fibras & coagulando sanguinem, effusi sanguinis resorptionem inhibet, verum etiam pressione suffocant exiguam quæ superest circulationem.

1273. Cur ex Contusione ulcus sordidum?

Sive Contusio integram sive imperfectam solutionem faciat, modo deinceps formetur ulcus, istud propterea semper erit sordidum, quum margines partis contusæ constent vasis semilaceratis in se continentibus humores concretos, qui sorditatem exhibent non facile separandam. (Conf. 1263.)

CAPUT IV.

De Combustione.

1274. SI per ignem actualem, lucentem in flamma, vel non lucentem in aqua, aliisque corporibus, quædam partes firmæ nostri corporis vel humores immutantur, talis mutatio vocatur *Combustio*. *Definitio.*

1275. Talis actio ignis applicata ad partem mollem animalis mortui corporis 1. istam partem accurtare & corrugare facit, & vascula constringit: tunc talis pars tensa facile rumpitur; sed malaxata humido & pingui in pristinum statum redigi potest. 2. Validior ignis actio, relinquit partem duriorem & contractam, non facile relaxandam. 3. Si adhuc validior fiat, magis contracta & dura invenitur pars & multis rimis disrupta. 4. Sed validissimus ignis gradus totam partem destruit & in massam confusam convertit. *Effectus in solidis mortuis.*

1276. Quum duplex genus humorum contineatur in cadavere, coagulabilis scilicet & non coagulabilis, effectus in his differunt. Lympha enim & pinguedo levi gradu ignis liquefacta, non multum mutantur, sed per summum gradum corrumpuntur. Altera autem pars 1. levem inducit sed iterum solubilem *Coagulationem*. 2. Inducta coagulatio non nisi longo tempore solvitur. 3. Inducta coagulatio in bonum humorem resolvi nequit. 4. Si pergit vehementior gradus, is primo coagulat, dein coagulatum destruit in massam combustam, seu ignis actione destructam. *In Liquoribus.*

1277. Quatuor isti ignis gradus ad nostrum corpus applicati similia in partibus firmis & fluentibus faciunt; sed præterea ex vitæ actione quædam alia accedunt, quæ in quatuor his gradibus sunt enumeranda cum adjecta curatione. *In viventibus.*

1278. Primus gradus in viventibus producit dolorem, colorem & rubedinem, quæ brevi tempore tolluntur applicatione *pinguis & humidi* cum modico calore. *A Gradu primo.*

1279. Major autem ignis gradus, vel diutius continuatus, majorem dolorem, calorem, & rubedinem inducit, simulque elevatur vesicula latice plena. Eadem sunt applicanda, quæ in gradu primo sed vesicula elevata est per- *A Gradu secundo.*

X 2

pertundenda, relicta epidermide. Si vero Epidermis simul fuit ablata, supra partem denudatam prius applicanda carbasus *molli linimento* obducta ad evitandum attactum. Si vero simul impressa sunt nigra stigmata a *Pulvere pyrio*, illa statim eluenda blande per *Lavamentum molle abstergens*. Si vero satis elui non potest, applicanda sunt parva *Emplastra vesicatoria*, quæ magnitudini stigmatum respondeant, ut eliciatur macula nigra: reliqua pars superius recensitis tegenda. Quum nimis vehemens urgeat dolor, ex generalibus allegatis applicanda *Anodyna*.

A Gradu tertio. 1280. Si vero vehementior ignis actio destruxerit cutim, firmabitur statim ulcus sordidum, & admodum dolens, cum marginibus rubris dolentibus, & contractis. Statim eadem ut in gradu secundo applicanda medicamenta. Post inductam laxitatem solitam marginibus partis combustæ, ulcus id sordidum est abstergendum, *sed lenioribus abstergentibus*, quam in aliis ulceribus adhiberi solent.

A Gradu quarto. 1281. Vehemens autem ignis gradus destruens totam cutim, & sæpe etiam subjectam carnem, coagulans sanguinem, exprimens, quod coagulari nequit, unico momento partem viventem in Escharam mortuam convertit. Statim non est tentanda Escharæ separatio, sed pars fovenda præcedentibus, quibus sæpe margines combustæ servantur, quæ sibi relictæ in Escharam quoque fuissent conversæ. Quare post biduum, si invenimus *Escharam* ea est scarificanda, & tractanda, ut monuimus (642), sed *Leniora, & minus adstringentia* adhibenda.

Quæstio. 1282. An recte faciunt, qui Adstringentibus, vel acribus, vel actu frigidis conantur temperare combustionis ardorem, & dolorem?

Ad temperandum dolorem combustionis nihil promtius est, quam applicare atramentum, vel emplastrum aliquod adstringens, quod vel Defensivum, vel Adustum vocant. Talia equidem quia augent contractilitatem fibrarum, & coagulant humorem, semper augent combustionis mala, etiamsi in principio videantur lenire dolorem. Sed mirandum est toties applicari saponem nigrum, & alia acria, quum hæc augeant dolorem, calorem, & majorem destructionem faciant. Nihil damnosum est, quam actuale frigus, quod statim leniter combustos humores ita condensat, ut deinceps nunquam solvantur. Miror tamen apud probatos Medicos Spiritum vini, vel & Camphoratum, atque oleum Terebinthinæ applicata inveniri.

CAPUT V.

De Congelatione.

Definitio. 1283. SI per frigus externum alicujus partis viventis motus vitalis exstinguitur, & humores in tali parte concrescunt, talis pars dicitur *Congelata*.

Proprietates gelationis. 1284. Humores aquosi ut & sanguis a frigore glaciali 1. magis expandantur, ut vasa quibus continebantur diffringant, & glacies aquæ fluenti supernatet. 2. Amittunt non solum fluorem, sed veluti in chrystallos oblongas commutantur. 3. Partes gelu concretæ tarde solvuntur in paulo majore calore, quam qui congelare permittit. 4. Humores præparati ex variis partibus constantes, si post congelationem iterum solvuntur non servant eandem indolem. 5. Non omnes partes gelu in tali humore unitæ a calore subsequente solvuntur. 6. Quo majore calore regelantur humores: eo magis destruitur naturalis indoles, & eo magis diffringuntur vasa, quibus continentur hi humores.

Congelationis species. 1285. Congelatio commode ad duas species referri potest, quarum prima in corpore vivente etiam generatur a frigore minore, quam quod aquam in

in glaciem convertit. Altera autem ſpecies a majori gradu frigoris, quod frigus ſtatim extinguit vitam iſtius partis, & humores in glaciem convertit.

1286. Prima ſpecies vocari poteſt *Pernio*, ſeu *Cheimethlon*, in quo plerumque a minori frigoris gradu, quam qui format glaciem, in partibus extremis, & aeri nudo expoſitis formantur tubercula dura, in majore calore admodum prurientia, ſenſim cum continuato frigore facta majora, & dolentia, primo rubentia, & dein liveſcentia. Ut evitetur Pernio, egregium eſt partes iſtas magis gerere tectas, aut tegere *Emplaſtro*, vel *Linimento calefaciente*, quibus præſentes Perniunculi curantur, & inſtante frigidiore tempeſtate præveniuntur. Tandem perſeverante frigore ſenſim totum membrum tumere incipit, liveſcere, & frigeſcere ad attactum, & admodum dolere in calore, & cuticula ſeparatur a ſubjecta cute, quæ exhibet maſſam ſordidam, lividam, ulceroſam, frigidam, tamdiu durantem ac durat frigus, imo uſque in æſtatem. Ita factum ulcus ex frigore ante dictis tegendum, & *Abſtergentibus calefacientibus* depurandum, bene muniendum contra externum frigus. Si vero ob nimiam aeris inclementiam, vel debilitatem partium non reſolvitur Pernio dictis auxiliis, pars illa fovenda *Cataplaſmate*, & *Fomento calefaciente* calido conſervato. *Pernio.*

1287. Si vero per frigus glaciale pars combuſta ſit, cavendum ne ſtatim exponatur calori, cito enim deſtruetur, ſed pars fricanda eſt nive, vel aqua frigida, donec ſenſus redeat parti. Si gelu non admodum alte penetravit, neque minus diu duravit, ſæpe redit pars ſine ulla labe ad perfectam ſanitatem. Si autem tunc remanet pars quædam mortua, illa *Eſchara* eſt ſeparanda medicamentis in Pernione citatis. Hoc quoque faciendum etiamſi totum membrum gelu ſit mortificatum, niſi quod interdum cogamur amputare partem. Quando ſatis magna pars gelu combuſta fuerit, vel & totus homo, poſtquam præcedente modo vita fuit reſtituta, quædam medicamenta *Calefacientia*, ſunt danda, ut præparentur iterum humores, & expellantur corrupti. *Congelatio.*

1288. Cur omnibus hominibus in eodem aere degentibus non æque frequentes Perniones? *Quæſtiones.*

Invenimus pueros, feminas, & quoſdam homines, quam primum paulo major ſit aeris frigiditas, ſtatim vexari Pernionibus, alios autem ne quidem in ſæviſſima hieme: quare cauſa non latitat in aeris frigiditate, ſed in corporibus diverſis: quorum enim corporum, vel eorum partium facilius per frigus exſtinguitur motus vitalis, eæ partes facilius pernionibus corripiuntur. Quare monemur applicatis calefacientibus, ſed non corrodentibus prævenire Perniones.

1289. Cur Pernio prurit, & dolet in calore?

Quum humores concreti in Pernione hærentes, & circulationi inepti a calore in motum adigantur, primo leniter diſtendendo, & irritando vaſa pruritum inferunt; ſed magis agitati tantum diſtendunt vaſa, ut faciant dolorem, imo deſtructionem partis. Quare cavendum ne pernio nimis cito calore, vel calefacientibus agitetur.

CAPUT VI.

De Fiſſuris.

1290. SI in cute externa, papillis mammarum, ano, labiis, & aliis partibus fiant rimæ oblongæ, quæ dicuntur *Rhagades*, ac ſi eſſent a cauſa vulnerante factæ, ſponte ſua, quod partes illæ molles minus ſequaces ſint, talis ſoluta unitas vocatur *Fiſſura*. Quæ autem fiſſuræ fiunt in oſſibus ſpeciali titulo (256) pertractantur. *Definitio.*

1291.

Causa. 1291. Generantur fissuræ 1. Defectu pinguedinis, ut in frequenti abstersione, & lotione partium, Lue Venerea, Impetigine, Lepra, Scabie. 2. Aere frigidiore, & ficciore omnem humiditatem tollente. Quando itaque cutis ita facta rigida, & arida movetur, facile rimam contrahit.

Curatio. 1292. Quæ fissuræ oriuntur a causis internis non persanantur, nisi curato illo morbo; sed si fiant defectu pinguedinis, aut humiditatis per aerem ficciorem, & frigidiorem, vel frequentiorem abstersionem, illa pars est primo depuranda *Lotione molli abstergente*, dein pars inungenda *Linimento molli*. Eodem linimento, vel quodam *Emplastro molli consolidante*, pars servanda tecta. Sed si fiat ex scabie, impetigine, vel Venerea Lue, adhibenda sunt *Linimenta, & Lavamenta Mercurialia*. Sed si mammarum papillæ in lactantibus fissuris vexantur, *mollia, & tuta* applicanda, quæ ab infante deglutiri possunt.

CAPUT VII.

De Ulceribus.

Definitio. 1293. Soluta unitas in parte molli nostri corporis, cum quadam deperdita substantia, ab interna corrodente, vel consumente causa producta vocatur *Ulcus*. Ita etiam ulcera dicuntur, quæ relinquuntur post vulnera, Combustiones, Contusiones, Congelationes, Excoriationes, quamvis a causa externa fuere nata.

Differentia a consimilibus morbis. 1294. Ulcera a Vulneribus, contusionibus &c. sola vetustate differunt. Sed modo apertura partis amissæ sit satis magna, sive contineatur in ea cavitate Pus, Ichor, sordes, caro spongiosa, crusta, nomen tamen ulceris servat. Si vero apertura sit angusta, & descendat profunde inter partes molles, frequentius vocatur *Fistula*. Sed si sub angusta apertura magna invenitur cavitas plerumque pure plena, tunc vocatur *Sinus purulentus* (564). Quamdiu externe nulla est apertura etiamsi intus sit cavitas ampla pure plena, non vocatur ulcus, sed *Abscessus*.

Genera. 1295. Ad Prognosin, & indicationem curativam formandam juvat Ulcera in sua genera distinguere. 1. Recentia, vel vetusta. 2. Magna vel parva. 3. Plana, profunda, rotunda, angulosa. 4. Benigna, maligna. 5. Purulenta saniosa, sordida, putrida, Cacoethes, Hypersarcotica, ficca, rheumatica &c. 6. Variis in locis corporis, quia loca hæc sæpe specialia medicamina exigunt. 7. Denique pro diversitate symptomatum, quæ ulceribus junguntur, mutatur prognosis, & curatio. 8. Ut & causæ variæ ulcera producentes.

Prognosis mala. 1296. Multæ sunt regulæ generales malam prognosin in ulceribus præbentes. 1. Ulcera in corpore cacochymico, hydropico, valetudinario. 2. Ad loca ubi multi confluunt humores, ut ad pudenda, anum, articulos, os, nares, oculos. 3. Ad partes nervosas, tendinem, articulos, ligamenta. 4. Circa vasa majora, arteriam, venam, vel nervum. 5. Penetrantia in quandam cavitatem. 6. In loco, ad quem non satis commode medicamenta admoveri possunt. 7. In locis, quæ aeri sunt exposita, ut cava narium, fauces, palatum, pulmones. 8. In parte glandulosa, vel parte acuto sensu prædita. 9. Ulcera profunda, vetusta, sordida, circularia. 10. Ex metastasi nata, vel quæ morbosum humorem evacuant ex toto corpore, ut in mensibus, hæmorroidibus suppressis. 11. Supra tibiam, ad malleolos, ubi varia fit cutis distractio. 12. Quorum facta cicatrix secedit, aut quæ recrudescunt. 13. Quorum color, pallidus, lividus, niger. 14. Fundentia Ichorem fœtidum, specillum, vel plumaceolam applicatam tingentem, 15. quorum oræ callosæ sunt. 16. Ad attactum admodum dolentia. 17. Cum duritie, ossis carie, vel alio malo symptomate juncta. 18. Admodum ficca in periculose decumbentibus mortem præsagire solent.

1297.

1297. Si recensita mala absint, sed ulcus invenitur impletum Pure albo, puro, subpingui, æquali, non mali odoris, & copia mediocri, nec nimis tenui, aut spisso, tale ulcus citam sanationem promittit. *Bona.*

1298. In simplicis ulceris curatione aliud nihil requiritur, quam ut apertura impleatur firma carne, quæ dein cicatrice est obducenda. *Curatio.*

1299. Quæ medicamenta applicata vel & interne data faciunt, ut ulcus citius, & firmiore carne impleatur, huc pertinent; sed quoniam ulcera varias occupant partes, *Sarcotica* quoque *in forma varia* esse debent, paulo magis, minusque adstringentia, prout laxiorem, vel strictiorem detegimus carnem. Multum juvant cita deligatio, ut arceatur aer a nudo ulcere; rarior quam fieri solet innovatio; non nimis accurata puris abstersio, ne lædantur tenella vascula; impletio æqualis per linteum carptum; modica sustentatio partis per fascias. *Sarcotica.*

1300. Si innata caro ad debitam altitudinem pervenerit, medicamentis paulo magis adstringentibus inducenda est cicatrix, qualia dicuntur *Cicatrizantia*, quorum multa quoque recensita sunt in sarcoticis. *Cicatrizantia.*

1301. Quum variæ ulcerum inveniantur species, quæ specialem curationem exigunt, ex his præcipuas delibabimus. Inter has simplicissimum est, quod sine corrosione magnam puris copiam fundit, inde *Purulentum* dictum. Hoc curandum est medicamentis *pus cohibentibus*. Et quoniam hæc tam interna, quam externa habentur, varia genera medicamentorum postulant. *Purulentum.*

1302. Quando ex ulcere loco puris effluit humor tenuis, rodens, plerumque fœtens, utplurimum flavescentis coloris, vel & lividi, aut nigri, tale ulcus vocatur *Ichorosum*, plerumque habens subjectum os cariosum, vel carcinoma latens, vel latentem alicubi sinum, qui tamdiu retinet pus, donec per supervenientem putredinem convertatur in Ichorem. Quare talia ulcera nunquam sanantur, nisi putredo totius corporis emendetur, & præveniatur puris illa corruptio. Itaque applicanda, & ulceri indenda medicamenta, atque ulcus tale abluendum *antisepticis*: nam cohibendo effluxum exasperabitur malum. *Ichorosum.*

1303. Si vero ex ulcere continuo stillat humor tenuis, aquosus, pellucidus, acris, ab copioso illo effluxu vocatur ulcus Catarrhosum, & Rheumaticum, plerumque est talis humor tenuis in toto corpore natus, qui ad ulcus deponitur; rarum est si ex vase lymphatico rupto tale fit stillicidium. Quare ad ulcus applicanda *adstringentia absorbentia*, & tentanda ductio hujus lymphæ per alvum, urinam, vel cutim *Purgantibus Diureticis*, atque *Sudoriferis*, ut pars ea liberetur a confluxu: multum sæpe juvat liquorem illum intercipere fonticulo. *Catarrhosum, seu Rheumaticum.*

1304. Interdum ex ulcere circa articulos, & tendines magna copia liquoris spissioris instar albuminis ovi effluit, quale ulcus vocatur *Synovia*. Videtur gelatina, vel mucilago lubricans tendines, & articulos per ulcus evacuari, quam ob rem facit membri exarescentiam, & rigiditatem. Difficulter ad curationem deducitur, quum perpetuam scaturiginem habeat, & illa gelatina diutius stagnans liquescens abeat in Ichorem, quo corroduntur adjacentes partes, quæ postea inter se concrescunt. Indenda sunt, & applicanda *Nervina Consolidantia*. *Synovia.*

1305. Interdum tota ulceris cavitas impletur materia tenaci glutinosa, quæ tam firmiter lateribus, & fundo ulceris adhæret, ut nec abluendo, nec abstergendo auferri possit; hæc facit, ut tale *ulcus sordidum* vocetur. Hoc glutinosum tenax interdum in finibus vasculorum superficiei ulceris subsistens non potest tolli, nisi simul quædam portio de cute, vel carne auferatur. Quod si in sordibus his quædam simul habetur acrimonia corrosiva, late depascendo admodum auget ulceris magnitudinem. Quoniam præsente illa sorditate ulcus, neque carnem generat, neque ad cicatricem deduci potest, *Ulcus sordidum.*

teſt, iſtæ ſordes omnino ſunt abſtergendæ, primo *Abſtergentibus* mitioribus, dein ſi his non cedunt acrioribus; & quando his ne quidem auſcultant, ad Corrodentia deveniendum. Si vero ſordes nimis craſſæ ſunt, ut præſcindi poſſint, juvat ſordes tractare ac ſi eſſet Eſchara. Depuratum dein ulcus Sarcoticis implendum, quæ aliquomodo ſunt ſimul abſtergentia.

Ulcus putridum. 1306. Ex fœtore cadaveroſo ſpirante ex ulcere vocant tale *Ulcus putridum*, exhibens oleum putredine corruptum cum ſale alcalino volatili. Quamdiu talis adeſt putredo, ulcus conſolidari nequit, quum affluentes humores, & tenella vaſcula in putrilaginem ſimilem convertantur. Horum ulcerum tria genera inveniuntur, quæ ſpecialia medicamenta exigunt.

Putredo calida. 1307. Si enim ex ulcere fluit humor tenuis, rodens calorem, & pruritum cum rubedine inferens, illa putredo calida vocari poteſt, & exigit medicamenta *antiſeptica*, *refrigerantia*, *adſtringentia*.

Putredo frigida. 1308. Sed ſi fœtens effluens humor ſimul inducit partis refrigerationem cum pallore, adhibenda ſunt *antiſeptica calefacientia*, quæ majorem motum inferunt.

Putredo ſordida. 1309. Sed ſi cum putredine illa, magna copia ſordium adſit, ſimul videndum num vergat magis ad putredinem calidam, vel frigidam, ut ita eligantur medicamenta *Abſtergentia frigida*, vel *Calida antiſeptica*. In tali ſorditate ſæpe cogimur applicare Corrodentia, ut in ulcere ſordido (1305) monuimus.

Malignum ulcus. 1310. *Ulcus malignum*, quod vocant *Cacoethes*, denotat omne genus ulceris, quod vix non vel difficulter ſanari poteſt, reſpuit omnia probata medicamina, recrudeſcit, multa mala, & anomala ſymptomata infert, unde etiam dicuntur *Pertinacia*, *Contumacia*, *Virulenta*.

Corrodens. 1311. Si effluens ichor tantam poſſidet acrimoniam, ut partes circumjacentes conſumantur, ſenſimque fiat ulcus latius, hoc vocant *Corrodens*, vel *Comedens*, aut *Depaſcens*. Cutim præcipue corrodens vocant *Ambulativum*. Sed quod etiam ſubjectam carnem conſumit dicitur *Phagedana*, *Nome*, *Lupus*, præprimis ſi ad tibias hæret: ſed nares occupans ſæpius vocatur *Noli me tangere*; in ore vocatur *Cancer aquoſus*.

Cancroſum. 1312. Si vero ulcus habeat labia retorrida, livida, tumentia, vaſis, & tuberculis lividis ſtipata, ad quævis medicamenta ſe exaſperans, *Cancroſum* vocant ulcus. Et præter annumerata multa finxerunt Veteres nomina, ut malignitatem, corroſionem, & difficultatem curationis exprimerent. Sed pauca hæc ſufficere poſſe ad Curationem exiſtimo.

Curatio. 1313. Hæc ulcera maligna ſi præcedente methodo curari non poſſunt, tentanda eſt curatio *Mercurialibus*, *Decoctis ſudoriferis*, & *alvi ductione* ſemel, aut bis in ſeptimana. Sed ſi ulcus ſit factum Cancroſum omnem medelam reſpuens, curatio palliativa, eſt inſtituenda, abluendo partem *lavamento molli antiſeptico*, ut liberetur ab acrimonia rodente, & applicando *abſorbentia antiſeptica*. Si vero nimis urget dolor, ſæpe debemus applicare, & ingerere *Anodynum*, ut ulcus tolerari poſſit.

Hyperſarcoticum. 1314. Si ex ulceris fundo, vel ad margines, excreſcat maſſa rubra fungoſa, ad attactum admodum dolens, facile fundens ſanguinem, vocatur Caro luxurioſa, & tale ulcus vocant *Hyperſarcoticum*. Raro ad ungues habetur ulcus, quin talis maſſa excreſcat, aut ſi ſubſit oſſis caries.

Curatio. 1315. In locis, & ulceribus, in quibus exſpectamus talem excreſcentiam, debemus per plumaceolas ſiccas, vel *pulveres*, aut *lavamenta antiſeptica* prævenire hanc luxurioſam carnem, cavendo omnem applicationem pinguium. Si vero his coercere non poſſumus incrementum, ſimilia ſunt adhibenda, ſed *magis corroſiva*, quibus præſens ſæpe ſupprimitur. Si autem ad magnam molem increvit, & his ſupprimi non poſſit, tota moles, vel eſt abſcindenda, vel ligando tollenda, in quo caſu applicanda *ſtyptica* ad compeſcendam hæmorrhagiam.

1316. Cur ulcera cum labiis duris curatu difficiliora? *Quæstiones.*

Indurata labia in se continent humorem in pus non resolubilem, sed qui stagnando liquescens præbet ichorem rodentem, quo potius consumitur caro. Unde optimi Chirurgi monent callosa labia esse tollenda, si velimus ad curationem deducere ulcus.

1317. Cur ulcera circa articulos difficulter sanantur?

Circa articulos varia habetur fibrarum distractio, qua sæpe tenella vascula concreta disrumpuntur; atque non raro ex cavo articuli, vel vaginis tendinum, suppeditatur humor consolidationem impediens.

1318. Cur ulcera vetusta, rheumatica, sanata, vel recrudescunt, vel pejores morbos inferunt?

Talia ulcera rheumatica non solum exonerant alienum humorem in ulcere ipso confectum, sed & serviunt pro artificiali emunctorio totius corporis. Si ergo sanantur, humor morbosus, hic solitus evacuari, collectus erumpit sanatum ulcus; vel si hoc facere nequit, non raro ad alias partes magis principes fertur, ubi pejores morbos infert.

CAPUT VIII.

De Fistula.

1319. ULcus vetustum, profunde penetrans inter partes molles, figuræ oblongæ instar cannulæ, cujus latera pellicula, vel tenaci muco, vel callo obsessa non coalescunt, fundens majorem copiam puris, vel ichoris, quam in tam parva cavitate potuisset confici, vocatur *Fistula*. *Definitio.*

1320. Quum omnis fistula angustum habeat orificium, vel multos cuniculos, ejus differentia est investiganda stylo, cathetere flexili, candela ceracea, injectione liquoris, & artificiali expressione puris, vel injecti liquoris. *Detectio.*

1321. His auxiliis detegimus, num fistula 1. rectam, obliquam, flexuosam, vel quamcumque aliam sequatur viam. 2. Num unum pluresque cuniculos habeat. 3. Si immisso stylo detegimus corpus durum, sed æquale, judicamus pertingere ad os periosteo adhuc tectum. 4 Si vero id durum simul detegitur asperum, & inæquale, designat os subjectum esse cariosum, quod ulterius ex cariei (210) signis confirmatur. 5. Sed ad extremum styli corpus molle detectum non admodum dolens, judicamus fistulam desinere in partem carnosam. 6. Sed si tunc ex tali fistula major copia puris, aut ichoris exit, quam fieri potest pro ratione magnitudinis, sentiendum est, vel plures esse cuniculos, vel latitare sinum. 7. Si vero stylo tangamus corpus molle, quod attactu magnum dolorem, & veluti horrorem inducit, judicandum est tangi nervum, vel tendinem: ex tali tunc fistula fluere solet liquor gelatinosus instar albuminis ovi. *Differentia.*

1322. Fistula recens; in carnem desinens; cruentas, & non admodum tumentes habens oras; in corpore ceteroquin sano; ad cujus fundum pervenire possumus; cujus cavitas spleniis, & fasciis potest comprimi, facilem curationem promittit. *Præsagium bonum.*

1323. Sed fistula vetusta; multum ichoris fundens; cum calosis oris; in tendinem, nervum, vel os desinens; ex cavitate corporis, vel articuli principium habens, vel ex intestino recto; in loco ubi comprimi non potest; ad attactum dolens; magnum fœtorem spirans, difficultatem curationis promittit. *Malum.*

1324. Fistula benigna (1322) eandem cum ulcere exigit curationem, nisi quod fistulæ indenda sint medicamenta. Quare statim applicanda, & indenda *Consolidantia*. Si vero latera aliquo tenaci muco, vel sorditate obsessa *Curatio fistulæ simplicis.*

sunt, eligenda sunt quæ magis *abstergunt*. Quæ induntur turundæ sensim sunt minores faciendæ, ut concedatur coalescentia.

Callosæ. 1325. Si vero latera fistulæ, vel quod tunica alicujus vasis sit relicta; vel quod tenax gluten lateribus nimis adhæreat; vel quod fluens liquor per fistulam latera in speciem Escharæ callosæ convertat; impediantur consolidari, id alienum, si *abscindi* possit, forcipe est tollendum: vel applicandum est *Corrodens*. Hoc repetendum, donec pura habeantur latera, & dein antecedentibus Abstergentibus, & Consolidantibus (1324) curanda fistula.

Profundioris. 1326. Si vero admodum profunda sit fistula, interna cavitas est depuranda *lavamento abstergente* injecto: aliquid autem de ultima injectione relinquendum in cavo fistulæ, & tum insuper formanda est *Turunda* aperturæ magnitudine respondens, quæ est immittenda, & ope styli trudenda usque ad fundum: quod singulis deligationibus est repetendum.

Angustioris. 1327. Si autem orificium fistulæ nimis sit angustum, quam ut curationem possimus sperare, istud est 1. dilatandum *Turunda* compressa sponte tumente. 2. Si autem tali modo non sanatur, fistula est perscindenda usque ad fundum, si locus *Sectionem* permittit, immittendo conductorem crenatum per orificium fistulæ, qui scalpello, vel volsellæ monstrat viam. Sed in intestino recto, si pateat *fistula Ani*, per fistulam immittendum instrumentum secans falcatum cujus apex globulo est munitus, qui globulus ponendus supra indicem digitum alterius manus in ano immissum, atque ita unica sectione portio fistulæ, & intestini recti inter falcatum secans, & digitum in ano immissum, est perscindenda, dein abstergentibus consolidantibus recensitis (1324) fistula curanda. 3. Qui autem metuunt ferrum, aut si secari non facile potest, mittenda est acus plumbea admodum flexilis, filo tenaci cera obducto munita, in fistulam, ut digito alterius manus in intestino recto immisso tangatur, eo dein digito flectatur acus, ut per anum redeat: pars tunc per filum intercepta sensim fortius stringenda, ut denique filum excidat, relicta apertura, quæ dein præcedenti modo est curanda.

Cum ossis carie. 1328. Si vero ad fundum fistulæ hæret Caries (208), quam cognoscimus ex signis (210) fistulæ junctis; antequam tentatur fistulæ consolidatio, Caries est curanda recensito modo (211): quoniam coalita fistula aliter recrudescet. In tali fistula multum juvat, indere Turundas (1326) recensitas, aut immittere *pulveres siccos*.

Interna medicamenta. 1329. Si vero solis externis medicamentis non facile obtinetur curatio, vel si in partibus interioribus habeantur fistulæ, medicamenta interna, vel *Abstergentia*, vel *Consolidantia* simul sunt propinanda: semel in septimana alvus laxanda *mercuriali purgante*.

Quæstio. 1330. Cur fistula frequentior circa articulos, anum, & carunculam lachrymalem?

Quoniam ibidem sunt cavitates naturales pro scaturigine fistulæ; & confluunt excretorii humores.

LIBER VIII.

CAPUT I.

De Pruritu.

1331. Altera classis morborum in Cute (1187) aliquam inferens mutationem continet *Pruritum*, ut mutationem inductam in Tactu. Hujus definitio data est (1164).

A levi attactu. 1332. Multæ autem sunt causæ Pruritum inferentes, inter quas notissima est,

est, quæ fit per levem attactum pilorum, plumarum, muscarum, pulicum, pediculorum, & aliorum insectorum, quæ papillas tactus leviter movent. Ex his constat ad Pruritum inferendum tantum requiri, ut Papillæ tactus leviter moveantur. Unde docemur internas latentes causas etiam posse tali modo inferre pruritum. Hujus nulla requiritur curatio, quum sponte cesset ablata titillatione.

1333. Quædam vero applicata, vel cuti impressa diuturniorem pruritum faciunt; unde patet solum hic non esse factum attactum, sed vel læsionem, vel impressum esse liquorem pruritum facientem, ut in applicatione *Aluminis plumosi*, *Urticarum*, *Catharidum*, aut ictu *muscarum*, *apum*, *cephenum*. In his utplurimum sufficit partem abluere, ut tollatur acre impressum, vel auferatur aculeus relictus: si autem non cessat, applicandum est aliquod *antisepticum refrigerans*, quod compescit motum majorem, calorem, rubedinem, & pruritum. *Applicatione.*

1334. Pars sensilis modice tensa, vel pressa pruritum facit: uti in dentientibus si dens sit erupturus: in instante hæmorrhagia narium ab impetu, vel copia majore: in calculosis pudendorum pruritus si calculus vexat vesicam: pars quæcumque fortius ligata si resolvitur: aut si frigore glaciali fuit constricta, & regelare incipit, quum novus accedens sanguis vasa dilatet. *Tensione vel pressione.*

1335. Frequentissima causa interna est perspiratio prohibita, dum humor ille subsistens in cute titillat. Inde applicata pinguia oleosa, & emplastica pruritum inferunt, ut & aer, vel aura frigidiuscula, præprimis in corporibus biliosis, aut quibus materia perspirans est acrior. In his si pinguia fuere applicata, pars est abluenda *abstergente*. Sed si per aerem frigidiorem prohibitum fuit exhalare perspirabile, dandum est *Diaphoreticum*. *Perspiratione prohibita.*

1336. Quum Cutis sub forma sudoris, vel perspirabilis materiæ sæpe evacuet humores acres in corpore natos, qui varii sunt, admodum differens est curatio: ex his igitur præcipuas species delibabimus. 1. Si ex *alvo constipata* acris humor ad cutim delatus pruritum infert diuturnum, alvus laxanda *purgante*. 2. Sed acris materia ulceris suppressi ad cutim delata ulterius est *Sudoriferis* expellenda, & si non cessat ulcus est renovandum. 3. Qui morbi criticam materiem ad cutim pellendo evacuant, uti circa finem *febris*, *podagræ*, *febris scarlatinæ*, *miliaris*, & *morbillorum*, nullam exigunt curationem, sed *Variolæ* si nimium pruritum inferunt, frequenti ablutione abstergentis (1235) temperari potest. 4. Humor tenuis acer calidus *Biliosus*, uti in robustis, & juvenibus, in poris cutaneis subsistens temperatur sanguinis missione, & *purgante refrigerante*. 5. Acrimonia autem *Acida* in pueris frequens pruritum inferens *antacidis* est exstinguenda, ut & ille pruritus, qui post abusum fructuum horæorum oritur. 6. In acrimonia autem *Scabiosa*, & in pruritu pertinacissimo juvat aliis medicamentis admiscere *Mercurialia*. 7. Debilitatorum scorbuticorum, & senum pruritus, quod humores sponte corrupti ad cutim delati pruritum inferant, curandus *roborantibus*, & *Diaphoreticis antiscorbuticis*. 8. Pruritus autem ab ichore fluente ex ulcere, fistula, vel cancro exigit *antiseptica*. *Ab acrimonia ad Cutim delata.*

1337. Ex dictis concludendum. 1. Causam pruritus tantum differre a causa doloris, magnitudine. 2. Internas causas pruritum inferentes eodem modo ut externas levi applicatione pruritum facere. 3. Pruritum remanentem post urticarum attactum indicare, vel aliquid in cute mansisse, vel læsionem esse factam. 4. Homines, quorum materia perspirabilis est acris, a vento frigido, & applicatione pinguium facile pruritu corripi. 5. Puerorum pruritum generari plerumque ex acido, sed robustorum potius ex ichoroso. 6. Senum pruritum difficulter curari. *Corollaria.*

CAPUT II.

De Aspredine.

Definitio. 1338. SI cutis æqualis superficies ab aliqua causa reddatur inæqualis, quod squamulæ epidermidis elevatæ faciant, ut pars illa ad attactum doleat, vocatur *Aspredo*: nam cutis ab humore concreto exasperata pertinet ad Crustam, vel Sorditatem.

Causæ. 1339. Ita elevantur, & inverse intorquentur per exsiccationem externam cum pinguedinis defectu, uti in frequentiori lotione cum sapone, aere sicco, & frigido, atque in morbis, qui pinguedinis depositionem ad cutis superficiem impediunt, uti in scabie, impetigine, & similibus.

Curatio. 1340. Omnium primo in curatione observandum, ut sorditates inter erectas squamulas collectæ auferantur *lotione molli saponacea*. Dein pars inungenda est *molli linimento*, quod pingue suppeditat, deinceps pars tegenda, ne facile iterum exsiccetur, & evitanda frequens lotio, & exsiccatio.

CAPUT III.

De Callo.

Definitio. 1341. PArs corporis nostri tenacior, & compactior, pallescentis coloris, sensu carens, ex membrana, vel carne ita mutata facta, vocatur *Callus*.

Partes. 1342. Vix ulla est pars mollis in nostro corpore, quin ita commutari possit, ut experimur in arteria aorta, pulmonali, corde, vesica urinaria, & cute tota. Ossium autem callus est alia concretionis species, qua ossa fracta inter se conferruminantur.

Species. 1343. Duæ Calli species occurrunt. 1. Si latera vasorum expulso intus humore, contracta coalescunt, ut in canali venoso, vasis umbilicalibus, & in multis vasis senum. 2. Si vasa cum suo humore concreto concrescunt, vel quædam partes liquidæ inter concrescendum cum parte firma compinguntur, ut fit in calli generatione ex attritu; unde circa os fractum, vel luxatum, vel globum alicubi in corpore hærentem, vel calculum in vesica urinaria, generatur callus.

Effectus. 1344. Quoniam callus est tenacior, & minus flexilis, pars ipsa amittit sensum, & sæpe motum. Effectus autem differunt pro usu partis. 1. Vasa privata circulatione post nativitatem in infante faciunt circulationem in natis requisitam: sed in senibus concrescentia impediunt necessarias vitæ actiones. 2. Aorta, vel pulmonalis arteria callosa minus dilatabilis, est impedimento circulationi: hoc in ligamentis articulorum, & tendinibus, impedit mobilitatem articuli. 3. Sed in cute, & epidermide, in locis, ubi corpus validum attritum ferre debet, est magni usus, ad ferendum attritum, sed & facit hebetiorem sensum.

Curatio. 1345. Si callus sit sanitati impedimento, per *Emollientia* externa, & interna est diu laxandus, donec emolliatur, aut si in parte externa detegitur, abscindi potest quantum requiritur, & dein pars illa aliquo emplastro tegenda, ut caveatur attritus & exsiccatio.

CAPUT IV.

De Eſchara.

1346. DUm quædam pars mollis, antea vivens, per cauſam aliquam amittit potentiam vivendi, ita tamen, ut totum membrum vita non ſit privatum, pars illa mortua *Eſchara* vocatur, atque ita diſtinguitur a Sphacelo perfecto, Cruſta, Carie, & Sorditate. *Definitio.*

1347. Generalis cauſa Eſcharæ eſt exſtincta actio vitæ, ſed quoniam diverſis modis illa actio extinguitur, Curatio quoque in omni Eſchara non eſt eadem. *Cauſa proxima.*

1348. Nam ſi generatur ex *inflammatione*, ſeu gangræna, dum motus vitalis validior fecit partis deſtructionem (642) medicamenta *Suppurantia* ſunt applicanda, quæ lentorem convertunt in pus. *Ex inflammatione.*

1349. Si autem acre gelu combuſſerit partem, ut in Pernione (1286) traditum, magis *Calefacientia* exigit. *Ex Gelu.*

1350. Sed ſi ſumma virium *Debilitas* permittit, ut quædam portio moriatur, uti interdum fit poſt longas febres, magnas evacuationes, & in decrepita ætate, non ſolum externa *Stimulantia*, & *Calefacientia* ſunt applicanda, verum etiam interne dantur *Cardiaca*, quæ vires erigunt. *Ex Debilitate.*

1351. Dum vero ex *Putredine*, uti ſæpe in locis calidis, & humidis in quibuſdam partibus generatur Eſchara, hæc eſt coercenda *Antiſepticis acidis*, & *adſtringentibus* applicatis, dando ſimul interne *Cardiaca acida*. *Ex putredine.*

1352. Si vero in morbis *Epidemicis*, vel & *Peſtilentialibus*, pars quædam Eſcharam contrahit, Externa, & interna antiſeptica, quæ in tali ſpecie peſtis valent, ſunt adhibenda. *Ex morbis malignis.*

1352. Si vero his auxiliis facta Eſchara non vel tardiſſime ſeparatur, illa eſt multis inciſionibus ſcindenda, quam operationem *Scarificationem* vocant, uſque ad partem viventem; ut partes ſubjacentes contractilitate Eſcharæ non ſuffocentur; ut præbeatur exitus ichori ſub Eſchara hærenti; & ut virtus medicamenti ad partem vivam pervenire poſſit. Cæterum Eſchara pro diverſitate cauſarum tractanda. *Scarificatio.*

1354. Sed ſi experimur Eſcharam latius ſerpere, conducit margines partis viventis per *Cauſticum* corrodere, ut ita ſiſtatur progreſſus, quod fieri ſolet ſi acris humor in Eſchara hærens progreſſum, ſeu ambulationem facit, ſed in aliis ſpeciebus potius augeretur ambulatio. *Corrodens.*

CAPUT V.

De colore mutato.

1355. MUtatur etiam Cutis ad externum adſpectum, dum naturalis ejus color candidoroſeus, in varium alium colorem convertitur. Hæc mutatio præcipue dependet a diverſo colore liquorum transfluentium, qui per vaſcula pellucida conſpecti exhibent varium in cute colorem, cum ipſæ partes firmæ omni humore privatæ, ubique ſibi ſimilem colorem exhibeant, ſeu potius decolores ſint.

1356. Hæc autem coloris mutatio obſervatur per totum corpus in multis morbis, uti in *Chloroſi*, *Ictero*, *Leucophlegmatia*, *Cachexia*. Quoniam vero hi omnes morbi a Chirurgis non tractantur, in hoc loco non ſunt exponendi. *Totius Corporis*

1357. Sed ſi coloris mutatio in quibuſdam partibus corporis detegitur, ut *Maculas* exhibeat, utplurimum per auxilia externa chirurgica curandæ ſunt, quare præcipuas ſpecies in hoc loco ſumus exhibituri. *Particularis.*

CA-

CAPUT VI.

De Maculis.

Definitio. 1358. CUtis alieno colore ſine conjuncta intumeſcentia infecta, vel per parva interſtitia, vel latiora, *Macula* vocatur.

1359. Meretur, & ad cognitionem, & curationem, macularum diſtingue-
Varietas. re varias ſpecies. 1. Quæ fiunt a materia febrili in cute depoſita rubro colore efflorescentia, uti in *Scarlatina*, & ante perfectum puſtularum proventum, in *Variolis*, & *Morbillis*, *Exanthemata* vocari poſſunt, quæ autem raro a Chirurgis tractantur. 2. Interdum etiam lata plaga fugaci rubedine corripitur, ut ab ira, pudore, vel alio animi pathemate, atque in phthiſicis, ſuppuratis, febricitantibus, cacochymicis, facies non raro rubedine ſuffunditur, quæ *Phlogoſis* dici poteſt. Neque hæc ad Chirurgiam refertur. 3. *Nævi*, & *maculæ matricales* raro ad curandum proponuntur, cum omnes maculæ, ſive aliquem tumorem habeant, ſive nullum, cum quibus naſcitur homo non niſi ſectione, vel corroſione tolli poſſint. 4. Maculæ lividæ, vel & nigræ plerumque latiores ſubito in *Scorbuticis*, natæ, internis *Antiſcorbuticis* curandæ. 5. Maculæ latæ luridi, & fuſci coloris, gravidarum feminarum faciem deturpantes, quas *umbram* vocant, ſponte poſt partum evaneſcunt. 6. *Stigmata* artificialia cutim dehoneſtantia, Corrodente applicato tolli poſſunt. Quæ autem ex pulvere pyrio ſunt facta, ſuperius (1279) expoſuimus. Reliquæ ſpecies particularibus titulis tradi ſolent.

De Ephelidibus.

Ephelides. 1360. Quæ maculæ obſcure flaveſcentes lentis colorem referentes in facie præprimis, & aliis partibus nudis, ſolis radiis expoſitis, conſpiciuntur, vocantur *Ephelides*, *Lentigines*, & *Æſtates*, frequentiores in feminis, quam viris, & quibus ſunt capilli ruſſi. Videntur ſolis radii craſſiores ſimul cum tenuioribus humoribus ad cutim trahere, & craſſiores ibidem ſubſiſtentes exſiccare, atque ſimul ejus colorem immutare. Quare optima eſt prophylaxis partem gerere tectam, & ſi adſint eam inungere, & abluere bis de die Linimento, & Lavamento *antiſeptico*, & *abſtergente*.

De Ecchymoſi.

Ecchymoſis. 1361. Macula major, & minor livida, vel & nigra, permanens a ſanguine in cutis ſubſtantia collecto, vaſculis ruptis, vocatur *Ecchymoſis*, ſeu *Sugillatio*, ad differentiam *Enchymoſis*, quæ ſubito etiam evaneſcit, & a nobis Phlogoſis vocatur (1359) quamdiu livet vocatur *Pelioma*; ſed nigreſcens *Melaſma*, oblongas ſtrias faciens, vocatur *Vibex*: tandem vero ſi ſanguis effuſus ſolvi incipit, flaveſcit, indicans inchoatam ſolutionem.

Cauſæ. 1362. Tria occurrunt præcipua genera cauſarum Ecchymoſin inducentium. 1. Omnis validior compreſſio, aut contuſio (1263). 2. Ablatio ſuſtentaculi externi, aut impetus internus major. 3. Acrimonia humorum corrodens, aut vaſculorum fragilitas, quæ cauſæ frequentiſſimæ in ſcorbuto. Harum cauſarum curationes quoniam expoſitæ ſunt (1267. & 1359. n. 5.), non erit opus eas repetere.

De Maculis rubris.

Maculæ rubræ. 1363. Interdum acrimonia calida ſtimulans, in poris cutaneis ſubſiſtens, facit

facit ut ſanguis intrans arterioſa lymphatica, cutis rubedine permanente ſuffundatur; interdum pulicum, vel aliorum inſectorum morſus ſimiles maculas rubras infert. Quæ curantur *Adſtringente acido*. Sed ſi tales fiunt in febribus eryſipelatoſis, & ſæpe mutant locum, dicuntur *Maculæ volaticæ*, quę ad interiora repulſæ periculoſæ ſunt: harum curatio ex Eryſipelate petenda.

De Maculis Hepaticis.

1364. Maculæ obſcuri coloris ex flavo nigricantis, minores, & majores, ut interdum palmæ manus magnitudinem ſuperent, recurrentes, & evaneſcentes cum quadam plerumque deſquamatione, & pruritu, collum utplurimum, pectus, & dorſum infeſtantes, ex colore dicuntur *Maculæ Hepaticæ*. Frequentes ſunt in cacochymicis, atque valetudinariis, in quibus videtur ſanguis vel ſerum corruptum in vaſculis cutaneis ſubſiſtens, hos alienos colores proferre. Itaque corpus purgandum *alvi ductione*, & cacochymicum e maſſa ſanguinis expellendum *apozemate ſudorifero*; Deinceps maculam abluere, & inungere debemus, *antiſeptico abſtergente*. *Maculæ hepaticæ.*

De Petechiis.

1365. Inter maculas omnium peſſima ſpecies eſt, quam *Petechias* vocant, *Petechiæ.* num nempe in febribus maculæ parvæ, flaveſcentes, vel lividæ, vel nigræ, quæ omnium peſſimæ, cutim deturpant, ſemper indicantes humoris majorem, vel minorem corruptelam. Hæ in morbis acutis humorum ſphacelum indicant, quando vetant venæ ſectionem, & tunc oborta hæmorrhagia necat, ſed *antiſepticis refrigerantibus* ulterior corruptio eſt cohibenda; quæ medicamenta quoque valent, ſi in regionibus calidis, & humidis oboriuntur Petechiæ. In morbis autem peſtilentialibus, quando ſunt peſſimi ominis, in malignis, & ſumma debilitate cum corporis refrigeratione, adhibenda ſunt *Antiſeptica Calefacientia*.

De Vitiligine.

1366. Inter macularum ſpecies curatu difficillima eſt, quam vocant *Vitiliginem*, *Vitiligo.* quoniam ipſam cutis ſubſtantiam ſimul cum colore mutat. Numerant tres victiliginis ſpecies. 1. *Alphos*, quem etiam vocant *Morphæam albam*; cognoſcitur maculis albis inſtar guttarum per cutim diſperſis, ſenſim latius ſerpentibus, non admodum alte in cute penetrantibus, neque colorem pilorum innaſcentium immutantibus: cutis hoc loco puncta ſanguinem ſtillat: habet autem paulo obtuſiorem ſenſum, abire, & redire ſolet; in ſuperficie quandam aſperitatem habet, ſed non ſquamoſam. 2. Altera ſpecies *Melas* dicta in ſignis duntaxat ab Alpho differt, quod color ſit niger, & ſi erumpit ſudor; ſentiant calorem, punctionem, & pruritum, vocatur etiam *Morphæa nigra*; at *Albaras nigra* eſt *Lepra Græcorum*. 3. Tertia ſpecies, quæ *Leuce* vocatur, vel *Albaras alba*, eſt morbus præcedens major; nam maculæ ſunt latiores, minus diſtinctæ; cutis color albidus inſtar carnis oſtrearum; pili innaſcentes fiunt lanuginoſi, & mutant colorem; cutis in ea parte foveam contrahit, & quaſi conſumitur; ſi fricetur, non rubet; puncta non exit ſanguis, ſed liquor ichoroſus, lymphaticus; ſenſus ſtupidior in parte; manet conſtans non abiens, & rediens; furfures ſæpe ſecedunt de parte.

1367. Ex phænomenis in his tribus morbis obſervatis conſtat, vitalem a- *Cauſæ.* ctionem in partibus cutis exſtingui ſenſim, ut pars vivens, & ſentiens exa-

re-

rescat, & tanquam in callum convertatur; hæc callositas superficialis observatur in Alpho, profundior in Leuca: Melas autem nigredinem habet ex sanguine rubro simul concreto.

Curatio. 1368. Motus vitalis languidior instigandus per interna *Calefacientia*, *Antiscorbutica*, & *Sudorifera* ad cutim determinantia: ipsaque cutis *Abstergentibus calefacientibus* a lento adhærente humore est depuranda, atque languens motus est provocandus. Si autem Leuca adsit, *Validiora Calefacientia*, *Vesicatoria*, imo *Mercurialia* sunt adhibenda: Imo in malo pertinacissimo suadent nonnulli tentare curationem salivatione. Conducit etiam alvum servare laxam *purgantibus calefacientibus*.

LIBER IX.

CAPUT I.

De Sordibus.

1369. CUti, vel Epidermidi si aliquid novi adhæret, plerumque ab humoribus transsudantibus siccatis vocatur *Sorditudo*: si vero concrescat in squamas, *Crusta* vocatur; sed si humores concrescunt cum vasculis mortuis, potius dicuntur *Eschara*: simile autem sensim nascens in abscessu, ulcere, vel etiam in cavo oris, *Sordes* dicitur. Hujusmodi tenax humor est tollendus *abstergentibus* externis, & internis. Si autem tenacissime adhærent, *Corrodentia* sunt adhibenda.

De Crusta.

Crusta. 1370. Si vero hi humores effluentes firmiter ita concrescunt, ut faciant corpus continuum siccum, & durum, non cuti adhærens vocatur *Crusta*, quæ si per parvas lamellas separatur, uti in scabie, impetigine, herpete, *squamæ*, vel *furfures* dicuntur. Sed si ipsa vascula mortificata simul concrescunt, potius vocatur *Eschara*. Curatio non differt a præcedente sorditudine, nisi oriatur ex recensitis morbis, qui tunc suis sunt appropriatis tollendi.

CAPUT II.

De Herpete.

Definitio. 1371. HErpeti a serpendo dicto proprium est, quod tegat cutim crusta quadam utplurimum squamosa, non coinquinante accumbentes, sed admodum prorepente cum pruritu, & post secessum non relinquente cicatricem, sed rubedinem sensim evanescentem; maxime infestus est infantibus in facie, & interdum quoque reliquis partibus.

Herpes Infantum. 1372. In his regionibus quædam Herpetis species detegitur, Belgice *Douvvorm* dicta, in infantibus, & pueris, sponte evanescens in adultioribus, quę utplurimum incipit cum rubris maculis pruritu, & transsudatione humoris tenuis, & acris, interdum cum exiguis pustulis prurientibus: dein pars illa tegitur crusta admodum cuti adhærente, & pruritum inferente; sub crustis ex porosa cute pergit interim manare humor ichorosus, qui si tangit alias partes, istas in similem morbum convertit, unde late serpere solet. Si tollitur crusta, cutis invenitur porosa, fundens ichorem, & interdum sanguinem, qua avulsione latius serpit malum, & redditur pertinacius, tunc solent

lent cruſtæ quoque magis nigræ fieri; & denſiores.

1373. Hujus ſpecies eſt, quæ vocatur *Herpes miliaris*, ſi incipiunt illæ cruſtæ cum puſtulis prorepentibus inſtar ſeminis milii, ex quibus ruptis liquor ichoroſus fluit, ſed paulo ſpiſſior, magis prurit, quam corrodit: interdum in circularem figuram proſerpit, unde tunc dicitur Belg. *Ringvvorm*. Hic Herpes etiam infeſtus eſt adultis, magiſque pertinax. *Herpes miliaris.*

1374. Si vero humor ad cutim delatus, & in ea ſubſiſtens, eſt acrior, tam in infantibus, quam adultis, ut inde fiant ſuperficialia ulcera prorepentia, cum pruritu, & roſione, hæc ſpecies dicitur *Herpes Eſthiomenos*, *fera*, *excedens*. Nam ſi profundiores fiunt corroſiones, ad ulcera referri debent. *Herpes Eſthiomenos.*

1375. In Infantibus plerumque eſt humor Crudus aſſumtorum alimentorum, qui ad cutim delatus, ſtagnans, ſuſcepta ſpontanea corruptione Herpetem facit: ſed in adultioribus utplurimum eſt pertinacior corruptela, minus in acidum vergens. Inde ſi materia a cute ad alias partes feratur, multa anomala ſymptomata infert. *Cauſæ.*

1376. Quum in pueris fere ſemper ex cruda, & acida acrimonia generetur Herpes, illa exſtincta ſponte evaneſcere ſolet: itaque ſi cacochymia ſit in primis viis, illa eſt evacuanda *leni purgante*; acre acidum in maſſa ſanguinis hærens expellendum *Diaphoretico antacido*; remanens acre in corpore emendandum *alcalicis*, & *antacidis internis*. Externe autem pars eſt abluenda, & dein inungenda *Lavamento*, & *Linimento* apto. Sed in adultioribus, & pertinaciore malo lenia *Mercurialia interna*, & *externa* ſunt adjungenda. *Curatio.*

1377. Ab Herpete vix differunt *Achores*, qui etiam dicuntur *capitis manantia ulcera*, nam, ablata cruſta, cutis apparet ſpongioſa, multis foraminulis pertuſa, liquorem ichoroſum fundentibus, conſiſtentibus, conſiſtentiæ inter aquam, & mel, inferentem pruritum, & fœtorem, præprimis in parte capitis capillata. *Achores.*

1378. Si vero in cutis parte capillata illa foraminula ſunt majora, ex ſimilitudine vocatur *Favus*, *Cerion*, & *Meliceria*; liquor tunc effluens eſt inſtar viſci, vel mellis. *Favus.*

1369. Ex cute autem tranſſudans humor in parte capillata capitis infantum, majores cruſtas faciens, *Lactumen*, & *Cruſta lactea* vocatur. *Lactumen.*

1380. Squamulæ autem ſicciores, & inſtar furfuris fricando a capite decidentes vocantur *Furfuratio*, & ſæpiſſime *Porrigo*. *Furfuratio.*

1381. Si ab humore in parte capillata transſudante ſimul corroduntur Capilli, ea ſpecies vocatur *Tinea*. Hæc diſtinguitur in Tineam ſiccam, & humidam ex majori minorive adjuncta humiditate. Belg. *Hairvvorm*. *Tinea.*

1382. Si vero in lacunis cutis hujus loci ſimul concretus inſtar granorum fici exit, eum tunc morbum vocat *Ficum*, *ficoſam*, & *Sycoma*. *Ficus.*

1383. Horum omnium curatio quoniam ex Herpetis curatione, (1376) intelligi poteſt, non eſt opus ſingulis his novam adjicere.

CAPUT III.

De Impetigine.

1384. Cruſtæ ſiccæ cutaneæ cum cutis induratione, & levi intumeſcentia, non contagioſe, omni ætati infeſtæ, *Impetigo* vocantur, quæ varias habet ſpecies. *Definitio.*

1385. Leviſſima ſpecies eſt, quæ incipit cum cutis duritie, & aſperitate, ſupra quam parvæ limpidæ naſcuntur veſiculæ, cito commutantes in cruſtulas cum magno pruritu. Hæc ſpecies a Fernelio vocatur *Pruritus*. Abit, & redit diverſis anni temporibus. *Prima ſpecies.*

Secunda species. 1386. Altera species pertinacior, sola hyeme, vel æstate infestans, vel, & continuo afficiens, vocatur a Vvillisio *Impetigo*, sed a Celso *Impetigo rubra*, Græcis *Lichen* interdum Latinis *Serpigo*. Incipit pustulis rubicundis diversis in locis corporis, præprimis in membris externis; novæ deinceps accedunt aliæ pustulæ prioribus conjunctæ, ut fiant tubercula cohærentia squamosa, sensim majora, externe aspera, pallida, quæ fricata deponunt squamulas, atque interdum ichorem, qui brevi in crustam siccatur: perseverante morbo sensim fiunt tubercula crustosa majora, & plura in variis corporis partibus.

Tertia species. 1387. Tertia species adhuc pejor est, nam cutis est durior, tumidior, siccior, multisque in locis contrahit fissuras, magis corrodit, & serpit, raro abit, sed manet constans; ejus crustæ plerumque sunt nigræ, quare vocatur *Impetigo nigra*, & a Græcis *Psora*.

Quarta species. 1388. Quarta autem species, adhuc deterior, habet albidum cutis colorem, pallidas, & flavescentes crustas; transsudat humor tenuis, cutis est dura, & rimas contrahit. Sæpe *Elephantiasis Arabum* vocatur.

Quinta species. 1389. Ultima teterrima, & horrenda species, habet cutim asperam rugosam, instar cutis Elephantis, quamobrem vocatur *Elephantiasis*, atque *Lepra*, quoniam cutim admodum asperam facit. Hæc species faciem deturpans *Mentagra Satyariasmos*, atque *Leontiasis*, ex figura faciei horum animalium vocatur. Cutis in hac specie quibusdam in locis tumet, aliis autem extenuatur, mollior, & durior, ubique squamis deturpata, alte in cutis substantiam penetrantibus: multæ fiunt maculæ, & tubercula, quæ ex rubedine sensim in nigredinem abeunt. Manus, & pedes tument; multis in locis perit sensus, quando vocatur *Malum mortuum*.

Causa. 1390. Ex Lue Venerea atque scorbuto vetusto similes crustæ in cute nascuntur, quæ non recedunt sine his morbis appropriatis medicamentis: sed si sine his morbis prægressis generatur Impetigo, videtur humor specialis acris, qui in cryptis cutaneis deponitur, & una cum cutis substantia concrescit, hujus morbi causa; illa materia est lenta, & tenax, quæ amissa parte tenuiore, cum vasculis quibus continetur in corpus firmum transit.

Curatio. 1391. Ut difficilis hic morbus curetur, primæ viæ sunt liberandæ *purgantibus resolventibus*, & *mercurialibus*. Tota massa humorum per medicamenta *Resolventia interna* est attenuanda, & in obstinaciori malo addenda *Mercurialia*. Dein ad cutim determinandus humor *Resolventibus sudoriferis*. Ad Cutim vero depurandum adhibenda *Abstergentia validiora*, ut *Mercurialia externa*, imo *Corrodentia*, quæ malum latentem humorem penitus invertunt, & eliciunt. Quidam contendunt salivatione concitata sanari, sed per experimenta didicere deinceps rediisse.

CAPUT IV.

De Scabie.

Scabiei definitio. 1392. Scabiei duas faciunt species, alteram *Siccam*, quam ad Impetiginem retulimus, & quæ vix est contagiosa, alteram *Humidam*, quæ hoc loco proponitur. Cutis, ubi pustulæ scabiosæ sunt erupturæ, primo rubet, prurit multum, & aliquomodo indurescit, dein erumpunt pustulæ, vel pallidæ, vel sublividæ, quibus ruptis effluit ichor, relinquentes ulcusculum humidum pruriens admodum, quod dein tegitur crusta, in cujus ambitu cutis rubet, & prurit, cum calore sæpe, & dolore. Utplurimum primo nascuntur inter digitos, & in flexuris articulorum. Hæ pustulæ non in omnibus sunt sibi similes; quædam sunt parvæ ichorosæ, aliæ majores lentum humorem continentes, aliæ maximæ, & in ambitu inflammatæ.

Li-

Liquor effluens tangens alia corpora, ista simili labe inficit. Vix possunt pustulæ scabiosæ distingui ab Herpete, nisi quod fiant etiam in adultis, magis inter digitos quam in facie, & quod sint contagiosæ.

1393. Scabiei recentis curatio facilis est, modo primum solvatur alvus *purgante apto*; dein residuum expellatur per cutim *Sudoriferis*. His peractis, medicamentis *Specificis internis*, & *externis* exstinguatur acre scabiosum. Si vero ex materia scabiosa retropulsa generentur anomala symptomata, materies illa ad cutim revocanda sudoriferis, vesicatoriis, & rubefacientibus. *Curatio.*

CAPUT V.

De Pustulis.

1394. PUstulæ sunt parvi tumores in cutis superficie subito natæ, non diu persistentes, sed plerumque abeuntes, & redeuntes. *Definitio.*

1395. Pustulæ pro diverso humore in eo contento, phænomenis externis, & locis, quæ occupant, varia accipiunt nomina: harum præcipuas species delibabimus. Ab his separavi 1. istas, quæ fiunt ex prægressa febre, uti sunt *Variolæ*, *Morbilli*. 2. Quæ solent promte in crustas commutari, ut *Herpes*, *Impetigo*, *Scabies*. *Divisio.*

1396. Per *Exanthemata* duplex genus morborum intelligitur, vel notant maculas rubras parvas non elevatas, vel pustulas parvas eminentes rubras, quæ *Efflorescentiæ* dicuntur, quales observantur in morbillis, & principio variolarum: tali modo per totam fere cutim incipiunt, ac si cutis urticis esset agitata, vel muscis, aut pediculis morsa; non diu perstant, plerumque abeunt sine suppuratione. Hæ si non sint variolarum aut morbillorum præsagia, vel criticæ febrium, sed sponte natæ sine ægritudine corporis, & diutius manentes, alvus est ducenda, & laxa servanda *Purgante antiphlogistico*; reliqua materia evacuanda *Diaphoretico*: Dein pars abluenda *Lavamento apto*. Interne simul dari possunt *Temperantia*. *Exanthemata.*

1397. In facie, & præprimis circa nasum quædam pustulæ, seu potius tubercula rubicunda oriuntur in spirituosorum potatoribus, quæ faciem dehonestant, vel ut loquuntur, ornant, quæ dicuntur *Rossantia*, & ex figura fructus rubi *Rubeola*, atque ex colore *Rosalia*, seu *Gutta rosacea*. Hæ pustulæ sunt minuendæ singulis septimanis dato *purgante antiphlogistico*, & applicatione, & ablutione per *adstringentia*, *refrigerantia*, *absorbentia*, interdicto omni spirituoso, & aromatico. *Rubeola.*

1398. Parvæ pustulæ subito in cute oborientes, liquore limpido, vel flavo plenæ, instar bullarum ab igne productarum, sine magno dolore, non diu durantes, quæ ruptæ obducuntur crusta, ut in herpete, vocantur *Phlyctænæ*, quasi ab ignis ardore, vel *Psydracia* ab urente frigore. Generantur ab acri tenui rodente humore in cutis ambitu subsistente; sæpe fiunt a pinguibus, & acribus applicatis, & tunc late serpunt, quare tunc vocatur *Ignis sylvester*. Quia Herpes, & Scabies similibus pustulis incipiunt, cum his morbis sæpe confundunt Phlyctænas. Pars statim abluenda *Lavamento antiseptico*, dein pars tegenda *Medicamentis antisepticis*. *Phlyctænæ.*

1399. In Juvenum facie, & interdum puellarum si frequentes oriuntur pustulæ rubicundæ ad cutim, in summitate albicantes, continentes lentam albicantem materiem instar puris crassioris, hæ dicuntur *Vari*, seu *Jonthi*. Hæ pustulæ quoniam nascuntur ex abundantia, exigunt alvum laxiorem per *alvum laxantia refrigerantia*, & sanguinis missionem: atque in facie pustulæ sunt exstinguendæ linimento, & lavamento *adstringente*, & *refrigerante*. Si vero pertinacius persistunt, *leniora mercurialia* sunt admiscenda. *Vari, seu Jonthi.*

1400. *Sudamina*, *Sudorum papulæ*, seu *Hidroa*, sunt pustulæ milii grani cir- *Sudamina.*

circiter magnitudinem habentes, æstate, & temperamentis calidis frequentes, præprimis si sudant: in ambitu sunt rubicundæ, in summitate habentes vesiculam limpidam. Horum curatio vix differt a Varis, nam venæ sectione, & alvi ductione, & laxitate per *Laxans alvum* inducta, atque ablutione, & inunctione *adstringentium*, & *refrigerantium* curantur; evitando nimium calorem.

Sirones. 1401. Quæ pustulæ plantis pedum, & volis manuum æstivo tempore maxime infestæ, cum multo pruritu, apertæ eructantes parvum vermiculum, *Sirones* dicuntur: quamvis hoc nomen etiam tribuitur Sudaminibus. Hæ ut curentur, optimum est partem depurare *lixivioso antiseptico*, ut destruatur nidus, & expurgetur mucosum in cryptis hærens.

Hydatides. 1402. Si autem in parvis cutis punctis generantur sub epidermide parvæ vesiculæ aquosæ, illæ dicuntur *Hydatides*, quales sæpe fiunt in visceribus internis a vasis lymphaticis dilatatis. Hæ si fiunt a fortiori ligatione, pars laxius cingenda, pertundendæ Hydatides, & ad partem applicandum *antisepticum*. Si vero in hydropicis continentur Hydatides, pulveribus siccis *absorbentibus*, pars est exsiccanda, non pertusis hydatidibus.

LIBER X.

CAPUT I.

De Clavo.

Tuberculum. 1403. IN cute excrescentes tumores pustulis majores, minores autem quam qui tumorum titulo tractari solent, *Tubercula* dicuntur. Interdum vero tumores parvi non superantes pustulas, ad Tubercula referuntur, ut patet in Clavo, & Verruca.

Clavus. 1404. *Clavus* dicitur Tuberculum parvum durum, rotundum, callosum, albidum, in cujus medio, quasi parva macula alba exsucca dura, *cornicis oculus*, dicta; quæ macula est externa pars corpusculi durissimi instar clavi infixi, usque ad subjectum periosteum, vel perichondrium pertingentis, quasi ex eo oriretur: raro dolet nisi irritando inflammetur in ambitu, sed acute dolens si apprimitur periosteo. Generatur in locis sæpe compressis, ut sub plantis pedum, digitis pedum, & eminentiis aurium, quare est Callus (1341) exiguæ molis. Qui manens dolorosum attactum facit. Clavus ille prehendendus forfice, attollendus, circumcidendus sensim, ut corculum istud totum exscindatur: aut si prehendi non possit, usque ad vivum clavus est scindendus, & dein tegendus *Emplastro*, tam diu, donec pars sit emollita, & ita totus clavus evanescat, evitando attritum.

CAPUT II.

De Verrucis.

Verruca. 1405. LOcus elevatus, & asper, a Veteribus *Verruca* dictus, in Medicina notat Tuberculum supra cutim eminens duriusculum quasi ipsa cutis substantia, ita excresceret, vasis omnibus ditatum, figuræ conicæ, cum latiore basi. Sæpe copiosæ crescunt verrucæ in puerorum manibus.

Porrus. 1406. Hujus fastigium si sit præruptum uti sunt Porri Plantæ radices, talem verrucam vocant *Porrum*.

Acrochordon. 1407. Si vero talia Tubercula verrucosa angustam basin habent, ac si a filo

filo penderent, ea vocant *Acrochordon*, & *verrucam penſilem*.

1408. Verruca autem latior alte cuti inhærens, ut exſcindi non poſſit, vocatur *Myrmecia*. *Myrmecia.*

1409. Si vero naturalis color verrucæ, tam ſeſſilis, quam penſilis, vergit in rubedinem, eaque vaſis cruentis majoribus ſtipata eſt ex colore *Thymion* vocatur. *Thymium.*

1410. Quoniam ſæpe, ut ſponte naſcuntur, ſponte abeunt, & vix ullam moleſtiam inferunt, niſi turpitudinem, raro Chirurgi conſilium exigunt, præprimis cum multa inania extollantur arcana. Si vero Chirurgi petunt auxilium, verrucæ ſeſſiles tangendæ toties *Corroſivo*, donec uſque ad cutis ſuperficiem conſumtæ ſint, dein *Adſtringentibus* cicatrix conſolidanda, quum alias ſæpe redeant. Verruca autem penſilis ligando debet ſuffocari, radix dein cauſtico dicto conſumenda. Si vero in Thymio nimia hæmorrhagia concitetur, illa eſt *Styptico* cohibenda. *Curatio.*

CAPUT III.

De Tuberculo inflammatorio.

1411. Aliud genus tuberculorum eſt, quod ex cute excreſcens dolorem, & rubedinem habet, humorem morboſum continens, in quo genere diverſæ ſunt ſpecies ſeorſim pertractandæ, uti *Phygethlon*, *Phyma*, *Terminthon*, *Furunculus*, & *Carbunculus*. Reliquæ autem ſpecies, uti *Parulis* (914) *Epulis* (914) *Parotis* (571) recenſitæ ſunt. Quæ vero tubercula afficiunt glandulas, infra tradentur.

De Phymate.

Phyma.

1412. Etiamſi *Phyma* late denotet abſceſſum, vel tuberculum inflammatorium, ut *Phlegmone*, inflammationem generalem, ſtricte tamen denotabit tumorem inflammatorium, circumſcriptum, præprimis in ambitu corporis, furunculo ſimile, ſed planius, brevi tempore in ſuppurationem tendens, quando totus ejus ventriculus plenus invenitur pure. Frequentius oboritur in pueris, quam in alia ætate. Tegendus eſt tumor Medicamento *Suppurante*, & poſt eruptionem, ut ulcus tractari debet.

De Phygethlo.

1413. *Phygethlon*, quod Latinis dicitur *Panus*, eſt etiam tuberculum inflammatorium, ſed latius, & planius Phymate, raro, & tarde ad maturitatem venit, at dolorem majorem movet. Utplurimum partem glanduloſam occupat, uti in collo, ſub alis. In Inguinibus, quando vocatur *Bubo*, pone aures veniens appellatur *Parotis*. Quod fiat in parte glanduloſa, non raro mutatur in tuberculum durum diu manens. Applicanda ſunt *fortiora ſuppurantia*. Sed ſi nimius dolor urget, applicanda, quæ magis *laxant*. Dum vero comperimus abire in indurationem, applicanda ſunt *reſolventia*. Poſt aperturam locus depurandus *abſtergentibus*. *Phygethlon.*

De Terminthο.

1414. *Terminthos* etiam eſt Tuberculum rubicundum calens & dolens, ſed quod in ſummitate habet puſtulam vel nigram, vel lividam, quæ exareſcit in cruſtam; ſi aperiatur Terminthos, in ſuo ventriculo habet pus. Ex innaſcente puſtula fructui Terebinthinæ non abſimili nomen obtinuit. Frequentiſ- *Terminthos.*

tissime membra inferiora occupat. Per *laxantia suppuratoria* ad citam maturitatem est deducendus, & dein ut ulcus curandus.

De Furunculo.

Furunculus. 1415. Tuberculum in cute dolens, rubrum, & calens ad attactum duriusculum, raro superans magnitudinem ovi columbini, sæpe multis in locis simul, vel successive increscens, tarde ad maturitatem veniens, utplurimum nono, vel decimo die, vocatur *Furunculus*, seu *Dothien*. Si rumpitur, speciem cruoris cum dolore fundit, intus tunc apparet massa albida; instar puris tenacis concreti, totum ventriculum furunculi implens, tarde admodum secedens; sed si secesserit, locus ille brevi impletur, & consolidatur. Uno sanato, sæpe alii novi succrescunt, magis tamen sunt molesti quam periculosi. Ipse furunculus ad citam maturitatem est deducendus, *Suppurantibus*: dein apertus furunculus *Digestivis* est detergendus. Ut autem regeneratio præveniatur, conducit semel secare venam, & alvum servare laxiorem per *Laxantia refrigerantia*.

De Carbunculo.

Carbunculus. 1416. Tuberculum durum, aridum, circumscriptum, furunculo majus, admodum dolens, in cujus ambitu cutis sæpe late diffunditur rubedine, & dolore, utplurimum in superficie pustulis igneis sæpe lividis, vel nigris stipatum, in quibus sanies videtur, vocatur *Carbunculus*, *Carbo*, & *Anthrax*; quia, si aperitur, invenitur ventriculus alte carni insidens plenus massa nigra quasi esset caro exusta. Si veniat pestis tempore, dicitur *Antrax pestilentialis*. Post separationem massæ nigræ contentæ relinquit ulcus sordidum. Statim ac conspicitur Carbunculus, ad citiorem suppurationem est ducendus *Maturantibus*. Dein *Digestivis antisepticis* est ventriculus depurandus. Si autem nimis doleat, *anodynum* applicari potest.

CAPUT IV.

De Erysipelate.

1417. Latiores tumores in cute, qui etiam alias internas partes corporis aggrediuntur, multi sunt. Horum quidam superius sunt traditi, uti *Inflammatio* (503) *Abscessus* (550) *Oedema* (719) *Ecchymosis* (1361). Qui vero restant, ut *Erysipelas*, & *Empneumatosis*, hoc loco exponendi. Qui autem restant Tumores folliculosi, & Tunicati duri, post structuram Glandularum exhibitam sunt proponendi.

Erisipelatis definitio. 1418. Si per cutim subito diffunditur rubedo, aliquomodo ad flavedinem vergens, late se dispergens, pressione digitorum dimittens colorem, sed statim rediens ablato digito premente, sæpe mutans locum, & priorem sæpe repetens, cum exigua intumescentia, satis facile digitis comprimenda, cum mordaci, & acri ardore, exigua, vel nulla pulsatione, plerumque post febrem erumpens, vocatur *Erysipelas*.

Erysipelas bullosum. 1419. In his regionibus post febrem, vel cum febre, in facie præprimis, & collo, similia nascuntur phænomena, post quæ nascuntur vesiculæ latæ ichore, seu liquore flavescente tenui plenæ, quo exarescente sensim, cutis relinquitur furfuribus obsita, qui dein abstergi possunt. Quibusdam hominibus hic morbus valde familiaris vocatur *Erysipelas Bullosum*, Belg. *Belroos*. Similis fere morbus passim in cute nascitur ab applicatis pinguibus, qui tunc ad-

admodum serpit, quando Belg. vocatur de *Vvorm*, forsan a prorependo: est tunc Herpetis species.

1420. Si vero talis levis intumescentia, & cutis rubra multis pustulis stipata invenitur, ex quibus ruptis effluit liquor consistentia inter pus, & ichorem, relinquens ulcus admodum planum, & prorepens, eam speciem voco *Erysipelas pustulosum*; a Celso *Ignis Sacer*, & *Serpens* dicitur, a quibusdam ad Herpetem refertur. Hæc species supra pectus, latera & sub plantis pedum, atque volis manuum detegitur. *Erysipelas pustulosum.*

1421. Major autem in eo humore est acrimonia, ut non solum cutim leviter rodat, sed etiam latius depascat, quo profundius simul generetur ulcus lividi coloris, quod interdum in medio consolidatur, sed in ambitu prorepit, & consolidatum facit recrudescere, eam speciem voco *Erysipelas ulcerosum*; est Celsi altera species *Ignis Sacri*. A quibusdam pro Herpetis etiam specie habetur, sed malignioris. *Erysipelas ulcerosum.*

1422. Interdum verum Erysipelas jungitur aliis morbis, unde nascuntur phænomena ex conjunctis morbis nata, quæ omnia perperam referuntur ad Erysipelas: propterea a Veteribus non inepte tradita sunt *Erysipelas Phlegmonodes*, *Oedematodes*, & *Scirrhodes*, si istorum morborum signa simul aderant. *Erysipelas compositum.*

1423. Ut eruatur causa proxima Erysipelatis, & ejus vera proponatur methodus medendi, sigillatim ponderandæ sunt notiones Erysipelatis inseparabiles, & perscrutandæ causæ remotæ Erysipelas inferentes.

1424. Levis est, & fugax Rubedo non limitata in Erysipelate, quæ denotat vascula arteriosa lymphatica sanguine rubro esse ita impleta, ut pressione tamen evacuari possit, quod fieri non potuisset si ille sanguis in vasculis his infractus subsisteret. *Rubedo.*

1425. Quod autem color ille in flavedinem vergat, demonstrat causam potius latitare in tali modo colorato humore, & acri, qui irritatione sua facit ut globuli rubri ingrediantur arterias lymphaticas. Ita coloratus humor invenitur in cacochymia magis corrupta, putrefactis, & bile acri, quare non sine ratione in Erysipelate Veteres accusarunt bilem. *Flavescens.*

1426. Quum non admodum valida observetur tensio, ut inde concludere possimus provenire dolorem, is potius deducendus erit ab acrimonia in flavo illo humore hærente. *Dolor.*

1427. Calor in erysipelate minus urens quam molestus, & mordax, manum tangentem tandem inficiens, arguit non solum aucto motu vitali generari calorem, sed acrimoniam simul rodentem adesse, quæ manui applicatæ communicari potest. *Calor.*

1428. Vix ullus invenitur fugacior, faciliusque mutans locum morbus, quam Erysipelas; & quam primum aliam occupat partem, in ea similia phænomena infert. Unde satis constat Erysipelatis materiem esse tenuem acrem, & irritantem, flavi coloris. *Fugacitas, seu metastasis.*

1429. Sanguis, vel sponte manans, vel arte eductus ex morbo erysipelatoso non concrescit, ut inflammatoriis, sed manet rubicundus, & interdum omnino solutus. Ex quo deducitur, materiem Erysipelatis esse, vel saponaceam, vel putridam, qua naturalis major concretio sanguinis, ex majori motu nascenda, exstinguitur. *Sanguinis observatio.*

1430. Si perscrutemur remotiores causas, hæ quoque conspirabunt, eum esse humorem acrem, tenuem, vel excrementitium, vel morbosum. Nam 1. in ceteroquin sanis corporibus si prohibeatur perspiratio, vel per aerem frigidiorem, & humidum, vel per pinguia applicata, cutis contrahit Erysipelas. 2. Hoc etiam fit, si prohibitus ichoris effluxus per ulcus ad cutim deponitur. 3. Aut humor aliquis retentus ex putredine corruptus, uti in cacochymicis, scorbuticis, hydropicis, in cutis ambitu subsistens. *Causa remota.*

1431.

Causa proxima. 1431. Ex antecedentibus colligi potest, proximam causam Erysipelatis esse materiem acrem, tenuem, irritantem, saponaceam, quæ ex pinguedine præprimis corrupta nascitur, cum sanguine reliquo ad cutim, vel aliam partem delata, irritando facientem calorem, rubedinem, & dolorem facile locum mutantem, regenerantem in materiem ichorosam, nunquam in pus commutanda, solventem concrescibilem sanguinis indolem, & partes interdum corrodentem.

Curatio per actu frigida. 1432. Quoniam nimius calor partis promovet conversionem in putrilaginem tenuem, ille est temperandus actu frigidis, tam diu, donec pars ad naturalem calorem, & colorem redeat, sæpe renovando applicata, quia a partis nimio calore simul calescunt. Si autem timor sit metastasis ad aliam magis principem partem, tepida potius adhibenda. Si per refrigerationem nascitur partis Livor, indicans subsistere sanguinem, & in sphacelum tendere, abstinendum a frigidis, sed tunc potius actu calida sunt applicanda, ut revocetur vita in ea parte.

Incrassantia absorbentia. 1433. Si per poros cutaneos possimus elicere *absorbentibus incrassantibus*, id tenue & acre, sæpe feliciter tollitur Erysipelas sine ullo relicto vestigio.

Alvum ducens. 1434. Conducit quoque laxam servare alvum *lenioribus*, *purgantibus*, quæ simul refrigerant, ut corporis temperetur calor, & eliminetur biliosum, & cacochymicum corruptum ex intestinis.

Temperantia. 1435. Quoniam nimia adest sanguinis tenuitas, cum mordaci, & calefaciente acrimonia, illa est *Temperanda*, medicamentis variis internis, & externis, prout totum sit affectum corpus, vel quædam ejus pars.

Diaphoreticum. 1436. Si spes sit leni Diaphoresi nos e corpore eliminare posse id acre, ex *Diaphoreticis refrigerantia* sunt eligenda.

Dolor vehemens. 1437. Interdum vero cogimur aliquomodo a recepta methodo recedere pręnimio urgente dolore, qui tunc *Anodyna* exigit.

Ulcus. 1438. Quando per Erysipelas pars in ulcus sordidum sit mutata, istud tunc *adstringentibus antisepticis* est depurandum.

Quæstiones. 1439. Cur Erysipelatis metastasis ad interiora periculosa?

Si sponte fiat, signum est summæ debilitatis, sed per frigida vel adstringentia facta, periculosa, quia internarum partium functiones præstantiores turbantur, & quia hic subsistens evacuari non potest.

1440. Cur in ossis carie toties Erysipelas?

Ichor ex carie fluens est pinguedo medullosa liquefacta, corrupta, quæ ad cutim applicata sua pingui acrimonia irritante rubedinem Erysipelatosam facit.

1441. Cur Erysipelas in hydropicis, & circa ulcera cancrosa malum indicium?

In Hydropicis notat non solum esse aquæ abundantiam, sed quod pinguedo, quæ restat, in putrilaginem fuerit conversa. In ulceribus autem Cancrosis indicat materiem illam non solum esse acrem, sed & sparsam per partes ambientes.

1442. Cur Erysipelas erumpens periculosior?

Quoniam materia Erysipelatis non semper convertitur in pus consolidans, sed in ichorem rodentem: & quoniam signum est acrimoniæ corrodentis.

1443. Cur venæ sectio in Erysipelate damnum, dum in Inflammatione summum emolumentum infert?

Venæ sectio in morbis calidis non solum minuit impetum, sed simul permittit sanguinem liquescere, quæ utraque egregia sunt in inflammatione, sed in erysipelate, ubi simul nimia adest tenuitas, hac in parte nocet sanguinis evacuatio.

1444. Cur in acutis cum ardore, siti, & rubedine, si sanguis emissus non format cuticulam phlogisticam, ægri ex sanguinis missione non levantur, & vetatur repetita venæ sectio?

Tria

Tria hæc primaria signa, tam Inflammatione, quam Erysipelate habentur; sed si non formetur supra sanguinem emissum cuticula phlogistica, signum est eum morbum acutum esse Erysipelatosum, inter quos multi ex hodiernis nullum ponunt discrimen.

1445. Cur tumor ruber ex Erysipelate plerumque evanescit sine subsequente abscessu?

Frequens est post inflammationem, ut sequatur Abscessus, sed quia humor in Erysipelate est tenuis, ille non abiens in purulentiam, sed potius evolans abscessum relinquere nequit.

1446. Cur Delirium ex erysipelate lethale?

Delirium probat materiem erysipelatosam delatam esse ad interiora encephali, quæ partes contentæ si agitantur ab erysipelate, ita perturbant actionem vitæ, ut homo moriatur.

1447. Cur pinguia non applicanda Erysipelati nisi adstringentibus, & antisepticis mista?

Pinguia nisi muniantur adstringentibus, & antipsepticis, per materiem tenuem Erysipelatosam brevi commutantur in simile liquamen, quod dictis mistum inhibetur.

CAPUT V.

De Empneumatosi.

1448. QUando in quadam corporis parte, & præprimis sub cute, nascitur tumor facile cedens digitis, sed statim rediens, ut vesica aere plena si fuerit compressa; minus decliviorem partem petens quam ceteri tumores; totiusque partis minuens specificam gravitatem, vocatur *Empneumatosis*, quia continet aerem elasticum, a multis *Apostema ventosum*. Quod si tumeat venter *Tympania*, sed in scroto *Pneumatocele*, in umbilico prominente dicitur *Pneumatonphalos*. *Definitio.*

1449. Generatur Empneumatosis 1. si nos ambiens aer se insinuat in panniculum adiposum, ut frequens fit in pectoris vulneribus: quod æmulantur agyrtæ facientes in cute capitis aperturam, per quam ope fistulæ cellulosam cranii inflantes, capitis molem aspectu horrendam faciunt, sed facile sanandam. 2. Altera causa frequens est ex Putredine, qua aer a liquoribus, quibus antea intricatus hærebat, liberatur, & in magnam molem se extendit. In ventriculo autem, & intestinis similis aer formatur ex effervescentia, fermentatione, & motu inordinato. *Causæ.*

1450. Si naturalis aer est intromissus, is iterum est extrudendus, vel suctione tollendus: sed ex putredine natus non superabitur nisi applicatione, & injectione Antisepticorum, quæ ulteriorem putredinem inhibent. Sed quoniam magna invenitur differentia inter putredinem calidam, & frigidam, *Antiseptica* sunt eligenda *Calefacientia*, & *frigefacientia* ad differentiam hanc. *Curatio.*

1451. Cur post viscerum ventris abscessum sæpe Tympanites? *Quæstiones.*

Quia pus ex tali abscessu rupto effusum, in ventre collectum, stagnans, putrescens, multum aeris elastici producit, qui ventrem in tumorem attollit.

1452. Cur ablato putrefacto humore, sponte evanescit Empneumatosis relicta?

Ut ex putredine generatur aer elasticus separando aeris particulas humoribus intricatas, ita sublata illa causa putrefaciente, motus vitalis remanens jungit particulas aeris elasticas humoribus, & partibus firmis, ex qua conjunctione aer non amplius exercet elasticitatem, ut videatur evanescere.

LIBER XI.

CAPUT I.

De Glandulis.

Definitio.

1453. GLandula est pars firma, organica, mollis, figurata, albicans ut plurimum, & glandis figuram habens, constans carne singulari glandulosa dicta, per quam dispersa sunt arteria, vena, nervus, coficiens ex allato generali humore, liquorem specialem, quem emittit, vel per amplum emissarium, vel per angustum, quod vocatur ductus, qui sæpe ex multis veniens in communem ductum majorem se exonerat; vel statim tradit transeunti lymphaticæ venæ.

Crypta.

1454. Simplicissima species glandularum est, quam vocant *Cryptam*, *Folliculum*, *Lacunam*, vel *Ampullam*: est quædam simplex cavitas speciali membrana glandulosa formata, in quam cavitatem ab omni ambitu deponitur liquor, qui dein, plerumque prius inspissatus, emittitur per emunctorium. Hujusmodi cryptæ ubique copiosissimæ in cute, diversis tamen in locis varios secernentes humores, inveniuntur.

Glandula simplex.

1455. In quo autem corpusculo glanduloso huc usque detegere cavitatem non potuere, sed simplex emunctorium deferens liquorem tenuem, istud corpusculum vocant *Glandulam simplicem*.

Glandula composita.

1456. Si vero multæ hæ glandulæ simplices congregantur in unam molem, generali membrana cinguntur, atque per multas fibras inter se nectuntur, talis moles vocatur *Glandula Composita*. Eam distinguunt in *Conglomeratam*, & *Conglobatam*.

Conglomerata glandula.

1457. Si ex glandulis his simplicibus confectus, & segregatus humor feratur per emunctoria, cuicumque glandulæ simplici particularia, in communem ductum ita factum ramosum, & sensim ampliorem, qui tandem in amplum emissarium suum deponit humorem, uti pancreas, salivales glandulæ, & forsan renes, & hepar, talem glandulam vocant *Conglomeratam*.

Conglobata Glandula.

1458. Si vero multæ glandulæ simplices in unam molem coagmentatæ confectum humorem non corrivant in commune emunctorium, sed per sua specialia emunctoria deponunt; tales glandulæ dicuntur *Conglobatæ*. Hujusmodi inveniuntur sparsim per totum corpus, & maxime in mesenterio, per quas transeunt vasa lactea, hæ videntur secernere liquorem tenuem, eumque permiscere transeunti lymphæ, vel chylo. Aliæ autem inveniuntur in cavis articulorum smegma conficientes.

Fabrica glandularum.

1459. Quamcumque glandulam adit *Arteria*, ea variam divisionem facit, & varium cursum sequitur in diversis glandulis, allatum sanguinem tradit *Venis*, ut probat injectio; & in glandulis mesenterii, ut & in hepate, per venas ibi valvulis carentes injectione facta, redit liquor per arterias. Multo copiosiores quoque *Nervi* adeunt glandulam, quam ad quamcumque partem aliam ejusdem magnitudinis. Hæ partes inter se junguntur, & nectuntur quibusdam *fibris* solidis specialis fabricæ, cum interposita *Tunica cellulosa*, & denique particulari *Membrana* cuncta hæc cinguntur. Ex omni acino glanduloso simplici glandulæ conglomeratæ emergit principium *Ductus communis*. An vero hæc principia oriantur ex cavitatibus, an vero sint continuationes arteriarum, non constat inter Anatomicos celeberrimos. Sed quoniam in hepate injectus liquor ex poro bilario transit in arteriam portarum, & radices venæ cavæ, maxime probabilis est sententia, principia emunctorii continuata esse extremis arteriarum, & venarum: simulque probabile est li-

liquores per nervos allatos huic secreto humori admisceri: atque per fibras nectentes in quacumque glandula fieri motum particularem, a generali motu vitali arteriarum distinctum, per quem, & per varium cursum arteriarum, diversi humores secernuntur a glandulis.

1460. Est ergo in nobis multiplex secretio. Extremitates arteriarum lymphaticarum, & nervorum sine structura glandulosa deponunt humores distinctos. 2. Cryptæ primo retinentes inspissandos humores, tandem exonerant. 3. Glandulæ compositæ non solum diversum a præcedentibus deponunt humorem, sed & inter se non secernunt humores similes. Quare humorum secretorum magna est varietas. *Secretio multiplex.*

CAPUT II.

De Glandularum morbis.

1461. Glandulæ omni genere vasorum instructæ generalibus quoque morbis corripi possunt: sed quia insuper in glandulis peculiaris est structura, motus, & humor, quosdam quoque patiuntur morbos, qui non ita in ceteris partibus occurrunt. Veteres autem per phænomena distinguentes morbos, his specialibus morbis certa imposuerunt nomina: atque his non contenti, ex loco, quem illi morbi occupant, alia excogitarunt nomina. Nos vero hos omnes reducemus ad *Lupiam*, *Strumam*, *Scirrhum*, *Cancrum*, & *folliculosum tumorem*. *Divisio.*

CAPUT III.

De Lupia.

1462. Tumor parvus, duriusculus, sub cute hærens, mobilis, nodi, glandulæ, vel ganglii figuram habens, vocatur *Glandula* & *Lupia*, forsan ex Lupuli fructus figura, multum differens a Lupo ulcere (1311) & distinguenda a glandula sana, ganglio nervi, & morboso, scirrho, & similibus tumoribus. *Definitio.*

1463. Videtur materia lenta glutinosa concreta cruda in quadam glandula singulari hærens, eam infarciens, ut tota interna substantia glandulæ sit impleta humore lento non facile corruptibili; & quia glandula solis suis vasis ambientibus partibus est annexa, talem liberum tumorem exhibet. *Causæ.*

1464. Hujusmodi tubercula bis de die sunt fricanda cum saliva, vel alio *resolvente Linimento*, & tegenda simili *emplastro*. *Curatio.*

CAPUT IV.

De Struma.

1465. Struma, *Scrophula*, seu *Chœras* est etiam tumor frigidus glandulosus durus ut Lupia, sed plerumque major, magisque adhærens partibus circumjacentibus, & sæpe multas partes glandulosas simul afficiens; omni dolore caret, nisi durius tractetur, vel suscepta corruptela perrodatur, quando effluit humor tenuis instar laticis, manente parte indurata: quando etiam proserpit. *Definitio.*

1466. Videtur materia viscida tenax, a veteribus Pituita (*Comp.* T. 11.) dicta, in glandulæ substantia collecta, tunicam ejus cellulosam implens, strumas inferens: & quoniam invenitur insipida, gypsea, vitrea, & salsa, idem tumor ex eadem materia natus varia phænomena præbet. Ipsa forsan gela- *Causæ.*

tina ſana ſanguinis in glandulis concreta ſimiles tumores infert.

Curatio. 1467. Quoniam naſcitur ſtruma in corporibus pituitoſis frigidis, interne danda medicamenta *Reſolventia*. Alvus ducenda *reſolventibus*. Fovendo partem eam *Reſolvente calefaciente*. Si vero aperta ſit ſtruma, ut ulcus durum ſordidum eſt curanda.

CAPUT V.

De Scirrho.

Definitio. 1468. SCirrhus etiam eſt tumor durus glanduloſus, inæqualis ſuperficiei, a parvo tumore ſenſim increſcens, difficilis ſolutionis, vix dolens niſi duriter tractetur, vel acrimoniam ſuſcipiat, quando vocatur Cancer. Non ſolum aggreditur partes proprie glandulas dictas, ſed etiam alia organa ſecretoria, uterum, hepar, lienem, & ſimiles partes.

Cauſa. 1469. Videtur ſcirrhus natura materiæ a præcedentibus differre, quod ſit pinguedo concreta, & corrupta, hærens in tunica celluloſa glandulæ, quæ inæqualiter tumens hujus glandulæ exhibeat externam inæqualitatem, & duritiem. Hæc materia diu retenta non facile patitur reſolvi: ſi autem per putredinem ſupervenientem liqueſcit, convertitur in non domabilem acrimoniam cancroſam. Hæc pinguedo corrupta acris, quia induit nigrum colorem, veteribus dicta fuit Atra bilis. Ad hujus generationem, & collectionem in glandula multæ recenſentur cauſæ.

Prognoſis. 1470. *Diſcutientibus* applicatis minuitur magnitudo, ſed ſimul redditur irreſolubilis, quia omni ſolvente humiditate privatur.

1471. Omnes valde *duri Scirrhi* ſunt diuturniores, & curatu difficiliores; quia reſolvi nequit niſi fluxilis primum reddatur concretus humor, quod difficulter obtineri poteſt.

1472. *Durus*, & admodum *Aſper*, frequentius abit in cancrum, cum eminentes partes lædentes viventia adjacentia lædant ſimul: quod ſi tunc ſimul aliquis dolor accedat, vocatur Cancer occultus.

1473. Scirrhus *emollientibus*, & *laxantibus* liquefactus utplurimum abit in carcinoma; quia humidum accedens liquefaciens diu concretum humorem facit, ut fiat teterrima putrilago.

1474 Scirrhi aſperi ſolutio non tentanda *frictione*, quia partes viventes ad corpus id aſperum preſſæ deſtruuntur.

1475. Omnis *vetus Scirrhus*, etiamſi ejus materia in fluorem poſſet redigi, periculo non caret, nam diuturnitate temporis ſummam acrimoniam acquiſivit.

1476. *Dolor* in ſcirrho præſagit cancrum, quia notat jam incipi corroſionem partium ambientium.

1477. Scirrhus oleis *aromaticis*, & *ſtimulantibus* exaſperatur, ſtruma autem iiſdem reſolvitur.

Curatio. 1478. Scirrhi curatio eſt triplex. 1. Reſolutio, 2. Ablatio, 3. Palliatio.

Reſolutio. 1479. Si recens ſit ſcirrhus, & in corpore ceteroquin ſano, non dolens, nec admodum durus, aut aſper, ejus tentanda eſt *Reſolutio per appropriata externa*, dum interim per interna *alvum ducentia*, & *emendantia* tenaces alieni humores ſimul evacuantur.

Ablatio. 1480. Si his internis, & externis non obtemperat Scirrhus, hærens in loco apto; neque annexus partibus ambientibus; neque ſtipatus magnis vaſis, vel alia parte principe; eſt abſcindendus, arripiendo totum ſcirrhum cum communibus integumentis, detrahendo eum, ut totus inſtrumento acuto tolli poſſit; Enucleatio enim ſcirrhi non procedit; eum aggredi corroſivis, non eſt tutum; atque ligando ſuffocare, nimis doloroſum eſt, & infidelis curatio.

1481.

1481. Si vero dictis auxiliis tolli non potest scirrhus, ejus augmentum, & commutatio in Cancrum est prævenienda: quod fit iisdem Medicamentis internis, sed *exterius absorbentibus adstringentibus antisepticis*, ut ita inhibeatur putredo, quæ sponte fieret relicta humiditate: quali methodo ad multos annos gestari potest sine multa molestia. *Palliatio.*

1482. Quæ differentia inter indurationem, lupiam, strumam, & scirrhum? *Quæstiones.*

Id commune habent hi omnes tumores, ut sint duri, indolentes, non mutantes colorem cutis, intus solidi, in parte glandulosa, sensim increscentes, diu durantes. Sed *Induratio* intus interdum habet tenuem infarctum humorem, vel sanguinem coagulatum, vel lac ut in mammis. *Lupiam* solitariam glandulam occupat, & oritur ab humore crusto congesto. *Struma* sæpe multas glandulas infestat, continet materiem pituitosam concretam, non abiens in verum cancrum. *Scirrhus* superficiem inæqualiorem habet, & continet materiem vix solvendam, sed commutandam in Cancrum.

1483. An differentia Lupiæ, strumæ, & scirrhi, ex variis partibus in glandula obstructis?

Materia retenta in arteriis, venis, nervo, emunctorio, vel tunica cellulari hærens potest ratione phænomeni, & curationis aliquam differentiam exhibere, sed ratione commutationis, in purulentiam, ichorem, vel cancrosum non valet istam producere differentiam, quoniam ex diversitate humoris contenti post corruptelam, majora, vel minora mala fiunt.

CAPUT VI.

De Cancro.

1484. Cancer, qui etiam *Carcinoma*, & *Carcinus* vocatur, est Tuberculum, seu tumor quandoque in principio pisi, vel ciceris magnitudinem non superans, sed sensim major, durus, inæqualis, asper, glandulosus, solidus, dolens, præprimis, ad contactum, plerumque rotundus, mobilis, vel immobilis prout partibus adjacentibus magis minusque adhæret, cutis colorem huc usque non mutans. Talis vocari potest *Cancer incipiens*, a quibusdam *Cancer sanguineus*. *Definitio Cancri incipientis.*

1485. Sensim ille tumor durus redditur major, increscens in mirandam molem, simulque increscit dolor, mutari incipit cutis color, in fuscum, lividum, nigrum, & pars calere incipit, venæ livere incipiunt, & turgere circumquaque, ut referant Cancri pedes, unde sortitur nomen, manens in tumore durities, & inæqualitas, interdum loco doloris generatur stupor, seu indolentia, si nervus comprimitur. *Cancri sævientis.*

1486. Tandem a corrosivo in cancro hærente, cutis, & caro exedi incipit, & aperitur cutis, unde formatur ulcus crassum, malignum, horrendum, fœdum, fœtidum, habens labra prætumida, dura, retorrida, cum effluxu ichoris virulenti, quando dicitur *Cancer manifestus*, apertus, ulcerosus, Lupus, Phagadena. *Cancri aperti.*

1487. Quia in omnibus corporis partibus inveniuntur glandulæ, cancer in omnibus partibus potest inveniri, frequentissime autem in mammis mulierum: non tamen mutat nomen nisi habeatur in naribus, quando vocatur *Noli me tangere* (Ch. 889): in ore, *Cancer aquosus*: in glandulis ani, *Condyloma*. *Nomina ex loco.*

1488. Cancri humorem esse acerrimum, ex dolore, corrosione, & resistentia contra quævis medicamenta facile colligitur; sed ex quonam humore naturali conficiatur non satis constat inter Auctores. 1. Si *Sanguis* concrescit, & dein corrumpitur, uti in Contusione (1264) nunquam in tan- *Cancri humor.*

tam

tam acrimoniam convertitur, qualis in vero cancro obſervatur. 2. *Serum*, & *Lympha* non concreſcunt ſtagnando, & propter magnam adjunctam copiam aquæ non tam acria fiunt. 3. *Pinguedo* autem ſtagnans, & corrupta in vehementem rancorem cum colore nigro commutatur, pars liqueſcens, & abiens relinquit maſſam tenacem piceam nigram, quæ a veteribus vocatur Melancholia. Inde in Crudi abundantia ſæpe Lupia. Viſcidi abundantia Struma; ſed in Melancholicis frequens Cancer.

Cancri cauſæ. 1489. Si materia melancholica, ſeu pinguedo corrupta tenax ſubſiſtat in tunica celluloſa glandulæ, longiori mora in ſummam convertitur acrimoniam, ſic generatur ſcirrhus, vel ſtatim ab initio formatur Cancer. 2. Sed ſi præceſſerit Lupia, aut Struma, non accedente melancholia, vel pinguedine, hi morbi non convertentur in cancrum: ſed quando pinguedo ejuſdem glandulæ ſubſiſtens ſimul corrumpi incipit, hujuſmodi tumores etiam in Cancrum degenerant. Adeoque vera cauſa proxima Cancri eſt materia pinguedinoſa, lenta, tenax, dein longiori mora corrupta, ut non ſit opus multa arcana rimari ad eruendam cancri cauſam.

Humoris cancroſi natura. 1490. Pinguedo igitur longa putredine in ſummam acrimoniam corrodentem converſa, ſimulque tenax, & picea, tenaciſſime glandulæ ſubſtantiæ adhærens, ſenſim liqueſcens, convertitur in Ichorem rodentem, nullo quod ſcimus antidoto emendandum; qui novam accedentem pinguedinem in ſimilem corruptelam invertit, relinquens ſemper materiem tenacem acrem: ſic corroduntur adjacentia, coagulatur ſanguis in venis ambientibus, atque denique traditur etiam circulantibus humoribus, qui tunc ſæpe ſimiles glandulas, aliaſque partes inficit eadem cancroſa labe, donec tandem poſt multas miſerias æger emaciatus moriatur.

Curatio. 1491. Quum acre cancroſum nullo antidoto cognito emendari potuerit, Curatio conſiſtit 1. in Ablatione, 2. Palliatione, 3. Symptomatum mitigatione.

Ablatio. 1492. Ablatio duplici modo fieri poteſt. 1. Applicatione *Corrodentis*, ſed quoniam magnum dolorem movet, tarde procedit, atque incertum eſt, nemo hodie per Corrodens tentabit curationem. 2. *Sectione*, quæ inſtituitur ſi Cancer ſit mobilis; in corpore ceteroquin ſano; ſolitarius in corpore; non nimis vetuſtus; neque exulceratus; hærens in loco ubi ſine periculo partium adjacentium totus tolli poteſt. Dicta ſectione ſi ſimul cuncta infecta tolluntur, homo liberatur a Cancro: ſed ſi Cancroſum ſimul ſit diſperſum per corpus, poſt operationem alias glandulas aggreditur, & recidivam facit.

Ablationem vetant. 1493. Hæc autem ſalubris curatio inhibetur. 1. Si pluribus in locis inveniuntur Cancri, indicantes cancroſum eſſe per corpus diſperſum. 2. Si cancer adhæreat arteriæ, venæ, vel nervo, ut abſcindi nequeat ſine vitæ periculo. 3. Firmiter adhærens carni, cujus tota moles exſcindi ſimul non poteſt. 4. Natus in loco operationi inepto. 5. Externe venis lividis ſtipatus, indicantibus ſanguinem infectum eſſe. 6. In corporibus valetudinariis, quæ ferre non poſſent operationem, vel indicarent corpus cancroſo eſſe infectum.

Ablationis modus. 1494. Si Cancer ſit parvus, non ſtipatus malis indicantibus ſignis, totus cum integumentis, ut in Scirrho (1480.) monuimus, eſt tollendus. Si autem Cancer ſit major, locus incidendus primum notetur atramento; dein, vel manu prehendatur cancer; vel trajiciatur acus filo firmo inſtructa, cujus fili ope crucialiter trajecti Cancer attrahi poteſt; vel trajiciatur furca bidens; retracta deinceps pars, a parte inferiore ſurſum procedens cultro acuto, ſecundum lineam ductam, tota eſt tollenda. Hæc operatio in mammis facilius fit quam in aliis partibus, quia mammæ carni ſubjectæ laxe adhærent.

Poſt operationem. 1495. Poſt ablatum cancrum cavendum, ne quid cancroſi remaneat, quare ſtatim hemorrhagia non eſt ſupprimenda, ſed dein applicandum *ſtypticum* ad vaſa aperta, ad reliquas cruentas partes plumaceolæ ſiccæ. Deinceps curari debet ut ulcus.

1496.

1496. Si Cancer tolli non poteſt, talis curatio eſt adhibenda, quæ inhibet nimium Cancri progreſſum: hoc obtinetur *antiſepticis abſorbentibus*, quæ tollunt humiditatem, & inhibent putredinem. Si autem Cancer ſit exulceratus multum ichoris fundens, conducit tollere rodentem ichorem *lavamentis antiſepticis*. Interne interim ſemel in ſeptimana alvus ducenda *purgante apto*, & bibendum dandum *Apozema antiſepticum*. *Palliatio.*

1497. Præcipua ſymptomata, quæ Chirurgi auxilium exigunt, ſunt: 1. Hæmorrhagia, quæ compeſcenda applicatis *ſtypticis*. 2. Dolor, qui exigit ſæpe *anodyna ſtupefacientia externa*, & *interna*. *Symptomatum mitigatio.*

1498. An acre cancroſum eſt acidum, vel alcali? *Quæſtiones.*

Qui omne acre corrodens deducunt ex acido vel alcali, hoc quoque conati ſunt demonſtrare in Cancro: ſed quoniam non extinguitur, aut mitigatur acre cancroſum applicatione acidi, vel alcali, neque cum his efferveſcit, ſatis patet eam ſententiam ex inani hypotheſi eſſe deductam. Verum videtur pinguedo corrupta, quæ nullo antidoto emendari poteſt.

1499. An dolor, & corroſio cancri a vermiculis?

Hoc quidam putarunt, quoniam ex cancro interdum viderunt prodiiſſe vermiculos: ſed tale quid etiam obſervatur in carne putreſcente. Si vero eſſent vermiculi, facile eſſet per corrodens applicatum iſtos necare, dum tamen a corrodente exaſperatur cancer.

1500. Cur exaſperatur Cancer ſi totus non tollitur ſectione?

Sectione aperiuntur clauſtra, quibus occludebatur cancroſum, quod nunc aeri expoſitum, & alluente humore liquatum in majorem corruptelam cito commutatur; & tunc applicatum ad partes viventes vehementiorem dolorem infert.

1501. Cur in curatione Palliativa pars externe munienda ne tangi poſſit?

Colliſio externa premeret viventes partes ad maſſam cancri duram, unde conciperent inflammationem: & etiam quædam repagula colliſione rupta, idem facerent quod imperfecta ablatio.

1502. Cur feminis intra 45. & 50. annum ætatis frequentiores cancri mammarum?

Hoc tempore ætatis naturaliter menſes ſubſiſtere incipiunt, quæ feminæ ergo cum menſibus corruptum pinguedinoſum evacuabant, his ſuppreſſis, ob maximum conſenſum inter uterum, & mammas, id corruptum ſæpe colligitur in mammis, ubi tandem cancrum generat.

CAPUT VII.

De folliculoſo Tumore.

1503. Dum in follicula, ſeu ampulla Cryptæ (1454) morboſus colligitur humor ſpiſſus clauſo emiſſario, ſimulque ſenſim incraſſante ſubſtantia, quæ latera criptæ format, generatur Tumor ſpecialis, qui ex varia retenta materia diverſa obtinuit nomina. Hi omnes tumores variam magnitudinem habent, & in magnam molem increſcere poſſunt: raro mutant cutis colorem: plerumque mobiles ſunt ſub cute, & fere ſemper ſine dolore. *Deſcriptio.*

1504. Si talis tumor in ſe continet materiem pultaceam, ac ſi eſſet puls ex farina concocta, vocatur *Atheroma*. Si vero hæc materia referat ſebum, *Steatoma* dicitur. Sed mellis colorem, & ſubſtantiam habens vocatur *Meliceris*. Interdum alia materia, lapidea, granulata, & coloris diverſi continetur, quæ non ita mutat hujus folliculoſi tumoris nomen. *Atheroma.*

1505. Si vero hujuſmodi tumores in cute cranii nati, infra complanati ob cranii duritiem, ſuperius convexi, ex figura nominantur *Teſtudo*. Idem tu- *Teſtudo.*

tumor paulo durior vocatur *Talpa*. Non raro hi tumores subjectum cranium simul afficiunt.

Natta. 1506. Sed tumor folliculosus, atheromati similis, ex dorso, humeris, brachiisve excrescens, interdum ad ingentem molem, sæpe a pedunculo pendens, vocatur *Natta*, *Nata*, & *Napta*.

Curatio. 1507. Hujusmodi tumores, quamdiu parvi, & recentes sunt, leniter sunt fricandi *Linimento resolvente*, similique *Emplastro* tegendi. Sed si non cedit tumor resolventibus, optimum est tensam supra tumorem perscindere cutim, & ita totum tumorem cum membranosa sua ampulla enucleare, dein insuper ad radicem tumoris in relicta cavitate locare causticum, quod principium corrodit; reliquum ut ulcus curare.

LIBER XII.

CAPUT I.

De Herniis.

Definitio. 1508. PEritonæi lamellæ portio prolongata, ut specialem saccum formet, vel in umbilico, vel inguinibus, vel inter abdominis musculos recedentes, vel etiam ubi egrediuntur vasa Iliaca, vocatur *Hernia*, vel *Cele*, sive sacculus ille prolongatus contineat aerem, aquam, vel omentum, aut intestinum.

In partibus variis. 1509. Ex similitudine dilatationis in aliis partibus idem retinuerunt nomen; uti portio intestini, vel uteri, vel vesicæ urinariæ, aut felleæ, & ventriculi, novum saccum formans ex priori quasi eminens. Sed si fiat in venis, vocatur *Varix* (694), in arteriis *Aneurysma verum* (655).

Herniæ nothæ. 1510. Ex similitudine tumoris, qui per herniam formatur, alii etiam tumores in umbilico, vel inguinibus, imo ad anteriora colli, Herniæ nomen obtinuerunt. Quæ species phænomenis multis conveniunt, sed curationem diversam exigunt.

Nomina varia. 1511. Ad varias species herniarum designandas multa excogitarunt nomina. 1. In Inguinibus est *Bubonocele*; per inguines in scrotum descendens *Oscheocele*; in umbilico, *Omphalocele*; in reliqua ventris parte *Gastrocele*. Quæ vocatur *Bronchocele*, ex strumarum genere est. Vid. *Comp.* T. 35. XXVII. 2. Mutarunt nomina ex partibus firmis in herniam prolapsis, ut in Inguinibus, & scroto, *Enterocele*, *Epiplocele*, & *Entheroepiplocele*, si intestinum, vel omentum, vel utraque cavum herniæ implent: In umbilico autem *Enteromphalos*, *Epiplomphalos*, *Enteroepiplomphalos*, ab iisdem partibus prolapsis. 3. Si vero humores, vel tumor morbosus tumorem herniosum format in inguinibus, & scroto numerantur *Pneumatocele*, *Hydrocele*, *Sarcocele*, *Variocele*, prout aer, Lympha, moles carnea, aut venæ tumentes istum tumorem formant: Idem tumor si habetur in umbilico, vocatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Sarcomphalos*, & *Varicomphalos*.

Herniæ locus. 1512. Locus consuetus pro herniis in feminis frequens est umbilicus, in quo viri raro patiuntur herniam. Sed viris frequentior fit in inguinibus Hernia, quæ tandem in scrotum descendit: per eandem viam, quam transeunt vasa spermatica: In feminis autem, quod rarius fiunt secundum cursum ligamentorum uteri, tandem ulterius distendunt inguines, vel sub cute per femoris interiora descendunt. Quia his in locis omnibus peritonæum minus suffultum est. Minus consueta loca sunt reliquæ abdominis partes, vel ubi egrediuntur iliaca vasa.

Causæ. 1513. Herniæ veræ causæ sunt omnes illæ 1. quæ sustentacula laxant, uti pue-

puerilis ætas, hydrops, laxitas fibrarum, contufio, læfio, vulnus. 2. Quæ contenta ventris magis urgent ad umbilicum, & inguines, ut dilatent lamellam peritonæi, nam raro rumpitur: veluti clamor, cantus, rifus, fternutamentum, tuffis, vomitus, alvi egeftio, fortis nixus, partus, flatus, faltus, equitatio.

1514. In fimplici hernia inguinis, & fcroti, interna lamella peritonæi prolongatur, ut facculum formet, nam raro rumpitur, in quo tunc facco fæpe colligitur Aer, vel Lympha, ut generetur fimplex *Pneumatocele*, & *Hydrocele*, quæ in ventrem retrudi poteft. *Bubonocele, & Ofcheocele.*

1515. Si autem Omentum fimul exit, ut impleat formatum peritonæi faccum, tumor fentitur mollis, & nodofus, preffus veftigium pro tempore relinquens, minus evanefcens comprimendo, in ventrem reducta Hernia *Epiplocele* dicta, non generat murmura, fenfim in majorem molem excrefcit hic minus fuftentata pinguedo, vix dolens, fed interdum reponi non poteft fi cum dicto facco concrevit. *Epiplocele.*

1516. Duplici modo Inteftinum format herniam, quæ Enterocele vocatur. 1. Si quædam plica inteftini duplicata ex cavo ventris intrat faccum herniofum, talis fi remittatur in ventrem fæpe murmura facit, ad attactum dolorofior, fi illa pars inteftini, vel impletur fecibus, vel inflammatur, vel conftringitur in annulo, præter dolorem, fummam anxietatem parit, & interdum fyncopem, tunc vix reponi poteft, & intercipiens contentorum in inteftinis tranfitum, non raro inopinate mortem intulit. 2. Sed fi ex latere inteftini formetur facculus, qui herniæ faccum implet, non intercipitur excrementorum curfus etiamfi inteftini illa portio in hernia maneat. *Enterocele.*

1517. Si inteftinum, & Omentum fimul herniam format, quæ vocatur *Enteroepiplocele*, utraque figna, & pericula conjuncta habentur, tunc fæpe retrufo inteftino relinquitur tamen tumor ab omento, & facco peritonæi refiduo. *Enteroepiplocele.*

1518. *Omphalocele*, quæ etiam *Exomphalos* vocatur, fimiles etiam partes in fe recipit, aerem, aquam, inteftinum, & omentum, unde tunc generatur *Pneumatomphalos*, *Hydromphalos*, *Enteromphalos*, & *Epiplomphalos*, cum fuis compofitis fpeciebus, *Enteroepiplomphalos* &c. quæ fimiles agnofcunt caufas (1513). *Omphalocele.*

1519. Bubonocele, & Ofcheocele protinus in ventrem eft refundenda, preffione unius manus fupra tumorem, & artificiali preffione, & directione verfus annulum per digitos alterius manus, dum interim æger fupinus jaceat, trunco corporis fuperiore decliviore, cruribus non admodum divaricatis. *Curatio.*

1520. Si vero vel per annuli nimiam conftrictionem, vel impletionem Inteftini, non fatis commode in abdomen ita refundi nequit hernia, pudenda funt inungenda *linimento molli*, & infuper fovenda *fotu*, vel *cataplafmate humectante, & laxante*; dein malaxatæ partes præcedente modo funt refundendæ in ventrem. Hoc fi non fuccedit, *fumus Nicotianæ* præftantiffimæ per appropriatam fiftulam in anum eft inflandus, ut magis moveantur inteftina fuo motu periftaltico. Si ne quidem hoc auxilio adhibito reponi poffunt inteftina, quidam fuadent applicationem *Aquæ frigidæ*, ut inteftina frigiditate retrahantur, fed hoc fieri poteft in recenti hernia, nam in vetufta incarcerata hernia actuale frigus mortificationem inducere poffet. *In Hernia incarcerata.*

1521. Si vero ultra viginti quatuor horas hernia fuit incarcerata, & reponi nullo alio auxilio poteft, tandem fectio eft inftituenda, dolorofa, molefta, & periculofa, quæ vocatur *Celotomia*. Quæ fit elevando integumenta fupra herniam, faciendo parvam in iis aperturam, ne tangatur pars fubjacens; in hac mittendus ftilus fulcatus, qui inftrumento fecanti monftrat *Celotomia.*

 viam,

viam, dein forfice vel alio fecante inftrumento perfcindenda integumenta fecundum corporis longitudinem; primo furfum aliquomodo verfus lineam rectam, ne lædantur vafa iliaca, dein etiam deorfum per fcrotum usque ad finem herniæ, ut totus faccus pateat. Dein videndum num inteftinum facco peritonæi fit tectum: hoc fi invenitur, faccus præcedenti etiam modo eft aperiendus prudenter ne tangatur inteftinum; in parva ea facta apertura immittendus ftylus fulcatus, qui demonftrat viam & cavet inteftina; tunc inftrumento apto aperiendus eft faccus & tantum de annulo conftringente, ut incarceratum inteftinum liberetur & in ventrem retrudi poffit. Sæpe, dum aperitur faccus, aliquis humor in facco contentus erumpere folet, quod multis inanem timorem incuffit. Inteftinum nudatum in ventrem dein eft ducendum, atque apertura facta turunda craffa, fed brevi, ad extremum molli, & filo alligata, eft claudenda, fenfim minuendo turundæ craffitudinem, donec omnia inter fe conferruminata fint. Interim ftatim & per aliquot annos hic locus firmandus plenio & fubligaculo, ne iterum excidant inteftina. Si vero deficit faccus peritonæi, quod interdum fit, non eft incidendum inteftinum. Cognofcimus inteftinum effe, ex craffitudine membranæ, figura inteftini prolapfi, & rubedine.

Singularia obfervata. 1522. Si inter operandum comperimus Inteftinum effe vel mortificatum, vel fimul læfum, tunc ea pars tali modo tractanda, ut in Vulneribus (1245), traditum eft. Id quoque obfervandum in propendente Omento (1247). Si vafa fpermatica fint fimul læfa vel abfciffa, applicandum eft *Stypticum*, aut digito vas apertum comprimendum.

Quæftiones. 1523. Cur refufa hernia remanet funiculus fpermaticus craffior?

Hoc interdum obfervatur, interdum vero non: tunc fcilicet fi inteftinum vel omentum fuerit repofitum, relicto facco a peritonæo facto.

1524. An hernia perfecte curari nequit nifi reponatur fimul facculus ille?

Melius curatur fi faccus fimul reponitur, quia tunc accurtando firmari poteft: fed exftant etiam exempla latera hujus facculi coaluiffe.

1526. Cur hernia frequentiffima in Inguinibus?

Ille locus non folum omnium maxime declivis eft, fed etiam minime a mufculis ventris fuftentatus, quare hæc pars fola a forti ventris compreffione permittit propullulare peritonæi lamellam.

1526. Quæ herniæ reditum impediunt?

Si pars prolapfa repofita fuit, fe ipfam fuftentare nequit, neceffe igitur eft fubligaculo pulvinari inftructo exitum annuli munire, ut contenta ventris relabi non poffint: conducit etiam applicare *Emplaftra adftringentia*.

1527. An cognofci nequit quæ pars inteftini prolapfi fit fuperior vel inferior?

Hoc fcire juvat in vulneribus ventris, & in Celotomia fi portio inteftini propendens fit læfa vel fphacelata, ut retineatur pars fuperior aperta ad exoneranda contenta, & inferior confolidetur. Difficulter autem hoc detegitur, nifi folertiffima obfervatione dejectionis contentorum, quia fuperior pars plus egerit quam inferior, fortioremque exercet motum periftalticum.

1528. Cur femina hernia inguinali laborans graviditatis tempore liberatur?

Dum uterus in femina gravida adimplet totam pelvim, removentur ab eo loco inteftina & omentum, & quia uteri latera funt firmiora, nihil eft quod per annulum tunc apertum elabi poteft. Hinc monemus in tali femina, ftatim poft partum annulum fubligaculo effe fuftentandum, fi velit liberari ab hernia.

1529. Cur ftatim poft repofitionem inteftinorum in hernia non ceffat vomitus & dolor, ex hernia natus?

Id commune habet inteftinum cum aliis partibus, quod ablato ftimulo dolorifico, inductus motus & dolor fimul quoque non ceffet: fed præcipue quo-

quoniam pars inteſtini tam diu contracta, deinceps ſatis dilatari nequeat; quod ante hanc conſtrictionem dura excrementa ſæpe fuere relicta; quod ſæpe ſupra partem conſtrictam inteſtinum formaverit ſaccum.

1530. An globulus plumbeus, vel Mercurii ſatis magna quantitas, ingerenda, quæ extricaret inteſtinum?

Si portio inteſtini ſit prolapſa, ſatis concipi poteſt, dicta deglutita pervenire poſſe motu periſtaltico propulſa in partem prolapſam, ſed procedere ulterius poſſe vix credibile eſt: quare plus damni quam emolumenti eſſet exſpectandum.

1531. An nulla poſſunt reddi excrementa per anum, ſi portio tenujum inteſtinorum eſt ablata?

Multis hæc quæſtio videtur abſurda, quoniam unica eſt via ab ore ad anum, quæ tunc eſt intercepta: ſed ſi attendimus omnia excrementa non formari ex aſſuntis alimentis, ſed etiam ex humoribus in inteſtina confluentibus, hoc conſtat, pauca copia evacuari poſſe per anum, licet tenue inteſtinum fuerit interceptum.

CAPUT II.

De Hydrocele.

1532. SI Scrotum; Teſtes, & interdum ſimul Colis integumenta tumore aquoſo tument, eum morbum vocant *Hydrocelem* ac ſi eſſet Herniæ ſpecies, dum vero potius pertineat ad Hydropem alicujus partis, quæ nominis ſimilitudo præpoſteræ curationi præbuit anſam. *Definitio.*

1533. Una Hydroceles ſpecies invenitur, quæ ad Hernias referri poteſt, ſi ſcilicet peritonæi interna lamella prolongata formaverit ſaccum, qui impletur lympha: tunc 1. ſaccus majorem gravitatem habet quam in pneumatocele. 2 In uno latere ſcroti quaſi duo funiculi ſpermatici ſentiuntur. 3. Tumor eſt ad latus teſtis. 4. Tumor in inguine incipit, & ſenſim deſcendit. 5. Preſſione externa, & poſitura corporis in ventrem refundi poteſt, ſed prompte relabitur. 6. Subligaculo ejus reditus impediri poteſt. 7. Frequens eſt hydropicis, & aliis Herniis laborantibus. 8. Tumor habet figuram pyriformem, externe æqualem. *In peritonæi proceſſu.*

1534. Curatur hæc ſpecies retrudendo primum aquam, dein etiam dilatatum ſuccum in ventrem, & ſuſtentando annulum ubi egreditur, uti in hernia vera. Quidam ſuadent in inguinibus aperire ſaccum, & dein immiſſa turunda primum excoriare interna latera hujus ſacci in annulo abdominis, atque dein conferruminare. *Curatio.*

1535. Aqua in integumentis ſcroti hærens, inſtar leucophlegmatiæ vel œdematis, tumere facit & craſſiora pellucida integumenta ſcroti, atque utplurimum ſimul afficiuntur colis integumenta, ut colis miris modis intorqueatur, præputium tumens exitum urinæ ſæpe intercipit; vel retractum relinquit glandem nudam. *In Scroti ſubſtantia.*

1536. Integumenta ſcroti ita tumentia, quod infantibus & ſenibus eſt frequens; ſacco appropriato ſubligaculo annexo ſunt ſuſtentanda, cavendo preſſionem ſupra vaſa ſpermatica ad os pubis. Applicanda ſunt medicamenta *Diſcutientia*, quæ ope hujus ſacculi ad ſcrotum retineri poſſunt: quod ſi ſimul adſit ſumma frigiditas, ex diſcutientibus eligenda quæ ſimul *Calefaciunt*: ſed ſi ſimul adſit calor partis & rubedo, ut ſæpe fit, *refrigerantia & abſorbentia* ſunt eligenda. Quod ſi his non cedit tumor, ſuadent multi ſcarificandum eſſe ſcrotum vel trajiciendum eſſe ſetaceum, quod humorem evacuat, dum ſimul præcedentia diſcutientia ſunt applicanda. *Curatio.*

1537. Si Dartos tunica magis quam communia integumenta afficiatur, *In Dartو.*

 pe-

penis minus consentit, cutis minus pellucida, reliqua signa & curatio præcedenti speciei communia.

In Cavo scroti. 1538. Interdum in uno vel altero latere vel in utroque scroti colligitur lympha, quando scrotum instar vesicæ aqua plenæ pendulum hæret, atque testis cum spermaticis vasis in medio laticis tactu distingui potest: interdum scroti integumenta simul extenuantur, vel crassiora fiunt.

Curatio. 1539. Primum tentanda est discussio medicamentis citatis (1536). Si his non cedit, scrotum est perforandum instrumento acuto cannulla munito, ut retracto stylo cannula relinqui possit, quæ transmittat omnem aquam. Alii autem trajiciunt acum cum filo, ut fiat setaceum. Apertura hæc semper debet aliquo spatio distare a sutura scroti. Ita evacuat aqua, sed sæpe recidivat. Itaque ad evitandam recidivam facienda longior plaga in scroto, & scrotum implendum linteo carpto, spiritu vini madido, ut vaginalis testis consolidetur ad scrotum: vel inurenda est crusta *Caustico*, dein locus apertus ita consolidandus, ut cuncta conferruminata sint. In his operationibus semper cavendum, ne lædatur testis vel vasa spermatica.

In Teste, & vasis spermaticis. 1540. Interdum colligitur aqua in cavitate tunicæ Vaginalis, vasis Spermaticis vel substantia Testis: unicus tunc est tumor in uno latere scroti, qui plerumque figuram pyri habet, & sæpe tantam duritiem, ut a multis sarcoma judicetur, & ab eo tactu difficulter dignosci possit: quoniam tumor hic simul testem infarcit, & quia pressione in ventrem refundi nequit, a congeneribus facile distinguitur. Statim similia applicanda discutientia (1536), nam punctura non caret periculo. Si vero operatio sit facienda, sine ablatione testis fieri nequit, in quo casu primo liganda vasa spermatica, aperto scroto, & dein pars sub ligatura amputanda.

CAPUT III.

De Varicocele.

Definitio. 1541. Varicocele seu *Cirsocele* a Varicibus (694) non differt, nisi quod sit venarum intumescentia in venis scroti, vel corporis pyramidalis, & testis. Quæ generatur ab impedito reditu sanguinis per venas supra pubem compressas, uti sæpe in obesis; vel nascitur ex majori motus determinatione ad has partes, uti in salacioribus juvenibus.

Signa. 1542. Si venæ scroti varicosæ tument, facile visu & tactu dignoscuntur, uti aliæ venæ inæqualiter, ob valvulas intus hærentes, tumentes. Sed in corpore pyramidali, organa spermatica in magnam molem & sæpe cum dolore tumere faciunt: tumor ille refert acervum vermiculorum, qui interdum Calami crassitudinem superant.

Curatio. 1543. In utraque specie applicanda sunt discutientia & evitanda pressio supra pubem, sustentando scrotum subligaculo uti in hydrocele. In tumentibus venis corporis obesi vel & senum applicanda sunt *Discutientia roborantia calefacientia*. In juvenibus autem *Discutientia refrigerantia*. His si non cedit, suadent in varicibus scroti unam ex venis aperire & non evacuare sanguinem, ut monuimus (697). Sed si Varicocele corporis pyramidalis non cedit, illa operatio vix fieri potest: unde nonnulli suadent totum testem esse amputandum.

CAPUT IV.

De Sarcocele.

Definitio. 1544. Quoties in vasis spermaticis, vel testibus, vel ad istas partes sensim nascatur tumor durus, & plerumque inæqualis, cum vel sine do-

dolore, eum ex loco vocant herniam, & quia putant carnis esse excrescentiam, vocant *Sarcocelen*. Sæpe talis judicatur Hydrocele in his partibus, & raro est sarcoma, sæpius enim est struma, vel scirrhus, aut cancer, & frequentissime post contusionem, aut ex Venerea Lue generatur, aut fortiori pressione supra funiculum spermaticum in inguine.

1545. In curatione tentanda resolutio per emplastra, linimenta, & fomenta *resolventia*, quæ scirrho vel strumæ adhiberi solent. Si vero sic sensim non resolvitur, & malum corpori non communicat, quod ex duritie & tumore funiculi spermatici cognoscimus, totus tumor est amputandus cum vel sine scroto, trajecta acu cum filo, quo funiculus prius ligetur, ne nimis magna fiat hæmorrhagia. Multi suadent Caustico partem esse corrodendam, sed modus est dolorosior & imperfectior. Quidam servare conantur testem, quod raro fieri potest. Semper in memoria retinendum: omnia simul & semel tollenda esse ut in Cancro. *Curatio.*

CAPUT V.

De Omphalocele.

1546. UMbilicus ex natura cavus si promineat *Umbo*, & *Exumbilicatio* vocatur: magis autem tumens *Omphalocele* dicitur, uti Cele, seu Hernia in inguinibus. *Definitio.*

1547. Omnes antea recensitæ Herniarum species (1511) etiam inveniuntur in umbilico, harum præcipuas delibabimus cum adjunctis signis & curatione. (Conf. 1518). *Species.*

1548. Si omentum per aperturam umbilici extruditur, ut tamen umbilici tegumento tectum maneat, quando vocatur *Epiplomphalos*; cutis color non mutatur, tumor est mollis, sine dolore, cum basi plerumque crassa, in ventrem refusus tumor non generat murmura (1515). Statim tentanda est repositio per blandam compressionem, posito ægro supino. Si vero cedere nolit, applicanda *linimenta mollia*, & *fomenta laxantia*, *Emplastrum tenax*, in cujus medio est umbo, supra hoc applicari potest *fotus adstringens*. Si aliquamdiu reposita fuit Omphalocele, pars ulterius firmanda *Emplastro roborante*. Si vero reponi non potest, saccus tegens prominentem partem prudentissime est aperiendus, ne contenta lædantur, dein dilatandus est umbilicus, ut in ventris vulneribus cum omento prolapso (1247) tradidimus. *Epiplomphalos.*

1549. Intestini quædam portio exiens *Enteromphalon* facit, major tunc adest dolor, & anxietas, sæpe interceptus transitus per intestina facit Iliacam passionem: intestina tunc reposita murmura concitare solent. Si dicto modo (1548) reponi non potest sine sectione, apertura umbilici secando est dilatanda (1246). *Enteromphalos.*

1550. Si vero Omentum simul cum portione intestini exit, vocant *Enteroepiplomphalon*, quæ species composita signa præbet, & compositam curationem habet. *Enteroepiplomphalos.*

1551. Si vero in prominente umbilico colligitur aqua, vocatur *Hydromphalos*; applicatione *discutientium*, quæ in hydrocele (1536) notata sunt; & debita sustentatione tumor abigendus; interdum juvat in Ascitide pertundere tumorem, ut exeat limpha. *Hydromphalos.*

1552. Si ex umbilico excrescat massa rubicunda, fungosa, tunc vocant *Sarcomphalon*; hic tumor si sit malignus non debet tangi, quod cognoscimus ex firmiori cohæsione cum adjacentibus; ægri inquietudine, dolore obtuso; venis tumentibus lividis, quando palliativa curatio Cancri (1496) est adhibenda; sed si sarcoma istud libere pendeat, non admodum dolens, integumen- *Sarcomphalos.*

mentis perſciſſis totum ſarcoma eſt tollendum, compeſcenda hæmorrhagia ſtypticis (1495) & ut ulcus curandum.

Varicomphalos. 1553. Si ex umbilico vena tumens vel arteria dilatata promineat, vocatur *Varicomphalos*, quoniam ſigna, & curatio non differunt a Varice (694), & Aneuriſmate (655), non erit opus eadem repetere.

CAPUT VI.

De Procidentiis.

Definitio, & differentia. 1554. PRocidentia ſolummodo differt ab Hernia vera, quod quædam pars firma mollis e ſede ſua remota, ut in hernia, ſine communi tegumento prolongata extra corpus propendeat, ut ſit tumor mollis rubicundus, humidus, attactu dolens, quo diſtinguitur a Scirrho, Cancro, & Sarcomate.

Partes. 1555. Partes quæ e ſede ſua prolabuntur ſunt Vagina, Uterus, Inteſtinum rectum, & oculus (1099).

Vaginæ. 1556. Ex pudendis feminarum duplex ſpecies Procidentiæ vaginæ obſervatur. 1. Si una alterave plica propendeat, quæ facit tumorem ſacciformem; ac ſi eſſet narium polypus, pendens interdum a pedunculo uni lateri vaginæ adhærente, quando a quibuſdam pro uteri procidentia habetur, ſed in procidentia vaginæ relinquitur via altius mittendi digitum in vagina. 2. Vel vaginæ totus ambitus prolabitur, quando refert annulum mollem cruentum. Generatur a nimia humiditate, laxitate vaginæ, fluore albo, & partu difficili, tuſſi, ſaltu, geſtatione ponderis, & alia extrudente cauſa. Quamprimum apparet, in fæmina ſupina jacente apicibus digitorum reponenda pars prolapſa; ſi vero fuerit refrigerata, vel inflammata pars illa prius fovenda: poſt repoſitionem *adſtringens roborans* applicandum cum ligatura ſuſtentante. Si vetuſta ſit, & ita retineri nequit, annulus ex ligno; vel ſubere confectus, cera obductus, in modum peſſarii funiculo alligatus, pudendis indendus.

Uteri. 1557. Uteri etiam duplex fit procidentia. 1. Si totus deſcendit Uterus extra naturalia: quando in tumoris extremo detegitur uteri os, & digitus circumquaque duci poteſt in pudendis, ſed nullibi patet aditus altius mittendi. 2. Vel Uterus ſimul invertitur: quando apparet tumor ad partem ſuperiorem annulo duriore cinctus, ab uteri orificio dilatato factus. Cauſæ eædem ſunt ut in vaginæ procidentia: ſed Uteri inverſio etiam generatur ab imprudente evulſione placentæ. Statim ac apparet, pars prolapſa *molli fomento* eſt fovenda, & tali *linimento* inungenda, poſtea in fæmina ſupinata decumbente uterus eſt reponendus. Si in ſede retineri non poteſt, ut monuimus in vaginæ procidentia, in ea retinenda fomento dicto roborante & ligatura ſuſtentante, vel & annulo.

Ani. 1558. Inteſtinum rectum per anum ſimili modo procidit in quavis ætate & in utroque ſexu ut vagina in fæminis, poſt dyſenteriam, teneſmum, alvi excrementa dura emiſſa. Statim etiam refundendum inteſtinum in prono jacente ægro. Si propter dolorem & tumorem reponi nequit, pars prolapſa dictis (1557) fovenda, & illinienda, ut malaxata reponi poſſit. Si frequentius relabitur, applicandum roborans (1556). In hoc etiam caſu indi poteſt *turunda adſtringens*, vel injici *Clyſma roborans*.

CAPUT VII.

De Calculo Urethræ.

1559. CAlculus in cavo vesicæ subsistens a transfluente urina sensim acцепta crusta nova redditur major. Si in tantam molem increvit, ut ingredi non possit urethram, atque solvi non potest, Chirurgi facta sectione, quam *Lithotomiam* vocant, lapidem eximunt; sed quoniam illa operatio non a quovis Chirurgo exercetur, atque quibusdam duntaxat veluti mandata, eam facile omitti posse ratus. Sed si calculus tam parvus sit, ut ingrediatur Urethram, quæ in viris non est ubique ejusdem amplitudinis, media in via sæpe subsistit, & Chirurgi eget auxilio. *Lithotomia in calculo vesicæ.*

1560. Si transit calculus per urethram donec ad exitum, ubi est urethra arctior, subsistit, calculus forfice est eximendus: aut æger edat conatum ad reddendam urinam, dum ope digiti urina in urethra hærens simul ducatur anterius, qua pressione sæpe exit. *Ad exitum urethræ.*

1561. Si autem circa medium longitudinis hæret, magnum dolorem excitans, & ab ægro protrudi non potens, artificiosa injectione olei blandi exitus est promovendus: quæ injectio fieri debet, compressa urethra per digitum ministri inter perinæum & calculum, ne oleum injectum vesicam intrare possit; dein Chirurgus siphone oleum tepidum & mollem fortiter impleat urethram, facta impletione claudat sinistra manu urethræ exitum: dein ita tumente urethra, leni frictione digiti alterius manus blande conetur calculum ducere ad extremum urethræ, ut injectum oleum impleat urethram inter comprimentem ministri digitum & calculum detrusum circa urethræ exitum adhuc clausum. Premat tunc apicibus quatuor digitorum secundum longitudinem urethram, inchoans pressionem a parte posteriore, eodem momento dimittat finem urethræ compressum, simulque ducendo pressionem anterius, extrudat immissum oleum, quo simul extruditur calculus hærens. Hoc commodi hæc habet operatio, quod oleum injectum non solum dilatet uretrham ad faciliorem transitum, sed etiam lubricam faciat viam, ut postea sequens calculus facilius transmitti possit. *In medio urethræ.*

1562. An Calculus sectione eximendus?

Quod si per injectionem eam calculus educi non possit, melius esset dolorosam subire operationem, faciundo sectionem secundum longitudinem in urethra supra calculum, ut ita eximatur, quam relinquere eum cum urina suppressa. Cicatrix ex sectione relicta angustiorem, vel minus dilatabilem relinquens uretrham, sequentibus nascendis calculis erit impedimento. *Quæstiones.*

1563. An retrudendus calculus.

Si calculus circa vesicæ collum hæret, ut impediat urinæ transitum, & educi non possit, retrudendus est in vesicam per catheterem, etiamsi hominem non liberat, sed producit vesicæ calculum.

MATERIES MEDICA CHIRURGIÆ REPURGATÆ ACCOMODATA

SEU INDEX

Exhibens numeros Formularum, quæ in hoc Opere indicantur.

Spina Ventosa.

194. APozemata, ſudorifera, antiſeptica. 1. 2. 3. 4. Emplaſtra ex gummis & mercurialibus. 279. 278.
Lavamenta & Linimenta antiſeptica. 87. 141. 143.
Pulveres ſicci & Turundæ. 130. 354. 281. 353. 359. 149.
Fomenta & Cataplaſmata. 5. 9. 6. 10. 7. 8. 297.

Pædarthrocace.

200. Emplaſtrum reſolvens mercuriale. 279. 278. Fotus & Cataplaſma. 7. 16. 297.

Exoſtoſis.

204. Pulveres vel emplaſtra indurantia. 215. 52. 48. 126. 171. 278. 281.

Caries.

211. Lavamenta, ſpirituoſa, antiſeptica, balſamica. 141. 143. 90. 153. 142.
Pulveres ſicci, antiſeptici, & turundæ. 130. 354. 281. 353. 359. 149.
Fomenta & cataplaſmata. 5. 6. 9. 7.
Apozemata. 1. 2. 3. 4.

Oſſium Inflammatio.

230. Laxantia. 77. 10. 14. 24. 8. 114. 82. 79.

Oſſium Abſceſſus.

233. Eſcharotica. 86. 338.
Lavamenta, ſpirituoſa, antiſeptica. 141. 142. 143. 153.
Pulveres ſicci, reſinoſi, antiſeptici. 130. 281.

Oſſium Sphacelus.

236. Lavamenta & Linimenta antiſeptica. 87. 141. 143. 90. 153.
Cataplaſmata appropriata. 9. 114. 297.

Oſſium internæ Membranæ inflammatio.

239. Antiphlogiſtica & laxantia externa & interna. 10. 14. 62. 24. 8. 114. 82. 79. 117.

Ancyloſis.

244. A Glandulis induratis.
Reſolventia. 77. 14. 15. 231. 16. 279. 210. 280. 45. 11.
246. A Ligamentis induratis.
Reſolventia, oleoſa, laxantia. 77. 15. 25. 158. 179. 314. 81. 279. 210. 45. 231. 23. 8. 83. 131. 280. 332. 11. 79. 119. 117.

Fractura Oſſium.

278. Cataplaſma antiphlogiſticum. 69. 23.
293. Pruritus & Puſtulæ.
Lavamenta & Linimenta. 61. 27. 316. 26.

Cra-

Cranii Fractura.
322. Emplaſtrum tenax. 50. 51. 125.
327. Humor vel ſanguis in Encephalo.
Diſſipando diſcutientibus Cephalicis. 32. 6. 253. 254. 337. 46.
Apozemata cephalica. 2. 3. 30.
Derivando Purgantibus refrigerantibus. 19. 21. 38. 92.

Terebratio Cranii.
346. In hæmorrhagia.
Stypticum. 41. 345. 51. 48.

Laxatio.
385. Roborantia Linimenta & fomenta. 32. 6. 46. 13. 344. 270. 337. 60. 206. 207.
386. Muci abundantia & glandularum intumeſcentia. 80. 77. 166. 10. 81. 45. 231. 16. 297. 15. 279. 210. 280. 44. 43. 13. 131. 332. 11.
392. Vetuſta luxatio fomentis & Linimentis. 77. 116. 23. 79. 117. 273. 258. 8. 271 25. 29. 83. 119.

Hæmorrhagia.
474. Ex Corroſione.
Abluentia obvolventia. 70. 129. 72. 153. 250. 249. 304.
476. Ex Laxitate.
Adſtringentia & roborantia. 200. 71. 360. 361.
477. Ex Tenuitate.
Incraſſantia, antiſeptica. 61. 59. 235. 234. 72. 317. 55. 269. 200. 175. 57. 361. 362.
480. Styptica.
Lavamenta. 41. 42. 345.
Pulveres externi. 52. 48.
Turundæ. 47.
Emplaſtrum tenax. 50. 51. 125.
481. Epithemata ad partes proximas. 56. 54. 172.
483. Interna Medicamenta. 49. 283. 284. 53. 364. 363. 360. 365.
484. In narium hæmorrhagia.
Mitiſſima ſtyptica. 41. 61.
In hæmoptyſi, ſimul pectoralia. 129. 49. 283. 285.
In menſium profluvio, quæ roborant. 58. 49. 207. 270. 60. 126.
In alvi fluxu cruento. 355. 356. 126. 361.
In Oris & faucium hæmorrhagia, Collutio. 234. 235.

Inflammatio.
534. Purgans antiphlogiſticum. 17. 63. 65. 19. 21. 92.
535. Antiphlogiſtica interna. 110. 109. 101. 105. 66. 213. 64. 20. 102. 22. 104. 106. 91. 318. 320. 95. 96. 74. 97. 99. 73. 169.
536. Laxantia in forma varia. 150. 160. 63. 179. 23. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 79. 119. 117. 251. 273.
537. Diluentia. 101. 62. 105. 66. 64. 91. 108. 318. 75. 76. 74. 99. 100. 169.

Abſceſſus.
553. Pus moventia.
In motu & calore. 69. 116. 23. 24. 114. 83. 82. 79. 119. 117.
In motu minore & tenacitate. 80. 77. 10. 14. 15. 112. 81. 279. 145. 210. 115. 131. 132. 133. 182. 118. 277. 252.
554. Laxantia linimenta. 83. 182. 719.
555. Pus moventia interna. 1. 136. 137. 110. 3. 138. 160. 122. 4. 162. 157. 335. 84. 30. 85.
560. Emplaſtrum tenax. 125. 126.
Corrodens Eſcharoticum. 86. 124.
Digeſtivum. 145. 83. 131. 132. 182. 119.
562. Turunda dilatabilis. 366.
563. Abſtergentia mitiora. 90. 153. 249. 145. 115. 83. 131. 132. 133. 182. 252.
acriora. 89. 135. 141. 142. 143. 147. 87. 88. 148.
564. Sarcotica. 178. 2. 137. 145. 157. 335. 90. 131. 132. 149. 250. 252.
565. Abſtergentia antiſeptica. 89. 135. 141. 142. 143. 147. 87. 148. 149.
Muniens corpus contra puris infectionem. 168. 2. 137. 3. 120. 122. 4. 157. 335. 84. 30. 85. 169.
566. Pectoralia in abſceſſu. 352. 150. 136. 137. 110. 120. 121. 138. 109. 158. 160. 151. 128. 140. 126. 335. 30. 85.
Diuretica in abſceſſu. 150. 136. 137. 138. 160. 152. 144. 30.
567. Expectorantia, diuretica balſamica. 2. 137. 120. 151. 129. 128. 335. 30. 85.

Parotides.
576. Maturantia. 80. 77. 10. 14. 81. 210. 116. 23. 24. 115. 114. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 118. 252.

Empyema.

596. Puris corruptionem exhibentia & emendantia. 1. 2. 352. 136. 137. 110. 3. 120. 121. 122. 129. 4. 128. 30. 85. 335.

597. Expectorantia. 150. 160. 62. 151. 30. 85.

Pectoralia resolventia. 110. 138. 109. 101. 62. 155. 154.

Pectoralia incrassantia. 2. 352. 206. 3. 120. 121. 158. 151. 225. 163. 156. 333. 162. 335.

598. Diuretica pectoralia. 150. 136. 137. 138. 160. 152. 30.

605. Digestivum. 131. 132.

606. Lavamentum abstergens. 153. 249.

Lavamentum antisepticum. 90.

608. In Tussi pectoralia balsamica anodyna. 352. 121. 156. 151. 128. 217. 163. 333.

609. In sputo tenaci, abstergentia expectorantia. 110. 109. 62. 155. 154.

610. In siti, diluentia pectoralia. 150. 137. 101.

611. In alvo liquida, pectoralia adstringentia. 352. 158. 87.

612. In appetitu dejecto stomachica pectoralia. 296. 164.

Sphacelus.

641. Præservatoria curatio.

In motu majore antiphlogistica, Externa. 23. 24. 8. 113. 114. 79. 117.

Interna. 62. 63. 65. 66. 19. 64. 108. 318. 75. 96. 99. 100. 169. 92.

Suppurantia. 77. 10. 14. 81. 24.

Cardiaca interna. 168. 107. 167. 170. 169.

In motu minore & debilitate.

Calefacientia antiseptica externa. 5. 166. 7. 297.

Cardiaca. 168. 107. 165. 167. 253. 254. 170. 169.

In calore & putredine.

Antiseptica refrigerantia. 93. 107. 70. 78. 109. 101. 62. 42. 65. 105. 66. 213. 68. 64. 328. 91. 316. 235. 170. 317. 108. 318. 75. 76. 95. 96. 74. 99. 73. 92.

642. In Eschara.

Suppurantia antiseptica. 5. 166. 9. 6.

Lavamentum acre antisepticum. 89. 135. 141. 142. 143.

Mitiora suppurantia. 77. 10. 14. 81. 24. 115. 83. 131. 133.

643. In Escharæ separatione.

Abstergentia digestiva. 145. 115. 83. 131. 132. 294. 182.

Causticum. 86.

646. In amputatione.

Cardiacum anodynum. 248.

654. Stypticum. 52. 48.

Aneurysma.

661. Adstringentes pulveres. 52. 48.

662. Adstringentia applicata. 58. 41. 55. 59. 60. 42. 52. 48. 56. 345.

Emplastra tenacia. 50. 51. 125. 126.

663. Turundæ. 47. 41. 42. 345.

Pulveres. 52. 48.

Varix.

697. Adstringentia roborantia applicata. 58. 41. 55. 59. 60.

Hæmorrhoides.

703. In cœcis.

Adstringentia resinosa. 178. 130. 175. 176. 294. 177. 376.

Suppositoria. 149. 367.

Consolidantia. 178. 130. 90. 132. 133. 177. 276. 134.

704. In Apertis.

Adstringentia leniora. 41. 60. 56. 54. 172.

Adstringentia fortiora. 42. 32. 48. 345.

705. In dolentibus.

Ex Inflammatione.

Emollientia anodyna refrigerantia. 181. 25. 180. 258. 179. 116. 292.

Alvum laxantia, refrigerantia. 22. 93. 91.

Ex Acrimonia.

Emolliens clysma. 368.

Pinguia anodyna. 78. 25. 275.

Ex tumentibus venis.

Eccoprotica. 93. 22. 91.

706. In Exulceratis.

Abstergentia. 89. 115. 174.

Consolidantia. 178. 130. 90. 132. 133. 182.

707. In Verrucosis.

Stypticum. 41. 59. 42. 52. 48.

Corrodens. 306. 287. 342. 327. 232. 266. 353. 359. 88. 173. 208. 209.

Oedema.

725. Visciditas resolvenda.

Calefacientibus stimulantibus. 32. 33.

33. 199. 5. 6. 34. 189. 204. 183. 161. 35. 257. 146. 45. 231. 336.
Frictionibus. 206. 207. 13. 222.
Laxitas curanda.
Roborantibus adstringentibus. 309. 206. 207. 55. 337. 200. 56.
Motus languidior curandus.
Moventibus roborantibus. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 309. 201.

Dolor.

821. Anodyna narcotica dicta. 352. 214. 181. 150. 156. 180. 228. 218. 102. 103. 229. 217.

Narium morbi.

871. Sarcoma.
Adstringentia corrodentia leniora. 41. 236. 237. 232.
Adstringentia fortiora. 47. 42. 209.
884. Polypus.
Adstringentia corrodentia lenia. 41. 236. 234. 61. 237. 235. 171.
Adstringentia fortiora. 47. 42. 209.
888. Carcinoma.
Mollia anodyna. 25. 239. 240. 177.
891. Ulcus & ozæna.
Lene adstringens, consolidans, antisepticum. 178. 25. 87. 130. 61. 90. 316. 28. 29. 26. 132. 240. 175. 238. 149. 250.
892. Ozæna. Mitia antiseptica. 141. 130. 153. 134. 149. 281.

Oris morbi.

907. Aphthæ.
Infantum & Chronicorum, 151. 369.
Putridorum & acutorum. 101. 105. 66. 319. 320. 74. 99. 369.
909. Si singultus aut deglutitio difficilis maneat, Mucilaginosa. 150. 151. 333.
In alvo constipata. 65. 368.
In salivatione. 1. 370.
Ex febre intermittente. 371.
910. Ulcus.
Abstergens adstringens. 358. 310. 40. 235. 911. Fœtor.
Antisepticum adstringens abstergens. 142. 321.
912. Siccitas.
Humectantia specialia. 142. 320.
913. Gingivarum corruptio. 358. 319. 142. 143. 40.
Epulis. 209. 232. 266. 175. 358.
Parulis. 23.
914. *Dentium morbi.*
Nigredo. 40.
Dentifricia ad nitorem conservandum. 40.
Dolor ex catarrho.
Anodyna & topica. 222. 227.
Vesicatoria. 293. 372.
Ex dente cavo.
Narcoticum. 373.
916. *Labiorum morbi.*
Fissuræ.
Linimentum molle. 25. 26. 275. 274. 299.
Cheilocace. 15. 210. 346. 153. 249.
Labrosulcium. 178. 306. 290.

Aurium morbi.

981. Aliena in aure hærentia.
Injectio. 153. 249.
982. Evacuatio humoris acris.
Lavamentum molle. 250. 304.
Cataplasma molle anodynum. 179. 23. 251. 258.
Linimentum molle. 178. 25. 328. 28. 29. 26. 225.
Evacuatio humoris tenacioris fætentis.
Abstergentia & antiseptica. 87. 115. 132. 141. 142. 250.
984. *Otalgia.*
(1) Ab humore acri catarrhoso.
Lavamentum molle & vapor siccans. 153. 250. 206. 207. 254. 255.
Fotus anodynus. 179. 116. 23. 251. 180.
Vesicatorium. 293.
Purgans. 243.
(2) Ab Inflammatione.
Fomenta laxantia, antiphlogistica. 23. 179. 116.
Purgantia antiphlogistica. 17. 18. 65. 19. 22. 251.
Anodyna topica. 25. 285.
(3) Ab Erysipelate.
Refrigerantia adstringentia topica. 120. 72. 211. 29.
Narcotica topica. 78. 181.
(4.) Ab ulcere.
Consolidantia abstergentia. 87. 142. 115. 132. 250. 294. 290.
(5) Ab eductione alieni vel defectu smegmatis.
Oleosum molle. 88. 25. 314. 28. 29. 8. 26. 304.

Auditus morbi.

990. Surditas.
A cerumine concreto.
Injectio mollis abstergens. 153. 249.
A tumente membrana.
Discutiens. 32. 207. 254. 255. 256.
991. A Tympani membranæ corrosione.
Injectio mollis subadstringens. 250. 153.
A Tympani membranæ laxitate tumente.
Discutiens roborans. 253. 254. 255. 256. 207.
992. A Tympano pleno per tubam angustatam.
Gargarysmata. 234. 235.
Fomenta. 251. 257. 7. 112. 81.
994. A Musculorum paralysi.
Antiparalytica. 340. 254. 34. 337. 222. 127.
996. A Nervi auditorii compressione.
Discutiens. 206. 34. 207.

Oculorum, & Visus morbi.

1084. Ophthalmia ab Inflammatione scleroticæ.
Purgans antiphlogisticum. 17. 18. 63. 65. 19. 21. 190. 92. 20. 22.
Collyria antiphlogistica. 259. 260. 261.
Epithema & Cataplasma antiphlogisticum. 78. 70. 23. 71. 72. 211. 56. 262.
Anodyna. 181. 180. 72. 57. 54. 274.
1085. Nebula & Albugo.
Resolvens, abstergens, adstringens. 267. 265. 241. 233. 238. 268.
Macula ex cicatrice.
Abstergentia lenia. 267. 265. 260. 262. 263. 233. 264.
Phlyctæna.
Adstringens. 233. 175. 241. 261. 268. 269. 270. 59. 60. 71. 172. 54. 55. 72. 56. 57. 236. 267. 265. 266.
Staphyloma.
Adstringentia consolidantia. 67. 55. 71. 72. 57. 172. 270. 59. 60. 159. 260. 241. 233. 238. 624.
1086. Hypopion.
Resolventia discutientia. 262. 240. 238. 272.
1088. Hydrophthalmia.
Discutientia. 55. 269. 200. 59. 201. 56. 11.
Suffusio.
Resolventia. 262. 201. 271. 264. 272.
1090. Cataracta.
Epithema. 56.
Collyrium anodynum. 259. 261.
1093. Amaurosis.
Ptarmica cephalica. 374.
Roborantia cephalica. 206. 207. 253. 254.
1095. Hypopion.
Digerentia resolventia. 55. 270. 241. 201. 56. 271. 233. 11.
Emollientia. 23. 261. 211. 271. 273.
Abstergentia. 262. 263. 265. 266. 233. 238. 264.
1097. Aliena in oculo.
Collyrium molle. 259. 261.
Collyrium diluens. 259. 261.
1103. Ancyloblepharon.
Collyrium molle. 250. 261.
Linimentum lene. 178. 132. 182. 275. 274.
1104. Emphysema.
Discutientia roborantia. 206. 207. 226. 201. 272.
Discutientia refrigerantia. 55. 269. 59. 71. 56.
1105. Paralysis palpebræ.
Fronti & capiti applicanda. 253. 254.
Errhina. 374.
1106. Folliculosus tumor.
Resolventia. 15. 269. 280. 278.
Corrodentia. 359.
1107. Ectropion.
Antiseptica adstringentia. 178. 25. 55. 259. 260. 132. 241. 261. 182. 177. 276. 275. 277.
1108. Lagophthalmos.
Fotus humectans. 271. 273.
1109. Sarcoma.
Corrodentia lenia. 263. 265. 266. 233. 264.
1110. Trachoma.
Collyrium seu lavamentum molle. 178. 25. 291. 28. 29. 175. 182. 177. 276. 275. 274.
Fomentum molle. 23. 211. 271.
1111. Crithe.
Maturantia. 15. 279. 211. 280. 16.
1113. Palpebrarum vulnera.

Em-

Emplaſtra tenacia. 50. 51. 125.
Siccantia adſtringentia. 267. 281.
Fotus roborans. 54. 60. 56.
1114. Palpebrarum ulcus.
Collyria anodyna. 259. 261.
Fomenta & linimenta anodyna. 180. 55. 211. 273. 276. 273. 274. 275.
Abſtergentia. 267. 241. 262. 263. 265. 266. 233. 238. 272.
Incraſſantia. 23. 211. 271. 275. 273.
Adſtringentia antiſeptica. 181. 178. 55. 269. 259. 270. 130. 267. 59. 60.
Cauſtica. 263. 359.
1115. Lachrymarum morbi.
Epiphora.
Adſtringentia. 32. 55. 269. 259. 270. 200. 260. 267. 59. 60. 71. 241. 56. 268.
Xerophthalmia.
Humectantia. 70. 23. 72. 211. 271.
Linimenta mollia. 25. 28. 29. 275.
1117. Rhyas.
Abſtergentia. 115. 132. 262. 263. 265. 233. 238.
1118. Encanthis.
Adſtringens corrodens mitius 265. 266. 233. 264. 55. 59. fortius. 263. 369.
1119. Anchilops.
Emplaſtra reſolventia. 15. 279. 280. 278.
Emollientia. 178. 25. 23. 28. 29. 211. 271. 275. 273. 1120. Ægilops.
Turunda conſolidans abſtergens. 149. 367.
Collyrium. 259. 130. 241. 262. 261. 238.
Corrodens lene. 115. 263. 264.
---------- fortius. 236. 237. 208. 209.
1121. Lachrymalis fiſtula.
Lavamentum abſtergens. 89. 191. 90. 147. 153. 249.
Turunda conſolidans. 153. 367.
---------- dilatabilis. 366.
Digeſtiva. 115. 132. 182. 277.
Cariei propria. 130. 281. 359.
Corroſivum lene. 236. 237. 209. 263. 359.
---------- acrius. 354. 359.

Vulnera.

1211. Laxantia.
Fomenta. 258. 8. 271.
Linimenta. 25. 28. 29. 83. 119. 299.
1214. Emplaſtra tenacia. 50. 51. 125.
1217. Balſamicum vulnerarium. 131. 132. 252.
1226. Traumatica interna. 1. 2. 137. 3. 121. 4. 157. 120.
Externa balſamica vulneraria. 130. 145. 210. 131. 132. 119. 277. 252.
1227. Cicatrizantia. 178. 27. 28. 29. 126. 134. 171. 286. 111.
Lavamenta adſtringentia. 61. 41. 316. 233. 250.
Pulvis ſiccus. 281. 375.
1228. Sorditas.
Abſtergentia vel quæ ſimul corrodunt. 89. 135. 87. 141. 88. 145. 210. 115. 132. 133. 153. 249.
Hyperſarcoſis.
Corrodentia adſtringentia. 58. 41. 236. 267. 237. 42. 209. 232.
1231. Tendinis.
Balſamica nervina. 131. 132. 133. 277. 252. 1232. Nervi.
Balſamica nervina. 131. 132. 133. 277. 252.
1240. Pectoris.
Lavamentum. 153. 304.
Apozemata pectorale vulnerantium. 1. 2. 150. 136. 137. 3. 4.
1245. Ventris.
Inteſtinis prolapſis.
Fomentum aptum. 258. 36. 8. 271.

Excoriatio.

1257. In attritu.
Oleoſum & pingue molle. 28. 26. 176. 274.
Pinguia, refrigerantia, anodyna. 181. 291. 282. 289. 270. 290.
Cataplaſma vel fotus laxans. 258. 179. 23. 292. 273.
Linimentum molliſſimum. 25. 28. 29. 26. 276. 275. 274.
Abſtergentia. 77. 298. 83. 292. 182. 153. 249.
1258. In corroſione externa.
Lavamentum molle. 70. 298. 72. 316. 153. 249.
1259. In Corroſione interna.
Lavamentum adſtringens antiſepticum.

cum. 70. 298. 72. 316. 153.
Excoriationem arcentia. 70. 78. 181. 25. 67. 69. 296. 259. 319. 260. 267. 61. 391. 27. 71. 72. 316. 28. 235. 26. 241. 261. 211. 175. 176. 177. 320. 57. 172.
Unguenta antiseptica. 178. 25. 291. 27. 28. 29. 26. 289. 177. 276.
Emplastra antiseptica. 376.

Contusio.

1267. Resolvere.
Laxantia humida & pinguia. 25. 23. 36. 29. 8. 79. 119. 251.
Resolventia. 32. 33. 77. 5. 166. 10. 14. 15. 279. 210. 31. 45. 231. 16.
Purgantia antiphlogistica. 17. 18. 63. 65. 19. 20. 21. 22. 225. 37. 38. 190. 92.
1268. Suppuratio.
Pus moventia. 80. 77. 210. 116. 24. 119. 131. 132. 277. 252.
Lavamenta & linimenta in Eschara. 89. 135. 87. 142. 145. 90. 146. 115. 131. 132. 277. 252. 133.
Anodyna. 25. 258. 182. 289. 273. 179. 116. 23. 114. 273.

Combustio.

1278. In gradu primo.
Pingue & humidum. 25. 258. 179. 314. 23. 28. 29. 8. 114. 83. 271. 119. 117. 175. 273.
1279. In gradu secundo.
Eadem citata applicanda.
Molle linimentum. 25. 28. 29. 83. 119. 275.
Lavamentum molle abstergens. 298. 211. 153. 304.
Emplastrum vesicatorium. 293.
Anodyna. 25. 180. 69. 275.
1280. In gradu tertio.
Leniora abstergentia. 90. 145. 90. 298. 115. 131. 182. 189. 153. 277. 252. 304.
1281. In gradu quarto.
Escharam solventia.
Leniora & minus adstringentia. 10. 87. 145. 90. 116. 115. 8. 83. 131. 132. 294. 79. 119. 153. 277. 252.

Congelatio.

1286. Pernio.
Emplastrum calefaciens. 15. 295. 296. 282. 210. 280.
Linimentum calefaciens. 131. 133. 148. 278.
Abstergentia calefacientia. 89. 135. 31. 90. 249. 87. 13. 145. 131. 132. 133. 148. 252.
Cataplasma calefaciens. 166. 184. 10. 81. 231. 16. 297.
Fomenta Calefacientia. 5. 6. 314. 146. 45. 8.
1287. Calefacientia. 1. 2. 3. 122. 192. 93. 157. 84.

Fissura.

1292. Lotio mollis abstergens. 298. 153. 294.
Linimentum molle. 178. 25. 26. 276. 119. 275. 290. 274. 299.
Emplastrum molle consolidans. 78. 210.
Mercurialia Linimenta & Lavamenta. 306. 340. 339. 236. 237. 209. 349.
Papillarum fissuræ.
Mollia & tuta. 26. 276.

Ulcus.

1299. Sarcotica in forma varia. 178. 2. 77. 136. 137. 120. 121. 49. 295. 358. 356. 141. 319. 334. 143. 130. 260. 145. 157. 335. 90. 28. 235. 131. 132. 133. 241. 238. 134. 249. 171. 250. 277. 252. 268. 281. 286. 111. 288.
1300. Cicatrisantia in forma varia. 178. 41. 296. 259. 236. 215. 130. 260. 61. 27. 71. 316. 28. 29. 235. 174. 26. 126. 240. 261. 233. 177. 276. 172. 134. 171. 250. 290. 268. 274. 286. 111. 288.
1301. Purulentum ulcus.
Pus cohibentia in forma varia. 1. 168. 205. 2. 352. 107. 136. 137. 110. 3. 120. 121. 138. 169. 158. 160. 62. 355. 339. 122. 129. 4. 140. 108. 155. 356. 154. 234. 144. 156. 159. 157. 335. 84. 30. 85. 169. 149.
1302. Ichorosum ulcus. 168. 18. 2. 206. 89. 5. 214. 3. 120. 109. 25. 62. 41. 4. 358. 87. 141. 329. 319. 142. 234. 143. 130. 61. 147. 23. 115. 27. 72. 316. 235. 333. 148. 177. 124. 127. 354. 169. 172. 278. 359.
1303. Catarrhosum seu Rheumaticum ulcus.
Adstringentia absorbentia. 295. 55. 215. 130. 27. 276. 134. 171. 274. 281.

281. 286. 111. 288.
Purgantia. 351. 245. 329.
Diuretica. 205. 150. 136. 108. 152. 144. 30.
Sudorifera. 2. 352. 3. 159. 157. 84. 30.
1304. Synovia.
Nervina consolidantia. 295. 132. 133. 266. 277. 252.
1305. Sordidum ulcus.
Abstergentia mitiora. 89. 41. 356. 87. 141. 236. 142. 130. 145. 210. 90. 115. 132. 133. 294. 153. 250. 249. 359.
Abstergentia acriora. 88. 44. 226. 232. 127. 359. 143.
Corrodentia. 86. 340. 339. 237. 208. 209. 338. 288.
1307. Putridum calidum ulcus.
Antiseptica, refrigerantia, adstringentia. 41. 155. 319. 234. 61. 59. 27. 71. 316. 235. 132. 56. 233. 176. 177. 127. 317. 108. 75. 98. 57. 172. 278.
1308. Putridum frigidum ulcus.
Antiseptica calefacientia. 168. 2. 89. 5. 166. 167. 6. 270. 142. 130. 60. 147. 148.
1309. Putridum sordidum ulcus.
Antiseptica, abstergentia, frigida. 93. 205. 109. 306. 340. 234. 232. 294. 124. 288.
Antiseptica abstergentia, calida. 89. 5. 166. 135. 15. 87. 141. 142. 143. 44. 145. 31. 146. 262. 272.
1313. Malignum ulcus.
Mercurialia. 306. 340. 331. 88. 236. 237. 209. 278.
Decocta sudorifera. 1. 3. 122. 4. 84. 30.
Alvum ducentia. 351. 191. 22. 157. 244.
Lavamentum molle antisepticum. 236. 72. 316. 241. 315. 304. 268.
Absorbentia antiseptica. 306. 236. 61. 130. 237. 27. 175. 177. 281.
Anodyna. 78. 181. 180. 179. 224. 163. 116. 28. 211. 271. 289 276. 275. 273. 274.
1315. Hypersarcoticum ulcus.
Pulveres antiseptici. 130. 267. 265. 266. 281. 359.
Lavamenta antiseptica. 41. 61. 263. 233. 175. 264.
Magis corrosiva. 306. 340. 339. 88. 236. 237. 208. 209. 232. 124. 354. 349. 338. 353. 359.
Styptica. 47. 42. 52. 48. 345.

Fistula.

1324. Consolidantia. 178. 355. 295. 356. 259. 130. 145. 27. 28. 29. 135. 131. 132. 133. 241. 233. 238. 177. 134. 149. 277. 252. 111.
Abstergentia. 89. 139. 358. 87. 236. 142. 237. 145. 90. 115. 326. 209.
Corrodentia. 86. 41. 339. 236. 237. 232. 266. 294. 315. 250. 249. 288.
Corrodentia. 86. 41. 339. 236. 237. 208. 232. 233. 124. 354. 338. 359.
1326. Profundior fistula.
Lavamenta abstergentia. 89. 236. 142. 90. 326. 250. 249.
Turundæ. 149. 367.
1327. Angustior fistula.
Turunda tumens. 366.
1328. Cum ossis carie.
Turundæ. 149. 367.
Pulveres sicci. 130. 266.
1329. Medicamenta interna.
Abstergentia. 2. 136. 3. 120. 122. 108. 335. 30. 85.
Consolidantia. 352. 3. 120. 121. 122. 4. 152. 157. 335. 30. 85.
Purgans mercuriale. 191. 244.

Pruritus.

1333. Ab applicatione.
Antisepticum refrigerans. 61. 27. 72. 376. 28. 233. 304.
1335. A Perspiratione prohibita.
Abstergens. 72. 316. 304.
Diaphoreticum. 1. 2. 4. 224. 192. 193. 157. 84. 248.
1336. Ab acrimonia ad cutim delata.
Ex alvo suppressa.
Purgans. 302. 39. 247. 300. 303. 144.
Ex ulcere suppresso.
Sudoriferum. 1. 2. 122. 4. 305. 192. 163. 193. 157. 84.
In Biliosis.
Purgans refrigerans. 17. 93. 18. 63. 328. 20. 22. 94. 307. 334. 96. 92.
Ab acida acrimonia. 305. 314. 312. 308. 311. 341. 310.
In scabiosis & pertinaci pruritu.
Mer-

Mercurialia . 191. 305. 306. 287. 244. 310.
In debilitatis & fcorbuticis.
Roborantia, diaphoretica, antifcorbutica. 194. 195. 196. 161.
Ab Ichore fluente.
Antifeptica . 67. 267. 314. 71. 28. 29. 241. 315. 289. 57. 26. 211. 265.

Afpredo.

1340. Lotio mollis faponacea . 298. 233.
Linimentum molle. 25. 291. 28. 29. 182. 276. 119. 299.

Callus.

1345. Emollientia . 77. 10. 14. 214. 150. 25. 160. 101. 66. 258. 179. 36. 116. 23. 24. 28. 29. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 119. 117. 251. 273. 299.

Efchara.

1348. Ex Inflammatione.
Suppurantia. 77. 10. 14. 90. 23. 24. 115. 29. 8. 114. 83. 80. 132. 133. 182. 119. 153. 117. 277. 252. 249.
1349. Ex Gelu.
Calefacientia . 89. 5. 166. 81. 145. 90. 146. 131. 280. 118.
1350. Ex debilitate.
Stimulantia & Calefacientia. 89. 5. 166. 9. 6. 141. 142. 143. 130. 210. 146. 131. 133.
Cardiaca interna. 167. 150.
1351. Ex Putredine.
Antifeptica, acida, adftringentia . 135. 87. 113. 292. 249. 127.
Cardiaca, acida, interna. 107. 170. 108. 318. 75.
1354. Corrodens. 86. 339.

Maculæ.

1359. Maculæ fcorbuticæ.
Antifcorbutica interna . 196. 198. 93. 328. 161. 300.
1360. Ephelides.
Antifeptica Abftergentia . 135. 70. 60. 156. 162.
1363. Maculæ rubræ.
Adftringentia acida . 291. 27. 71. 72. 316. 26.
1364. Maculæ Hepaticæ.
Alvum ducens . 18. 20. 247. 300.
Apozemata fudorifera . 3. 84. 157.
Antifepticum abftergens . 135. 291. 27. 239. 321.
1365. Petechiæ.
Antifeptica refrigerantia . 62. 328. 99. 100. 98. 92. 13. 95. 96. 101. 66. 102. 103. 107. 105. 64. 317. 1. 8. 318. 75. 74. 73.
Antifeptica calefacientia . 168. 2. 167. 7. 125. 53.

Vitiligo.

1368. Calefacientia antifcorbutica. 196.
1368. Calefacientia antifcorbutica . 196. 198. 300.
Sudorifera. 2. 3. 157. 84.
Abftergentia calefacientia . 89. 5. 135. 9. 6. 34. 183. 44. 198. 90. 146. 45. 231. 115. 321. 325. 292. 326. 327. 332. 277.
Validiora calefacientia . 282. 44. 123. 323. 324. 325.
Veficatoria. 86. 293. 123.
Mercurialia . 242. 191. 305. 313. 239. 347. 327. 310.
Purgans calefaciens . 242. 191. 329. 302. 39. 243. 244.

Sordes.

1369. Abftergentia. 2. 77. 89. 5. 135. 6. 41. 358. 356. 87. 141. 142. 143. 130. 44. 145. 210. 90. 291. 115. 326. 131. 132. 133. 232. 148. 294. 182. 127. 153. 250. 252. 249. 304. 330. 359.
Corrodentia. 86. 340. 339. 88. 236. 327. 209. 359.

Herpes.

1376. Lene purgans. 247. 341.
Diaphoreticum antacidum. 163. 312. 341.
Alcalia & antacida interna . 20. 161. 163. 312. 94. 334. 341. 310.
Lavamentum aptum. 311. 176. 304.
Linimentum aptum. 314. 346. 308. 28. 29. 26. 294.
Mercurialia leniora interna . 305. 313. 310.
Mercurialia leniora externa . 306. 287. 2. 7. 239.

Impetigo.

1391. Purgantia, refolventia & mercurialia. 242. 191. 39. 300. 243. 244.
Refolventia interna. 312. 313.
Mercurialia interna. 305. 313. 348. 310.
Refolventia fudorifera . 2. 3. 157. 313. 84. 310.
Abftergentia validiora . 89. 135. 282. 287. 308. 146. 45. 321. 343. 347.

347. 323. 324. 325. 292. 326. 327. 148. 332. 331.
Mercurialia externa. 12. 306. 287. 342. 239. 343. 327. 209.
Corrodentia. 86. 340. 339. 123. 209. 349.

Scabies.

1393. Purgans aptum. 242. 63. 195. 300. 243. 244.
Sudoriferum. 1. 2. 3. 84.
Specifica interna. 305. 312. 313. 307. 348. 310.
Specifica externa. 12. 306. 340. 314. 287. 237. 342. 308. 239. 321. 343. 347. 327. 209. 233. 289. 182. 315. 177.
Corrodentia. 339. 209.

Pustulæ.

1396. Exanthemata.
Purgantia antiphlogiſtica. 17. 18. 63. 65. 21. 92. 93. 328. 20. 22. 91. 94. 95. 96.
Diaphoretica. 3. 122. 157. 84.
Lavamentum aptum. 298. 72.
Temperantia. 305. 313. 307. 341.
1397. Rubeola ſeu Gutta roſacea.
Purgans antiphlogiſticum. 17. 93. 18. 63. 20. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia. 70. 41. 61. 72. 26. 232. 240. 175. 176. 315. 177. 274.
Abſorbens. 375.
1398. Phlyctænæ.
Lavamentum antiſepticum. 61. 72. 316. 304.
Medicamenta antiſeptica. 78. 67. 68. 55. 59. 60. 71. 72. 316. 26. 57. 54. 172.
1399. Varus ſeu Jonthus.
Alvum laxantia refrigerantia. 17. 18 93. 63. 65. 19. 328. 20. 21. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia. 41. 61. 291. 72. 26. 240. 315. 177. 274.
Mercurialia leniora. 305. 306. 340. 339. 239. 348.
1400. Sudamina.
Alvum laxantia. 17. 93. 18. 63. 65. 19. 328. 20. 21. 22. 91. 94. 92.
Adſtringentia refrigerantia. 70. 41. 61. 291. 26. 240. 315. 177. 274.
1401. Sirones.
Lixivioſa & antiſeptica. 135. 308. 311. 330.
1402. Hydatides.
Antiſeptica. 26. 241. 261.
Abſorbentia ſicca.

Tuberculum.

1404. Clavus.
Emplaſtrum emolliens. 15. 210. 118.
1410. Verruca.
Corroſivum. 123. 208. 209. 124. 338.
Adſtringentia. 41. 306. 61. 27. 173. 175. 177.
Styptica. 58. 59. 42. 52. 58.
1412. Tuberculum inflammatorium. Phyma.
Suppurantia. 77. 81. 116. 23. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 118.
1413. Phygethlon.
Fortiora ſuppurantia. 80. 77. 14. 15. 280. 16. 118.
Laxantia. 10. 81. 116. 23. 24. 29. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
Reſolventia. 279. 210. 277.
Abſtergentia. 145. 90. 115. 131. 132. 133. 148. 252. 249.
1414. Terminthos.
Laxantia ſuppuratoria. 10. 81. 116. 23. 24. 29. 8. 83. 82. 182. 79. 119. 117. 251.
1415. Furunculus.
Suppurantia. 81. 210. 116. 23. 24. 83. 119. 118.
Digeſtiva. 145. 115. 131. 132. 133. 182. 252.
Alvum laxantia. 17. 93. 63. 65. 328. 21. 22. 91. 92.
1416. Carbunculus.
Maturantia. 80. 77. 10. 14. 81. 210. 24. 118.
Digeſtiva antiſeptica. 89. 135. 145. 90. 115. 131. 132. 133. 252.
Anodyna. 23. 29. 8. 114. 83. 82. 182. 119. 117. 251. 116.

Eryſipelas.

1433. Incraſſantia abſorbentia. 267. 266. 375.
1434. Alvum ducens refrigerans. 17. 93. 18. 63. 65. 328. 20. 22. 91. 76. 95.
1435. Temperans acre, calorem, & tenuitatem. 70. 41. 67. 105. 66. 213. 68. 69. 64. 102. 269. 259. 103. 285. 104. 319. 234. 260. 61. 59. 284. 53. 291. 27. 71. 72. 316. 28.

28. 235. 174. 26. 241. 263. 175. 176. 177. 317. 108. 318. 320. 75. 74. 98. 99. 73. 57. 172.
1436. Perfpirans refrigerans. 168. 107. 109. 163.
1437. Anodynum. 78. 181. 25. 180. 23. 29. 261. 211.
1438. Abftergens antifepticum. 319. 291. 176. 294. 315. 320.
Empneumatofis.
1450. Antifeptica calefacientia. 89. 5. 166. 135. 6. 87. 141. 337. 142. 143. 321. 201. 336. 297. 331. 330.
Antifeptica refrigerantia. 70. 78. 67. 68. 69. 358. 59. 115. 27. 21. 316. 292. 232. 56. 176. 289. 177. 57. 172. 278.
Lupia.
1463. Refolvens linimentum. 12. 296. 44. 287. 308. 131. 332. 11.
Refolvens emplaftrum. 166. 279. 280.
Struma.
1466. Refolventia interna. 196. 203. 189. 333. 302. 313. 335.
Alvum ducens refolvens. 242. 351. 39.
Refolventia calefacientia externa. 34. 14. 15. 12. 257. 279. 45. 16. 11. 336.
Scirrhus.
1479. Refolventia appropriata externa. 33. 15. 279. 280. 16. 11. 336.
Alvum ducentia. 242. 351. 39.
Emendantia interna. 196. 203. 189. 333. 302. 335. 313.
1481. Externa abforbentia, adftringentia antifeptica. 172. 171. 278. 290. 375. 376.
Cancer.
1495. Stypticum. 42. 52. 41. 48. 345.
1496. Palliatio.
Antifeptica abforbentia. 178. 55. 269. 306. 215. 59. 27. 71. 126. 232. 240. 175. 176. 177. 127. 276. 172. 149. 171. 278. 290. 274. 286.
Lavamenta antifeptica. 41. 236. 61. 72. 310. 241. 238. 315. 304. 268.
Apozema antifepticum. 150. 160. 73. 3. 4.
Purgans aptum. 351. 191. 189. 329. 246. 302. 39. 247. 303. 244. 350.
1497. Symptomatum mitigatio.
Stypticum. 41. 42. 52. 48. 345.
Anodyna ftupefacientia externa. 78. 214. 181. 180. 258. 179. 219. 215. 289.
Anodyna ftupefacientia interna. 252. 158. 163.
Folliculofus Tumor.
1507. Linimentum refolvens. 12. 44. 287. 131. 332. 11.
Emplaftrum. 15. 279. 280. 278.
Hernia.
1520. Linimentum molle. 25. 28. 119.
Fotus & Cataplafma humectans laxans. 258. 179. 36. 116. 23. 8. 114. 83. 82. 271. 271 79. 117. 273.
1522. Stypticum. 42. 345.
1526. Emplaftra adftringentia. 295. 126. 171.
Hydrocele.
1536. Difcutientia.
Calefacientia. 32. 33. 206. 34. 207. 204. 183. 270. 337. 200. 253. 60. 146. 201. 46.
Refrigerantia abforbentia. 58. 55. 269. 59. 71.
1539. Caufticum. 86. 338.
Varicocele.
1543. Difcutientia roborantia calefacientia. 206. 207. 270. 337. 200. 253. 60. 201.
Difcutientia refrigentia. 58. 41. 55. 269. 59.
Sarcocele.
1545. Refolventia externa. 15. 12. 279. 280. 16. 11. 336. 278.
Omphalocele.
1548. Linimenta mollia. 25. 28. 119.
Fomenta laxantia. 258. 179. 36. 116. 23. 8. 114. 83. 82. 271. 79. 117. 275.
Emplaftrum tenax. 50. 125.
Fotus adftringens. 58. 270. 59.
Emplaftrum roborans. 191. 126.
Procidentia.
1556. Vaginæ.
Adftringens roborans. 58. 206. 207. 270. 59. 60.
1557. Uteri.
Molle fomentum. 258. 179. 368.
Linimentum. 25. 28. 29.
1558. Ani.
Turunda adftringens. 149. 377. 367.
Clyfma roborans. 355. 356.

F O R-

FORMULÆ
MEDICAMENTORUM
Quæ per Numeros in præcedente Indice citantur.

Form. 1. *Decoctum.*

℞. *Sarsæ parillæ* unc. vi.
Ligni Sassafras.
Rad. Chinæ.
Rasur. C. C. ana unc. ij.
Glycyrrhizæ unc. j.
Coque in aquæ fontanæ Cong. duobus infunde.
Sem. anisi unc. dim.
De eo haustus calidus aliquoties de die bibendus.

Form. 2. *Decoctum.*
℞. *Rad. Imperatoriæ* drach. vi.
Ligni Santal. rubri,
Sassafras ana unc. ij.
Fol. Virgæ aureæ m. ij.
Flor. Centaur. minor. unc. dimid.
Sem. Dauci Cretic. drach. vi.
Coque in aqua ad pint. ij. exhibe colaturam.
Capiat unc. iiij. calide aliquoties de die.

Form. 3. *Decoctum.*
℞. *Fol. Rec. Agrimoniæ, Virgæ aureæ,*
Betonicæ,
Valerianæ Hortens. ana m. j.
Marrub. p. ij.
Rad. V. Aperient. ana unc. i.
Flor. Centaurei minor.
Agrimoniæ.
Hyperici ana m. j.
Aq. pint. v.
Coquatur. Colaturam exhibe.

VEL

℞. *Rad. Bardanæ,*
Chinæ,
Sarsæ parill. ana unc. iij. Cum aq. q. f. coque, dein adde
Ligni Sassafras unc. iij.
Ebulliaut; colaturæ pint. iij. adde
Syrup. e v. Radicibus unc. ij.
Pro potu ordinario calide potari potest.

Form. 4. *Decoctum.*
℞. *Rad. China.*
Sarsæ parill. ana unc. i.
Bardan. unc. ii.
Liquiritiæ unc. dimid.
Aq. com. q. f. Colatur. unc. XL.

VEL

℞. *Rad. Chinæ.*
Bardanæ ana unc. i.
Ligni Sassaf.
Cort. Guajac. ana unc. i. dimid.
Rad. Glycyrrhizæ unc. j.
Aq. com. q. f. coquatur colaturæ unc. L. adde
Sal. Polychresti unc. dimid.
Pro potu ordinario bibi potest calide.

Form. 5. *Fomentum.*
℞. *Fol. Rutæ,*
Absinthii ana unc. iiij.
Scordii unc. v.
Menthæ unc. i.
Cum aquæ, & aceti q. f. coque vase clauso, decocti lib. iiij. admisce
Salis Gemmæ unc. dimid.
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Liquore hoc calefacto, linteis recepto foveatur pars.

Form. 6. *Fotus.*
℞. *Fol. Scordii,*
Artemisiæ,
Salviæ,
Sabinæ,
Nicotianæ,
Rorismarini ana m. dim.
Flor. Meliloti.
Sambuci,
Calendulæ ana unc. i.
Cum aqua coquantur, vel cum aqua,

qua, & aceto ana. Colaturæ lib. iij. adde
Salis Marini,
Ammoniaci ana unc. ij.
Sp. Vini Theriacal. unc. ij.
Foveatur pars aliqua hoc fotu linteis recepto: vel pro lotione adhiberi poteſt.

Form. 7. *Fomentum*.
℞. *Flor. Centaur.* m. dim.
Herb. Scord. m. j.
Abſinth. m. dim.
Flor. Sambuci,
Chamæmeli ana m. j.
Aq. com. q. ſ.
Decoctum pro fotu applicetur.

Form. 8. *Fomentum*.
℞. *Fol. rec. Malvæ* m. ij.
Rutæ m. iiij.
Alliariæ m. j.
Farin. Lini unc. j.
Coque in Aq. com. q. ſ. Colaturæ, lib. iiij. admiſce.
Ol. Althææ unc. i.
Liquore hoc ſpongia, vel linteo, vel veſica, recepto foveatur pars, aut ejus recipiatur vapor.

Form. 9. *Cataplaſma*.
℞. *Fol. rec. Abrotani*,
Abſinthii,
Rutæ,
Scordii,
Alliariæ,
Marrubii albi,
Eupatorii Cannabini,
Nicotianæ ana m. dim.
Flor. Centauri minoris,
Meliloti,
Matricariæ,
Tanaceti ana unc. ii.
Cum aqua quantum ſufficit coq. in Cataplaſma: cui adde
Far. Lini unc. iiii.
Ol. Rutæ unc. ii.
Acet. Theriacalis.
Sp. Vini Theriacalis. ana unc. i.
Sal. Ammoniaci dr. i.
Calefactum applicetur.

Form. 10. *Cataplaſma*.
℞. *Ceparum ſub cineribus coctar.* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Althææ ana m. ii.
Flor. Meliloti unc. ii.
Aq. com. q. ſ.
Coquantur, ſub finem admiſce
Far. Lini q. ſ.
Sp. Vini Theriacalis unc. i.
Ol. Lini unc. dimid.
Calide applicandum.

Form. 11. *Linimentum*.
℞. *Succ. Bryoniæ*,
Cucumeris agreſtis ana unc. ii.
Ol. de Capparibus,
Tamariſci ana unc. iii.
Vini albi unc. i.
Bulliant ad ſucci conſumptionem: adde.
Abſinth. pulv. unc. ii.
Gum. Ammoniaci unc. dimid.
Ceræ unc. i.
Parti affricandum, vel applicandum.

Form. 12. *Linimentum*.
℞. *Ol. Laurini*,
Ung. Populei ana unc. i.
Terebinth. unc. dimid.
Mercurii Vivi drach. ii.
Ol. de Lateribus unc. dimid.
Illinatur parti affectæ.

Form. 13. *Linimentum*.
℞. *Ol. Terebinth.*
Aq. Vitæ Mathiol.
Ragin. Hungar. ana unc. dimid.
Sal. vol. oleoſ. gutt. xxx.
Ol. Lavendulæ gutt. viii.
Illinatur, vel applicetur parti.

Form. 14. *Cataplaſma*.
℞. *Cepæ aſſæ contuſæ* q. v.
Calide applicandæ.

VEL

℞. *Rad. Althææ* unc. iij.
Iridis unc. i.
Fol. Braſſicæ,
Parietariæ,
Malvæ.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana m. i.
Far. Lini unc. ii.
Aq. commun. q. ſ.
Coque: contuſis adde.
Stercoris Caballin. unc. ii.
Axung. Porci.
Ol. Chamæmeli ana unc. i.

Cepar.

Cepar. Coctarum unc. dim.
Calide applicetur.

Form. 15. *Emplastrum.*
℞. *Gum. Galbani*,
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. ii.
Depuratis adde.
Vitell. ovor. n. iiii.
Ceræ citrinæ unc. ii.
Far. rad. Bryoniæ unc. iii.
Ol. infus. Rutæ q. s.
M. F. Emplastrum.
V E L
℞. *Rad. Genistæ.*
Hyperici.
Fol. Cypress.
Scrophulariæ ana drach. v.
Lithargyrii auri unc. i.
Mucilag. fœnugræc. unc. iiii.
Ol. Lilior. albor. unc. v.
Ceræ q. s.
M. F. Emplastrum.
V E L
℞. *Gum. Galbani*,
Opopanacis,
Ammoniaci ana unc. i.
Flor. sulphuris,
Myrrhæ ana unc. dimid.
Camphoræ drac. i.
Ol. Lilior. albor.
Axung. Anatis ana drach. vi.
Ceræ q. s.
M. F. Emplastrum.
Aliquid de eo extendatur supra alutam, & applicetur.

Form. 16. *Cataplasma.*
℞. *Gum. Bdellii*,
Galbani ana unc. i. cum dim.
Ol. Juniperi,
Liliorum ana q. s.
Mollifica in mortario calido, dein adde.
Mucilaginis sem. Fœnugræci,
Lini ana unc. ii.
Caric. pinguium par. ii.
Fiat Cataplasma.
V E L
℞. *Rad. Scrophulariæ majoris* unc. i.
Fol. Cypressi m. ii.
Vini albi q. s.
Contunde in Cataplasma, & tepefactum applica.

Form. 17. *Haustus.*
℞. *Mannæ* unc. ii. cum dimid.
Seri Lactis lib. ii.
Succi Limonum pauxillum.
V E L
℞. *Uvar. Corinthiac.* drach. vi.
Mannæ opt. unc. dimid.
Seri Lactis unc. iii.
Fiat infusio. Colaturæ adde
Salis polychresti drach. dimid.
Sacchari albi drach. i.
Ol. Carvi gutt. iii.
Una, vel duabus vicibus assumi potest.

Form. 18. *Pulvis.*
℞. *Salis Polychresti*,
Tartari Vitriolati ana drach. i.
Purgant. anglican. drach. ii.
Sacchar. albi drach. i. cum dim.
Ol. Melissæ gutt. iiii.
Capiat ter de die drach. dimid. vel scrup.

Form. 19. *Clysma.*
℞. *Fol. Sennæ* unc. dimid.
Aq. q. s.
Decoq. Colaturæ unc. viii. adde
Syrup. Sennæ unc. i.
Nitri drach. ii.
Tepide injiciatur.

Form. 20. *Pulvis.*
℞. *Sal. Tart. Vitriolat.*
Cryftall. Tartari,
Salis Polych. ana drach. dimid.
Capiat dimidiam partem summo mane.

Form. 21. *Clysma.*
℞. *Hord. mundat.*
Rad. Althææ ana unc. i.
Fol. Sennæ unc. dimid.
Aq. com. q. s.
Coq. Colaturæ unc. viii. adde
Nitri drach. ii.
Ol. Lilior. albor. unc. dimid.
Injiciatur tepide.

Form. 22. *Potio.*
℞. *Salis Polychresti* drach. ii.
Seri lactis lib. dimid.
V E L
℞. *Salis Purgant. Anglican.* unc. dim.
Seri lactis lib. i.
Sumatur matutino tempore.

Form.

Form. 23. *Cataplasma.*
℞. *Herb. rec. Atriplicis*
Acetosæ,
Malvæ ana m. i.
Rad. Althææ unc. i.
Cum aquæ pauca quantitate coquantur in Cataplasma, cui adde
Ung. Althææ composit.
Ol. Liliorum ana unc. dimid.
Far. Lini q. s.
Calide applicetur bis de die.

Form. 24. *Cataplasma.*
℞. *Fol. Malvæ*,
Acetosæ ana m. i.
Ficuum pinguium n. vi.
Uvarum passarum, amotis arillis unc. i.
Cum aqua bulliant, pistentur, adde
Fermenti acris unc. i. cum dim.
Axungiæ Porcinæ rec. Insuls. q. s.
Calefactum applica, bis de die.

Form. 25. *Linimentum.*
℞. *Ol. Violac.*
Nimphææ ana unc. i. cum dim.
Butyri Insulsi,
Mucilag. sem. Psylli ana unc. i.
Ol. Rosarum unc. dimid.
Camphoræ drach. i.

V E L.

℞. *Butyr. Rec.*,
Unguent. Populei ana unc. ii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Ol. Lilior. alborum,
Rosarum ana unc. dimid.

V E L

℞. *Ceræ Flavæ* unc. i.
Ol. Nucum,
Althææ, ana unc. ii.

V E L

℞. *Succ. Cortic. Sambuc.*
Ol. Rosarum ana unc. i.
Vitell. Ovorum n. ii.
Ceræ Flavæ unc. i.

V E L.

℞. *Mucil. Gum. Tragacant.* unc. i.
Butyri insulsi unc. dim.
Cum linteis applicari potest, vel parti est inungendum.

Form. 26. *Unguentum.*
℞. *Ol. Jasmini*,
Amygd. dulc.
Sacchari Saturni ana drach. i.

V E L

℞. *Cremor. Lactis*,
Sacchari Saturni ana drach. i.

V E L.

℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

V E L

℞. *Butyri Insulsi* unc. i.
Cretæ Albæ drach. ii.

V E L.

℞. *Ceræ Albæ* unc. dimid.
Ol. Lilior. Albor. unc. ii.
Sacchari Saturni,
Cerussæ ana unc. i.
Minii drach. ii.
Bis de die, vel sæpius inungatur, vel applicetur parti cum linteo raro.

Form. 27. *Unguentum.*
℞. *Lithargyr. Argent.* unc. vi.
Succi Plantag. unc. iii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Aceti unc. i.
M. Terantur in mortario plumbeo.

V E L.

℞. *Bursæ Pastoris* unc. dim.
Rad. Dracunculi,
Antimonii ana drach. vi.
Ol. Lentiscini,
Myrtini ana drach. dim.
Ceræ drach. ii.

V E L.

℞. *Aluminis*
Malicorii ana unc. dimid.
Chalcitis ust. drach. iii.
Calcis Vivæ drach. ii.
Ol. Myrtin. unc. ii.
Ceræ q. s.
Cum plumaceolis, vel linteis applicetur.

Form. 28. *Unguentum.*
℞. *Ol. Amygd. dul.*
Rosarum,
Ceræ Albæ ana unc. i.
Liquefactis adde.
Mucilag. Sem. Cydon. unc. dimid.

V E L.

℞. *Empl. Diachyl. Simpl.* unc. ii.
Ung. Popul.
Ol. Althææ ana unc. iii.
Mucag. Sem. Cydonior. unc. iiii.
Vitell. Ovor. n. ii.
Aliquid de eo applicetur cum plumaceolis.

Form.

Form. 29. *Unguentum*.
℞ *Butyri rec. insulf.* unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Amygd. dulc. ana unc. dimid.
Axungiæ rec. lotæ unc. i.
Farin. hord. unc. i. cum dimid.
Mucilag. Sem. Cydon. unc. i.
Ceræ Albæ q. s.
Affricetur cuti.

Form. 30. *Apozema*.
℞. *Ligni Santal. Alb.*
Citrini,
Sassafras ana unc. dimid.
Fol. Rutæ.
Agrimoniæ ana m. i.
Flor. Stoechad. Arab.
Lavendulæ ana drach. ii.
Rad. Fœniculi,
Petroselini,
Rusci ana unc. i.
Aq. com. q. s.
Coquatur vase clauso 1. *quad.* horæ: Colatur lib. iiii. serva. Capiat uncias iv. quater de die.

Form. 31. *Fomentum*.
℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scord. ana m. ii.
Flor. Centaur. minor.,
Sambuci,
Rosarum ana unc. iii.
Cum aqua decoque : unc. xxx. Colaturæ adde *Sp. Vini* unc. v.
Sapon. Veneti drach. ii.
Aliquid de eo tepefactum cum linteis applicetur bis, aut ter de die: potest etiam pro lavamento servire.

Form. 32. *Fotus*.
℞. *Lixivii* lib. ii. coquantur in eo.
Rad. Ebuli,
Enulæ campanæ ana unc. i.
Fol. Rorismarini,
Majoranæ,
Thymi.
Lauri.
Origani ana m. i.
Salis Marin.
Aluminis ana drach. i.
M. fiat Fotus calide applicandus.

Form. 33. *Cataplasma*.
℞. *Farin. Fabarum* lib. dimid.
Decoquatur cum vino generoso ad pultis consistentiam, dein adde *Oxymel. Simpl.* unc. iii. & applicetur calide.
Resolvens, Discutiens.

Form. 34. *Fotus*.
℞. *Sal. Ammoniaci* drach. i.
Saponis Veneti drach. ii.
Sp. Vini Camphorat. unc. i.
An. Fæniculi unc. vi.
Applicetur cum linteis duplicatis.

Form. 35. *Linimentum*.
℞. *Pulv. Absinth.*
Chamæmel.
Meliloti ana unc. ii.
Butyri Insulsi,
Ol. Camæmel. ana unc. iiii.
Ceræ unc. i.
V E L
℞. *Mellis* lib. dimid.
Salis unc. dimid.
Pulv. Origani unc. iii.
Illiniatur parti affectæ.

Form. 36. *Fomentum*.
℞. *Intestin. Animal. pur.* q. s.
Coq. in aq. comm. q. s. cum
Flor. Chamæmel.
Lavendulæ,
Centaur. ana m. dimid. sem.
Fol. Mentæ m. i.
Liquor. sit pro fomento.
V E L
Lac tepidum applicatum.

Form. 37. *Haustus*.
℞. *Scammonei pur. gr.* xiv.
Sp. Reg. Hungar. drach. ii.
Terantur in mortario vitreo, liquor a fæce depurato admisce
Syrup. Rosarum Solut. cum Sennæ drach. vi.
M. Divide in duas partes: una pars exhibeatur; si post duas, vel tres horas non ducit alvum, exhibeatur altera.

Form. 38. *Haustus*.
℞. *Rad. Jalappæ* drach. i.
Sacchari puri drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.
Fiat emulsio aquam sensim affundendo,

do, colaturæ adde
Syrup. Cichorei cum Rheo unc. dim.
M. F. Hauſtus, uſus ut prioris.

Form. 39. *Pilulæ*.
℞. *Extract. Catolici* gr. xii.
Reſinæ Jalappæ gr. v.
Mercur. dulc. gr. vi.
Ol. aniſi gutt. i.
M. F. Pill. num. vii. pro doſi.

Form. 40. *Pulvis*.
℞. *Rad. jalappæ* gr. xv.
Cryſtall. Tartari gr. x.
M. Pro doſi.
V E L
℞. *Gum. Guttæ* gr. x.
Cremor. Tartari gr. xv.
M. pro doſi ad purgandum.

Form. 41. *Lavamenta*.
℞. *Aluminis rupei* drach. i.
Aquæ Plantag. unc. i.
V E L
℞. *Sacchar. Saturni* drach. i.
Aq. Roſarum unc. i.
V E L
℞. *Liquoris Saturni* q. p.
V E L
℞. *Vitriol. commun.* drach. vi.
Aq. Roſarum drach. vi.
Bis, aut ter de die pars abluenda, vel cum turunda indenda.

Form. 42. *Lavamentum*.
℞. *Limatur. Chalybis*,
Ol. Vitriol. ana unc. ii.
Confundantur, ceſſata effervefcentia adde.
Lap. Hematit.
Virid. æris ana unc. i.
Alum. crudi unc. dimid.
Aq. com. Pint. dimid.
Plumaceolis receptus liquor applicetur.

Form. 43. *Linimentum*.
℞. *Ung. Martiati*,
Ol. Terræ,
Chamæmeli,
Hyperici,
Laurini,
Caſtorei,
Juniperi ana unc. dimid.
Sp. Cochleariæ.
Aq. Vitæ Matiol. ana drach. iii.
Sal. Ammoniaci,
Aluminis plumoſi ana drach. i.
V E L
℞ *Succi Scillæ* unc. iii.
Cucumer. Sylv.
Rutæ ana unc. i.
Euphorbii,
Caſtorei,
Sagapeni,
Ammoniaci,
Bdellii ana unc. i. cum dim.
Myrræ,
Thuris,
Pyrethri,
Nitri ana drach. i.
Ol. Sambuc.
Terebinth.
De Euphorbio ana unc. dim.
Ceræ q. ſ.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 44. *Unguentum*.
℞. *Fol. Rec. Abrotani*,
Abſinthii,
Rutæ,
Scordii,
Taraxaci ana m. i.
Colocynth. unc. dimid.
Ol. Abſinthii lib. ii. cum dimid.
Coq. ad humiditatis conſumptionem, admiſce
Fellis Tauri inſpiſſati unc. dimid.
Pulv. Aloes drach. vi.
Euphorbii drach. ii.
Myrrhæ drach. ii. cum dim.
Sal. Ammoniac. drach. iii.
Ceræ citrinæ q. ſ.
M. F. Unguentum ventri, vel & aliis partibus, illiniendum.

Form. 45. *Fomentum*
℞. *Rad. Bryoniæ albæ* unc. ii.
Ariſtoloc. rotund. unc. i.
Fol. rutæ rec.
Sabinæ ana m. i.
Flor. Tanaceti,
Chamæmeli.
Matricariæ ana unc. i.
Cepar. rec. unc. vi.
Aquæ q. ſ.
Ebulliant vaſe clauſo colaturæ adde
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Sal. Ammoniac. unc. i.

M. Ca-

M. Calefacto hoc liquore foveatur pars.

Form. 46. *Fomentum.*
℞. *Herb. Bethonicæ*,
Salviæ,
Majoranæ,
Scordii,
Absinthii ana m. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Lavendulæ,
Sambuci ana m. i.
Sp. Vini lib. iii.
Macerentur pro fotu, qui calefactus applicandus.

Form. 47. *Turundæ.*
Ex Medulla Limonum,
Alumine,
Tela Aranearum,
Crepito Lupi,
Linteo Combusto,
Spongia, *liquore* (41) *turgida*.
Ex his parentur turundæ, vel plumaceolæ debitæ magnitudinis, & applicentur; vel *Vitriolum* ruditer comminutum, linteo raro in formam noduli ligatum, albumine ovi oblinitum, applicetur.

Form. 48. *Pulvis.*
℞. *Sanguin. Dracon.* drach. i.
Sarcocoll. drach. ii.
Lapid. Hæmatitid. drach. dimid.
Bol. armen. unc. i.
M.

V E L

℞. *Farinæ volatilis coll.* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. dimid.
M. exacte.
Inspergatur pulvis, vel cum plumaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form. 49. *Mixtura.*
℞. *Aq. Cinamomi* unc. i.
Spermatis Ranarum unc. iii.
Diascord. drach. i.
Corall. rubr. drach. dimid.
Laud. Liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi drach. vi.
M. Capiat omni hora cochlear. i.

Form. 50. *Emplastrum.*
℞. *Thuris* unc. i.
Aloes drach. dimid.
Pili Leporini,
Albi ovi ana q. s.
M. supra linteum vel alutam. extensum applicetur.

Form. 51. *Emplastrum.*
℞. *Thuris*,
Boli Armen. ana drach. ii.
Sanguinis Dracon.
Mastiches ana dr. i. cum dim.
Album. ovorum q. s.
M. supra linteum, vel alutam extensum applicetur.

Form. 52. *Pulvis.*
℞. *Farinæ volatilis collectæ* unc. iiii.
Colcothar. Vitriol. unc. ii.
Gypsi,
Boli vulgar. ana drach. i.
Colophoniæ pulverisat. unc. ii.
M. Parti sanguinem fundenti inspergatur, vel cum plumaceolis albumine ovi madidis applicetur.

Form. 53. *Mixtura.*
℞. *Aq. Plantagin.* unc. iii.
Cynnamomi unc. dimid.
Acet. destillat. unc. dimid.
Corall. rubr. drach. dimid.
Sang. Draconis scrup. dimid.
Laud. Opiat. gutt. ii.
Syrup. Myrtin. unc. i.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 54. *Epithema.*
℞. *Aq. Sperm. Ranar.*
Papav. rhœad. ana unc. iiii.
Acet. Rosarum unc. i.
Boli com. pulv. scrup. iiii.
Opii aceto solut. scrup. i.
M.

V E L

℞. *Aq. Sperm. Ranar.* lib. i.
Sacchar. Saturn. unc. ii.
Camph. scrup. i.
M. Applicetur cum linteis duplicatis tepide, vel frigide.

℞. Form. 55. *Cataplasma.*
Far. Hordei unc. iiii.
Boli armen. alb. unc. ii.
Pulv. Gallar. virid.
Nuc. Cypressi,
Cort. Granat. ana drach. i. cum dimid.

Camphoræ drach. i.
Oxymelis q. ſ.
M. Frigide, vel tepide applicetur.

Form. 56. *Cataplaſma*.
℞. *Albuminis ovi* n. i.
Albuminis fruſtulum.
Agitentur ſupra orbem vitreatum donec maſſa ſit inſpiſſata, & ita applicanda linteo incluſa

V E L

℞. *Boli armen.*
Sanguinis Dracon.
Flor. Balauſtiorum,
Myrtillor. ana dr. i. cum dim.
Succi Acaciæ.
Hypociſtid. ana drach. i.
Thuris,
Maſtich. ana ſcrup. ii.
Flor. Roſarum rubrarum p. i.
Pulveriſata albumine ovi cum pauco aceti recipiantur, & fiat Cataplaſma, quod tepide, vel frigide applicari poteſt.

Form. 57. *Cataplaſma*.
℞. *Argillæ uſtæ, ex furno piſtorio* m. ii.
Aceti Acerrimi q. ſ.
Redigantur in Cataplaſma, parti applicandum.

Form. 58. *Fotus*.
℞. *Corticis Granatorum* unc. dimid.
Rad. Tormentillæ unc. i.
Flor. Roſar. rubr.
Balauſtior. ana m. i.
Aquæ ferratæ lib. iii.
Coq. ad conſumptionem lib. i. Colaturam exhibe. Quæ cum linteis duplicatis applicanda.

Form. 59. *Fotus*.
℞. *Flor. roſar. rubr.* m. i. cum dim.
Balauſtiorum drach. ii.
Aluminis drach. iii.
Nuc. Gall.
Cypreſs. ana n. ii.
Cort. Granator. drach. ii.
Aq. communis q. ſ.
Coquatur. Expreſſum liquorem applica.

Form. 60. *Fotus*.
℞. *Rad. Tormentillæ* unc. i.
Flor. Roſarum rubrar.
Balauſtiorum ana m. dim.
Vini rubri Pint. dimid.
Infundantur. Colaturam exhibe, ut cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 61. *Lavamentum*.
℞. *Aq. Roſarum* unc. ii.
Liquor Saturni unc. dim.
M.

V E L

℞. *Aq. Roſarum*,
Plantaginis,
Sambuc. ana unc. iiii.
Sal. Saturni,
Prunellæ ana ſcrup. i.
Camphoræ drach. dimid.
Lap. Calaminar. drach. i.
M. Pars ſæpe de die abluatur.

Form. 62. *Decoctum*.
℞. *Fol. Scordii*,
Alliariæ,
Marrub. alb. ana unc. ii.
Aq. com. q. ſ.
Coque: Colaturæ pint. ii. adde
Oxymel. ſcillit. unc. viii.
Nitri unc. ii.
Acet. Theriacal. unc. i.
M. Capiat uncias ii. omni hora calide.

Form. 63. *Decoctum*.
℞. *Tamarind.* unc. i.
Prunor. acido-dulc. unc. iii.
Uvar. paſſar. ſine gigart. unc. ii.
Corinthiac. unc. ii.
Flo. Toraxac.
Cichorei ſylv. ana unc. i.
Rad. Scorzoneræ unc. iiii.
Cum aq. decoct. ſpatio 1. *quad.* horæ. Colaturæ pint. ii. adde
Salis Polychreſt. unc. i.
Syrup. Cichor. cum Rheo unc. i. cum dimid.
M. Bibat omni hora uncias duas, donec alvus laxetur.

Form. 64. *Potio*.
℞. *Aquæ Fumariæ*,
Cichorei,
Acetoſæ,
Nimphææ ana unc. ii.
Cremoris Tartari,
Salis Polychreſti ana dr. i.

Rob. *Ribesiorum*,
Mororum ana unc. i.
M. Aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 65. *Clysma*,
℞. *Seri lactis*,
Lactis Ebutyrati ana unc. iiii.
Sal. Prunellæ,
Polychresti ana dr. ii.
Pulp. Tamarind. unc. ii.
Olei liliorum alborum unc. i.
M. F. Clysma tepide injiciendum.

Form. 66. *Emulsio*.
℞. *Sem. 4. frigid. major.* ana drach. i. cum dimid.
Papav. alb. drach. ii.
Aquæ Hord. lib. dimid. fiat emulsio; adde
Aquæ Lactucæ,
Nymphææ ana unc. ii.
Rosarum unc. i.
Syrup. Violarum unc. ii.
M. aliquoties de die capiat uncias duas.

Form. 67. *Epithema*.
℞. *Ol. Rosarum* unc. iiii.
Acet. Rosarum unc. i.
Aq. Rosarum,
Plantag. ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Succi Lactucæ*,
Portulacæ;
Solani,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Ol. Rosarum unc. iii.
Acet. Rosarum unc. dim.
M. applicetur frigide, vel tepide.

Form. 68. *Epithema*.
℞. *Aq. Rosarum*,
Boraginis,
Buglossæ,
Acetosæ,
Lactucæ,
Plantaginis,
Portulacæ ana unc. ii.
Aceti Vini unc. iii.
M. Tepide, frigide vel calide pro morbi exigentia applicandum.

Form. 69. *Cataplasma*.
℞. *Lentis palustris* unc. vi.
Fol. rec. Nymph. unc. v.
Althææ unc. vi.
Papav. hort. unc. viii.
Flor. Meliloti,
Sambuci ana unc. vi.
Cum aqua coquantur, sub finem adde
Nid. Hirundinum. n. ii.
Far. sem. Lini q. s.
Ol. Lilior. alborum unc. ii.
M. E Cataplasma callide applicandum.

Form. 70. *Fotus*.
℞. *Lactis ebutyrat.* q. v.

V E L

℞. *Flor. Sambuci*,
Meliloti,
Althææ ana unc. i.
Cum aq. coquantur pint. i. cum dim. admisce
Sp. Vini Theriacal. unc. ii.
Aceti Sambuci unc. i.
Sal. marini drach. i.
M.

V E L

℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana m. i.
Hærb. papav. hort.
Lentis palustr.
Plantaginis,
Nymphææ ana m. ii.
Coq. in aquæ com. q. s. colaturæ unc. xx. adde
Aceti Rosarum unc. ii.
Nitri drach. ii.
M. Applicetur tepidus liquor linteis duplicatis. Potest etiam pro lotione adhiberi.

Form. 71. *Epithema*.
℞. *Panis Siliginei*,
Lactis ana q. v.
Conterantur. Adde
Terræ Cimoliæ, *pulv.* q. s.
M.

V E L

℞. *Plantaginis*,
Rosæ rubræ,
Solani,
Caudæ Equinæ, ana m. i.
Coquantur in aqua; adde
Farinæ Hordei,
Lentum ana unc. iiii.

 M. Te-

M. Tepide, vel frigide cum linteis applicetur.

Form. 72. *Fotus*.
℞. *Succi Plantaginis*,
Solani ana unc. vi.
Acet. Rosac. unc. ii.
M.

V E L

℞. *Corticis Tiliæ m.* ii.
Aq. Rosarum unc. viii.
Conquassentur donec aqua crassitudinem acquirat.
Potest pro fotu, vel lavamento adhiberi.

Form. 73. *Julapium*.
℞. *Aq. Lactucæ*,
Boraginis ana unc. iii.
Aceti Rosarum unc. i. cum dimid.
Syrup. Papav. rhoead. unc. i.
Spirit. Sulph. p. c. scrup. i.
M. Bibat uncias duas ter de die.

Form. 74. *Julapium*.
℞. *Aq. Cichorii* unc. x.
Graminis,
Acetosæ ana unc. iii.
Boraginis,
Rosarum ana unc. i. cum dim.
Syrup. Capill. veneris unc. iii.
Cremor. Tartar. drach. ii.
Sp. Salis scrup. dimid.
M. Bibat unc. ii. ter de die.

Form. 75. *Julepus*.
℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Rosarum,
Succi Limonum ana unc. iiii.
Sacc. albi q. s. ad saporem.
M.

V E L

℞. *Succi Pomorum redolent.* unc. iiii.
Limonum unc. iii.
Aquæ rosarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aq. Endiviæ*,
Acetosæ,
Cichorei ana unc. iii.
Syrup. Limonum,
Granatorum ana unc. i.
M. Bibat uncias duas ter quaterve de die.

Form. 76. *Potio*.
℞. *Seri Lactis* lib. i.
Syrup. Acetosæ unc. iii.
M.

V E L

℞. *Seri Lactis lib.* ii.
Succi Limon. unc. ii.
Pomor. redolent. unc. iii.
Ad ignem clarificentur. Adde
Sacchari q. s.
M.

V E L

℞. *Rad. Chinæ* unc. i.
Aq. fontis lib. vi.
Succi Limon. unc. iii.
Concoquantur simul. Colaturam exhibe.
De ea bibat omni mane largam copiam.

Form. 77. *Cataplasma*.
℞. *Fol. rec. Acetos.* m. iii.
Butyri insulsi unc. i.
Ad ignem leniter decoctis adde
Fermenti Panis unc. ii.
Gum. Sagapeni unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
M.

V E L

℞. *Mellis ad spissitudinem cocti* unc. iii.
Ceparum assatarum unc. ii.
Ficuum Pinguium unc. iii.
Cum pauca aqua decoctis in Cataplasma adde
Farin. lini unc. i. cum dimid.
Ol. Lini unc. ii.
M. Applicetur calide.

Form. 78. *Fomentum*.
℞. *Flor. Sambuci*.
Hyoscyami,
Meliloti,
Papav. errat. ana p. i.
Aq. com. Pint. dimid.
Coque vase clauso, colaturæ adde
Aceti Sambuci,
Rosacei ana unc. ii.
Sp. Vini Rectificati unc. dimid.
M. Linteis recepto liquore foveatur pars.

Form.

Form. 79. *Cataplasma* .
℞. *Herb. Parietariæ*,
Malvæ,
Althææ,
Phellandrii ana m. i.
Coq. in s. q. aq. com. in Cataplasma ; adde
Far. Lini,
Fœnugræci ana unc. i.
Ol. lilior. albor. unc. i. cum dim.
M.

V E L

℞. *Rad. Lilior. alb.* unc. ii.
Herb. Artemisiæ,
Althææ,
Malvæ ana m. i.
Flor. Meliloti,
Sambuc. ana m. dimid.
Far. lini,
Butyri insulsi ana unc. ii.
Coq. cum *aqua* in Cataplasma.

V E L

℞. *Rad. Lilior. alb.*
Althææ ana unc. i.
Herb. Malvæ,
Althææ,
Artemisiæ,
Branc. ursinæ ana m. i.
Ficuum n. viii.
Passul. mund. unc. i.
Cepæ, *sub cineribus coct.* n. iii.
Far. Lini unc. iii.
Axung. Porci.
Ol. Lilior. albor. ana unc. ii.
Cum aqua coq. in Cataplasma, & applicetur calide.

Form. 80. *Cataplasma*.
℞. *Fermenti Panis acris* unc. ii.
Sapon. Veneti rasi drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Ol. infus. Chamæmeli drach. ii.
M.

V E L

℞. *Gum. Galbani*,
Ammoniaci ana unc. i.
Mellis communis unc. ii.
M. Applicetur tepide.

Form. 81. *Cataplasma*.
℞. *Flor. Meliloti*,
Sambuc. ana unc. ii.
Croci drach. dimid.
Gummi Galbani unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Ol. Chamæmel. unc. i.
Farin. Orob. q. s.
M. Applicetur tepide.

Form. 82. *Cataplasma*.
℞. *Medullæ Panis albissimi*,
Lactis dulc. ana *q. s.* Adde
Ung. Populei $\frac{1}{12}$ partem.
Fiat Cataplasma.

V E L

℞. *Panis*, & *Butyri* q. v.
Masticetur applica.

V E L

℞. *Mellis communis*,
Farinæ Hordei,
Butyri ana q. v.
Mista applica.

Form. 83. *Unguentum*.
℞. *Butyri insuls.* unc. iii.
Ung. Basilic. unc. iii. unc. i. cum dim.
Ol. Lilior. albor.
Amigd. dulc. ana unc. i. cum dimidio.
Vitell. ovi n. i.
M.
Valet quoq.
Ung. Basilicum,
Althææ,
Aureum,
Cum plumaceolis applicatum.

Form. 84. *Decoctum*.
℞. *Ras. Ligni Sancti*,
Sassaf. ana unc. i.
Rad. Sarsæ parill.
Chinæ ana unc. iii.
Bardanæ unc. iiii.
Cort. Tamarisci unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ unc. dimid.
Aq. com. q. s.
Infundatur, & coquatur ; colaturæ unc. xxxx. adde
Aquæ Theriacal. unc. ii.
Tinct. Sal. Tartari drach. vi.
M. Bibat quater de die calide uncias quatuor.

Form. 85. *Decoctum*.
℞. *Ligni trium Santal.* ana unc. i.
Rad. Carlinæ unc. dim.

Pe-

Petroselini,
Fœniculi ana unc. iii.
Ligni Sassaf. ana unc. ii.
Fol. Betonicæ,
Rutæ,
Scabiosæ,
Tussilaginis ana m. i.
Aq. com. q. s.
Coq. semihoram. Colaturæ lib. v. exhibe.
Capiat uncias tres calide ter de die.

Form. 86. *Epithema*.
R. *Sapon. nigri*,
Caricarum ana q. s.
M.

V E L

℞. *Saponis nigri* unc. i.
Calcis vivæ unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Elaterii*,
Far. Hordei ana dr. ii.
Olei Olivarum,
Album Ovi ana q. s.
M.

V E L

℞. Lixivii smegmatoriorum ex *Sale Cinerum Clavellatorum*, & *Calce viva* q. v. inspissetur vase ferreo, vel vitreo ad siccitatem salis; de eo aliquid applicetur parti inurendæ, circumque emplastro tenaci munitæ.

Form. 87. *Unguentum*.
℞. *Farinæ Ervi*,
Rad. Aristoloch. rotund.
Irid. Florent.
Angelicæ ana unc. dim.
Theriacæ drach. ii.
Mellis Rosat. q. s.
M.

V E L

℞. *Rad. Aristoloch.*
Irid. ana drach. vi.
Myrrhæ,
Aloes ana drach. i. cum dim.
Cort. Pini,
Scoriæ Æris ana drach. i.
Lumbric. terrest. drach. ii.
Mellis. q. s.
M. Aliquid de eo cum plumaceolis applicetur.

Form. 88. *Unguentum*.
℞. *Ung. Basilic.* unc. i.
Mercur. præcipit. rubr. drach. i.
M.

V E L

℞. *Unguent. alb. Camphorat. Aurei* ana unc. dim.
Mercur. præcipit. albi drach. i.
M. Aliquid de eo cum plumaceolis applicetur: potest augendo, vel minuendo Mercurium medicamentum fieri acrius, & mitius.

Form. 89. *Lavamentum*.
℞. *Mell. Rosarum* unc. ii.
Elix. proprietat. Paracels. unc. dimid.
Lixivii barbi-tonsorum unc. viii.
M.

V E L

℞. *Rad. Aristolochiæ rotund.* ii.
Fol. siccat. Scordii,
Bacc. Juniperi ana unc. i.
Cum Spiritu vini debili coctis in phiala alta spatio horæ admisce
Saponis Veneti drach. i.
M. Pars eo bis de die ablui potest vel applicari potest cum plumaceolis.

Form. 90. *Lavamentum*.
℞. *Terebinth. nativ.* drach. ii.
Vitell. ovi. unc. i.
Subactis admisce.
Mell. comm. unc. ii.
Sp. Vini unc. dim.
Aq. comm. unc. viii.
M.

V E L

℞. *Balsami Arcæi*,
Vitell. ovi unc. i.
Sp. Vini unc. viii.
M. Tepefactum injice, vel eo ablue.

Form. 91. *Julepus*.
℞. *Hord. mundati*,
Tamarind. ana unc. ii.
Crystall. Tartari drach. vi.
Cum aq. decoct. Colaturæ lib. ii. adde
Rob. Sambuci unc. ii.
M. Bibat uncias duas, bis aut ter de die, donec alvus laxetur.

Form. 92. *Bolus*.
℞. *Pulpæ Cassiæ rec.* unc. i.

Ta-

Tamarind. unc. dimid.
Sal. Polychresti ſcrup. i.
M. Aſſumatur matutino tempore cum aliquo liquore.

Form. 93. *Potio*.
℞. *Succi rec. expressi Fumariæ*,
Cichorei,
Taraxaci,
Acetoſæ ana lib. i.
Cremor. Tartari lib. dim.
Leni igne decoque ad dimidium, dein depurati decocti uncias x. admiſce.
Rob. Sambuci unc. x.
Capiat ſemiunciam omni bihorio.

Form. 94. *Pulvis*.
℞. *Sal. Polychresti* unc. dimid.
Cryſtall. Tartar. drach. v.
Tartar. Vitriolat. drach. dimid.
M. F. pulv. n. xvi.
V E L
℞. *Sal. Purg. Angl.*
Cremoris Tartari,
Sacchari albi ana drach. i.
Ol. cort. Citri gutt. iiii.
Ocul. cancri. ſcrup. ii.
M. F. *Pulv.* n. x.
Omni mane ſumantur duo, vel tres.

Form. 95. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. i.
Cremor. Tartari drach. ii.
Spiritus Salis ſcrup. i.
M. Capiat ter de die ad nucis moſchatæ magnitudinem.

Form. 96. *Electuarium*.
℞. *Conſ. Cichorei* unc. ii.
Spec. Diatrion. Santal.
Cremor. Tartari ana ſcrup. ii.
Tartari Vitriol. ſcrup. dimid.
Syrup. Acetoſ. Citri q. ſ.
M. Capiat ter de die drach. ii.

Form. 97. *Hauſtus*.
℞. *Sal. Prunell.* drach. dimid.
Ap. Cichorei unc. ii.
Syrup. Papav. unc. dimid.
M.
V E L
℞. *Lap. Prunell.* drach. dim.
Aq. Borrag.
Roſarum ana unc. i.
Syrup. Limon. drach. i.
M. Sumatur unica vice matutino tempore.

Form. 98. *Bolus*.
℞. *Conſerv. Roſarum*.
Violarum ana drach. ii.
Sal. Prunellæ ſcrup. i.
M.
V E L
℞. *Conſ. Roſarum* drach. ii.
Sp. Vitriol. q. ſ. ad gratiam.
M. Capiat matutino tempore.

Form. 99. *Apozema*.
℞. *Rad. Borrhaginis*.
Bugloſſæ ana unc. i.
Fol. Lactucæ,
Portulacæ,
Viol. ana m. i.
Flor. Nymph. m. dimid.
Sem. quatuor frig. major. ana dr. ii.
Coque in ſ. q. aq. ſimpl. Colaturæ lib. dimid.
Syrup. Portulacæ drach. ii.
Acetoſ. ſimpl. unc. ii.
Spirit. Vitriol. ſcrup. i.
M. bibat tepide uncias tres, ter, quaterve de die.

Form. 100. *Decoctum*.
℞. *Sem. Papav. alb. contuſ.* unc. i.
Avenæ drach. vi.
Cicer. rubr. contuſ. unc. i. c. dim.
Flor. Borrag.
Althææ ana drach. vi.
Rad. Scorzoneræ unc. ii.
Glycirrhizæ drach. ii.
Fol. Malvæ,
Parietariæ ana m. dimid.
Aq. com. q. ſ.
Coq. Colaturæ Pint. ii. adde
Rob. Sambuci,
Ribeſior. ana unc. i.
M. Capiat uncias duas quater de die.

Form. 101. *Emulſio*.
℞. *Sem. quatuor frigid. major.*
minor. ana unc. *dimid.*
Papav. albi unc. ii.
Aq. hordei q. ſ.
Fiat emulſio; Colaturæ unc. iiii. admiſce.
Syrup. Capill. Veneris unc. i.

Ni-

Nitri puri drach. i. cum dimid.
M. Sæpius de die bibat unciam unam.

Form. 102. *Mixtura*.
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Sp. Nitri dulc. gutt. xx.
Sal. Prunellæ ſcrup. ii.
Laud. liquid. gutt. xxv.
Syrup. Limon. drach. vi.
M. Capiat omni hora Cochlear unum.

Form. 103. *Mixtura*.
℞. *Aq. Meliſſæ* unc. iiii.
Cinamomi unc. dimid.
Salis Polychreſti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sp. Nitri dulcis gutt. xv.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 104. *Mixtura*.
℞. *Aq. Roſarum*,
Plantag. ana unc. ii. cum dim.
Suc. Taraxac.
Aceti vini,
Syrup. Papav. ana unc. i.
Ocul. Cancri ſcrup. ii.
M. Capiat omni hora cochlear unum.

Form. 105. *Julapium*.
℞. *Aq. Lactucæ*,
Portulacæ,
Papav. rhœad. ana unc. iii.
Syrup. Violarum unc. ii.
Salis Prunell. drach. iii.
M. Omni hora uncia una, vel duo potandæ.

Form. 106. *Potio*.
℞. *Aquæ puræ* unc. viii.
Mell. unc. ii.
Aceti unc. i.
Coq. donec non amplius ſpumeſcat.
Capiat bis, aut ter de die unciam unam.

Form. 107. *Julapium*.
℞. *Succi cypreſſi Citri* unc. ii.
Aurantiorum unc. i.
Syrup. Mororum unc. ii.
Aq. deſtill. Citri unc. iiii.
Meliſſæ.
Cynnamomi ana unc. i.
Vini Rhenani unc. iiii.
M. Sumantur omni hora uncia una.

Form. 108. *Julapum*.
℞. *Aquæ fontis* lib. i.
Roſarum,
Succi Limonum,
Sacchari albi ana unc. iiii.
Coquantur igne, donec liquor deſpumatus ſit.
Sumantur unciæ duæ, vel tres aliquoties de die.

Form. 109. *Potio*.
℞. *Oxymel. ſimpl.* unc. viii.
Syrup. e 5. *Rad. aperient.* unc. ii.
Nitri puri drach. i.
Decoct. Heder. Terreſt. unc. ii.
M. capiat unciam unam quater de die.

Form. 110. *Potio*.
℞. *Acet. Scill.* drach. vi.
Oximell. Scill. unc. iii.
Sal. Polychreſti unc. i.
Aq. Decoct. Hordei unc. viii.
Hyſſopi unc. iiii.
M. Aliquoties de die capiat unciam unam, vel duas, calide.

Form. 111. *Unguentum*.
℞. *Sacchari Saturni*,
Lithargirii auri,
Lap. Calaminaris ana drach. i.
Rad. Tormentillæ.
Biſtortæ,
Ariſtolochiæ,
Sanguinis Dracon.
Tutiæ præpar.
Cornu Cervi uſti ana drach. dim.
Ung. Diaphompholyg. unc. i.
Ol. Trifol. odorat. q. ſ.
M. Parti vel affricari, vel applicari poteſt.

Form. 112. *Cataplaſma*.
℞. *Nidi Hirundinis*,
Albi Græci ana unc. iii.
Sem. Althææ,
Pſylli ana unc. dimid.
Caricarum pinguium paria v.
Ceparum num. iii.
Aq. com. q. ſ.
Coquantur in formam Cataplaſmatis. adde.
Ol. Liliorum alborum. unc. iv.
M. Applicetur calide.

Form. 113. *Fomentum*.
℞. *Acet. Sambuc.* unc. ii.
Aq. Flor. Sambuc. unc. x.
Sal. Ammoniac. drach. ii.
Vini albi Gallici unc. vi.
M.

V E L

℞. *Sal. Ammoniaci*,
Nitri ana drach. i.
Aq. Rosarum,
Sambuci,
Aceti Rosarum,
Vini albi ana unc. v.
M. Foveatur, vel abluatur pars hoc liquore.

Form. 114. *Cataplasma*.
℞. *Fol. Scordii* m. ii.
Malvæ m. i.
Flor. Lavendulæ,
Althææ ana unc. i.
Aq. com. q. f. coq. in Cataplasmate adde
Far. Lini unc. iii.
Ol. Lini unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
M. Applicetur calide.

Form. 115. *Unguentum*.
℞. *Mellis communis* unc. ii.
Succi Apii unc. iv.
Coquatur ad Syrupi crassioris consistentiam, adde
Farin. Hordei q. f.
Fiat unguentum plumaceolis applicandum.

Form. 116. *Cataplasma*.
℞. *Brassicę cum aqua coctæ* lib. i.
Mellis unc. iii.
M.

V E L

℞. *Acetos. Rec.* m. iii.
Coq. cum aqua communi in formam Cataplasmatis, adde
Gum. Galbani Vitell. ovi solut. unc. dimid.
Butyri insulsi unc. i.
Farinę Lini q. f.
M.

V E L

℞. *Fol. Hyosciami* m. iii.
Mellis lib. dimid.
Ol. Lilior. albor. unc. iv.
Aq. com. q. f.
Coq. in formam Cataplasmatis, cui adde
Farinę Lini q. f.
M. Calefactum applica.

Form. 117. *Cataplasma*.
℞. *Herb. Althęę*,
Branc. Ursinę,
Flor. Chamęmel. ana m. i.
Rad. Lilior. albor. unc. ii.
Ficuum n. x.
Cepar. assat. n. ii.
Coq. in aqua Cerevisia, vel Lacte q. f. adde
Ol. Lilior. albor.
Chamęmeli ana unc. ii.
Far. Lini unc. iii.
M. applicetur calide.

Form. 118. *Emplastra*.
Empl. de Meliloto.
Labdano.
Mucagine,
Basilicon.
Extensum super alutam, vel linteum applicetur.

Form. 119. *Linimentum*.
℞. *Ol. Anethi*,
Camęmeli,
Rosarum ana unc. dimid.
Ung. Populei,
Althęę simpl.
Axungię porcinę,
Gallinę,
Cerę flavę ana unc. i.
M.

V E L

Unguentum Basilicum.
Aureum.
Altęę simpl.
Composit.
Ol. Liliorum alb.
Rosarum.
Althęę.
M. Affricetur parti bis de die.

Form. 120. *Pilulę*
℞. *Myrrhę electę* drach. ii.
Vitell. ovi scrup. i.
Contusis accurate admisce
Thuris scrup. ii.
M. F. pilulæ mediocres.

 V E L

VEL

℞. *Terebinthinę coctę* unc. dimid.
Gum. Ammoniac. scrup. ii.
Flor. Sulphur. scrup. i.
Pulv. Glycyrrhizę q. s.
M.

VEL

Terebinthinę coctę unc. dimid.
Pulv. Myrrhę,
Mastic. ana drach. i.
Glycyrrhizę q. s.
M. Sumatur omni bihorio una, vel duæ.

Form. 121. *Pulvis*.

℞. *Myrrhę* drach. ii.
Spermat. Ceti drach. i.
M. F. Pulveres n. x.

VEL

℞. *Mastiches*,
Styrac. Calamitę,
Spermatis Ceti ana drach. i.
M. F. Pulv. num. viii.
Capiat quater de die unum.

Form. 122. *Apozema*.

℞. *Rad. Sarseparill.* unc. ii.
Lign. Santal. citrin. unc. iv.
Rad. Glycyrrhizę unc. dimid.
Aq. comm. q. s.
Coquatur ad Colaturæ unc. xx.
Decantetur.
Capiat ter de die uncias duas.

Form. 123. *Caustica*.

℞. *Flammulam Jovis*, contusam applica.

VEL

℞. *Semen*, & *Florem Urticę* cum sale trita.
Hoc sine dolore rumpit.

VEL

℞. *Sem. Urticę*, &. *Rad. Raphani*, trita.
Sine multo dolore abscessum aperit.

VEL

℞. *Far. Lolii* in vino coctam, & mistam *Stercori Columbino*, & pauxillo *Sulphuris*.

VEL

℞. *Rad. Narcissi*,
Far. Orobi,
Lolii ana drach. ii.
Mell. q. s. ut fiat pasta.

Hæc cuti applicetur, donec rubedo vel vesica excitata fuerit.

Form. 124. *Pulvis causticus*.

℞. *Atramenti Sutorii* lib. i. cum dim.
Auripigmenti,
Sulphuris vivi ana unc. iv.
Salis Gemmæ unc. iii.
Aceti q. s.
Hæc vase lutato recepta in furno comburantur.
Dein aliquid de eo applicetur loco, cui crusta est inurenda.

Form. 125. *Emplastrum*.

℞. *Gum. Elemni*,
Bituminis Judaici,
Resinæ pini ana drach. i.
Colophoniæ,
Boli Armen. ana drach. ii.
Terebinth. drach. iii.
M. Ducatur supra linteum, vel alutam.

Form. 126. *Emplastrum*.

℞. *Mastiches*.
Labdani ana unc. dim.
Nuc. Cypress. num. iii.
Succ. Hypocystidis,
Terræ sigillatæ ana drach. i.
Picis navalis unc. iii.
Terebinthinæ,
Ceræ albæ ana unc. i.
Rad. Consol. major. siccat. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Succ. Granator.*
Solani ana unc. ii.
Cerussæ unc. i.
Plumbi usti,
Tutiæ ana unc. dimid.
Thuris,
Mastich. ana drach. ii.
Ol. Rosar.
Ceræ albæ ana unc. ii. cum dimid.
M. Supra linteum, vel alutam extensum applicetur.

Form. 127. *Unguentum*.

℞. *Mellis despumat.* unc. iii.
Sevi Hircini,
Limaturæ Cupri ana unc. dimid.
Lithargyrii auri unc. i.

M. ad

M. ad ignem fiat Unguentum, cuti applicandum.

Form. 128. *Pilulæ*.
℞. *Balsam. Copaybæ*,
Peruvian. ana drach. ii.
Vitell. ovi unc. dimid.
Pulv. Glycyrrhizæ q. f.
M. F. Pilulæ. Capiat aliquoties de die unam.

Form. 129. *Decoctum*.
℞. *Fol. Borraginis*,
Symphyt. major.
Malvæ ana m. i.
Flor. Papav. rhoead.
Verbasci,
Hyperici ana unc. i.
Rad. Symphyt. major.
Althææ ana unc. dimid.
Sem. Melon.
Papav. alb. ana unc. i.
Cort. Peruv. drach. vi.
Aq. com. q. f.
Coquantur ad Colaturam lib. iv.
Bibat omni bihorio uncias duas, calide.

Form. 130. *Pulvis*.
℞. *Rad. Iridis Flor.* unc. i.
Mastichis,
Myrrhæ,
Olibani ana drach. dimid.
M. F. Pulvis.

V E L

℞. *Rad. Aristolochiæ*,
Thuris,
Boli Armen.
Colophoniæ ana unc. i.
M. F. Pulvis.

V E L

℞. *Terebinth. ad duritiem coctæ*.
Colophoniæ,
Aloes,
Myrrhæ,
Mastichi ana drach. i.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo inspergatur ulceri.

Form. 131. *Digestiva*.
℞. *Balsam. Copaybæ*.
Peruvian.
Terebinth. ana
M.

V E L

℞. *Flor. Sulphuris* drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Coq. leni igne ad Sulphuris solutionem.
M.

V E L

℞. *Gummi Elemni depur.*
Terebinth. ana unc. dimid.
Medullæ animalis depuratæ unc. i.
M.

V E L

℞. *Gum. Elemn.* unc. iii.
Resinæ Pini,
Gum. Ammoniac.
Hederac.
Ceræ ana unc. ii.
Terebinthinæ unc. iv.
Ol. Rosar. unc. vi.
M. cum plumaceolis applicetur.

Form. 132. *Unguentum*.
℞. *Terebinth.* unc. i.
Vitell. ovi n. i.
Mell. Rosar. unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Farinæ Lupinorum q. f.
M.

V E L

℞. *Ol. Rosarum* unc. i.
Terebinthinæ drach. ii.
Vitell. Ovi num. i.
M.

V E L

℞. *Ceræ albæ*,
Terebinthinæ,
Resinæ ana unc. i.
Thuris,
Mastich. ana drach. ii.
Styrac. Calamit. drach. ii.
Gum. Elemni drach. vi.
Succi Millefolii,
Betonicę ana unc. dimid.
Ol. Rosarum q. f.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 133. *Unguentum*.
℞. *Terebinthina* unc. i.
Vitell. ovi num. i.
Mellis Rosarum unc. dimid.
Aloes,
Myrrhæ,

Fol. Scordii ana drach. ii.
Sapon. Veneti drach. i.
M.

VEL

℞. *Ung. Felic. Vvurtz.* drach. iii.
Basilici unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ drach. vi.
Colophoniæ,
Myrrhæ,
Aloes,
Mastiches ana unc. dimid.
Lithargyrii auri drach. iii.
M.

VEL

℞. *Myrrhæ*,
Aloes ana unc. dimid.
Thuris unc. i.
Mastiches unc. dimid.
Gum. Elemni drach. ii.
Terebinthinæ unc. i.
Colophoniæ unc. dimid.
Ceræ q. f.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 134. *Unguentum*.
℞. *Ung. alb. Camphor.* unc. dimid.
Tutiæ,
Lithargyri ana fcrup. dimid.
Mirrhæ drach. dimid.
Thuris.
Sarcocollæ,
Balaustior ana fcrup. dimid.
Ol. Rosarum q. f.
M. Affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 135. *Lavamentum*.
℞. *Acet. Dracunculi hortens.* unc. v.
Rosarum unc. ii.
Sp. Vini theriacal. unc. vi.
Sal. marini unc. i.
Aq. Decocti Hordei unc. xii.
M.

VEL

℞. *Lixivii*,
Aceti ana lib. iii.
Scordii,
Absinthii,
Rutæ,
Lupin. contus. ana m. dimid.
Rad. Aristoloch. rotund.
Vincetoxici ana unc. dim.
Sal. marini unc. iiii.
Post Decoctionem adde
Aquæ Vitæ unc. ii.
Aloes.
Myrrhæ ana unc. dimid.
Camphoræ fcrup. dimid.
M. Pars hoc liquore calefacto abluenda.

Form. 139. *Apozema*.
℞. *Fol. Parietariæ*,
Agrimoniæ,
Taraxaci ana m. i.
Sem. Papav. alb.
Fœniculi ana unc. i.
Rad. Glycyrrhizæ drach. i. cum dimid.
Aq. com. q. f.
Coquantur, Colaturam unc. xxxx. exhibe. Bibat aliquoties de die uncias duas.

Form. 137. *Apozema*.
℞. *Rad. Graminis*,
Rusci,
Petroselini,
Fœniculi ana unc. ii.
Imperatoriæ drach. ii.
Sem. Bardanæ,
Petroselini ana unc. i.
Aq. com. q. f.
Coq. unc. xxxx. colaturæ exhibe.
Omni hora uncia una potanda, calide.

Form. 138. *Potio*.
℞. *Succi Chærifolii rec. expressi*,
Lactis dulcis ana unc. iv.
Syrupi Hyssopi unc. i.
M. Bibat omni bihorio unciam unam.

Form. 139. *Injectio, seu clysma*.
℞. *Mell. commun.* unc. ii.
Sapon. Venet. unc. dimid.
Aq. comm. q. f.
M.

VEL

℞. *Sal. Ammoniac.*
Nitri ana drach. iii.
Urinæ rec. sanæ unc. xii.
Mel. commun. unc. ii.
M. poteft tepefactum etiam pro lavamento infervire.

Form. 140. *Haustus*.
℞. *Gum. Ammon.* drach. i. cum dimid.
Dif-

Dissolve diligenter in s. q. *vini* ad lenem ignem, dein adde
Aq. Hyssopi unc. ii.
M.

V E L

℞. *Gum. Galbani* drach. i.
Vitell. ovi,
Terebinthinæ,
Mellis albi ana drach. dimid.
Aquæ Hyssopi,
Vini albi ana unc. i.
M. Unica vice, vel in duas partes divisus liquor tepefactus assumi debet.

Form. 141. *Lavamentum*.

℞. *Spiritus Vini*,
Aq. Rosarum ana unc. ii.
Mastiches,
Myrrhæ ana drach. ii.
Digere in calore, vase clauso.

V E L

℞. *Succi Chelidonii maj.* unc. ii.
Spiritus Vini unc. i.
Myrrhæ,
Aloes ana drach. ii.
Vitrioli albi scrup. i.
M.

V E L

℞. *Rad. Aristolochiæ, utriusq.*
Bryoniæ,
Peucedani,
Iridis Flor. ana unc. dimid.
Centaur. minor.
Corticis Pini ana drach. iii.
Aloes drach. ii.
Flor. Æris drach. i. cum dimid.
Sp. vini q. s.
Extrahatur Tinctura.
Hoc liquore tepefacto pars abluenda.

Form. 142. *Lavamentum, & Collutio*.

℞. *Pulv. Iridis Florent. Myrrhæ*,
Aloes ana drach. dimid.
Mell. Apii unc. dimid.
Aq. theriacalis unc. i.
Vini albi unc. ii.
M. Eo tepefacto pars ablui potest, vel cum plumaceolis applicari.

Form. 143. *Lavamentum*.

℞. *Liquoris Ung. Ægyptiac.* drach. i.
Sp. Cochleat. drach. i. cum dimid.
Sal. com. scrup. i.
Mell. Apii unc. dimid.
Sp. Vini unc. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Aquæ theriacal.* unc. dimid.
Sp. Cochlea. drach. ii.
Vitæ Mathioli unc. i. cum dimid.
Camphoræ scrup. i.
Pulv. Myrrhæ,
Aloes,
Rad. iridis ana scrup. i.
M. usus ut prioris.

Form. 144. *Conditum*.

℞. *Vitell. Ovi* num. i.
Balf. Copaybæ unc. dimid.
Ocul. Cancri scrup. ii.
M. Capiat bis de die nucis moschatæ magnitudinem.

Form. 145. *Unguentum*.

℞. *Terebinth.* unc. ii.
Vitell. Ovorum num. ii.
Mistis adde.
Ung. Basilici unc. ii.
Aloes puræ unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* drach. ii.
Mel. Rosarum unc. dimid.
Succi Apii unc. i. cum dimid.
Farin. Fœnugræci q. s.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. dim.
Mel Rosar. unc. i.
Succi Apii drach. vi.
Thuris,
Farinæ Hordei,
Mastiches ana q. s.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 146. *Fotus, Seu Balneum*.

℞. *Fol. rec. Rutæ*,
Scordii,
Alliariæ,
Malvæ ana m. ii.
Aquæ q. s.
Coquantur. Colaturæ lib. ii. adde
Sapon. Venet. drach. i.
Sp. Vini drach. vi.
M. Liquore calefacto foveatur pars.

Form. 147. *Injectio. Seu Fotus*.

℞. *Mel. Rosarum* unc. i.
Aloes puriss. gr. x.

Sal.

Sal. Ammoniac. gr. iv.
Aq. Fœniculi unc. vi.
M. Abluatur eo pars bis de die.

Form. 148. *Linimentum.*
℞. *Succi Nicotianæ* unc. iii.
Ceræ novæ unc. ii.
Resin. Pini unc. i. cum dimid.
Terebinth. unc. i.
Ol. Myrtin. q. s.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 149. *Turundæ.*
℞. *Mellis ad spissitudinem cocti* unc. i.
Pulv. Myrrhæ,
Olibani,
Mastiches ana drach. i.
M. & formentur inde Turundæ justæ magnitudinis.

V E L

℞. *Terebinth. cum aqua ad spissitudinem coctæ* unc. i.
Adde *Pulv. Mastiches,*
Myrrhæ ana drach. ii.
M.

V E L

℞. *Agrimoniæ* m. dimid.
Scordii p. i.
Flor. Hyperici p. ii.
Hordei unc. i.
Vini Gallici q. s.
Decoct. colaturæ adde
Thuris,
Mastiches ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i. cum dimid.
Sarcocollæ drach. iii.
Vitrioli albi drach. i.
M. Turundæ hæ fistulæ, abscessui, ano, vel alicui cavitati indi possunt.

Form. 150. *Decoctum.*
℞. *Sem. Papav. albi* unc. ii.
Sem. Fœniculi unc. iv.
Flor. Papav. errat. drach. vi.
Fol. Malvæ m. i.
Aq. fontanæ q. s.
Coq. clauso vase spatio $\frac{1}{4}$ horæ colaturæ pint. ii. admisce
Syrup. Papav. unc. ii. cum dimid.
M. Capiat calide uncias duas aliquoties de die.

Form. 151. *Linctus,*
℞. *Amygd. dulc.*
Nucleor. Cocos,
Pistachiæ,
Sem. Papav. alb. ana unc. iv.
Exprimatur oleum, cui admisce
Syrup. Papav. rhœad. unc. ii.
M. Sæpe de die aliquid lambendum.

Form. 152. *Pilulæ.*
℞. *Milleped. pp.* drach. ii.
Antimon. diaphoret. drach. i.
Terebinth. q. s.
Fiant pilulæ mediocres.
Capiat tres ter de die.

Form. 153. *Injectio, seu Lavamentum.*
℞. *Mel. Rosarum* unc. i.
Aq. Hordei unc. vi.
M.

V E L

℞. *Decoct. Hord.* unc. iv.
Vini albi unc. i.
Mell. comm. unc. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. dimid.
Vitell. ovi num. i.
Mistis accurate adde
Mel. Rosarum unc. i.
Aquæ Hordei unc. v.
Sp. Vini unc. i.
M. tepide utatur.

Form. 154. *Linctus.*
℞. *Syrup. Scabiosæ* unc. iii.
Sp. Salis Ammoniac. drach. i.
M. Lambat sæpe de die.

Form. 155. *Mixtura.*
℞. *Sp. Cochlear.* unc. i.
Sal. Ammoniac. drach. i.
Syrup. Liquiritiæ drach. vi.
Decoct. Betonicæ unc. vi.
M. Capit. ter de die unciam unam.

Form. 156. *Tabellæ.*
℞. *Succ. Liquirit.* unc. dim.
Flor. Sulphur.
Terræ Japonicæ ana drach. ii.
Ol. Fœnicul. gutt. vi.
M. Teneat unam in ore, deglutienda saliva.

Form. 157. *Apozema.*
℞. *Rad. Chinæ,*

Pi-

Polypodii quern.
Hermodactyl.
Sarsæ paryll. ana unc. iv.
Aquæ pint. ix.
Vini albi pint. iii.
Coq. donec *tres quad.* superſint, bibat uncias tres ter de die.

Form. 158. *Hauſtus*.

℞. *Syrup. diacod.* unc. dim.
Aq. Vitæ Matioli drach. i.
Hyſſopi unc. i.
M.

VEL

℞. *Opii gr.* dimid.
Syrup. Capill. Veneris unc. dimid.
Aquæ Papav. rhoead. unc. i.
M. Capiat vespertino tempore.

Form. 159. *Apozema*.

℞. *Rad. Gentianæ* unc. i.
Liquiritiæ,
Ligni Saſſaf. ana unc. dimid.
Cap. Papav. alb. num. iii.
Herb. Betonicæ m. i.
Cort. *Peruv.* unc. i. cum dimid.
Aq. com. q. ſ.
Colaturæ unc. xxx. adde
Sal. vol. oleoſ. drach. i.
Sal. Polychreſti drach. iii.
M. Capiat uncias duas ter de die.

Form. 160. *Decoctum*.

℞. *Fol. Tuſſilaginis*,
Malvæ ana m. ii.
Flor. Papav. errat.
Malvæ ana m. dimid.
Rad. Sarſæ parillæ,
Petroſelini ana unc. iii.
Sem. Lini contuſ. unc. dimid.
Lactucæ,
Cardui Mariæ ana unc. i.
Aq. comm. q. ſ.
Coquantur: colatura pint. iii.
De ea bibat uncias tres ſæpe de die.

Form. 161. *Hauſtus*.

℞. *Aq. Fœniculi* unc. i.
Syrup. diacod. unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. x.
M. Capiat veſpertino tempore.

Form. 162. *Apozema*.

℞. *Raſur. Cornu Cervi*,
Herb. Scabioſæ ana m. i.
Hordei unc. i.
Coq. in aq. comm. q. ſ.
Colaturæ unc. xxx. adde
Syrup. Althææ Fernel. unc. i.
M. De eo tepefacto bibat pro lubitu.

Form. 163. *Bolus*.

℞. *Requiei Nicolai*,
Antim. diaphoret. ana ſcrup. i.
M.

VEL

℞. *Diaſcord. Frac.* drach. i.
Antimon. diaphoret.
Cornu Cervi uſti ana ſcrup. dim.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Capiat veſperi, vel ſummo mane.

Form. 164. *Electuarium*.

℞. *Conſerv. Anthos*,
Menthæ ana unc. dimid.
Pulv. Maſtiches,
Myrrhę,
Rad. Galangę minor. ana drach. i.
Flor. Benzoin,
Balſ. Peruvian. ana drach. dimid.
Syrup. Artemiſię q. ſ.
M.

VEL

℞. *Flor. Sulphuris*.
Olibani.
Myrrhę ana drach. i.
Balſ. Peruv. ſcrup. ii.
Conſ. Flor. Malvę unc. ii.
M.

VEL

℞. *Rad. Galangę minor.*
Zedoarię,
Maſtiches,
Styracis ana drach. i.
Conſ. Menthę unc. i.
Syrup. Caryophyll. q. ſ.
M. Capiat drach. unam ter de die.

Form. 165. *Epithema*.

℞. *Vini Rhenani* lib. i.
Cinamomi,
Caryophyll.
Macis,
Nucis Myriſticę drach. ii.
Infundantur vaſe clauſo.

VEL

℞. *Vini Rhenani* lib. i.

Ma-

Majoranę,
Melissæ,
Flor. Lavendulæ ana m. dim.
Macis drach. ii.
Infundatur calide vase clauso, & applicetur liquor cum linteis.

Form. 166. *Cataplasma*.
℞. *Scordii*,
Absinthii,
Artemisię,
Menthę,
Melissę,
Moldavicę,
Rutę ana m. dim.
Cum aq. com. q. s. coq. vase clauso adde
Sal. Ammoniac. unc. dim.
Far. Fœnugræci unc. iii.
Ol. Rutæ unc. ii.
M. Usus tempore irroretur.
Sp. Salis Ammoniaci,
Vini Camphorati ana drach. i.
Calefactum applica.

Form. 167. *Julapium*.
℞. *Aq. Theriacal.* unc. i.
Prophylacticæ drach. vi.
Vitæ Mathiol. unc. i.
Rutæ unc. viii.
Syrup. Artemisiæ Fernel. e v. *Radicibus aper.* ana unc. i. cum dimid.
M.

VEL

℞. *Aq. Decoct. Hord. pint.* ii.
Vin. Gallici pint. i.
Zingiberis pulv. drach. ii.
Syrup. Botyros unc. iii.
M. Capiat. unc. ii. aliquoties de die.

Form. 168. *Potio*.
℞. *Ol. Cort. Citri*,
Aurant.
Cinam. ana gutt. iii.
Flor. Lavendulæ,
Juniperi ana gutt. ii.
Sacchari drach. vi.
Fiat elæosaccharum; cui admisce
Rob. Sambuci,
Juniperi ana drach. iii.
Spiritus Salis drach. i.
Aq. destill. Cort. Citri,
Aurant.
Cinamomi ana unc. ii.
Menthę unc. x.
M. Capiat unc. i. omni hora.

Form. 169. *Potio*.
℞. *Aq. Borrag.*
Citri,
Scord. compos.
Ceras. nigror. ana unc. ii.
Cinam. unc. i.
Margaritę pp. drach. ii.
Sacchar. crystall. q. s.
M.

VEL

℞. *Aq. totius Citri*,
Fragor. ana unc. iii.
Cord. frigid. Saxon. unc. i.
Theriacal. still.
Syrup. Melissophyll. Fernel.
Caryophyll.
e succo Citri ana unc. dimid.
M. capiat unc. i. omni hora.

Form. 170. *Julapium*.
℞. *Hord. mundat.* unc. ii.
Panis biscoct. unc. i.
Aq. comm. q. s.
Cinamom. drach. ii.
Coquantur:
Colaturæ unc. xx. adde.
Elęosacchar. Melissę,
De Cedro ana unc. dimid.
Succi pomor. citri num. I.
Tinct. Croci drach. ii.
M. Capiat unc. ii. tepide aliquoties de die.

Form. 171. *Emplastrum*.
℞. *Bol. Armen.*
Lithargyrii,
Minii,
Thuris.
Lap. Calaminar. ana unc. dim.
Empl. Diapalm.
Cerę ana unc. iv.
Olei q. s.
M.

VEL

Empl. Diapomphol.
Defensiv. Vigon.
Griseum
Album coctum
De Lapid. Calamin.
Minio rubrum
Sparadratum Gualteri.

VEL

VEL

℞. *Æris squamę*,
Æruginis rasę ana drach. i.
Lanę combustę drach. ii.
Cerę unc. ii. cum dimid.
Resinæ Laricis unc. dim.
M. supra linteum extensum applica.

Form. 172. *Cataplasma*.

℞. *Succi Portulacę*,
Semper vivi,
Umbilici Veneris ana unc. ii.
Far. Hordei q. s.
M.

VEL

℞. *Malvę*, *Parietarię*,
Plantag. ana m. dimid.
Coq. in aqua, contusis adde
Far. Hordei unc. ii.
Rosę rubrę unc. i.
Ol. Rosarum unc. iv.
M.

VEL

℞. *Boli Armen.*
Sanguin. Dracon.
Myrtill.
Balaustior.
Malicorii ana unc. dim.
Album. ovi,
Acet. ana q. s.
M. In mellis formam.
Frigide, vel tepide applica.

Form. 173. *Unguentum*.

℞. *Camphorę* unc. dimid.
Aluminis,
Vitriol. virid.
Virid. Æris.
Sulphur. vivi,
Fuliginis fornacis ana drach. vi.
Ol. Amygd. dul.
Axungię Porci ana unc. ii.
M. Bis die affricetur, vel applicetur cuti.

Form. 174. *Unguentum*.

℞. *Ung. Nutrit.* drach. ii.
Cerussæ drach. i
Aluminis drach. dimid.
Fuliginis furni,
Rad. Enulæ campanæ siccatæ,
Chartæ bibulæ exustæ ana scrup. ii.
Olei ovorum,
Axungiæ porcinæ,
Gallinæ ana unc. dimid.
Ol. Rosarum,
Aceti ana q. s.
M. Illinatur cuti.

Form. 175. *Linimentum*.

℞. *Vitriol. albi* ter usti, & extincti in *aqua Rosar.*
Gum. Arab.
Tragacanth. ustorum, & extinctotum ana drach. i.
Tutię pp. scrup. i.
Cerussæ scrup. ii.
Mucilag. Sem. Cydonior. q. s.
M.

VEL

℞. *Cort. Granator.*
Acacię,
Balaustior.
Nuc. Cypressi,
Aluminis,
Boli Armen. ana drach. i.
Cerę albę unc. iv.
Terebinthinę unc. dimid.
M. illiniatur parti.

Form. 176. *Linimentum*.

℞. *Nidi Hirundinis*,
Terrę Cimolię,
Mellis ana q. s.
M. Affricetur parti.

Form. 177. *Unguentum*.

℞. *Tutię*,
Antimonii,
Plumbi usti,
Lithargyrii argent. ana drach. i.
Succ. Plantag.
Centinodii,
Solani ana unc. dimid.
Bulliant simul ad consumptionem, dein terantur in mortario, donec colorem fuscum induant.
Aliquid de eo illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 178. *Linimentum*.

℞. *Ung. Populei*.
Butyri insulsi ana unc. dimid.
Terebinth. drach. ii.
Vitell. ovi q. s.
Olibani,
Terrę sigillatę ana drach. i.
M.

VEL

℞. *Ol. Rosarum* unc. i.
Chamæmeli unc. dimid.
Pulv. Rosar. rubr.
Myrtill.
Malicorii ana drach. dimid.
Album. ovi num. i.
M. Affricetur, vel applicetur plumaceolis parti.

Form. 179. *Cataplasma*.

℞. *Flor. Chamæmel.* unc. ii.
Rosarum,
Verbasci ana unc. i. cum dim.
Pulverisati coquantur cum lactis dulcis q. s. in consistentiam Cataplasmatis, cui adde
Vitell. ovorum num. ii.

VEL

℞. *Vitell. ovorum* num. x.
Conquassentur cum *aquæ rosarum* unc. vi.
Coq. leniter ad inspissationem, adde
Croci drach. ii.
M.

VEL

℞. *Medullæ panis albi* lib. dimid. *Lactis dulcis* rec. q. s.
Coq. in pultis consistentiam, adde
Mucilag. Sem. Lini unc. dimid.
Pulv. Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana unc. i.
Croci drach. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 180. *Cataplasma*.

℞. *Capit. Papav. alb. cum sem.* num. vi.
Flor. Nymphææ p. ii.
Contundantur cum aq. rosar. q. s. Fiat instar Cataplasmatis.

VEL

℞. *Fol. Hyoscyami*,
Papaveris,
Nymphææ,
Althææ,
Malvæ ana m. i.
Lactis dulcis,
Ebutyrati ana q. s.
Far. Lini unc. ii.
Ol. Lilior. albor.
Rosarum ana unc. i.
M. Applicetur tepide.

Form. 181. *Unguentum*.

℞. *Acet. Lithargyrii* unc. i.
Ol. expreff. Sem Hyoscyami,
Papav. alb. ana drach. ii.
Infus. Rosarum drach. iii.
M. F. S. A. Nutritum, sub finem adde
Opii gr. vi.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 182. *Linimentum*.

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Ung. populei unc. i.
M.

VEL

℞. *Terebint.* unc. dimid.
Vitell. ovi n. i.
Mell. albi,
Ung. Althææ ana drach. v.
M.

VEL

℞. *Pinguedo anatis*,
Gallinæ,
Therebinthinæ ana unc. dimid.
Far. Fœnu græci,
Hordei ana drach. vi.
Succi Apii q. s.
M. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 183. *Fotus & Balneum*.

℞. *Aquæ Maris* q. s.
Sal Ammoniaci unc. i.
Cinerum clavellat. lib. dim.
Furfurum m. iv.
M. in eo liquore calido sedere potest æger instar semicupii, vel cum linteis applicatur.

Form. 184. *Potio vel haustus*.

℞. *Tamarind.* unc. dimid.
Fol. Sennæ drach. ii.
Rhei drach. i.
Mannæ unc. dimid.
Aq. com. q. s.
Coq. colat. unc. ii. adde
Syrup. e Spina Cervina, *Rosarum solut.* ana unc. dim.
Elect. e succo Rosar. drach. ii.
M. pro dosibus duabus, nisi fortius purgare volumus.

VEL

VEL

℞. *Rad. Jalappę* drach. dimid.
Zingib. scrup. dimid.
Pulverisatis in pollinem adde
Vini albi unc. iv.
Syrup. de spina Cervina unc. i.
M. Pro duabus dosibus.

Form. 185. *Infusio*.

℞. *Rad. jalappę contusę*,
Hermodactili ana unc. dimid.
Scammonei drach. iii.
Fol. sennę unc. ii.
Glicyrrhizę,
Sem. anisi,
Carui ana unc. dimid.
Summitat. Absint.
Fol. Salvię ana m. i.
Aq. vitę vulgaris lib. iii.
Infunde frigide, coletur usus tempore. Cochlear unum sit pro dosi.

Form. 186. *Potio*.

℞. *Corticis interioris Sambuci* m. iii.
Aquę commun.
Lactis ana lib. i.
Ebulliant, liquoris expressi exhibe mediam partem.

Form. 187. *Clysma*.

℞. *Fermenti acrioris* unc. dimid.
Sal. comm. p. i.
Coq. in suff. quantit. aquæ, in Colat. dissolve.
Urinæ pueri unc. iv.
Ol. Rutæ unc. iii.
Mellis unc. i.
M. Injiciatur tepide.

Form. 188. *Clysma*.

℞. *Sem. Carthani* unc. i.
Adarici unc. dimid.
Pulp. Colocynth. drach. dimid.
Herb. Centaur. minor.
Chamedryos,
Absinthii ana m. dimid.
Aq. comm. q. s. coquantur, colaturæ lib. ii. adde
Ol. Chamæmel.
Rutæ,
Cappar. ana unc. i.
Mell. Rosar. unc. ii.
M. Injiciatur dimidia pars.

Form. 189. *Infusio*.

℞. *Ligni Sassaf.*
Rad. Enulæ Campanæ,
Urticæ,
Vincetoxici ana drach. vi.
Flor. Centaur. minor. m. ii.
Bacc. Juniperi drach. ii.
Sem. Urticæ unc. dimid.
Rad. Rhabarbari drach. vi.
Vini Rhenani lib. iii.
Fiat infusio, colaturam serva.
Capiat bis, aut ter de die uncias duas.

Form. 190. *Pulvis*.

℞. *Agarici* drach. i.
Sal. Polychresti scrup. i.
Ol. Fœniculi gutt. tres.
M. Pro dosi.

Form. 191. *Pilulæ*.

℞. *Aloes* gr. xv.
Scammonei,
Mercurii dulc. ana scrup. dimid.
M. F. pilulæ xii. Si simul assumuntur, fortissime purgant.

VEL

℞. *Gum. Ammoniac.*
Aloes ana unc. dimid.
Mercurii dulcis drach. ii.
Diagryd. drach. i.
Oxymel. q. s.
M. F. pilulæ mediocres.
Dosis a scrup. i. ad drach. dimid.

Form. 192. *Haustus*.

℞. *Hydromel. vinosi* unc. v.
Rob. Sambuc. unc. i.
M. capiat summo mane, vel una hora ante paroxismum febris.

Form. 193. *Haustus*.

℞. *Theriacæ* drach. ii.
Oxymell. Scyll. unc. ii.
Spirit. Juniperi unc. dim.
Hydromel. q. s.
M.

Form. 194. *Electuarium*.

℞. *Conf. Cochlear. hort.* unc. i. c. dimid.
Absinth. Roman.
Flaved. Aurant. ana unc. i.

Rad. Angelicæ cond.
Nucis Muscat. cond. ana unc. dimid.
Theriacæ And. drach. iii.
Pulv. Ari compos. drach. ii.
Syrup. Aurantii q. s.
M. Capiat ter de die ad nucis moscatæ magnitudinem.

Form. 195. *Infusio.*

℞. *Rad. Raphan. rustican.* unc. iii.
Cochlear hortens. m. iv.
Corticis Aurant. n. vi.
Nucis Muscat. contus. n. ii.
Cervisiæ lib. xii.
Stent biduum, vel triduum loco calido sæpe agitanda, liquor colatus servandus pro potu ordinario.

Form. 196. *Infusio.*

℞. *Raphani rustic.* unc. iii.
Fol. Cochlear. hortens.
Salviæ,
Summitat. Absinthii vulgar.
Centaur. minor. ana m. iii.
Genistæ m. ii.
Cerevisiæ q. s. ad excessum duorum digitorum.
Sit pro potu ordinario.

Form. 197. *Electuarium.*

℞. *Passul. Corinth.* lib. dim.
Coquantur *in vino veteri generoso* ad pultis consistentiam, tusas excerne per setaceum, admisce
Conserv. Anthos,
Cort. Citri cond.
Cinamomi ana drach. i.
Pulv. Aromat. Rosac.
Diamargariton calidi,
Diacinamomi ana scrup. ii.
Ligni Aloes drach. dimid.
Croci scrup. dimid.
M. Capiat bis, aut ter de die nucis moscatæ magnitudinem.

Form. 198. *Infusio.*

℞. *Summitat. Absinth.*
Centaurei ana m. i.
Bacc. Juniperi unc. dimid.
Rad. Rhabarbari unc. dimid.
Raphani rusticani unc. i.
Vini rubri pint. iii.
M. Capiat quater de die unc. duas.

Form. 199. *Pulvis.*

℞. *Rad. Imperatoriæ*,
Aristolochiæ utriusq.
Zedoariæ,
Sileris montani ana unc. i.
Zingiberis drach. vi.
Flor. Centaur. minor. unc. ii.
Rorismarini unc. i.
Gratiolæ Germanorum unc. dimid.
Bacc. Lauri,
Juniperi ana unc. i. cum dimid.
Thymi,
Serpilli,
Mari Syriaci ana unc. i.
Summitat. Absinth.
Tanaceti,
Santonici ana unc. i.
M. Capiat quater de die drach. dim.

Form. 200. *Cataplasma.*

℞. *Fol. Menthæ* m. ii.
Vini rubri q. s.
Micæ panis unc. iv.
M. Calefactum applica.

Form. 201. *Fotus & Cataplasma.*

℞. *Flor. Rosar. rubr.* pug. i.
Anthos p. dimid.
Chamæmel.
Herb. Hyssopi,
Meliloti,
Absinthii,
Pulegii,
Origani ana m. dimid.
Aq. & vini ana q. s.
Ebulliant, & fiat fotus, seu addita
Farinæ fœnugræci unc. i.
Fiat Cataplasma tepide, vel calide applicandum.

Form. 202. *Infusio.*

℞. *Cinerum Genistæ* lib. i.
Vini Rhenani lib. iv.
F. infusio frigida, addendo
Fol. Absinth. vulg. p. ii.
Liquoris filtrati unc. iv. mane, & post meridiem sumantur.

Form. 203. *Decoctum.*

℞. *Rad. Apii*,
Rubiæ Tinctor. ana unc. dimid.
Fol. Sabinæ,
Matricariæ,

Pulegii ana p. i.
Sem. Dauci drach. i.
Coquantur in juſculo pulli columbini, colaturam capiat mane per plures dies.

Form. 204. *Fotus*.
℞. *Urinæ pueri ſani* lib. iv.
Sal. Prunellæ unc. iii.
Bulliant ad tertiæ partis conſumptionem.

V E L

℞. *Aquæ calicis* q. ſ.
Foveatur pars eo liquore.

Form. 205. *Conditum*.
℞. *Balſ. Peruviani* drach. i.
Copaivæ,
Gummi Galbani ana drach. ii.
Vitell. ovi n. 1.
Miſtis adde
Pulv. Myrrhæ,
Rhabarbari,
Sem. Fœniculi,
Leviſtici ana drach. dim.
Salis Polychreſti drach. i.
M.

V E L

℞. *Rhabarb. pulv.* unc. dim.
Terebinthinæ q. ſ.
M. doſis drach. i. vel ſcrup. ii. ter de die.

Form. 206. *Frictio & exhalatio*.
℞. *Bænzoin*,
Olibani,
Maſtiches,
Succini,
Thuris ana unc. dimid.
M. F. Pul. prunis inſpergendus, ut fumus recipiatur ore aperto, vel panno ad fricandum.

Form. 207. *Suffitus*.
℞. *Maſtiches*,
Olibani,
Thuris ana drach. ii.
Inſpergatur aliquid prunis, ut vapor excidi poſſit ad loca requiſita.

V E L

℞. *Olibani* unc. dimid.
Benzoin. drach. i.
M. Uſus, ut prioris.

Form. 208. *Paſtillus*.
℞. *Sulphuris vivi*,
Sandarachæ,
Atramenti Sutorii,
Elaterii ana part. æqual.
M. F. Paſtilli, cum aceto liqueſcant uſus tempore.

Form. 209. *Lavamentum*.
℞. *Aq. Plantag.* lib. dimid.
Mercurii ſublimat. ſcrup. iv.
Aluminis unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Mercurii præcipit. alb.* ſcrup. i.
Alum. uſti drach. i.
Aq. plantag. unc. iv.
M.

V E L

℞. *Virid. Æris* drach. ii.
Aq. Roſarum unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis crudi*.
Virid. Æris ana drach. ii.
Vini unc. xvii.
Coq. ad quartæ partis conſumptionem, colaturæ adde
Camphoræ drach. i.
Sp. vini unc. i.
M. Bis de die hoc liquore pars abluenda.

Form. 210. *Emplaſtrum*.
℞. *Gum. Galbani* unc. iv.
Vitell. ovorum n. viii.
Miſtis adde
Ceræ Citrinæ unc. ii.
Olei Hyperici drach. iii.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* lib. i. cum dimid.
Ceræ albæ lib. dimid.
Reſinæ Pini unc. vi.
M.

V E L

℞. *Succi Apii*,
Abſinthii ana unc. vi.
Mellis lib. i.
Far. Hordei unc. iv.
Terebinthinæ unc. iii.
Coquantur in formam emplaſtri.

V E L

℞. *Gum. Ammoniaci*,

Gal-

Galbani,
Terebinthinæ,
Picis,
Axungiæ porcinæ,
Olei ana unc. i.
Ceræ q. f.
M. Supra linteum expressum applicetur.

Form. 211. *Cataplasma*.
℞. *Medullæ pomorum sub cineribus coctis* unc. iii.
Lactis muliebris unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Mucilag. Sem. Psyllii*.
Cydoniorum ana unc. dim.
Micæ panis albi,
Aquæ Rosarum ana drach. vi.
Lactis muliebris q. f.
M.

V E L

℞. *Medullæ pomi dulcis sub cineribus cocti* unc. ii.
Mucilag. Sem. Psyllii,
Cydonior. ana drach. vi.
Album. ovi,
Lactis mulieb. ana drach. i.
M. Calefactum applica.

Form. 212. *Fotus*.
℞. *Medull. Sem. Cucurbitæ*, *Sem. Papav. albi* ana unc. i.
Cydoniorum,
Fœnugræc. ana drach. i.
Aquæ puræ lib. i.
Fiat emulsio. Colaturæ, adde
Sapon. Venet. albi unc. dimid.
Camphoræ scrup. dimid.
M. Liquorem calefactum linteo receptum applica.

Form. 213. *Electuarium*.
℞. *Sem. Papav. albi* unc. i.
Aq. Rosarum q. f.
Sacchari unc. i.
Nitri puri drach. i.
Contundantur in mortario simul in pultis formam. Detur drach. i. quater de die.

Form. 214. *Emplastrum*.
℞. *Succ. express. fol. Hyoscyami*,
Papav. hort.
Phelandrii ana unc. iv.
Leni igne coquatur in spissitudinem, sub finem adde.
Ceræ albæ unc. viii.
Ol. infus. Rosarum unc. i.
M. Supra alutam, vel linteum extensum applica.

Form. 215. *Emplastrum*.
℞. *Minii*,
Cerussæ,
Sapon. Venet. ana unc. i.
Axung. Porcinæ drach. dimid.
Ol. Olivarum unc. iv.
Opii drach. i.
M.

V E L

Empl. de Minio.
Diapompholygos.
Diapalmæ,
Diachyl. cum gummi.
Supra linteum extensum applica.

Form. 216. *Emulsio*.
℞. *Ol. Amygd. dulc.* drach. i.
Vitelli Ovi num. 1.
Subigantur: adde
Aq. Petroselini,
Vini Rhenani ana unc. ii.
Sacchari drach. vi.
M. Duabus, vel tribus vicibus assumi potest.

Form. 217. *Epithema*.
℞. *Aq. Solani*,
Rosarum ana unc. i. cum dim.
Lap. Prunellæ drach. i. cum dimid.
Opii drach. i. *dissoluti in Aceti Rosarum* unc. i.
Camphoræ scrup. dimid.
M. F. Oxyrrhodinum capiti applicandum.

Form. 218. *Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iv.
Tinct. Croci drach. ii.
Camphoræ scrup. i.
Bulliant parum, dein dissolve
Opii drach. i.
M. Frigide, vel tepide cum pannis linteis applicetur.

Form. 219. *Fomenta & Linimenta*.
℞. *Vitriol. Albi*.

Vi-

Virid. ana unc. i.
Camphoræ unc. ii.
Aq. Vitæ.
Vini albi ana lib. i.
M.

V E L

℞. *Terebinth.* unc. dimid.
Vitelli ovi num. i.
Diluantur sp. vini debili : adde
Camphoræ scrup. dimid.
M.

V E L

℞. *Aq. Spermat. Ranar.* unc. vi.
Papav. Rhœad. unc. ii.
Sacchari Saturni drach. ii.
Acet. Sambuci unc. i. cum dim.
Opii drach. i.
M. Cum pannis linteis applicetur.

Form. 220. *Fotus*, & *Linimentum*.
℞. *Sp. Salis Ammoniaci*,
Ol. Olivarum ana unc. i.
Sp. Vini,
Aq. Sambuci ana unc. i. cum dim.
M.

V E L

℞. *Ol. Laurini* drach. ii.
Spicæ,
Vulpini,
Lumbricorum ana drach. i. cum dim.
Succini,
Galbani ana *gutt.* iii.
Rutæ destill.
Anethi destill. ana *gutt.* viii.
Nuc. Moschat. express. drach. i. cum dimid.
M. Cum linteis applicetur.

Form. 221. *Fotus*.
℞. *Sapon. Venet.* drach. ii.
Sp. Vini unc. ii.
M.

V E L

℞. *Ol. Terebinth.*
Linteis madidis applicetur.

Form. 222. *Fomentum*.
℞. *Ol. Terebinthinæ*,
Sp. Sal. Ammoniac. ana drach. ii.
Ol. Cort. Aurant. gutt. xx.
Sp. Vini unc. i.
M. Applicetur cum linteis.

Form. 223. *Lavamentum seu Fotus*.
℞. *Sp. Vini* unc. iii.
Salis Ammoniac. scrup. i.
Camphoræ scrup. dimid.
Ol. Terebinth. drach. dim.
M. Applicetur, vel illiniatur parti.

Form. 224. *Haustus*.
℞. *Salis Polychresti* unc. dimid.
Sal. vol. oleos. gutt. xv.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. Altheę drach. ii.
Aq. Sambuci unc. i. cum dimid.
M. Capiat vesperi, vel summo mane.

Form. 225. *Haustus*.
℞. *Rhabarbari* drach. ii.
Infundantur in s. q. aquæ; Colat. unc. iii. adde
Pulpæ Cassiæ unc. dimid.
Salis Prunellę scrup. i.
Syrup. Diacod. unc. dim.
M.

V E L

℞. *Fol. Sennæ* drach. iii.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. Fœniculi q. s.
Fiat infusio, colaturæ unc. iii. adde
Salis Polychresti,
Cremoris Tartari ana drach. dim.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. vi.
M. Calefactum assume.

Form. 226. *Pilulę*.
℞. *Aloes lucid.* drach. dimid.
Laud. Opiat. gr. ii.
Diagryd. gr. vi.
M. F. Pilulæ n. xii. Sumantur iv. & si dolor non remiserit, post duas horas totidem.

Form. 227. *Linimentum*.
℞. *Ol. Caryophyll.* drach. i.
Laurini drach. ii.
Sp. Rorismarini,
Salis Ammoniaci ana unc. dimid.
M. Applicetur cum panno linteo parti, vel huic affricetur.

Form. 228. *Mixtura*.
℞. *Aq. Fœniculi*,
Melissę ana unc. ii.

The-

Theriac. And. drach. i.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
Laud. liquid. gutt. xv.
Sal. Polychresti drach. i.
Sal. vol. oleos. drach. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 229. *Mixtura*.
℞. *Aq. Menthæ* unc. iii.
Cinamomi unc. i.
Sal. vol. oleos. gutt. xxx.
Sal. Polychresti drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Papav. albi unc. dimid.
M. Omni hora capiat cochlear unum.

Form. 230. *Mixtura*.
℞. *Aq. Menthę* unc. iii.
Naphę unc. i.
Theriacal. unc. dimid.
Sal. vol. oleos drach. dimid.
Polychresti scrup. ii.
Sp. Rorismarini drach. i.
Laud. liquid. gutt. xx.
Sacchari albi unc. dimid.
M. Usus ut prioris.

Form. 231. *Cataplasma*.
℞. *Rad. Bryonię* unc. ii.
Aristolochię rotund. unc. i.
Fol. Rutę.
Sabinę,
Absinthii,
Matricarię ana m. i.
Flo. Tanaceti.
Chamęmeli,
Sambuci ana m. dimid.
Coq. in aq. com. q. s. in formam Cataplasmatis, adde
Far. Fœnugręci q. s.
Gum. Galbani,
Ammoniaci ana unc. dimid.
Vitell. ovi n. ii.
M. Calefactum applica.

Form. 232. *Linimenta*.
℞. *Cap. mortui Vitriol. pulv.* unc. i.
Ung. Ægyptiac. q. s.
Misceantur ad crassioris mellis substantiam.

VEL

℞. *Ung. Nutriti* unc. i.
Aluminis scissilis drach. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiac.* unc. dimid.
Succ. Granat. drach. ii.
M.

VEL

℞. *Virid. Æris* unc. i.
Gall. nuc.
Alum. ana drach. ii.
Colophonię pulv. drach. iii.
Mellis q. s.
M. aliquid de eo plumaceolis receptum applicetur.

Form. 233. *Lavamentum*, *seu Collyrium*.
℞. *Vitriol. albi*,
Sacchar. cand. albi ana q. s.
Impleatur his albumen ovi cocti, & macerentur in *Aqua Euphrasię*, *Rosarum* q. v.
Expressione facta, Colat. sit collyrium, quod bis de die instilletur, vel eo pars ablui potest,

Form. 234. *Gargarisma*.
℞. *Fol. Taraxaci* m. i.
Flor. Chamęmeli,
Rosarum ana p. i.
Balaust. drach. ii.
Cerevisię q. v.
Coquantur, colaturæ unc. vi. adde
Mell. Rosarum unc. i.
Sp. Sulphur. per campanam gutt. viii.
M. Colluantur eo os, & fauces.

Form. 235. *Gargarisma*.
℞. *Flor. Rosar. rubr.* p. i.
Balaustior. drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Gallę nucis num. i.
Coquantur in aq. colat. lib. dim. adde
Aluminis drach. i.
Iterum bulliant, adde
Mel. Rosar. unc. i. cum dim.
M. Sæpe de die eo colluantur os, & fauces.

Form. 236. *Lavamentum*.
℞. *Decoct. Calcis vivæ* lib. i.
Mercurii dulcis drach. i.
M.

VEL

℞. *Gallar.*
Thuris,

Ma-

Mastiches ana drach. i. cum dim.
Rof. rubr.
Balaust.
Rutæ ana m. dimid.
Vini rubri q. f.
Coquantur.

Form. 237. *Lavamentum.*
℞. *Vitrioli albi*,
Alum. usti ana fcrup. ii.
Mercurii præcip. alb. fcrup. i.
Liquor. Saturni unc. dimid.
Aquæ Rosarum drach. v.
M. hoc liquore bis de die abluatur pars.

Form. 238. *Lavamentum.*
℞. *Tutiæ præparat.*
Aloes,
Thuris ana drach. i.
Succi Granator.
Decoct. Rosarum ana unc. ii.
Mellis unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Thuris.*
Sarcocol.
Aloes,
Sang. Drac.
Balaust.
Antimonii ana drach. i.
Virid. Æris gr. v.
Aquæ Euphrasiæ unc. viii.
M. eo tepefacto abluatur pars, poteft etiam pro collyrio adhiberi.

Form. 239. *Unguentum.*
℞. *Mercurii dulcis* fcrup. i.
Sulphuris drach. iii.
Fellis porcin.
Succi Hederæ ana unc. dim.
Cæruſſæ,
Cretæ albæ ana drach. ii.
Axungiæ veteris unc. i.
M.

V E L

℞. *Lithargyrii auri* drach. i.
Ceruſſæ drach. ii.
Axungiæ porci unc. i.
Argenti vivi drach. ii.
Terebinthinæ drach. i. cum dim.
M. Cum linteo, vel plumaceolis applicari poteft, ut & cuti affricari.

Form. 240. *Linimentum.*
℞. *Succi Solani* drach. iv.
Pulv. Diapomphol. drach. i.
Ceruſſæ drach. dimid.
Ol. Rosarum.
Ceræ albæ ana parum.
Terantur in mortario plumbeo in formam linimenti,

V E L

℞. *Lithargyrii*,
Ceruſſæ ana unc. i.
Ol. Rosarum q. f.
M. in mortario plumbeo.

V E L

℞. *Plumb. usti*,
Pomphol.
Thuris ana drach. ii. cum dimid.
Absinthii unc. dimid.
Ol. Rosarum unc. ii.
Ceræ unc. i.
Succi Solani q. f.
M. Cum plumaceolis applicari poteft vel affricari cuti.

Form. 241. *Lavamentum.*
℞. *Sem. Cydoniorum contuf.* drach. i.
Aq. Rosar. unc. vi.
Stent in loco calido, percolatæ mucagini adde
Mell. Rosarum unc. i.
Pulv. Corall. rubr.
Cornu Cervi usti,
Tutiæ ana drach. i.
M. Sæpius de die eo abluatur pars, vel pro collyrio oculis inftillari poteft.

Form. 242. *Pulvis.*
℞. *Calomelan.* fcrup. i.
Resinæ Jalappæ gr. v.
Tartari vitriol. gr. iv.
M. F. pulvis pro dofi.

Form. 243. *Pilulæ.*
℞. *Agaric. Troch.* fcrup. dimid.
Resinæ Jalappæ gr. v.
Mercurii dulcis gr. x.
Aloes gr. xv.
Ol. Succini,
Majoranæ ana gutt. ii.
Extract. Castorei q. f.
M. F. pilulæ pro dofi, fummo mane danda.

Form. 244. *Pilulæ.*

℞. *Resinæ Jalappæ* scrup. dimid.
Mercurii dulcis gr. vii.
Diagryd. gr. iii.
M F. pilulæ vii. pro dosi, summo mane danda.

Form. 245. *Haustus.*

℞. *Diagryd.*
Resinæ Jalappæ ana gr. x.
Sp. vini Rectificat. drach. ii.
Accurate tritis, & solutis admisce
Syrup. Rosarum solutiv. drach. vi.
M. Unica vice dandus si fortiter purgare velis, alias in duas doses dividi potest.

Form. 246. *Haustus.*

℞. *Fol. Sennæ* drach. ii. cum dimid.
Sal. Polychresti drach. i.
Sem. Anisi drach. dimid.
Cum aqua fiat infuso ad uncias iii. adde
Syrup. Rosarum solutiv. unc. dim.
M. pro dosi.

V E L

℞. *Pil. Cochiæ Major.* scrup. i.
Sal. Polychresti drach. ii.
Syrup. Rosar. solutiv. drach. vi.
Aq. Cichorei unc. ii.
M. Pro dosi matutino tempore danda.

Form. 247. *Haustus.*

℞. *Fol. Sennæ* drach. ii.
Mannæ elect. unc. dimid.
Sem. Carui drach. dimid.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio, Colaturæ adde
Syrup. Cichor. cum Rheo unc. dim.
Sal. Polychrest. scrup. ii.
M. pro dosi tepide danda.

Form. 248. *Haustus.*

℞. *Aq. Melissæ,*
Mentæ ana unc. i.
Theriacal.
Vitæ Mathiol. ana drach. dim.
Cinnamomi,
Naphæ ana drach. iii.
Sal. vol. oleos. gutt. xv.
Sp. Rorismarini scrup. i.
Laud. liquid. gutt. x.
Syrup. Papav. alb. unc. dimid.
M. Detur vespertino tempore.

V E L

℞. *Aq. Melissæ unc.* ii.
Vitæ Mathiol. drach. i.
Cinnamomi unc. dimid.
Sal. vol. oleos.
Tinct. Croci,
Castorei ana gutt. xx.
Rad. Contrajervæ scrup. dimid.
Laud. liquid. gutt. xii.
Syrup. diacod. unc. dimid.
M. Usus ut præcedentis.

Form. 249. *Iniectio, Seu Lavamentum.*

℞ *Fellis Tauri*
Mellis ana unc. dimid.
Vini albi,
Aquæ Hordei ana unc. i.
M.

V E L

℞. *Succi Betæ* unc. i.
Marrubii unc. dimid.
Mellis unc. i.
Coq. parum, adde
Syrup. Absinthii drach. ii.
M.

V E L

℞. *Herb. Marrubii* m. i.
Aq. comm. q. s.
Coq. colaturæ unc. iv. adde
Vini unc. ii.
Mellis unc. iii.
M. Tepide iniiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 250. *Iniectio Seu Lavamentum.*

℞. *Terebinthinæ,*
Vitell. Ovi ana drach. ii.
Mell. unc. dimid.
Mista diluantur sequenti infusione.
Rad. Consolid. major. unc. dimid.
Flor. Rosarum rubr.
Balaustior. ana drach. ii.
Cort. Granator. drach. i.
Aq. comm. q. s.
Fiat infusio.

V E L

℞. *Flor. Rosar. rubr.*
Balaustior. ana m. i.
Fol. Plantag. m. dimid.
Nuc. Cypress.
Bacch. Myrti,
Cort. Granator. ana unc. dimid.
Vini rubri q. s.

Co-

Coquantur. Coletur si pro lavamento, vel injectione.

Form. 251. *Cataplasma.*

℞. *Far. Lini*,
Fœnugræci,
Orobi ana unc. i.
Aquæ Mulsæ q. s. Coq. in Cataplasma.

V E L

℞. *Medullæ Panis* lib. i.
Lactis q. s. Coq. in pultem, adde
Vitell. Ovorum num. ii.
Ol. Rosarum unc. ii.
Croci scrup. i.
M.

V E L

℞. *Cepæ sub cineribus coctæ* num. i.
Butyri insulsi unc. ii.
Ol. Rosarum,
Chamæmeli ana unc. i.
Far. Lini q. s.
M. Applicetur calide.

Form. 252. *Unguentum.*

℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovi num. iii.
Mistis adde.
Mell. Rosarum,
Ol. Hyperici ana unc. dim.
Croci drach. i.
Far. Hordei drach. vi.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Mell. Rosarum unc. i. cum dimid.
Aquæ Plantag. unc. dimid.
Bulliant ad aquæ consumptionem, adde
Farinæ Hordei,
Fabarum ana drach. ii.
Thuris drach. i.
Croci scrup. i.
M. Cum plumaceolis applicetur.

Form. 253. *Cucupha.*

℞. *Rad. Cyperi*,
Galangæ ana drach. i.
Fol. Salviæ,
Majoranæ,
Menthæ ana drach. i. cum dim.
Caryophyll. scrup. ii.
Styrac. Calam. drach. dimid.
Benzoin. scrup. i.
M. Inter lintea duplicata consueta medicamenta applicentur.

Form. 254. *Cucupha.*

℞. *Fol. Majoran.*
Rorismarini,
Flor. Lavendulæ,
Stœcad. ana drach. i. cum dimid.
Benzoin.
Ol. Nuc. Moschat. expreß. ana drach. dimid.
Caryophyll. scrup. ii.
M. F. pulv. grossus, inter linteum duplicatum consuendus.

V E L

℞. *Flor. Rosarum*,
Rorismarini ana drach. ii.
Lavendulæ drach. i.
Sem. Angelicæ,
Cort. Citri,
Caryophyll.
Macis,
Cinamomi ana drach. dimid.
Croci scrup. i.
Moschi,
Ambræ ana gr. vi.
M. Fiat Sacculus.
Usus tempore irroretur *Sal. vol. oleos.* vel *Aqua vitæ*, vel *Sp. Rorismarini* &c.

Form. 255. *Epithema.*

℞. *Ol. Cinamomi.*
Citri.
Cort. Aurant.
Rorismarin.
Macis.
Majoranæ.
Caryophill.
De his guttula una, vel altera gossypio recepta auribus indatur.

Form. 256. *Injectio.*

℞. *Herb. Majoranæ*,
Menthæ ana p. i.
Cort. Cinamomi,
Magellanici ana drach. ii.
Rad. Galangæ minor. drach. i.
Flor. Rosarum rubr. p. ii.
Aquæ comm.
Vini rubri ana unc. v.
Fiat infusio, colaturæ adde
Mellis albi unc. ii.
M. Tepefactus liquor injiciatur.

Form. 257. *Cataplasma*.

R. *Herb. Absinthii*,
Artemisiæ,
Meliloti ana m. i.
Flor. Chamæmel. m. i. cum dimid.
Bacc. Lauri,
Sem. Cumin. ana unc. i. cum dim.
Ol. Laurini unc. iii.
Coq. in aqua communi, adde
Nidi Hirundin. num. i.
Far. Fabarum q. ſ.
M. Calefactum applica.

Form. 258. *Fotus*.

℞. *Fol. Violarum*,
Hyoſcyami ana m. ii.
Lactis dulcis p. ii.
Coquantur, liquor percolatus ſit fomentum.

Form. 259. *Collyrium*.

℞. *Gum. Tragacanth.* gr. v.
Sem. Cydonior. num. x.
Aq Flor. Tiliæ,
Roſarum ana unc. ii.
Fiat infuſio, colaturæ adde
Troch. alb. Rhaſis ſcrup. i.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo inſtillandæ, vel liquor plumaceolis applicandus.

Form. 260. *Collyria*.

℞. *Aq. Roſarum* unc. ii.
Tutiæ pp.
Troch. alb. Rhaſis ana ſcrup. i.
M.

V E L

℞. *Aq. Roſarum*,
Florum Tiliæ ana unc. i. cum dimid.
Tutiæ pp. drach. i.
Troch. alb. Rhaſis ſcrup. ii.
Corall. rubr. pp.
Sacchar. cand. alb. drach. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Aq. Roſarum* unc. xii.
Tutiæ pp. drach. ii.
Vitriol. albi ſcrup. ii.
Sal. Saturni drach. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Salis Ammoniac.* gr. iii.
Saturni gr. xii.
Aquæ Roſarum unc. ii.
M. Aliquot guttulæ tepidæ oculo inſtillentur.

Form. 261. *Collyrium*.

℞. *Aquæ Roſarum* unc. i.
Mucag. Sem. Pſyllii,
Cydonior. ana unc. dimid.
Lactis mulieb. unc. i.
Troch. alb. Rhaſis ſcrup. i.
M. Uſus ut prioris.

Form. 262. *Collyria*.

℞. *Aloes*, *Croci*, *Myrræ* ana ſcrup. i.
Vini drach. i.
Mellis drach. vi.
M.

V E L

℞. *Aq. Euphraſiæ*,
Fœniculi ana unc. iii.
Fellis Tauri,
Mellis ana unc. dimid.
Gum. Tragacant. ſcrup. dimid.
Myrrhæ albumine ovi ſolutæ drach. i.
M.

V E L

℞. *Aquæ Chelidonii majoris* unc. v.
Croc. Metallorum unc. i.
Fiat infuſio: colaturam ſerva.

V E L

℞. *Aloes*,
Rutiæ pp. ana drach. vi.
Sacchari albi ſcrup. i.
Vini dulcis,
Aquæ Euphraſiæ ana unc. vi.
M. Poſt digeſtionem 40. dierum colaturam ſerva.

V E L

℞. *Albumen ovi cocti*, per medium ſectum impletur *Saccharo*, liquor exſtillans in cella ſuſpenſo ovo ſervetur. De eo liquore aliquot guttulæ inſtillentur oculo.

Form. 263. *Collyrium*, & *Lavamentum*.

℞. *Vitrioli Roman.* drach. i.
Virid. æris drach. dimid.
In pollinem redacta, incluſa albumini ovi cocti per triduum, macera in
Aquæ Roſarum,
Euphraſiæ,
Vini albi ana unc. i.
Colaturam ſerva.

V E L

VEL

℞. *Aq. Rosarum*,
Euphrasiæ,
Fœniculi ana unc. ii.
Nitri drach. i.
M.

VEL

℞. *Mellis commun.* unc. ii.
Virid. æris drach. i.
Vini albi unc. iv.
Coquantur ad dimidium.
Bis de die aliquot guttulæ instillentur oculo, si autem major inde excitetur dolor, oculus eluendus alio collyrio molliore.

Form. 264. *Collyrium*.
℞. *Aquæ Rosarum* unc. xviii.
Vitriol. albi drach. v.
Salis marini drach. i.
Coq. ad dimidium, adde calenti liquori.
Rutæ hortens. rec. m. dim.
Stent in loco frigido, colaturæ adde
Aq. Rosarum unc. xiv.
Camphoræ scrup. ii.
Sp. Vini unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Alb. ovi cocti* num. i.
Vitrioli albi scrup. dimid.
Sacchar. albi drach. ii.
Aq. Fœniculi unc. iii.
M. Post macerationem liquor percolatus servetur, pro collyrio.

Form. 265. *Pulvis*.
℞. *Ossis sepiæ* scrup. i.
Sacchari cant. drach. i.
Vitrioli scrup. dimid.
Tutiæ drach. dimid.
M. Redigantur in pollinem. De hoc pulvere impalpabili bis de die aliquid insletur oculo.

Form. 266. *Pulvis*.
℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis ana drach. i.
Lap. Hæmatitid. scrup. ii.
Tutiæ drach. dimid.
M. F. pulvis subtilissimus.

VEL

℞. *Lap. Hæmatitid.* scrup. dimid.
Vitriol. albi usti gr. xv.
Myrrhæ,
Croci ana gr. v.
Sacchar. albi scrup. i.
M. Usus ut prioris.

Form. 267. *Pulvis*.
℞. *Scandulæ*,
Sacchar. Saturni,
Sacch. cand. albi ana drach. ii.
M. Usus ut prioris.

Form. 268. *Fotus*,
℞. *Flor. Ros. rub.*
Nucum Cypress.
Myrtyll. ana drach. i.
Aloes drach. i. cum dim.
Vini austeri lib. i.
Coquantur.

VEL

℞. *Aloes*,
Thuris ana drach. i.
Sanguinis dracon. drach. dimid.
Flor. Rosar. rubr.
Granor. Sumach. ana scrup. i.
Aquæ Rosarum lib. i.
Bulliant simul Bis aut ter de die eo pars abluenda.

Form. 269. *Fotus*.
℞. *Liquor. Saturni* unc. i.
Aquæ Rosarum unc. iii.
Sp. Vini unc. i. cum dim.
M.

VEL

℞. *Vini albi* unc. ii.
Aluminis drach. i.
M. Cum linteis duplicatis applicetur.

Form. 270. *Fotus*.
℞. *Flor. Rosarum rubrar.* m. i.
Vini rubri unc. viii.
M. F. infusio. Colaturam calide applica.

Form. 271. *Fotus*.
℞. *Hordei integri* m. i.
Rad. Althææ unc. i. cum dimid.
Sem. Fœnugræci unc. dimid.
Aq. com. lib. ii.
Coq. Colaturam applica cum linteis duplicatis calide.

Form. 272. *Fotus*.
℞. *Fol. Rutæ*,

Fæ-

Fœniculi,
Chelidon. major.
Euphrasiæ ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana p. i.
Sem. Fœnugræci unc. i.
Aq. comm. unc. xx.
Fiat infusio, sub finem addendo
Vini albi drach. v.
M. Applicetur tepide.

Form. 273. *Cataplasma*.
℞. *Rad. Consolid. major.* lib. dimid.
Flor. Chamæmeli,
Meliloti ana unc. ii.
Croci unc. dimid.
Far. Fabarum unc. iv.
Fœnugræci unc. i. cum dimid.
Butyr. rec. drach. vi.
Aq. comm.
Lactis ana q. s.
Coq. S. A. & conterantur in cataplasma, tepide applicandum.

Form. 274. *Unguentum*.
℞. *Butyri recent.* unc. i.
Lap. Calaminar. q. s.
M.

V E L
℞. *Butyri Aqua Rosarum*
Loti unc. dim.
Tutiæ pp. drach. dimid.
Caphuræ gr. v.
M. Illiniatur, vel applicetur parti.

Form. 275. *Unguentum*.
℞. *Butyri rec. insulsi* lib. iii.
Meliloti major. odorat.
Violac. rec. m. iv.
Rutæ rec. m. i. cum dim.
Fricentur leni igne in sartagine nova ad humidi consumptionem, & affricetur, vel applicetur parti dolenti.

Form. 276. *Linimentum*.
℞. *Pulv. Conchar. ustar.* unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M.

V E L
℞. *Lithargyrii auri*,
Cerussæ ana unc. i.
Ol. Lilior. alb. q. s.
M.

V E L
℞. *Ung. Althææ*,
Ol. Trifol. odorat. ana unc. i.
Cornu Cervi usti unc. dimid.
M. Affricetur, vel applicetur parti.

Form. 277. *Linimentum*.
℞. *Terebinthinæ* unc. ii.
Vitell. Ovor. n. iv.
Mistis adde
Mellis despumati,
Ol. Amygd. dulc.
Lini,
Hyperici ana unc. ii.
Thuris,
Mastiches ana anc. i.
Sacchar. albi unc. iv.
M.

V E L
℞. *Terebinthinæ* unc. iii.
Ceræ nnc. i.
Thuris,
Mastiches,
Far. Fœnugræci ana unc. dimid.
Ol. Olivarum q. s.
M. Cum plumaceolis, vel linteis applica.

Form. 278. *Emplastrum*.
℞. *Empl. Diapomphol.*
Grisei ana unc. iii.
Gum. Elemni unc. i.
Sacchar. Saturni unc. i.
Amalgam. Mercurii drach. vi.
M.

V E L
℞. *Sacchar. Saturni*,
Cerussæ,
Amalg. Mercur. & Saturni ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum drach. iii.
M. Supra linteum, vel alutam extensum applica.

Form. 279. *Emplastrum*.
℞. *Rad. Bryoniæ far.* unc. ii.
Flor. Sulphuris unc. i.
Mercurii nigri drach. iii.
Galbani soluti unc. iv.
Empl. de Meliloto unc. ix.
Ol. Chamæmel.
Anethi ana q. s.
M.

V E L

VEL

Empl. de Galbano,
Baccis lauri,
Betonica,
Cephalicum,
Diachylon cum gummi,
Diaphoreticum,
Ischiadicum,
Oxycroceum,
De Ranis cum & sine Mercurio.
Unum ex his eligi poteſt, vel quædam inter ſe miſta ſupra alutam extenſa applicari poſſunt.

Form. 280. *Emplaſtrum*.
℞. *Gum. Ammoniac. ſolut.* unc. ii.
Succi Nicotianæ unc. i.
Reſinæ pini,
Terebinthinæ,
Succi Ebuli ana unc. dim.
Ol. De Capparibus,
Ceræ novæ ana q. ſ.
M.

VEL

℞. *Caricas pingues* num. xii.
Coquantur, & terantur: adde
Gum. Galbani,
Bdellii ana unc. ii.
Styrac. liquidi unc. i.
Mucag. Althææ,
Sem. Lini,
Fœnugræci ana unc. ii.
Oeſypi,
Butyri rec. ana unc. i.
Ol. Lilior. unc. iii.
Ceræ q. ſ.
M.

VEL

℞. *Ladani*,
Bdellii,
Ammoniaci,
Terebint. ana unc. i.
M. Supra linteum, vel alutam extenſum applica.

Form. 281. *Pulvis*.
℞. *Boli Armen.*
Terræ ſigillatæ,
Colophoniæ ana drach. i.
Fiat pulvis.

VEL

℞. *Aloes*,
Myrrhæ,
Sarcocollæ ana unc. dim.
Sang. Dracon.
Flor. Balauſtior. ana drach. iii.
Croci ſcrup. dimid.
M.
Pulv. Olibani,
Maſtiches,
Colophoniæ,
Thuris,
Æris uſti,
Tutiæ.
Aliquid de his ulceri inſpergendum, vel cum plumaceolis applicandum.

Form. 282. *Emplaſtrum*.
℞. *Gum. Tacamahace* unc. ix.
Piperis longi,
Euphorbii,
Sem. Sinapi ana unc. i. cum dim.
Ol. Terebinth.
Guajaci ana unc. i.
Spicæ,
Abſinthii ana unc. dimid.
Ceræ unc. iv.
Reſinæ unc. ii.
Terebinthinæ q. ſ.
M. F. Emplaſtrum. Extendatur ſupra alutam, & applica.

Form. 283. *Mixtura*.
℞. *Aq. Roſarum* unc. iii.
Decoct. Cinamomi unc. i.
Sal. Prunell. drach. i.
Laud. liquid. gutt. xv.
Syrup. diacod. unc. dimid.
M. Capiat omni hora cochlear. unum.

Form. 284. *Mixtura*.
℞. *Diaſcord.* drach. i.
Sacchar. Saturni ſcrup. i.
Liquor. Salis Polychreſti drach. i.
Terræ Catechu. drach. dimid.
Laud. liquid. gutt. xx.
Aq. Cinnamomi unc. i.
Plantag. unc. iv.
Syrup. diacod. unc. dim.
M. Omni hora capiat cochlear nnum.

Form. 285. *Mixtura*.
℞. *Aq. Spermat. Ranarum*,
Decoct. Cinnamomi ana unc. ii.
Sal. Prunell. drach. i.
Terræ Japonicæ ſcrup. iv.
Laud. liquid. gutt. xx.
Syrup. Myrtini unc. dim.
M. omni hora capiat cochlear unum.

Form.

Form. 286. *Linimentum*.
℞. *Lythargyrii auri* unc. i.
Ol. Myrtin. q. ſ.
M.

V E L

℞. *Terebinthinæ* unc. i.
Sevi Taurini unc. dimid.
Plumbi uſti unc. i. cum dimid.
M.

V E L

℞. *Cadmiæ* unc. i.
Ariſtolochiæ,
Iridis ana unc. dimid.
Ol. Myrtini unc. ii.
Ceræ unc. dimid.
M. Vel ſequentia officinalia:
Ung. Deſiccativum rubrum,
Diapompholygos,
Calcis,
Nutritum;
Album Rhaſis,
De Tutia,
De Ceruſſa,
De Lithargyrio.
Cum linteo, vel plumaceolis applicari poſſunt.

Form. 287. *Linimentum*.
℞. *Ung. Roſat.* unc. i. cum dimid.
Mercur. dulc.
Ol. Tartari p. deliq. ana drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i.
M.

V E L

℞. *Ol. Amygd. amar.*
Rutæ,
Laurini ana unc. i.
Pulv. Staph. agriæ,
Myrrhæ ana drach. ii.
Aloes drach. i.
M.

V E L

℞. *Axung. Porcin.*
Ol. Laurin.
Sapon. nigri ana unc. dimid.
Argenti vivi,
Myrrhæ,
Aloes ana drach. dimid.
Staph. agriæ ſcrup. ii.
M. Illiniatur parti affectæ.

Form. 288. *Pulveres*.
℞. *Sacchar. Saturn.*
Lithargyrii ana drach. ii.
Lapid. Calam. drach. i.
Rad. Tormentill.
Biſtortæ,
Ariſtoloch. rotund.
Sang. Dracon.
Teſt. Ovor. combuſt. ana unc. dimid.
M.

V E L

℞. *Calcis lotæ* drach. ii.
Aluminis drach. dimid.
Ceruſſæ drach. i.
M.

V E L

℞. *Antimonii* drach. i.
Tutiæ drach. dimid.
M.

V E L

℞. *Tutiæ præparatæ*,
Cornu Cervi uſti,
Aloes ana drach. i.
M. Vel inſpergatur ulceri. vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 289. *Linimentum*.
℞. *Rad Lapathi acuti* q. v.
Coquantur cum aceto forti, trajiciatur contuſa maſſa per ſetaceum, pulpa fit linimentum: huic addi poteſt.
Ol. Hyoſciami $\frac{1}{8}$ pars.
M. Applicetur parti.

Form. 290. *Unguentum*.
℞. *Ung. Nutriti*,
Roſarum,
Sacchari ana drach. x.
Lithargyrii drach. v.
Ol. Amygd. dulc. q. ſ.
M.

V E L

℞. *Cadmiæ* drach. i. cum dimid.
Æruginis,
Æris combuſti ana drach. i.
Aluminis ſciſſilis drach. i. cum dimid.
Ceræ novæ unc. v.
Ol. Roſarum q. ſ.
M. Affricetur, vel cum linteo applicetur.

Form. 291. *Linimentum*.
℞. *Pulp. pomi cocti*, *vel toſti* unc. i.
Axungiæ porcinæ unc. dimid.
Succi Limonum drach. ii.
Ceruſſæ drach. i. cum dimid.
Ol. ligni Rhodii gutt. iv.

M.

M.

VEL

℞. *Ol. Amigd. dulc.*
Liquor. Saturni ana drach. ii.
Succi Citri drach. i.
Sulphuris drach. i. cum dimid.
Moſchi gr. i.
M.

VEL

℞. *Liquoris Saturni* unc. i.
Sacchari Saturni drach. dimid.
Ol. Tritici unc. i. cum dimid.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 292. *Fotus ſeu Cataplaſma*.
℞. *Fol. Lapathi*,
Tapſi barbati ana m. ii.
Scabioſæ,
Violæ ana m. i.
Chelidonii m. dimid.
Aq. q. ſ.
Coq. ad mollitiem: adde
Mellis comm. lib. i.
Far. Hord. q. ſ.
Aceti unc. iv.
Decoctum fit pro fomento.
Folia Lapathi acuti ſola valent.

Form. 293. *Veſicatorium*.
℞. *Cantharid.* num. vi.
Fermenti acris unc. dim.
Acet. q. ſ.
Miſceantur in mortario, & fiant emplaſtra exigua.

VEL

℞. *Empl. Diapalmæ* unc. dimid.
Cantharid. gr. x.
M. Ex maſſa ſupra linteum extenſa fiant emplaſtra debitæ magnitudinis.

Form. 294. *Linimentum*.
℞. *Terebinthinæ lotæ* unc. i.
Ol. Roſarum unc. dimid.
Vitell. Ovorum num. ii.
Succi Pomorum Aurant. num. ii.
M.

VEL

℞. *Ung. Ægyptiaci* unc. dimid.
Mellis comm. unc. ii.
M.

VEL

℞. *Vitrioli albi*,
Aluminis uſti ana drach. ii.
Mellis Roſarum unc. dim.
Vitell. Ovi num. i.
Terebinthinæ unc. dimid.
M. Illiniatur, vel cum plumaceolis applicetur.

Form. 295. *Emplaſtrum*.
℞. *Terebinth.* unc. i.
Styrac. Calamit.
Benzoin.
Laudani ana unc. iv.
Rad. Iridis,
Viſci quercini,
Maſtiches ana unc. i.
Styrac. liquid. q. ſ.
M. F. emplaſtrum,
Aliquid de eo ſupra alutam extenſum applicetur.

Form. 296. *Emplaſtrum*.
℞. *Emp. De Labdano* q. ſ.
Extendatur ſuper alutam in debitam formam, irroretur
Ol. Macis deſtill.
Caryophyll. ana gut. iii.
Balſ. Peruv. ſcrup. dim.
M. Fiat Emplaſtrum, ſtomacho applicandum.

Form. 297. *Cataplaſma*.
℞. *Farinę Lupinor.*
Lentium,
Fabarum,
Lolii,
Sal. marin. ana unc. iii.
Pulv. Abſinthii,
Scordii,
Alliariæ,
Rutæ ana unc. i.
Oxymell. ſimp. q. ſ.
Refrigeratæ miſcelæ adde
Aloes,
Myrrhæ ana unc. i.
Aquæ vitæ unc. iii.
M. Calefactum applica.

Form. 298. *Lavamentum*.
℞. *Amygd. decorticat.* num. iv.
Sacchari albi drach. i.
Aq. Roſarum unc. ii.
M. F. Emulſio.

VEL

℞. *Furfur. macr.* m. ii.
Sacchari drach. ii.

Aq. Rosarum,
Sambuci ana unc. ii.
M. Bis, aut ter de die pars hoc liquore abluenda.

Form. 299. *Linimentum*.
℞. *Ol. Rosarum*,
Lilior. alb.
Ceræ albę ana unc. i.
Ligni Santali rubr. drach. i.
Ol. ligni Rhodii gutt. x.
M.

VEL

℞. *Ol. Amygd. dulc.*
Axungię porcinę,
Unguent. Rosarum ana unc. i.
Ol. de Cedro gutt. vi.
Moschi gr. ii.
M.

VEL

℞. *Ol. Jasmini*,
Ung. Althææ,
Rosarum,
Axungiæ porcinę ana unc. i.
Moschi gr. iii.
M.

VEL

℞. *Liquor. Myrrhæ cum album. ovi parati*.
Butyri insulsi,
Axungiæ porcinæ ana unc. dim.
M. Illiniatur parti.

Form. 300. *Infusio*.
℞. *Nasturt. aquatic.*
Cochlear,
Fumariæ.
Boraginis,
Endiviæ.
Violę recent. ana m. dim.
Fol. Sennæ,
Polypodii ana drach. ii.
Seri lactis p. iii.
Fiat infusio, de qua bibat quotidie tantum, ut alvus laxetur.

Form. 301. *Pulvis*.
℞. *Mercurii dulcis* gr. xii.
Scammonei gr. v.
M. Capiat unica vice cum aliqua conserva mistum.

Form. 302. *Pilulæ*.
℞. *Gum. guttæ* unc. ii.
Ammoniac. depurat.
Aloes optim.
Cremor. Tartari ana unc. vi.
M. Dosis ad scrup. i. ad drach. dimid.

Form. 303. *Pilulę*.
℞. *Agaric. Troch.* scrup. i.
Diagryd. gr. v.
Aloes scrup. dimid.
Ol. Cinnamom. gutt. i.
Elix. prop. Parac. q. s.
M. F. Pilulæ vii.
Sumantur summo mane.

Form. 304. *Injectio*, seu *Lavamentum*.
℞. *Lactis muliebris* unc. ii.
Albi ovi unc. dimid.
M Accurate.

VEL

℞. *Fol. Plantag.*
Solani ana m. i.
Flor. Chamæmeli,
Missæ ana p. i.
Aquæ unc. vi.
Fiat decoctio, liquore utatur.

VEL

℞. *Amygd. dulc.* unc. i.
Aquæ Rosarum unc. viii.
Sacchari drach. ii.
Fiat emulsio.
Tepide injiciatur, vel eo abluatur pars.

Form. 305. *Pulvis*.
℞. *Cornu Cervi usti*,
Ocul. cancri,
Antimon. diaphoret. ana drach. i.
Mercurii dulcis drach. dimid.
Æthiopis Mineralis scr. ii.
M. Capiat scrup. i. vel drach. dimid. in adultis.

Form. 306. *Linimentum*.
℞. *Ung. Nutrit.* unc. ii.
Alum. usti,
Vitriol. albi ana scrup. ii.
Mercur. præcipit. alb. scrup. i.
M.

VEL

℞. *Sacchari Saturni*,
Cerussæ,
Amalgam. Saturn. & Mercurii ana drach. ii.
Ceræ albæ unc. iv.
Ol. Rosarum unc. iii.

M.

M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 307. *Pulvis.*

℞. *Flor. Sulphuris*,
Sal. Prunellæ,
Tartari vitriolat.
Ocul. cancri,
Sacchari albi ana drach. i.
M. F. Pulv. num. xv. Capiat omni mane, & vesperi unum.

Form. 308. *Unguentum.*

℞. *Ung. alb. Camphorat.* unc. i.
Flor. Sulphur. drach. ii.
Salis Tartari drach. i.
M. Applicetur, vel illiniatur.

Form. 309. *Pilulæ.*

℞. *Chalib. cum Sulphur.* pp. drach. ii.
Rad. Gentianæ,
Aristolochiæ rotundæ ana drach. i. cum dimid.
Castorei,
Pulv. Ari com. ana drach. i.
Extract. Absinth. q. s.
M. F. pilulæ mediocres: de quibus capiat tres bis, aut sæpius de die.

Form. 310. *Pulvis.*

℞. *Ocul. Cancri*,
Cornu Cervi usti,
Flor. Sulphuris.
Sal. Absinthii ana drach. i.
Divide in viii. doses æquales.

V E L

℞. *Sal. Artemisiæ*,
Polychresti ana drach. i.
Cornu Cervi usti,
Coralli rubri ana drach. dimid.
M. F. pulv. num. viii.

V E L

℞. *Sal. Tartari*,
Flor. Sulphuris,
Æthiopis mineralis,
Ocul. cancri ana drach. dimid.
Ol. Menthæ gutt. iv.
Divide in vi. doses.

V E L

℞. *Sal. Polychresti*,
Card. Benedicti ana drach. dimid.
Mercurii dulcis scrup. dimid.
Concharum ustar. drach. i.
Divide in v. doses. Unus pulvis sumatur bis, aut ter de die.

Form. 311. *Lavamentum.*

℞. *Sal. Cinerum clavell.* unc. ii.
Aquæ commun. lib. iv.
Liquescant leni ebullitione in vase æneo, in filtrato liquore extingue.
Calcis vivæ unc. iv.
Qua extincta adde
Plumbi usti,
Lithargirii auri ana unc. i.
Bulliant omnia simul.

V E L

℞. *Cineris ligni viridis combusti* lib. dimid.
Furfur. Macr. m. ii.
Aq. Rosarum,
Flor. Tiliæ ana lib. dim.
M. Abluatur eo liquore pars affecta bis de die.

Form. 312. *Pulvis.*

℞. *Sulphuris* drach. ii.
Nuc. Moscat. drach. i.
M. F. pulveres num. vi.
Capiat bis de die unum.

Form. 313. *Pulvis.*

℞. *Sal. Absinthii*,
Antimon. diaphoret. ana drach. ii.
Mercur. dulc. scrup. i.
Elacosach. Melissæ drach. iii.
M. F. pulv. num. xvi.
Sumat unum ter de die.

Form. 314. *Linimentum.*

℞. *Butyri insulsi* unc. dim.
Flor. Sulphuris drach. i.
Vitell. Ovi num. i.
Ung. Populei drach. ii.
M. Affricetur, vel applicetur.

Form. 315. *Lavamentum.*

℞. *Solutio Lithargyrii cum aceto præcipitetur.*
Oleo Tartari per deliquium, vel
Aqua aluminis, vel
Salis gemmæ.
M.

V E L

℞. *Vitrioli albi* drach. i.
Aquæ Plantag.
Rosarum ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis usti* drach. dimid.

Aquæ Plantag.
Rosarum ana unc. ii.
M.

V E L

℞. *Aluminis usti* drach. dimid.
Vitriol. albi drach. i.
Aquæ Flor. Tiliæ unc. iv.
M.

V E L

℞. *Ung. Ægiptyac.*
Mell. Rosar. ana unc. dimid.
Vini albi unc. iv.
M. Abluatur pars bis de die.

Form. 316. *Fotus*, *Lavamentum*.
℞. *Acet. Lithargyrii* unc. ii.
Vini Gallici,
Aq. Flor. Sambuci ana unc. xii.
M.

V E L

℞. *Vini rubri* unc. ii.
Ros. rubr. m. dim.
Mell. rosat. unc. dimid.
Alum. Rochæ drach. iii.
Croci scrup. i.
Bulliant ad solutionem aluminis.
Eo liquore pars foveri, vel ablui potest.

Form. 317. *Julepus*.
℞. *Flor. Rosarum rubr.* unc. i.
Aquæ tepidæ lib. iii.
Sp. Vitrioli,
Sulphuris ana drach. i.
Infundatur 3. vel 4. horas, colaturæ adde
Sacchari unc. iv.
M.

V E L

℞. *Aq. Spermat. Ranar.*
Cinamomi,
Rosarum ana lib. dimid.
Sanguinis Dracon.
Sacchari Saturn. ana drach. i.
Syrup. e Coralliis q. s.
M. Bibat uncias tres aliquoties de die.

Form. 318. *Julepus*.
℞. *Succi expressi depurat. rec.*
Pomorum unc. iv.
Limonum unc. iii.
Aquæ Rosarum unc. ii.
Succi Granator. unc. i.
Sacchari albi lib. dimid.
M. Bibat ~~uncias duas~~, vel tres aliquoties de die.

Form. 319. *Gargarisma*.
℞. *Aquæ Plantaginis* unc. v.
Mell. Rosar. unc. i. cum dim.
Sal. Prunell. drach. i. cum dimid.
Ol. Vitrioli gutt. x.
M. Colluantur eo aliquoties de die os, & fauces.

Form. 320. *Gargarisma*.
℞. *Aq. Plantag.*
Rosarum,
Spermat. Ranar. ana unc. iv.
Alb. Ovor. num. iii.
Saccar. cand. albi unc. iii.
M. Eo colluantur os, & fauces.

Form. 321. *Lavamentum*.
℞. *Sulphur. vivi* unc. i.
Myrrhæ,
Thuris ana drach. ii.
Camphoræ drach. i.
Pulverisata misceantur cum
Aquæ Rosarum lib. i.
Miscela reponatur in ampulla vitrea sæpe agitanda.
Abluatur pars bis de die.

Form. 322. *Linimentum*.
℞. *Galbani*,
Nitri ana unc. i.
Aceti q. s.
Conterantur in Mellis consistentiam.

V E L

℞. *Resinæ* unc. i.
Salis fossilis drach. i.
Mellis tantillum.
M. Omni vesperi eo pars illinienda, mane vero abluenda.

Form. 323. *Unguentum*.
℞. *Tartari*,
Fuliginis camini ana unc. i.
Sulphuris vivi,
Salis Nitri ana unc. dim.
Auripigmenti,
Aluminis,
Hellebori albi ana drach. ii.
Fiat pulvis, incorporetur.
Succo fumariæ, *&* *Unguento Nutrito*.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form.

Form. 324. *Unguentum*.
℞. *Sem. Laureolæ*,
Staphys agriæ ana drach. ii.
Fiat pulvis, addatur
Mellis q. f.
M. Ufus ut prioris.

Form. 325. *Lavamentum*.
℞. *Colocynthid*. unc. i.
Acet. Sambuc.
Dracunculi ana unc. iii.
Aquæ fabarum unc. vi.
Coquantur: colaturam ferva.
Abluatur pars affecta bis de die.

Form. 326. *Lotio*, & *Fotus*.
℞. *Summit. Abfinth.*
Ebuli,
Sambuc. ana m. i.
Rad. Iridis unc. i.
Aq. comm. q. f.
Coq. ad unc. xx. adde
Mellis unc. i.
M. Calefactum applicetur, vel adhibeatur pro lotione.

Form. 327. *Unguentum*.
℞. *Sulphur. vivi* unc. ii.
Argenti vivi unc. i.
Mifce donec mercurius difpareat, adde
Virid. æris unc. dimid.
Ceruffæ drach. dimid.
Styrac. liquid. drach. i.
Axungiæ porcin. q. f.
M. F. Unguentum.

V E L

℞. *Succi Chelidon.* lib. dimid.
Axungiæ porcin. unc. iii.
Coq. in Unguentum, adde
Argenti vivi unc. i. vel
Mercurii præcipit. albi drach. dimid.
M. Illiniatur, vel applicetur.

Form. 328. *Apozema*.
℞. *Herb. Fumariæ*,
Acetofæ,
Trifolii aquatici ana m. i.
Seri lactis,
Lactis ebutyrati ana pint. ii.
M. F. decoctum. Bibat omni mane uncias octo.

Form. 329. *Electuarium*.
℞. *Pulp. paffful. Corinth.* unc. vi.
Rhabarbar. elect.
Cremor. Tartar. ana drach. iii.
Salis Tartari drach. i. cum dimid.
Cinamomi drach. i.
Syrup. Cichorei cum Rheo q. f.
M. Omni hora capiat drach. i. donec alvus laxetur.

Form. 330. *Lavamentum*.
℞. *Herb. Abfinthii*,
Staphys agriæ,
Rutæ,
Marrubii ana m. i.
Centaurii minor. m. dim.
Cineris quercini unc. v.
Cum aqua communi paretur lixivium, in quo folvantur
Sal. marin. unc. ii.
Abfinthii unc. i.
M. F. lotio, qua bis de die pars abluenda.

Form. 331. *Linimentum*.
℞. *Lithargyrii Auri*,
Argent. ana drach. i. cum dimid.
Aceti vini q. f.
Fiat infufio, adde
Flor. Sulphuris drach. dimid.
Rad. Hellebori nigri fcrup. i.
Nitri fcrup. ii.
Succi Limon. drach. i.
Butyr. rec.
Axung. porc. ana drach. dimid.
Ol. Rofarum unc. i.
Ceræ q. f.
M.

V E L

℞. *Sp. vini*,
Pinguedinis carnis fumatæ ana unc. i.
Picis liquidæ,
Bacc. Lauri,
Aluminis,
Flor. Sulphuris,
Piperis ana drach. ii.
M. Illiniri, vel applicari poteft.

Form. 332. *Linimentum*.
℞. *Ol. Liliorum*,
Tamarifci ana unc. ii.
Succi Rad. Bryoniæ,
Apii ana unc. i.

Bul-

Bulliant ad ſuccorum conſumptionem, adde
Unguent. Althææ,
Butyri inſulſi ana unc. i.
Gum. Ammoniac. Aceto ſoluti unc. dimid.
Ceræ flavæ q. ſ.
M. Applicetur cum plumaceolis.

Form. 333. *Pilulæ*.
℞. *Bilis porcinæ inſpiſſatæ*,
Sapon. Veneti,
Gum. ſagapeni ana drach. dimid.
M. F. pilulæ mediocres. Capiat bis de die duas, vel tres.

Form. 334. *Pulvis*.
℞. *Sal. Polychreſti*,
Purgant. Anglic. ana drach. ii.
Elæoſacchar. Meliſſæ,
Citri ana drach. i.
Ocul. Cancri drach. ii.
M. F. pulveres num. xvi.
Unum capiat ter de die.

Form. 335. *Pilulæ*.
℞. *Gum. Ammoniac.*
Galbani ana drach. ii.
Myrrhæ drach. i.
M. F. pilulæ gr. iii.
VEL
℞. *Maſtiches* drach. ii.
Olibani drach. i.
Styrac. Calam. drach. ii.
Terebint. drach. i.
M. F. pilulæ mediocres.
De his capiat duas aliquoties de die.

Form. 336. *Fotus Seu Cataplaſma*.
℞. *Rad. Bryoniæ* unc. i.
Aceti unc. viii.
Fiat Fotus.
VEL
℞. *Rad. Jalappæ* unc. dim.
Herb. Chamæmæli,
Matricariæ ana m. dimid.
Flor. Sambuci,
Tanaceti, ana p. i.
Herb. Pulegii,
Brunellæ,
Hederæ terreſt. ana m. dimid.
Nidi hirundinis num. i.
Aq. q. ſ.
Coquantur. Colaturam calidam cum linteis applica.

Form. 337. *Fomentum*.
℞. *Olibani*,
Myrrhæ ana unc. i. cum dimid.
Camphoræ drach. ii.
Vini albi q. ſ.
M. Calefactum hunc liquorem applica.

Form. 338. *Cauſtica*.
1. Mitiſſima
Alumen uſtum,
Cinis ligni viridis combuſti.
Mercurius dulcis,
Albus præcipitatus,
Vitriolum album,
Cyprinum.

2. Fortiora.
Mercurius præcipitatus ruber.
Colcothar Vitrioli,
Trochiſci de Minio Vigonis.

3. Fortiſſima.
Butyrum Antimonii.
Lapis infernalis,
Mercurius ſublimatus corroſivus.
Oleum Tartari per deliquium.
Oleum Vitrioli.

Form. 339. *Lavamentum*.
℞. *Aquæ divinæ Fernel.* q. v.
VEL
℞. *Aq. Plantag.*
Calcis ana unc. iii.
Mercur. ſublimat. gr. x.
M. Eo abluenda.

Form. 340. *Unguentum*.
℞. *Album. ovi* num. i.
Agita donec ſpumeſcat, adde
Mercurii ſublimati gr. iv.
Camphoræ gr. v.
M. Acerrimum eſt.
VEL
℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercur. præcipitat. albi,
Alum. uſti ana gr. iv.
M. Mitius eſt.
VEL
℞. *Ung. Nutrit.* unc. i.
Mercurii dulcis.
Aluminis uſti ana gr. iv

M. Mitissimum.
Applicetur cum plumaceolis.

Form. 341. *Pulvis.*

℞. *Sal. purgant. Angl.*
Nitri depurati,
Absinthii,
Flor. Sulphuris ana drach. i.
Elæosach. Citri scrup. ii.
M. F. pulveres num. x.
Capiat unum bis, aut ter de die.

Form. 342. *Lavamentum.*

℞. *Sulphur. crud.* drach. ii.
Sapon. Venet. drach. i. cum dimid.
Nitri præparat. drach. dimid.
Lithargyrii aurii drach. ii.
Mercur. dulcis drach. i. cum dim.
Ung. alb. Camphor. unc. i.
Ol. Ligni Rhod. gutt. viii.
M. Illiniatur.

Form. 343. *Linimentum.*

℞. *Plumbi usti,*
Mumiæ ana unc. ii.
Pulv. præcipit. drach. xii.
Litharg. aur. unc. iv.
Antimonii,
Camphoræ ana unc. iii.
Ung. alb. Camphor. unc. xvi.
M.

V E L

℞. *Picis navalis* unc. i.
Butyri,
Axungiæ porci ana unc. dimid.
Mell.
Terebint. ana drach. ii. cum dim.
Aceti vini drach. ii. cum dim.
Salis marin.
Vitriol. Roman.
Tartari,
Carthami ana drach. i.
Æris usti.
Sulphur. ana drach. ii.
Fuligin. camini drach. iii.
M.

V E L

℞. *Scoriæ ferri pulv.* unc. iv.
Butyri,
Picis navalis ana unc. iii.
M. Coquantur in unguentum.
Cum linteo applicetur, vel affricetur.

Form. 344. *Linimentum.*

℞. *Fol. Abrotani maris,*
Capill. Veneris ana m. i.
Favi Mellis,
Ladani ana unc. i.
Myrtill. drach. i.
Sem. Fœnugræci,
Lini ana drach. iii.
Ol. Amigd. dulc.
Vini alb. dulc. ana unc. iii.
Post infusionem ebulliant ad humidi consumptionem.

V E L

℞. *Olei abrotani cocti,*
Mellis ana unc. ii.
M. Inungatur capiti ubi capilli deficiunt.

Form. 345. *Lavamentum.*

℞. *Scoriæ, vel ferrugin. ferri* q. s.
Ol. Vitrioli lib. i.
Mista effervescant, adde *aqua comm.* pint. ii. digere 24. horas, liquori filtrato adde
Aluminis crudi unc. ii.
Serva usui. Applicetur cum linteis, vel plumaceolis.

Form. 346. *Linimentum.*

℞. *Axungiæ porcinæ rec.* unc. i.
Terebinth. drach. iii.
Balsam. Peruv. drach. dimid.
Cerussæ drach. i.
Aluminis usti scrup. ii.
Flor. Sulphur.
Minii ana scrup. i.
Moschi gr. i.
M. Illiniatur parti.

Form. 347. *Linimentum.*

℞. *Aloes,*
Aceti fortis,
Sulphur. ana drach. iii.
Axungiæ unc. i.
Argenti vivi saliva extincti drach. dimid.
M.

Form. 348. *Pulvis.*

℞. *Ocul. Cancr.* drach. i.
Mercurii dulcis drach. dimid.
Nitri,
Flor. Sulphur. ana drach. i.

M. F.

M. F. pulveres xii.
Capiat unum bis de die.

Form. 349. *Lavamentum.*

℞. *Mercurii sublimati* unc. dimid.
Aq. Plantag. unc. x.
Rosarum unc. v.
Ebulliant simul, liquori refrigerato adde.
Succi citri drach. iii.
M. Abluatur eo pars affecta bis de die.

Form. 350. *Infusio.*

℞. *Rad. Bugloss.*
Polypod. quern. ana unc. dim.
Fumariæ,
Scolopendriæ,
Linguæ cervinæ,
Agrimoniæ,
Cariophyll.
Capill. Vener. ana m. i.
Tamarisci,
Flor. Bugloss.
Violarum ana p. i.
Turpeth. drach. i.
Rhabarb. drach. i. cum dimid.
Fol. Sennæ unc. i.
Vini unc. xxxvi.
Fiat infusio.
De colatura capiat uncias duas omni mane, vel donec alvus laxetur.

Form. 351. *Pilulæ.*

℞. *Pil. Coch. mai.* drach. dimid.
Calomelan. scrup. i.
Resinæ Jalappæ gr. vi.
Syrup. e Chalib. q. s.
M. F. *Pilulæ* xii.
Una, vel duabus vicibus assumi debent, prout plus, minusve est purgandum.

Form. 352. *Pulvis.*

℞. *Olibani*,
Coralli rubri ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

℞. *Spermatis Ceti*,
Corall. rubr.
Antimon. diaphoret. ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M.

VEL

℞. *Cornu Cervi usti*,
Mastiches,
Antimonii diaphoret. ana scrup. dimid.
Laud. Opiat. gr. i.
M. pro dosi.

Form. 353. *Pulvis.*

℞. *Gallarum*,
Balaustior. ana drach. i.
Sang. Dracon.
Cerussæ,
Æruginis ana drach. dimid.
Alum. usti,
Thuris.
Mirrhæ ana drach. i.
M.

VEL

℞. *Æs viride.*
Alumen ustum,
Mercurius præcip. ruber.
Helleborus niger.
Spongia usta,
Thus,
Tutia.
Chalcitis,
De his aliquid ulceri inspergendum.

Form. 354. *Pulvis.*

℞. *Euphorbii* drach. i.
Rad. Iridis,
Ari ana drach. i.
M. F. Pulvis.

VEL

℞. *Mumiæ*,
Sarcocollæ ana drach. dimid.
Euphorbii drach. i.
M.

VEL

℞. *Rad. Aristoloch. long.*
Bryoniæ,
Peucedani,
Iridis ana drach. i.
M.

Form. 355. *Clysma.*

℞. *Aquæ Calcis vivæ* unc. vi.
Terebinthinæ unc. dimid.
Vitelli Ovi num. i.
Mell. Rosar.
Syrup. e Symph. Fern. ana unc. i.
M.

VEL

VEL

℞. *Summitat. Hyperici*,
Vincexotici,
Plantag. ana m. i.
Flor. Rosar. rubr. p. i.
Aq. Calcis q. s.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Mell. Rosarum unc. i.
M.

VEL

℞. *Summit. Hyperici* m. i.
Flor. Rosar.
Balaustior. ana p. ii.
Plantag. m. i.
Lactis dulcis q. s.
Coquantur, colaturæ unc. viii. adde
Gum. Tragacant. unc. dimid.
M.

VEL

℞. *Theriac. And.* drach. ii.
Terebinth. unc. dimid.
Vitell. ovi num. i.
Lactis dulcis unc. viii.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 356. *Clysma.*

℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Vitell. ovi num. i.
Terebinth. unc. dimid.
Lactis dulcis unc. viii.
M.

VEL

℞. *Lactis Vaccin.* unc. viii.
Mell. Rosarum unc. i.
Theriac. Androm. unc. dimid.
M. Iniiciatur tepide.

Form. 357. *Pilulæ.*

℞. *Gum. Galbani* drach. ii.
Pulv. Myrrhæ,
Mastich. ana drach. i.
Ol. Sassaff. gutt. v.
Bals. Peruv. q. s.
M. F. Pilulæ mediocres.
Capiat duas quater de die.

Form. 358. *Collutio.*
Lavamentum.

℞. *Mell. Rosarum* unc. i.
Sp. Cochleariæ unc. dimid.
Aq. Rosarum unc. iii.
Alum. usti drach. dimid.
M.

VEL

℞. *Muriæ Limon.*
Mell. Rosarum ana drach. ii.
Sp. Sal. dulc. drach. dimid.
Aq. Rutæ unc. ii.
M.

VEL

℞. *Sp. Theriacal.*
Cochleariæ ana unc. i.
Mell. Anthos. unc. dimid.
M. Abluatur pars aliquoties de die.

Form. 359. *Pulveres.*

Mitiores.
Rad. Peucedani,
Vitis albæ,
Aristolochiæ,
Myrrhæ,
Mastiches,
Olibani,
Colophoniæ.
Fortiores.
Rad. Iridis Florentinæ,
Aloes,
Pumicis usti,
Scoriæ æris,
Corticis pini.
Fortissimi.
Euphorbii,
Vitrioli Romani.
Aliquid de his inspergatur, vel applicetur cum plumaceolis.

Form. 360. *Pulvis.*

℞. *Rad. Tormentillæ* unc. dimid.
Nucis Moscatæ drach. ii.
Sem. Plantag.
Terræ sigillatæ ana drach. i.
M. F. Pulvis.
Capiat ter de die drach. dimid.

Form. 361. *Pulvis.*

℞. *Rhei electi* scrup. ii.
Nucis Moschat. scrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Unica vice capiendus.

Form. 362. *Apozema.*

℞. *Rad. Acetosæ* unc. i.
Fol. Acetosæ m. ii.
Hordei mundati unc. i.
Aq. comm. unc. xl.
Coque. Colaturæ adde
Succi Acetosæ rec. unc. ii.

Rob. Ribesiorum,
Syrup. Granatorum ana unc. i.
M. F. Apozema.
Bibat unciam unam sæpius de die.

Form. 363. *Apozema*.

℞. *Rad. Bistortæ*,
Tormentillæ ana drach. iii.
Polypodii querni unc. dimid.
Flor. Rosarum rubr. pug. ii.
Cinamomi drach. dimid.
Cassiæ ligneæ drach. i.
Aq. communis unc. xx.
Coque. Colaturæ adde
Syrup. Diacodii,
Papaveris rhoead.
Cydonior. ana unc. dimid.
M. F. Apozema.
Capiat unciam unam aliquoties de die.

Form. 364. *Electuarium*.

℞. *Conf. Rosar. rubr.* unc. i.
Bol. armen.
Croci martis adstr. ana drach. i.
Mastichis.
Terræ Japonicæ ana scrup. ii.
Spec. Diatr. Santal. scrup. iv.
Syrup. e Symphyt. q. s.
M. F. Electuarium.
Capiat drach. i. ter de die.

Form. 365. *Pulvis*.

℞. *Rad. Bistortæ*,
Tormentillæ ana drach. ii.
Croci martis drach. dim.
Terræ sigillatæ,
Sem. Oxylapathi,
Plantaginis ana drach. i.
Cornu Cervi usti scrup. dimid.
M. F. Pulvis.
Capiat scrup. i. ter quaterve de die.

Form. 366.

℞. *Spongiam humidam ligatam, & dein siccatam, unguento aliquo obductam usus tempore.*

V E L

℞. *Pergamenam madidam convolutam & dein siccatam.*

V E L

℞. *Rad. Symphyti sicci.*
Formetur inde turunda.
Hæ Turundæ ab imbibito humore tumentes dilatant aperturam, cui inditæ fuere.

Form. 367. *Turundæ*.

℞. *Colophoniæ pulv.* drach. i.
Olibani,
Myrrhæ,
Cerussæ ana drach. dim.
Mucil. gum. Tragacanth. q. s.
Ex hac massa formari possunt Turundæ aut suppositoria parva.

V E L

℞. *Mell. com.* unc. ii.
Coquatur in consistentiam, calenti adde
Mastichis,
Olibani,
Boli rubri ana drach. i.
M. Usus est ut prioris.

Form. 368. *Clysma*.

℞. *Rad. Althææ* unc. ii.
Fol. Malvæ,
Flor. Meliloti ana m. i.
Aq. Hordei q. s.
Coque. Colaturæ unc. viii. adde
Elect. Diacatholici unc. i.
Ol. Rosarum.
Liliorum alb. ana unc. dimid.
M. F. Clysma tepefactum iniiciendum.

Form. 369. *Lintus*.

℞. *Mellis Rosarum*,
Syrupi Violarum ana unc. i.
M. F. Linctus.

V E L

℞. *Mellis Rosarum*,
Julapii Rosarum ana unc. i.
Terræ Catechu. drach. i.
M. F. Linctum.

Form. 370. *Collutio*.

℞. *Decocti Raparum* unc. v.
Nitri depurati drach. i.
Mellis albi unc. i.
M. F. Collutio.
Aliquoties de die hoc liquore colluatur os, vel & eo gargarizari potest.

Form. 371. *Infusio*.

℞. *Cort. Peruviani* unc. i. cum dimid.

Ci-

Cinamomi,
Rad. Galangæ minoris ana unc. dimid.
Vini Rhenani lib. ii.
Stent in infusione tepida per duos dies.
De colatura capiat unc. ii. ter quaterve de die, tempore apyrexiæ.

Form. 372. *Emplastrum*.

℞. *Empl. de mucilaginibus* unc. i.
Cantharidum drach. ii.
Terebinthinę q. s.
M. F. Emplastrum.
Formari potest magnitudinis requisitæ, & tam diu applicatum hærere donec vesicam concitaverit.

Form. 373.

℞. *Laudani opiati* gr. i.
Formetur inde pilula, quæ cavo denti indi debet.

Form. 374. *Pulvis*.

℞. *Herbę Majoranę*.
Melissę,
Flor. Lavendulę ana drach. i.
Rad. Irid. Flor. drach. ii.
Euphorbii gr. iii.
Ol. Maioran.
Melissę ana gutt. iii.
M. F. Pulvis ptarmicus.
Aliquid de eo attrahatur naribus, bis aut ter de die.

Form. 375. *Pulvis*.

℞. *Amyli* unc. i.
Cerussę drach. ii.
Sacchari Saturni scrup. i.
Cretę albę drach. dimid.
M. F. Pulvis.
Aliquid de eo excipiatur linteo sicco, ter quaterve de die applicandum.

Form. 376. *Emplastrum*.

℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Aceti unc. i.
Sacchari Saturni drach. ii.
M. F. Emplastrum.
Extendatur supra linteum, & applicetur.

VEL

℞. *Empl. Diapalm.* unc. ii.
Vitrioli,
Sacchari Saturni ana drach. i.
Ol. Olivarum unc. dimid.
M. F. Empl. Usus ut prioris.

Form. 377. *Turunda*.

℞. *Terebinthinę coctę* unc. i.
Olibani drach. ii.
Far. Rad. Symphyti q. s.
M. F. Turunda, vel parvum suppositorium. Quod fistulæ vel ano indi potest.

INDEX
CHIRURGIÆ REPURGATÆ.

A

ABducens nervus. 754
Ablatio cancri. 1492. vetatur. 1493. modus. 1494
Abrasio polypi an tentanda ope fili nodis instructi, per nares, & fauces dimissi. 887
Abscessus, & suppuratio. Definitio 560. Varietas. 551. generatio. 552. per maturantia. 553. laxantia. 554. medicamenta interna. 555. maturi signa. 556. aperiendus quando. 557. ante maturitatem quando. 558. sectione. 559. per corrodens. 560. aperti tractatio. 561. in angusta apertura. 562. in pure tenaci, & forditate. 563. in sinu purulento. 564. in puris curruptione. 565. in puris evacuatione. 566. in pure retento, & corrupto. 567. in induratione. 568. Metastasis. 569. Immature apertus cur retinet diutius margines duros? 617. particularis an nunquam fieri possit sine prægressa inflammatione ejusdem partis? 614. partium inferiorum præsagium, & cura. 557
Abscessus ventris, cognitio, & curatio. 578
Abscessus viscerum ventris cur sæpe relinquit tympanitidem? 1451
Absterſio muci sub Epidermide apparentis in parte combusta cur admodum dolorosa est. 1147
Achores. 1377
Acre cancrosum an est acidum, vel Alcali? 1498
Acrimonia humorum. 87
Acrochordon. 1407
Actio iridis. 1069. lentis. 1070. humoris vitrei. 1071. retinæ. 1072. musculorum an non potest convexiorem, & planiorem facere corneam. 1075
Adductio quid sit. 30. Vulneris. 1212
Adiposa vasa pinguedinem adferentia, & deferentia, an dantur? 1167
Adnatæ tunica oculi. 1026
Adnatæ tunicæ morbi. 1094
Adstringentia, acria vel actu frigida an recte applicantur ad temperandum combustionis ardorem, & dolorem? 1282. frigida cur sæpe compescunt dolores? 826. repercutientia, defensiva, an in principio inflammationis applicanda? 547
Ægilops. 1120
Æquilibrium destructum quando dicitur. 23
Aer innatus an supponendus in cavo tympani? 973
Æstates vid. *Ephelides*.
Albaras nigra vid. *Vitiligo*.
Alba vid. *Vitiligo*.
Albugo vid. *Corneę morbi*.
Albuginea tunica vid. *Adnata tunica*.
Album omne, quod in hæmorrhodibus ex ano evacuatur, an est pns? 717.
Aliena in meatu auditorio. 981. oculo illapsa. 1097
Aloe an provocat hæmorrhoides, dum applicata consolidat? 718
Alphos vid. *Vitiligo*.
Alvo adstricta laborantibus cur hæmorroides frequentes? 716
Amaurosis vid. *Nervi optici morbi*.
Ambulativum ulcus vid. *Corrodens ulcus*.
Amphiarthrosis quid. 182
Amplitudo vasorum quales morbos inferat. 51
Amputatio. 644. ubinam 645. tres modi. 646
Ampulla vid. *Crypta*.
Ancylops. 119
Ancyloblepharon. 1103
Ancylosis cur sæpe relinquitur post luxationem? 408. cur sæpe post abscessum, vel fistulam articuli. 250. cur sæpe post tendinis puncturam.

ram . 251. quid sit . 242. causæ 243
Aneurisma; definitio. *655*. signa aneurismatis veri . *656*. spurii . *657*. causæ veri. 658. spurii . *659*
Aneurisma; prognosis . *660*. curatio veri . *661*. operatione chirurgica. *662*. curatio spurii . *663*
Aneurisma an aperiendum , ut evacuetur sanguis? *665*. an arteria tantum supra Aneurisma ligandum? *666*
Aneurismatis pars media vinculis intercepta, an excindenda ? *667*. omnes tumores an audacter aperiendi ? *668*
Aneurisma verum , & parvum cur facile evanescit compressione , sed magnum, vel spurium difficulter? *669*
Aueurisma spurium periculosius , & citius increscit? *670*
Angiologia quid sit. 48
Angina quali modo potest generare Empyema ? *621*. quomodo sæpe infert surditatem? 1008
Anguli oculorum. 1056
Angustia vasorum quales morbos inferat. 50
Animalia an non omnes odores percipiunt, uti homines ? *866*. an solo olfactu salubritatem, & insalubritatem alimentorum dignoscere valent? 862
Animalibus saginatis , & quiescentibus cur ossa medulla plena. 141
Ani procidentia. 1558
Anodyna medicamenta. 821
Anodyna in quo casu miscentur purgantibus? 828
Anthelix. 935
Antra Higmori. 836
Anthrax vid. *Carbunculus*. pestilentialis vid. *Carbunculus*.
Antitragus. 935
Anxietas , & jactatio in aphthis cur malum? 925
Apertus cancer. 1486
Aphthæ. 906. causæ . 907. effectus. 908. curatio post aphtharum recessum . 909. infantum , & adultorum post morbos acutos an eodem modo curandæ? 917. salivosæ cur interdum curantur cortice Peruviano, interdum vero non auscultant? 918. regeneratio cur mala? 919. color niger cur pessimus? 920. cur frequentissime generantur circa finem acutorum post copiosiores evacuationes ? 921. an generantur a materia chylosa, in primis viis contenta ? 923. quando exigunt purgans ? 926
Apices digitorum cur accuratiorem tactum exercent , quam aliæ partes ? 1175
Apophysis vid. *Ossium apophysis*.
Apostema ventosum vid. *Empneumatosis*.
Apparatus in cranii terebratione qualis. 347
Applicata cuti quibus viis intrant, & absorbentur. 1151
Aqua frigida pudendis applicata quomodo sistit hæmorrhagiam narium? 498
Aquei humoris morbi. 1088
Arabum Elephantiasis. 1388
Arachnoidea tunica. 736. tunica oculi. 1031
Arcana in contusione dari solita, quæ? & quæ fides iis habenda ? 1270
Arteriæ . transitus . 437. Definitio. 438. genera . 439. aorta. 440. tunicæ. 441
Arteriæ actio. 445. exitus . 446. in venam. 447. in thalamos. 448. in arterias lymphaticas . 449. in vas secretorium, & excretorium. 450
Arteriarum distributio . aortæ tres valvulæ semilunares. 458. coronariæ . 459. Ex arcu provenientes. 460. carotides externæ . 461. subclavia, & arteriæ, quæ ex illa proveniunt. 463. aortæ truncus. 464. ex aortæ trunco provenientes. 465. iliacæ, & ex illis provenientes arteriæ. 466
Arteria abscissa cur se sensim integre claudit, nisi sit nimis magna? 444. an operatur sola Elasticitate, vel contractilitate? 453. an tantum supra aneurisma liganda? *666*
Arteriæ oculorum. 1042
Arteria secundum longitudinem secta, cur retorquetur ? 442. transversim abscissa, cur retrotrahitur ? 443
Arteriæ viventium cur plenæ, mortuo-

tuorum fere vacuæ fine fanguinis cffufione? 454
Arteriarum contractio an dependet ab Elafticitate laterum, tenfa per diftendentem intus fanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vafculorum in fuis lateribus? vel influxu fpirituum vitalium? 456. morbi. 467. fuccus vitiatus an non poteft facere morbos? 457. vulnus. 1229. Arteriotomia an tuto celebrari poteft? 664
Arthrodia quid. 179
Arthrofis quid. 176
Articulatio offium vid. *Offium articulatio*.
Articuli abfceffus, vel fiftula cur fæpe relinquit Ancylofin. 250. concretio. 249. ligatio poft luxationis reftitutionem cui ufui. 405. parvi ligatio an aliquid boni præftat in hæmorrhagia? 494
Articulorum caries cur periculofiffima. 219. cur citius proferpit. 220. glandulæ definiuntur. 157. fimplices, & compofitæ. 158. fabrica. 159. locus. 160. emunctoria. 161. vafa. 162. figura. 163. morbi. 241. humor defcribitur. 164. exitus. 165. ufus. 166
Articulorum mucilago an præparatur in liene. 167. rigiditas cur a quiete poft exercitia. 140. rigiditas cur fæpe poft luxationem, & diftorfionem. 168. ftrepitus cur ex medullæ defectu. 138. ftrepitus, & calor cur poft exercitia validiora. 164
Articulus an poft repofitionem luxationis firmiter ligandus, & ei applicanda adftringentia, ut intercipiatur fluxio? 406. cur fæpe rigidus poft abfceffum. 171
Afpredo definitur. 1338. caufæ. 1339. curatio. 1340
Afpretudo microfcopiis detecta, cur omnis tactu dignofci nequit? 1178
Atheroma. 1504
Attritus. 1256
Auditorius meatus vid. *Meatus auditorius*. nervus. 755
Auditus an concitatur pulfatione mallei ad membranam tympani? 967. an remanere poteft ablata membrana tympani? 1005. cur gravior in aere nebulofo? 1001. cur hebetior ablata auricula? 964. morbi. 986. minor, & abolitus. 987. Horum caufæ. 989. vitio auriculæ. 989. vitio meatus auditorii. 990. vitio membranæ tympani. 991. a morbis tympani. 992. a morbis officulorum. 993. mufculorum. 994. labyrinthi. 995. nervi auditorii. 996
Auditus officula vid. *Officula Auditus*. quomodo fiat. 963
Auriculæ. 934. Eminentiæ. 935. cavitates. 935. ufus. 937. integumenta. 938. cartilago. 939. vafa. 940. ligamenta. 941
Auriculæ mufculi. 942
Auris dividitur. 933
Aurium morbi. 980. obfervatio in morbis. 985. fonitus an ab inordinato motu aeris innati in tympano? 1002. an a flatibus in hyftericis? 100. fonitus cur fæpe excitatur in deglutitione? 978
Aufteritas humorum. 65
Auxilia deligandi in cranii terebratione qualia? 349

B.

Baryecoia vid. *Hypocophofis*.
Biliofum temperamentum defcribitur. 5
Bubo vid. *Phygethlon*.
Bubonocele, & Ofcheocele. 1514. curatio. 1519
Bufo nodulo ligatus quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 495
Bulbus oculi. 1025. oculi quomodo mutandus eft, ut perfecte videamus corpora in varia diftantia? 1074
Bulbi morbi. 1083. tota cavitas cur pigmento nigro obducta eft? 1136
Bullulofum Eryfipelas, belg. *Beltroos*. 1419

C.

Cachexia, & hydrops cur ex copiofiore hæmorrhoidum fluxu generatur? 713
Cacoethes vid. *Malignum ulcus*.
Cæci quomodo tactu dignofcunt colores? 1179
Callofum corpus vid. *Corpus callofum*.
Callus definitur. 1341. partes. 1342. fpecies. 1343. effectus. 1344. cura-

ratio. 1345. unde, quando, & quomodo in fractura generatur. 290
Calculus vesicæ lithotomia eximitur. 1559. ad exitum urethræ quomodo eximitur. 1560. in medio urethræ hærens quomodo educendus. 1561. urethræ an sectione auferendus. 1562. an retrudendus. 1563
Calor cur pruritum, & dolorem excitat in pernione? 1289
Camera anterior & posterior oculi. 1037
Canales semicirculares. 958
Canalis nasalis vid. *Lachrymalis ductus*.
Cancer aquosus vid. *Corrodens ulcus*, & 1487. incipiens definitur. 1484. sæviens. 1485. apertus. 1486. nomina ex loco. 1487. humor. 1488. causæ. 1489. humoris natura. 1490. curatio. 1491. ablatione. 1492. ablationem vetant. 1493. ablationis modus. 1494. post operationem quid agendum. 1495. palliatio. 1496. symptomatum mitigatio. 1497
Cancer cur exasperatur, si totus non tollitur sectione? 1500. sanguineus vid. *Cancer*.
Cancri dolor, & corrosio an a Vermiculis? 1499. mammarum cur frequentiores fæminis intra 45. & 50. annum ætatis? 1502. pars cur externe munienda, ne tangi possit, in curatione palliativa? 1501
Cancrosum acre an est acidum, vel alcali? 1498. ulcus. 1312
Canthi Oculorum vid. *Anguli oculorum*.
Capillorum abrasio medetur morbis capitis. 113
Capitis cum Vertebris colli Luxatio. 428. manantia ulcera vid. *Achores*. morbi an curentur abrasione pilorum, & applicatione topicorum. 113. positio in terebratione cranii qualis. 350. vulnera. 1233
Capreolus, seu helix. 935
Capsulæ, vel fibræ nervorum affectæ an ideam sensus exhibent? 1182
Carbo vid. *Carbunculus*.
Carbunculus. 1416
Carcinoma describitur. 888. vid. *Cancer*.
Carcinus vid. *Cancer*.
Caries describitur. 208. causæ. 209. signa. 210. curatio. 211. a causa externa facilior curatu quam a causa interna. 216. ex lue Venerea cur non cedit medicamentis, & a spina ventosa periculosissima. 217. cur periculosior & curatu difficilior circa extrema ossium. 218. cur circa articulos periculosissima. 219. cur circa articulos citius proserpit? 220. cur pueris citius pergit, & curatu difficilior? 221. cur a pinguibus applicatis ad ossa. 222. cur cita facienda deligatio. 223. cur deligatio cum linteo sicco. 224. ossis cur toties Erysipelas excitat? 1440
Cariosum os cur tam varie mutat colorem, & quid notat. 212. cur asperum spongiosum & fragile. 213. cur lardi fœtorem spirat. 214. cur carnem spongiosam facit. 215
Carotides externæ. 461. internæ. 462
Carpi, metacarpi, & digitorum fractura. 363
Cartilaginis definitio. 153. fabrica. 154. mutatio. 155. usus. 156. Ensiformis luxatio. 429
Cartilagines nasi. 832
Caruncula lachrymalis. 1057
Carunculæ lachrymalis morbi. 1116. Rhyas. 1117. Encanthus. 1118. Anchilops. 1119. Ægylops. 1120
Cataractæ causa vid. *Lentis morbi*.
Cataractæ operatio. 1090
Catarrhosum ulcus. 1303
Cavitas innominata. 935. tota bulbi cur pigmento nigro obducta est? 1136
Cavitates Auriculæ vid. *Auriculę cavitates*. ossium internæ. 101
Causa proxima Erysipelatis. 1431. inflammationis. 506
Cellulæ ossium describuntur. 100
Cellulosa tunica. 1159
Celotomia quid, quando, & quomodo instituenda. 1521
Cera, arteriis carotidibus injecta, per quas vias transsudat in sinus cerebri? 788
Cerebellum describitur. 744
Cerebrum definitur. 731. dura mater. 732. sinus. 733. septa cerebri. 734. usus duræ matris. 735. Arachnoidea tunica. 736. pia mater. 737.

737. cortex cerebri, & cerebelli. 738. medulla cerebri & cerebelli. 739. corpus callosum. 740. medulla oblongata. 741. ventriculi. 742. vasa. 743
Cerebri cortex an glandulosus, vel vasculosus? 747
Cerebrum cur propugnaculo osseo munitum? 787
Cerion. vid. *Farus.*
Chartula cum magicis characteribus a collo suspensa, quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 495
Cheilocace. 916
Cheilocace, & labrosulcium an non sunt distincti morbi? 927
Cheimenthlon. vid. *Pernio.*
Chemosis vid. *Adnatę tunicę morbi.*
Chirurgi an renunciare debent? 1204
Chœras vid. *Struma.*
Chordæ sonoræ. 960
Chorda tympani vid. *Tympanum.*
Chordæ tympani contremiscentia an audire facit? 977. vel Zonæ sonoræ an auditus organum? 975
Choroidea tunica oculi. 1030
Choroidea, vel retina an visus organum? 1076
Choroidis morbi. 1086
Chylus in primis viis contentus an aphthas generat? 923
Cicatrisantia medicamenta. 1300
Cicatrisatio vulneris. 1227
Cilia. 1053
Ciliare ligamentum. 1032
Ciliorum morbi. 1112
Cirsocele vid. *Varicocele.*
Clavata sutura. 1219
Claudicatio cur sæpe post diuturnum dolorem Ischiaticum. 173
Claviculæ fractura. 373
Clavicularum luxatio. 429
Clavus. 1404
Clavus vid. *Cornee morbi.*
Coagulatio humorum morbosa. 82
Cochlea. 959
Cohærentiæ laxioris humorum morbi. 74. morbi. 17
Colli femoris fractura, ejus counitio, & curatio. 366. luxatio. 427
Color mutatus cutis. 1355. totius corporis. 1356. particularis. 1357
Color niger aphtharum cur pessimus? 920. quomodo a cæcis tactu dignoscitur? 1179
Columnæ ossium vid. *Sepimenta.*
Comedens ulcus vid. *Corrodens ulcus.*
Combustio. definitio. 1274. effectus in solidis mortuis. 1275. in liquoribus. 1276. in viventibus. 1277. a primo gradu. 1278. a secundo gradu. 1279. a tertio gradu. 1280. a quarto gradu. 1281
Combustionis ardorem, & dolorem an recte adstringentibus, vel acribus, vel actu frigidis conantur temperare? 1282
Commotionis translatio an fieri potest per succum nervosum ad sensum excitandum? 1185
Compactura quid sit. 31
Composita glandula. 1456
Compositum Erysipelas. 1422
Concretio articuli. 249
Condylus quid sit. 149
Concha externa. 935. interna vid. *Tympanum.*
Condyloma. 1487
Congelationis definitio. 1283. proprietates. 1284. species. 1285. pernio. 1286. congelatio. 1287
Conglobata glandula. 1458
Conglomerata glandula. 1457
Consolidatio vulneris. 1226
Contractilitatis automatici morbi quinam sint. 24
Contractio arteriarum an dependet ab Elasticitate laterum tensa per distendentem intus sanguinem? vel innata contractilitate? vel impletione vasculorum? vel influxu spirituum? 456
Contusio. definitio. 1261. differentia. 162. effectus. 1263. pro diversitate partium. 1264. detectio. 1265. curatio. 1266. resolutione. 1267. suppuratione. 1268. mortificatione. 1269. causa spinæ ventosæ. 192. exostosis. 203. cur relinquit ulcus sordidum? 1273
Contusionis cranii cognitio traditur. 321. cranii curatio traditur. 322. cranii species traduntur. 306
Contusio, vel tumor ganglii cur concitat paralysin partium infernarum? 807
Contrafissura cranii negatur. 304. affirmatur. 305
Convoluta sutura. 1220

Con-

Convulsiones an non possunt fieri motu inordinato fibrarum in capsulis? 811
Cophosis. 987
Cornea convexior quomodo fiat. 1066. tunica oculi. 1029
Corneæ morbi. 1085
Cornicis oculus vid. *Clavus*.
Coronariæ arteriæ. 459
Corpora olivaria Fallopii. 756
Corporis humani divisio. 8. 10
Corpus callosum. 740
Corpus totum an constat fibris nervosis? 789
Corrodens ulcus. 1311
Corrosio, & dolor cancri an a vermiculis? 1499
Cortex cerebri an glandulosus, vel vasculosus? 747. cerebri, & cerebelli. 738. peruvianus cur interdum curat aphthas salivosas, interdum vero non? 918
Costarum fractura. 376. luxatio. 429
Cotyle quid sit. 148
Cranii fractura. ejus divisio traditur. 301. incisionis species. 302. fissuræ species. 303. contrafissura negatur. 304. affirmatur. 305. contusionis species. 306. simplex, & composita. 307. incisionis curatio. 308. fissuræ detectio. 309. vel fracturæ num absentiam arguit, si aliquid dentibus retentum, & motum non concitet dolorem? 310. fissura an detegi possit ex sono pulsi cranii, ac si concuteretur olla fissa? 311. fissuræ effectus. 312. curatio. 313. cum vulnere. 314. sine vulnere. 315. cum fragmentis. 316. cum hæmorrhagia. 317. cum osse corrupto. 318. deligatio. 319. rima capillaris an radenda usque dum evanescit, secundum veteres? 320. contusionis cognitio. 321
Cranii contusionis curatio. 322. superficies interna an pro ossium cavitate habenda? 103. Terebratio vid. *Terebratio cranii*.
Crassitudo humorum morbosa. 80
Crithe vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Cruenta sutura vid. *Sutura cruenta*.
Cruris seu tibiæ, & fibulæ fractura. 367
Crusta. 1370. lactea vid. *Lactumen*.
Crypta. 1454
Cryptæ cutis. 1144
Cubiti fractura. 362. luxatio. 415
Cuticula. 1157. in callum conversa, cur sensus obtusior? 1171. in superficie sanguinis concrescens an a chylo inspissato exassato? 538. hæc non apparens in sanguine acutorum emisso an denotat materiem phlogisticam retineri? 539
Cutis color mutatus. 1355. definitio. 1138. vasa. 1139. arteriæ. 1140. venæ. 1141. nervi. 1142. papillæ nerveæ. 1143. cryptæ. 1144. glandulæ miliares. 1145. pori cutanei. 1146. morborum divisio. 1187

D

Debilitas coherentiæ quid sit. 20. cur æque producit sudorem, quam auctus motus. 1149
Defensiva adstringentia an ad validas contusiones applicanda ad intercipiendum confluxum humorum? 1271
Deglutitio cur sæpe excitat aurium sonitum? 978
Deligatio in amputatione quomodo facienda, & quando innovanda. 654. in cranii terebratione quomodo instituenda. 356. innovatio quoties, & quomodo facienda. 357. in luxatione quando facienda? 398. quando, & quomodo in fractura renovanda. 289. vulneris vid. *Vulneris deligatio*. innovatio. 1218
Deligationis innovatio in labio leporino. 1225
Delirium ex Erysipelate cur lethale? 1446. in aphthis cur malum? 925
Densitas humorum morbosa. 79
Dentes. 898. gingivis privati cur corrumpuntur, & cedunt. 928
Dentium morbi traduntur. 914
Depascens ulcus vid. *Corrodens ulcus*.
Depuratio in cranii terebratione quomodo facienda. 355
Detectio vulnerum. 1200
Diæresis veterum quid denotat? 491
Diæta ventris vulneribus propria, qualis est? 1251
Diaphysis ossium quid sit. 91
Diarthrosis quid. 177
Differentia inter indurationem, lupiam,

piam, ſtrumam, & ſcirrhum quæ ſtatuenda? 1482. lupiæ, ſtrumæ, & ſcirrhi an ex variis partibus in glandula obſtructis? 1483
Differentia inter puncturam, & vulnus qualis ſtatuenda? 1252. inter vulnus lethale, & inſanabile, quænam? 1206
Dilatatio, & conſtrictio pupillæ cur requiritur? 1080
Dislocatio vid. *Luxatio*.
Diſſimilares partes quæ ſint. 91
Diſtorſio cur relinquit ſæpe articuli rigiditatem. 168
Diſtributio arteriarum vid. *Arteriarum diſtributio*.
Diſtrichiaſis vid. *Ciliorum morbi*.
Diviſio morborum viſus, & oculorum. 1082. vulnerum. 1196
Dolor definitur. 813. cauſæ. 814. manifeſtæ. 815. minus manifeſtæ. 815. abſconditæ. 817. cauſa proxima. 820. anodyna. 821. an excitatur partibus firmis nervi læſi? 823. an ſolutio continui? 825. cur acutiſſimus ſub unguibus, & ad radices eorum, dum tamen apices ſine dolore præſecari poſſunt? 1172. cur ea in parte oſſis major ubi affigitur tendo. 117. & corroſio cancri an a vermiculis? 1499. & vomitus ex hernia natus cur ſtatim poſt repoſitionem inteſtinorum in hernia non ceſſat? 1529. in fractura unde, & quomodo levandus vel curandus. 292. oſteocopus cur poſt multos labores. 139.
Dolor permanens oſſis fracti, & quoad externam figuram bene repoſiti, unde? 298. quid. 1166. quidnam leniter venæ ſectione? 827. tam validus in otalgia unde? 1007
Dolores cur ſæpe compeſcuntur adſtringentibus frigidis? 826
Dorſi luxatio. 429
Dothien vid. *Furunculus*.
Ductus lacrymalis vid. *Lachrymalis ductus*.
Dura mater an præbet perioſteum. 125. mater deſcribitur. 731

E

ECchymoſis 1361. cauſæ. 1362
Ecpieſmos vid. *Bulbi morbi*.
Ectropion. 1107
Effectus inſeparabiles vulneris. 1191. diverſi vulneris. 1193
Efflorescentiæ vid. *Exanthemata*.
Effluvia odorifera an ſunt ignea, ſulphurea, vel ſalino-ſulphurea; quia comburi poſſunt? 860
Effuſio humoris in Encephalo. 323. ejus ſigna. 324. Detectio loci læſi. 325. curatio generalis. 326. diſſipando. 327. derivando. 328. evacuando. 329. terebrando. 330. prognoſis, & cautelæ traduntur. 331.341.
Elementum odoriferum. 858
Elephantiaſis. 1389
Elephantinus oculus vid. *Scleroticæ Inflammatio*.
Elongatio quid ſit. 28
Eminentiæ auriculæ vid. *Auriculę eminentię*.
Emphyſema. 1104
Emplaſtica an obſtruendo generant inflammationem? 541
Empneumatoſis definitio. 1448. cauſa. 1449. curatio. 1450. relicta cur ſponte evaneſcit ablato putrefacto humore? 1452
Empyema. definitio. 579. cauſæ. 580. prædictio. 581. præſentis detectio. 582. pus in utroque cavo. 583. in uno latere. 584. in pulmone. 585. in mediaſtino. 586. in pleura. 587. in pericardio. 588. ex hepatis abſceſſu. 589. prognoſis. 590. recidiva. 591. bona ſigna. 592 mala ſigna. 593. effectus, & exitus. 594. curatio. 595 puris corruptionem inhibens. 596. expectorantia. 597. diuretica. 598. abſceſſus cruralis. 599. puris evacuatio ex pectore. 600. paracenteſis. 601. quando inſtituenda. 602. locus pertundendus. 603. operatio. 604. deligatio. 605. innovatio deligationis. 606
Empyematis ſymptomatum curatio. 607. & ſeqq.
Empyema quali modo ex angina generari poteſt? 621
Enarthroſis quid. 178

En-

Encanthus . 1118
Encephali partes quædam traduntur . 745.
Enchymosis vid. *Ecchymosis* .
Enterocele . 1516
Enteroepiplocele . 1517
Enteroepiplomphalos . 1550
Ephelides . 1360
Epidermis vid. *Cuticula* .
Epiphora vid. *Lachrymarum morbi* .
Epiphysis vid. *Ossium Epyphisis* .
Epiplocele . 1515
Epiplomphalos . 1548
Error loci quid sit . 75
Erysipelas definitur . 1418. bullulosum belg. *Belroos* . 1419. pustulosum . 1420. ulcerosum . 1421. compositum . 1422. rubedo . 1424. color flavescens . 1425. dolor . 1426. calor . 1427. fugacitas, seu metastasis . 1428. sanguinis observatio . 1429. causa remota . 1430. proxima . 1431. curatio per actu frigida . 1432. per incrassantia absorbentia . 1433. per alvum ducens . 1434. per temperantia . 1435. per diaphoreticum refrigerans . 1436. per anodyna, si dolor vehemens sit . 1437. per abstergentia antiseptica, si ulcus simul adsit . 1438
Erysipelas cur sæpe adjunctam habet inflammationem ? 542
Erysipelatis delirium cur lethale? 1446. metastasis ad interiora cur periculosa ? 1439. cur toties in ossis carie ? 1440. cur in hydropicis, & circa ulcera cancrosa, malum indicium ? 1421. erumpens cur periculosius . 1442. tumor ruber cur plerumque evanescit sine subsequente abscessu . 1445
Erysipelati cur non applicanda pinguia, nisi adstringentibus & antisepticis mista ? 1447
Eschara definitur . 1346. causa proxima . 1347. ex inflammatione . 1348. ex gelu . 1349. ex debilitate . 1350. ex putredine . 1351. ex morbis malignis . 1353. scarificatio . 1353. corrodens . 1354.
Esthiomenos herpes . 1374
Ethmoidis ossis foramina an transmittunt mucum ex cerebro ad nares . 841.
Evacuatio per aurem . 982. curatio . 983.
Eustachiana tuba vid. *Tuba Eustachiana* .
Exanthemata . 1396. vid. *Varietas maculę* .
Excoriatio . definitio . 1254. causæ . 1255. attritus . 1256. curatio . 1257. corrosio externa . 1258. interna . 1259.
Excoriatio a mortificatione . 1260
Excrementa an non possunt reddi per anum, si portio tenuium intestinorum est ablata ? 1531
Excretorii humores qui dicantur . 63.
Exedens herpes vid. *Esthiomenos herpes* .
Exercitia validiora cur sæpe faciunt articulorum strepitum . 169
Exitus succi nervosi, & spirituum . 771
Exostosis . 201. signa . 202. causæ . 203. curatio . 204
Exostosis qualis raro abit in cariem . 225.
Expansio humorum morbosa . 83. quid sit . 32
Explosionis validæ perceptio, si in surdis sponte redeat auditus, unde ? 1009
Extensio quid sit . 29
Externa medicamenta an frustra applicantur ad curandos morbos internos ? 1152
Extremitates arteriarum an secernunt mucum; an glandulæ, vel cryptæ ? 844.
Exumbilicatio vid. *Omphalocele* .

F

FAbrica glandularum . 1459. nervorum vid. *Nervorum fabrica* .
Fasciæ quales in fractura adhibendæ . 283.
Favus . 1378
Femoris fractura . 364. fracturæ curatio . 365. Luxatio . 417.
Fera vid. *Esthiomenos herpes* .
Ferulæ quales in fractura adhibendæ . 285.
Fibra quid notet in communi sensu . 35.
Fibræ medullosæ in ganglio collectæ an probant earum confusionem ? 803. ossium quomodo locantur . 94

Fibra simplex qualis pars. 16
Fibræ, vel capsulæ nervorum affectæ an ideam sensus exhibent? 1182
Fibrosæ partes firmæ nervi an præbent ideam sensus menti, an vero spiritus in iis contenti? 1183
Fibulæ luxatio. 420
Ficosa ficus vid. *Ficus*.
Ficus. 1382
Figura mutata particularum. *68*. in obtusam. *69*. acutam. 70
Firmæ partes vid. *Solida*.
Fissura cranii an detegi possit ex sono pulsi cranii; ac si concuteretur olla fissa? 311
Fissuræ definitio. 1290. causæ. 1291. curatio. 1292. cranii deligatio. 319. detectio traditur. 309. Effectus traduntur. 312. species traduntur. 303. vel fracturæ cranii num absentiam arguit, si aliquid dentibus retentum, & motum non concitet dolorem? 310
Fistulæ definitio. 1319. detectio. 1320. differentia. 1321. præsagium bonum. 1322. malum. 1323. simplicis curatio. 1324. callosæ curatio. 1325. profundioris curatio. 1326. angustioris curatio. 1327
Fistulæ cum ossis carie curatio. 1328. Interna medicamenta. 1329
Fistula circa articulum cur fundit sæpe multum humoris. 172. cur frequentior circa articulos, anum & carunculam lachrymalem. 1330. lachrymalis. 1121
Flatulentus tumor cur a spina ventosa? 197
Flexibilitas quid sit. 21
Fœmina hernia inguinali laborans, cur graviditatis tempore liberatur. 1528.
Fœminis intra 45. & 50. annum ætatis cur frequentiores mammarum cancri. 1502
Fœtus an epiphyses molles habet, ut facile complicatus hæreat. 152 cur meatum auditorium particulari membrana tectum habet? 1006
Folliculosi tumoris descriptio. 1503. curatio. 1507
Folliculosus tumor palpebrarum. 1106
Folliculus vid. *Crypta*.
Foramen rotundum tympani. *952*. ovale tympani. 953
Foramina ossis Ethmoidis an transmittunt mucum ex cerebro in nares? 841. ossium describuntur. 97. singularia tympani. 951
Fracturæ definitio. 253. simplex. 254. composita. 255. species. 256. effectus. 257. detectio. 258. prognosis. 260. curatio. 274. restitutio. 275. extensio. 276. ejus requisita. 277. ejus impedimenta. 278. repositio. 279. ejus signa bona. 280. repositio. 281. splenia qualia adhibenda. 282.
Fracturæ fasciæ quales adhibendæ. 283. ligatio qualis adhibenda. 284. ferulæ quales. 285. funiculi quales. 286. machinæ quales adhibendæ. 287. positura membri. 288. tempus, & modus renovandi deligationem. 289. callus quid, quando, & quomodo generatur. 290. symptomatum curatio. 291. dolor unde, & quomodo curandus. 292. pruritus, & pustulæ unde, & quomodo tollenda. 293. vulnus. 294. luxatio. 295. curatio aliena quomodo restituenda. 296
Fractura particularis narium. 359. maxillæ inferioris. 360. humeri. 361. cubiti. 362. carpi, metacarpi, & digitorum. 363. femoris. 364. ejus cognitio, atque curatio. 366. cruris, seu tibiæ, & fibulæ. 367. pedis, seu tarsi, metatarsi, & digitorum. 368. patellæ. 369. curatio. 370. cur patellæ fractura fere semper relinquit ancylosin? 371. cur patellæ fractæ pars inferior non æque, quam superior recedit. 372. claviculæ. 373
Fractura scapulæ. 374. sterni. 375. costarum. 376. vertebrarum. 377. ossis sacri, vel coccygis. 378. brevi non reposita, deinceps reposita, cur non incoalescit? 299. cranii vid. *Cranii fractura*, in membris superioribus cur curatu facilior, & minus periculosa, quam in membris inferioribus? 297. in parte cariosa cur difficilis curatu. 300. ossium causa exostosis. 203
Fracturæ, quoad externam figuram bene repositæ, dolor permanens unde?

de? 298
Fragilitas quid ſit? 20
Frenulum labiorum. 897
Frigus extremorum cum incendio interno cur periculoſiſſimum in inflammatoriis? 540
Fumus ore hauſtus, & per aurem emiſſus, qua via ducitur? 972
Fungus quid ſit, & quomodo curandus. 207
Funiculus ſpermaticus cur remanet craſſior, hernia refuſa. 1523
Furfuratio. 1380
Furfures vid. *Cruſta*. & ſordes unde ſponte naſcuntur? 1156
Furunculus. 1415.

G

GAnglia cur ſæpe majora & hydatidibus obſeſſa hyſtericis, & hypochondriacis? 804. an in cerebri, vel duræ matris ſubſidium veniunt? 805. an in ſomno otiantur, in vigilia vero prompte ſua munera exſequuntur. 806
Ganglia nervorum. 772. adeuntes nervi. 773. exeuntes nervi. 774. capſulæ. 775. meditullium. 776. vaſa. 777
Ganglium tumefactum, vel contuſum cur relinquit paralyſin partium infernarum? 807
Gangræna vid. *Sphacelus*.
Gaſtrophia. 1244
Genu luxatio. 419
Gingivæ. 899
Gingivarum morbi. 913
Ginglymus quid. 180
Glabella vid. *Supercilia*.
Glandula definitur. 1453. ſimplex. 1455. compoſita. 1456. conglomerata. 1457. conglobata. 1458. fabrica. 1459. ſecretio multiplex. 1460.
Glandula vid. *Lupia*.
Glandulæ articulorum vid. *Articulorum glandulæ*.
Glandula lachrymalis vid. *Lachrymalis glandula*.
Glandulæ lachrymalis morbi. 1101
Glandularum Meibomii morbi. 1111
Glandulæ miliares cutis. 1145. ſebaceæ Meibomii. 1052
Glandularum in articulis morbo fit ancyloſis. 244. morbi dividuntur. 1461.
Glaucoma vid. *Vitrei humoris morbi*.
Glene quid ſit. 148
Globulus plumbeus an in hernia ingerendus ad extricandum inteſtinum? 1530
Glutinoſitas humorum. 86
Gomphoſis. 187
Grando vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Gravidæ cur ſæpe tentantur pedum œdemate? 726
Gravitatis auctæ morbi. 71
Gumma quid ſit, & quomodo curatur. 206
Guſtatorius nervus. 753
Guſtus definitio traditur. 895. organum an non poteſt affici parvitate particularum odoriferarum? 664
Gutta roſacea vid. *Rubeola*.

H

HÆmorrhagiæ definitio, 468. cauſæ. 469. a vulnere. 470. ex abundantia. 471. motu aucto. 472. ſuſtentaculi ablatione. 473. corroſione. 474. fragilitate. 475. laxitate. 476. tenuitate. 477. effectus. 478. curatio. 479. applicatio immediata in hæmorrhagia vulnerum. 480. ad partes proximas. 481. ad partes remotas 482. interna medicamenta. 483. in parte varia. 484. ex cauſa varia. 485
Hæmorrhagia an non fieri poteſt per diæreſin? 490. an non interdum per diapedeſin. 489
Hæmorrhagia an non poteſt fieri ſine ruptione vaſorum? 451. an nunquam per anaſtomoſes? 488. cur facilior ex naribus, quam aliis partibus? 846. ex arteria cur periculoſior, quam ex vena? 492. ex naribus cur frequentior? 486
Hæmorrhoides definiuntur. 699. ſpecies. 700. in quibus vaſis, & partibus. 701. cauſæ. 702. curatio in cæcis. 703. in apertis. 704. in dolentibus. 705. in exulceratis. 706. in verrucoſis. 707. fluentes cur curant melancholiam, & phrenitidem atra-

atrabilariam? 708. quales curant pleuritidem, peripneumoniam, & furunculos. 712. cur frequentes alvo adstricta laborantibus? 716. an omne album quod per anum emittunt est pus? 717
Harmonia ossium quid. 185
Haversianæ glandulæ vid. *Articulorum glandulæ*.
Helix seu Capreolus. 935
Helos vid. *Corneæ morbi*.
Hemeralopia vid. *Uveæ morbi*.
Hepaticæ maculæ. 1364
Hepatis obstructio cur sæpe ex hæmorrhoidibus suppressis? 709
Herniæ definitio. 1508. in partibus variis. 1509. nothæ. 1510. nomina varia. 1511. locus. 1512
Herniæ causæ. 1513. curatio. 1519. in hernia incarcerata. 1520. celotomia. 1521. singularia observata. 1522
Hernia an perfecte curari nequit nisi simul ille sacculus reponatur? 1524. cur frequentissima in inguinibus. 1525. lachrymalis vid. *Fistula lachrymalis*.
Herniæ reditum impedientes quæ? 1526.
Hernia refusa cur furunculus spermaticus remanet crassior? 1523. Herpetis definitio. 1371. infantum belg. *Douvvorm*. 1372. miliaris belg. *Ringvvorm*. 1373
Esthiomenos. 1374. causæ. 1374. curatio. 1375
Hidroa vid. *Sudamina*.
Hippos vid. *Musculorum bulbi morbi*.
Hircus seu tragus. 936
Hirudines an applicandæ, si hæmorrhoides non tument? 714. in quo casu applicandæ? 711
Holosericum cur non asperum ad tactum? 1177
Horti, & prata cur a pluvia post longam siccitatem, & in aurora, largiorem odorem spirant? 861
Humeri fractura. 361. Luxatio. 409
Humiditas quid sit. 33
Humor cancri. 1485. in cavo ventris ex vulnere ejus. 1248
Humores in eodem cutis loco quotuplices secernuntur? 1150
Humores morbosi multiplices. 76
Humoris cancrosi natura. 1490. effusio in Encephalo. 323
Humor nutritius an feratur per nervos, quia nervo destructo perit nutritio ejus partis? 792. oris vid. *Oris humor*. vitreus oculi. 1035. crystallinus. 1036. aqueus. 1037
Humorum divisio. 62. morbi quomodo dividantur. 65
Hydatides. 1402
Hydroceles definitio. 1532. in peritonæi processu. 1533. curatio. 1534. in scroti substantia. 1535. curatio. 1536. in darto. 1537. in cavo scroti. 1538. curatio. 1539. in teste, & vasis spermaticis. 1540
Hydromphalos. 1551
Hidrophthalmia, vid. *Aquei humoris morbi*.
Hydropicorum Erysipelas cur malum indicium? 1441
Hydrops, & cachexia cur ex copiosiore hæmorrhoidum fluxu generatur? 713
Hypersarcoticum ulcus. 1314
Hypochymosis vid. *Aquei humoris morbi*.
Hypocophosis. 987
Hypopion. 1095
Hysterici, & hypochondriaci cur sæpe habent ganglia majora, & hydatidibus obsessa? 804

I

Ichorosum ulcus. 1302
Idiosyncrasia describitur. 2
Ignis sacer vid. *Pustulosum erysipelas*. serpens vid. *Pustulosum Erysipelas*. sylvester vid. *Phlyctænæ*.
Iliacæ & ex illis provenientes arteriæ. 466
Iliaca vena. 683
Imagines an pinguntur supra ingressum nervi optici? 1079
Impetigo. definitio. 1384. species prima. 1385. secunda. 1386. tertia. 1387. quarta. 1388. quinta. 1389. causæ. 1390. curatio. 1391
Incisionis cranii species traduntur. 302.
Infans recens natus cur auditu caret? 969.
Infantum herpes. 1372
Inflammatio. transitus. 501. definitio.

tio. 502. differentia ad alios morbos. 503. signorum varietas. 504. sanguinis mutatio in lentorem. 505. causa proxima. 506. tumor 507. dolor. 508. color. 509. pulsatio. 510. calor. 511. reliqua symptomata. 512. causæ. 513. frictio. 514. stimulantia applicata. 515. moventia. 516. calefacientia. 517. lentor. 518. angustia vasorum. 519. causæ internæ. 520. exitus. 521. resolutio perfecta. 522. insensibilis. 523. critica. 524. cognitio, & curatio in his. 525. metastasis. 526. suppuratio. 527. induratio. 528. corruptio. 529. gangræna, & sphacelus. 530. curatio. 531. resolvendo. 532. venæ sectio. 533. purgantia. 534. antiphlogistica. 535. laxantia externa. 536. diluentia. 537. an ab arteriarum obstructione? 544. cur non statim oritur a nervi punctura? 549. cur sæpe jungitur Erysipelati? 542
Innominata glandula vid. *Lachrymalis glandula*. tunica vid. *Tendinea tunica*.
Inspectionem vulnerum quinam exercere debeat? 1201
Instrumenta in terebratione cranii qualia. 348
Integumenta nasi. 834
Integumentorum corporis divisio. 1137. morborum divisio generalis. 1186
Intertrigo vid. *Attritus*.
Intestinum prolapsum ex vulnere ventris quomodo refundendum. 1245
Intumescentia nervi ligati in junioribus animalibus an comprobat spirituum transfluxum? 785
Involucra nervorum cur in itinere nova accipiunt vasa? 801
Ionthi vid. *vari*.
Iris vid. *Uvea tunica*.
Iridis actio. 1069. dilatatio, & constrictio cur requiritur? 1080
Ischiaticus dolor cur sæpe inducit claudicationem. 173

L

LAbia. 897
Labii Leporini definitio. 1221. curationis cautelæ. 1222. operatio. 1223. sutura convoluta. 1224. deligationis innovatio. 1225.
Labiorum frenulum vid. *Frenulum labiorum*. morbi. 916
Labrosulcium. 916. & Cheilocace an non sunt distincti morbi? 927
Labyrinthus. 956. vestibulum. 927
Lachrymæ. 1063. cur copiosius funduntur irritatione narium? 847
Lachrymalia puncta. 1060
Lachrymalis caruncula vid. *Caruncula lachrymalis*. glandula. 1059
Lachrymalis saccus. 1061. ductus. 1062
Lachrymarum morbi. 1115
Lactea crusta vid. *Crusta lactea*.
Lactumen. 1379
Lacuna vid. *Crypta*.
Lagophthalmos. 1108
Lamellæ ossium exteriores cur magis compactæ. 104. ossium quomodo formantur, & locantur. 95
Lamina spiralis. 960. spiralis an præcipuum auditus organum? 974. Laxitas sola capsulæ nervi cum sufficiente quantitate spirituum, an nequit esse causa motus vitalis, & animalis languidioris, & sensus hebetioris? 809. quid sit. 26
Lens vid. *Humor cristallinus*.
Lentigines vid. *Ephelides*.
Lentis actio. 1070. morbi. 189
Lentor an effectus, vel causa inflammationis? 543. an solvatur stimulantibus, ut viscidum? 546. num non possit pelli motu majori per extremitates arteriarum, ut solvatur inflammatio?
Leontiasis vid. *Elephanthiasis*.
Lepra Græcorum vid. *Vitiligo*. vid. *Elephantiasis*.
Lethale absolute vulnus, imperite tractatum, an non manet lethale? 1207.
Lethalia absolute vulnera. 1197. curabilia. 1198. per accidens. 1199
Leuce vid. *Vitiligo*.
Leucoma vid. *Corneæ morbi*.
Levitatis morbi. 72
Lichen vid. *Impetigo rubra*.
Lien an conficit pro articulis mucilaginem. 167
Lienteria, & singultus in aphthis cur periculosum? 924
Ligamenta quid sint. 54. quomodo formentur. 55. unde oriantur. 56. pau-

paucos habent nervos. 57. arteriis, & venis dotata. 58. qualem usum habeant. 59. Ligamentorum morbi. 60
Ligamentum ciliare vid. *Ciliare ligamentum*.
Ligatio articuli post luxationis restitutionem cui usui. 405. parvi articuli an aliquid boni præstat in hæmorrhagia? 494. quali modo in fractura instituenda. 284
Ligatura uniens. 1213
Lingua. 901
Lingualis nervus. 757
Lippitudo arida vid. *Adnata tunicæ morbi*.
Liquor si sit extrudendus ex encephalo, an hoc frustra moliuntur pressione aeris ad basin cranii, vel sternutatione? 970. stillans ex sauciato nervo, vel tendine, an est spiritus. 786
Lithiasis vid. *Glandularum Meibomii morbi*.
Lithodontos an permittendus, vel auferendus? 929
Lithotomia non a quovis Chirurgo peragitur. 1559
Lobulus. 935
Loca, in quibus terebratio cranii fieri debet, demonstrantur. 344. in terebratione cranii evitanda demonstrantur. 343
Locus herniarum. 1512
Lucis propagatio. 1012
Lues Venerea producit spinam ventosam. 192
Lue Venerea laborantibus Tophi familiares. 205
Lupiæ definitio. 1462. causa. 1463. curatio. 1464. strumæ, & scirrhi differentia an ex variis partibus in glandula obstructis? 1483
Lupus vid. *Apertus Cancer*. vid. *Corrodens ulcus*.
Luxatio. definitio. 379. Præcognitio. 380. varietas. 381. causæ. 382. externæ. 383. internæ. 384. ligamentorum laxitas. 385. muci abundantia & glandularum intumescentia. 386. convulsio. 387. effectus. 388. prognosis. 389. curatio. 390. extensione. 391. impedimenta. 392. repositione. 393. signa articuli bene repositi. 394. impedimenta. 395. retentione. 396. conservatio. 397. deligatio quando facienda? 398. pars quomodo locanda? 399
Luxationis curatio symptomatum remotione. 400
Luxationes Particulares. Humeri. 409. signa. 410. extensio. 411. restitutio. 412. post repositionem quid agendum. 413. restitutio per machinas. 414. cubiti. 415. manus. 416. femoris. 417. patellæ. 418. genu. 419. fibulæ. 420. pedis. 421. maxillæ. 422. restitutio. 423. an per alapam vel colaphum restituenda. 424. vertebrarum. 425. lumborum. 426. colli. 427. capitis cum vertebris colli. 428. dorsi, costarum, clavicularum, ensiformis cartilaginis. 429. vertebrarum luxationis signa. 430. curatio. 431
Luxatio cur relinquit sæpe articuli rigiditatem. 168. perfecta cur in ginglymo periculosior, quam in diarthrosi, & arthrodia? 401. cur in ginglymo, raro perfecta, sed in enarthrosi, & arthrodia raro imperfecta? 402. cur sæpe relinquit ancylosin. 408. incurabilis cur sæpe ab interna causa. 170
Luxatio in fractura quomodo tractanda. 295. vertebrarum perfecta an fieri potest sine subsequente morte? 435. vertebrarum spinæ cur in superioribus periculosior, quam in inferioribus? 436
Luxationis restitutio cum sonitu, an bonum indicium? 404. vertebrarum restitutio an fieri potest extensione spinæ secundum lineam rectam. 432.

M

Machinæ quales in fractura adhibendæ. 287
Maculæ definitio. 1358. varietas. 1359. rubræ. 1363. volaticæ. *ibid.* hepaticæ. 1263
Magnitudinis particularum morbi. 67.
Malignum ulcus. 1310
Mallei pulsatione ad membranam tympani an concitatur auditus? 697.

Malum vid. *Corneæ morbi*. motuum vid. *Elephantiasis*.
Mammarum cancri cur frequentiores fæminis intra 45. & 50. annum ætatis? 1502
Manifestus cancer vid. *Apertus cancer*.
Manubrium ex priapo confectum fortiter in manu retentum an valet in hæmorrhagia? 496
Manus luxatio. 416
Marcor oculi vid. *Bulbi morbi*.
Mater dura vid. *Dura mater*. pia vid. *Pia mater*.
Matricales maculæ vid. *Varietas Maculæ*.
Maxillæ. 702
Maxillæ luxatio. 422. ejus curatio, vel restitutio. 423. luxatio an per alapam restituenda? 424. inferioris fractura. 360
Maxillares sinus an ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci secretionem? 843
Meatus auditorius. 943. integumenta. 944. membrana particularis in fœtu. 945. auditorius cur acuto sensu donatus, & pilis ornatus? 699. cur in fœtu particulari membrana est tectus? 1006
Medicamenta externa an frustra applicantur ad curandos morbos internos?
Medicus, & Chirurgus, si dissentiunt in renunciatione, cui credendum? 1205.
Medulla cerebri, & cerebelli. 739. oblongata. 741. ossium vid. *Ossium medulla*. spinalis vid. *Spinalis medulla*.
Melancholia cur curatur hæmorrhoidibus fluentibus? 708. cur sæpe oritur ex hæmorroidibus suppressis? 709.
Melancholicum temperamentum describitur. 7
Melas vid. *Vitiligo*.
Melasma vid. *Ecchymosis*.
Meliceria vid. *Favus*.
Meliceris vid. *Atheroma*.
Membrana an motus organum. 44. an sensus organum. 43. cellulosa vid. *Cellulosa tunica*. particularis meatus auditorii in fœtu. 945. quid sit. 38
Membrana pituitaria vid. *Pituitaria membrana*. semilunaris vid. *Semilunaris Membrana*. tympani. 946
Membranæ ex quibus partibus constent. 40
Membranarum compositio. 39. morbi multiplices. 45. nomina varia. 41. usus. 42
Membrum quando ligandum in hæmorrhagia. 506
Mentagra vid. *Elephantiasis*.
Mercurius an in magna quantitate ingerendus in hernia ad extricandum intestinum? 1530
Metastasis Erysipelatis. 1428. ad interiora cur periculosa? 1430. purulenta. 569
Miliaris herpes. 1373
Ministræ partes quæ dicantur. 8
Mitigatio symptomatum cancri. 1497
Morbi arteriarum vid. *Arteriarum morbi*. auditus vid. *Auditus morbi*. aurium vid. *Aurium morbi*. bulbi vid. *Bulbi morbi*. dentium vid. *Dentium morbi*. gingivarum vid. *Gingivarum morbi*. labiorum vid. *Labiorum morbi*. nasi vid. *Nasi morbi*. nervorum cur præcipue circa ganglia. 810. olfactus vid. *Olfactus morbi*. oris vid. *Oris morbi*. saporis vid. *Saporis morbi*.
Morbosi humores multiplices. 76. nomen ex sanis habentes. 77
Morbosorum humorum divisio. 64
Morphæa alba vid. *Vitiligo*. nigra vid. *Vitiligo*.
Mortificatio ex contusione. 1269
Mortis tempus an aliquid facit ad lethalitatis renunciationem? 1203
Motus articuli cur fundit tantam copiam medullæ. 135
Motus inordinatus fibrarum in capsulis an non potest excitare convulsiones. 811. muscularis cur auget dolorem spinæ ventosæ. 198. musculorum an a constrictione fibrarum nervosarum. 793. spirituum per canaliculos medullosos nervi an promovetur motu oscillatorio tunicarum? 802. vitalis, & animalis languidior an fieri nequit sine spiritum defectu, per solam laxitatem capsulæ nervi. 809. viventium morbi. 36. voluptarius an a gangliis? 808
Mucilaginosæ glandulæ articulorum vid. *Articulorum glandulæ*.
Mucilago articulorum vid. *Articulorum humor*. vitiata facit ancylosin. 243

Muci sub Epidermide apparentis abstersio in parte combusta, cur admodum dolorosa est? 1147. tantus proventus in Coryza unde? 848
Mucus an fertur per foramina ossis Ethmoidis ex cerebro in nares? 841. narium an secernitur ex arteriarum extremitatibus, vel glandulis, vel cryptis. 844. oris an fertur per foramen palati pone dentes incisorios? 842.
Musculi nasi. 835. oculorum. 1047. & 1048.
Musculorum actio an non potest convexiorem, & planiorem facere corneam? 1075. bulbi morbi. 1100. motus an a constrictione fibrarum nervosarum? 793. tendo an præbet periosteum. 126
Muscus de cranio humano quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam. 495
Mutilata pars quomodo censetur sentire? 1181
Mydriasis vid. *Uveæ morbi*.
Myocephalon vid. *Corneæ morbi*.
Myopes cur utuntur vitris concavis? 1077. senescentes cur sensim remotiora videre valent? 1133
Myopia vid. *Bulbi morbi*.
Myrmecia. 1408

N

NApta vid. *Nata*.
Nares cur facilius patiuntur hæmorrhagiam, quam aliæ partes? 846
Narium fractura. 359
Nasus definitur. 830. partium nomina. 831. cartilagines. 832. ossa. 833. integumenta. 834. musculi. 835. sinus. 836. pituitaria membrana. 837. periosteum, & perichondrium. 838. vibrissæ. 839. nervus olfactorius. 840.
Nasi morbi. 878. sarcoma. 879
Nasi polypus. 880. causæ. 881. quid sit. 882. cautelæ. 883. curatio. 884
Nata vid. *Natta*.
Natta. 1506
Natura humoris cancrosi vid. *Humoris cancrosi natura*.
Naturales humores quinam sint. 36
Nebula vid. *Corneæ morbi* & *Aquei humoris morbi*.
Nervi medullæ oblongatæ. 749. olfactorius. *ibid.* opticus. 750. oculorum motorius. 751. patheticus. 752. gustatorius. 753. abducens. 754. auditorius. 755. vagus. 756. lingualis. 757. par decimum. 758
Nervorum fabrica. 760. fibrarum medullosarum origo. 761. canaliculos apertos esse confirmatur. 762. numerus. 763. finis. 764. tunicæ. 765
Nervi cur circa ganglia crassiores, & coloratiores? 799. cur molles in origine, & fine, at in itinere duri? 790. & tendinis punctura cur periculosior solet esse vulneribus harum partium? 1253. gangliis donati, qui? & qui carent iis? 778. læsi partes firmæ an dolorem inferunt? 823.
Nervi oculorum. 1049. optici morbi. 1093. punctura cur sensim majorem dolorem excitat? 822
Nervi remotiores ab origine cum gangliis donati. 800. siccati cur amittunt actionem sensus, & motus? 797. spinalis medullæ. 759. ubi nudissimi? 845
Nervorum capsulæ, vel fibræ affectæ an ideam sensus exhibent? 1182. involucra cur in itinere nova accipiunt vasa? 801. morbi cur præcipue circa ganglia? 810. origo & numerus. 748. papillæ, & vasa exhalantia cur juxta se locata? 1154. partes firmæ fibrosæ an præbent ideam sensus menti, an vero spiritus in iis contenti? 1183. spiritus an comparandi spiritibus plantarum, vel fermentatis, quia his refocillamur? 779. succus. 770. vulnus. 1232
Nervus auditorius. 961. ciliaris oculi vid. *Oculi vasa*. ligatus supra ligaturam non tumens instar arteriarum an probat, nullos perfluere spiritus? 784. dolens. 818. doloris immunis. 819. transverse abscissus, nullum stillans liquorem, an probat, nullos fluere spiritus per canaliculos? 783
Nitro-aereum an causa alboris & densitatis in medulla. 143
Noctivagæ an nocte vident a luce in eorum oculis? 1128
Nodosa sutura vid. *Sutura cruenta*. obser-

servationes. 1216
Nodus vid. *Tophus*.
Nævus vid. *Varietas Maculæ*.
Noli me tangere vid. *Corrodens ulcus*, & 1487
Nome vid. *Corrodens ulcus*.
Nomina varia herniarum. 1511. vulnerum. 1192
Nothæ herniæ. 1510
Nummus ex hæmatitide lapide ad frontem gestatus, an valet in hæmorrhagia? 496
Nutrititius humor an feratur per nervos, quia nervo destructo perit nutritio ejus partis? 792
Nyctalopia vid. *Uveæ morbi*.

O

Objecta remota cur minus distincte videmus, quam proxima? 1081.
Oblongata medulla vid. *Medulla oblongata*.
Observatio aurium in morbis. 985
Obstructio vasorum. 52
Oculus dividitur. 1024. bulbus. 1025. tunica adnata. 1026. tendinea. 1027. sclerotica. 1028. cornea. 1029. choroides. 1030. arachnoidea. 1031. ciliare ligamentum. 1032. tunica uvea. 1033. retina. 1034
Oculi bulbus quomodo mutandus est, ut perfecte videamus corpora in varia distantia? 1074. marcor vid. *Bulbi morbi*. vasa. 1039. nervus opticus. 1040
Oculi nervus ciliaris. 1041. arteriæ. 1042. venæ. 1043. partes externæ. 1044.
Oculorum motorius nervus. 751
Oculus an statim luci exponendus post cataractæ operationem? 1125. Elephantinus vid. *Scleroticæ inflammatio*.
Odontalgia cur non semper curatur stupefacientibus vel ustione? 930
Odorata quomodo vires refocillare possunt, si non intrant? 871
Odoratus definitio. 849
Odores an aerem incrassant, & ita suffocant? 869. cur in omnibus non eundem effectum sortiuntur. 872
Odor in plantis, animalibus, & fossilibus unde? 865
Odorifera effluvia an sunt ignea, sulphurea, vel salinosulphurea, quia comburi possunt? 860. validissima cur plerumque simul sternutatoria? 873.
Odoriferarum particularum parvitas an non potest afficere gustus organum? 864
Odoriferum elementum, vid. *Elementum odoriferum*.
Odoris definitio. 850. quando non percipitur. 851. in quibus minor. 852. natura. 856. & saporis differentia. 857. vel fœtoris perceptio sine effluviis his in aere, unde? 875
Odor sudoris cur ex omnibus corporis partibus non est idem? 1155
Oedema definitur. 719. humor contentus. 720. pars affecta. 721
Oedematis causæ. 722. differentia ab aliis tumoribus. 723. exitus. 724. curatio. 725
Oedematides Erysipelas vid. *Compositum Erysipelas*.
Oedema vetustum discussum cur sæpe infert morbos? 729
Olfaciendi potentia cur in evigilantibus sternutatione redit? 874
Olfactorius nervus. 749
Olfactus cur prævalet in quibusdam animalibus? 867. morbi. 877. organum an non destruitur a pulveribus sternutatoriis? 868. organum ubi. 853. quomodo excitatur. 854. perfectior. 255. quid cum gustu commune habet? 863. solus an in animalibus salubritatem, & insalubritatem alimentorum dignoscere valet? 862
Omentum prolapsum ex ventris vulnere quomodo refundendum. 1247
Omphalocele. 1518. definitio. 1546. species. 1547
Operatio chirurgica cur non facienda, si polypus sit lividus, niger, & admodum dolens? 885. chirurgica in aneurysmate vero. 662. in spurio. 663
Operationis divisio in terebratione cranii docetur. 345
Operatio terebrationis cranii cum modiolo mare. 351. cum modiolo fœmina. 352. finis. 355

Ophthalmia vid. *Scleroticæ inflammatio*, & *Adnatæ tunicæ morbi*.
Ophtalmoxysis. 1122
Opticus nervus. 750
Orbita ossea oculi. 1045
Orbitæ osseæ morbi. 1098
Organa sternutatoria cur consentiunt irritationi narium? 847
Organorum divisio. 12
Organum visus an est choroidea, vel retina. 1076
Oris morbi traduntur. 905. mucus an fertur per foramen palati pone dentes incisorios? 842. partes. 896. labia. 897. Dentes. 898. Gingivæ. 899. Palatum. 900. Lingua. 901. Maxillæ. 902. humor. 903. ulcus. 910. fœtor. 911. siccitas. 912
Os aphthis abscessum an frigida, vel tepida colluendum? 922
Os fractum brevi non repositum, deinceps repositum, cur non coalescit? 299. in parte cariosa fractum cur difficile curatu? 300. periosteo privatum cur corroditur carie. 124. quomodo nutritur, & secernit medullam, si caret arteria majore. 107
Ossa an nutriantur sua medulla. 109. an omni sensu privata. 112. an pueris mollia ad præveniendam fracturam. 116. ut crescere possint? 115. majora cur per speciale foramen accipiunt vasa. 105
Ossa nasi. 833. parum mota quare omni fere carent medulla. 136. quomodo corrumpi possunt sine dolore. 114
Oscheocele vid. *Bubonocele*.
Ossicula auditus. 954. musculi interni. 955
Ossis arteria ubi exonerat sanguinem si non adsit vena major. 108. caries cur toties Erysipelas excitat? 1440. dolor cur major in ea parte ubi affigitur tendo. 117. membranæ internæ inflammatio. 237. signa. 238. curatio. 239. suppuratio, & sphacelus. 240. nutrititia materia quænam. 110. sacri vel coccygis fractura. 378. substantia an sentiat. 111.
Ossium apophyses describuntur. 144. nomina varia. 145. usus. 146. articulatio quotuplex. 175. definitio. 89. divisio. 90. epiphyses describuntur. 147. cavitates. 148. eminentiæ. 149. usus. 150. an pro operculo ne medulla effluat. 151. levitas ex porositate. 152. molles in fœtu, ut facile complicatus hæreat. 152. examen themicum. 92. formatio. 93. fibræ. 94. lamellæ. 95. pori. 96
Ossium foramina. 97. superficies. 98. sepimenta. 99. cellulæ. 100. cavitates internæ. 101. vasa. 102. mala conformatio. 226. medulla quid sit. 127. membrana. 128. mutatio. 129. vasa. 130. via. 131. propellentes causæ. 132. usus. 133. cur fertur inter lamellas ossium. 134. cur funditur tanta copia in articulos. 135. cur ejus defectu strepitus articulorum. 138. an omni caret sensu. 137. cur deficit in ossibus, quæ non moventur. 136. cur copiosior in ossibus saginatorum. 141. an massa confusa in cavis ossium. 142. albor, & densitas a nitro aereo. 143. medullæ morbi. 190. morborum divisio. 189. numerus. 174
Osteocopus dolor cur a motu musculari intenditur. 198
Otalgia. 984
Oxyecoia. 997
Ozœna seu ulcus narium. 889. causæ. 890. curatio. 891. 892. & 893

P

PÆdarthrocace. 199. curatio. 200. producit spinam ventosam. 192
Palatum 900
Palliatio cancri. 1496. scirrhi. 1481
Palpebræ. 1050. musculi. 1051. glandulæ sebaceæ Meibomii. 1052
Palpebrarum morbi. 1102. ancyloblepharon. 1103. emphysema. 1104. paralysis. 1105. folliculosus tumor. 1106. ectropion. 1107. lagophthalmos. 1108. sarcoma. 1109. trachoma. 1110. vulnera. 1113. ulcera. 1114.
Panniculus vid. *Pterygium*. adiposus vid. *Cellulosa tunica*.
Panus vid. *Cellulosa tunica*.
Panus vid. *Phygethlon*.
Papillæ nerveæ cutis. 1143. nervorum,

rum , & vasa exhalantia cur juxta se locata ? 1154
Papulæ sudorum vid. *Sudorum papulæ* .
Paracentesis an commodius fieri potest in Empyemate per Trocar , quam per incisionem ? 622
Paracentesis pectoris . 601. quando instituenda in Empyemate . 602. operatio in Empyemate . 604
Paracusis . 698
Paralysis palpebrarum . 1105
Par decimum nervorum . 758
Parotides ex metastasi . 570. prædicuntur . 571. salutares . 572. lethales . 573. exitus incertus . 574. præveniuntur . 575. curatio . 576
Parotis vid. *Phygethlon* .
Pars luxata quomodo locanda ? 399. mutilata quomodo censetur sentire ? 1181
Partes firmæ nervi læsi an dolorem inferunt . 823. oris vid. *Oris partes* .
Particulares Luxationes vid. *Luxationes particulares* .
Particularis fractura vid. *Fractura particularis* .
Particularum morbi . 66
Patellæ fractæ pars inferior cur non æque recedit , quam superior ? 372. fractura cur fere semper relinquit ancilosin ? 371. luxatio . 418
Patheticus nervus . 752. nervus vid. *Nervi oculorum* .
Pectoris vulnera non penetrantia. 1234. eorum signa . 1235. penetrantia ad pleuram . 1236. curatio . 1237. penetrantia in cavitatem . 1238. signa . 1239. curatio . 1240
Pedes cur frequentius quam aliæ partes œdemate tument ? 727
Pedis Luxatio . 367. seu tarsi , metatarsi , & digitorum fractura . 368
Pelioma vid. *Ecchymosis* .
Perceptio odoris , vel fœtoris sine effluviis his in aere , unde ? 875. sensus an fiat a fluxu spirituum ab organo sentiente versus sensorium ? 781.
Perfecta luxatio cur in ginglymo periculosior , quam in diarthrosi , & arthrodia ? 401
Perichondrium , & periosteum nasi . 838.
Perichondrium , quid sit . 154
Pericranium an non verum periosteum . 123
Periostei arteriæ cur se inferunt ossis substantiæ . 106. descriptio . 118. fibræ . 119. inflammatio . 228 signa . 229. curatio . 230. abscessus . 231. effectus . 232. curatio . 233. sphacelus . 234. effectus . 235. curatio . 236. vasa traduntur . 120. usus . 121
Periosteo privatum os cur corroditur carie . 124
Periosteum an a dura matre . 125. an ex musculorum tendine . 126. internum describitur . 122
Pernio quid , & ejus cura . 1286
Perniones cur non æque frequentes omnibus hominibus , in eodem aere degentibus ? 1288. cur pruriunt , & dolent in calore ? 1289
Perspirationis & sudoris materia quamnam habent differentiam ? 1148
Petechiæ . 1365
Phænomena vulneris . 1194
Phagadæna vid. *Apertus Cancer* .
Phagedæna vid. *Corrodens ulcus* .
Phalangosis vid. *Emphysema & Ciliorum morbi* .
Phlegmonodes Erysipelas vid. *Compositum Erysipelas* .
Phlogosis vid. *Varietas Maculæ* .
Phlyctæna vid. *Corneæ morbi* .
Phyctænæ . 1398
Phrenitis atrabilaria cur curatur hæmorrhoidibus fluentibus ? 708
Phygethlon . 1413
Phyma . 1412
Pia mater . 737
Pigmentum nigrum oculi . 1038
Pili . 1161. & ungues an non ex nervis generantur , quia sensu carent ? 798.
Pinguedinis oculorum morbi . 1099
Pinguedo . 1160. an est materia cruda ? 1168. an ad temperandam acrimoniam humorum ? 1169. an functo munere omnis immutata redit , vel exit , vel de novo præparatur ? 1170. oculi . 1046
Pinguia cur non applicanda Erysipelati nisi adstringentibus , & antisepticis mista , 1447
Pinna . 935

Pituitaria membrana. 837
Pituitosum temperamentum describitur. 6
Pneumatocele vid. *Bubonocele*.
Pneumatocele vid. *Empneumatosis*.
Pneumatonphalos vid. *Empneumatosis*.
Polypi an tentanda abrasio ope fili nodis instructi, per nares, & fauces dimissi? 887
Polypus describitur. 880. & procidentia uteri quamnam habent convenientiam? 886. si sit lividus niger, & admodum dolens, cur tunc non facienda operatio chirurgica? 885
Pomum vid. *Corneæ morbi*.
Pori cutanei. 1146. ossium describuntur. 96
Porrigo vid. *Furfuratio*.
Porrus. 1406
Positura membri qualis in fractura requiritur. 288
Positio capitis in terebratione cranii qualis. 350
Præparatio in cranii terebratione qualis. 346
Præsagium bonum fistulæ. 1322. malum fistulæ. 1323
Presbyopia vid. *Bulbi morbi*.
Pressio corporis frigidi an cohibet tumorem ex contusione nascendum? 1272.
Principes partes quæ dicantur. 8
Processus ciliaris vid. *Uvea tunica*. mamillares, vel ventriculi cerebri an sunt olfactus organum? 870
Procidentiæ definitio, & differentia. 1554. partes. 1555. vaginæ. 1556. uteri. 1557. ani. 1558
Prognosis mala in ulceribus. 1296. bona in ulceribus. 1297
Prolabia. 897
Propinqua, & remota, in linea fere recta posita, cur simul distincte videri nequeunt? 1123
Proptosis vid. *Pinguedinis oculorum morbi*.
Propulsio sanguinis an a sola cordis constrictione? 455
Prosarthrosis quid. 177
Pruritus describitur. 1331. a levi tactu. 1332
Pruritus ab applicatione. 1333. a tensione, vel pressione. 1334. perspiratione prohibita. 1335. ab acrimonia ad cutim delata. 1336. causa tantum differt a causa doloris magnitudine. 1337. remanens post urticarum attactum, indicat, vel aliquid in cute mansisse, vel læsionem esse factam. *ibid.* puerorum generatur plerumque ex acido. *ibid.* robustorum potius ab ichoroso. *ibid.* senum difficulter curatur. *ibid.* & pustulæ in fractura unde, & quomodo tollenda. 293. quid. 1165
Psora vid. *Impetigo nigra*.
Psorophthalmia, vid. *Lachrymarum morbi*.
Psydracia vid. *Phlyctænæ*.
Pterygium. 1096
Pueris an ossa mollia, ut crescere possint? 115. an ossa molliora ne frangerentur? 116. cur caries difficilior. 221.
Pulsus mollis num semper signum absentiæ inflammationis? 548
Pulvis sympatheticus quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 493
Puncta lachrymalia vid. *Lachrymalia puncta*.
Punctura, & vulnus quamnam habent differentiam? 1252
Punctura nervi cur non statim excitat inflammationem? 549. nervi cur sensim majorem dolorem excitat? 822
Punctura tendinis, & nervi cur periculosior solet esse, quam harum partium vulnera? 1353
Pupilla vid. *Uveæ tunica*.
Pupillæ dilatatio, & constrictio cur requiritur? 1080
Pupilla si non reddat imaginem, cur malum signum? 1134
Purgans quando in aphthis exhibendum? 926
Purgantia in quo casu anodynis miscenda. 828
Puris evacuatio nimia cur relinquit partem refrigeratam? 615. retenti tanta acrimonia unde? 619
Purulentum ulcus. 1301
Pus attrahentia medicamenta quænam? 613. ex quanam materia formatur? 618. omne an simul evacuandum ex abscessu magno? 616. qua via ducitur ex pectore ad renes? 620. qua via ex encephalo fertur

tur ad fauces, & evacuatur? 971
Pustulæ definitio. 1394. divisio. 1395
Pustulosum Erysipelas. 1420
Putredo calida. 1307. frigida. 1308. sordida ulceris. 1309. humorum. 84.
Putridum ulcus. 1306
Pyosis vid. *Choroidis morbi*.

Q

QUantitas spirituum vid. *Spirituum quantitas*.
Quiescentibus, & saginatis animalibus cur ossa plena medulla? 141.
Quies post exercitia cur facit articulos rigidos. 140

R

RAdii cur videntur sursum, & deorsum emanantes ex oculo, in oculis conniventibus, & humidis, quorum superiores primo exstinguuntur, si conamur inferioribus aliquid interponere, & vicissim? 1132. plures & pauciores recepti. 1067. transeuntes per rimulam. 1015
Radiorum collectio. 1065. reflectio vid. *Reflectio radiorum*. refractio vid. *Refractio radiorum*. separatio in colores. 1013. propagatio instar radiorum sphæræ. 1014
Rana cur plantis pedum alligatur in hæmorrhagia? 497
Ranula describitur. 915
Raritas quid sit. 32
Reflexio radiorum a corpore polito. 1016. a corpore aspero. 1017. a corpore colorato. 1018
Refractio radiorum. 1019. in superficie convexa. 1020. concava. 1021. plana. 1022. radiorum in oculo. 1068.
Regeneratio aphtharum cur mala. 919.
Remota, & propinqua, in linea fere recta posita, cur simul distinctæ videri nequeunt? 1123
Renunciatio vulneris. 1195. vulnerum coram magistratu. 1202
Repositio luxatarum vertebrarum an fieri potest forti compressione supra vertebram luxatam? 433
Requisita visus. 1073
Rerum absentium visus unde? 1130
Respiratio an non requiritur ad olfactum, quia primarius ejus usus est refocillare pulmones, & cor? 869
Res, quæ in oculo sunt, vel ei proximæ, an distincte videri possunt? 1131.
Restitutio luxationis cum sonitu, an bonum indicium? 404. humeri. 412. restitutio per machinas. 414. vertebrarum an fieri potest extensione spinæ secundum lineam rectam? 432
Rete cutaneum. 1158
Reticulum Malpighii vid. *Rete cutaneum*.
Retinæ actio. 1072. morbi. 1092
Retina tunica oculi. 1034. vel choroidea an est visus organum? 1076
Rhachiticis pædarthrocace frequens. 199. exostosis frequens. 203
Rhachitis producit spinam ventosam. 192.
Rhagades vid. *Fissuræ*.
Rheumatica vetusta ulcera sanata cur vel recrudescunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Rheumaticum ulcus vid. *Catarrhosum ulcus*.
Rhyas. 1117
Rigiditas articulorum cur a quiete post exercitia. 140. quid sit. 22
Rima capillaris cranii an radenda, donec evanescit, secundum Veteres? 320
Roboris contractilitatis morbi. 25
Robur solidorum quid sit. 19
Rosalia vid. *Rubeola*.
Rossania vid. *Rubeola*.
Rubedo Erysipelatis. 1424
Rubeola. 1397
Ruyschiana tunica vid. *Choroides*.

S

SAccus lachrymalis vid. *Lachrymalis saccus*.
Sacer ignis vid. *Ignis sacer*.
Sanguineum temperamentum describitur. 4
Sanguineus cancer vid. *cancer sanguineus*.

San-

Sanguinis obſervatio in Eryſipelate. 1429.
Sanguis ex arteriis in venas iens, an non tranſit per anaſtomoſes, ſed per parenchyma intermedium? 452
Sanguinis propulſio an a ſola cordis conſtrictione? 455
Sanguis ex hæmorrhoidibus fluens, qualis. 715
Sanguis qua via ex encephalo fertur ad fauces, & evacuatur? 971. qui per nares effluit, ex quibus locis venit? 487
Sapidarum particularum magnitudo an non poteſt attingere organum olfactorium? 864
Saporis, & odoris differentia. 857
morbi traduntur. 904
Sarcoceles definitio. 1544. curatio. 1545
Sarcoma. 1109. deſcribitur. 879
Sarcomphalos. 1552
Sarcotica medicamenta. 1299
Satyriaſmos vid. *Elephantiaſis*.
Scabiei definitio. 1392. ſicca. *ibid.* humida. *ibid.* curatio. 1393
Scalæ. 959
Scapha. 935
Scapulæ fractura. 364
Scarificatio eſcharæ. 1354
Scirrhi definitio. 1468. cauſa. 1469. prognoſis. 1470. ad 1478. curatio triplex. 1478. reſolutio. 1479. ablatio. 1480. palliatio. 1481. lupiæ, & ſtrumæ differentia an ex variis partibus in glandula obſtructis. 1483.
Scirrhodes Eryſipelas vid. *Compoſitum Eryſipelas*.
Scirrhus diſcutientibus minuitur, ſed ſimul irreſolubilis redditur. 1470. durus eſt diuturnus, & curatu difficilis. 1471. & aſper frequentius abit in cancrum. 1472. emollientibus, & laxantibus liquefactus, ut plurimum abit in carcinoma. 1473. aſper non eſt ſolvendus frictione. 1474. vetus, etiamſi ejus materia in fluorem poſſet redigi, periculo non caret. 1475. doloroſus præſagit cancrum. 1476 oleis aromaticis, & ſtimulantibus exaſperatur. 1477.
Scleroticæ inflammatio. 1084
Sclerotica tunica oculi. 1028
Scrophula vid. *Struma*.
Secretio multiplex. 1460
Secretorii humores qui dicantur. 63
Semilunaris membrana. 1058
Senes cur utuntur vitris convexis? 1078.
Senſus an fieri nequeunt hebetiores ſine defectu ſpirituum, per ſolam laxitatem capſulæ nervi? 809. an in oſſis ſubſtantia. 111. an nullus in medulla oſſium. 137. an per ſuccum nervorum? 782. an propagatur motu tremulo nervi ab organo ſentiente ad ſenſorium? 780. cur obtuſior, ſi cuticula in callum converſa ſit? 1171. nullus an in oſſibus. 112. organum an membrana. 43. perceptio an fiat a fluxu ſpirituum ab organo ſentiente verſus ſenſorium? 781. tactus cur in omnibus animalibus? 1173. an in partibus per ſuas membranas? 1174. cum attentione cur perfectior? 1176
Senſuum morbi. 37
Senum pruritus difficulter curatur. 1337.
Separatio radiorum in colores. 1013
Sepimenta oſſium deſcribuntur. 99
Septa cerebri. 734
Serpens ignis vid. *Ignis ſerpens*.
Serpigo vid. *Impetigo rubra*.
Sevum vid. *Pinguedo*.
Sicca ſutura vide *Sutura ſicca*.
Siccitas, quid ſit. 34
Similares partes quæ dicantur. 9
Simplex glandula. 1455
Singultus, & Lienteria in aphthis cur periculoſum? 924
Sinus cerebri. 733. frontales. 836. ephippii. *ibid.* maxillares an ad levitatem; perfectiorem olfactum; vel muci ſecretionem? 843
Sirones. 1401
Smegma articulorum vid. *Articulorum humor*.
Solidarum partium morbi quomodo dividuntur. 15
Solidorum diviſio. 11
Sonitus aurium an ab inordinato motu aeris innati in tympano? 1002. an a flatibus in hyſtericis? 1003. cur ſæpe excitatur in deglutitione? 978. in reſtitutione luxationis, an bonum indicium? 404. unde ſæpe in reſtitutione oſſis luxati, etiamſi lente

te reponatur. 403
Sonus an fertur per foramen rotundum, vel ovale ad nervum acousticum. 976. quomodo formatur. 962.
Sordes cutaneæ. 1369. & furfures unde sponte nascuntur? 1156
Sordidum ulcus. 1305
Sordidum tanta copia in meatu auditorio, unde? 965
Spermaticus funiculus cur remanet crassior, hernia refusa. 1523
Sphacelus, & gangræna. definitio. 623. causæ. 624. motus vitalis major. 625. intercepta circulatio. 626. defectus spirituum, & sanguinis. 627. motus vitalis exstinctus. 623. Sphacelus destructio partis. 629. venena mirabilia. 630. signa. 631. futuri sphaceli. 632. in nimio motu vitali. 633. in intercepta circulatione. 634. in defectu spirituum. 635. in motu vitali extincto. 636. in partis destructione. 637. venena mirabilia. 638. prognosis. 639. curatio. 640. præservatoria. 641. in Eschara. 642. Escharæ separatio. 643. amputatio. 644. ubinam. 645. tres modi. 646. præparatio. 647. positio ægri. 648. ligatio femoris. 649. ligatio cruris. 650. sectio per cultrum. 651. desecare serra. 652. post abscissionem. 653. deligatio. 654.
Spinalis medulla. 746
Spina ventosa describitur. 191. causæ. 192. effectus. 193. curatio. 194. cur difficulter curatur? 195. cur alia sæpe aggreditur ossa? 196. cur facit tumorem flatulentum. 197. ventosa cur periculosam cariem inducit. 207.
Spinæ ventosæ dolor cum non intenditur attactu, sed motu musculari. 198.
Spiralis lamina vid. *Lamina spiralis*.
Spiritus an sunt de essentia lucis: quia tam prompte operantur; oculi in sanis sunt pellucidi, & scintillantes in delirantibus. 794. an ex nitro aereo, quod inspirando recipitur, a pulmonibus, miscetur sanguini, & fertur ad cerebrum? 795. an aliquid æthereum, libere vagans suis globulis rotundis per nervos, sed a voluntate in motum concitatum, motum muscularem faciens? 796
Spirituosorum potatores cur circa finem vitæ plerumque tentantur œdemate pedum? 728
Spiritus an ideam sensus menti præbent, an vero partes firmæ fibrosæ nervorum? 1183. in sentiente organo commoti, an deferuntur ad sensorium commune, ut præbeant ideam sensus? 1184. an secernuntur in omnibus extremitatibus arteriarum, ut in cerebro? 791. nervorum an comparandi spiritibus plantarum, vel fermentatis, quia his refocillamur? 779
Spirituum, & succi nervosi exitus. 771. motus per canaliculos medullosos nervi an promovetur motu oscillatorio tunicarum? 802. quantitas. 766. æqualis confectio. 767. tardus fluxus. 768. tenuitas. 769. transfluxus an comprobatur ex intumescentia nervi ligati in junioribus animalibus? 785
Splenia qualia in fractura adhibenda. 282
Spurium aneurysma cur periculosius, & citius increscit? 879
Squamæ vid. *Crusta*.
Stamen solidum vid. *Cutis definitio*.
Staphyloma vid. *Corneæ morbi*.
Steatoma vid. *Atheroma*.
Sterni fractura. 375
Sternutatio an liquorem ex encephalo extrudere potest? 971. cur in evigilantibus resuscitat olfaciendi potentiam. 874
Sternutatorii pulveres an non destruunt organum olfactus? 868
Stigmata vid. *Varietas maculæ*.
Stimulantia an possunt solvere lentorem, ut viscidum? 456
Stomachus cur sæpe laborat in oris fœtore? 931
Strabismus vid. *Bulbi morbi*, & 1100
Strepitus, & crepitus articuli post restitutionem luxationis remanens unde? 407
Strumæ definitio. 1465. causa. 1466. curatio. 1467. lupiæ, & scirrhi differentia an ex variis partibus in glan-

glandula obstructis? 1483
Stupefacientia cavo dentis indita cur non semper curant odontalgiam? 930.
Subclavia, & arteriæ ex illa provenientes. 463. Subclavia vena. 681
Succus arteriarum vitiatus an non potest producere morbos? 457
Succi nervosi, & spirituum exitus. 771
Succus nervorum vid. *Nervorum succus*.
Sudamina. 1400
Sudor cur æque ex debilitate, quam ex aucto motu generatur? 1149. & materia perspirabilis quamnam habet differentiam? 1148. ex omnibus corporis partibus cur non ejusdem odoris? 1155
Sudorum papulæ vid. *Sudamina*.
Suffusio vid. *Aquei humoris morbi*.
Sugillatio vid. *Ecchimosis*.
Supercilia. 1054. musculi. 1055
Suppuratio vid. *Abscessus*.
Surdi cur percipiunt sonum corporis elastici dentibus prehensi? 1000
Surditas an ex rupta membrana tympani, quia aer frigidus ingreditur tympanum? 1004. vid. *Cophosis*. unde sæpe angina? 1008
Surdus natus cur etiam manet mutus? 999
Sutura sicca. 1214. cruenta. 1215. clavata. 1219. convoluta. 1220. ossium. 186
Sycoma vid. *Ficus*.
Simpatheticus pulvis quid facit ad cohibendam hæmorrhagiam? 493
Symphysis quid. 184
Simptomata in terebratione cranii quomodo curanda. 358. in fractura quomodo curanda. 291. luxationi supervenientia, qualia, & quomodo tollenda. 400. omnia mala post ventris vulnera an nascuntur a visceribus læsis? 1250
Symptomatum cancri mitigatio vid. *Mitigatio symptomatum cancri*. vulneris curatio. 1228
Synarthrosis quid. 183
Synchondrosis. 188
Syndesmosis. 188
Syneurosis. 188
Synovia ulcus. 1340
Syntaxis ossium vid. *Ossium articulatio*.
Syntenosis. 188
Synymensis. 188
Syssarcosis. 188

T.

TActus cur imperfectior in cicatrice? 1180. quid. 1167. sensus cur in omnibus animalibus? 1173. cur accuratior apicibus digitorum, quam partibus aliis? 1175
Talpa vid. *Testudo*.
Taraxis vid. *Adnatæ tunicæ morbi*.
Temperamenta traduntur. 3
Tempus mortis an aliquid facit ad lethalitatis renunciationem. 1203
Tenacitas humorum morbosa. 78. solidorum quid sit. 19
Tenacitatis humorum morbi. 73
Tendinea tunica oculi. 1027
Tendinis, & nervi punctura cur periculosior solet esse vulneribus harum partium? 1253. punctura cur relinquit ancylosin. 251
Tendinum vulnus. 1231
Tenuitas humorum morbosa. 81
Terebratio cranii. ejus definitio. 341. ejus usus. 342. quæ loca vetant terebrationem. 343. quibus in locis fieri debeat. 344. operationis divisio. 345. præparatio. 346
Terebrationis cranii apparatus. 347. instrumenta qualia. 348. auxilia deligationis qualia. 349. positio capitis qualis. 350. operatio ipsa cum modiolo mare. 351. cum modiolo fæmina. 352. finis. 353. abrasio marginis. 354. depuratio quomodo facienda. 355. Deligatio quomodo instituenda. 356. innovatio quoties ac quomodo facienda. 357. symptomatum curatio. 358
Teredo vid. *Caries*.
Testudo. 1505
Therminthos. 1414
Thymium. 1409
Tinea belg. *Haivvorm*. 1381
Titillatio quid. 1164
Tophi familiares lue Venerea laborantibus. 205
Tophus. 205
Trachoma. 1110

Tra-

Tragus, seu hircus. 935
Translatio commotionis an potest fieri per succum nervosum ad sensum excitandum? 1185
Trichiasis vid. *Ciliorum morbi*.
Trochoides articulatio quid. 181
Truncus aortæ. 464
Tuba Eustachiana. 950
Tuberculum. 1403. inflammatorium. 1411.
Tumores omnes an audacter aperiendi? 668
Tumor ex contusione nascendus, an cohibendus pressione corporis frigidi? 1272
Tumor folliculosus vid. *Folliculosus tumor*. ruber ex Erysipelate cur plerumque evanescit sine subsequente abscessu. 1445. vel contusio ganglii cur excitat paralysin partium internarum? 807
Tunica arachnoidea vid. *Arachnoidea tunica*. cellulosa vid. *Cellulosa tunica*.
Tunicæ arteriarum. 441. nervorum. 765. oculi describuntur a §. 1026. ad §. 1035.
Tympani vid. *Empneumatosis*.
Tympani membrana vid. *Membrana tympani*. an solummodo nata, ut arceat introitum sordium, & aeris frigidi. 698. ablata, an auditus remanere potest? 1005
Tympanites cur sæpe post viscerum ventris abscessum?
Tympanum. 947. chorda. 948. vasa. 949. foramina singularia. 951. foramen rotundum. 952. ovale. 953.

V.

Vaginæ procidentiæ differentia, causa, & curatio. 1556
Vagus nervus. 756
Valvulæ tres semilunares arteriæ magnæ. 458. venarum. 676
Vari. 1399
Varicoceles definitio. 1541. signa. 1542. curatio. 1543
Varicomphalos. 1553
Varietas maculæ. 1359
Varix. definitio. 694. causæ. 695. effectus. 696. curatio. 697. an urenda, ut vult Celsus; vel exscindenda, ut Paulus. 698
Vasa adiposa pinguedinem adferentia & deferentia, an dantur? 1167. exhalantia, & nervorum papillæ cur juxta se locatæ? 1154. oculi vid. *Oculi vasa*. ossium. 102. quæ dicuntur. 46
Vasorum formatio. 47. divisio. 48. morbi. 49
Vena cava. 679
Venæ definitio. 671. membranæ. 672. capacitas. 673. origo ramorum. 674. principia. 675. valvulæ. 676. ubi exonerant sanguinem. 677. distributio. 678. vena cava. 679. truncus superior. 680. subclavia. 681. truncus inferior. 682. iliaca. 683. oculorum. 1043
Venarum vulnus. 1230
Venæ sectio. definitio. 685. electio venæ. 686. præparatio operationis. 687. operatio. 688. deligatio. 689. quales venæ aperiendæ. 690
Venæ sectio an sine discrimine in quovis morbo particulari in qualibet vena instituenda? 691. conclusio. 692. in quibus morbis vena aperienda. 693. quando instituenda in hæmorrhagia? 499. quemnam dolorem lenit? 827. cur in Erysipelate damnum infert? in inflammatione vero summum emolumentum? 1443. cur non levat in acutis cum ardore, siti, & rubedine, si sanguis emissus non format cuticulam phlogisticam? & repetita vetatur? 1444
Venerea lues cur curatu difficilem generat cariem. 217
Ventosum apostema, vid. *Apostema ventosum*.
Ventriculi cerebri. 742. cerebri an sunt olfactus organum? 870
Vermiculi capitulo nigro donati, qui ex cute interdum exprimuntur, quid sunt? 1153
Ventris vulnera. 1241. non penetrantia. 1242. latiora. 1243. penetrantia parva. 1244. cum prolapso intestino. 1245. quod refundi nequit. 1246. cum prolapso omento. 1247. humor in cavo ventris. 1248. cum viscerum læsione. 1249
Verruca. 1405. curatio. 1410. pensilis. vid. *Acrochordon*.
Vertebrarum fractura. 377

Vertebrarum luxatio. 425. signa. 430. curatio. 431. perfecta an fieri potest sine subsequente morte? 435. cur in superioribus periculosior, quam in inferioribus? 436
Vertebræ luxatæ an reponi possunt forti compressione supra vertebram luxatam? 433
Vesicæ calculus lithotomia tollitur. 1559.
Vestibulum labyrinthi. 957.
Vetusta ulcera sanata cur vel recrudescunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Vibex vid. *Ecchymosis*.
Vibrissæ nasi. 839
Viscera interna læsa cur majorem anxietatem quam dolorem inferunt? 824.
Viscerum ventris abscessus cur sæpe relinquit tympanitidem? 1451
Visus an generatur emissione radiorum ex oculis? 1126. an alios inficit. 1127. cur dolet, si aliquis ex tenebris in lucem veniat? 1124. cur obscurus, si quis ex luce in tenebras veniat? 1124. cur multiplicatur per vitrum multis planis instructum? 1129. morbi dividuntur. 1082. muscarum, floccorum, anguillarum, & aliarum rerum absentium, unde? 1130. organum an est choroidea vel retina? 1076. quid sit. 1010. divisio. 1011. quomodo fiat. 164. quomodo per nares recuperatus est, quando aliquis vi externa lumine privatus erat? 1135. requisita. 1063
Vitiligo. 1366. causæ. 1367. curatio. 1368.
Vitrei humoris actio. 1071. morbi. 1091.
Viventium arteriæ cur plenæ, mortuorum fere vacuæ, sine sanguinis effusione? 454
Ulcera cancrosa Erysipelate tentata, cur malum indicium? 1441. cum labiis duris cur curatu difficiliora? 1316. circa articulos cur difficulter sanantur? 1317. vetusta, rheumatica sanata cur vel recrudescunt, vel pejores morbos inferunt? 1318
Ulceris definitio. 1293. differentia a consimilibus morbis. 1294. genera. 1295. prognosis mala. 1296. bona. 1297. curatio. 1298. sarcotica. 1299. cicatrisantia. 1300.
Ulcerosum Erysipelas. 1421
Ulcus ex contusione cur sordidum? 1273. oris vid. *Oris ulcus*. purulentum. 1301. ichorosum. 1302. catarrhosum, seu rheumaticum. 1303. synovia. 1304. sordidum. 1305. putridum. 1306. calidum. 1307. frigidum. 1308. sordidum. 1309
Ulcus malignum. 1310. corrodens. 1311. cancrosum. 1312. curatio. 1313. hypersarcoticum. 1314. curatio. 1315
Umbo vid. *Omphalocele*.
Umbra vid. *Varietas maculæ*.
Ungues. 1162. & pili an non ex nervis generantur, quia sensu carent? 798
Ungula vid. *Pterygium*.
Unitas soluta vasorum quales inferat morbos. 53
Unitates solutæ quotuplices. 18
Volaticæ maculæ vid. *Maculæ rubræ*.
Voluntarius motus an a gangliis? 808
Vomitus, & dolor ex hernia natus cur statim post repositionem intestinorum in hernia non cessat? 1529
Urethræ calculus quomodo eximendus. 1560. & 1561. an sectione educendus. 1562. an retrudendus. 1563.
Ustio cur non semper curat odontalgiam? 930
Usus terebrationis cranii traditur. 342.
Uteri procidentiæ differentia, causa, & curatio. 1557
Vnlnerum definitio. 1188. causæ. 1189. subjectum. 1190. effectus inseparabilis. 1191. nomina. 1192. effectus diversi. 1193. phænomena. 1194. renunciatio. 1195. divisio. 1196. absolute lethalia. 1197. curabilia lethalia. 1198
Vulnera per accidens lethalia. 1199
Vulnerum detectio. 1200. inspectionem quinam exercere debeat. 1201. renunciatio coram Magistratu. 1202
Vulneris curatio generalis. 1208. depuratio. 1209. defertur. 1210. modi. 1211. adductio. 1212. deligatio. 1217. consolidatio. 1226. cicatrisatio. 1227. symptomatum curatio. 1228
Vulnera particularia. arteriarum. 1229. vena-

venarum . 1230. tendinum . 1231. nervorum . 1232. capitis . 1233. pectoris vid. *Pectoris vulnera* .
Vulnus ventris vid. *Ventris vulnus* . & punctura quamnam habent differentiam . 1252. in fractura quomodo tractandum . 294. absolute lethale imperite tractatum , an non manet lethale . 1207. lethale , & insanabile quamnam habet differentiam . 1206
Uvatio vid. *Corneæ morbi* .
Uveæ morbi . 107
Uvea tunica oculi . 1033

X

XErophthalmia vid. *Adnatæ tunicæ morbi*, & *Lachrymarum morbi* .

Z

ZOnæ sonoræ vid. *Chordæ sonoræ* . an auditus organum . 975

F I N I S.

NOI RIFORMATORI

Dello Studio di Padova.

AVendo veduto per la Fede di Revisione, ed Approvazione del *P. F. Paolo Tommaso Manuelli* Inquisitor Generale del Santo Officio di *Venezia* nel Libro intitolato: *Chirurgia repurgata Joannis de Gorter*, Non v' esser cosa alcuna contro la Santa Fede Cattolica e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Principi, e buoni costumi, concediamo Licenza a *Giovanni Manfrè Stampatore di Venezia*, che possa essere stampato, osservando gli ordini in materia di Stampe, e presentando le solite Copie alle Pubbliche Librerie di Venezia, e di Padova.

Dat. li 21. Giugno 1748.

(*Gio: Emo Proc. Rif.*
(*Barbon: Morosini Cav. Proc. Rif.*
(

Registrato in Libro a Carte 28. al num. 221.

Michel Angelo Marino Segr.

Registrato nel Magistrato Eccellentissimo contro la Bestemmia.

Francesco Gadaldini Segr.

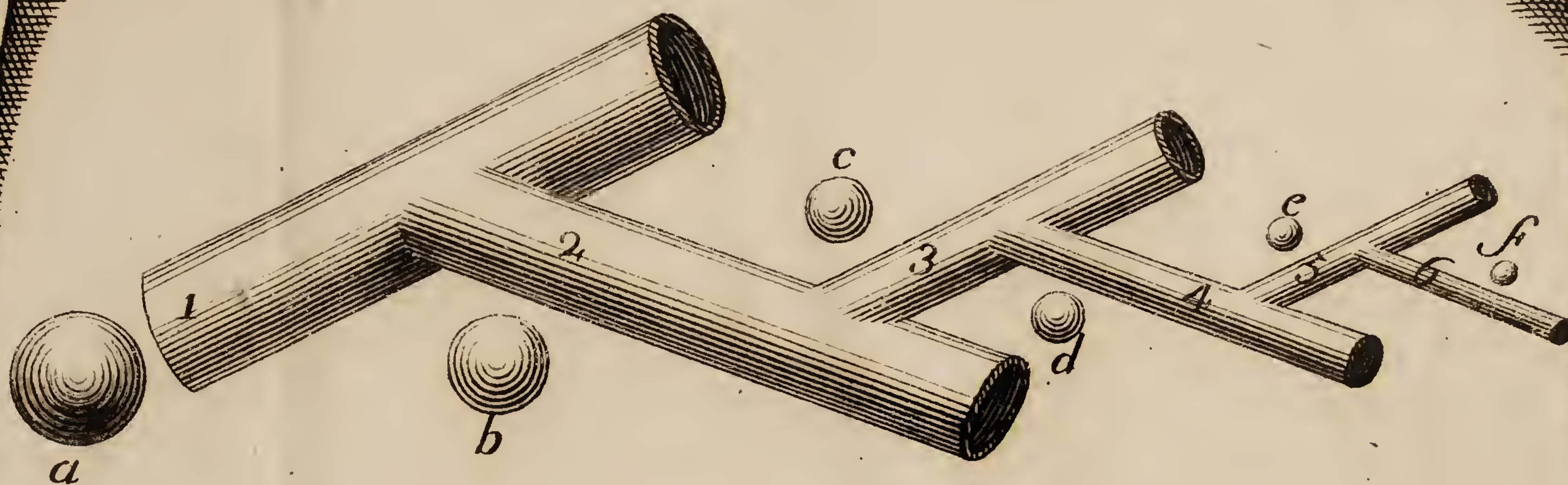

Fig. 1.

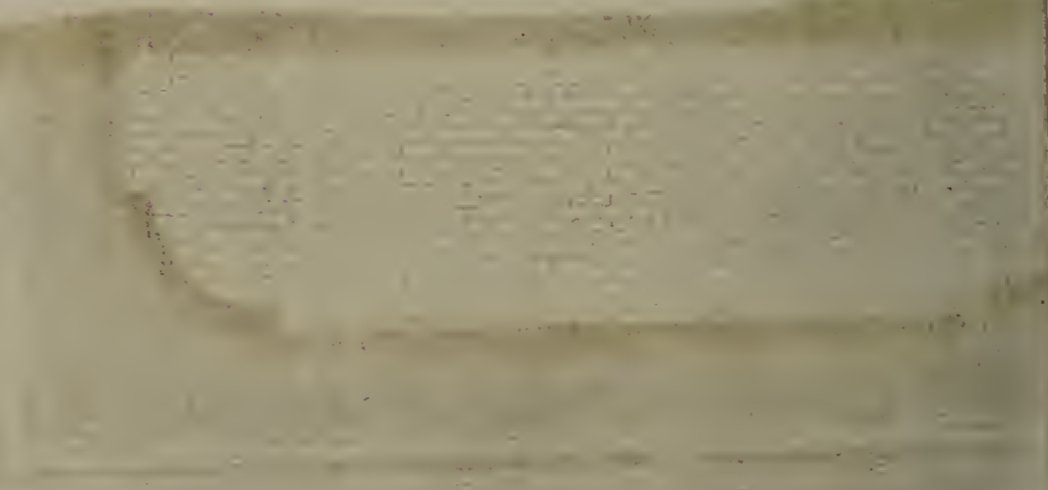
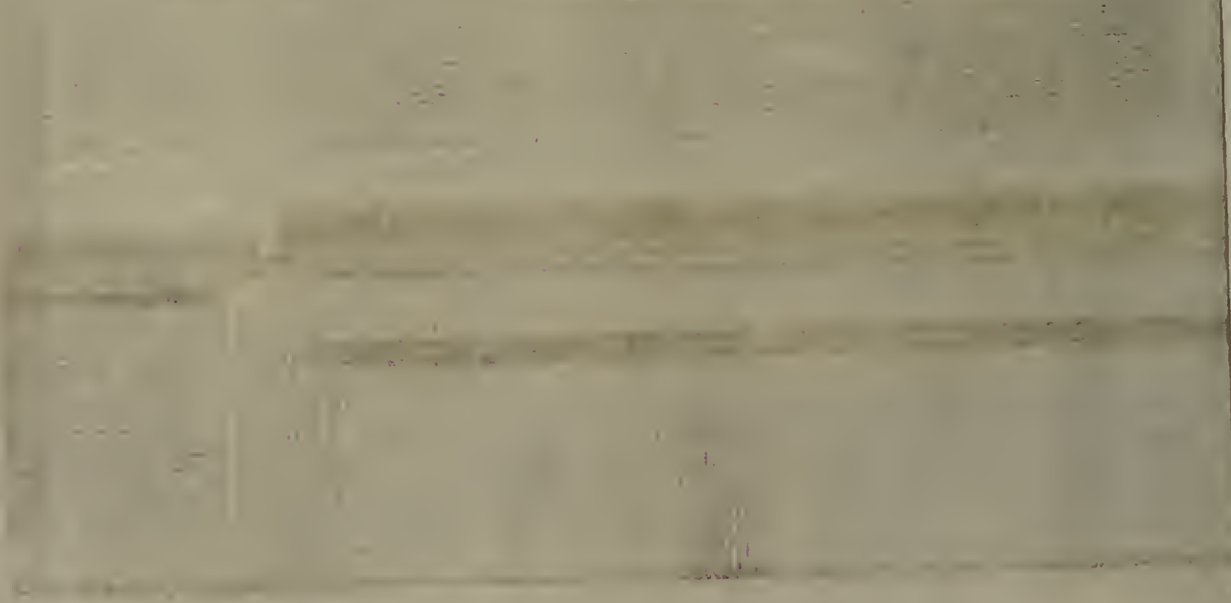
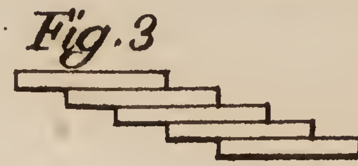

Fig. 1

Fig. 2

Fig. 3

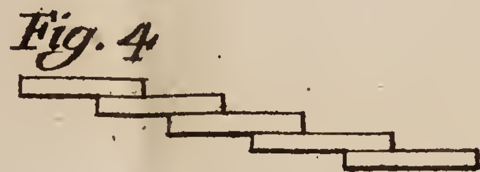
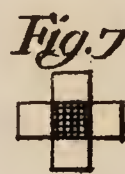

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

Fig. 7

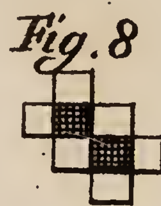

Fig. 8

Fig. 9

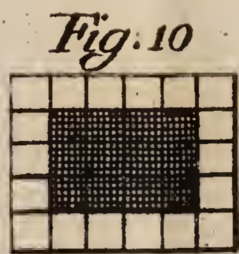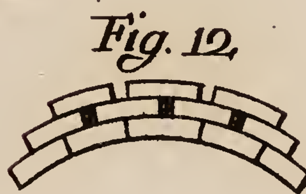

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

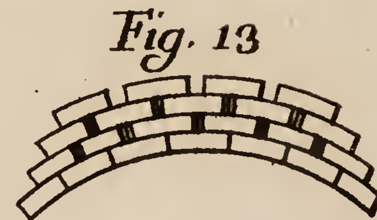

Fig. 13

Fig. 14

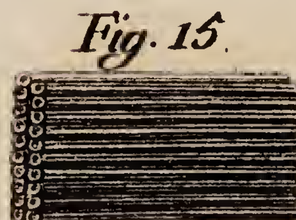
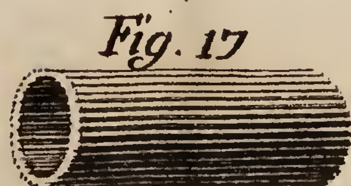
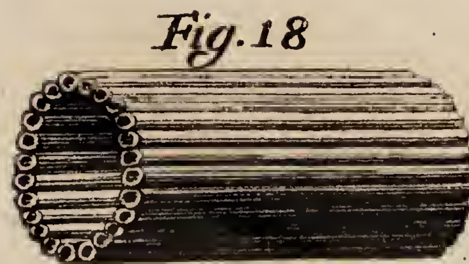
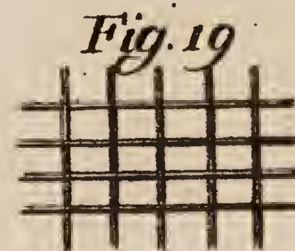
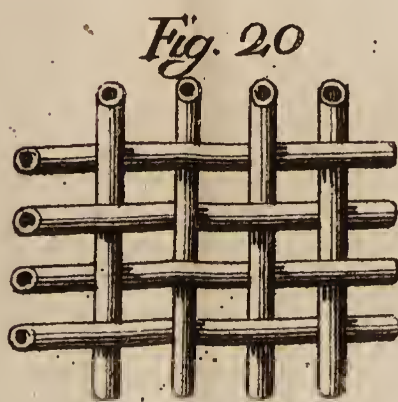

Fig. 15

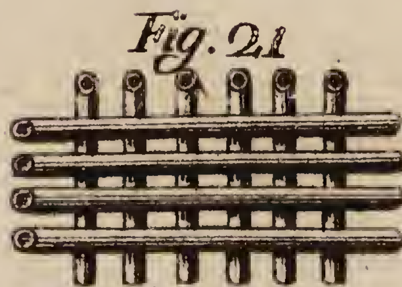

Fig. 16

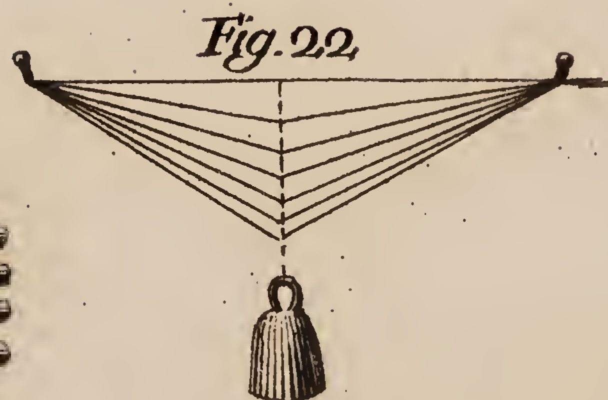

Fig. 17

Fig. 18

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

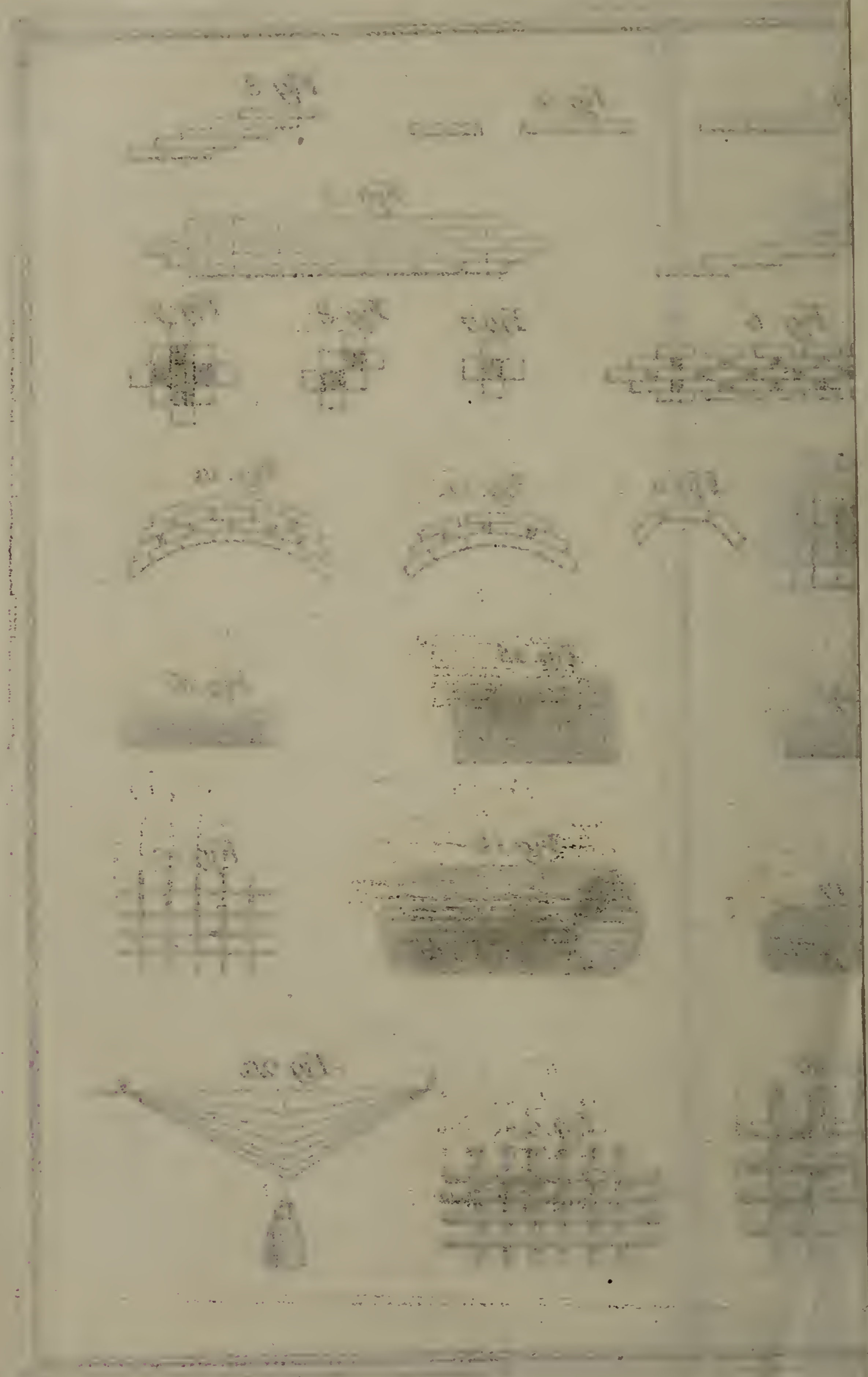

Fig. 23

Fig. 24 Fig. 25

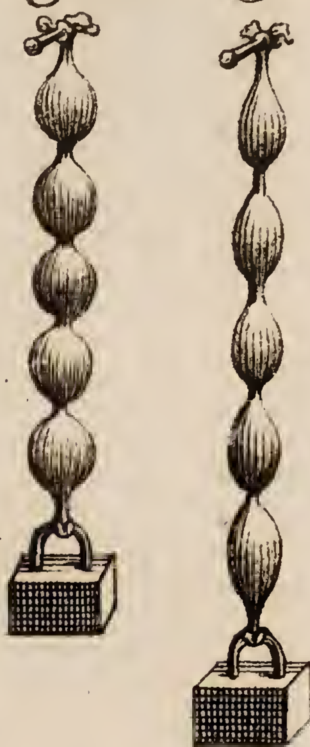

Fig. 26

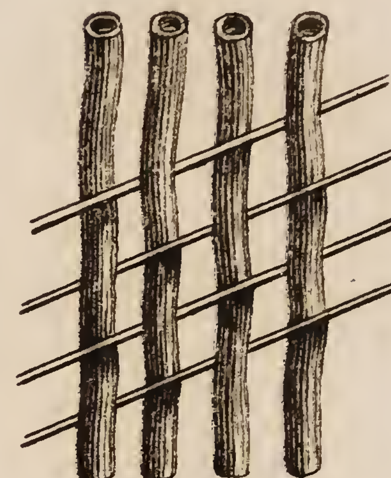

Fig. 27

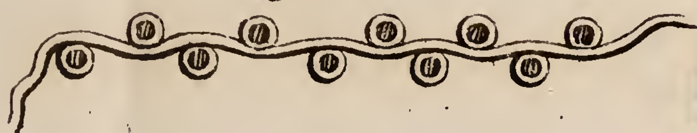

Fig. 28

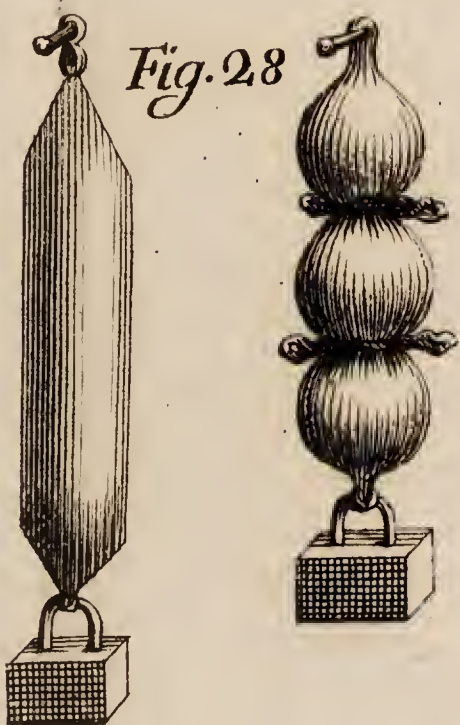

Fig. 29

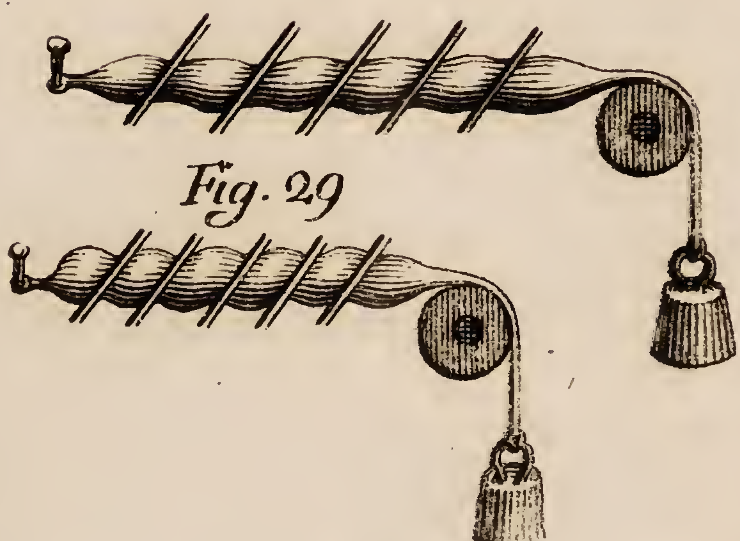

Fig. 30

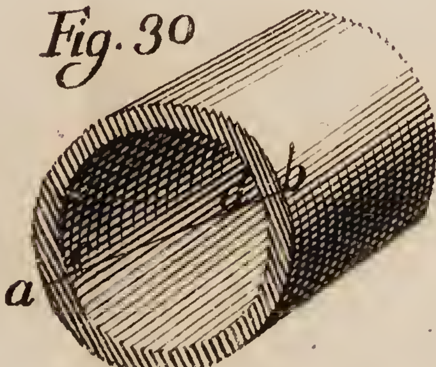

Fig. 31

